

॥ अथ श्रीकाशीखंडोत्तरार्धं प्रारभ्यते ॥

15939

श्रीगणेशायनमः ॥ रामंनमामिपरमात्मसुखमकाशेश्वरश्चयज्जनपालनभंगमेकम् ॥ स्वेच्छवतारसतसीकुसुमावभाश्रीजनकासमुपलालितपादपद्मम् ॥ १ ॥ यत्कृपातर्णिप्राप्य
 निस्तीर्णहर्मवर्णवम् ॥ सदयंशुक्रवेदेश्रीरामेद्रवनाभिधम् ॥ २ ॥ गुणरत्नोदधिःसर्वदोषकारणघस्मरः ॥ जयतात्सच्चिदानन्दःसदाशिवकृतीश्वरः ॥ ३ ॥ अरुणवृद्धकेशवादित्यामिलगंगायाम
 दित्याश्च ॥ वर्षन्तेत्रषडस्रुक्कामोदकपञ्चाशत्तमेऽध्याये ॥ ४ ॥ अतीत्योषधद्राःकाद्रेयानांचभृतीविनतायादास्यमघटमानंमन्वानःपृच्छति पार्वतीत्यादिना ॥ १ ॥ २ ॥ पुत्रत्रयापादसीत्प्रामास
 वतीतिवकुंतडुकमनूद्यतदास्वयनम्याजिनीति ॥ हंजिकात्वमिति ॥ हंजिकात्वादीसीत् ॥ यदाहामरः ॥ हंडंहेहेहलाह्वानेनीचांचेटीसखाप्रतीति ॥ हंतदास्यामिक्तवित् ॥ दासिषयवित्तिचा
 न्त्र ॥ ३ ॥ उलूकःपेचकः ॥ ४ ॥ कौशिकोपिसप्ततैःपक्षिभिः सकौशिकइत्यन्वयः ॥ स्वराख्यादितिपाठः ॥ अकोपितोनिराकृतः ॥ ५ ॥ निराकरणेहेतुमाह क्रूरशोयमित्यक्षरद्वय
 श्रीगणेशायनमः ॥ अगस्तिरुवाच ॥ पार्वतीहृदयानंदसर्वज्ञांभवप्रभो ॥ किंचित्प्रद्युमनाःस्वामिस्तद्भवान्त्वमुकमर्हति ॥ १ ॥ दक्षप्रजापतेः
 पुत्रीकश्यप्यपरिग्रहः ॥ गरुमतःप्रसूःसाध्वीकुतोदास्यमवापसा ॥ २ ॥ स्कंदउवाच ॥ हंजिकात्वंयथाप्राप्ताविनतासातपस्विनी ॥
 तदप्यहंसमाख्यामिनिशासयमहामते ॥ ३ ॥ कद्रूजीजनत्पुत्राञ्शतंकश्यपतःपुरा ॥ उलूकरुणंताहयममृतविनतात्रयम् ॥ ४ ॥ कौशिको
 राज्यमाप्यापिश्रेष्ठत्वात्पक्षिणंसुने ॥ निर्गुणत्वाच्चतैःसर्वैःसराज्यादवरोपितः ॥ ५ ॥ क्रूरशोयंदिवाधोयंसदावक्रनखस्त्वसौ ॥ अतीवोद्भृगजनकंसवै
 षामस्यभाषणम् ॥ ६ ॥ इत्थंत्स्यगुणशामान्विकश्यबहुशःखगाः ॥ नाद्यापिवृष्वेरोज्येकमपिस्वैरचारिणः ॥ ७ ॥ कौशिकेअथयदृत्तपुत्रधीशणला
 लसा ॥ अंडंप्रफोटयामासमध्यमंविनतातदा ॥ ८ ॥ पूर्णवर्षसहस्रेतुप्रफोटयघटसंभव ॥ तदभेदित्यौत्सुक्यादंडमष्टमकेशते ॥ ९ ॥ तावत्सर्वा
 णिगात्राणितस्यात्तिमहसःशिशोः ॥ ऊर्वोरुपरिसिद्धानितदंडतिर्निवासिनः ॥ १० ॥ अंडात्रिगतमात्रेणक्रोधारुणमुवश्रिया ॥ अर्धनिष्पन्नदेनशिशु
 नाशापितप्रसूः ॥ ११ ॥ जनयित्रित्वयाहृद्भ्रकाद्रवेयान्स्वलीलया ॥ खलतोमातुरुत्संगेयदंडव्याधितद्विधा ॥ १२ ॥ तदनिष्पन्नसर्वाःशपामित्वा
 विहगमे ॥ तेषामवैधिदासीत्संपत्त्यंगभुवामिह ॥ १३ ॥ वेपमानायतच्छापादिदंयोवाचपक्षिणी ॥ अतूरोबृहिमेशापावसनांयातुंगज ॥ १४ ॥
 ॥ अनूरुवाच ॥ अंडंतृतीयमाभिधिह्वानिष्पन्नंममेवहि ॥ अस्मिन्नेडभविष्योयःसतेदास्यंहरिष्यति ॥ १५ ॥ इत्युक्त्वासोरुणोपच्छदुड्डीयानंदकान
 नम् ॥ यत्रविश्वेश्वरोदद्यादपिपंगोःशुभागतम् ॥ १६ ॥

न्यूनसर्पेण ॥ ६ ॥ विकल्प्यकथयित्वा ॥ विकल्प्येतिपाठेआलोच्येयर्थः ॥ व्यक्तयत्रितिपाठेव्यक्तयत्रिदितवद्वयर्थः ॥ अतएवाद्यापिस्वैरचारिणस्तेखगाश्चस्वविगुणकमपिप्राप्तवेषवृष्वन
 इतिपूर्णवान्वयः ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ यद्यस्मात् ॥ व्याधिकव्याधि ॥ अडभावआर्षः ॥ अमेदीत्यर्थः ॥ नाधितोद्विदितिकाचिराठः ॥ स्फोटितंत्वित्तिचान्त्र
 ॥ १२ ॥ ततस्मात् ॥ एषिसव ॥ एहीतिपाठेआसमन्ताहच्छेयर्थः ॥ सपत्न्यंगभुवामिदंजानाम् ॥ सपत्नीचतदंगभुवश्चेतपामितिवा ॥ सपत्न्यंगभुवसहेतिपाठेसपत्न्याःकद्रुअथ
 दंगंशरितद्वुत्रेणसहेतिव्याख्येयम् ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ मासंगिकमुक्त्वाप्रस्तुतानेवषडादित्याह ॥ इत्युक्तेति ॥ पंगोःश्रोणस्य ॥ यदाहामरः ॥ श्रोणःपंगाविति ॥ १६ ॥

॥ १७ ॥ अन्नरुणद्वितीमाद्वयनिर्वृति ॥ अन्नरुवादिदि ॥ यन्नरुवाज्जान्वात्परियागरहितत्वादन्नः ॥ यतोयस्मात्त्वोभेनभरुणइतिद्वयारुणश्रुत्यगो
तेनाराणस्यात्प्राप्तत्वात्सर्वकारिष्वितद्वयर्थः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ अरुणयससूयामस्यसंहिताय ॥ अरुणोन्मसूयार्थयित्काचित्पाठः ॥ २५ ॥

एतत्तेषु च्छतः ख्यातिचिन्तादास्यकारणम् ॥ मुनेप्रसंगतोवच्चिअरुणदित्यसंभवम् ॥ १७ ॥ अन्नरुवाद्दन्नरुणः क्रोधारुणोयतः ॥ वाराणस्यांतप
स्तत्वातेनाराधिदाकरः ॥ १८ ॥ सोपिप्रसन्नोदत्त्वाथवरात्तस्माअन्नूवे ॥ आदित्यत्तस्यनाम्नाभूदरुणादित्यइत्यपि ॥ १९ ॥ ॥ अर्कदवाच ॥
तिष्ठानुरोममरेशेसद्विनितात्मज ॥ जगतांचिह्ताथार्थायध्यातंविध्वंसयन्पुरः ॥ २० ॥ अत्रत्वस्थापितामृतैयमजिष्यतिमानवाः ॥ वाराणस्यामहा
देवोत्तरेषां कुतोभयम् ॥ २१ ॥ येर्विष्यंति सततरुणादित्यसंज्ञकम् ॥ मामत्रतेषां नोदुःखं न कारिद्व्यं न पातकम् ॥ २२ ॥ व्यधिभिर्नाभिभूतेनो
पसंगैश्चैकश्चन ॥ शोकाग्निनदं हतेषु रूणादित्यसेवनात् ॥ २३ ॥ अथस्यंदनमारोप्यनीतवानरुणरविः ॥ अन्नारिसरथेसोरेशतरेवससुबृति ॥ २४ ॥
यः कुर्वात्प्रातरुत्थायनमस्कारदिनेदिने ॥ अरुणायससूयार्थयतस्यदुःखमयंकुतः ॥ २५ ॥ अरुणादित्यमाहात्म्ययः श्रेष्यतिनरोत्तमः ॥ नरत्स्य
दुश्चर्याकिंचिद्विष्यतिकदाचन ॥ २६ ॥ स्कंददवाच ॥ वृद्धादित्यस्यमाहात्म्यं शृणुतेकथयाय्यहम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणनरोनोदुःकृतंभजेत् ॥ २७ ॥
पुरात्रवृद्धहरितोवाराणस्यामहातपाः ॥ महातपःसमृद्धयर्थसमारोधितवान्निविम् ॥ २८ ॥ मूर्तिसंस्थाप्यशुभदांमास्वतःशुभलक्षणम् ॥ देवसेवा
शालाह्यादृढभक्तिसन्निवतः ॥ २९ ॥ तुष्टतस्मैवंश्रादद्वन्द्वोवृद्धतपस्विने ॥ अलं विलंब्ययाचस्वकारतेदेयावरोभया ॥ ३० ॥ सोथप्रसन्नाह्युप-
खृणीतंसुनिः ॥ यदिप्रसन्नोभगवान्युवत्वदिहिमपुनः ॥ ३१ ॥ तपःकरणसामर्थ्यविरस्यनमेयतः ॥ पुनस्तारुण्यमाप्तोहंचारिष्याद्युत्तशतपः ॥ ३२ ॥
तपवपरार्थमस्तपवपरं वसु ॥ तपवपरः कामोनिर्वाणंतपवह्नि ॥ ३३ ॥ ऋतेनतपसः क्वापिल-योश्चर्यरुपदः ॥ पदंभुवादिभिः श्रापिकेवलत्पसो
बलात् ॥ ३४ ॥ ततस्तपश्चारिष्यामिलोकद्वयमहत्त्वदम् ॥ प्राप्यत्वद्वरदानेनयौवनसंर्वसंमतम् ॥ ३५ ॥ विजरांप्राणिनामत्रयथासवोविकल्पति ॥
जरातुरैर्द्वियश्रामेस्त्रियोपिनयतः स्वसात् ॥ ३६ ॥

॥ २६ ॥ २७ ॥ वृद्धश्चासौनाम्नाजगतोवाहरितश्चवृद्धहरितः ॥ २८ ॥ मास्तत्सुर्यस्य ॥ दक्षिणेनविशालाक्ष्णः ॥ विशालाक्ष्यादक्षिणेनसूर्यः ॥ २९ ॥ ॥ ३० ॥ ॥ ३१ ॥ ॥ ३२ ॥ ॥ ३३ ॥ ॥ ३४ ॥ ॥ ३५ ॥ ॥ ३६ ॥ ॥ जरातुरैर्द्वियश्रामे

नितिकचिद् ॥ स्वसाद्व्याप्तसाद्वस्वाधीनाहत्यर्थः ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ धियज्ञानम् ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ उपाविशदुःसमीपेविक्र ॥ किमर्थ
 भाविशदित्याकांशायमाह ॥ निःशब्दइति ॥ स्वस्थोन्निकेन्द्रियः ॥ ४६ ॥ अवसरसकदाशम् ॥ ४७ ॥ स्वाभ्याशोस्वसमीपि ॥ आसयामासउपवेगयामास ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥
 वरंमरणमेवास्तुमाजरास्त्वतिशोच्यकृत् ॥ क्षणदुःखंमरणंजरादुःखंक्षणेक्षणे ॥ ३७ ॥ कांक्षतिदीर्घतपसेचिरमायुर्जितेन्द्रियाः ॥ धनंदानायपुत्रायकलत्रं
 मुक्तयेधियम् ॥ ३८ ॥ वृद्धस्यवार्धकंभ्रक्षस्तक्षणादुपहृत्यैवै ॥ ददौचचारुताहेतुं तारुण्युण्युण्यसाधनम् ॥ ३९ ॥ एवंसदृद्धहारितोवाराणस्थ्यंमहामुनिः ॥
 संप्राप्ययौवनंभ्रातापुत्रचचारु ॥ ४० ॥ वृद्धेनाराधितोयस्माद्धरितेनतपस्विना ॥ आदित्यावार्धकहोषदृष्टादित्यस्ततःस्मृतः ॥ ४१ ॥ वृद्धादित्य
 समाराध्यवाराणस्थ्याघटोद्रेव ॥ जरादुर्गतोरोगंभ्रंभवःसिद्धिमागताः ॥ ४२ ॥ वृद्धादित्यंनमस्कृत्यवाराणस्थ्यारंवीरः ॥ लभेद्भीसितसिद्धिनक
 चिदुर्गतिलभेत् ॥ ४३ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ अतःपंशुणमुनेकेशवादिभ्यमुत्तमम् ॥ यथातुक्रशंप्राप्यसवितान्नानमासवान् ॥ ४४ ॥ व्योमिसं
 चरमाणेनसप्ताभेनादिकेशवः ॥ एकदादर्शभावेनपूजयच्छिंगमैश्वरम् ॥ ४५ ॥ कौतुकादिवउत्तीर्णहरेरवि रुपाविशत् ॥ निःशब्दोमिश्रलःरयस्थो
 महाश्वर्यसमन्वितः ॥ ४६ ॥ प्रतीक्षमाणोवसरेकिंचित्प्रहृमनाहरिम् ॥ हर्षविसर्जिताचंचप्रणानामकृतंजलिः ॥ ४७ ॥ स्वागतंतेहरिःप्राहबहुमान
 पुरःसरम् ॥ स्वाभ्याशआसयामासभास्वंतंतकंधरम् ॥ ४८ ॥ अथावसरमालोक्यलोकचक्षुरधोक्षिजम् ॥ नत्वाविज्ञापयामासकृताबुद्धोऽसुरारिणा
 ॥ ४९ ॥ ॥ रविरुवाच ॥ अंतरात्मासिजगतांविश्वंभरजगत्पते ॥ तवापि पूज्यःकोप्यस्तिजगत्पूज्यात्रमायव ॥ ५० ॥ त्वत्स्वाविश्वेदेतस्य
 थिसर्वप्रलीयते ॥ त्वमेवपातासर्वस्यजगतोजगतांनिधे ॥ ५१ ॥ इत्याश्वर्यसमालोक्यप्राप्तोस्यत्रतवातिकम् ॥ किमिदंपूज्यतेनाथभवताभन
 तापहत् ॥ ५२ ॥ इतिश्रुत्वाहृदिकेशःसहस्रांशोरुदीरितम् ॥ उच्चैर्भांशसप्ताभंवायन्करसंज्ञया ॥ ५३ ॥ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ देवदेवो
 महादेवोनीलकंठउमापतिः ॥ एकएवहिपूज्योत्रसर्वकारणकारणम् ॥ ५४ ॥ अत्रत्रिलोचनान्दयंसमर्चयतियालयधीः ॥ सलोचनोपिबिज्ञेयलोचनः
 भ्यांविर्वर्जितः ॥ ५५ ॥ एकोमृत्युंजयःपूज्यो जन्ममृत्युंजराहः ॥ मृत्युंजयकिलभ्यर्च्यथेतोमृत्युंजयोभवत् ॥ ५६ ॥ कालकालंस्मरार्ध्यभृंगीकृत
 जिगायैवै ॥ शैलादिमापितत्याजमृत्युंजयार्चकम् ॥ ५७ ॥ विजिग्येन्निपुंयस्तुहेल्यैकैप्रमुक्षेणात् ॥ तंसमभ्यर्च्यभूतेशंकोनपूज्यतमेभवेत् ॥ ५८ ॥
 यवतापहत्संसारदुःखनाशकः ॥ ५२ ॥ करसंज्ञयाहस्तचालनेनउच्चैर्यथास्यात्तथाभाशंसितिसत्ताभंवारयत् ॥ श्रीविष्णुरुवाचेत्यन्वयः ॥ ५३ ॥ महादेवइति ॥ महस्त्रिभिधपरिच्छेदस्त्वन्वत्सम् ॥
 देवत्वंस्वप्रकाशत्वम् ॥ सर्वेषामकृत्यादीनांकारणानामपिकारणंसर्वकारणकारणम् ॥ सर्वेषांस्वकारणमितिक्वचित् ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ विजिग्येजितवान् ॥ जिगायतिक

चित् ॥ ६८ ॥ त्रिजगदिति ॥ त्रिजगत्प्रतीत्यहेतोःकारणस्य अक्षय्याराधनं परस्मदुपधात्प्रतीत्याधनमित्यर्थः ॥ अतः शान्त्यविकेशस्य ॥ स्मरत्येतिकोचिवाठमचित्तयः ॥ स्मराविद्विष-
कामवन्नोक्तानाराधयति आराधनं करोति कापिदुर्गवक्त्रकरोतीत्यर्थः ॥ कर्मणिषणष्टौ ॥ हेतुरितिप्रथमांतपार्थे त्रिजगज्जायिनोभमअन्यस्ववायस्यकस्यचिद्विद्येत्स्वस्यश्रेष्ठमारापयवैजगहेतुरित्यर्थः ॥

त्रिजगज्जायिनोहेतोर्द्वयस्याराधनं परम् ॥ कोनाराधयतिप्रसारस्यस्मरविद्विषः ॥ ६९ ॥ यस्याक्षिणःसंकोचाजगत्संकोचमेतदुः ॥ विकस्व-
विकाससकस्ययूज्यतमानसः ॥ ६० ॥ शंभोलिंगंसमभ्यर्च्यपुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ प्राप्नोत्यत्रपुमान्स्वधोनात्रकार्याविचारण ॥ ६१ ॥ सप्तार्च्यशरीर-
लिंगसपिजनशतार्जितम् ॥ पापंयुजंजहात्येवपुमानत्रक्षणद्वयम् ॥ ६२ ॥ किंकिनसंभवेदत्रशिवलिंगसमर्चनात् ॥ पुत्राःकलत्रत्रेनाणिरवगोभो-
ष्यंशशम् ॥ ६३ ॥ त्रैलोक्यैश्वर्यसंपत्तिभयाप्राप्तासहस्रगो ॥ शिवलिंगार्चनोदकात्सत्यसंत्युनःपुनः ॥ ६४ ॥ अयमेवपरोयोगस्त्विदमेवपरंतपः ॥
इदमेवपरंज्ञानंस्थानुलिंगंयदच्यते ॥ ६५ ॥ यैलिंगंसकृदप्यत्रप्रजितं पार्वतीपतेः ॥ कुतोदुःस्वयतेषांससरोदुःस्वभाजने ॥ ६६ ॥ सर्वपारत्यज्यन्वे-
लिंगंशरणंगतः ॥ नतंपापानिबाधंतंमहात्पिदिवाकर ॥ ६७ ॥ लिंगार्चनंभवेद्विद्विस्तेषामेवात्रभारकर ॥ येषंपुनर्भवच्छेदचिकीर्षितिमहेश्वरः ॥ ६८ ॥
नलिंगाराधनात्पुण्यत्रिषुलोकेषुचापरम् ॥ सर्वतीर्थीभिषेकःस्याल्लिंगस्नानंभुसेवनात् ॥ ६९ ॥ तस्माल्लिंगंत्वमप्यर्कसमर्चयमहेशितुः ॥ संप्रा-
पसंलक्ष्मीमहातेजोभिर्भुंषणीम् ॥ ७० ॥ इतिशुक्लाहर्वाक्यंतदारभ्यसहस्रयुः ॥ विधायस्फाटिकलिंगंमुनद्यापिसमर्चयेत् ॥ ७१ ॥ गुरुत्वं
नतदकल्पयिविस्वनाद्विकेशम् ॥ तत्रोपतिष्ठतेद्यापिउत्तरेणादिकेशवात् ॥ ७२ ॥ अतःसकेशवादित्यःकार्याभक्ततमेतदुः ॥ समर्चितःसदादेयान्भ-
नसोर्वाद्धितंफलम् ॥ ७३ ॥ केशवादित्यमाराध्यवाराणस्यानरोत्तमः ॥ परमंज्ञानमाप्नोतिनेनिर्वाणभागभवेत् ॥ ७४ ॥ तत्रपादोदकेतीर्थकृतसंवा-
दकक्रियः ॥ विलोक्यकेशवादित्यंमुच्यतेजन्मपातकैः ॥ ७५ ॥ अगस्त्येससम्यारविवारोयदायते ॥ तदापादोदकेतीर्थेआदिकेशवसन्निधौ ॥ ७६ ॥
स्नात्त्वोषसिनोभौनिकेशवादित्यभूजनात् ॥ सतजन्मार्जितात्पापान्मुक्तोभवतितक्षणात् ॥ ७७ ॥ यद्यजन्मकृतं पापंमथास्तासस्तुजन्मसु ॥ तन्मरोर्गच्छी-
कंचमाकर्षेदंतुसतमी ॥ ७८ ॥

तथाकवस्यति ॥ त्रैलोक्यैश्वर्यसंपत्तिभयाप्राप्तासहस्रगो ॥ शिवलिंगार्चनोदकादिति ॥ शेषंपुंसवत् ॥ ६९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ एकासुख्यात्केवलाद्वा ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥
॥ ६८ ॥ ६९ ॥ महेशितुर्द्वैश्वस्य ॥ ७० ॥ ७१ ॥ उत्तरेणउत्तरस्याम् ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ पादोदकेगावस्रयोःसंभेदे ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ तत्रस्नानस्यपुत्रो

गंमंत्रत्रयमाह ॥ यद्यदित्यादि ॥ जन्मसुकृतं जन्मसुकृतं जन्मभयत्पापं कृताभित्यर्थः ॥ माकराभकरसंविधीनीभावीत्यर्थः ॥ ७८ ॥ इशोवाक्कायजदीनिपाणिसविध्वरजन्मपविषयाऽय्यातिज्ञातव्याने ॥ ७९ ॥ सप्तसप्तयोऽध्याऽश्याः सप्तसप्तसप्तिकासौरीशक्तिरित्यर्थः तस्याः संबोधनहेतुसप्तसप्तिके ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ उच्चदेशं सर्ववेद्येतेनास्त्रास्त्रितावा ॥ बाहुजः क्षत्रियः ॥ बाहूराजन्मः कृतद्वैतश्रुतेः ॥ ८४ ॥

एतज्जन्मकृतं पापं यच्च जन्मंतराजितम् ॥ मनोवाक्कायजं यच्च ज्ञाताज्ञाते च ये पुनः ॥ ७९ ॥ इति सप्तविधंपापं स्नानान्मेसप्तसप्तिके ॥ सुप्तव्यधिसमायुक्तं हरमाकारिसप्तमि ॥ ८० ॥ एतन्मंत्रत्रयं जन्मान्वात्वापादादेकेनरः ॥ केशवादित्यमालोक्यक्षणास्त्रिष्कलुपो भवेत् ॥ ८१ ॥ केशवादित्यमाहात्म्यं शृणुष्वश्रद्धासमन्वितः ॥ नरो न लिप्यते पापैः शिवभक्तिं च विंदति ॥ ८२ ॥ स्कंद उवाच ॥ अतः परं शृणु मुने विमलादित्यमुत्तमम् ॥ हरिकेशवने रभ्ये वाराणस्याव्यवस्थितम् ॥ ८३ ॥ उच्चदेशे भवत्पूर्वविमलानामबाहुजः ॥ सप्राक्तनात्कर्मयोगाद्दिमलपथ्यपि स्थितः ॥ ८४ ॥ कुमुदो गभवान्यो चैस्त्यक्त्वादारान्दृहं वसु ॥ वाराणसीसमासाद्य ब्रह्मपारायत्सुधीः ॥ ८५ ॥ कारवीरैर्जपाभिश्च गंधकैः किञ्चुकैः शुभैः ॥ रक्तेत्पलैरशौकैश्च ससमानवै भास्करम् ॥ ८६ ॥ विचित्रचनेर्मल्यैः पाटलाचंपकोद्भवैः ॥ कुंकुमागुरुकरुमिश्रितैः शोणचंदनैः ॥ ८७ ॥ देवमोहनघृषेश्च ब्रह्मामोदततौषैः ॥ कर्पूरवर्तिदीपैश्च नैवेद्यैर्घृतपायसैः ॥ ८८ ॥ अर्घदानैश्च विधिवत्सौरैः स्तोत्रजपैरपि ॥ एवं समाराधयतस्तस्याको वरदो भवत् ॥ ८९ ॥ उवाच च वरं ब्रुहि विमलमललेषु ॥ कुपुश्रुते प्रयात्वे षष्पार्थान्यं वंपुनः ॥ ९० ॥ आकर्ष्य विमलश्च यामालापरं धिममालिनः ॥ प्रणतोद्दंडवद्गुणैः संप्रहृष्टतदूरुहः ॥ ९१ ॥ शौर्णविज्ञापार्थं चक्राथं रविम् ॥ जगच्चक्षुरभेयात्मन्महाध्वांति विधूयन् ॥ ९२ ॥ यद्विप्रसन्नो भगवन्व्यदिदेशो वरो सप्त ॥ तदा त्वद्दत्ति निघ्राये कुपुंभमास्तुतदन्वये ॥ ९३ ॥ अन्येऽपि रोगामासंतुमास्तुतेषां दिद्रिता ॥ मास्तुकश्च न संतापस्तच्चंद्रकानां सहस्रगो ॥ ९४ ॥

॥ ८५ ॥ गंधकैर्गंधयुक्तैरिति सर्वेषां विशेषणम् ॥ बंधूकैरिति वा पाठः ॥ ८६ ॥ शोणचंदनैरुक्तचंदनैः ॥ ८७ ॥ ब्रह्मामोदततौषैः चतुर्गुणैः कसैः ॥ कुकुनायामादेतन्तं व्यसप्तं चरुसाक्षाद्यैः जैर्देव्यो हनचैरिति वा ॥ चतुर्षिर्देवतापरैरिति क्वचित्पाठः ॥ तदा देवैकोद्देशेन संपादित्यर्थः ॥ घृतपायसैर्घृतालोहितरसासैः ॥ घृतसाक्षैरिति क्वचित्पाठः ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥

॥ ९६ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥
 अभिलषन्त्याकांक्षति ॥ किंतवह ॥ यौमहति ॥ मंगलाम्भेभरण्यांभरणीक्षत्रमुक्त्यांचतुर्दश्यासु ॥ अणयाभूतायामितिव्याधिऋणेषामनुभ्यां ॥ काठमायप्रतीथैस्त्वान्यने

॥ श्रीसूर्यवंचाच ॥ ॥ तथात्स्वितिमहाप्राज्ञशृण्वन्वयंवरसुतामम् ॥ त्वय्यंजितानृषिर्विक्रमश्यागमते ॥ ९६ ॥ अथाःसद्विषयमहंनत्पुत्र्या
 मिकदाचन ॥ प्रथितातवनात्राचप्रतिमौषाभविष्यति ॥ ९६ ॥ विमलदियइत्यारुधासकातांवाशुसद् ॥ सर्वयथैधिहंतीरुसर्प. रसमंती ॥ ९७ ॥
 इतिदत्त्वावरान्दूर्यस्तत्रैवार्थीयत ॥ विमलोनिर्मलतनुःसोपिस्वभवनंययौ ॥ ९८ ॥ इत्यसमिमलादित्योवासाश. दंजुभाद्रः ॥ तस्यहृत्समभे. नकु
 ह्येगःप्रणश्यति ॥ ९९ ॥ यञ्चैताविमलादित्यकथैशृणुयात्रः ॥ प्राप्नोतिनिर्मलशुद्धित्वयत्तेचमनोबलैः ॥ १०० ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ गंगादिदो
 स्तित्तत्रान्योविश्वेशादक्षिणेनै ॥ तस्यदर्शनमात्रेणनःशुद्धिमियादिह ॥ १ ॥ यदागंगासमायाताभगीशयपुरस्तुता ॥ तद्गंगापापघ्नोतु ॥ अस्तत्रैकस
 स्थितः ॥ २ ॥ अद्याप्यहर्निशंगं संसुवीकृत्यभास्करः ॥ परिष्टोतिप्रमत्तमागंगाभक्तव्रगद् ॥ ३ ॥ गंगादिदंसमाशुध्वसासणस्यार्थंनेत्समः ॥
 दुर्गतिं जातु न कापिलभेतेनचरोगभाक् ॥ ४ ॥ स्कंदउवाच ॥ अन्यच्छृणुमहाभागयमादित्यस्यसंभवम् ॥ यच्छुवापिनरोजातुयमलोदंनपश्यति
 ॥ ५ ॥ यमेशान्धिभेभोगेवैशात्पूर्वतोमुने ॥ यमादित्यनरोदृष्ट्यायमलोकंनपश्यति ॥ ६ ॥ यमतीर्थेनर. स्रत्वाहृत्याशौमवासरे ॥ यजेत्. वि
 लेषयाशुसर्वैःपापैः प्रसुच्यते ॥ ७ ॥ यमतीर्थेयमःपूर्वतवासुविमलंतपः ॥ यमेशंचयमादित्यप्रत्यष्टाद्रक्तसिद्धिम् ॥ ८ ॥ यमेनथापितोऽपरा
 दादित्यस्तत्रकुंभज ॥ अतःसहियमादियोयामिहरतियातनम् ॥ ९ ॥ यमेशंचयमादित्यमेनस्थापितंनसह ॥ यमतीर्थेकृतज्ञानेयमलोदंन
 पश्यति ॥ ११० ॥ यमतीर्थेचतुर्दश्यांभरण्यांभौमवासरे ॥ तर्पणपिंडदानंचकृत्वापित्रगृणीभवेत् ॥ ११ ॥ अभिलष्यतिसुतंतिस्तोत्ररुहदल ॥
 भौमेभरण्याभूतायांयदियोगेयमुत्तमम् ॥ १२ ॥

स्मांकुंभजयत्क्रिद्विषितिलंर्षणमपिकिठुयांकारिष्यतीत्यभिषेगान्वयः ॥ न्दुर्तर्पणमात्रेणकथंरक्तान्मुक्तिःस्यात्तत्रह ॥ यदियोगोयसिति ॥ यदीतिदि. ३७ ॥ योगस्त्रयाणंभे

छनम् ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ ॥ इति श्रीरामानन्दकृतायां काशीखण्डटीकायामेकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५५ ॥ ॥ द्विपञ्चाशत्तमयानविधिमन्त्रो
 व्रतः ॥ काश्यादेशाश्वमेधस्यमाहस्यं चोपवर्ष्यते ॥ १ ॥ १ ॥ तिभास्तीक्ष्णागावोरश्रमयेयस्यसतिमगुः ॥ २ ॥ योगिन्यस्तिममशुश्रानन्दवनप्राप्यकाशीचतान्तं निवेदयितुं नायां त्विवत्तत्राचिस्यहाह
 ॥ किमत्रेति ॥ ३ ॥ अपिषड्वाथविष्टुष्वनपूर्वोक्तमेवसुन्दर्याति ॥ अथाक्षिषामिति ॥ अथाक्षिषदश्ववानस्मि ॥ त्रिजगज्जित्स्वत्रिजगज्जयशीलम् ॥ दशानेत्रेण ॥ काश्यभिलाषाख्यः कामइतिशेः ॥

काश्याकाश्विद्यमेतीर्थकृत्वास्नानमहामतिः ॥ अपियस्तर्पणकुयात्सतिलनोविमुक्तये ॥ १३ ॥ किंयागमनैः पुंसां किंश्राद्धैर्भृदिक्षिणैः ॥ यदिकाश्यां
 यमेतीर्थेयोगेस्मिञ्श्राद्धमाप्यते ॥ १४ ॥ श्राद्धकृत्वायमेतीर्थे पूजयित्वायमेश्वरम् ॥ यमादित्यं नमस्कृत्यपितृणामनुगोभवेत् ॥ १५ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥
 ॥ इति ते द्वादशादित्याः कथिताः पापनाशनाः ॥ यत्संभवंसमाकर्ष्यनरोनरिणीभवेत् ॥ १६ ॥ अन्येपिसंतिघटजगविभक्तौनेकशः ॥ काश्यासंस्था
 पिताः सूर्याशुक्लकार्कदियः किल ॥ १७ ॥ श्रुत्वाध्यायानिमान्युषान्द्वादशादित्यसूचकात् ॥ श्रावयित्वापिनोमन्यादुर्गीतयातिकुञ्चित् ॥ १८ ॥
 इति श्रीस्कंदे महापुराण एकाशीतिसहस्र्यां संहितायामुत्तरार्द्धे चतुर्थे काशीखण्डे अरुणवृद्धकेशवविमलंगायमादित्यवर्णनं नौमैकपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥
 ॥ ५१ ॥ ॥ छ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ गमस्तिमालिनिगतेकाशीं त्रैलोक्यमोहिनीम् ॥ पुनश्चित्तमात्रापोच्चैर्मदरस्थासुनेहरः ॥ १ ॥ नाद्याप्ययां
 तियोगिन्योनाद्याध्यायातिसम्भुः ॥ प्रवृत्तिरपिमेकाश्याश्चित्रमन्यंतदुर्लभा ॥ २ ॥ किमत्रचित्रं यत्काशीप्रदीपमपमानसम् ॥ निश्चलंचल्यतिगण
 नाकेतरेसुरे ॥ ३ ॥ अथाक्षिषमहं कामं त्रिजगज्जित्त्वं दशा ॥ अहोकाश्याभिलाषोत्रममेवदुनुयात्तराम् ॥ ४ ॥ काशीप्रवृत्तिमन्वेषु कंवाप्रहियमित ॥
 ज्ञातुं क्त्वनिणोयतः सचतुराननः ॥ ५ ॥ इत्याहूय विधातां बहुमानपुरःसरम् ॥ तत्रोपवेश्यश्रीकंठः प्रोवाचचतुराननम् ॥ ६ ॥ श्रेयित्व्यः प्रेषिताः पूरु
 प्रेषितोथसहस्रभुः ॥ नाद्यापितेनिवर्ततेकाश्याः कलशसंभव ॥ ७ ॥

दुनुयात्तरामतिद्येयतापयति ॥ दहतेतरामितिक्वचित् ॥ ४ ॥ काशीति ॥ काश्यावृत्तान्तमन्वेष्टुकळनं वावितकं प्रहियुयात्प्रस्थापयामि ॥ यथा वानिश्चये कंभ्रह्माणस्यप्रहियुयामिति ॥ दग्धेतु ॥ ज्ञातुषिति ॥
 ज्ञातुं काशीमिष्टुत्तमित्यनुषुषज्जते ॥ ब्रह्मैवक्षुः ॥ तत्रेहर्षयतः सचतुराननइति ॥ ५ ॥ तत्राप्ये ॥ उपोपवेश्येतिपाठः ॥ ६ ॥ कलशसंभवेतिअगस्त्ययतिदुहस्यशशोचनम् ॥ कमस्तमेवेतिपाठेनह

णान्सेवधम् ॥ ७ ॥ ८ ॥ अतौदृशन्तः ॥ अनच्छेति ॥ अल्पात्वेऽल्पसंससि ॥ ९ ॥ नावाधिप्रमवाधित्वात् ॥ १० ॥ ११ ॥ इतिचेष्टिकेकायैतियावत् ॥ १२ ॥ तदेत्याति ॥ तद्वा
 कर्णास्येभन्ददप्रदमन्तच्छब्दार्थः ॥ मन्तोःसर्लः ॥ १३ ॥ तर्हीवारशतसगमनप्रतिबन्धकाभावात्सयमेविकिमितिगम्यतेतत्राहाऽअवेति ॥ स्वभाष्यास्वक्षत्स्यापावत्यामहेत्यर्थः ॥ १४ ॥
 विदेति ॥ द्विवेदेविधायार्थःसर्वकार्योत्पत्त्येवविदधासिहोष्यतोऽसिलामितिचेत्संस्वयत्कतव्यामितियद्वक्तव्यत्स्यपरातार्थव्ययमित्यर्थः ॥ त्वयापार्थमिनाःसुगमः ॥ कर्तव्यवकी
 तिपठ्यार्थमव्यर्थमितिकाव्यास्वयमीति ॥ १५ ॥ रिष्टुमाभाहःअरीष्टदमाहःसुमथास्यात्तथागच्छ ॥ रिष्टुमेषुभावावेतिसिलेङ्गयानिलइतिमिदिनेकारः ॥ जुभाङ्कःसुभोत्तरफलः
 ससंशुक्तुयेत्काशीलोकेशममानसम् ॥ प्राकृतस्यजनस्येवंचलक्षीवकाचन ॥ ८ ॥ मंदेत्रमितेनभृशुंदरकरे ॥ अनच्छुत्तुच्युपानीयेनक
 स्वेवारपस्वले ॥ ९ ॥ नावाधिपृथथामंसतापोहालाहलोद्भवः ॥ काशीविहजन्मात्रथामामतिवाघते ॥ १० ॥ शतरश्मिःशिरःस्थोऽपिवाप्यन्धी
 ष्मीकरैः ॥ काशीविच्छेजंतापनाहोगमयितुप्रसुः ॥ ११ ॥ विधेविधेहिमेकयमायधुयसहसते ॥ याहिकाशीमितस्तूण्यतस्वचममेहिते ॥ १२ ॥
 ब्रह्मत्त्वमेतद्वेत्सिकाशीत्यजनकारणम् ॥ मंदोपिनत्यजेत्काशीकिमुयेवित्किचन ॥ १३ ॥ अथैवकिनगच्छेयंकाशीब्रह्मन्स्वमायया ॥ दिवादासंस्व
 धमस्यंनलूळघितुमुसहे ॥ १४ ॥ विधेसर्वविधेयानिन्समेवविदधासियत् ॥ इतिचेतिवक्तव्यव्यपार्थमताल्लम् ॥ १५ ॥ अपिष्टंगच्छयंथास्तेशुभो
 दकोभवत्वलम् ॥ आदायाद्वाविधिभूध्रिययोवाराणसीसुदा ॥ १६ ॥ सिंतहंसरथस्तूणप्राप्यवाराणसीपुरीम् ॥ कृतकृत्यमिवात्ममानमन्यततदात्मभुः ॥
 ॥ १७ ॥ हंसयानफलमेढ्रजातंकाशीसमागमे ॥ काशीप्राप्तौयतःप्राक्ताअंतरायाःपदपदे ॥ १८ ॥ दशियातुरभूदब्रह्महशौप्राप्यसन्वयः ॥ स्पष्टदृष्टिपध
 प्राप्तायेषाऽऽनंदवाटिका ॥ १९ ॥ स्वयंसिचितयामद्भिःस्वाभिःस्वर्गतरंगिणी ॥ यत्रानंदमयावृक्षायत्रानंदमयाजनाः ॥ २० ॥ निविशंतिसदाकाश्यां
 फलान्यानंदंव्यपि ॥ सैवानंदभूःकाशीसैवानंदःशिवः ॥ २१ ॥ आनंदरूपाजायतेतेनकाश्यांहजंतवः ॥ चरणौचरितुविरास्तावेकृतिनामिह ॥
 ॥ २२ ॥ चरणौविरतायौविश्वभर्तृपुरीसुवि ॥ तावेवश्रवणौश्रोतुंसंविदातेबहुश्रुतौ ॥ २३ ॥ इहश्रुतिमतांपुसांयाभ्यांकाशीश्रुतासकृत् ॥ तदेवमु
 तेसर्वमनस्सिंहमनस्विनाम् ॥ २४ ॥ येनानुमन्यतेचैषाकाशीसर्वप्रमाणभूः ॥ बुद्धिबुध्यतिसासर्वमिहबुद्धिमतांसताम् ॥ ययैतद्भूजेधामशुबंस्व
 विषयीकृतम् ॥ २५ ॥ वरंशुणानिधान्यानितानिवात्याहातान्यपि ॥ काश्यायान्यापयंतौहेनजनाःकाश्यदर्शनाः ॥ २६ ॥
 ॥ १६ ॥ स्तिताःशुभ्राःहंसयस्मिन्सस्थोऽस्यसः ॥ १७ ॥ १८ ॥ दृशिति ॥ दृशितेऽस्येतिदच्छुः ॥ मद्रौमैःकौशुबी ॥ सान्यःसार्थकः ॥ यद्यस्तात् ॥ १९ ॥
 आनंदवाटिकाविशिनष्टि ॥ स्वयमिति ॥ स्वाभिःस्वकीयाभिः ॥ ताभिरितिप्रेऽसिद्धिर्भित्तरथः ॥ २० ॥ कृशाणामानंदमयत्वैकमुत्पन्नययेनदर्शयति ॥ निविशन्तीति ॥ अन्यत्रस्थितान्य
 पिषकानिकास्यानिविशंतिसतिजानन्द्यतिभवन्तीति ॥ काशीस्थितानांकृशाणामानन्दमयत्सर्वैकिकसक्तव्यमितिभावः ॥ यत्रानन्दमयाजनाहस्यत्रकारणमाह ॥ सदैवेति ॥ २१ ॥ वित्तोजानतिः ॥
 ॥ २२ ॥ सौविकेलेविजानिहः ॥ २३ ॥ मनुतेअप्ययति ॥ २४ ॥ बुध्यतिनिश्चिनोति ॥ २५ ॥ वात्याहातानिवातचक्रेणांदोलितानि ॥ काशीनपश्यन्तिकाश्याःनदर्शनयेषामिति

वाकाव्यदर्शनाः ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ बृहत्तैः फलैस्तिन्वयः ॥ २९ ॥ व्यधाधिअकारि ॥ विश्वस्यनिर्मितिनिर्माणयस्याः साविश्वेकानिर्मितिः ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥
 ज्ञेभ्यः परः शताब्दसंख्याताराजानोमयादृष्टाः ॥ परिकेवलतेषु राजसुभेदवसद्गुणाद्विन्नाः पवित्रायेतप्राथमोमदर्शनगताइतिपंचमेतान्वयः ॥ यायजूकाहज्यशीलाः ॥ ३५ ॥ विनिष्कृतादि
 षड्कार्गानिजितमृदुसुत्पण्डित्त्रियवर्गाः ॥ श्रुतस्यपारदह्वानः अध्येयस्यपारगाभिः ॥ राजनीतिविचक्षणः संधिविश्रयहयानसन्देश्याश्रयेषुनिपुणाः ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ स्योवगः ॥ ३८ ॥

अद्यमेसफलंचायुः परार्धयसमितम् ॥ यस्मिन्सतिमयाप्रापिदुष्प्रापाकारिकापुरी ॥ २७ ॥ अहोमेयमंसपतिरहोमेभाग्यगौरवम् ॥ यद्द्राक्षिषमद्याह
 कार्शीसुचिरचिताम् ॥ २८ ॥ अद्यमेस्वतपोवृक्षोमनोरथफलरुम् ॥ शिवभक्त्यञ्जुनासिक्तः फलितोतिबृहत्तरैः ॥ २९ ॥ मयाव्यधाधिबहुधाष्टाष्टिः सु
 धिवितन्वता ॥ परमन्यादशीकाशीस्वयं विश्वेशनिर्मितिः ॥ ३० ॥ इतिहृष्टमनवेधादृष्टावाराणसीपुरीम् ॥ वृद्धब्राह्मणरूपेणराजानं वददर्शह ॥ ३१ ॥
 जलाद्राशतपाणिश्रस्वस्युक्तापृथिवीभुजे ॥ कृतप्रणामोराज्ञाथभेजेतत्तमासनम् ॥ ३२ ॥ कृतमानो नृपतिनसोभ्युत्थानासनादिभिः ॥ विप्रव्यजिज्ञाप
 द्रूपृष्ठगमनकारणम् ॥ ३३ ॥ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ ॥ भूपालबहुकालो नोस्यहमत्रचिंतनः ॥ त्वंतुमानैवजानासिजानेत्वाहिरिपुंजयम् ॥
 ॥ ३४ ॥ परः शतामयादृष्टाराजानोभूरिदक्षिणाः ॥ विजितानेकसंश्रामयायजूकाजितेद्रियाः ॥ ३५ ॥ विनिष्कृतादिषड्वर्गाः मुशीलाः सत्त्वशालिनः ॥
 श्रुतस्यपारदश्चानोरजनीतिविचक्षणाः ॥ ३६ ॥ दयादाक्षिण्यनिपुणाः सत्यव्रतपरायणाः ॥ क्षमयाक्षमयातुल्यागांधीर्यजितसगराः ॥ ३७ ॥ जितरो
 षरयाः शूरः सौभ्यसौदर्यभूषयः ॥ इत्यादिगुणसंपन्नाः सुसंचितयशोधनाः ॥ ३८ ॥ परं द्वित्राः पवित्राये राजर्षेवसद्गुणाः ॥ तेऽशुराजसुममप्रायशोनहरा
 गताः ॥ ३९ ॥ प्रजानिजकुटुंबस्त्वावतुभूदेवैवतः ॥ महातपःसहायस्त्वयथानान्येतथानृपाः ॥ ४० ॥ धन्योमान्योसिचसतापूजनीयोसिसद्गुणैः ॥
 देवाअपिदिवोदासत्वत्रासात्रविमार्गगाः ॥ ४१ ॥ किंनः स्तुत्यातव नृपद्विजानामस्पृहावताम् ॥ किंकुर्मस्त्वद्गुणशामाः स्तावकाद्मः प्रकुर्वते ॥ ४२ ॥ गोष्ठी
 तिष्ठत्वित्यंतावस्स्तुतंस्तौमिसंप्रतम् ॥ यष्टुकासोस्स्यंहंराजंस्त्वासाहायमतोवृणे ॥ ४३ ॥ त्वयाराजन्वतीचैषाऽविःसर्वधिभजनम् ॥ अहंचास्तिधनो
 राजन्यायोपात्तमहाधनः ॥ ४४ ॥ इयं वराजधानीतेकर्मभूमामनुत्तमा ॥ यस्यांकृतानंकार्याणां सर्वतोपिनसंक्षयः ॥ ४५ ॥ संचितयद्धनं पुंनिनयसन्मार्ग
 गामिभिः ॥ तत्काश्यां विनियुज्येतच्छेयायेतरथाभवेत् ॥ ४६ ॥ महिमानं परं काश्याः कोपिवेदनभूते ॥ ऋतेत्रिनयनाच्छंभोः सर्वज्ञानप्रदयिनः ॥ ४७ ॥

दृष्टमंज्ञानंवा ॥ ३९ ॥ सद्गुणत्वमेवाह ॥ प्रजति ॥ ४० ॥ ४१ ॥ अस्पृहावतां स्पृहाहितानाम् ॥ निरिहस्यण्डुपाइतिन्यायादित्यर्थः ॥ स्तावकान्स्तुतिं कुर्वाणाद् ॥ ४२ ॥ गोष्ठीवर्ता
 सौभिकथयामि ॥ ४३ ॥ अहंचास्तिधनइति ॥ अस्तिशब्दः सुव्रतप्रतिरूपकः ॥ अस्तिधनं यस्य सोस्तिधनः ॥ अस्तिधनीतिक्वचित् ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥

॥४८॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ जोषंतुष्णीम् ॥ ५४ ॥ यियक्षमाणस्ययज्ञंकोष्यतः ॥ ५५ ॥ सप्तोत्साम्भ्यात्पृथुहृत्कोशराट्टुर्गलरूपे ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ धूर्मप्रजा संतापकः ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ एकोमिलाषः ॥ तदयथेति ॥ मांगणहति ॥ मांगणोपावकः ॥ सतनोःस्वशरीरस्य ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ यत्नान्पुलदक्षिणान्यजकुल ॥

मन्यधत्तरोसिखंबहुजन्मशतार्जितैः ॥ सुकृतैःपासियत्काशीविश्वभृत्परांतनुम् ॥ ४८ ॥ काशीत्रिजगतीसारीद्विवेदीसारखवै ॥ त्रिवर्गोत्तरसारश्च निर्णतिमहर्षिभिः ॥ ४९ ॥ विश्वेशानुग्रहैणैवत्वयैषापल्यतेपुरी ॥ एकस्याव्यवनात्काश्यात्रिलोक्यमवितभवेत् ॥५०॥ अन्यञ्जतेहितवन्मियदितरो वृतेऽनघ ॥ प्राणनीयसद्वैकोविश्वेशःसर्वकर्मभिः ॥ ५१ ॥ अन्यदेवधियाराजिन्विश्वेशंपश्यामाकचित् ॥ ब्रह्मविष्णुवद्वचंद्राक्रोडियंतस्ययूजटः ॥ ५२ ॥ विप्रैरुद्धकर्मिच्छद्विःशिक्षणियायतोन्पाः ॥ अतस्तवहितंस्वार्तिकवामोचितयानया ॥ ५३ ॥ इतिजोष्यंस्थतंविप्रप्रत्युवाचनृपोत्तमः ॥ सर्वं मयाहृदिधृतयत्त्वयोक्तद्विजोत्तम ॥ ५४ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ अहंयियक्षमाणस्यत्ववसाहाव्यकर्मणि ॥ दासोऽस्मिभयज्ञसंभारप्रयसैकोशतोऽखिलान् ॥ ५५ ॥ यदस्तिमेखिलंतत्रसप्तारंगेभिभवांशुः ॥ यजसैकमनब्रह्मन्सिद्धंमन्यस्ववांछितम् ॥ ५६ ॥ राज्यंकरोमियद्ब्रह्मन्स्वार्थतत्रमनारग पि ॥ पुत्रैःकलत्रैर्देहेनपरोपकृतयेयते ॥ ५७ ॥ राज्ञांक्रतुक्रियाभ्योपितार्थैभ्योपिसंभतः ॥ प्रजापालनमेवैकोधर्मःप्रोक्तोमनीषिभिः ॥ ५८ ॥ प्रजासं तापजोवह्निंश्रोत्रेपिदारुणः ॥ द्वित्रान्दहतिवज्राग्निःधूर्वोरारज्यंकुलंतनुम् ॥ ५९ ॥ यदावभृथसिस्त्रासुभैर्यंद्विजसत्तम ॥ तदाविप्रपदांभोभिरग्निं कंकरोम्यहम् ॥ ६० ॥ हवनं ब्राह्मणमुलेयत्करोमिद्विजोत्तम ॥ मन्येकृतुक्रियाभ्योपितद्विशिष्टमहामते ॥६१॥ अभिलाषेषुसुखेषुजागत्यैकोहृदहमे ॥ अद्यापिमार्गणःकोण्डिद्रुष्य्यःस्वतनोरपि ॥ ६२ ॥ अहोअहोभिर्बहुभिःफलितोमेमनोरथः ॥ यत्चंमेद्यगृहेयातःकिंचित्स्वार्थयितुंदिज ॥ ६३ ॥ एकप्रमानसोविप्रग्रहान्पुलदक्षिणान् ॥ बहून्यजतुंविद्विसाहाय्यं सर्ववस्तुषु ॥ ६४ ॥ इतिराज्ञोमहाबुद्धेर्भर्शिलस्यभाषितम् ॥ श्रुत्वातुष्टयज्ञाः सद्यश्चक्रुसंभारमाहस्त ॥ ६५ ॥ साहाय्यंशाय्यराजैर्वैदेवोदेसस्यपद्मभूः ॥ इयाजदशभिःकाश्यामश्वमेधैर्महामखैः ॥६६॥ अद्यापिहोमधूर्मेधैर्यं द्याप्तंरगनांतरम् ॥ तदाप्रभृतिनव्योमनीलिमानंजहात्यदुः ॥ ६७ ॥

अयमेववापाठः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ अद्येति ॥ यद्यदाप्रभृतिपकालमारभ्यहोमधूर्मेधैरंगनांतरव्याप्ततदाप्रभृति अद्यापिनीलिमानंतसालयमल्यमधेवोभेनजहतीत्यन्यः ॥ ६७ ॥

तत्रयज्ञवादे ॥ तस्येतिपठेत्स्वज्ञाणःसंवेधितयोर्भित्तिपूर्वेणवान्वयः ॥ ६८ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

तीर्थदशाश्वमेधास्वयंथितजगतीले ॥ तदाप्रभृतित्रासिद्धाराणस्यांशुमप्रदम् ॥ ६८ ॥ पुरारुद्रसरोनामततीर्थकलशोद्भव ॥ दशाश्वमेधिकंपश्चाज्जातं
विधिपरिग्रहत् ॥ ६९ ॥ स्वर्धुन्यथतःप्राप्ताभरीरथसमागमात् ॥ अतीवपुण्यवजातमतस्ततीर्थशुभम् ॥ ७० ॥ विधिदशाश्वमेधेशीलिंगसंस्थाप्य
तत्रैव ॥ स्थितवान्नतोद्योपिकापिकाशीविहायतु ॥ ७१ ॥ रत्नोधर्मतेस्तस्यच्छिद्रंनावपकिंचन ॥ अतःपुरारेःपुस्तत्राजिन्वाकिंचदेद्विधिः ॥ ७२ ॥
क्षेत्रप्रभावंविज्ञायध्यायन्विश्वेश्वंशरिवम् ॥ ब्रह्मेश्वंसंस्थाप्यविधिस्तत्रैवसंस्थितः ॥ ७३ ॥ परातुरार्यैकाशीविश्वेश्वेयतिनिश्चितम् ॥ अस्याः
संसेवनाच्छेदुर्नक्तुयतिपुरोमयि ॥ ७४ ॥ कःप्राप्यकाशीदुर्मेघाःपुनस्त्यक्तुमिहेहते ॥ अनेकजन्मजनितार्भनिर्मूलनक्षयम् ॥ ७५ ॥ विधिसंतापसं
हर्तुःस्थानेविश्वतेस्तनुः ॥ संताप्येतरांकाश्याविष्टेषजमहाग्निना ॥ ७६ ॥ प्राप्यकाशीत्यजेवतुसस्ताचौघनाग्निनाम् ॥ नृपतुःसपरिज्ञेयमहासौ
ख्यपरण्डिसुखः ॥ ७७ ॥ निर्वाणलक्ष्मीयःकाशित्यन्नासंसारदुर्गतिम् ॥ तेनकाशीनसंत्याज्यायद्यत्तैशादनुग्रहात् ॥ ७८ ॥ यःकारोसपरित्यज्याच्छे
दन्यत्रदुर्मतिः ॥ तस्यहस्तलाङ्गच्छेच्चतुर्वर्गफलोदयः ॥ ७९ ॥ निवर्हणीमघौघस्यसुपुण्यपरिद्विहणीम् ॥ कःप्राप्यकाशीदुर्मेघास्त्यजेन्मोक्षसु
खप्रदम् ॥ ८० ॥ सत्यलोकेकृतत्सौख्यकसौख्यवैष्यवेपदे ॥ यत्सौख्यंलभ्यतेकाश्यानिमेघाधिनेषवपात् ॥ ८१ ॥ वाराणसीशुणवगात्रिणीयद्दु
हिणस्त्विति ॥ व्यावृत्तमंदुरिगिर्निपुनःप्रत्यगानुने ॥ ८२ ॥ स्कंदउवाच ॥ मित्रावरुणयोःपुत्रमहिमानंनव्रीमिते ॥ काश्यांदशाश्वमेधस्यसर्व
तीर्थशिरोमणेः ॥ ८३ ॥ दशाश्वमेधिकंप्राप्यसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ यत्किंचिन्क्रियतेकर्मतदक्षयमिहेरितम् ॥ ८४ ॥ स्नानदानंजःप्राहेमःस्वाध्यायोदे
वतार्चनम् ॥ संध्योपास्तिस्तर्पणंचश्राद्धंपितृसमर्चनम् ॥ ८५ ॥ दशाश्वमेधिकेतीर्थसंकृत्स्नानानरोत्तमः ॥ द्वादशश्वमेधेशंशर्वपयैःशुभ्यते ॥ ८६ ॥
ज्येष्ठमासिसितपक्षेप्राप्यप्रतिपदंतिथिम् ॥ दशाश्वमेधिकेस्नानात्वाभ्युद्यतेजन्मपातकैः ॥ ८७ ॥ ज्येष्ठशुद्धितीयायास्नानात्वाल्लहसरोवरे ॥ जन्मद्वय
कृतंयापंतत्क्षणादेवनश्चति ॥ ८८ ॥

स्वच्छासंत्यज्य ॥ मुंजनितिकंचित् ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ निर्णयमिश्रित्य ॥ निर्णयनितिकंचित् ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ पितृसमर्चनार्भितःशुद्धिमेघणम् ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥

एवमिति ॥ अन्नाशनीवीध्वद्वास्त्रायावितिमितिजन्मावं दशान्यां दशजन्मावमिति क्रमेणेत्यर्थः ॥ ८९ ॥ यर्मियमसंविधीन् ॥ ९२ ॥ पक्षपक्षमात्रम् ॥ स्नात्वेति शेषः ॥ स्नात्वेतिकीचत्पाठः ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ब्रह्मश्वब्रह्मणस्त्वनाम्नास्थापितालिगम् ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ब्रह्मशालाविदेषण्डपम् ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १०१ ॥ इति श्रीरामानन्दकृतया काशीसहाडकीकाशीद्विध्याश्रमोध्ययः ॥ ६२ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ त्रिपञ्चाशत्तमेऽध्याये काश्यपिण्यमुच्यते ॥ अंकुर्कणमुखावनां काश्याश्रमहिमात्था ॥

एवं सर्वसुतिथिषु क्रमस्नानीनरोत्तमः ॥ आशुक्लपक्षदशमिप्रमितिजन्माघमुत्सृजेत् ॥ ८९ ॥ तिथिदशहरा प्राप्यदशजन्माघवहारीणिम् ॥ दशाश्वमेधि केस्नातोयामिपश्येयानाम् ॥ ९० ॥ लिंगं दशाश्वमेधेशं दृष्ट्वा दशहरातिथौ ॥ दशजन्माजितैः पापैस्स्यत्येनात्रसंशयः ॥ ९१ ॥ स्नातोदशहरायां यज्ञयेच्छिगसुत्तमम् ॥ भक्त्या दशाश्वमेधेशं तंगर्भं दशासृशेत् ॥ ९२ ॥ ज्येष्ठमासिसिते पक्षे पक्षरुद्रसेनरः ॥ कुर्वन्वापिकीयात्रानविधैरभिभूयते ॥ ९३ ॥ दशाश्वमेधवधैत्यतः फलस्य गायते ॥ दशाश्वमेधे च तन्नूनात्वा दशहरातिथौ ॥ ९४ ॥ स्वर्धुन्याः पश्चिमेतिरेनत्वा दशहरेः श्वम् ॥ नदुर्दशा मवाप्नोति पुमान्पुण्यतमः क्वचित् ॥ ९५ ॥ यत्काश्यां वक्षिणद्वारमंतोहस्यकीर्त्यते ॥ तत्र ब्रह्मेशं दृष्ट्वा ब्रह्मलोकमेहीयते ॥ ९६ ॥ इति ब्राह्मणवेषणवारणस्यामहा धिया ॥ दुहिणेन स्थितं तावदावद्विश्वेश्वरगमः ॥ ९७ ॥ दिवादासापिराजेंद्रवृद्धब्राह्मणरूपिणे ॥ ब्रह्मणे कृत्यज्ञाय ब्रह्मशालामकल्पयत् ॥ ९८ ॥ ब्रह्मे श्वरसमीपे तु ब्रह्मशालामनोहरा ॥ ब्रह्मातत्रावसब्धो मब्रह्मघोषैर्निनादयन् ॥ ९९ ॥ इति कथितो ब्रह्मन्महिमातिमहतरः ॥ दशाश्वमेधतिथेः स्वसर्वावधे विनाशनः ॥ १०० ॥ श्रुत्वा ध्यायमिमपुण्यश्रावयित्वा तथैव च ॥ ब्रह्मलोकमवाप्नोति श्रद्धयमानवोत्तमः ॥ १०१ ॥ ॥ इति श्रीस्कांदे महापुराण एकशीतिसहस्र्यां सिंहाया सुतराद्धैचतुर्थे काशीखंडे दशाश्वमेधवर्णनं नाम द्विपञ्चाशत्तमोऽध्यायः ॥ ६२ ॥ ॥ अगस्तिरुवाच ॥ ॥ अपूर्वैक्यकथ्यता ब्रह्मणो ब्रह्मवित्तम ॥ किंचकारपुनः शंभुस्तत्र ब्रह्मण्यपि स्थिते ॥ १ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ श्रुत्वा गस्त्यमहाभाग काश्यां ब्रह्मण्यपि स्थिते ॥ गिरिशिखतयामास शृशुद्धिग्रमानसः ॥ २ ॥ पुरीसाया दशीकाशी वशीकरणभूमिका ॥ नता दशी दशीहासीत्कीचिन्मे प्रायशोष्ठवम् ॥ ३ ॥ योया याति पुरीतं तु स तत्रैव तिष्ठति ॥ अभवन्ननुयोगिन्योऽयोगिन्यः काशिसंगताः ॥ ४ ॥ अकिंचित्कतां प्रातः ससहस्रकरोत्परम् ॥ विधिर्विधानदक्षो पिनमेससविधोभवत् ॥ ५ ॥

॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥ दशिद्विकष्ये ॥ ३ ॥ अयोगिन्यो योगरहिताः त्यक्त्योगादरा इत्यर्थः ॥ यथा अयोगिन्युपपराहिताः ॥ अकारामल्लेकाश्यालवमुख्ययोगानुक्ता इत्यर्थः ॥ योगिन्यद्विक्रिष्याठः ॥ ४ ॥ अकिंचित्कर्ता किंचिदपि कर्तुं नैक्षमताम् ॥ अपि निष्कतामिताठे सरसिः सहस्रकरो व्यनसस्मि रपि निष्कतविजो रहिततामपि किंप्राप्त इत्यर्थः ॥ असत्यर्थम् ॥ सविधोः सति

धानोमत्कार्यविधात्प्रक्षोभोनाम्बदित्यर्थः ॥ ५ ॥ ६ ॥ वित्तजानीत ॥ ७ ॥ एवमथमतस्तसामान्येनोक्त्वापश्चात्प्रमाणपूर्वकमाहेत्याह नामग्राहमित्यादिना ॥ ८ ॥ ९ ॥ दामिचण्डेयेकनास ॥
दमिचण्डेति काचित्पाठः ॥ १० ॥ ११ ॥ स्वकार्यकर्तृनाश्रयोत्साहयति ॥ भवतइति ॥ १२ ॥ १३ ॥ तत्तस्मात् ॥ भवत्सुमध्यद्वेषकृष्णमहाकालौयातां च्छतमित्यन्वयः ॥ यद्वा भवत्सु
ममांतरेषुविद्यमानेषुममसमीपेतिष्ठत्सुकाशीप्रवृत्ताराज्ञश्चमृत्तित्तजानामीत्युक्तमिद्विषयः ॥ तत्तस्मात् हेतुकृष्णमहाकालौबुद्धाविवेयात् ॥ तद्वैत्किंचिरपाठः ॥ १४ ॥ अश्रममगच्छत्तम् ॥

चित्तयन्निदिदेशोगणानहूयधृशः ॥ प्रेषयामासभोयातक्षिप्रवाराणसीपुरीम् ॥ ६ ॥ किंकुर्वतितुयोगिन्यः किं करोतिसभानुमान् ॥ गत्वावित्तवरायुक्ता
विधिश्चविदधातिकिम् ॥ ७ ॥ नामग्राहंततः ऽप्रीषीद्बहुमानपुरःसरम् ॥ शंकुकर्णमहाकालघंटाकर्णमहोदर ॥ ८ ॥ सोमनंदिन्नद्वेषेणकालर्षेणलकुण्ड ॥
कुंडोदरमथूरक्षाबाणगोकर्णतारक ॥ ९ ॥ तिलपर्णस्थूलकर्णहृदिचंडप्रभामय ॥ सुकेशविंदेच्छागकपर्दिन्यगलक्षक ॥ १० ॥ वीरभद्रकिराताख्यच
तुर्मुखनिकुंभक ॥ पंचक्षमारभूताख्यत्र्यक्षमेकलंगलिन् ॥ ११ ॥ विराधसुखाषाढेभवंतोममसूनवः ॥ यथेमौस्कंदहेंबौनैगमेयोयथात्वयम् ॥ १२ ॥
यथाशाखविशाखौचयथेयौनंदिभृगिणौ ॥ भवत्सुविद्यमानेषुमहाविक्रमशालिषु ॥ १३ ॥ काशीप्रवृत्तिनोजानेदिवोदासहृत्पस्यच ॥ योगिन्यर्कवि
धीनांचतद्वैयातंभवत्स्वम् ॥ १४ ॥ शंकुकर्णमहाकालौकालस्यापिप्रकंपनौ ॥ ज्ञातुंवाराणसीवातामायातंचत्वरांन्वितौ ॥ १५ ॥ कृतप्रतिज्ञौतौतूष्णं
प्राप्यवाराणसीपुरीम् ॥ शंकुकर्णमहाकालौविस्मृत्यशांभवांगिरम् ॥ १६ ॥ यथैद्रजालिकैदृष्ट्वाभायामिहविचक्षणः ॥ क्षणेनमोहमायातिकारशीवी
क्ष्यतथैवतौ ॥ १७ ॥ अहोमोहस्यमाहात्म्यमहोभाग्यविपर्ययः ॥ निर्वाणराशियन्काशीप्राप्यर्यान्यतोऽबुधाः ॥ १८ ॥ तत्पज्यैरियंकाशी
महाशीर्षादभूमिका ॥ तेषांकरतलान्मुक्तिः प्राप्तापिपरितो गता ॥ १९ ॥ यत्रसर्वविमृथतः स्नानमात्रं विशिष्यते ॥ अप्युष्णीहृतपानीयैस्तां
कार्शकः परित्यजेत् ॥ २० ॥

॥ १५ ॥ विस्मृत्येति ॥ भगवद्भाष्येविस्मृत्यतत्रैवतस्यहुरितिशेषः ॥ विस्मृताकितपाठेविस्मृत्यवतादित्यर्थः ॥ १६ ॥ विस्मरणेदृष्टानमाह ॥ यथेति ॥ दृष्टांगतमर्थदृष्टातिक्रियोजयति ॥ काशीमिति ॥ मोहं
प्राप्ताविविद्वेषः ॥ यद्वा काशीवीक्ष्यशांभवांगिरंविस्मृत्यतथैवतौमोहमायातावित्यन्वयः ॥ १७ ॥ अहोमोहस्येयादीनांतावित्यप्यपिनिश्चित्यतत्रैवसिद्धिप्राप्तिविश्रयतावितिनममश्लोकगतेत्यन्वयः ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥

दशसौर्षिकं दशसुवर्णं दशसुवर्णं ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ विशेषाद्वायुदिभागइति ॥ विशान्तिदोषाश्चात्तीतिविशवात् यमः ॥ वायोर्दिव्यस्मात्
 स्वायुदिक्रमस्तयोर्भोगेर्धनेर्द्वेर्वादिशित्यर्थः ॥ अथवा विशेषाद्विश्वाद्यावायोर्विक्रमस्याभोगेस्मानसुत्रदेशत्वर्थः ॥ अथवा विशेषात्सकाशाद्वैश्विदेवदियोगे ॥ उग्रव्यावयत्सु ॥
 नैऋतदिभागइत्यर्थः ॥ यथादृष्टव्याख्यानेषूपविशोवापत्तेः ॥ २८ ॥ २९ ॥ ज्ञालेति ॥ अस्मत्कार्यमित्येषामहात्मज्ञात्वात्त्रैकतैस्त्वयुरितिज्ञालेत्यर्थः ॥ तज्ज्ञानेकागमाह

यत्रकुपदनेनरिवलिगस्यमूर्धनि ॥ दशसौर्वर्णिकंपुण्यं कर्त्ता कार्शीपित्यजेत् ॥ २१ ॥ यत्रदंडप्रमाणेनअप्येकेनशिवप्रतः ॥ तुच्छमैन्द्रं प्रभु
 स्तंकार्शीकोविमुंचति ॥ २२ ॥ यत्रैकद्विजमात्रंभोजयित्वायथेच्छया ॥ वाजयेयाधिंकण्यंतांकार्शीकोविमुंचति ॥ २३ ॥ एकं गायत्रं दसैधिवि
 धिवद्ब्रह्मणायवै ॥ लभेदसुगोणुयं कर्त्ता कार्शीपित्यजेत्सुधीः ॥ २४ ॥ एकंलिंगं प्रतिष्ठाप्ययत्रसंस्थापितंभवेत् ॥ अपित्रैलकं नवलं कर्त्ता कार्शीकः
 ससुञ्चति ॥ २५ ॥ परिनिश्चित्यतावित्यालिंगेसंस्थाप्यपुण्यदे ॥ तत्रैवस्थितिं प्राप्त्वा कार्शीनाद्यापिमुचतः ॥ २६ ॥ शंभुकर्णे श्वरलिंगं शंभुकर्णे
 णार्चितम् ॥ दृष्ट्वानजायेजतुंजातुमहोदरे ॥ २७ ॥ विश्वेराद्वायुदिभागेशंभुकर्णे श्वरंनरः ॥ संपूज्यन्निशेदश्वोरेसंसारसगरे ॥ २८ ॥
 महाकालेशंलिंगं महाकालणार्चितम् ॥ अर्चयित्वाचनत्वाचस्तुत्वकालभयंकुतः ॥ २९ ॥ स्कंदउवाच ॥ शंभुकर्णे महाकाले चिरंतनदिलं
 बिते ॥ ज्ञात्वा सर्वज्ञनाथेथ प्राहेपीदुरौगणौ ॥ ३० ॥ घंटाकर्णं त्वमागच्छ महोदर महाभते ॥ कार्शीयांतुंघांतुंज्ञांतुं तत्रस्य चेष्टितम् ॥ ३१ ॥ इत्ययस्ते
 गणौ तौ तु गत्वा कार्शी महापुरीम् ॥ व्यावृत्त्याद्यापि नोयातौ ह्यपि तत्रैव संस्थितौ ॥ ३२ ॥ घंटाकर्णे श्वरलिंगं घंटाकर्णगणोत्तमः ॥ कार्श्यासंस्थाप्यवि
 धिवस्वयंतत्रैवनिवृत्तः ॥ ३३ ॥ कुंडं तत्रैव संस्थाप्यलिंगं स्नपनकर्मणे ॥ नाद्यापि संत्यजेत्कार्शीध्यायैच्छिंताथैवहि ॥ ३४ ॥ महोदरोपितप्रार्थनां
 शिवध्यानपरायणः ॥ महोदरे श्वरलिंगं ध्यायेदद्यापि कुंभज ॥ ३५ ॥ महोदरे श्वरं दृष्ट्वा नाराणस्यार्द्रिजेत्तमः ॥ कदाचिदपि वैमातुः प्रविशेन्नोदीराराम् ॥
 ३६ ॥ घंटाकर्णहरेस्नात्वा दृष्ट्वा न्यसेत्शरं विभुम् ॥ यत्र कुत्र विप्रोपि वाराणस्यार्द्रिजेत्तमः ॥ ३७ ॥ घंटाकर्णे महातीर्थे श्राद्धं कृत्वा विधानतः ॥ अपि दुर्गा
 तिमाप्नाद्दुष्टरेत्सत्सूजान् ॥ ३८ ॥ निमज्ज्याद्यापितं कुंडेक्षणं योवाहितो भवेत् ॥ विश्वेश्वरमहापूजाघंटा नाराणस्यार्द्रिजेत्तमः ॥ ३९ ॥ वंदति पितरः कार्श्यां
 घंटाकर्णे मलजोऽनुतातिलोदकस्यापि वंशेनः कोपि जायेत् ॥ ४० ॥ यद्दृश्यामुनयः कार्श्याघंटाकर्णमहाहरे ॥ कृतोदकक्रियाश्रान्ताः परसिद्धिददाद्भुक् ॥ ४१ ॥

सर्वज्ञनाथइति ॥ यौहेतीत्ययामास ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ निर्वृत्तः सुखितः सुस्थितइत्यर्थः ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ औदीरामुदरभवासः ॥ दर्शयिष्यामि ॥ ३५ ॥ व्यासेभ्यमित्यत्र विशेष्यकर्त्तृमिति ह्यचि
 त्पाठः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ अमहितो ध्यानस्थः ॥ ३९ ॥ वंदति ॥ नोऽस्माकं श्रेणिलोदकस्यापि दाता काः शिद्वर्णिकं जायेत्तत्रैव निश्च्यति पितरं घंटाकर्णः ॥ ४० ॥ नन्दनाथमिति कस्यात्

कुङ्कुटाङ्घ्रियेवाङ्घ्रिकारोपस्यसङ्कुटाङ्घ्रिकारितस्य ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ मायवीर्यमहत्सुमायवीर्याभ्यामहत्तरेषु ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥
 ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ स्नापयित्वा ॥ यक्षशालादिवानाख्यपशुष्पाफलंजलमित्यादिनिषेधचनतत्त्वज्ञानपूर्वकंकार्यतिरिक्तस्थानविषयीत्रेष्णुपादोदकासंसर्गविवर्था ॥ शालग्राम
 कुट्टेऽर्वालिङ्गस्ययेत्रमार्त्तवितन्वते ॥ कुङ्कुटाङ्घ्रितेस्तस्यनेगेर्भमवायुः ॥ ५९ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ सोमनिदप्रभृतिषुनेमुनपंचगणेज्वपि ॥
 आनंदकाननंप्राप्यस्थितेषुस्थानुप्रवीत् ॥ ६० ॥ ॥ कार्यमसाकमेवैतद्वदिसस्यविमृश्यते ॥ अनेनोपाधिनाय्येतैत्रतिष्ठतुमामकाः ॥ ६१ ॥ ॥ अथये
 ब्रूविषुधुमायवीर्यमहत्स्वपि ॥ अहमप्रविद्योस्मिवागणस्यानसंशयः ॥ ६२ ॥ ॥ क्रमेणप्रेषयिष्यामिद्योस्तिमेस्वपरिच्छदः ॥ तत्रसर्वेषुयातेपुततो
 यस्याभ्यहंपुनः ॥ ६३ ॥ ॥ संप्रययैतिहृदयेदेवदेवनञ्जलिना ॥ प्रैषिष्टप्रथानंतुतो गणचतुष्टयम् ॥ ६४ ॥ ॥ कुंडोदरोमयुराख्याबाणोकोर्णएवच ॥
 मायाबलसमाश्रित्यकार्शीप्रविक्षुर्गणाः ॥ ६५ ॥ ॥ कृत्वोपायशतैस्तुदिवोदासस्यसंप्रभे ॥ यदैकोपिसमर्थोनतदातत्रैवसंस्थितम् ॥ ६६ ॥ ॥ अपराधशते
 ध्वीशःकेनतुष्यतिकर्मणा ॥ संप्रययैतितेचकुर्लिङ्गाराधनमुत्तमम् ॥ ६७ ॥ ॥ एकस्मिन्धांभवेलिङ्गेविधिनाभ्यर्चितेसति ॥ ६९ ॥ ॥ लिङ्गार्चनविधानद्वोलिङ्गार्चनरतःसदा ॥
 चयच्छति ॥ ६८ ॥ ॥ नतुष्यतितथाशुभ्यद्भदानतप्राप्तैः ॥ यथातुष्येत्सकृद्विधिनाभ्यर्चितेसति ॥ ६९ ॥ ॥ लिङ्गार्चनविधानद्वोलिङ्गार्चनरतःसदा ॥
 अक्षरसविज्ञेयःसाक्षाद्ब्रह्मोपमानवः ॥ ७० ॥ ॥ नगोशतप्रदानेनस्वर्णशतदानतः ॥ तत्फलंलभ्यतेषुभिर्यत्सकृद्विङ्गपूजनात् ॥ ७१ ॥ ॥ अथमेधा
 दिभिर्यगेर्नतफलमवाच्यते ॥ यत्फलंलभ्यतेमर्त्यैर्नित्यलिङ्गप्रपूजनात् ॥ ७२ ॥ ॥ स्नापयित्वाविधानेनयोर्लिङ्गस्वपनोदकम् ॥ त्रिःषिविंशतिबंधपां
 तस्येहाशुप्रणश्यति ॥ ७३ ॥ ॥ लिङ्गस्वपनवार्भिर्यःकुर्यान्मूर्धैर्भेषेचमम् ॥ गंगान्नफलंतस्यजायतेत्रविपापनः ॥ ७४ ॥ ॥ लिङ्गसमर्चितंदृष्टयःकुर्या
 त्कर्णात्सकृत् ॥ सर्वहोत्रोयतेतस्यपुनर्वैर्नबंधने ॥ ७५ ॥ ॥ लिङ्गयःस्थापेद्भ्रतयसतजन्मकृताद्वात् ॥ सुच्यतेनप्रसवेहोविजुद्धःस्वर्गभारभवेत् ॥
 ॥ ७६ ॥ ॥ विचार्येतिगणैःकार्थ्यास्वामिद्रोहोपशतये ॥ प्रतिष्ठितानिर्लिङ्गानिमाहापातकांभेषुपि ॥ ७७ ॥ ॥ कुंडोदरेऽर्वालिङ्गंदृष्ट्वालोकाकिसत्रिविधौ ॥
 सर्वपापविनिर्मुक्तःशिवलोकेमहीयते ॥ ७८ ॥ ॥ कुंडोदरेऽर्वालिङ्गात्प्रतीच्यामसिरोधसि ॥ मयूरेऽक्षरमभ्यर्च्यनगमंप्रतिपद्यते ॥ ७९ ॥ ॥ मयूरेऽश्रुतीच्यांचलि
 गंबाणेऽर्धमहत् ॥ तस्यदर्शनमात्रेणसर्वेषुपैःप्रमुच्यते ॥ ८० ॥ ॥ गोकर्णेशंहलिङ्गंमंतगैहस्पश्चिमे ॥ द्वासेसमर्च्यैवैकाश्यानिविद्मैर्भिमभूयते ॥ ८१ ॥

शिलहोत्रात्सर्वपापवित्रतामित्युक्तेः ॥ शिवाऽभक्तविषयं ॥ शिवविष्णोर्भेदंशुद्धविषयंवेनेदिक ॥ वस्तुस्तुवाणलिङ्गादिद्यतिरिक्तविषयमेतदितिपूर्वोक्तंनप्रस्तव्यम् ॥ ७३ ॥
 ॥ ७४ ॥ देहस्वनिर्वाक्यवदेहव्यंभंतास्मिन् ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ महापातकानिर्भेदःकीर्तिमहापातकाभिदे ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ अनिगेवमिअस्यानद्यास्तीरे ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥

पंचत्वसमेपरणावसरे ॥ तद्विंशत्क्राव्यमेवनेत्याह ॥ क्वचिदपीति ॥ यत्र कुत्राप्यंमृद्युमृद्युः ॥ ८२ ॥ गणेश्वइत्यत्रमहेश्वइतिकचित्पाठः ॥ ८३ ॥ मोहकृत्मात्रेणमावयेकत्वाभिधानंननुत्कार्यकत्वेन ॥ ८४ ॥ तदेवाह ॥ अत्राप्येति ॥ ८५ ॥ ननुस्वामिर्निविहयतिष्ठन्नःकुनस्तेनविभ्युस्तत्राह ॥ मरणादिति ॥ ८६ ॥ कुत्रक ॥ केनेतिवापाठः ॥ ८७ ॥ निर्वाणकैवल्यमेवमणीकुंदरीनिर्वाणमणी ॥ प्रकर्षेणातेहत्यागावसेसवतीतिप्रायस्तारकापदेशास्तेवशूणप्रशस्यतथातम् ॥ यद्वा प्रातिभवात्यंमरणंतेवमूषांगले
 गोकर्णेश्वरभक्तस्यपंचत्वसमयेसति ॥ ज्ञानश्रौतज्ञानयतेक्वचिद्व्यंतमृच्छतः ॥ ८२ ॥ ॥ विरयस्यगुणेष्वुचतुर्ध्वपिगणेश्वरः ॥ महिमानंमहत्वंतुत्काश्याःपर्यवर्णयत् ॥ ८३ ॥ वैष्णव्यामायाविश्वंभ्राम्येतात्रययाखिलम् ॥ ध्रुवमूर्तिमतीसैषाकाशीविश्वैकमोहिनी ॥ ८४ ॥ अपास्यसोदरान्दुरान्पुत्रश्रेत्रंग्रहं वसु ॥ अप्यंगीकृत्यनिधनसैकाशीसुपासते ॥ ८५ ॥ मरणादपिनैकाश्याभयत्रयमनागपि ॥ गणास्तत्रतुष्टितःकुतो मत्तोपिबिभ्यति ॥ ८६ ॥ मरणमंगलयत्रविभ्रुतियत्रभूषणम् ॥ कौपीनयत्रकौशेयंकाशीकुत्रोपमीयते ॥ ८७ ॥ निर्वाणमणीयत्रंकरांक्रमेववा ॥ ब्राह्मणंवाश्वपाकंवावृणतित्रांत्यभूषणम् ॥ ८८ ॥ मृतांयत्रजंतूनांनिर्वाणपदमृच्छताम् ॥ कोट्यशेनापिनसमापिशक्रादयःसुराः ॥ ८९ ॥ यत्रकाश्यांमृतो जंतुर्ब्रह्मनारायणादिभिः ॥ यत्रहृदयार्जलिभिर्नमस्येतातिथतः ॥ ९० ॥ यत्रकाश्यांशवत्सेपिजंतुनानुचितव्रजेत् ॥ अतस्तत्कर्णसं स्पर्शकरोभ्यहमापिस्वयम् ॥ ९१ ॥ यस्तुकाशीतिकशीतिद्विस्त्रिजपतिपुण्यवान् ॥ अपिसर्वपवित्रेभ्यःसपवित्ररोमहान् ॥ ९२ ॥ येनकाशीहृदि ध्यातायेनकाशीहसेविता ॥ तेनाहृदिसंध्यातस्तेनाहंसेवितःसदा ॥ ९३ ॥ काशीयःसेवतेजंतुर्निर्विकल्पेनेचेतसा ॥ तमहृदयेनित्यंधारयाभि प्रयततः ॥ ९४ ॥ स्वयंवस्तुमराक्तोपिवासेत्तीर्थवांसिनम् ॥ अत्येकमपिमूलेऽनसवस्तुःफलभाग्युवम् ॥ ९५ ॥ काश्यां वसंतियेधैरापंचत्वविनि श्याः ॥ जीवन्मुक्तास्तुज्ञेयावंद्याःशूय्यास्तएवहि ॥ ९६ ॥ इत्यंविमृश्यबहुशःस्याणुवैराणसीगुणान् ॥ गणानन्यान्समाहूयप्राहिणोत्प्रातिपूर्वकम् ॥ ९७ ॥ तारकत्वंसमागच्छातिस्वच्छमानस ॥ दिवोदासेषुषुवावासोयामर्धेषुवराधुरीम् ॥ ९८ ॥ तिलपर्णस्थूलकर्णहृमिचंडप्रभामय ॥ सुकेशविंदते छागकर्पदिप्पिगलाक्षक ॥ ९९ ॥ वीरभद्रकिराताख्यचतुर्मुखनिकुंभक ॥ पंचशभारभूताख्यत्र्यक्षेसकलंगलिन् ॥ १०० ॥ विरायसुसुखाषाढेयतुसवै पृथग्पृथक् ॥ एतेगणामहाभागाःस्वामिभक्ताहृदव्रताः ॥ १ ॥ कृत्वामायाबहुविधाबहुपविचक्षणाः ॥ अनिभेषेक्षणास्तस्थुःओणीशच्छिद्रकाक्षिणः ॥ २ ॥ अथसम् ॥ मरणमंगलयत्रेच्छुक्तः ॥ यत्रकाश्यांलवलेपिजंतुनानुचितान्त्रजेदियुक्तवात् ॥ शंभालोकयेदियादिमसुखचनंक्राश्यातिरिक्ताविषुद्रंश्यम् ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ऋग्वेपिअपिशब्द्व्याज्जी क्वेपि ॥ अतएवतस्त्वजंतोमरणान्यवहितसमेतारकापदेशार्थकणसंस्पर्शकरोमि ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ मूल्येनगीविकया ॥ वस्तुवामकर्तुर्यावफलंतावकलंभजतइत्यर्थः ॥ ९५ ॥ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ इषुवावासोयर्माश्रयः ॥ अवीष्टिअधिकंयथास्यात्थाइष्टेशस्तीत्यर्थः ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ विषेपरहितानांक्षणानियोगाजनिमेषेक्षणाः ॥ अर्धंस्तस्त्वयानां

इत्यर्थः ॥ २ ॥ नप्राज्ञातस्तराज्जिच्छिद्यस्येतेऽपिज्ञातताच्छिद्राः ॥ विद्रावित्तदूरीकृतनवशोल्लक्षणधनेषुविद्रावितयशोयनाः ॥ आःश्रोषे ॥ अहोवेदं ॥ ३ ॥ यकमनुष्यप्राश्रयस्यःश्रुथ्येदेको
 मनुष्योपनिषत्कीकृतम् ॥ तस्यमैद्रस्यसवशीकरणदुद्रुततद्वनिरस्तमित्यर्थः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ स्वामिकायासावधानानाकिमिविनकप्राप्तिस्तत्रदुःकृतेति ॥ ७ ॥ मंगुरानाकागीलाः ॥ ८ ॥ ९ ॥
 अप्राज्ञातताच्छिद्राविद्रावितयशोयनाः॥आःकिमेतदहोजातनिर्निदुःस्वमितीहते ॥३॥ गणजुषुः ॥ ॥ धिगस्मान्स्वामिनानिन्यकृतसंभक्तान्जुहुः ॥
 मनुष्यमात्रमप्यत्रयैकंनवशीकृतम् ॥ ४ ॥ बुभुमानेनदनेनसौहार्देनमहीयसा ॥ कृतप्रमादांल्यक्षेणधिङ्मनस्तत्कार्यवचकात् ॥५॥ कागतिनोभिवित्री
 ईत्सामिभुक्त्यप्रमादिनाम् ॥ अंशतमोमयेलेकेषुववासोभिव्यति ॥ ६ ॥ अकृतस्वामिकार्यणामहोजीवितधारिणाम् ॥ अक्षनैर्द्रियवृत्तीनांदुर्गतिश्चपदे
 प्रदे ॥ ७ ॥ लब्धसंभावनानांचन्यकृतस्वामिकर्मणाम् ॥ भृत्यानांभूरिभाजचभंगुराःस्युर्नोरथाः ॥ ८ ॥ अनिष्यदितकार्यार्थयुमुवंप्रक्षयंत्यहो ॥
 अपत्रपाःपुरोभर्तुस्तैर्मैरावृत्तित्वियम् ॥९॥ नद्रीणांनसमुद्राणानंदुग्माणसंहीयसाम् ॥ भूतधाड्यास्तथासरोरथास्वामिदुहांमहान् ॥ १० ॥ अहोपौरा
 णिकीगाथास्तुतास्माभिरनिदिता ॥ तदर्थमवलंब्येहस्थास्यामःकृतनिश्चयाः ॥ ११ ॥ अनाकलिततुयानांपरिक्षीणधनयुषाम् ॥ सर्वोपायविहीनानां
 गतिवाराणसीपुरी ॥ १२ ॥ अपुण्यभारसिन्नानांपश्चात्तापसुपेयुषाम् ॥ विधग्ध्वंशतीनांचतिवाराणसीपुरी ॥ १३ ॥ स्वामिदूहःकृतव्राक्षेयचिदंश
 भघातकाः ॥ तेषांकापिगतानांस्तिमुच्चावाराणसीपुरीम् ॥ १४ ॥ इत्थंनिश्चिन्यथाथार्थप्रमथाअवतस्थिरे ॥ अविज्ञातस्वरूपश्च्यदिवोदासेनभूभुजा ॥
 ॥ १५ ॥ ननुवोधसभूपालोनितरंगुडिमानपि ॥ विबुधान्विचिंधाकारैःस्थितानीशप्रभावतः ॥ १६ ॥ चित्रंनचित्रगतोपिवेत्तिवाराणसीस्थिताश् ॥
 जंतून्कागणानन्येषांमत्स्यलोकनिवासिनाम् ॥ १७ ॥ अविच्छिन्नप्रभाषणमपरिच्छिन्नैर्जसाम् ॥ कृतलिंगप्रतिष्ठानानंतंप्राप्तोतिधर्मराट् ॥ १८ ॥
 इतितंप्रमथाःसर्वेघटोद्भवमहमुने ॥ कृतलिंगार्चनाःकार्शानाबायुञ्ज्यांतिशर्मदम् ॥ १९ ॥ तारकेशमहालिंगंतराकाल्यागणोत्तमः ॥ तारकज्ञानहंपुं
 संसुतेऽद्यापिसमर्चयेत् ॥ २० ॥ तारकेशलिंगस्यकृत्वभक्तिसुनिश्चलाम् ॥ सुखेनतारकज्ञानंलभ्यतेनरोत्तमैः ॥२१॥ तिलपणेश्वरंलिंगतिलपण
 प्रतिष्ठितम् ॥ तिलप्रमाणमप्यत्रदृष्ट्वापापनसंभवेत् ॥ २२ ॥ स्थूलकणेश्वरंलिंगपरिपूज्यनरोत्तमः ॥ नदुर्गतिमवाप्तोतिपुण्यमाप्तोतिचेत्तमम् ॥
 ॥ २३ ॥ द्दमिचिंदेश्वरंलिंगंतथालिंगंप्रभामयम् ॥ आराध्यतत्प्रतीच्याचनपापैरिभूयते ॥ २४ ॥ प्रभामयेश्वरंलिंगंदृष्ट्वान्यत्रापिसंस्थितः ॥ प्रयास्ये
 नयानेशिखलोकैक्रेजुसुधीः ॥ २५ ॥ सुकेशेश्वरमभ्यर्च्यैकेशवनेनरः ॥ षाट्कौशिकमयदेहंधारयेशुनःपुनः ॥ २६ ॥

नहीयसांमहत्तराणाम् ॥ महीषुषामिपिपठेमहीमिक्मानानांतदुत्पन्नानामित्यर्थः ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ विष्कर्मसंतःऊर्ध्ववर्णितेषंतिविष्णुवर्णतयशेषांविष्णुवर्णतीनांमहंश्रोद्धान्तानां
 मित्यर्थः ॥ विष्णुद्वारातीनाभितिकाचिषाटः ॥१३॥१४॥१५॥१६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ त्वह्यामसदधिर्मनाख्यस्थिमज्जाइतिपट्टकोबास्तीनिर्मितेषा

दत्तौशिकम् ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ ॥ इतिश्रीरामानन्दकृतायांकाशीखण्डटीकायां त्रिपञ्चाहात्मयोगः ॥ १३ ॥ ॥ १३ ॥ कपर्दीशस्यलिंगस्माहात्म्याख्यानपूर्वकम् ॥ चतुर्ष्वं
चाहाकेरुय्यैपैशाचारव्याप्तमुच्यते ॥ १ ॥ १ ॥ गणपोगणसुख्यः ॥ गणकइतिपठेस्वार्थकः ॥ २ ॥ ३ ॥ तज्जलपर्यगमत्रेणैवमयंभवतीत्यत्रेतिहासमाह ॥ इतीति ॥ ४ ॥ ५ ॥ इदानी
तस्यपाशुपतयोगावस्थानमाह ॥ एकदेति ॥ मार्गभागशीघ्रं ॥ ६ ॥ लिंगस्यदक्षिणभागेइत्यादीनांलक्षणंस्तौत्रपविष्टसन्त्राक्षसमद्राक्षीदितिषष्ठलोकगतोन्वयः ॥ ७ ॥ न्यस्तमत्तकपर्णं
रिति ॥ पुनःकिरिसिम्भधारणव्यानांत्वायस्यकव्यांस्व्याजीवब्रह्मणोरित्यानुसन्धानरूपताम् ॥ कथंभूताम् ॥ आध्यात्मिकीमात्मानंकार्यकारणतंघातमाधिकृत्यजाताम् ॥ माध्याह्निकीमितिपा
देत्यष्टस्वार्थः ॥ पञ्चाक्षरीविद्यांमः शिवायेतिमन्त्रात्मिकाम् ॥ पंचात्मिकीमितिपाठेऽंशानतदुधारावामदेससद्योजातात्मिकामित्यर्थः ॥ ८ ॥ संहारभागोणवामावर्तेन ॥ तदुक्तम् ॥ अपसव्यं

विदतीशंनरोभ्यर्च्यमीमचडीसमीपतः ॥ त्यक्त्वाप्रचंडमध्येनोमोक्षविदितिराश्रितम् ॥ २७ ॥ छगलेशंमहालिंगं पित्रीश्वरसमीपगम् ॥ विलोक्यपशुव
त्कोपिनापंप्राकृतंस्मरेश ॥ २८ ॥ इतिश्रीस्कंदेमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसांहितायांचतुर्थेकाशीखंडेउत्तराद्वैवाराणसीवर्णनगणप्रेषणं नामत्रिपं
चाशतमोऽध्यायः ॥ ५३ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ कुंभसंभवश्चामिशृणोत्ववहितोभवान् ॥ कपर्दीशस्यलिंगस्यमहामाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १ ॥
कपर्दीनामगणपःभोरेत्यंतवह्वभः ॥ पित्रीशाहुत्तरेभोगेलिंगंस्थाप्यशोभवम् ॥ २ ॥ कुंडंचखानतस्याग्रेविमलोदकसंज्ञकम् ॥ यस्यतोयस्यसंस्पर्शी
द्विमलोजायतेनरः ॥ ३ ॥ इतिहासंप्रवक्ष्यामितत्रेतायुगुरा ॥ यथावृत्तंकुंभयोनेश्रवणात्पातकापहम् ॥ ४ ॥ एकःपाशुपतश्रेष्ठोवाल्लभीकिरितिसं
ज्ञितः ॥ तपश्चचारसमुनिःकपर्दीशंसमर्चयन् ॥ ५ ॥ एकदासहिमंतेमार्गोमासितपोधनः ॥ स्नात्वातत्रमहतीर्थेभध्याह्नैविमलोदके ॥ ६ ॥ चकारभ
स्मनास्नानमापादतलमस्तकम् ॥ लिंगस्यदक्षिणेभागेकृतमाध्याह्निकक्रियः ॥ ७ ॥ न्यस्तमत्तकपर्णस्यध्यामाध्यात्मिकीस्मरन् ॥ जपन्यंचाक्षरी
विद्यांध्यान्देवंकपर्दिनम् ॥ ८ ॥ कृत्वासंहारभागोणसंप्रमाणंप्रदक्षिणम् ॥ दुडुङ्कृत्यदुडुङ्कृत्यत्रिरुच्चैः ॥ ९ ॥

यतीनांदुसंबद्धब्रह्मचारिणाम् ॥ सव्यासव्यगृहस्थशंभोर्नित्यंप्रदक्षिणमिति ॥ पाशुपतविशेषस्यनिर्वाणदीक्षयादीक्षितवाद्यतिसमानयत्वंदृष्टव्यम् ॥ यत्किदानीविश्वेश्वरदौष्टोष्टकमेणयतिभिः
प्रदक्षिणंक्रियेततुचिष्णुसंविधानात् ॥ तदुच्युक्तम् ॥ सोमसूत्रद्वयंयत्रयत्रवाविष्णुमदिरम् ॥ अपसव्यंनृत्तैतिक्रियादेवमदक्षिणमिति ॥ स्यंशुलिगत्वाद्वा ॥ यत्तु वृषवंडं वृषवैकसोमसूत्रंशुनर्ष्वम् ॥
चंडंचसोमसूत्रंचुनश्चंडुनर्ष्वमिदुक्तम् ॥ तच्च शनिप्रदोषप्रकरणेपठितत्वात्तद्विसर्वलिंगेषुतैवैवियेयम् ॥ अत्रयःकाशिशशनिवारसंबंधीप्रदोषः ॥ अतएवाष्टयां वृषवंडमित्युक्तमकारोणविवेक्रे
व्यासेनप्रदक्षिणाकृताइतिसनकुमारसंहितायाइत्यते ॥ सोमसूत्रप्रमाणंचान्यत्रोक्तम् ॥ तथाहि ॥ प्रासादविस्तारसमानसूत्रोसोमस्यसूत्रोदशिसोमसूत्रम् ॥ सूत्राद्दहिलेघनोतोनदोषःसदोषमस्यं
तरलंउनेत्तिति ॥ सममाणंशास्त्रायममाणसहितंयथास्यात् ॥ पाठोत्तरस्त्वम् ॥ एवंप्रसंगागतसुक्तापुनःपाशुपतयोगेभवेदुक्तामिति ॥ दुडुङ्कृत्येति ॥ दुडुङ्कारंविधाय ॥ दुडुङ्कृत्येतिक्वचित् ॥ उच्चैर्ध्वं

थास्याप्याङ्गोऽङ्गुलिभित्तिपणवुःसत्वात्रयमुच्चाययः ॥ १ ॥ षड्जादित्यादिपदेनिषादयोपहृते ॥ इत्स्वान्तिकचालयुक्तम् ॥ १० ॥ अंगानांहरौर्वहौर्विक्रमोर्नोहर्द्वौलि
 यवनमनोहारि ॥ चारिन्द्रयचरणशूलिः ॥ पाशुपतविशेषणमंडलसंयुक्तमंडलकारोणवक्त्रम् ॥ अंगहोर्मनोहारिमंडलसंबद्धं चयथास्यत्पथागतविधायसस्तीरुपविष्टयर्थः ॥ तथाचोक्तं
 पाशुपतयोगविधौश्रीमहादेवेन ॥ भस्मनात्रिषणंस्त्रयीत भस्मनिशयीत अनुस्नाननिर्मास्यल्लाघारी आयतनवासी सहितगीतशुभ्यदुंडुकात्मकारजप्योपहोरोपीतिष्ठेत्तमहादेवस्यदक्षिणार्धेति
 भिति ॥ व्याख्यातैतत्सूत्रगतंपचाय्याय्यास ॥ नेहोत्स्येत्प्रथमौदमयादिति ॥ ११ ॥ कथंभूतंरक्षसंधोरम् ॥ तत्रहेतुमाह ॥ अतीविद्वुताह्नातिमिति ॥ विकृताकारत्साह कुष्के
 त्रिदशभिः ॥ शुक्रौशंवील्लाष्टमातीकोणोलौतेदयोगैर्चायस्मिन्वदस्यसंयुक्तस्यतप ॥ निमग्नेधम्राविश्रापिङ्गुवयीतवेलोचनेयस्यतम् ॥ १२ ॥ रक्षाणिशुष्काणिफुःनानिविद्वेषि।नेके
 श्रान्तमप्राण्यप्रभाषयस्यतम् ॥ महतीस्थूलालंबायमानादीवाशिरोधाराव्रायस्यतम् ॥ अतीविचिपिटनिमग्नाणानसायस्यतम् ॥ शुक्रौशंघोषयस्यतम् ॥ दंतान्अतिदंतुस्तमहादंतुर्मित्यर्थः ॥
 ॥ १३ ॥ महतीदीघीषि शालविस्तृतौलिर्मस्तंयस्यतम् ॥ प्रकण्ठजर्भीभूताउद्यताःशिरोरहाःकेवायस्यतम् ॥ प्रदंबकण्ठपालीकंठंवायमानत्रोपीरसापम् ॥ १४ ॥ पगालनिपगलवर्णांनियानिवम
 प्रणवंपुरतःकुत्वापड्जादिस्वरभेदतः ॥ गीतविधायसानंदसंनृत्यंरहस्तकान्वितम् ॥ १० ॥ अंगहारौर्मनोहारिचारीमंडलसंयुतम् ॥ क्षणतत्रसरस्तीरि
 उपविष्टोमहातपाः ॥ ११ ॥ अद्वालीद्वारक्षसंधोरमतीवविकृताकृतिम् ॥ शुक्रशंभवकपोलस्यनिमग्नौपगलोचनम् ॥ १२ ॥ हस्तस्युदितकेशांभ्रमहालक्ष्
 शिरोधरम् ॥ अतीविचिपिटघ्राणंशुष्कौष्टमतिदंतुम् ॥ १३ ॥ महाविशालमौलिचप्रोर्वीभूतशिरोरुहम् ॥ प्रदंबकण्ठपालीकंठंपालशशशुभमपणम् ॥
 ॥ १४ ॥ प्रलंबितललाचिह्नमयुक्तद्वकटाटिकम् ॥ स्थूलस्थिजडुसंस्थानदीर्घकंधद्वयोक्तम् ॥ १५ ॥ निमग्नकक्षाकुहंशुष्कद्रस्यजुद्धयुक्तम् ॥
 विलंशुलिहस्तांग्रंनतपीन नवावलम् ॥ १६ ॥ विभुष्कपांशुलोकोडंष्टुलशोदरत्वचम् ॥ कटीतटेनविकटंनिर्मासत्रिक्रमघनम् ॥ १७ ॥ मूलं,
 स्थिरशुभ्रुणुतंशुष्कमुष्कारमहनम् ॥ दीर्घनिमासलोकैस्त्वूलजान्वास्थिपंजरम् ॥ १८ ॥ अस्थिचर्मवंशंपंचशिगजालितविग्रहम् ॥ शिगलंदि
 र्घजंघचस्थूलुलमास्थिभीषणम् ॥ १९ ॥

श्रुतितैर्भीषणम् ॥ १४ ॥ प्रलंबितदीर्घालंबवीचलंतीजिह्वायस्यतम् ॥ अयुक्तऽडितिर्विकृताकृटाटिकवद्वुदिकायावहिसीगोयस्यतम् ॥ स्थूलस्थिनायोस्तथाभृतेजडुसंस्थानकठोधीनागो
 यस्यतम् ॥ दीर्घकंधद्वयैनेकादमुक्तम् ॥ १५ ॥ निमग्नकक्षाकुहंशुष्कद्रस्यजुद्धयस्यतम् ॥ विमत्रेतिकाचित् ॥ शुष्कंरक्षंद्द्वारक्षसंवरुवमुद्वयस्यतम् ॥ विल्लाःपुष्पपांशुल्लाशुभ्रयोया
 सेहस्ताभोयस्यतम् ॥ नताऽधोधापीनास्थूलचनखाचोर्नसर्पाचिरीयस्यतम् ॥ १६ ॥ विशेषेणशुष्ककेशभांशुलेधुलेधुसत्त्वुच्छ्रद्धोडोयस्यतम् ॥ पृष्ठेभ्याउदरसंबंधीनत्वयस्यतम् ॥
 कटीतटेनश्रोणीभोगेनविकटंस्थानकम् ॥ निर्मांसमासहितत्रिकरूपबंधंशुक्रजानुसुर्पलक्षणंयस्यतम् ॥ यदा त्रिकबंधनीहडइतिलोकेप्रसिद्धतद्विमतंयस्यतम् ॥ १७ ॥ प्रलंबंवाय
 मान्यस्त्रिकमुण्काटियुतिनिवितम् ॥ शुष्कौरसोमुष्कांडकोडोयस्य अरुभेहार्दशोभस्यसचसचत्वम् ॥ अनेनविकृत्संचितम् ॥ दीर्घनिर्मांसलौमासहितोचक्ररूपविकथनीयस्यतम् ॥
 सार्धैकम् ॥ स्थूलजानुयस्य ॥ अस्थ्यांपजरमिवास्थिपंजरः ॥ पाठांतरेऽस्थिभिरिवध्यदस्यस्थिबंधनःसचसचत्वम् ॥ १८ ॥ अस्थिचर्मणोरसधोयस्यतम् ॥ शिराजालितविय

इंनोन्दीसहस्रदुक्तदेहम् ॥ शिरालशिरामिरालं पर्याप्तव्याप्तमित्यर्थः ॥ यद्वा शिरालं यथास्यात्पथादीविशेषेभ्यस्यसम् ॥ स्थूलानि यानि गुणकार्थानि द्रुतिक्रीकसानि विभीषणम् ॥ १९ ॥
 अतिविस्तृतौ पादौ चरणौ यस्यस्यत् ॥ दीर्घाविक्राब्जगुल्योयस्यस्यत् ॥ अस्थिचर्मणोत्सदेशे षण्णकृत्वाश्रियाभिस्ताडितः महारितद्वयविशेयस्यत् ॥ २० ॥ विकटकुलितम् ॥ भीषणाकार
 भयजनकाकारम् ॥ विटं कामितिकचिद् ॥ तत्रापिसप्तवार्थः ॥ शुक्लाभं दुसुक्षयाकृशम् ॥ अतिलोमशानि विडलोभक्तम् ॥ दावदभ्यद्भुमाकारं वनाशिमस्मिद्धितद्वृक्षसद्वयम् ॥ अतिचञ्चले लोचने

अतिविस्तृतपादुचदीर्घवक्रकृशाण्डुलिम् ॥ अस्थिचर्मवशेषेण शिराताडितविग्रहम् ॥ २० ॥ विकटं भीषणाकारं शुक्लाभमतिलोमशम् ॥ दावदग्धदु
 माकारमातिचंचललोचनम् ॥ २१ ॥ मूर्तभयानकमिक्सर्वप्राणिभयप्रदम् ॥ हृदयकंपनं हृद्घृतप्रंतं वृद्धतापसः ॥ अतिदीनाननं कस्त्वमितिवैशेषणपृष्ट
 वान् ॥ २२ ॥ कुतस्त्वमिह संप्राप्तः कस्मात्ते गतिरिहशी ॥ अनुक्रोशधियाशः पुच्छामिव दर्निभयम् ॥ २३ ॥ अस्माकं तापसानां च न भयं त्वद्विधानम्
 नाक् ॥ शिवनामसहस्राणां विभूति कृतवर्षणम् ॥ २४ ॥ तापसो दीरिति मितितद्दक्षः श्रीतिपूर्वकम् ॥ निशम्य प्रांजलिः प्राहं कृपां लुतपोधनम् ॥ २५ ॥
 ॥ राक्षस उवाच ॥ अनुक्रोशोस्ति यदिते भगवंस्तापोसोत्तम ॥ स्ववृत्तांतं दावचिमिश्रुणुष्ववहितः क्षणम् ॥ २६ ॥ प्रतिष्ठानाभिधानोस्ति देशो गोदावरी
 तटे ॥ तीर्थप्रतिग्रहरुचिस्तत्रासं ब्राह्मणस्त्वहम् ॥ २७ ॥ तेन कर्मविपाकेन प्राप्तोस्मि भगतिमीदृशीम् ॥ मरुस्थले महाघोरे तुरुते यविश्रजिते ॥ २८ ॥
 गतो बहुतरः कालस्तत्र भवसतोमुने ॥ क्षुधितस्य तृषार्त्तस्य शीततापसहस्यच ॥ २९ ॥ वर्षत्यपि महाभेधे धारासरोर्दिवानिशम् ॥ प्रावृट्कालेऽनिलेवाति
 किंचित्प्रावरणं मे ॥ ३० ॥ पर्वण्यदत्तदानायेकृततीर्थप्रतिग्रहाः ॥ तदमां योनिमृच्छंति महादुःखनिर्वधनीम् ॥ ३१ ॥ गते बहुतिथे काले मरुभूमौ मुने
 मया ॥ दृष्टे ब्राह्मणदायादएकदक्षिदागतः ॥ ३२ ॥ सूर्योदयमनुप्राप्यसंध्याविधिविवर्जितः ॥ कृत्वा मृत्पुरीणुशौचाचमनवर्जितः ॥ ३३ ॥
 मुक्तच्छमशौचं च संध्यकर्मविवर्जितम् ॥ तं दृष्ट्वा तच्छरीरे हंसक्रांतो भोगलिप्सया ॥ ३४ ॥ सद्रोमं दग्धमाभ्यान्मे केन चिद्गणिजासह ॥ अर्थलोभेन त
 प्रातःपुरीणुग्यामिमुने ॥ ३५ ॥ अतःपुरीप्रविष्टो भूत्सद्विजोऽसुनिसत्तम ॥ तच्छरीराद्दृष्ट्वा तस्त्वहंपापैः समक्षणात् ॥ ३६ ॥ प्रवेशोनास्ति चारुमाकंप्रेतानां
 तपसंनिधे ॥ महतांपातकानां च वाराणस्यां शिवाज्ञया ॥ ३७ ॥ अद्यापि तानि पापानि तद्दहिर्निर्गोभेच्छया ॥ बहिरैव हिति घृतिं सीमिप्रमथसाध्वसात् ॥ ३८ ॥

यस्यत् ॥ २१ ॥ किंवदुना मूर्तमूर्तिमद्भयानकमभयप्रदम् ॥ अतएव प्राणिमात्रस्य भयप्रदम् ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ गोदावरीतिहातिप्रयागव्यावृत्त्यथुक्तम् ॥ २७ ॥ २८ ॥
 ॥ २९ ॥ वासिसति ॥ प्रावरणमाच्छादयम् ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ संक्रांतः प्रविष्टः ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ पुर्णामित्यन्तःपुरीमध्यइत्यर्थः ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ अद्यापि ॥ सीमिसीमिति ॥ सीमा

प्रमथेति अद्भुत्सोपि सीमाशब्देऽद्वयः ॥ अत्रेदन्तत्पर्यम् ॥ तच्छरीरप्रवेगमात्रायैकलक्ष्यवह्निर्मानन्द्यासीन्निपाति तिष्ठतदुभयेशोस्तिवाराण्यप्रविष्टस्युत्तमान्शेषासंस्वात् ॥ यद्वा यत्तुलितोद्दिश्येत्पृथ्व्यास्त्रिकार्यायातिस्त्रैयसर्वाणिपापानिनश्यति ॥ तदुक्तम् ॥ यस्यहस्तौचपादौचमनश्चापिसुसंयतम् ॥ विद्यातपश्चक्रौदिकश्चमतीर्थफलभद्रमुदाहति ॥ अयंस्वतएवपापिअविधिनाप्रयत्नसन्निपापमात्रत्वेवाथलौभेनागतः ॥ यद्वा विभीषिकेयकाश्याश्रित्वैर्ब्रह्मैर्नगतमित्येति ॥ वाराणस्याप्रविष्टादिनाच्छिवादिभिरगच्छदित्यादिबोधोऽपिदित्यादिवेदिति ॥ अतएवएतदपिहो

अद्वन्वोवापरश्चोवासवह्निर्नामिष्यति ॥ इत्याशयास्थिताःस्मोवैवावद्व्यतपोधन ॥ ३९ ॥ नाद्यापिसवह्निर्गच्छेद्वाद्याव्याशाप्रयातिनः ॥ इत्यारभते निराधाराआशापरानिर्यजिताः ॥ ४० ॥ चित्रमद्यतनं चित्रपस्त्रिंशामय ॥ अतीवभाविकल्याणमिति मन्येऽद्युनेवहि ॥ ४१ ॥ आप्रयागं प्रतिदिनंप्रयामः क्षुधितावयम् ॥ आहारकाम्ययाक्वापिपूनेर्नोकीचिदुग्रम् ॥ ४२ ॥ संतिसर्वत्रफलिनः पादपाप्रतिकाननम् ॥ जलशयाश्चस्वच्छपाः संतिभूत्यां देपदे ॥ ४३ ॥ अन्यान्यपिचभस्याणिसवेषां सुलभान्यहो ॥ पानान्यपिचित्राणिसंतिभूत्यांसि सर्वतः ॥ ४४ ॥ परं नोदृगता न्येवदूरे ब्रूवन्त्यहो ॥ देवादेवैकमार्यातं दृक्कार्पटिकमुने ॥ ४५ ॥ तस्यातिकमहं प्रामः क्षुधयापरिपीडितः ॥ प्रसङ्गभश्याभ्येनमिति मत्वात्वारान्वितः ॥ ४६ ॥ यावत्तुजिघृक्षामितावचद्वन्द्वनांजुजात् ॥ शिवनामपवित्रावाङ्निगाद्विग्रहारीणी ॥ ४७ ॥ शिवनामस्मरणतोमदीयमपिपातकम् ॥ मदीभूततस्तेन प्रवेशंलब्धवानहम् ॥ ४८ ॥ सीमस्थैः प्रमथैर्नहिंसद्योद्गमोचरीकृतः ॥ शिवनामश्रुतौषेपांतात्प्रपद्येमापियत् ॥ ४९ ॥ अंतर्गोहस्यसीमानंप्रातस्ते नसहाडुना ॥ सुतुकार्पटिकोमध्यंप्रविष्टोहमिहस्थितः ॥ ५० ॥ आत्मानं बहुमन्हेत्वाविलोक्येयाधुनामुने ॥ मासुद्धरकृपालोत्वंयोनेरस्मात्सुदारुणात् ॥ ५१ ॥ इतिप्रैतवचःश्रुत्वासकृपालुस्तपोधनः ॥ मनसाचितयामासधिङ्निजाथोद्यमब्रान्त् ॥ ५२ ॥ स्वोदरभयः सर्वेषुपुषिप्रगादयः ॥ सस्रक्वन्धः संसारयः परार्थोद्वैतः सदा ॥ ५३ ॥ तपसाद्यजिजेनोहप्रैतमतमवातुम् ॥ मामेवशरणंप्रातमुद्धरिध्याभ्यसशयम् ॥ ५४ ॥ विमृश्येति सवैचित्ते पिशाचं प्राहसत्तमः ॥ विमलोद्देशरस्यरिमन्न्नाहिरिपापनुत्तये ॥ ५५ ॥

कष्टकालभवेत्तंस्वरानारदीपर्यम् ॥ सीमायां तिष्ठेत्तद्वह्महत्यासुदारुणा ॥ वस्तुमिच्छाम्यहं तत्रैकचक्रगदाधरा ॥ सत्सर्वाचेजगन्नाथेदिहैत्रैसर्वमे ॥ ममनिर्गमनेहत्यापुनेवप्रवर्त्ततेत्यन्यैवदि शान्तिमिति सर्वमवयम् ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ तर्हिस्वक्यमत्रकश्यप्राप्रविष्टोसित्यतआह ॥ चित्रमिति ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ दृग्गताविति त्यन्वयः ॥ पानानिप्रयागनादिति ॥ पाकान्यपिति कावियादः ॥ तपसाकावित्येव ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ नेत्रविक्रयाकरणेऽप्युक्तिर्केतुमाह ॥ शिवेति ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ सप्तमः सतांमंथेऽशुः ॥ तापस

इति कश्चित् ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ अतोरक्षेयुः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ विभूतिधारणमेवाशुपताह्वम् ॥ ६२ ॥ दूरगमनान्नेष्टुष्टान्तः ॥ अस्थीति ॥ अस्थध्वजांकितं
 श्वककालाशुपलक्षितम् ॥ ६३ ॥ शिवमंत्रैर्नमः शिवायैत्यादिभिः ॥ ६४ ॥ भालकक्षसिद्धेर्लेशिः स्यापिवाद्भवम् ॥ विरोललाटवक्षः स्मन्थेष्विति श्रुतः ॥ ६५ ॥ अग्निहोत्रादितदुपयस्य करी
 पिशाचतेपिशाचचर्चतीर्थस्यास्य प्रभावतः ॥ कपर्दीशिक्षणादद्यक्षणात्क्षीणं विनश्यति ॥ ६६ ॥ श्रुत्वेतिसमुनेवाक्यं प्रेतः प्राह प्रणय्यतम् ॥ प्रीतात्माग्नी
 तमनसं प्रबद्धकारसंयुतः ॥ ६७ ॥ पानीयं पातुमपिनोलभेयं सुनिस्तम ॥ स्नानस्य काकथानाथरक्षेयुर्जलदेवताः ॥ ६८ ॥ पानस्याप्यन्नकावातजलस्पर्शा
 पिदुलभः ॥ इति प्रोक्तमाकर्ण्य स मृशं प्रीतिमानभूत् ॥ ६९ ॥ उवाच च तपस्वी तं जगदुद्धरणक्षमः ॥ गृहाणेमा विभूतिं त्वं ललाटफले कुरु ॥ ६० ॥
 अस्माद्भिभूतिमाहास्यान्येतकोपिनकुत्रचित् ॥ बाधां करोतिकस्यापि महापातकिनोप्यहो ॥ ६१ ॥ भालं विभूतिधवलं विलोक्य यमकिकराः ॥ पापिनो
 पिपलयन्ते भेताः पाशुपताह्वतः ॥ ६२ ॥ अस्थिध्वजांकितं दृष्ट्वा यथायां जलारथम् ॥ दूरयंति तथा भस्मभालां कंयमकिकराः ॥ ६३ ॥ कृतभूति
 तनुत्राणं शिवमंत्रैर्नरोत्तमम् ॥ नोपसर्पति नितमपि हिंसाः संमततः ॥ ६४ ॥ भक्त्या विभूतयो भस्मशिवमंत्रप्रवित्रितम् ॥ भाले वक्षसि दामूलं नतं हिंसति
 हिंसकाः ॥ ६५ ॥ सर्वेभ्यो दुष्टसत्त्वेभ्यो यतोरक्षेदहर्निशम् ॥ रक्षत्येपाततः प्रोक्त्वा विभूतिभूति कृद्यतः ॥ ६६ ॥ भासनाद्भस्मनाद्भस्मपांशुः पशुत्वदा
 यतः ॥ पापानां क्षरणात्क्षारोक्षुरौ वैव निरुच्यते ॥ ६७ ॥ गृहीत्वा धारमध्यात्स भस्मप्रेतकोऽप्ययत् ॥ सोऽप्यादरात्समादाय भालदेशे न्यवेशयत् ॥ ६८ ॥
 विभूतिधारिणं विद्वेषिशाचं जलदेवताः ॥ जलावगाहनपरशर्याचक्रिनतम् ॥ ६९ ॥ स्नात्वा पीत्वासनिर्गच्छेद्यवत्तस्माज्जलशयात् ॥ तावत्पै
 शाच्यमगमादिव्यदेहमवाप च ॥ ७० ॥ दिव्यमालांबरधरो दिव्यगंधानुलेपनः ॥ दिव्ययानं समारूढवत्समाप्तोऽथ पावनम् ॥ ७१ ॥ गच्छतं तिनगराने
 सतपस्वीनमस्कृतः ॥ श्रेष्ठैः श्रेष्ववाचमगबन्धोचितोऽस्मिन्त्वयानघ ॥ ७२ ॥ तस्मात्कदर्यो नित्वा देवात्परिनिदितात् ॥ अस्य तीर्थस्य माहात्म्यादिव्यं दे
 हमवाप्तवान् ॥ ७३ ॥ पिशाचमोचनं तीर्थमद्वारभ्य समाल्बया ॥ अन्ये पापि पैशाच्यमिदं स्नानाद्दरिष्यति ॥ ७४ ॥ अस्मिन्तीर्थे महापुण्ये ये स्नास्यंती
 हमानवाः ॥ पिंडांश्च निर्वपिष्यंति संख्यातं पणपूर्वकम् ॥ ७५ ॥ देवात्पैशाच्यमापन्नास्तेषां पितृपितामहाः ॥ तेषु पैशाच्यमुत्सृज्य स्यंति परमं ग
 तिम् ॥ ७६ ॥ अद्य शुक्लचतुर्दश्यां मार्गमासितपोनिधे ॥ अत्र स्नानादिकं कर्तव्यं पैशाच्यपरिमोचनम् ॥ ७७ ॥ इमांसांस्तरियात्राये करिष्यंति मानवाः ॥
 तीर्थप्रतिग्रहत्यापाग्निः सरिष्यति तेनराः ॥ ७८ ॥

षोडशोपचक्रनिर्वक्ति सर्वेभ्यो द्दित्क्षयेन ॥ ६६ ॥ भासनाज्जगन्नाशनात् ॥ भस्मनाद्विघातात्कार्योऽस्ति स्क्राणात् ॥ पांशुत्वदायतपांशुत्वंगापत्त्वद्यतिवण्डयति निपातनात्साशुत्वम् ॥
 ६७ ॥ गृहीत्वेत्यस्य पूर्वमिति शब्दो ज्ञातव्यः ॥ इति षडंगनिर्वचनं कृत्वा ॥ ६८ ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

नौरसः ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ बालग्रहामिभूतानांबालग्रहान्भूतानांघातदभिभूतास्तदक्रान्तास्तेषांबालानाम् ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ इतिश्रीरामानन्दकृतयाकाशी
खण्डकीकार्याचरःपंचाक्षतमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥ ८४ ॥ अध्येयंपंचांगशेरोमहिमानन्दकाननः ॥ पिंगलद्यैर्गणेशैश्चालाघाममुच्यते ॥ १ ॥ १ ॥ उदुत्तुस्त्याम् ॥ २ ॥ ३ ॥
पिशाचमोचनेस्नात्वाकपर्दशंसमर्च्य च ॥ कृत्वातत्रान्नदानं चरोन्यत्रापिनिर्भयाः ॥ ७९ ॥ मार्गशुक्लचतुर्दश्यांकपर्दीश्वरसंनिधौ ॥ स्नात्वाव्यत्रापि
मरणप्रपैशाभ्यवाप्तुः ॥ ८० ॥ इत्युक्त्वादिव्यपुरुषेभ्योभूयोभूयोनस्पत्यम् ॥ तपोधनंमहाभागोदिव्यांगतिमवाप्तवान् ॥ ८१ ॥ तपोधनोपितदृष्ट्वामहा
श्रयघटोद्भव ॥ कपर्दीश्वरमारार्थ्यकालान्निर्वाणमाप्तवान् ॥ ८२ ॥ पिशाचमोचनतीर्थतदारभ्यमहासुने ॥ वाराणस्यापराख्यातिमगमस्त्वपापहृत् ॥
॥ ८३ ॥ पौशाचमोचनेतीर्थसंभोज्यशिवयोगिनम् ॥ क्रोटिमोज्यफलसंभोगैकैकपरिसंख्यया ॥ ८४ ॥ श्रुत्वाध्यायमिमुण्डंनरोनियतमानसः ॥
भूतैःप्रतैःपिशाचैश्चक्रुच्चिन्नाभिभूयते ॥ ८५ ॥ बालग्रहामिभूतानांबालानांशांतिकारकम् ॥ पठनीयंप्रयत्नेनमहाख्यानमिदंणरम् ॥ ८६ ॥ इदमा
ख्यानमाकर्ण्येभ्यश्चन्द्रशरानरः ॥ चोरव्यात्रापिशाचावैर्नाभिभूयतकुत्रचित् ॥ ८७ ॥ इतिश्रीस्कंदेिमहपुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थे
काशीखण्डउत्तराद्धपिशाचमोचनमहिमाकथननामचतुर्थ्यांशतमोऽध्यायः ॥ ५४ ॥ ॥ स्कंदववाच ॥ अन्यपियेगणस्तत्रकाश्यांलिङ्गानिचक्रिरे ॥
तश्चेतकथयिष्यामिक्वु भयोनोनिशामय ॥ १ ॥ गणेर्नापिंगलाख्येनपिंगलाख्येशसंज्ञितम् ॥ लिङ्गप्रतिष्ठितंशंभोःकपर्दीशादुदग्दिशि ॥ २ ॥ तस्यदर्श
नमात्रेणपापानांजायतेश्वरः ॥ वीरभद्रेिमहप्रीतोदेवैवस्यशूलिनः ॥ ३ ॥ वीरभद्रेऽंरलिङ्गंध्यायेद्वापिनिश्चलः ॥ तस्यदर्शनमात्रेणवीरसिद्धिः
प्रजायते ॥ ४ ॥ अविमुक्तेऽपरात्यश्चाद्द्वीरभद्रेऽश्वरनरः ॥ समच्यनुरणेभंगं कद्विचिदपिचाप्तुयात् ॥ ५ ॥ वीरभद्रःस्वयंसहाद्द्वीरस्मृतिधरोसुने ॥ संह
द्विशसचातमविमुक्तानिवासिनाम् ॥ ६ ॥ भद्रयाभद्रकाल्याचभार्यायानुभयायुतम् ॥ वीरभद्रंरोच्यकशीवासफलंभेत् ॥ ७ ॥ किरानाकिरातिंशं
लिङ्गंकाश्यांतिष्ठितम् ॥ केदारदक्षिणभागेभक्तानामश्वप्रदम् ॥ ८ ॥ चतुर्मुखेगणःश्रीमान्बृह्दकालेशसन्निधौ ॥ चतुर्मुखेशंलिङ्गंध्यायेद्वापि
निश्चलः ॥ ९ ॥ भक्ताश्चतुर्मुखेशचतुराननवदिवि ॥ पूज्यतेसुरसंघातैःसर्वभागसन्निवताः ॥ १० ॥ निकुंभेशमालोक्यनिर्कुंभगणपूजितम् ॥ पूज
यित्वात्रजन्मांकार्यसिद्धिमवाप्तुयात् ॥ कुबेरसमीपेतिशिवलोकमहायते ॥ ११ ॥ पंचाक्षशंभालिङ्गंमहादेवस्यदक्षिण ॥ समभ्यर्च्यनरःकथ्या
जातिस्मृतिमवाप्तुयात् ॥ १२ ॥ भारभूतैःशरंलिङ्गंभारभूतगणांचितम् ॥ अंतर्दहोत्तद्द्वारध्यात्वाशिवपुरेवसेत् ॥ १३ ॥ भारभूतैःशरंलिङ्गैःकाश्यां
नविलोकितम् ॥ भारभूताःश्रुथिव्यास्तेऽवकोशिनइवदुमाः ॥ १४ ॥

॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ कुम्भस्युपकारिण्या ॥ ७ ॥ ८ ॥ बृह्दकालेशसन्निधौदक्षिणभागइत्युक्त्वते ॥ ९ ॥ १० ॥ तथाकुबेरसमीपइति ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ अवेकोशिनाऽफलाः ॥ १४ ॥

शील्येतव्यायेत ॥ शीलैतिकचित् ॥ तत्रयाभासच्छांदसः ॥ १५ ॥ १६ ॥ क्षेमकृति ॥ त्रिलोचनपुरोभागे ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ दृष्ट्याढ्यांपंचद

गणेनत्र्यक्षसंज्ञेनलिंगत्र्यक्षेश्वरंपरम् ॥ त्रिलोचनपुरोभागेशील्येतद्वाणिकुंभज ॥ १५ ॥ तस्यलिंगस्येभक्तास्तेतुद्देहाहसलतः ॥ व्यथाएवप्रजयते
नात्रकार्याविचारणा ॥ १६ ॥ क्षेमकोनामगणपःकाश्यामूर्तिधरःस्वयम् ॥ विश्वेश्वरंसर्वगतंध्यवेद्व्यापिनिश्चलः ॥ १७ ॥ क्षेमकःपूजयेद्यस्तुवाराणस्या
महागणम् ॥ विद्यास्तस्यप्रलीयेतेक्षेमस्याक्षपदेपदे ॥ १८ ॥ देशांतरंगतोयस्तुतस्यागमनकाभ्यया ॥ क्षेमकःपूजनीयोत्रक्षेणेणानुसआह्रजेत् ॥ १९ ॥
लांगलीश्वरमालोक्पालिंगलिंगार्चितम् ॥ विश्वेशादुत्तरेभागेनरोगभागभवेत् ॥ २० ॥ लांगलीशंसकृतपूज्यपंचलांगलदानजम् ॥ जलंशोभोत्य
विकलंसंसंपकारंपरम् ॥ २१ ॥ विराधेश्वरमारुध्यविराधगणपूजितम् ॥ सर्वपराधयुक्तोपिनापराध्यतिकुत्रचित् ॥ २२ ॥ दिनेदिनेण्यथोद्यःक्रियते
काशिवासिभिः ॥ सयातिसंक्षयंक्षिप्रंविराधेशसमर्चनात् ॥ २३ ॥ नैर्ऋतेदंडपाणस्तुविराधेशंप्रयत्नतः ॥ नत्वासर्वापराधेभ्योऽप्युच्येतानत्रसंशयः ॥ २४ ॥
सुमुखेशंमहालिंगंमुखाख्यगणार्चितम् ॥ पश्चिमाभिमुखंलिंगंदृष्ट्वापापैःप्रसुच्यते ॥ २५ ॥ स्नात्वापिलिपिलातीर्थे सुमुखेशं विलोक्त्वच ॥ सदै
वंसुमुखंपश्येद्धर्मराजंनदुर्मुखम् ॥ २६ ॥ आपाढिनार्चितंलिंगमापाढीश्वरसंज्ञकम् ॥ दृष्ट्वाषाढ्यांनरोभक्त्यासर्वैःपापैःप्रसुच्यते ॥ २७ ॥ उदी
च्याभारभूतेरादाषाढीशंसमर्चयन् ॥ आपाढ्यांपंचदश्यावैनपापैःपरितप्यते ॥ २८ ॥ शुचिगुह्यतुद्देश्यांपंचदश्यामथापिवा ॥ दुःखसांसिक्तसरी
यात्रामेनेनजायतेनरः ॥ २९ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ मुनेरणेषुचैतेषुवाराणस्यांस्थितेष्विति ॥ स्वनाम्नास्याप्यलिंगानिद्विशेषपरितुष्टरे ॥
॥ ३० ॥ विश्वेशश्चित्यांचक्रेपुनःकाशीप्रवृत्तये ॥ कंवाहितंमहिद्याद्यनिर्घृतपरमांभजे ॥ ३१ ॥ शोणित्यस्त्रिमगुर्वृक्षाःशुक्लकर्मपुत्रगणाः ॥
व्यावृत्त्यनागताःकाश्याःसिंधुगाह्रवासिधवः ॥ ३२ ॥ ध्रुवकाश्याप्रविष्टायैतेप्रविष्टाममादरे ॥ तेषांविनिर्गमोनास्तिदीप्तैर्द्विहविश्यामिव ॥ ३३ ॥
येषांहिसंस्थितिकाश्यालिंगार्चनरतात्मनाम् ॥ तएवमल्लिगानिजंगमानिनसंशयः ॥ ३४ ॥ स्थावराजंगमाःकाश्यामचेतनसचेतनाः ॥ सर्वेषुदेव
लिंगानितेभ्योदुह्यतिदुर्धियः ॥ ३५ ॥ वाचिवाराणसीयेषांश्रुतैर्वैश्वेश्वरीकथा ॥ तएवकाशीलिंगानिवाण्यच्यन्यहंयथा ॥ ३६ ॥ वाराणसितीकाशी
तिरुद्रावासहृतिस्तुष्टम् ॥ सुखाद्दिनिर्गतंयेषतिपांनप्रभवेद्यमः ॥ ३७ ॥

श्यामित्यग्निममदुर्बलनीयम् ॥ २७ ॥ २८ ॥ अनेनाःनिष्पापः ॥ २९ ॥ ३० ॥ महित्यमस्याप्य ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ वराणिश्रेष्ठानि ॥ नगणीदिकचित् ॥ ३५ ॥ ३७ ॥

॥ ३८ ॥ ३९ ॥ सलक्ष्मीनिलयांलक्ष्म्याश्रयसहिताम् ॥ सलक्ष्मीविक्रचित् ॥ सुलक्ष्मीतिचान्त्र ॥ कुतःक्षत्याः ॥ वियद्वुद्धेः ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ अविच्छिन्नप्रमाण
अपरीभितप्रमाणसप्तद्विंशत्याःसाअविच्छिन्नप्रमाणार्धैः ॥ षष्ठ्यन्तपठेममत्यस्यविवेक्षणम् ॥ ४४ ॥ विश्रामभूमिकविश्रामस्थानम् ॥ विश्रामभूमिविक्रचित् ॥ ४५ ॥ फलितःअज्ञातघटः ॥

अनंदकाननप्राण्येनिरानंदभूमिकाम् ॥ अन्याहंदापिवांछितिनिरानंदाःसदाव्रते ॥ ३८ ॥ अद्वैतवास्तुमणंबहुकालंतरपिवा ॥ कलिकालिःश्यासु
काशीत्याज्यानकर्हचित् ॥ ३९ ॥ अवश्यंभाविनोभावमविष्यतिपदेपदे ॥ सलक्ष्मीनिलयांकाशीतिस्यजतिकुतोऽधियः ॥ ४० ॥ वरविद्वसहस्रागिरो
ढव्यानिपदेपदे ॥ काश्यांतान्यत्रनिर्विघ्नंवांछेद्राज्यमपिक्रचित् ॥ ४१ ॥ कियन्निसेषसंभोग्याःसंतिलक्ष्म्याःपदेपदे ॥ एतंनंतरसुवास्तुनाप्यत्रापिकः
शिका ॥ ४२ ॥ विश्वनाथोहंनथःकाशिकासुक्तिकाशिका ॥ सुधातरंगास्वर्गगात्रय्येषाकिन्नयच्छति ॥ ४३ ॥ पंचक्रेऽश्यापरीमितान्तुयेयपुरी
मम ॥ अविच्छिन्नप्रमाणार्धैर्भक्तनिर्वाणकारणम् ॥ ४४ ॥ संसारभारविद्वान्यायातायातकृतांसदा ॥ एकैःअपुरीकाशीश्रुवंविश्रामभूमिका ॥ ४५ ॥
मंडपःकरुपवृष्टीनामनरथफलैरलम् ॥ फलितःकाशिकाख्योयसंसारध्वजुपसदा ॥ ४६ ॥ चक्रवर्तेरियंछत्रविचित्रंसर्वतापहत् ॥ काशीनिर्वाणःज
स्यममशूलोषदंडवत् ॥ ४७ ॥ निर्वाणलक्ष्मीयुग्म्याःपरिवांछितिलीलाया ॥ निरंतरसुखप्राण्यैकाशीत्याज्यानतंत्रैभिः ॥ ४८ ॥ अमानंदबनेयैर्देवै
तर्वनौकसः ॥ मोक्षलक्ष्मीफलान्यत्रसुस्वाद्गुनिलभंतिते ॥ ४९ ॥ निर्ममंचापिनिर्महंयामापिपिमोहयेत् ॥ केनसंस्मरणीयासाकाशीविश्वविभोहिनीः
॥ ५० ॥ नामापिमधुरंयस्याःपरानंदप्रकाशकम् ॥ काश्याःकाशीतिकाशीतिसाकैःपुण्यैर्नजघ्यते ॥ ५१ ॥ काशीनामसुधापानयेकुरवितिलितम् ॥
तेषांवर्तभवत्येवसुधामसुधासमयम् ॥ ५२ ॥ ममतरहितस्यापिमससर्वात्मनोधुवम् ॥ तत्त्वमामकालोकेयेकाशीनामजापकाः ॥ ५३ ॥ रहस्यंनिति
विज्ञावाराणस्यागणेश्वरैः ॥ सन्नहयोगिनीब्रह्मैःस्थिततंत्रैवनन्यथा ॥ ५४ ॥ अन्यथातश्चयोगिन्यःसरविःसपितामहः ॥ तेगणामंपरित्यज्यत्कथं
तिष्ठेथुरन्यतः ॥ ५५ ॥ अतीवभद्रंसेजातकाश्यातिष्ठसुतेषुहि ॥ एकोपिभेदेप्रभवेद्राज्यराज्यांतरंविना ॥ ५६ ॥

॥ ४६ ॥ निर्वाणराजस्यचक्रवर्तेरितिसंबन्धः ॥ चक्रवर्तेरित्याषम् ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ राज्यान्तरीक्षनाराज्यांतरंममचक्र

धराव्यर्षीत्यर्थः ॥ राज्यान्तरस्यनेतिपाठेनाशुभशोभाज्यान्तरस्समेदप्रवेदित्यन्वयः ॥ राज्यान्तरेष्वर्षीत्यन्वयः ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥
 इतिश्रीरामानन्दकृतायांकाशीखंडटीकार्यांपंचपादात्तमोऽध्यायः ॥ ५५ ॥ षडुत्तरेथंपंचाशोऽप्यध्यायेत्यन्तपावने ॥ दुंदेर्मायांपंचश्रवण्यतेतितुखप्रदः ॥ १ ॥ अयेतिमंगलार्थः ॥ १ ॥
 आशुस्यदनागःश्रीध्र्यापिरथगः ॥ आस्त्वित्किंचित् ॥ वाडवीसूतंत्राहणमूर्तिम् ॥ वाडवकाणैर्द्वीर्णाघोटकौवेमपुसकम् ॥ पातलेनन्वियाशुसिन्नाहणेणषडवानलद्वितिमिदिनीकारः ॥ ऋकुनेनीत्रिकै

लब्धप्रथेशास्तावन्तस्तेसर्वेमत्स्वरूपिणः ॥ यतिव्यंतियतोवशंमदागमनहेतवे ॥५७॥ अन्यानपिप्रेषयामिमत्पार्श्वपरिवर्तिनः ॥ येतत्रस्थिताःश्रेय्या
 पिगतास्यहंततः ॥ ५८ ॥ विचार्येतिमहादेवःसमाहूयगजाननम् ॥ प्राहिणोत्कथयित्वेतिगच्छकाशीमितःसुत ॥ ५९ ॥ तत्रस्थितोपिसंसिद्धये
 यत्स्वसहितोणैः ॥ निर्विघ्नंरुचास्माकंनेपेविघ्नंसमाचर ॥ ६० ॥ आधायशासनंमृश्रिगणाधीशोथयुजटः ॥ प्रतस्थेस्वरितःकाशीस्थितिज्ञःस्थि
 तिहेतवे ॥६१॥ इतिश्रीस्कदिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसांहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्द्धेकाशीवर्णनगणेशप्रेषणामंपंचपाशतोऽध्यायः॥५५॥
 ॥ स्कंदउवाच ॥ अथेशान्नांसमादायगजवक्रःप्रतस्थिवान् ॥ शंभोःकाश्यागमोपायांचितयन्मंदराद्रितः ॥ १ ॥ प्रायवाराणसींपूर्णमाशुस्यद्वनगो
 विभुः ॥ वाडवीसूतंत्रिमालंब्यप्राविशच्छकुनैःस्तुतः ॥ २ ॥ नक्षत्रपाठकोभूत्वावृद्धःप्रत्यवरोधगः ॥ चचारमध्येनगरंपौराणांप्रीतिमावहन् ॥३॥ स्वयमेव
 निशाभोगेस्वंपंसंदर्शयष्टृणांम् ॥ प्रातस्तेषांगृहान्यात्वातेषांवल्लिखलबलम् ॥ ४ ॥ भवद्विद्वारात्रौयष्टृस्वप्नविचेष्टितम् ॥ भवत्कौतूहलोत्पत्त्यैतदे
 वकथयाम्यहम् ॥ ५ ॥ स्वपताभवतारात्रौतुंयैयोममहाहृदः ॥ अदर्शितत्रभवान्मज्जनमज्जंस्तंगतः ॥ ६ ॥ तदंबुषिच्छिलेपंक्येयमोन्मत्प्रोसिधू
 रिराः ॥ दुःस्वप्नस्यास्यचमहास्त्विप्वाकोतिभयप्रदः ॥ ७ ॥ काषायवसनेषुदुःप्रैश्वहोभवतापियः ॥ परितापंमहानेपजनयिष्यतिद्वारुणम् ॥ ८ ॥
 रात्रौसूर्यग्रहोद्दोमहानिष्टक्रोधुवम् ॥ ऐंद्रधनुर्द्वयंरात्रौयदलोकिनतच्छुभम् ॥ ९ ॥ प्रतीच्यारिवागत्यप्रोबंधंतव्योम्निशोतिगुम् ॥ पातयामासशुष्टुद्वेद्वा
 ज्यभयसूचकम् ॥ १० ॥ युगपत्केतुयुगलुध्यमानपरस्परम् ॥ यद्दर्शिनतद्दंद्दंरष्ट्रभंगायाकेवलम् ॥ ११ ॥ विशीयत्केशदशजनीयमानंचदक्षिणे ॥
 आत्मानयत्समद्रक्षीःकुंडुंस्व्यापिभीषणम् ॥ १२ ॥ प्रासादध्वजभंगोयस्त्वयैक्षतनिशाक्षये ॥ राज्यक्षयकरंविद्धिमहोत्पातयानिश्चितम् ॥ १३ ॥

मंगलिकैःसवस्तधेदुमसुवैरितियावत् ॥ स्तनःस्तुतेर्विषयकृतः ॥ सवीचीनेलयेकाश्यामिष्टत्यर्थः ॥ २ ॥ नक्षत्रपाठकोचक्रोतिर्वत् ॥ अत्यवरोधगःप्रत्यन्तपुरगःप्रतिवेगमगहत्यर्थः ॥ ३ ॥
 ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ मन्मथसौजन्ममश्रुतिमनोन्मत्तः ॥ विपाकाःफलम् ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ ऐशतदृष्टः ॥ त्वयैवैकीत्किंचित् ॥ यत्सयावीक्षितः

पुत्राभितिवन्ध्र ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ महिलस्त्री ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ अनाभिच्छिद्रः दूकोद्भूक्ततल्पनिश्वसुतोक्तेवा ॥
 घृकोविपाठः ॥ ग्रुदेदशाख्यः ॥ एतेयाद्यायेषतिः ॥ आतापिष्टकग्रुवैरितिकाविपाठः ॥ अयाहितमहापीतिः ॥ १९ ॥ २० ॥ ग्रुचांग्रहगतिम् ॥ ग्रुचांग्रहवाह ॥ इकाशीति ॥
 सौरिस्त्रानिः ॥ सितशुक्रः ॥ २१ ॥ सप्तसिद्धः ॥ अतिवारगतोराशिमुल्लुधगतः ॥ मंडःशनिः ॥ ग्राग्रहगण्डकुभोषाल्लैमयायुक्तः ॥ २३ ॥

नमरीघावितस्वमेतरौःशीरनीरधेः ॥ पक्षोद्विचतुरैःशंकेमंहाशकांपुरौकसाम् ॥ १४ ॥ स्वप्नेवानरयानेनयत्स्वसृष्टिमिदक्षिणाम् ॥ अतस्सृष्टन्तोकायः
 पूरुत्यागोमहामते ॥ १५ ॥ रुदतीयात्प्यादृष्टामहिलेकानिशात्यये ॥ सुक्तेशीविसनासानीश्रीरिवेदता ॥ १६ ॥ देवाल्यस्यकलशैःस्वचिदी
 क्षितभत्त् ॥ द्विनैःकतिपर्येवराज्यसंगोभविष्यति ॥ १७ ॥ पुरीपरिवृतास्मेमृगयूयैःसमंततः ॥ रोह्यसंपैरत्यर्थपासनेचंद्रसमीभवेत् ॥ १८ ॥
 आतापिष्टकग्रुवैःपुरीमुपरिचारिभिः ॥ सूच्यतेत्याहितंकिंचिद्धुस्मन्ननिवासिनाम् ॥ १९ ॥ स्वप्नेत्यातानितिवदूह्यांस्वभ्रंशान्निरततः ॥ इदूनुष्टय्या
 चक्रसविशेषैःपुरौकसः ॥ २० ॥ केषांचित्पुरतोवादिद्वहचांग्रप्रदर्शयन् ॥ एकाशिशिथिताःसौगिसितभोमानशोभनाः ॥ २१ ॥ सोय्यदृष्टदेवोद्वि
 भित्त्वासप्तर्षिमंडलम् ॥ प्रयातःपथिभामाशांसनाशाशयिषिशांपतेः ॥ २२ ॥ अतिचारगतेमंडःपुनर्वकाध्वसंस्थितः ॥ पापग्रहसमायुक्तोन्मुनेद्युःकोद्युग्मे
 ष्यते ॥ २३ ॥ व्यतीतेवासरोथोयभूकंपःसमपद्यत ॥ कंजनयतेऽनीवहदोमपिपुगैकसः ॥ २४ ॥ उदीच्यादक्षिणशायंयेव्यसुक्काप्रधावित्ता ॥
 विलीनाचवित्येवसनिघांतनसाशुभा ॥ २५ ॥ उन्मूलितोमहामूलोमहानिलयेणयः ॥ चत्वरैचन्यद्वुशोयमहेतान्तंशंसति ॥ २६ ॥ भुवैत्यस्य
 दुष्प्राप्त्याच्योच्छुष्कतरूपरिः ॥ कटारारट्येपकटूत्कटभयप्रदः ॥ २७ ॥ मध्येविपणियनूणकौविषाण्यचारिणौ ॥ भृगौद्वयनयानौयोगणदुर्गता
 प्रहितौ ॥ २८ ॥ रसालशालुकुलंबीहृत्येत्यच्छरद्वदः ॥ महाकालभयमन्येय्यकालेपिपुगैकसाम् ॥ २९ ॥ साध्वसजनयित्वेतिकेचिदुच्चादिताःपुः ॥
 तेनविश्वकृतापौराःकपटद्विजरूपिणा ॥ ३० ॥

॥ २४ ॥ २५ ॥ चत्वरचतुष्ये ॥ चैत्यद्वयभूष्यतरुः ॥ २६ ॥ काटःकाकः ॥ राटतिअतिमयेनमाते ॥ कटुयथास्यात् ॥ २७ ॥ पापवीथिकामध्यमेधेविपणि ॥ सृगयतातन्वेषणं
 कुर्वताम् ॥ अनादरेषुष्ठी ॥ सृगयतोनाहय ॥ यद्यस्माद्यातैर्दित्वातूण्यथातेभृगौतावप्रगतोदितौभहिनशंकावियर्थः ॥ २८ ॥ मालाआत्राःमालाःसजास्त्वेषाभुःकुलकुडभलम् ॥ २९ ॥ पुःपुः ॥ ३० ॥

१ अद्विच्छतावियर्थः ।

अस्योद्यमन्तःपुरम् ॥ ३१ ॥ बाह्यालयावहिरैतौ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ अलङ्कितरत्नकारः ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ युगानि ॥ तस्यतिशेषः ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥
 कलाभैवित्तोक्ताश्चतुर्षष्टिलक्षणास्तासां कलापः समूहस्तत्रकुशलः ॥ ४१ ॥ भोक्ताधर्माविरोधेनमेगवान् ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ विष्येयद्वयद्विशेषेण ज्ञापितवती ॥ ४४ ॥ युग्मवृद्धौ महत्तमः ॥ ब्रह्मनिधि

अथमध्येवरोधंसप्रविश्यानिजमायया ॥ दृष्टार्थमेवकथयन्ब्रह्मीणां विस्रंभभूरभूत् ॥ ३१ ॥ तवपुत्रशतं जज्ञेससो नशुभलक्षणे ॥ तेष्वेकस्तुरगारूढोवाह्यालया
 पतितोऽमृतः ॥ ३२ ॥ अंतर्वत्नीत्वियकन्यां जनयिष्यतिशोभनाम् ॥ एषा हि दुर्भगापूर्वसांप्रतंसुभगाऽभवत् ॥ ३३ ॥ असौ हिराज्ञाराज्ञानामृत्यत
 मिहवच्छभा ॥ सुकालं कृत्वा तस्यैराज्ञादत्तानिजोरसः ॥ ३४ ॥ पंचमसदिनान्येवजातानिहितवर्ष्यते ॥ अस्यैराज्ञाप्रसादेनग्रामौदातुमुदीरितौ ॥ ३५ ॥
 इतिदृष्टार्थकथनैराज्ञीमान्यो भवद्विजः ॥ वर्णयतिचताराज्ञः परोक्षेपिगुणान्बहून् ॥ ३६ ॥ अहोयाहगसौ विप्रः सर्वत्रातिविचक्षणः ॥ सुशीलश्चसुहृपश्च
 सत्यवाङ्मितिभाषणः ॥ ३७ ॥ अलोलुपजदारश्चसदाचारोजितेन्द्रियः ॥ अपिस्वल्पेनसंतुष्टः प्रतिग्रहपराङ्मुखः ॥ ३८ ॥ जितकोधः परज्ञाय
 स्वचनसुधुरपंचकः ॥ कृतज्ञः प्रीतिसुमुखः परिवादपराङ्मुखः ॥ ३९ ॥ पुण्योपदेष्टा पुण्यात्मा सर्वव्रतपरायणः ॥ शुचिः शुचिचरित्रश्चश्रुतिरघृतिविशारदः ॥
 ॥ ४० ॥ धीरः पुण्येतिहासज्ञः सर्वदकसर्वसंततः ॥ कलाकलापकुरालोज्योतिःशान्नाविदुत्तमः ॥ ४१ ॥ क्षमीकुलीनोऽकृपणोभोक्ता निरर्पलप्रानसः ॥
 इत्यादिगुणसंपन्नः कोपिकापिनदग्गतः ॥ ४२ ॥ इत्थं तंस्तद्गुणग्रामं वर्णयंत्यः पदपदे ॥ कालं विनोदयतिस्मअंतःपुरचराः स्त्रियः ॥ ४३ ॥ एकदावसरं
 प्राप्यदिवोदासस्यभृमुजः ॥ राज्ञीलीलावतीनामराज्ञे तं विन्यवेदयत् ॥ ४४ ॥ राजन्वृद्धो गुणैर्वृद्धो ब्राह्मणः सुविचक्षणः ॥ एकोऽस्ति सुदुष्टद्वयोऽमृतौ
 ब्रह्मनिधिपरः ॥ ४५ ॥ राज्ञीराज्ञाकृतानुज्ञासवोप्रेष्यविचक्षणाम् ॥ आनिनायचतं विप्रब्राह्मेतेजस्वांगवत् ॥ ४६ ॥ राजापिदूरादाय तं विलोक्यमही
 सुरम् ॥ यत्राकृतिगुणस्तत्रजहर्षेतिवदन्हृदि ॥ ४७ ॥ पदैर्द्वैतैर्वृषतिनाकृताभ्युत्थानसत्कृतिः ॥ चतुर्निगमजाभिः सतमशीभिर्नन्दयत् ॥ ४८ ॥
 कृतप्रणामोराज्ञाससादं दत्तमासनम् ॥ भेजेत्कुशलं पृष्टः सराज्ञोत्तेनभूयतिः ॥ ४९ ॥

वैससमुद्रः ॥ ४५ ॥ अंगवत्परिवत् ॥ ४६ ॥ महिभुरंभुं देवं ब्राह्मणमिधियावत् ॥ यत्राकृतिरस्यमाकारस्तत्रगुणाहतिहृदि इव दृश्यं प्रापतवानियन्वयः ॥ ४७ ॥ पदैर्भक्तिः ॥ नैर्गवाण
 ताकृताऽभ्युत्थानपूर्विकास्तकृतिर्यस्यसः ॥ कृताभ्युत्थानगौरवइतिक्वचित् ॥ तं राजानंचतुर्वेदेन्कोशाशीभिः समतोषयदित्यर्थः ॥ ४८ ॥ अयत्सोपवेशनान्कंसब्राह्मणोराज्ञाकुशलं पृष्टोत्तेन ब्राह्मणेन

चराजकुसुमलक्ष्मणः ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ अंसिस्तोत्रकथयसीतिवा ॥ ५३ ॥ एषमष्टव्यङ्ग्यव्यङ्गः ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ दुःखलक्ष्मणम् ॥ ५६ ॥ एकोमुल्यभेदलोतिव
 तिभातिव्यप्रविभातिव्यसोपाश्यादितिबेदोदृष्टव्यः ॥५७॥५८॥ यद्वद्वित्प्रेथयमानतिक्रम्य ॥ ५९ ॥ ६० ॥ अपरिक्थ्येनकथनानहोणममाङ्गैनाकविट् ॥ मयेतिह्यविट् ॥ यदाहभागवते
 परसरङ्गश्लिनौकुशलौचकथागमे ॥ प्रश्रोत्तरान्यांसंतुष्टौद्विजवर्यशमाभृतौ ॥ ६० ॥ कथावसानेनाह्वायहोमसिस्तेजजः ॥ लब्धमानमहापूजः
 सस्वमाश्रममाविशत् ॥ ६१ ॥ गतेऽथस्वाश्रमंविप्रोदिवोदासोनेश्वरः ॥ लीलवात्याःपुत्रोविप्रवर्णयामासधृशः ॥ ६२ ॥ महादेविमहाप्राज्ञैलालव
 रिगुणप्रिये ॥ यथाशंसितथाविप्रस्ततोपिगुणवत्तरः ॥ ६३ ॥ अतीतंवेत्सकलंवलमानमवैतिच ॥ प्रष्टव्यःप्रातराहूयभविष्यंकिंचिदेवै ॥ ६४ ॥ महा
 विभवसंभारैर्माहाभागैरेनेकथा ॥ व्युद्यथासंपुराणैःप्रातराहूतवाद्भिजम् ॥ ६५ ॥ सङ्कृत्यतंन्द्रिजंभक्त्यादुःखलादिप्रदानतः ॥ एकांतिताद्विजंराजापुत्र
 च्छनिजहस्तिथम् ॥ ६६ ॥ राजोवाच ॥ ॥ द्विजवर्योभवानेकःप्रतिभातीतिनिश्चितम् ॥ यथातत्स्वतीतयोर्नतथान्यस्यमेमतिः ॥ ६७ ॥ इद्वान्त्वा
 तुमहाप्राज्ञरातंदांतंपोनिधिम् ॥ किंचित्यष्टमनाविप्रतदाख्याहियथार्थवत् ॥ ६८ ॥ शासितेयंमयापृथ्वीनतथान्यैस्तुपाथिवैः ॥ यावद्दुर्भियापुत्रा
 दिव्याभोगाअनेकथा ॥ ६९ ॥ निजौरसेभ्योव्यधिकंरात्रिदिवसतद्वितम् ॥ विनिर्जित्यहठदुष्टान्प्रजेयपरिपालिता ॥ ६० ॥ द्विजपादाचनान्किकिचिस्तु
 वेद्विनापरम् ॥ अनेनापरिक्थ्येनकथितेनेहकिमम् ॥ ६१ ॥ निर्विस्मभिवमेचेतःसांप्रतंसर्वकर्मसु ॥ विचार्ययशुभोदकमतआख्याहिसत्तम् ॥ ६२ ॥
 ॥ द्विजवाच ॥ ॥ अपिस्वल्पतरंकृत्यंद्भवेद्भुजामिह ॥ एकांतेतत्पुष्टेनवक्तव्यंसुधियासदा ॥ ६३ ॥ अमान्येनाप्यष्टेनवक्तव्यंनृपाग्रतः ॥
 महापमानभीतेनरतोक्तमव्यञ्जकचन ॥ ६४ ॥ पुष्टश्चत्थयामीहमातत्रकुरुसंशयम् ॥ तद्वृतेतवांतांविमनोनिर्वेदकारणम् ॥ ६५ ॥ श्रुणुराजन्महाबुद्धे
 नायथार्थब्रवीम्यहम् ॥ किंतांतेस्यतित्यूरोसिभाग्यवानसिसर्वदा ॥ ६६ ॥ पुण्येनयशासुद्ध्यांसपन्नोस्तिभवान्यथा ॥ मन्येत्थामाभवत्यत्रिदशरो
 पिनैवैहि ॥ ६७ ॥ सुधियात्वाङ्गुरुमन्यप्रसादेनसुयाकम् ॥ तेजसास्तिभवानकःप्रतापेनाशुशुणिः ॥ ६८ ॥ प्रभजनबलेनासिश्चादोसिश्चिसिस्मर्षणैः ॥
 शासननेभान्कुरोनिर्कृतिस्वरणांगणे ॥ ६९ ॥ दुष्टपारायितापारीयमोनियमेनेऽस्ताम् ॥ इंदनात्वंमंद्देहैःसिस्मयात्वात्मसिस्मया ॥ ७० ॥ अर्थो
 दयाभवानब्धियमहचेहिमवानसि ॥ भागवोराजनीत्यासिराज्येनमनुनासमः ॥ ७१ ॥

भावत् ॥ इतव्यापरीकीर्तिमिति ॥ ६१ ॥ निर्विस्मविरक्तम् ॥ ६२ ॥ दुःखः ॥ ६३ ॥ तद्वृतेयमयाउच्यतेतस्मिन्कृतेसतीति ॥ तद्वृतेतद्विपाठोर्बुद्धेणवान्यः ॥ गतागोब्रवीत्यति ॥ ६५ ॥
 ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ निर्कृतिभोस्तुबुद्धौ ॥ ६९ ॥ यशोविरागः ॥ ७० ॥ भागवःशुद्धः ॥ ७१ ॥ राज्ञ्येकगतकर्मणा ॥ ७२ ॥

॥ ७२ ॥ ७३ ॥ अमृतमेवेति संकथः ॥ इवायं पृथक् शब्दः ॥ ७४ ॥ किंवदुना तत्किमिति ॥ यत्किंचित्सारं वस्तु जातं तत्सर्वं त्वयि भूजानौ पृथिवीपतौ वैयि ॥ तत्रेहेतुः ॥ यतः सर्वदेवमयो ह्यासि ॥ सर्वदेवमयं वदसि पाठे स्पष्टं पृथक् ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ स्वयमागत्येति गणेशस्तुतिप्रसंगे ह्युद्गागमनं भाव्यमिदं श्यति ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥

संतापहर्ता बुधवपवित्रोगंगनामवत् ॥ सर्वेषामेव जतूनां काशीवसुगतिप्रदः ॥ ७२ ॥ रुद्रः संहाररूपेण पालनेन चतुर्भुजः ॥ विधिवत्संविधातासिभारतीति
 मुखांबुजे ॥ ७३ ॥ त्वत्पाणिपद्मेकमलात्वत्कोधेस्तिहलाहलः ॥ अमृतं तव वागे वत्सुजावधिनीसुतौ ॥ ७४ ॥ तत्किंच त्वयि भूजानौ सर्वदेवमयो
 ह्यासि ॥ तस्मात्तव शुभोद्दकोमया ह्यातोस्तितत्त्वतः ॥ ७५ ॥ आरभ्याद्यदिनाद्रूपब्राह्मणोऽद्यादशेहनि ॥ उदीच्यः कश्चिद्वागत्य बुधं त्वामुपदेश्यति ॥ ७६ ॥
 तस्य वाक्यं त्वया राजन्कतव्यमविचारितम् ॥ ततस्तेहस्थितं सर्वं सेस्त्यत्येवमहामते ॥ ७७ ॥ इत्युक्त्वा पृच्छ्य राजानं लब्धा तु ज्ञो द्विजोत्तमः ॥ विवे
 शस्वाश्रमं तु श्रेणुष्योप्याश्चर्यवानभूत् ॥ ७८ ॥ इत्थं विघ्नजितासवर्षुरीस्वात्मवशीकृता ॥ स पौरासावरो धाचसन्तृपानिजमायया ॥ ७९ ॥ कृतकृत्य
 मिवात्मानं ततो मत्वासि विघ्नजित् ॥ विधाय बहुधात्मानं काश्यां स्थितिमवाप च ॥ ८० ॥ यदासनं दिवो दासः प्रागासीत्कुंभसंभव ॥ तदा तं न निजस्थानम
 लं चक्रे गणाधिपः ॥ ८१ ॥ दिवो दासेनरपतौ विष्णुनोच्चाटिते सति ॥ पुनर्न वीकृतायां च न गर्या विभ्रकर्मणा ॥ ८२ ॥ स्वयमागत्य देवेन मंदरात्सुंदरा
 पुरीम् ॥ वाराणसीं प्रथमतस्तुष्टुवेगणनायकम् ॥ ८३ ॥ ॥ अगस्त्य उवाच ॥ ॥ कथं स्तुतो भगवतो देवदेवेन विघ्नजित् ॥ कथं च बहुधात्मानं
 सचकार विनायकः ॥ ८४ ॥ केन केन सवैनाम्ना काशिपुर्याव्यवस्थितः ॥ इति सर्वं समासेन कथयस्व षडानन ॥ ८५ ॥ इत्युदीरितमाकर्ण्य कुंभयोनेः
 षडाननः ॥ यथा वक्तव्यमास गणराजकथं श्रुभाम् ॥ ८६ ॥ इति श्रीस्कंदे महापुराण एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां चतुर्थे काशीखंड उत्तराद्रंगे गणशामया
 प्रंपंचो नाम षट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ विश्वेशो विश्वयासार्धमया च मृनि सत्तम ॥ महाशाव विशाखाभ्यां नदिभृगिपुरो
 गमः ॥ १ ॥ नैगमेयेन सहितो रुद्रैः सर्वत्र संवृतः ॥ देवर्षिभिः समाशुक्तः सनकाश्रौ भिभूतः ॥ २ ॥ समस्तात्तनाथी शैर्दिकपालैरभिनदितः ॥ तीर्थैर्द
 शिततीर्थं श्रंगधैर्गीतंगलः ॥ ३ ॥ कृतपूजोऽसरो भिश्च नृत्यहस्तकपह्वैवैः ॥ वियत्यनाह वै वैद्यैः समं तादनुमोदितः ॥ ४ ॥ ऋषीणां ब्रह्मनिधौ षोडशिरी
 कृतदिडुमुखः ॥ कृतस्तुतिश्चरौ वै विमानैरभितो वृतः ॥ ५ ॥

॥ इति श्रीरामानन्दकृतायां काशीखण्डटीकायां षट्पंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५६ ॥ ॥ ६१ ॥ ॥ अध्याये समाप्तं चांगं देवैरंशं काः ॥ अस्तौ देवानन्तस्य प्रादुर्भवश्च कीर्त्यते ॥ १ ॥ विश्वे
 शो विश्वयापावैत्यसहाराणसीपुरीमिष्वेकेति देशमश्लोकगतो नान्वयः ॥ १ ॥ २ ॥ तीर्थैर्दुर्गैर्मादिः ॥ दर्शिततीर्थैः प्रापितात्प्रीयकलः ॥ ३ ॥ ४ ॥ ब्रह्मवेदः ॥ वयिरीकृतं दिडुमुखदिशा

सृष्टेयस्सैः ॥ यदुष्टद्वयार्थं ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ नाराजनाविधिःआरार्तिकविधानम् ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ निर्वसामर्थ्यम् ॥ १४ ॥ कस्थिततम् ॥ १५ ॥
त्रयाणांस्वर्णरूपलोहस्यानांसाहारगहिरुतस्याहर्ता ॥ पाठांतोक्तमार्गणश्री ॥ आनन्दवसन्तप्राप्त्याहर्षनिर्भमानसः ॥ चतुर्विंशतिभिःश्वैस्तौच्छुभुर्गजाननम् ॥ १६ ॥ जयउत्कण्ठाविक्रु
सर्वलक्षणैस्स ॥ आद्यकारण ॥ भक्तनिर्विघ्नकारकेयत्रहेतुमाह ॥ विद्वेति ॥ अविघ्नैःपदत्रयथक्रमेणविषयेणवाहेतुहेतुमद्भ्रमः ॥ १७ ॥ गणनाततिःसंतोशुणायस्थतस्त्वन्वोधतया ॥
दृतीयान्ताःकचित्पाठः ॥ १८ ॥ सर्वद्वयेकशेषसर्वकुद्धितदृतीनांशुल्याश्रय ॥ केवलमवर्तकेतिता ॥ हेसर्वतिष्ठयुक्तदेवा ॥ १९ ॥ मागल्पमंगलस्वरूप ॥ स्वार्थेषु ॥ मगलानां चमंगल
त्रिविष्टपवधुष्टिप्रैलजौरितस्ततः ॥ अभिवृष्टोमहादेवःप्रमहद्वतनुरूहः ॥ ६ ॥ दत्तामृत्योपहारश्चबहुविधाधरिगणैः ॥ यशुब्रह्मकसिद्धैश्चैश्वरैश्चरिभिन
दितः ॥ ७ ॥ कृतप्रवेशशकुनेमृगैःशकुनिभिःपुरः ॥ किंनरीभिःप्रहृष्टास्यैःकिंनैरुरुवर्णितः ॥ ८ ॥ विष्णुनाचमहालक्ष्म्याब्रह्मणाविश्वकर्मणा ॥
नदिनाथगणेशेनआविष्टृतसहोत्सवः ॥ ९ ॥ नागांगनाभिःपरितःकृतनीराजनाविधिः ॥ त्रिविंशमहादेवःपुरीवारणसीशुभाम् ॥ १० ॥ पश्यतां सर्व
देवानामवरुहवृषेभ्यः ॥ परिष्वल्यगणाधीशंप्रोवाचवृषभध्वजः ॥ ११ ॥ यदहं प्राप्तवानस्मिपुरीवारणसीशुभाम् ॥ मयाप्यतीवदुष्प्राप्त्यां प्रसादो
स्ववैशिष्टोः ॥ १२ ॥ यदुष्प्रसाध्यंहिण्डिरपित्रिजगतीतले ॥ तत्तूदुनासुसाध्यंस्यादन्नदृष्टतामयि ॥ १३ ॥ अनेनजवकेणस्त्वुद्विविभवैरिह ॥
काशीप्राप्तियथामेस्यात्तथाकिंचिदनुष्ठितम् ॥ १४ ॥ पुत्रवानहमेवास्मिन्मन्त्रचिर्चितम् ॥ स्वपौरुषेणकृतवानभिलापंकरस्थितम् ॥ १५ ॥ इत्यु
क्त्वात्रिपुरीहताशुहूतादिभिःस्तुतः ॥ परितुष्टवसंहृष्टःस्पष्टगीर्भिर्गजाननम् ॥ १६ ॥ श्रीकंठउवाच ॥ जयविष्णुकृतामाद्यभक्तानिर्विघ्नकारक ॥
अविघ्नविघ्नश्मनमहाविघ्नैकविघ्नकृत् ॥ १७ ॥ जयसर्वगणाधीशजयसर्वगणश्रीः ॥ गणप्रणतपादाब्जगणनातीतसद्गुण ॥ १८ ॥ जयसर्वगसर्व
शसर्वबुद्धयेकशेषे ॥ सर्वमायाप्रपंचज्ञसर्वकर्मप्रयुजित ॥ १९ ॥ सर्वमंगलमंगल्यजयसर्वमंगल ॥ अमंगलोपशमःमहामंगलहेतुक ॥ २० ॥
जयसृष्टिभूतविंशजयस्थितिकृतानत ॥ जयसंहतिक्वत्तुत्यजयसक्तमसिद्धिद ॥ २१ ॥ सिद्धव्यपदांभोजयसिद्धिविधायक ॥ सर्वसिद्धिबेह
निलयमहासिद्धयुद्धिसूचक ॥ २२ ॥ अशेषगुणनिर्माणगुणतीतगुणश्रीः ॥ परिपूर्णचरित्रार्थजयसंगुणवर्णित ॥ २३ ॥ जयसर्वबलाधीशबलारानि
बलप्रद ॥ बलाकोष्णवलदंताप्रबालाबालपराक्रम ॥ २४ ॥

भिःस्मृतैः ॥ मंगल्येतिपाठेऽमंगलायहित ॥ महामंगलकैवल्यम् ॥ २० ॥ सृष्टिकृताब्रह्मादीनाम् ॥ सृष्टिकृतेतिकचिद् ॥ स्थितिकृताविष्णुनाननमस्कृत ॥ पाठान्तेऽभ्युतौकृतमानंमुवं
दृष्टियन्तस्तन्वोधनम् ॥ तथासंहितिकृतसंहारकर्तः ॥ सत्यवितथ ॥ सुयुक्तिकाचित्पाठः ॥ २० ॥ महासिद्धीनामणिमार्दानासृष्टिःसृष्टिरुक्तकईतियावत् ॥ तयसुसक्ततयदेत्यर्थः ॥ सिद्धयैतिक
चिद् ॥ २२ ॥ अर्थासंख्यपरमार्थसंख्येतिवा ॥ २३ ॥ बलाकावद्भक्तित्तनदुष्कलानिदन्प्राणियस्यस्यसंवेधमबलाकोष्णदन्वात्र ॥ बालकेतिपाठेषुलुमेविवेषुकावहाणोयस्यतस्त्वन्वे

धनतथा ॥ २४ ॥ धराधरःश्रीचः ॥ इतदुक्तार्थिकेयनसैहक्यविवक्षयागमयितव्यम् ॥ यद्वा गजाननोपिकदाधिक्रौंचपर्वताविदारितवानितिज्ञातव्यम् ॥ प्रलयसमयेदंतप्रोताप्रथितादिङ्नागादि
गजायेनतसन्बोधनतथा ॥ २५ ॥ येत्वामिति ॥ हेकरुणामयहेदिव्यभूयेत्वानंमितिरेवैतसंभुवआश्रयभूताअपिष्टुक्तिभाजोभतीपापान्मोक्षेभलभन्तहृत्यर्थः ॥ नकेवलमेतावदेवाकिविहंससारे
तेषामुपसर्गानाध्यात्मिकाधिमौक्तिकाधिदैविकदोषान्हरसि ॥ स्वर्गपवर्गमपिसकामनिष्कामत्वेनतव्याःप्रददाति ॥ स्वर्गपवर्गश्रस्वर्गपवर्गम् ॥ समाहारत्वादेषद्रवः ॥ २६ ॥
कटाक्षयतिकरुणाकटाक्षेणपश्यदीत्यर्थः ॥ सदाश्रयतीतिकाचित्याः ॥ २७ ॥ प्रथितविल्याताः ॥ २८ ॥ २९ ॥ हेपरमकारण ॥ अत्रहेसुस्वकारणकारणानाप्रकृतिपुरुषमहदीनाम् ॥
तर्हिकारणयोःसत्त्वैतामतिरिपत्यह ॥ त्वमेकइति ॥ सजातीयविजातीयसगतभेदसूत्रहृत्यर्थः ॥ तत्रप्रमाणमाह ॥ सतत्वेदविदुषावेद्यइति ॥ तर्हैवादिनाज्ञेयत्वेत्यत्रहणो

अनंतमहिमाधारधारविदारण ॥ इताप्रप्रोतदिङ्नागजयनागविभूषण ॥ २५ ॥ येत्वांमंतिकरुणामयदिव्यभूतसर्वेनसामापिभुवोभुविसुक्तिभाजः ॥
तेषांसदेवहरसीहमहोपसर्गान्स्वर्गपवर्गमपिसंप्रददासितेभ्यः ॥ २६ ॥ येविघ्नराजभवताकरुणाकटाक्षैःसंप्रोक्षिताःक्षितिलक्षणमात्रमत्र ॥ तेषांक्षयं
तिसकलान्यपिकिल्बिषाणिलक्ष्मीःकटाक्षयतितानपुरुषोत्तमानिह ॥ २७ ॥ येत्वांस्तुवंतितविघ्नविघातदक्षदक्षायणीहृदयंपकजतिगमरश्मे ॥ श्रूयं
तएवतइहप्रथितानचित्रत्रतद्रगणपायदहोतएव ॥ २८ ॥ येशील्यतिसततंभवतौश्रियुग्मेतुत्रपौत्रधनधान्यससृष्टिभाजः ॥ संशीलितांत्रिकमलाव
दुभृत्यवर्गैर्भूपालभोग्यकमलाविमलांभते ॥ २९ ॥ त्वंकारणंपरमकारणानविद्योसिवेदविदुषांसततंत्वमेकः ॥ त्वंमार्गणीयमसिर्कचनभूलवाचां
वाचामगोचरचरादिव्यभूते ॥ ३० ॥ वेदाविदितनयथार्थयामवंतंब्रह्मादयोपिनचराचरसूत्रधार ॥ त्वंहंसिपासिविदधासिसमस्तमेकःकस्तेस्तुतुव्य
तिकरोमनसाप्यगम्य ॥ ३१ ॥ त्वदुष्टदृष्टिविशिखैनिहान्निहान्मैदैत्यान्युर्गंधकजलंधरसुख्यकांश्च ॥ कस्यास्तिशक्तिरिहयस्त्वदतेपितुच्छ्रवांछेद्विधातु
मिहसिद्धिदकार्यजातम् ॥ ३२ ॥ अन्वेषणेदुर्दिरयथितोस्तिधातुःसर्वार्थदुर्दितथातवदुडिनाम ॥ काशीप्रवेशमपिकोलभतेत्रदेहीतोषविनातव
विनायकदुर्दिराज ॥ ३३ ॥

आत्मत्वजडत्वसन्धेयतामित्यत्राह ॥ त्वंमार्गणीयमसिर्कचनेति ॥ किंचनकिमपिन्यागणीयनिषेधावधित्वेनान्वेषणीयवृत्तित्वयायत्वेनबोधनीयंयद्ब्रह्मतत्त्वमित्यर्थः ॥ तत्रहेतुमाह ॥
हेवाचामगोचरोति ॥ कथंभूतानांवाचम् ॥ मूलावाचमूलसकारणंशास्त्रयोनिब्रह्मचक्रितमभिदधताम् ॥ अगोचरअविषय ॥ मायहेचराचराजंगमस्थायारस्वरूप ॥ परमार्थतोदिव्यभूते
लौकिकस्वरूप ॥ ३० ॥ उक्तमेवविदुषोति ॥ वेदइति ॥ चराचरसूत्रधारस्यावरजंगमात्मकसूत्रधारसंपंचधारकोयःसूत्रात्माहिरण्यगर्भोवाय्वात्तथायतीतितथातसंबोधनम् ॥ चराचरसूत्रधार ॥
एकःसाधनांतरनिरेष ॥ कस्तेतवस्तुतुव्यतिकरःस्तववरूपोव्यवहारःकथनमितियावत् ॥ नकार्णीयर्थः ॥ अत्रहेतुमाह ॥ मनसाप्यगम्येति ॥ यतोवाचोनिवर्तते ॥ अप्राप्यमनसासहेतिश्रुतेः ॥
॥ ३१ ॥ त्वदुष्टदृष्टिविशिखैस्तवक्रोधदर्शनबाणैः ॥ दैव्यान्विशिनाष्टि ॥ जुरेति ॥ जुरिश्रुम् ॥ लक्षणयातस्यादैत्यालक्ष्यंते ॥ पुगपूर्वमितिवा ॥ अपितुच्छ्रुतुच्छमपीत्यर्थः ॥ ३२ ॥ दुडिनामनिर्विकि ॥

अल्पेण दुर्गिरिति ॥ अथ दुर्गिरिति धातुः क्रिया प्राप्तिमादृक्कोले क्रियन्वेषणे प्रथितः प्रसिद्धोऽस्ति ॥ अतो भक्तानां सर्वार्थदुर्गतया सर्वस्यार्थदुर्गितुं हन्यस्मात्सर्वार्थदुर्गितः ॥ यद्वा सर्वस्यार्थस्य दुर्गन्तुं हन्तुं हन्तुः संसृजतोऽभ्येतिसर्वाश्चुद्धितः ॥ तारकादिवाद्धितः ॥ तस्य भावः सर्वार्थदुर्गिततास्यार्थलोचकतया धर्मार्थकारणमोक्षान्तेष्टृत्वत्यर्थः ॥ यद्वा साधारणेन सर्वार्थलोचकतया तदुर्गिताम् ॥ इन्द्रध्वलाच्छुभागमः ॥ दुर्गिरिति श्लेषः ॥ हेतुनायकहेतुहेतुदुर्गिजदुर्गिश्चोराजद्वितिराजचदुर्गिजस्तस्योपनिर्हृदिराज अत्र जगत्तत्त्वतोऽपि विनाकारोऽप्यवशमपि कोर्हृत्त्वत्वे ॥ कारीश्वरस्य कर्मात्तत्त्वोपनिर्हृत्त्वत्वे ॥ ३३ ॥ एवं ब्रह्मत्वेन सुखावादानेन कुरुह्वति ॥ दुर्गनिर्गुराव्यतिमावस्थायाम् प्राणनिर्गमात्पूर्वमेव ॥ भक्तस्य भावोऽप्यक्तांसां सारित्यर्थः ॥ ३४ ॥

दुर्गप्रणम्य पुरतस्तत्त्वपादपद्मयोमानमस्य त्पुमानिह कारिवासी ॥ तत्कर्णमूलमधिगम्य पुरादिशामितिकिंचिदत्र न पुनर्भवतास्ति येन ॥ ३४ ॥ स्नात्वा नरः प्रथमतो भणिकर्णिकायामुल्लितां त्रिगुलस्तुतचैलमात्रु ॥ देवर्षिमानवपितृनपितृपयित्वा ज्ञानोदतीर्थमभिलभ्य जेतस्तत्त्वम् ॥ ३५ ॥ सामोदमोदकभरैर्वरदूषदपैर्माल्यैः सुगंधबहुलैर्तुलेनैश्च ॥ संप्रीत्य कारिणरीफलदानदंशुभ्रैस्तथायमांकहसिच्यति त्वेव दुर्गे ॥ ३६ ॥ तीर्थान्तराणि च ततः क्रमवर्जितोऽपि संसाध्य त्रिह्रिभवकरुणाकटाक्षैः ॥ दूरं कृतस्वहितघातुपसर्गवर्गोऽदुर्गलभेद्विकलफलमत्रक्रान्त्याम् ॥ ३७ ॥ यः प्रत्यहं न भवति दुर्गविनायकं त्वां कारुण्यमोऽप्रतिहताविलासि प्रसंगः ॥ नेतस्य जातु जगतीतलवतिवस्तुदुःखापमत्रपरत्रचकिंचनापि ॥ ३८ ॥ यो नाभते जपति दुर्गविनायकस्य तैवैजपंत्यनुदिनं हृदिसिद्धयोद्यौ ॥ भोगान्विभुज्य विविधान्विधोपभोग्यान्निर्वाणया कमलाया विद्यते स चाति ॥ ३९ ॥ दूरे स्थितोऽप्यहस्तपादपीठं यः संस्मरेत्सकलसिद्धिर्दुर्गिराज ॥ कारीस्थितोऽपि विकलसफलं भेतेनैवान्यथानवितथाममवाक्कदाचित् ॥ ४० ॥ जने विघ्नानरुह्यात्तान्विनिर्हंतुमनेकधा ॥ क्षेत्रस्यास्य महाभागानारुपैरिह स्थितः ॥ ४१ ॥

उद्धृतं चूलिसूरितमोऽधुगुलं यस्य स चूलितोऽधुगुलः ॥ अनेन भणिकर्णस्यास्नात्वा विधेयानामादिनामं तत्त्वमपि त्वत्त्वितम् ॥ ३५ ॥ भयः स्रष्टुं भयं रीतिवा ॥ प्रोक्त्वा सुखा ॥ मायायाम् ॥ प्राक्कायभासित्वापाठः ॥ ३६ ॥ क्रमवर्जितः उद्धृतक्रमः ॥ ३७ ॥ प्रगे प्रातः समये ॥ ३८ ॥ सिद्धयोपि मायाः ॥ सुदुर्गद्विजोऽपि विषयास्तान् विभुज्य विषयमुज्य भोजयित्वा त्वत्यर्थः ॥ विभोग्येति पाठांतरं चिंत्यम् ॥ निर्वाणयामोक्षरूपया ॥ ३९ ॥ पादपीठं चरणधारसिंहसतम् ॥ ४० ॥ नानारूपैस्त्वभिहित्यहस्यं जने इत्यन्वयः ॥ स्थितोऽहेतुमाह ॥ विघ्नानिति ॥ ४१ ॥

१ पुनर्भवत्यर्थः । महाक्षेत्रं सत्त्वायासमोऽप्यासिजन्मनो । इति निर्दिष्टं ।

तानित्त्रेत्युस्यत्रवीप्सावोद्धव्या ॥ ४२ ॥ आहुंङ्वात्स्विव्य ॥ ४३ ॥ आहुंङ्वात्स्विव्य ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ वदिकोगणानात्वेत्यादिः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥
 यानियानिचरूपणित्रयत्रयत्रयनेव ॥ तानितत्रप्रवक्ष्यामिभ्रुवंत्वतोदिवौकसः ॥ ४२ ॥ प्रथमंहुंङ्वाजोसिममदक्षिणतोमनाक् ॥ आहुंङ्वात्स्विव्यः
 सर्वार्थान्संप्रयच्छसि ॥ ४३ ॥ अंगावासरवतीमिहेश्वरुथीसंप्राप्यमोदकभैःपरिशोदवद्विः ॥ पूजाव्यधायिविधिविधायव्यधायमाल्यैस्तानत्रपुत्रविद्या
 भिगणान्गणेश ॥ ४४ ॥ यत्वामिहप्रतिचतुर्थिसमर्चयतिहुंङ्वाविगाढमतयःकृतिनस्तएव ॥ सर्वापदांशिरिसिवामपदंनिधायसम्यग्गजाननगजाननतां
 लभते ॥ ४५ ॥ माघशुक्लचतुर्थ्यानुनक्तवतपरायणाः ॥ येत्तहुंङ्वाचिष्यतितेऽर्चाःस्युसुदुहाम् ॥ ४६ ॥ विधायवार्कियात्रांचतुर्थ्याप्राप्यतापसीम् ॥
 शुक्लशुक्लतिलैर्बद्धप्राश्रीयाह्नुकान्त्रती ॥ ४७ ॥ कार्यायात्रयत्नेनक्षेत्रसिद्धिमभीप्सुभिः ॥ तस्यांचतुर्थ्याः ॥ ४८ ॥
 तांयात्रानात्रयःकुयत्रैवेव्हातिलहृक्कैः ॥ उपसर्गसहस्रैस्तुसहंतव्योममाज्ञया ॥ ४९ ॥ होमतिलाज्यद्वयेणयःकरिव्यतिभक्तितः ॥ तस्यांचतुर्थ्यां
 त्रज्ञस्तस्यमंत्रःप्रसेत्स्यति ॥ ५० ॥ वैदिकोऽवैदिकोवापियाभंत्रस्तेगजानन ॥ जप्तस्त्वत्संनिधौहुंङ्वासिद्धिदास्यतिवाहुताम् ॥ ५१ ॥ ईश्वरउवाच ॥
 इमांस्तुतिमकृत्तयःपठिष्यतिसन्मतिः ॥ नजातुतुविघ्नौघाःपीडयिष्यतिनिश्चितम् ॥ ५२ ॥ दौर्दंस्तुतिमिमांपुण्यायःपठेदुहुंङ्वासंनिधौ ॥ सात्रिध्यं
 तस्यसततंभजेयुःसर्वसिद्धयः ॥ ५३ ॥ इमांस्तुतिनरोजस्वापरंनियतमानसः ॥ मानसैरपिपापैस्तैर्नाभिभूयेतकर्हिचित् ॥ ५४ ॥ पुत्रान्कलत्रंक्षेत्राणिवरा
 श्रान्वभंदिस् ॥ प्राण्युक्त्वधनंघान्यंहुंङ्वास्तोत्रजपन्नरः ॥ ५५ ॥ सर्वसंपत्करंनामस्तोत्रमेतन्मयेरितम् ॥ प्रजप्तव्यंप्रयत्नेनशुक्तिकामेनसर्वदा ॥ ५६ ॥
 जत्वास्तोत्रमिदंपुण्यंकापिकार्थेगमिष्यतः ॥ पुंसःपुरःसमेव्यतिनियतंसर्वसिद्धयः ॥ ५७ ॥ अन्यच्चकथयाम्यत्रशृण्वंस्त्वैतेदिवौकसः ॥ हुंङ्वात्स्विव्यःसर्वदुर्ग
 यत्रयत्रस्थितिःकृता ॥ ५८ ॥ काश्यांगंगासिसंभेदेनामतोर्कविनायकः ॥ द्योर्कवासरेपुंभिःसर्वताप्रशांतये ॥ ५९ ॥ दुर्गेनामगणाध्यक्षःसर्वदुर्ग
 तिनाननः ॥ क्षेत्रस्यदक्षिणेभागेपूजनीयःप्रयत्नतः ॥ ६० ॥ भीमचंडीसमीपेतुभीमचंडविनायकः ॥ क्षेत्रनैर्ऋतदेशस्थोऽहंतिमहाभयम् ॥ ६१ ॥
 क्षेत्रस्यपश्चिमेभागेसदेहलिविनायकः ॥ सर्वात्रिवारयेद्विघ्नान्भक्तानानात्रसंशयः ॥ ६२ ॥ क्षेत्रवायव्यदिग्भागेउदंडाल्योगेजाननः ॥ उदंडानपिविघ्नौ
 घान्भक्तानांदंडयेत्सदा ॥ ६३ ॥ काश्याःसदोत्तरशायांपाशपाणिर्विनायकः ॥ विनायकान्पाशयतिभक्त्याकाशीनिवासिनाम् ॥ ६४ ॥ गंगावरणयोः
 संगैरभ्यःसर्वविनायकः ॥ अखर्वांनपिविघ्नौघान्भक्तानांखर्वयेत्सताम् ॥ ६५ ॥

॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ अर्कदुर्गमीमचण्डदेहल्यह्नुडपाशपाणिसर्वसिद्धयोवाह्यवरणेणपाःस्थिताः ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ उदण्डान्द्वन्द्वम् ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥

सिद्धेनादिः ॥ अमतीर्थसंगारास्य ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ लंबोदकूटदन्तशालकन्दकूटसामुद्रविकटद्विजाजपुत्रगणवाह्नितीयावरणस्याः ॥ ६८ ॥ उत्तरेकेविनायकादि
 तिमथत्पत्न्यारणाश्रियायम् ॥ वस्तुतोल्बोदरोवायव्यदिभोगास्वास्ति ॥ ६९ ॥ ७० ॥ क्षेत्रक्षतीतिक्षेत्रासोविशेषमेतत् ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ मुंदनामनिर्वकुमाह ॥ पाताल
 इति ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ कर्तुण्डकन्दनात्रिमुखपंचासहस्रविभ्रराजवदामोदकाप्रियास्तुतीयावरणगाः ॥ ७९ ॥ उदग्वाहाजस्तसाहिन्यरोघसितीर्योल्बोदरोस्तसा
 प्राच्यतुक्षेत्रशार्थसिद्धिसिद्धिविनायकः ॥ पश्चिमेयमतीर्थस्यसाधकक्षिप्रसिद्धिदः ॥ ६६ ॥ बाह्यावरणाश्रितैकाश्यामष्टौविनायकाः ॥ उच्चाट्यं
 त्यभक्तभक्तानां सर्वसिद्धिदाः ॥ ६७ ॥ द्वितीयावरणैवयैक्षतिविनायकाः ॥ अविमुक्तमिदंक्षेत्रानहंकरयाम्यतः ॥ ६८ ॥ स्वधुन्याःपश्चिमे
 कूलेउत्तरेकेविनायकात् ॥ लंबोदरोगणाध्यक्षःशाल्यद्विघ्नकर्दमम् ॥ ६९ ॥ तत्पश्चिमेकूटदंतदग्दुर्गविनायकात् ॥ दुर्गोपसर्गसंहर्तारक्षेत्क्षेत्रमिदंसदा ॥
 ७० ॥ भीमचंडगणाध्यक्षात्किंचिदीशानदिगतः ॥ क्षेत्रक्षोगणाध्यक्षःपूज्यःशालकंटकः ॥ ७१ ॥ प्राच्यदिहलिभिन्नेशात्कूटमांडाल्योविनाय
 कः ॥ पूजनयिःसदाभक्तैर्भक्तोत्पातप्रशांतये ॥ ७२ ॥ उदंडाल्याद्रूपतेराद्रुक्षुक्षणिदिस्यतः ॥ महाप्रसिद्धःसंपूज्योभक्तमुंडविनायकः ॥ ७३ ॥
 पातालेतस्यदेहोस्तिमुंडकाश्यांव्यवस्थितम् ॥ अतःसंगीयतेकाश्यांदिवोमुंडविनायकः ॥ ७४ ॥ पशुपणोगणेशानहक्षिणोविकटद्विजम् ॥ पूजयि
 त्पारणपतिगणपत्यपदंलभेत् ॥ ७५ ॥ सर्वास्यान्नैर्भूतभोगराजपुत्रोविनायकः ॥ ऋष्टराज्यंचराजानंरंजानंकुरुतेऽचितः ॥ ७६ ॥ गंगायाःपश्चिमे
 कूलेप्रणवाख्यगोणाधिपः ॥ अवाच्याराजपुत्राच्चप्रणतःप्रणयेद्दिवम् ॥ ७७ ॥ द्वितीयावरणेकाश्यामष्टवैतेविनायकाः ॥ उत्सादेययुर्विशौघान्कारी
 स्थितिनिवासिनाम् ॥ ७८ ॥ क्षेत्रतृतीयावरणेक्षेत्रक्षकृतःसदा ॥ येविभ्रराजाःसंतीहितेवक्तव्यामयाधुना ॥ ७९ ॥ उदग्वाहायाःस्वधुन्यास्यरोधसि
 विभ्रार्द ॥ लंबोदरादुदीच्यातुक्कटुडोघसंघहृत् ॥ ८० ॥ कूटदंताद्रूपतेरुदीच्यामेकदंतकः ॥ सरोपसर्गसंगत्यापयादानंदकाननम् ॥ ८१ ॥
 कार्शीभयहोनिभ्यैश्याशालकंटकटात् ॥ त्रिमुखोनामभिन्नेशःकिर्पिसहद्विपाननः ॥ ८२ ॥ कूटमांडालपूर्वदिग्भोगपंचास्योनामविभ्रार्द ॥ पंचास्यस्य
 दनवरःपातिवारणीपुरीम् ॥ ८३ ॥ हेंबाख्यःसदाभ्रेथ्यांपूज्योमुंडविनायकात् ॥ अंबावपूरयेत्कामान्सर्वेषांकारिवासिनाम् ॥ ८४ ॥ अवाच्या
 मर्चयेद्दीमान्सिद्धैविकटदंततः ॥ विभ्रराजंगणपतिं सर्वविघ्नविनाशनम् ॥ ८५ ॥ विनायकाद्राजपुत्रात्किंचिद्भक्षोदिशिस्थितः ॥ वृषदाख्यो
 गणाध्यक्षःपूज्योभक्तवप्रदः ॥ ८६ ॥

दुदीच्यालुक्तस्यामितिपूर्वद्वेधाख्येयम् ॥ दिशोतिशेषः ॥ एवमुक्तत्रापि ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ऐश्यामैशान्याम् ॥ कार्ष्णिहदिपाहवतेषामनानांविानानिवायस्यसक्तपिर्षिहद्विपाननः ॥ ८२ ॥
 पंचास्यानियससःपंचास्याःसप्तकस्यंदनवरः ॥ पंचास्यधुंक्तास्यंदनवरस्यससंपंचास्यस्यंदनवरः ॥ ८३ ॥ मुंडविनायकाद्रोग्रेथ्याम् ॥ ८४ ॥ विभ्रराजमिति विविशेषम् ॥ ८५ ॥ रक्षोदिशिर्षे

त्यादिनि ॥ ८६ ॥ गाम्यामित्युत्तरवहोभिर्माणेण ॥ कर्तुतस्तुप्रणवात्सतीच्यामोदकप्रियः ॥ ८७ ॥ अमयदंसिंहडंठकूणिताक्षिप्रमसादनाः ॥ चिंतामणिदंतहस्तापिचिडिलोडंठाश्रुतुथो
करणगाः ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ सिंहडंठःश्रेष्ठसुखः ॥ उपसर्गगजभयानकात्सइत्यर्थः ॥ सिंहयाडूळनागाद्याभुसिश्रेष्ठस्यवाचकाइतिवचनात् ॥ ९० ॥ कूणितेसंडुचितेअक्षिणीयस्य ॥ ९१ ॥

याप्याप्रणवविश्रेहाडूणेशोमोदकप्रियः ॥ पूज्यःपिशंगिलातीर्थेदेवनद्यात्तडेभुमे ॥ ८७ ॥ चतुर्थावरणेकाश्याभक्तविघ्नविनाशकाः ॥ द्रष्टव्याहृष्टचैतो
भिरःस्पष्टमद्यौविनायकाः ॥ ८८ ॥ वक्रतुंडादुदुगिदकस्यःस्वःसिधोरोधिसिस्थितः ॥ विनायकोस्त्यभयदःसर्वेषांभयनाशनः ॥ ८९ ॥ कौबेयभिकद
शनात्सिंहतुंडोविनायकः ॥ उपसर्गगजान्हंतिवाराणसिनिवासिनाम् ॥ ९० ॥ कूणिताक्षोणगाध्यक्षस्त्रितुंडादीशदिविस्थितः ॥ महाश्वशानसततपाया
दुष्टकुदृष्टितः ॥ ९१ ॥ प्राच्यांपंचास्यतःपायात्पुर्वीक्षिप्रमसादनः ॥ क्षिप्रमसादनाचर्तः क्षिप्रसिध्यतिसिद्धयः ॥ ९२ ॥ हेरंबाद्विद्विभगोचितामणि
विनायकः ॥ भक्तोचितामणिःसाक्षाच्चितितार्थसमर्पकः ॥ ९३ ॥ विघ्नराजादवाच्यातुदंतहस्तोणेभ्ररः ॥ लिखेद्विघ्नसहस्राणिनृणांवारणसीदुहाम् ॥
॥ ९४ ॥ वरदाद्यतुधान्यांचयातुधानगणावृतः ॥ देवःपिचिडिलोनामपुरीक्षेदहर्निशम् ॥ ९५ ॥ दृष्टःपिलिपिलातीर्थेदक्षिणेमोदकप्रियात् ॥ उदंडसुं
डोहेरंबोभक्तेभ्यःकिंनयच्छति ॥ ९६ ॥ आकारेपंचमेकाश्याद्विचतुष्कविनायकाः ॥ कुर्वतिरक्षक्षिन्नस्येतानत्रब्रवीम्यहम् ॥ ९७ ॥ तरेस्वर्गतरंगि
ण्याजतरेचामयप्रदात् ॥ स्थूलदंतोगोशानःस्थूलाःसिद्धीर्दिशेत्सताम् ॥ ९८ ॥ सिंहतुंडादुदुगभागेकलिप्रियविनायकः ॥ कलहंकारयेन्नित्यमन्योन्यं
तैर्थिकदुहाम् ॥ ९९ ॥ कूणिताक्षात्तथैशान्यांचतुदंतोविनायकः ॥ तस्यदर्शनमात्रेणविघ्नसंघःक्षयेत्स्वयम् ॥ १०० ॥ क्षिप्रमसादनादेंद्र्याद्विदुंडोगण
नायकः ॥ अग्रतःपृष्ठतश्चापिबिभर्तिसदृशीश्रियम् ॥ १ ॥ तस्यसंदर्शनात्पुंसांभवेच्छ्रीःसर्वतोमुखी ॥ ज्येष्ठोनामगणाध्यक्षोज्येष्ठोमेषुत्रसंपदि ॥ २ ॥
ज्येष्ठशुक्लचतुर्दश्यासंपूज्योज्येष्ठतासये ॥ स्थितोवह्निदिशोभगोचितामणिविनायकात् ॥ ३ ॥ दंतहस्ताद्यमाशयांपूज्योगजविनायकः ॥ तस्यसंपूजना
द्भ्रतस्याजांताश्रीस्वायते ॥ ४ ॥ पिचिण्डिलद्रुणपतेर्याम्यांकालविनायकः ॥ भयंनकालकलितंतस्यसंसंवनामृणाम् ॥ ५ ॥ उदंडसुंडाद्रुणपात्की
नाशदिशिसिस्थितम् ॥ नागेशंगणपंदृष्टानागलोकैर्भहीयते ॥ ६ ॥

॥ ९२ ॥ ९३ ॥ दंतहस्तोहस्तदुर्हितदंतइत्यर्थः ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ प्रावरोआवरणे ॥ स्थूलदंतकलिप्रियकौतोचतुर्दशनाद्विडो ॥ ज्येष्ठगजकालनागेशोःपंचमावरणगणेशाः ॥ ९७ ॥
॥ ९८ ॥ तौर्थिकदुर्हातीर्थेभिम्राणिर्हंसकानाम् ॥ ९९ ॥ क्षयेन्नाहंगच्छेत् ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ उदंडोमहान्मुंडोयस्यसत्थातस्मात् ॥ उदंडमुंडादितिकाचित्पाठःसचित्यः ॥

जंघामिन्द्राः षष्ठाष्टिगाः ॥ ८॥ १९ ॥ शमयेच्छामिनामवर्षामिति ॥ शमिनां गतानाम् ॥ अर्षामितिरोगाद्युपाश्रयं शमयेच्छमयति ॥ शमयेच्छमस्ति शमिनिपाठे अत्रमस्ति शमिप्रशशानम् ॥ १९ ॥
 पमतीर्षादुर्वीच्यविद्यावर्षाद्वर्षान्कारम् ॥ अष्टाधिक्यापत्तेः ॥ षट्पंचाशद्व्यंशुसुखानोन्मसंस्मरिष्यतीत्युपसंहारविगोवाच ॥ यदि बहुसुखादुपेयनायाऽऽकस्मीकार्यस्तदापि षड्विंशति
 शयेद्ब्रह्मसाम्ब्राह्मणानामित्यर्थः ॥ इशमर्थवकाशेद्विंशदत्रिणवदन्वानित्यत्र द्विगुणाः षड्विंशत्युपयोदेयोतिवदिति ॥ यद्वा एकस्यासिंहपुण्ड्रव्यां षण्णजमुसुत्वात् षट्पञ्चानाम् अमुसुत्वात् ॥

अथ षष्ठारणगाः श्रेयतो विप्रनायकाः ॥ तेषां नाम श्रवादेवुसांसिद्धिः प्रजायते ॥ ७ ॥ मणिर्गणो गणपतिः प्राच्यां विप्रश्चिद्विश्रुतदृढ ॥ आशिद्विच्युते
 ब्रह्मचरिनां काशां पूरयन्सितः ॥ ८ ॥ यास्यां सिद्धिगणे शश्वसृष्टिसंहारसूचकः ॥ नैऋत्यां यशविप्रेशः प्रविप्रहरः पः ॥ ९ ॥ इतीच्यां जकः ॥ १० ॥
 क्षेमकारकः ॥ चित्रघंटे गणपतिर्विषयव्यांपालयेपुरीम् ॥ ११ ॥ स्थूलजघंटीच्यां च शमयेच्छमिनामप्रथम् ॥ ऐश्यामौर्षीं पुरीषाचार्यसंघं कश्चिद्विप्रः
 ॥ ११ ॥ यमतीर्थो दुर्वीच्यां च जूयो मित्रविनायकः ॥ सप्तमावरणये च तश्च वश्ये विनायकात् ॥ १२ ॥ मोदद्याः पञ्च निश्चः ॥ षष्ठो ब्रह्मनि ॥ १३ ॥
 सप्तमो द्वाविप्रेशो महाद्वापुरश्चरः ॥ १३ ॥ अष्टमः सर्वकष्टौघानविमुक्तविनायकः ॥ अविमुक्तो ममेश्वरहेत्रपतचेतसात् ॥ १४ ॥ यदंशुः चतुर्जुसु-
 तान्यसंस्मरिष्यति ॥ दूरदेशांतरस्थोपिसमृद्धो ज्ञानमाश्रुयात् ॥ १५ ॥ दुर्दिस्तुतिमहापुण्यां षट्पंचाशद्भजनानाम् ॥ यः पठिष्यति पुण्यं श्रुत्वा चैतान् विनायका-
 न् पदेदे ॥ १६ ॥ इमे गणेश्वराः सर्वैस्मर्तव्या यत्र कुत्रचित् ॥ महाविपत्समुद्रान्तःपतंतं पांतिमानवम् ॥ १७ ॥ इति स्तुतिमहापुण्यं श्रुत्वा चैतान् विनायका-
 न् जतु विप्रैर्न बाध्यते पापेभ्योपि प्रहीयते ॥ १८ ॥ इत्युक्त्वा देवोपिमहोत्सवितमानसः ॥ कृताभिप्रेको ब्रह्माद्यैस्तेभ्यो दत्त्वा भिषच्छितम् ॥ १९ ॥ तं-
 ब्रथथो गंसर्वानुचितचंचुः ॥ अविशद्वाजसदं विभ्रकर्मविनिर्मितम् ॥ १२० ॥ स्कंद उवाच ॥ एवं स्तुतो भगवता हेतुं देवैर्न विप्रैश्चित् ॥ इत्थं च-
 यात्मानं संचकार विनायकः ॥ २१ ॥

क्तम् ॥ ननु तस्य स्मरणप्रभावाभिप्रायेणोति ॥ यद्वा समकक्षत्वात् प्रभस्य मित्रविनायकस्य प्रसंगादुक्तित्र ॥ ऐश्यामित्यद्दममिति पाठे शूलजघंटीयैः क्लेशोपशमकम् ॥ तथा चारमर्थः ॥ १९ ॥
 द्वेभिर्गणविनायकसामौर्षीं पुरीषाणादित्यन्वयः ॥ कर्षयतः ॥ यद्वा भंगलोभंगलुकः इति मित्रविनायकाविशेषणम् ॥ तेषां पण्यतीर्थानां पूर्वीदिशि स्थितदुर्वीच्यमनायापतिर्-
 मन्वथम् ॥ १२ ॥ मोदद्याः पंचविप्रेशास्तथा ज्ञानविनायकः ॥ तद्द्वारा विमुक्ताः स्यात्सुखानामवृत्तास्तम् ॥ १३ ॥ मवाविमुक्तद्वैतसो गलक्षणार्थः ॥ सर्वकष्टौघाद्देहैर्गति ॥ षडुत्तविनायक-
 इति काचित्पाठः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ महद्दुःखमुत्पत्तिस्तुल्यवयुर्कवेतो यममहोत्सवितमानसः ॥ १९ ॥ उचितचंचुः अथो ग्यव्यवहोन्मन्मः ॥ १२० ॥ २१ ॥

॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतार्थाकाशीखंडटीकायांस्तपश्चाश्रमोऽध्यायः ॥ ५७ ॥ ॥ ७३ ॥ ॥ अघ्यायेचाष्टपञ्चशोविष्णोर्गमनमुच्यते ॥ अन्व
 राद्विमुक्तेचशिवोदासस्यनिर्वृतिः ॥ १ ॥ कृतकृत्यमिवात्मानंतोमत्वासविश्रजित् ॥ विधायवदुधात्मानंकाइयांस्थितिमवापचेयुक्तंतत्रवृच्छति ॥ किंचकरोति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥

एतानितस्यनानिदुंदिराजस्यकुंभज ॥ जपित्वायानिमज्जुजोलप्रस्यतेनिजवांछितम् ॥ २२ ॥ अन्वोपितत्रवैभेदास्तस्यदुंदुर्गणेशितः ॥ यैस्तैः २ ॥
 चिताभक्त्याह्रासंस्थाताःसहस्रशः ॥ २३ ॥ भगीरथगणाय्यक्षोहरिश्रंद्रविनायकः ॥ कपर्दाख्यगणपतिस्तथाबिद्विनायकः ॥ २४ ॥ इत्याद्यास्तत्र
 विदेशाःप्रतिभक्तप्रतिष्ठिताः ॥ तेषामथर्चनासुंजायंतैसर्वसंपदः ॥ २५ ॥ श्रुत्वाध्यायमिमुंभुयंतःश्रद्धासमन्वितः ॥ सर्वविघ्नान्तरुमुत्सृज्यलभते
 वांछितसंपदम् ॥ २६ ॥ ॥ इतिश्रीस्कादिमहापुराणएकाशीसिंहाहस्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडेउत्तराद्धेदुंदुविनायकप्रादुर्भावनिामसंतं ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥
 ५७ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ किंचकारहःस्कंदमंदराद्विगतस्तदा ॥ विलंबमालंबवयतितस्मिन्नपिगजानने ॥ १ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥
 शृण्वगस्त्यकथांणुण्यांकथ्यमानांमयाशुना ॥ वाराणस्येकविपथामशेषौघनाशिनीम् ॥ २ ॥ करंद्भवदेतत्रक्षेत्रवर्षेऽपिमुक्तके ॥ विलंबमालंबजिज्यक्षये
 लिक्षिप्रमथोक्षजः ॥ ३ ॥ प्रोक्तोथबहुश्रेतिबहुमानपुरःसरम् ॥ तथात्वमपिमाकार्षीथप्राप्तप्रस्थितैःकृतम् ॥ ४ ॥ ॥ श्रीनिग्युशवाच ॥ ॥
 उद्यमःप्राणिभिःकार्योथशुद्धिबलबलम् ॥ परंप्रलतिकर्माणित्वदधीनानिशंकर ॥ ५ ॥ अचेतनानिकर्माणिस्वतंत्राःप्राणिगोपिन् ॥ तदचेतकर्मो
 साक्षीत्वंचप्राणिप्रवर्तकः ॥ ६ ॥ किंतुत्वत्पादभक्तानांतादृशीजायतेमतिः ॥ ययात्वमेवकथयेःसाध्वेननत्वमुष्ठितम् ॥ ७ ॥ यत्किंचिदिहैकमेतत्
 कंवाऽस्तोकमेववा ॥ तत्सिद्धयत्येवगिरिशत्वत्पादस्मृत्यमुष्ठितम् ॥ ८ ॥ सुसिद्धमपिैकार्यमुद्धुद्यापिस्वमुष्ठितम् ॥ अत्यस्मद्स्मृतिद्वितंविदुश्चरे
 वतत्सणात् ॥ ९ ॥ शंभुनाप्रेषितेनद्विसूदामःक्रियतेमया ॥ त्वद्भक्तिसंपत्तिमतांसंज्ञप्रायएवमः ॥ १० ॥ अतीवयदसाम्यंस्यात्स्मृतिद्विबलपौरुषैः ॥
 तत्कार्यसिद्धिसंस्थात्पदनुद्धानतःशिव ॥ ११ ॥ यातिप्रदक्षिणीकृत्यथेभवंतंभविभो ॥ भवंतितेपांकार्याणिपुरोभूतानितेभयात् ॥ १२ ॥ जातं
 द्विमहादेवकार्यमेतत्सुनिश्चितम् ॥ काशीप्रावेशिकाश्चित्यशुभलग्नोदयःपरम् ॥ १३ ॥

॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ नोस्मात्सुदृढमसंपन्नप्रमःसिद्धमायद्दिवियोगिन्याद्यानंतर्थाव्याह ॥ हीतिगोदेनिश्चिह्नमित्यर्थः ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

बुधश्राद्धोद्योगविशेषे ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ पादोदकस्तीर्थस्याद्भिःशिवेनस्नापितस्ये
त्यन्यः ॥ २४ ॥ २५ ॥ सश्रियामित्यत्रत्विमामित्काचित्पाठः ॥ २६ ॥ कृत्वाभित्यक्रियाःसंख्यादिरूपायेनतथा ॥ काश्यापिण्डः ॥ उपसंहृततांश्रीमितिहोक्कद्वयवाक्यम् ॥ २७ ॥

अथवाकाशिसंप्राप्तौचिन्त्यह्निभुभाशुसम् ॥ तद्वद्विभुःकालेपदेवाप्येतकाशिका ॥ १४ ॥ शुभुप्रदक्षिणीकृत्यप्रपाच्यपुनःपुनः ॥ प्रतस्थेऽ
थसलक्ष्मीकोमंदराहुरुध्वजः ॥ १५ ॥ हशोरतिथिर्तानीत्वाविष्णुवारणसर्पितः ॥ पुंडरीकाक्षहृत्पास्यांफलीकृतवान्मुदा ॥ १६ ॥ गंगावरणयो
र्विष्णुःसंभेदस्वच्छमानसः ॥ प्रक्षाल्यपाणिचरणंसचैलःस्नातवानथ ॥ १७ ॥ तदाप्रमृत्तितर्थापादोदकमितरीरितम् ॥ पादौयद्वादौशुभदौक्षालितौपितवा
ससा ॥ १८ ॥ तत्रपादोदकेतीर्थेस्नास्यतीहमानवाः ॥ तेषांनिश्चयतिक्षिप्रपांपंसभवाजितम् ॥ १९ ॥ तत्रश्राद्धंनरःकृत्वादत्त्वाचैवतिलोदकम् ॥
सप्तसप्ततथासप्तस्वस्थांस्तारयिष्यति ॥ २० ॥ गयायांहाश्रीवृत्तिलभ्यतेप्रपितामहैः ॥ तीर्थपादोदकेकाश्यांतादशीलभ्यतेशुभम् ॥ २१ ॥ कृतपादो
दकस्नानंपीतपादोदकोदकम् ॥ दत्तपादोदपानीयंनंनियःस्युरेत् ॥ २२ ॥ विष्णुपादोदकेतीर्थप्रार्थ्यपादोदकंसकृत् ॥ जातुचिज्जननीस्तन्यनपिवे
दित्विनिश्चितम् ॥ २३ ॥ सचक्रशालग्रामस्यशंखेनस्नापितस्यच ॥ अद्भिःपादोदकस्यांबुपिबन्नृत्तंभ्रजेत् ॥ २४ ॥ विष्णुपादोदकेतीर्थेविष्णुपुपदो
दकंपिबेत् ॥ यदितस्तुध्याकिंबुहुकालीनयातया ॥ २५ ॥ काश्यांपादोदकेतीर्थेःकृतानोदकाक्रियाः ॥ जन्मैवविफलंतांजलुद्धुदुसश्रियाम् ॥ २६ ॥
कृतनित्यक्रियेविष्णुःसलक्ष्मीकःसकाश्यापिः ॥ उपसंहृत्यतांमूर्त्तिलेख्यव्यापिर्नताथा ॥ २७ ॥ विधायदार्षदामूर्त्तस्वहस्तेनादिकेशवः ॥ स्वशंखं
पूजयामाससर्वसिद्धिसमृद्धिदाम् ॥ २८ ॥ आदिकेशवनम्रीतांश्रामूर्त्तपारमेधरीम् ॥ संपूज्यमत्यैविकुठंभन्यतेस्वह्राणम् ॥ २९ ॥ श्वेतद्वीपइ
तिस्यात्तत्स्थानंकाशिसीमनि ॥ श्वेतद्वीपेवसंस्वेनरस्तन्मूर्त्तिसेवकाः ॥ ३० ॥ क्षीराब्धिसंज्ञंत्तन्नात्तीर्थकेशवतोश्रतः ॥ कृतोदकक्रियस्तत्रप्रसे
त्क्षीराब्धिरधसि ॥ ३१ ॥ तत्रश्राद्धंनरःकृत्वागादत्त्वाचपयस्विनीम् ॥ यथोक्तसर्वाभरणक्षीरोदेवासयेनित्वृत् ॥ ३२ ॥ एकोत्तरशतंवंश्याग्नेयेनपायस
कर्मम् ॥ क्षीरोदेधेःपुण्यात्सामत्पयात्त्रैकेवुदः ॥ ३३ ॥ बह्वैश्वनेर्विकीर्त्तवाश्राद्धयत्रसदक्षिणाः ॥ शय्योत्तराश्रप्रत्येकंपितृस्तत्रमुवाययेत् ॥ ३४ ॥
क्षीरोददक्षिणेतत्रशंखतीर्थमनुत्तम् ॥ तत्रापिसंतर्थापितृन्विष्णुलोकेभहीयते ॥ ३५ ॥

॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ यथोक्तसर्णशृंगरौप्यखुराद्याभरण्यंस्नानंसातयाताम् ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ नैविकीरुत्तमाधेः ॥ शय्याभोगसाधनसुखरुद्धकंकल्लेयतांद्रीपुत्रम् ॥
तत्रक्षीरोदे ॥ यद्वा शय्यायात्पत्तरेऽपि सुखुताम् ॥ शय्योत्तराश्रयत्रसतोत्तराश्रविकीचिन्पाठः ॥ ३४ ॥ युद्धित्वृत्तैर्भिःशंखचक्राद्विभिःपार्थिव्युत्तानितोथानिशाखादितोथानि ॥ ३५ ॥

॥३६॥३७॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ नभस्यबहुलाष्टम्यांभद्रकृष्णाष्टम्याम् ॥ ४३ ॥ ४४॥ मातृवर्णकेवादिद्वितीयेनान्वयः ॥ यथाश्रुतयोजनिकायामेनारदकवावदितिसुसंछिष्ट
 तद्याम्यांचक्रतीर्थचपितृणामपिदुर्लभम् ॥ तत्रापिविहिताश्राद्धोमुच्यतेपैतृकाहणात् ॥३६॥ तत्सन्निधौगदतीर्थविष्वगाधिनिवर्हणम् ॥ तारणंचपितृणां
 वैकारणंचैनसाक्षये ॥ ३७ ॥ पद्मतीर्थतद्वेदत्रुतत्रस्नात्वानरोत्तमः ॥ पितृन्संतर्प्यविधिनापन्नयानैवहीयते ॥ ३८ ॥ तत्रैवचमहालक्ष्म्यास्तीर्थत्रिलोक्य
 विश्रुतम् ॥ स्वयंभ्रमहालक्ष्मीःस्नातत्रैलोक्यहर्षदा ॥३९॥ तत्रतीर्थेकृतस्नानोदत्वारत्नानिकांचनम् ॥ पद्मांबराणिविप्रैर्योनलक्ष्म्यापरिहीयते ॥४०॥
 यत्रयत्रहिजायेतत्रतत्रसमृद्धिमात् ॥ पितरोपिहिसश्रीकास्तस्यस्युस्तीर्थैर्गौरवात् ॥४१॥ तत्रास्तिमहालक्ष्म्याप्तत्रिलोक्यवर्दिता ॥ तारणान्यनरो
 भक्त्यानरोगीजायतेक्वचित् ॥ ४२ ॥ नभस्यबहुलाष्टम्यांकृत्वाजागरणंनिशि ॥ समभ्यर्च्यमहालक्ष्मींव्रतव्रतफलभेत् ॥ ४३ ॥ ताक्ष्यतीर्थहितत्रा
 स्तितारक्षकेशवसन्निधौ ॥ तत्रस्नात्वानरोभक्त्यासंसारार्हिनपश्यति ॥ ४४ ॥ तदयेनारदतीर्थमहापातकनाशनम् ॥ ब्रह्मविद्योपदेशचप्राप्तवान्यत्रनारदः
 ॥४५॥ तत्रस्नातो नःसभ्यब्रह्मविद्यामवाप्नुयात् ॥ केशवात्तेनतत्रोक्तःकाश्यांनारदकेशवः ॥४६॥ अर्चयित्वा नरोभक्त्या देवं नारदकेशवम् ॥ जनन्याज
 ठरंपीठमध्यास्तेनकदाचन ॥ ४७ ॥ प्रह्लादतीर्थतस्याग्रयत्रप्रह्लादकेशवः ॥ तत्रश्राद्धादिकंकृत्वाविष्णुलोकमहीयते ॥ ४८ ॥ आंबरीषमहातीर्थ
 मघप्रतस्यसन्निधौ ॥ तत्रौदकीक्रियांकुर्वन्निष्कालुष्यलभेत् ॥४९॥ आदित्यकेशवःपूज्यआदिकेशवपूर्वतः ॥ तस्यसंदर्शनादेवमुच्यतेचैच्चपातकैः ॥
 ॥ ५० ॥ दत्तात्रेयेश्वरतीर्थतत्रैवादिगदाधरः ॥ पितृन्संतर्प्य तत्रैवज्ञानयोगमवाप्नुयात् ॥ ५१ ॥ भृगुकेशवपूर्वणतीर्थविभागवंपरम् ॥ तत्रस्नातो नरः प्रात्रो
 भवेद्भागवत्वसुधीः ॥ ५२ ॥ तत्रवामनतीर्थचप्राच्यां वामनकेशवात् ॥ पूजयित्वाचतर्विष्णुं वसेद्दामनसन्निधौ ॥ ५३ ॥ नरनारायणतीर्थनरनाराय
 णात्पुरः ॥ तत्रतीर्थेकृतस्नानेनरोनारायणोभवेत् ॥ ५४ ॥ यज्ञवाराहतीर्थचतद्वेदश्रेयापनाशनम् ॥ प्रतिमज्जनतस्तत्रराजसूयक्रतोःफलम् ॥ ५५ ॥
 विदारनारसिंहास्यतत्रतीर्थसुनिर्मलम् ॥ स्नातोविदारयेत्तत्रपंपंजनमशर्ताजितम् ॥ ५६ ॥ गोपिगोविंदतीर्थचगोपिगोविंदपूर्वतः ॥ स्नात्वातत्र
 समभ्यर्च्यविष्णुविष्णुश्रियोभवेत् ॥ ५७ ॥ तीर्थलक्ष्मीनृसिंहास्यगोपिगोविंददक्षिणे ॥ नलक्ष्म्यात्यज्येत्क्वापिततीर्थपरिमज्जनात् ॥ ५८ ॥
 तद्वेदशेषतीर्थचशेषमाधवसन्निधौ ॥ तर्पितानापितृणांचयत्रतृप्तिर्निश्चियते ॥ ५९ ॥ शंखमाधवतीर्थचतद्व्याच्यसुनिर्मलम् ॥ कृतोदकोनरस्त
 त्रभवेत्पापोपिनिर्मलः ॥ ६० ॥

नस्यात् ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ मुच्यतेचेतिचकाराद्गोश्व ॥ ५० ॥ ५१ ॥ मांशकौश्लनमम् ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥

॥६१॥६२॥ प्रसूतहति ॥ एतानि पूर्वोक्तानि कानिचिदुपासकस्येन ॥ तत्रेदुर्घसमाप्तकामयभूमौतिहारायातिमधप्रयथाणामानेकशालिगालीतर्पणिसिन्धो ॥६३॥ विद्वेगभेदादिभेदे
फलमाह ॥ उद्दिशानिमिति ॥ ६४ ॥ प्रसंगान्तर्गतसमाध्यमस्तुतमावेदयति ॥ इदानीमिति ॥६५॥ समावेशसम्प्रदायवेद्यप्रवेष्ट ॥ व्यापिनन्दुपिदिशेभः ॥ नृप्रियानावव्ययाः कथं गणिष्ये
व्यापकस्येवमभाह ॥ अत्रान्तर्गताभितस्यांशः पुरुषस्तस्यांशश्चतुर्जस्तेन ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ प्रवित्तस्येस्थापिता ॥ ७० ॥ किचिदिति ॥ किचिदूरथास्याद्दामेसंशयान्तिविते

तद्व्येचहयथीवंतीथपरमपावनम् ॥ तत्रस्नात्वाहयथीकेशवर्षापरुष्यच ॥ ६१ ॥ पिंडचतत्रनिर्व्याहयथीवस्यसखिद्वै ॥ ६२ ॥ श्रीशिशिरप्रारुरस्त्रे
वससुर्वजः ॥ ६२ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ प्रसंगतोभयैतनिर्थांनिक्रथितानिते ॥ भूमौतिलानारायाचततीथनियेकशः ॥ ६३ ॥ इति
दुतीथानामतेषांकलशोद्भव ॥ नाममात्रमपिश्रुत्वानिष्पापोजायतेनरः ॥ ६४ ॥ इदानीप्रस्तुविप्रपुत्रुवद्व्यामितद्वतः ॥ वैकुण्ठेथोद्भवेः ॥ ६५ ॥
धरः ॥ ६६ ॥ तस्यांस्तौसमावेशकैशव्यामथकेशवः ॥ शंभोःकार्येकृतमनांशंशंशेनिर्गतः ॥ ६६ ॥ ॥ आस्त्यउवाच ॥ ॥ अत्रां
शेननिश्चक्रेकुतोभेकपाणिना ॥ कनिर्गतंचहरिणप्राण्यकार्षिण्डानन ॥ ६७ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ सासस्त्वेनयद्वर्धनित्तंविभुत्वे
बुधेतत्कारणमितिज्ञानमात्रंनिशामय ॥ ६८ ॥ संप्राप्युण्यसंभारैःप्राज्ञोवासाणसंपुरीम् ॥ नत्यजेत्सर्वभावेनमहालाभैरपरिचितः ॥ ६९ ॥ अत्रि
तिःस्वीयात्रक्राश्यांसुरारिणा ॥ प्रतितस्यैकलशजस्तोकेशिनचनिर्गतम् ॥ ७० ॥ किंचित्काश्याउदीव्यांवागत्वादेवचक्रिषा ॥ स्वस्मिन्स्यैविरिक्तं
स्थानधर्मक्षेत्रमितिर्तम् ॥ ७१ ॥ ततस्तुसौगतंरूपंशिश्नयथीपतिःस्वयम् ॥ अतीवसुदुर्गतत्रैलोक्यस्यापिमोहनम् ॥ ७२ ॥ श्रीपद्मिजिह्वक
नितरांसुभाकृतिः ॥ यामालोक्यजगत्सर्वचित्रयस्तभिवास्थितम् ॥ ७३ ॥ विश्वयोनिजगद्वर्षीन्यस्तहस्ताग्रुत्तकम् ॥ ७४ ॥ अत्युच्चैरुपसंधर्षसंस्तु
जातोलोकोत्तरकृतिः ॥ ७४ ॥ अत्यद्भुतमहाप्राज्ञोनिःस्पृहःसर्ववस्तुषु ॥ गुरुस्तुश्रुषणमपेन्यस्तहस्ताग्रुत्तकम् ॥ ७५ ॥ अपृच्छत्संप्रसंगंस्तु
निमोचकम् ॥ आचार्यवर्षसौम्यास्यंप्रसन्नात्मानमुत्तमम् ॥ ७६ ॥ धर्मार्थशास्त्रकुशलंज्ञानविज्ञानशालिनम् ॥ सुसंशुभदुष्कृतिज्ञानशुभ
पिणम् ॥ ७७ ॥ स्तंभोन्नाटनाकृष्टिवशीकर्मदिकोविदम् ॥ व्याख्यानसमयाकृष्टपशिरिभांचकारिणम् ॥ ७८ ॥

मसिद्धम् ॥ ७९ ॥ सुतेतुदुद्धस्तसंधिसौगतम् ॥ विश्रयाश्रितवान् ॥ ७९ ॥ परत्राजिकवैद्वंगना ॥ विष्णोर्वैद्वरुषांवेकोत्योत्पन्नतनुमितिारागतं ॥ विद्वयस्तुविश्रालोत्तर
मोहितम् ॥ तत्सणाद्विद्वित्काचित्पाठः ॥ ७९ ॥ लोकोत्तराकृतिःसर्वोत्कृष्टश्रुतिः ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ संसारविनिमोचकविधितिनममलंब्योक्तम् ॥ त्रसन्नात्मानंरुद्रस्यमहस्य ॥ ७६ ॥
ज्ञानंशास्त्रीयविज्ञानमनुभवस्तस्यांशोऽल्लइतिज्ञानविज्ञानशालिनम् ॥ ७७ ॥ आकृष्टिकार्षणम् ॥ व्याख्यानसमयेव्याख्यानश्रेतुमायात्वेव्याख्यानमयेनकृष्टाभङ्गाःपलिणत्वेपान्यंजो

दयकारिणम् ॥ ७८ ॥ महामोदभराक्रान्तेनघनतरसमोदभराक्रमणेनवातस्यचांचल्यहृद्यैशील्यस्यतम् ॥ ७९ ॥ पुण्यापुण्यजनिकाकीर्तयेत्यसपुण्यकारिणः ॥ ८० ॥ विनयेनकीर्तयेत्य-
 तम् ॥ तत्रहेतुगर्भिकेषणमाह ॥ महाविनयभूषणमिति ॥ ८१ ॥ अदुवादद्वैकं कुरुमातिजानीति ॥ त्वयेति ॥ सनातनः प्रवारूपेणानित्यः ॥ ८२ ॥ स्वभावादमादायनिरीश्वरेः स्वरादादौनिरस्य-
 ति ॥ अनादिसिद्धति ॥ ८३ ॥ देहद्रयोपाधिजगदब्रह्मसर्वदेहेवात्माभेदमतिजानीति ॥ ब्रह्मादीति ॥ ब्रह्मादित्तन्मपर्यतोहिरण्यगर्भसारस्यगुल्मसावसानजगदितिशेषः ॥ निवच्यतेनेनेतिनिबंध-
 नम् ॥ देहद्रयंथूलसूक्ष्मलक्षणनिबन्धनंयत्तज्जगत् ॥ तथाआत्मैवेकेति ॥ तत्रजगतिआत्मैवेकः स्वतन्त्रस्तद्विशितातन्त्रियामकईश्वरइत्यर्थः ॥ यद्वा वेदांतिप्रत्यूषयितुप्रवलब्ध्याह ॥ आत्मैवेकेति ॥
 सजातीयविवातीयस्वगतमेकसूक्ष्मइत्यर्थः ॥ तद्विशित्यत्रतच्छब्दजगद्विषयः ॥ ८४ ॥ ननुब्रह्मविष्णुहराजगन्त्रियन्तारः सतितत्राह ॥ ब्रह्मेति ॥ देहिनात्मसदादीनांयथापुण्यकीर्त्यादिशक्त्योच्च-
 पीतद्वीतिपीयूषमृगपूरुपासितम् ॥ महामोदभराक्रान्तांवातचांचल्यहारिणम् ॥ ७९ ॥ वृक्षैरपिपतन्पुष्पच्छलैः कृतसममर्चनम् ॥ ततः प्रावाचपुण्यात्मा
 पुण्यकीर्तिःससौगतः ॥ ८० ॥ शिष्यंविनयकीर्तितंमहाविनयभूषणम् ॥ ८१ ॥ ॥ पुण्यकीर्तिरुवाच ॥ ॥ त्वयाविनयकीर्तयेद्योघर्मःपृष्टःसनातनः ॥
 वक्ष्याम्यहमशेषेणशृणुष्वन्वमहामते ॥ ८२ ॥ अनादिसिद्धःसंसारःकर्तृकर्मविवर्जितः ॥ स्वयंप्रादुर्भेदेपस्वयमेवविलीयते ॥ ८३ ॥ ब्रह्मादिरुतंबपर्य-
 तंयवेदेहनिबंधनम् ॥ आत्मैवेकेश्वरस्तत्रनद्वितीयस्तदीशिता ॥ ८४ ॥ यद्ब्रह्मविष्णुरुद्राब्जास्तथाव्यादेहिनामिमाः ॥ आस्थायथास्मदादीनांपुण्यकी-
 र्त्यादिरुच्यते ॥ ८५ ॥ देहोयथास्मदादीनांस्वकालेनविलीयते ॥ ब्रह्मादिमशक्रान्तांस्वकालाच्छीयतेतथा ॥ ८६ ॥ विचार्यमाणेदेहेस्मिन्नकिंचिदधिकंक्र-
 चित् ॥ आहारौभुजंनिद्रामयंसर्वत्रयत्समम् ॥ ८७ ॥ निजाहारपरीमाणंप्राप्यसर्वोपिदेहभृत् ॥ सदशीमेवसंतर्तिप्राप्तुयान्नाधिकेतराम् ॥ ८८ ॥ यथा
 वितृषिताःस्यामपीत्वाप्येयंसुदावयम् ॥ वृषितास्तुतथाप्येपिनविशेषेल्पकोधिकः ॥ ८९ ॥ संतुनार्यःसहस्राणिरूपलावण्यभूमयः ॥ परंनिधुवनेकालेब्धे
 कैवहोपयुज्यते ॥ ९० ॥ अधाःपरःशताःसंतुसत्वेनेक्येनेकपाः ॥ अधिशेहेतथाप्येकोनद्वितीयस्तथात्मनः ॥ ९१ ॥ पर्यकशार्थिनांस्वापेसुखंयदुप-
 पद्यते ॥ तदेवसौख्यंनिद्रायामिहभूशार्थिनामपि ॥ ९२ ॥ यथैवमरणाद्भित्तिस्मदादिवपुष्मताम् ॥ ब्रह्मादिकीटकांतांनानांथामरणतोभयम् ॥ ९३ ॥
 सर्वेतनुभृतस्तुल्यायदिबुद्ध्याविचार्यते ॥ इदंनिश्चयकेनापिनोर्हिंस्यःकोपिकुञ्चचित् ॥ ९४ ॥ धर्मोजीवदयातुल्योनेकापिजगतील्ले ॥ तस्मात्सर्व-
 ग्रयत्नेनकार्याचीवदयानृभिः ॥ ९५ ॥

नेतथाब्रह्मादीनांचतुर्लोकचतुर्लुपपञ्चवक्रावाच्यते कल्पयद्इत्यर्थः ॥ वाचांरण्यविकारोनामधेयंशुतिकेत्येवसत्यमितिश्रुतेः ॥ काल्यनिकोिनम्यनियंतुयावोनेयास्तदः ॥ ९० ॥ त्वर्थः ॥ ९५ ॥
 अज्ञादभवाकांतांनिदेहानांसांम्यमाह ब्रह्मादिपदविकल्पे देहइत्यारभ्यइदंनिश्चित्येत्यतःप्रात्तनेनयथेन ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ अधिकतरामविक्रयासहइत्यर्थः ॥ कतरातामितिर्त्ति-
 न्यूनोनेत्यर्थः ॥ ८८ ॥ तत्रस्वातुभ्रमंममाणयति ॥ यथेति ॥ ८९ ॥ साधनभूयस्त्वभ्यांसुखस्वाधिक्यन्यूनतांनिराकरोति ॥ संतुनार्यइति ॥ विदुवनेभिशुने ॥ ९० ॥ रानिक्रियेपाडः
 ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ साम्यमुपसहति ॥ सर्वइति ॥ साम्यज्ञानफलमाह ॥ इदमिति ॥ ९४ ॥ एवमात्मभेदंसुवताततम्यंयत्तयास्यापृष्टभ्रह्मद्विरुत्तः ॥ ९५ ॥ यर्षइति ॥ ९५ ॥

तद्व्यतिर्यक्तः ॥ फलितमाह ॥ तस्मादिति ॥ ९६ ॥ जीवद्यतुल्योपयोगान्तीत्यत्रेवदतिनासंतिमाह ॥ अहंतेति ॥ नहिंसात्सवधूतानतिद्वेषः ॥ यद्वा पूर्वचूरिभिःप्रोक्तमेवोद्ध
 चोर्षित्यर्थः ॥ अहिंसापरमोधैर्युक्तैः ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ तर्हि किभूताभयप्रदानादन्योपयोगान्तीत्येतत्राह ॥ इहचत्वारिति ॥ १०० ॥ तान्येवदशयति ॥ भोक्तव्यइति ॥ १ ॥
 देहात्मवादमाह अविचिन्त्येतिद्विभ्याम् ॥ मणयश्चमन्त्राश्चोषधयश्चतयायुद्धलम् ॥ कथंभूतम् ॥ अविचिन्त्यप्रभाविचिदुष्कृशक्यप्रभावोपयत्यतथातत् ॥ नानायोर्पोजनयानेकविधधनसंपा
 नाभयस्यम् ॥ २ ॥ तेनाप्यसेनद्वन्द्वयुगल्यर्थः ॥ परितःसंमंतवःसैःप्रकारैरित्यर्थः ॥ द्वादशायतनाविकर्मद्वियज्ञानेद्वियमनबुद्धिदक्षणापारिपूरुष्यानिमित्तसर्वपूरुष्यानि ॥ अन्यौद्वि
 दिभिःयुजितैः कि नकिमपीत्यर्थः ॥ ३ ॥ द्वादशायतनानिस्वयमेवव्याकृते ॥ पंचेति ॥ ४ ॥ नक्तव्येदेवाभजनेनकपातश्रीव्याह्रजनेचक्रांशप्रोक्तःअयंनान्येजुनेयाह्याहंक्रव्याह ॥ इहैवसर्व ॥ ५ ॥

एकस्मिन्क्षितेजीवैत्रैलोक्यंक्षितंभवेत् ॥ घातितेघातितंद्वत्समाद्रुक्षेत्रघातयेत् ॥ ९६ ॥ अहिंसापरमोधमद्वेहाक्तःपूर्वसुरीभिः ॥ तस्मान्नाहिसंक्रि
 व्यानैरैकमीरुभिः ॥ ९७ ॥ नहिंसासदृशंपापत्रैलोक्येसचराचरे ॥ हिंसकोनकंगच्छेत्स्वर्गंगच्छेदहिंसकः ॥ ९८ ॥ संतिदानान्यनक्रान्तिदि
 स्तुच्छफलप्रदैः ॥ अमीतिदानसदृशंपरमेकमपीहन ॥ ९९ ॥ इहचवारिदाननिप्राक्तानिपरमर्षिभिः ॥ विचार्यनानाशास्त्राणिशमणेत्रपरत्रद ॥ १०० ॥
 भीतियश्चाभयंदेयंव्याधितेभ्यस्तथौषधम् ॥ देयाविद्यार्थेनविद्यादेयमन्नंशुधातुरे ॥ १ ॥ अविचिन्त्यप्रभाविहमिणमंत्रोपधीबलम् ॥ तद्व्यस्यंजु
 न्नानायोर्पोजनयै ॥ २ ॥ अर्थानुयाज्येबहुशोद्वादशायतनानिवै ॥ परितःपरिपूरुष्यानिक्लिमन्पौरिदृष्टजितैः ॥ ३ ॥ पंचकर्मद्वियाण्येवंपंचबुद्धिदि
 षुज्यमानेषुयत्स्याद्देहविसर्जनम् ॥ अयमेवपरोमोक्षोनामोक्षोऽप्यःक्वचित्युनः ॥ ६ ॥ इहैवस्वर्गनैकौप्राणिनानान्यतःक्वचित् ॥ सुखंस्वर्गःसमाख्यातोदुःखनकरवह्नि ॥ ६ ॥ सुखे
 विज्ञेयस्तत्त्वचिंतकैः ॥ ७ ॥ ग्रामाणिकींश्रुतिरिग्रोच्यतेवेदवादिभिः ॥ नहिंस्यात्सर्वभूतानिनान्याहिसप्रवर्तिका ॥ ८ ॥

१ ॥ नदुस्वर्गनैकयोःपारलौकिकेभ्योपयोगोपमोक्षस्यसद्भावात्तदर्थश्रवणचतुष्टयनिविधेयमेवेत्याजंक्याह ॥ सुखेच्छिति ॥ ६ ॥ ग्रामाणिकमप्यायुक्तदृश्यति ॥ वामनामहितकृते ॥
 वासयतिस्वोपगतवैयथित्वात्सनासंभृतिरिधेतिगात् ॥ तत्तर्हिताःकेशाश्चविद्याभिस्तागपद्वेषामितिवेगाः ॥ तत्रानियाशुचिदुःखानाममुनिशुचिसुखात्मक्यातिरविद्या ॥ आत्मानात्मनोस्तस्य
 पिदक्तच्छेदवामनासोस्तिता ॥ सुखतत्साधनलोभोरागः ॥ दुःखतत्साधनजिहासादेषः ॥ सर्वस्यान्माशोमानभूषणामभितोऽभिनिवेशइति ॥ तेषाममुच्छेदमतिविज्ञानोपरमःविज्ञायत
 इतिविज्ञानसंवृत्तकार्यतस्योपरमोभोक्षः ॥ कैवल्यतत्त्वचित्तैकसत्त्वविद्विद्विज्ञेयइद्विद्विज्ञानेश्चिन्तितमिथर्थः ॥ अयंभावः ॥ द्विविधोहिपरःपुरुषार्थः ॥ आनंदवाहितःसर्वनिश्चोच्छ्रितिश्च ॥ तत्रोपपुञ्ज
 मानससुखमयेच्छेदइत्यस्मनोशेनानायासैर्नैकदुभयस्यसिद्धत्वाच्छ्रवणादिर्द्वैतमिति ॥ ७ ॥ अहिंसापरमोधमैर्युक्तैस्तच्छुक्तिमवेदंनदृश्यति ॥ ग्रामाणिकीति ॥ ननुहिंसानिवर्तकश्रुतिवर्तिता

प्रवर्तिकापिकाचिच्छ्रुतिभिष्यतिनेत्याह ॥ नान्येति ॥ श्रुतिरतिशेषः ॥ ८ ॥ नन्वश्रीषोमीयंपुष्पामलभेतवावयव्यंश्वेतमालभेतेत्यादिकादृश्यंतदतिचेत्त्राह ॥ श्रीषोमीयमिति ॥ श्रीमिकाप्रयजनिका
 असतामिति च्छेदः ॥ श्रीषोमीयमितिवायव्यंश्वेतमालभेतेत्योदोरालक्षणम् ॥ पश्चालभनेदवतदेशेनपठुन्नम ॥ ९ ॥ श्रुतेरप्रामाण्युक्त्यासाययति ॥ वृक्षानिति ॥ वृक्षानश्वत्थादीनमभिदा
 हरणार्थञ्चिच्च ॥ अत्रैवंप्रयोगः ॥ क्रतुंतर्तवीतिवृक्षादिच्छेदनादित्वात् क्रतुवाह्यश्लादिच्छेदनादिवत् ॥ नचनिषिद्धत्वमुपाधिसत्स्यात्किलयत्वा
 दितिभावः ॥ ११० ॥ १११ ॥ समाकृष्टःआकर्षण्याविद्यारक्षसमीपमापिताइत्यर्थः ॥ विज्ञानकौमुदीति ॥ बौद्धाभिमतमालयादिरूपमाकर्षणवशिक्रिणादिरूपचज्ञानविज्ञानतस्यकोमुदीवकोमुदीप्रका
 शिक्रमयाविज्ञानकौमुद्या ॥ १२ ॥ १३ ॥ सर्वमकारेणसुखंसंधनीयमितिविश्वंश्रुत्यवष्टभनसुखंसंधयति ॥ आनंदंभाव ॥ पठत्वमार्षम् ॥ आनंदं ब्रह्मणोरूपतंत्रमोक्षेप्रतिष्ठितम् ॥ आनंदो

अश्रीषोमीयमितियाश्रीमिकाससतामिह ॥ नसप्रमाणंज्ञानतृणांपश्चालंभनकारिका ॥ ९ ॥ वृक्षांश्छिच्छ्रुत्वापशूनहत्वाकृत्वालधिरकदेभम् ॥ दशध्वावहौ
 तिलाज्यादिचित्रंस्वर्गोऽभिलष्यते ॥ ११० ॥ इत्येवंधर्मजिज्ञासांपुण्यकीर्तौप्रकुर्वति ॥ पारंपर्येणतच्छ्रुत्वापौरायज्ञांप्रचक्रिरे ॥ ११ ॥ परिब्राह्मिकथाप्ये
 वंसमाकृष्टाःपुराणाः ॥ तयाविज्ञानकौमुद्यासर्वविद्याविदग्धया ॥ १२ ॥ ततस्तासांपुरस्तात्सर्वाबौद्धधर्मानविददत् ॥ इत्यर्थप्रत्ययकारन्देहसौख्यैकसा
 धनान् ॥ १३ ॥ ॥ विज्ञानकौमुद्युवाच ॥ ॥ आनंदं ब्रह्मणोरूपंश्रुत्यैवंयन्निगद्यते ॥ तत्तथैवहमंतव्यंमिथ्यानानात्वकल्पना ॥ १४ ॥ यदस्त्वस्थ
 मिदंवर्षयावन्नैद्वियविक्रवः ॥ यावज्जराचदूरेरिततावत्सौख्यंप्रसाधयेत् ॥ १५ ॥ अस्वास्थ्यैद्वियैवैकल्येवार्धेकेतुकुतःसुखम् ॥ शरीरमपिदातव्यमर्थिभ्यो
 तःसुखेप्सुभिः ॥ १६ ॥ याचमानमनोवृत्तिप्रीणनेयस्यनोजनिः ॥ तेनभूर्भारवत्येषासमुद्रागदुर्मैर्नहि ॥ १७ ॥ सत्वरोगत्वोदेहःसंचयाःसपरिक्षयाः ॥
 इतिविज्ञायविज्ञातादेहसौख्यंप्रसाधयेत् ॥ १८ ॥ श्वयासकृमीणांचप्रतिभोज्यमिदंघुणुः ॥ भस्मांतच्छरीरंचवेदेसत्यंप्रपद्यते ॥ १९ ॥ शुधाजा
 तिविकल्पयंलोकेशुपरिकल्प्यते ॥ मातुष्येसतिसामान्येकोधमःकोथचोत्तमः ॥ १२० ॥ ब्रह्मादिसृष्टिरेपेतिभ्योत्वेद्वृक्षदूहैः ॥ तस्यसखुः
 सुतौदक्षमरीचीचेतिविश्रुतौ ॥ २१ ॥

ब्रह्मेतिव्यजानात् ॥ सस्यपरमानंदंइत्यादिश्रुत्यायत्सुखंनिगद्यतेतत्तथैवमंतव्यंज्ञातव्यमिति ॥ ननुसुखस्यजन्मनादादर्शनात्तारतम्यश्रवणात्कथंमुखरूपंब्रह्मणस्तत्राह ॥ मिथ्यानानात्विति ॥ औपाधि
 कमेवजन्मनाशतारतम्यादिकामित्यर्थः ॥ १४ ॥ तत्रसौख्यमस्मिन्नेवशरीरसंपादनीयमितिवैद्विमतमवलब्धाह ॥ यावत्सस्थमिति ॥ १५ ॥ अस्वास्थ्यंचद्वियैकल्यंचतिरिभन् ॥ अथाप्यद्वियैकल्य
 इतिकचित्पाठः ॥ यतोवाह्यैकेमुखंनान्स्वतःसुखार्थिभिःशरीरमपिदातव्यंजरातःपूर्वमित्यर्थः ॥ १६ ॥ अगाःपर्वताः ॥ १७ ॥ ॥ भस्मांतमिति ॥ तथाचश्रुतिः ॥ वायुग्निलभममृतपदे
 भस्मांतंशरीरमित्याद्या ॥ १९ ॥ ननुशरीरदानेपिसज्जातीयव्यएवदत्तव्यंनधमभ्यस्तत्राह ॥ सुयेति ॥ मृषात्वमेवदर्शयति ॥ मातुष्यइति ॥ १२० ॥ कारणेभ्यादापिपाश्यागम्यकरणानाहुः

त्याह ब्रह्मादिश्रीरत्यादिना ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ वर्णवर्णभेदीनिषद्वदत्याह मुखेतिशार्धयेन ॥ २४ ॥ २५ ॥ उत्सहति ॥ अतहति ॥ २६ ॥ शरीराभेदकथनफलमाह ॥
 विद्वानिति ॥ २७ ॥ सफलीचक्रुर्वंधामित्यनुबुज्जते ॥ सफलमितिपाठेद्विषयकक्रिमितिशेषः ॥ २८ ॥ २९ ॥ १३० ॥ व्यधावकरोत् ॥ तिलकेऔषधतिलकौषधम् ॥ तिलकरूपमौषधतिलकौ
 षधमिति ॥ ३१ ॥ दीक्षितावैद्विधर्मभेदांकारिताइत्यर्थः ॥ यथाणितात्रादिषुधुनिमतानीत्यर्थः ॥ ३२ ॥ शोढलासप्रकरणवृद्धे ॥ वृषोर्धर्मसदितरोधर्मोद्वेषतः ॥ ३३ ॥ अकृष्टाच्यत्व

मार्गीचिनाकरथेनदसकन्याःसुलोचनाः ॥ धर्म्येणकिलमार्गेणपरिणीतास्त्रयोदश ॥ २२ ॥ अपीदानांतनैर्त्यल्पद्विपराक्रमैः ॥ अयंगम्यस्त्वगम्यै
 र्यंविचारःक्रियतेमुधा ॥ २३ ॥ सुसबाहुरप्राज्ञांतंचतुर्वर्ण्यभिहोदितम् ॥ करानेयंकृतापूर्वतनघटेतविचारः ॥ २४ ॥ एकस्यांचतनौजाताएकरमात्र
 दिवाकाचित् ॥ चत्वारस्तनयास्तात्किंभ्रवणत्वमाधुयुः ॥ २५ ॥ वर्णवर्णविकोयतस्मान्नप्रतिभासते ॥ अतोभेदेनमंतव्योमानुष्येकेनचिक्वचित् ॥
 ॥ २६ ॥ विद्वानकामुदीवाणीमित्याकर्ण्यपुरांगनाः ॥ भर्तृश्रूणवर्तीविजहुर्मतिमुत्तमम् ॥ २७ ॥ अभ्यस्याकर्षणीविधांवंशीकृतिमतीसपि ॥
 पुरुषाःसफलीचक्रुःपरदारेषुमोहिताः ॥ २८ ॥ अंतःपुरचरानयंस्तथाराजकुमारकाः ॥ पौराःपुरांगनाश्चापिसेवंताभ्यांविमोहिताः ॥ २९ ॥ वंभ्यानां
 चापिबंध्यात्वंसापरिव्राजिकाहरत् ॥ तैस्तैश्चकार्मणोपायैरसौभाग्यवतीःस्त्रियः ॥ ३० ॥ सौभाग्यभाग्यसंपन्नत्व्याद्विद्वानकौमुदी ॥ कस्यैचिद
 जनदंतंकर्यैचिचित्लोकौषधम् ॥ ३१ ॥ वशीकरणमंत्रैश्चतथाबहुयोपीदीक्षिताः ॥ मंत्राब्जपेयुःकारिचक्रयंत्राण्यन्याल्लिवंचित् ॥ ३२ ॥ कारिचक्रुह
 तिंकुंडमौनानाद्व्य्याणिनिश्चलाः ॥ एवंपेयुषोर्षुनिजधर्मेषुसक्था ॥ पराङ्मुखेषुजातेषुप्राच्छलासवृषेतः ॥ ३३ ॥ सिद्धयोक्वृष्टपच्यद्यानदारन.
 प्रवेशनात् ॥ आसीकुठितसामर्थ्योन्नयोपिसमनाइमनाक् ॥ ३४ ॥ दूरस्थितोपिविशेशेनृपनिर्विण्णमानसम् ॥ चकारराज्यकरणेण्डुडिभोजोर्षु
 जयम् ॥ ३५ ॥ अजीगणदिवोदास्येषुष्टादशदिनावधिम् ॥ कदांगतासवैविप्रयोमांससमुपदेश्यति ॥ ३६ ॥ इत्यमष्टादशप्राप्तेदिवसोद्वसंधर ॥
 प्राप्तेमय्यंतमोभागंद्रांग्रातोद्विजोत्तमः ॥ ३७ ॥ सएवपुण्यकृत्याल्ल्याधर्मक्षेत्रादयोक्षजः ॥ द्विजवेषंसमालंब्यसमायातानृपातिकम् ॥ ३८ ॥ द्विन
 पवित्रैर्बुधयाजयजिषेतिवादिभिः ॥ समेतःसदतोविप्रोस्मृतिमानिन्विपावकः ॥ ३९ ॥ विलोक्यंतसमायांतदूरादुक्कठितानृपः ॥ मेनेभेदुरथयुक्तासु
 पदेशने ॥ ४० ॥ अभिगम्यचंतराजप्रणम्यचपुनःपुनः ॥ गृहीतस्वस्तिवचनोनिनायातःपुरद्विजम् ॥ ४१ ॥

करणविकसत्यादिसंपन्नत्वम् ॥ आद्यशब्देनपुण्यकृतौभ्रमादिसंपत्तिर्ब्रूते ॥ सिद्धयोष्टादशीमाघादित्तिकोचित्पाठः ॥ तत्रदीर्घच्छांदसः ॥ मनाइमनाकरार्जनेः ॥ ३४ ॥ निर्विण्णराजसमसिक्त
 चित्तम् ॥ ३५ ॥ अजीगणद्वयप्राप्तस ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३७ ॥ समायातआगतः ॥ ३८ ॥ इतःआगतः ॥ ३९ ॥ उक्कठितस्तदगमोसुकुः ॥ ४० ॥ स्वस्तिवचनान्यायिवादिः ॥ ४१ ॥

मधुपर्केणविधिनादधिमधुघुतानांसमाहोरोमधुपर्कःसप्तषाविधिःप्रकारस्तेनविधिना शास्त्रोक्तप्रकारेणमधुपर्केणचोत्तियधिकारण्यंवा ॥ ४२ ॥ साद्यकस्तुनिर्मक्ष्यद्रव्याणि ॥ कृतःकृत्यक्रियाविधिः
कर्तव्यानुष्ठानप्रकारोयस्मैसतथातद्य ॥ ४३ ॥ खिन्नःपीडितः ॥ ४४ ॥ पक्षद्रव्येव्यतेति ॥ पक्षद्रव्येव्यतेतिपाठेपक्षद्रयेआत्मानात्मबन्धुनोर्मक्ष्येव्यताप्राप्तामतिरितिशेषः ॥

मधुपर्केणविधिनातंसंपूज्यजनाधिपः ॥ व्येपताध्वश्रमंस्वस्थंप्रोष्ठसन्सुसंपंकजम् ॥ ४२ ॥ निवेद्यवाद्यवस्तूनिहृतकृत्यक्रियाविधिम् ॥ परितृतं
सुवासीनंप्रच्छब्बाह्वानृतम् ॥ ४३ ॥ ॥ राजोवाच ॥ ॥ खिन्नोस्मिन्विप्रवर्षाहंराज्यभारंसमुद्ग्रहन् ॥ खेदोनास्त्येवहृषिवैराग्यमिवजायते ॥ ४४ ॥
किं करोमिह्मिच्छामि किंचयं मेनिवृत्तिर्भवेत् ॥ पक्षद्रव्येव्यतेतिमर्चयतोद्विज ॥ ४५ ॥ असीमसुखसंतानमुत्तरंराज्यमयाद्विज ॥ परिक्षीणविपक्षंचव्यक्षै
श्वर्यमिवस्तुष्टम् ॥ ४६ ॥ स्वसामर्थ्यादहंजातःपर्यन्यास्यनिलात्मकः ॥ प्रजाश्चपालिताःसम्यक्पुत्राद्वनिजौरसाः ॥ ४७ ॥ तर्पिताश्चापिभूदेवावसु
भिश्चदिनेदिने ॥ एकमेवापाराङ्गचमथाराज्यंप्रशासता ॥ ४८ ॥ देवास्तृणीकृताःसर्वेस्वतपोबलदर्पतः ॥ तत्रप्रजोपकारार्थनस्वार्थभवताशेषे ॥ ४९ ॥
अधुनागुरुरेधित्वंममभाग्योदयागतः ॥ राज्यंमुप्रकरोम्येवंन्यहृतांतकसाध्वसम् ॥ ५० ॥ अकालकालकलनंममराज्येनकुत्रचित् ॥ जराव्याधिद
रिद्रेभ्योममराज्येपिनोभयम् ॥ ५१ ॥ कोपिधमेतरंवृत्तिनश्रयेन्मथिशासति ॥ धर्मोदयाजनाःसर्वेसर्वेसंतिसुखोदयाः ॥ ५२ ॥ सद्विद्याव्यसनाः
सर्वेसर्वेसन्यागंचंडुराः ॥ अथवायदिकल्यांतंतिष्ठेदाद्युस्ततोपिक्रिम् ॥ ५३ ॥ सर्वेभोग्यास्तथाभातियथाचर्वितचर्वणम् ॥ किंपिष्टेषणनात्रराज्येन
द्विजपुंगव ॥ ५४ ॥ किमप्युदिशप्राज्ञगर्भवासोपशान्तये ॥ अथवात्वांप्रपन्नस्यमर्कितिनैरैरैः ॥ ५५ ॥ यदेवकथस्यद्यत्तत्करिष्याम्यसंशयम् ॥
त्वद्विलोकनमात्रेणसर्वएवमनोरथाः ॥ ५६ ॥ अन्येषामपिजायतेजातप्रायामभवतु ॥ जानेदेवविरोधेनकेकेनप्रलयंगताः ॥ ५७ ॥ अवतोपिप्रजाः
स्वीयानिजधर्ममनुव्रताः ॥ पुरतोत्रिपुराःशूराःशिवभक्तिपराअपि ॥ ५८ ॥ धरामयंथंकृत्वाघनुःकृत्वाहिमाचलम् ॥ वेदांश्चवाजिनःकृत्वागुणं
कृत्वाचासुकिम् ॥ ५९ ॥ विरिंचिसारार्थंकृत्वाकृत्वाविष्णुंचपत्रिणम् ॥ रथचक्रेषुष्षप्तौप्रतोदंप्रणवात्मकम् ॥ ६० ॥

॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ एषिभव ॥ न्यवकृतांतकसाध्वसंतिस्सकृतममभयम् ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ एवंससामर्थ्यादिकंक्षीयित्वाकैराग्यंप्रकथयति ॥ अथवेति ॥ ५३ ॥
॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ पुरातद्विति ॥ त्रिपुरास्त्रिपुरस्यैत्याप्यकृत्वापतेनहेरणप्रस्मसात्कृतादध्याइतिपंचमेतान्वयः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ युष्मंतौसूर्याचन्द्रौ ॥ द्वितीयांतानांपदानांकृत्वे

तितस्वचः ॥ १६० ॥ कीलानशंक्रुन् ॥ वरुणंरथुतिम् ॥ ६१ ॥ च्छःश्रवसःसर्पान् ॥ कालागिरदोनामप्रलयकारकःसंकराणसुवानलः ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ सुत्राण्यहद्रेण ॥ ६४ ॥
दधीचिरिति ॥ दधीचिर्द्विद्वङ्काथवणोऽथवैवेविप्रद्रोपिअष्टब्राह्मणोप्यास्थिक्रोशस्थितिमनाप्रकृवाहोःपूर्वकेसमुत्सृयहः ॥ पूर्वैरदेशयन्विष्णुविशिनष्टि ॥ जयार्थयुधयततेवैदधीचिना
ऽऽजोरप्रामोविहितस्योति ॥ एवदस्यानंदाश्रिददध्यायोलितम् ॥ ६५ ॥ शिवभक्तस्येति ॥ यद्यपिश्रिकृणोववाणसुजनिङ्कृतंतंकारोपस्यथाप्राप्तवितथाप्यतीतश्रीकृष्णायवतागस्यैयसुक्तोपिनि

ताराप्रहमयानकीलान्वरूथंगगनात्मकम् ॥ ध्वजदंडंमुनेचप्रशुक्रल्पतरुंध्वजम् ॥ ६१ ॥ योवनाणिचक्षुःश्रवसश्चंद्रांस्यगानिरक्षकान् ॥ भल्लकृश
प्रिक्रदाख्यंषुखीशुत्सप्रभंजनम् ॥ ६२ ॥ हरेणैकषुपोतेनलीलायामस्मसाकृताः ॥ बलियज्ञकृतोश्रेष्ठःकृत्वाकपटखर्वताम् ॥ ६३ ॥ पातालंगरितं
पूर्वहरिणाविक्रमैस्त्रिभिः ॥ वृत्तवानपिवैवृत्रःसुत्राभ्याविविमुदितः ॥ ६४ ॥ दधीचिरपिविप्रद्रोपैवैस्थिक्रोतहः ॥ पूर्वकेसमुत्सृयार्थयुधयतोहरेः ।
कुरास्त्रैर्विजितस्योतैनेवचदधीचिना ॥ ६५ ॥ शिवभक्तस्यबाणस्यदोःसहस्रंपुराहरः ॥ विच्छेत्संख्येकितेनापण्ड्रसाधुवर्तिना ॥ ६६ ॥ तस्मा
द्विरोधोभद्रायनभवेद्वैसह ॥ देवेभ्योमद्भयंनस्तिस्तस्यथीनस्यवैमनाक् ॥ ६७ ॥ यज्ञैदंत्वमापन्नगोविणान्वासवदयः ॥ यज्ञैर्देवैस्वपोश्रितेभ्य
व्याधिक्यमस्तिमे ॥ ६८ ॥ अस्तुनृतत्वमाधिक्यंकिमनेनाधुनामम ॥ इन्द्रियोपरमःप्रातःसुखदस्तदर्शनात् ॥ ६९ ॥ इदानीदिशमेतातकर्मन्द्
लनक्षमम् ॥ उपायंत्सुपायज्ञेयनिवृत्तिमानुयाम् ॥ ७० ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ गणेशवेशवशतोरज्ञैतियदुदीशितम् ॥ तदकण्यहपीदोः
प्राहब्राह्मणवेषभृत् ॥ ७१ ॥ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ साधुसाधुमहाप्राज्ञनृपहृदामणेऽनघ ॥ मयायदुदुपदुष्यंतत्तथैवनिरूपितम् ॥ ७२ ॥ तस्म
दवेवनिवृत्तःपरंसेमानदोद्भासि ॥ क्षालितोद्विपंकश्चसुतपःस्वच्छारिभिः ॥ ७३ ॥ यदुक्तंभवताभूपतस्त्वतध्यमेवहि ॥ तवशक्तंजानामिदि
क्षिचमहामते ॥ ७४ ॥ नभवत्सहशराजसुविभृतोभविष्यति ॥ राजंभोक्तुत्वयाज्ञायिभुक्तंयत्सुशसि ॥ ७५ ॥ विरोधोपहिदेवान्त्वयानपहृतं
चित् ॥ धर्मतरप्रवेशश्चतवराष्ट्रेपिनोभवत् ॥ ७६ ॥ प्रवीर्तताभिर्भवताप्रजाभिर्मियदनुष्ठितम् ॥ धर्मधर्मस्वधर्मज्ञेतेनृत्तादिवोक्तसः ॥ ७७ ॥ ६५५
हितेदोषोद्धदिमेप्रतिभासते ॥ काश्याविश्वेश्वरोद्दूरयद्रुतोभवताकिल ॥ ७८ ॥

ज्ञेयम् ॥ तथाचोक्तंसाशिष्ठेसुशुण्डेन ॥ ऋतेकरोविष्णोर्भुवोभारनिवृत्तये ॥ अधुनाषोडशंजनमविष्यत्सुनीश्वरोति ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ १७० ॥ अंक्षाभवेदः ॥
॥ ७१ ॥ ७२ ॥ सञ्जानिनिर्मलानि ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ सुशुक्ष्मस्यकुमिच्छसि ॥ ७५ ॥ धर्मोतरोऽयमः ॥ ७६ ॥ धर्मोमर्तिताभिरित्यन्वयः ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

भूर्जायेषां भूजानयस्तेषां मध्येऽसत्तमश्रेष्ठभूजानिसत्तम ॥ वचिककथयामि ॥ ७९ ॥ १८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ त्वष्ट्याज्ञास्तन्निवावात् ॥ ८७ ॥
 स्मार्गस्मार्गमिति ॥ पुनःपुनरीद्धास्यंस्कृत्येवैर्धः ॥ ८८ ॥ यदस्माद्विलिङ्ग्येद्विद्वितिवंधः ॥ ८९ ॥ उदकंउत्तरकालीनंफलम् ॥ द्वीयेस्त्वमदवीयोद्वीयोसहस्रसु ॥ अद्वीयोगिनिकटयतिता
 महंतिमपराधंतेजानेभूजानिसत्तम ॥ इमंतत्यापशात्थैचवच्युपायमंहस्रम् ॥ ७९ ॥ संख्यास्तियावतदिहेदहिनीरोमसभवा ॥ तावतोप्यपराधावैर्या
 तिलिंगप्रतिष्ठया ॥ १८० ॥ एकंप्रतिष्ठितेनलिंगमत्रेशभक्तिः ॥ तेनात्मनासमंविधंजगदंतप्रतिष्ठितम् ॥ ८१ ॥ रत्नाकरेत्नसंख्यास्त्वयविद्विरपी
 ध्यते ॥ लिंगप्रतिष्ठापुण्यस्यनुसंख्येतिलिख्यते ॥ ८२ ॥ तस्मात्सर्वप्रथमेनकुललिंगं प्रतिष्ठितम् ॥ तयालिंगप्रतिष्ठित्याहृतकुल्योऽथिपति ॥ ८३ ॥
 इत्युक्त्वाब्राह्मणोद्व्यैक्षणनिश्चलमानसः ॥ उवाचप्रह्लादस्योराजनपाणिनासुश्रुत्वा ॥ ८४ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ ॥ अन्यद्व्यैकवित्तं ॥ ८५ ॥
 लज्जानचक्षुषा ॥ शृणुष्वविहितोभूत्वातदपिप्राज्ञसत्तम ॥ ८६ ॥ धन्योसिक्कृतदृष्ट्योसिमान्योसिमहतामपि ॥ जयंचतवनामहभ्रातःशुभ्रकृतसुत्न ॥
 ॥ ८६ ॥ दिवोदासत्वदभ्याशादपिधन्यतरावयम् ॥ तेपिधन्यतरामर्थेयत्वदाख्याप्रवक्षते ॥ ८७ ॥ स्मार्गस्मार्गजगौविप्रोमौलिप्रदेलेत्सुदुः ॥ हृद्ये
 ववहुराहृद्यःसंप्रहृष्टतनूरुहः ॥ ८८ ॥ अहोभाग्योदयश्चास्यअहो नैर्मलयमस्यवै ॥ यदेनमनिशंध्यायेद्वेयोविश्वेशोऽखिलैः ॥ ८९ ॥ अहोउदकं
 एतस्यनकैश्चित्प्रतिपद्यते ॥ अस्माकमपियहूरमदवीयस्तदस्ययत् ॥ १९० ॥ हृद्यालोच्येतिविप्रोथवर्णयित्वाक्षितीश्वरम् ॥ आदिश्रुत्वात्तत्स्यस्य
 माथावलोकयत् ॥ ९१ ॥ ॥ ब्राह्मणउवाच ॥ ॥ राजंस्तवाद्यफालितोमनोरथमहादुमः ॥ अनेनैवशरीरेणत्वंगंतासिपरपदम् ॥ ९२ ॥ यथादिशे
 श्वरोनित्यंत्वामेवहृदिशीलयत् ॥ तथास्मदादीनपिनाद्विजांस्तत्पादलोचनान् ॥ ९३ ॥ इतलिंगप्रतिष्ठंत्वांसतमेह्यवासासरात् ॥ दिव्यंदिपानमागत्यने
 तुमेभ्यतिशंभवम् ॥ ९४ ॥ राजंस्त्वैत्सिकस्यायंविपाकःसुकृतस्यते ॥ वाराणस्याःपुरःसस्यक्सेवनादित्यैवम्यहम् ॥ ९५ ॥ एकगन्त्रयःपुण्याद्वारा
 णस्यांस्थितंजनम् ॥ तस्यायैवंविपाकोस्तिदेहीतराजसत्तम ॥ ९६ ॥ इतिश्रुत्वासरजर्षिर्दिवोदासःप्रतापवान् ॥ ब्राह्मणायसशिष्यस्यपदाश्रीनेभिवा
 छितम् ॥ ९७ ॥ अथसंप्रीणितंविप्रंणम्यचमुहुःसुहृः ॥ प्रोवाचराजासंहृष्टस्तरितोस्मिभवर्णवात् ॥ ९८ ॥ ब्राह्मणोपिप्रहृष्टात्परिपूर्णमनेशः ॥ समापु
 च्छ्यमहीनाथंघेदेशंजगामह ॥ ९९ ॥ विलोक्यकार्षींपरितोमायाद्विजवपुर्द्वैरः ॥ भूयोभूयोविचायपिकिमत्रातीवपावनम् ॥ १०० ॥ स्थानयच्चहमध्यास्य
 निजभक्तानशेषतः ॥ नेष्यामिपरमंघामविश्वेशानुग्रहात्परात् ॥ १०१ ॥ संप्रवार्थेतिभगवान्दृष्ट्वापांचनदंद्दम् ॥ तत्रकृत्वाविधिमानंतस्तत्रैकत्स्थितः ॥ १०२ ॥
 पदमितिशेषः ॥ उदकंहृतिवाषिकोष्यते ॥ यदस्मात् ॥ १०३ ॥ वर्णयित्वास्तुत्वा ॥ १०४ ॥ तच्छब्दायैवपदशयति ॥ राजन्प्रिति ॥ गंतासिगामिष्यसौत्यर्थः ॥ १०५ ॥ १०६ ॥ विपाकः
 फलम् ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ संप्रीणितंमतेषितम् ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ भूयद्वाति ॥ भूयोभूयोवैच्यमाणंविचार्यपश्चादिति संप्रवार्थेवैतैसंस्थितदंतितावर्धकस्ययान्यः ॥ १०९ ॥ १ ॥ २ ॥

मंडुदुत्तम् ॥ यदाहमरः ॥ सर्वोद्गाह्यस्त्रुसपाद्विद्वामिति ॥ ३ ॥ अथक्षान्विशिनष्टि ॥ ४ ॥ प्रकृतमित्रिणः ॥ ५ ॥ पदानामाहूयेत्यनेसम्बन्धः ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ पुनःकशीमगादिति विष्णुवाक्यात्कार्त्तव्यक्तातद्व्युद्भिः भागोभतारिसारोगतस्तदुपुत्राज्येअभिषिच्यल्यस्थापद्दाराखंडमसा

प्रतिस्माणोल्क्ष्मीशोमंशुन्यशसमागमम् ॥ तार्क्ष्यप्रस्थाप्यांकेराजवृत्तांतवेदिनम् ॥ ३ ॥ द्विवेदासोपिराजोविद्वेद्रपरिवर्णयत् ॥ आहूयप्रकृतीः
 सर्वाःसामान्यामंडलेश्चान् ॥ ४ ॥ अथक्षानपिसर्वाश्चकोशेभादिदेशितान् ॥ पुत्रानपंचशतंप्राश्रयंमुतंचसमंजयम् ॥ ५ ॥ पुरोहितप्रतीहारष्टु
 न्विजोगणकान्दिद्वजान् ॥ सामंतान्राजपुत्रांश्चसूपकारांश्चिकित्सकान् ॥ ६ ॥ वैदेशिकानपिबहून्नानकार्यसमागतान् ॥ सांतःपुरांचमहिषीष्टुद्धगो
 पालबालकान् ॥ ७ ॥ सर्वान्योवाचदृष्ट्यात्माप्रबद्धकरसंपुटः ॥ यथास्राह्मणःग्रहदिनसप्ततविधिस्थितिम् ॥ ८ ॥ आश्रयतेतुभ्युभयसुवि
 षणवदनेषुच ॥ स्वयंराजग्रहंनित्वाकुमारसमंजयम् ॥ ९ ॥ अभिषिच्यमहबुद्धिःपौराज्जनपदानपि ॥ प्रसदीद्वित्युपुण्यान्मापुनःकशी
 मगाद्वृषः ॥ २१० ॥ आगत्यकाशमिधावीसभूपालोरिपुंजयः ॥ प्रासादंकार्यामासस्वर्धुन्याःपश्चिमेतटे ॥ ११ ॥ रिपून्प्रमथ्यसमरोयावतीश्ररूपा
 जिता ॥ तावत्यासहिमूलाःशिवालयमचिह्नपत् ॥ १२ ॥ भूपालश्मीरसिलयतत्रनियोजिता ॥ भूपालशीरितिल्याताततःसाभूरूच्छुभा ॥
 ॥ १३ ॥ दिवोदासेश्चलिंगंप्रतिष्ठाप्यरिपुंजयः ॥ कृतकृत्यमिवात्मानमन्यतनरेश्वरः ॥ १४ ॥ अथैकस्मिन्दिनेराजतस्त्रिंशद्विधिविधिवृक्कम् ॥
 समभ्यर्चनमस्मृत्ययावत्तुष्टावतुष्टिदम् ॥ १५ ॥ तान्नभोगणादाहोदिव्यंयानमवातरत् ॥ पार्षदैःपरितःकर्णशूलखड्गंगपाणिभिः ॥ १६ ॥ अत्यादि
 त्याश्रितेजोभिर्भालेनैःकपर्दीभिः ॥ शुद्धस्फटिकसंकाशैरैर्गैर्दीपिनभोगणैः ॥ १७ ॥ विभूषाहिरण्यतज्योतिःपुजितविग्रहैः ॥ नित्यप्रकारशंस
 त्तत्तमभश्चित्तिरोचरैः ॥ १८ ॥

दृष्टुभ्यातः ॥ त्वाचोत्कहस्विके ॥ विष्वांतुरैरिभ्यंगोभत्यांसन्येकशयदिति ॥ २१० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ यान्तविशिनष्टि ॥ पार्षदैरिति ॥ पार्षदैरितिनिष्टि
 शूलेयदित्यापद्धयेन ॥ खट्वांगमायुधविशेषः ॥ १६ ॥ अतिशक्तिव्रतमादित्याश्रितेजोयैस्तेवयातिल्यादित्याश्रितेजोभिः ॥ १७ ॥ नित्येति ॥ नित्यप्रकारेणसम्प्रकाशेनसंज्ञितैस्ततोभिराशि

वाङ्मिरोधराश्रीवायेषात्तथात्मैकिकण्डोरित्यर्थः ॥ १८ ॥ १५ ॥ २२० ॥ २१ ॥ दिवकैलासम् ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ इति श्रीरामानन्द-
कृतार्थाकाशीवल्डटीकायामष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ ॥ एकोनविंशतिः श्रौतसंज्ञानाम् ॥ पंचानासिनिगुण्यभाटुमौर्वीनिरूप्यते ॥ १ ॥ अष्टमप्रदृशकृतसंज्ञानाम् ॥

चामव्यग्रहस्तार्थरुद्रकन्याशतवृत्तम् ॥ अथपारिषदैराजादिव्यस्रगतुलेपनैः ॥ १९ ॥ दिव्यैर्दुःखलेनेपथ्यैर्लंचकेमुदन्वितैः ॥ त्रिनेत्रीकृतस्रश्चलंश्यामी-
कृतशिरोधरम् ॥ २० ॥ सुगैरीकृतसर्वाङ्गकपर्दीकृतमौलिजम् ॥ चतुर्भुजकृततनुभूषणिकृतपद्मगम् ॥ २१ ॥ चंद्रार्थीकृतसूर्धननिच्युतं पापदा-
दिवम् ॥ २२ ॥ तदाप्रभृतितीर्थभूषालश्रीरिति श्रुतम् ॥ तत्रश्राद्धादिकं कृत्वादानंदत्वात्स्वशक्तिः ॥ २३ ॥ दिवोदासेश्वरंहृद्वात्मभयर्च्यचभक्तिः ॥
गङ्गास्थायिकांश्रुत्वाननरोगभ्रमाविशेत् ॥ २४ ॥ आख्यानमेतद्वृत्तेर्दिवोदासस्यपावनम् ॥ पठित्वापठयित्वापिनः पापैः प्रसुच्यते ॥ २५ ॥
दिवोदासश्रुत्वाख्यानंश्रुत्वायः समरंविशेत् ॥ नजतुजायतेतत्रनाकालमरणार्द्रयम् ॥ देवोदासीकथायत्रसर्वपातकनाशिनी ॥ २६ ॥ दिवोदासकथापुण्यामहोत्पातनिर्कृतनी ॥ पठनीयाप्रयत्ने-
नसर्वविघ्नोपशान्तये ॥ २७ ॥ नाष्टृजयतेतत्रनाकालमरणार्द्रयम् ॥ २८ ॥ अस्याख्यानस्यपठनाद्विज्जो-
रिवमनोरथाः ॥ संपूर्णतांगमिष्यंतिशंभोश्चित्तकारिणः ॥ २९ ॥ इतिश्रीस्कांदेभहापुराणकृष्णशशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थकाशीखंडतराङ्गद्वि-
दासीनिर्वाणप्रसिर्नामाष्टपंचाशत्तमोऽध्यायः ॥ ५८ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ सर्वज्ञहृदयानंदंगौरिञ्जितसूर्धज ॥ तारकांतकषड्भ्रतारिणेभद्रकारिणे ॥
॥ १ ॥ सर्वज्ञाननियेतुभ्यंनमः सर्वज्ञसूनुवे ॥ सर्वथाजितभारायकुमारायमहात्मने ॥ २ ॥ कामारिमर्धनारिशंवीक्ष्यकामकृतंकिल ॥ योजिगायकुमारो-
पिमारंतस्मनोस्तुते ॥ ३ ॥ यदुक्तंभवतास्कांदमायाद्विजयपुरीः ॥ काश्यापंचनदीर्थमव्यासातिविपावनम् ॥ ४ ॥ भूर्भुवःस्वःश्रेश्ठेशुकाशीपरम-
पावनम् ॥ तत्रापिहरिणाज्ञायितार्थपंचनंदंपरम् ॥ ५ ॥ कुतःपंचनंदनामतस्यतीर्थस्यषण्णुल ॥ कुतश्चसर्वतीर्थेभ्यस्तदासीत्पावनंपरम् ॥ ६ ॥ कथं-
चभगवान्विष्णुस्तराम्नाजगत्पतिः ॥ सर्वेषांजगतांपाताकर्ताहर्ताचलीलया ॥ ७ ॥ अरूपारूपापद्मोव्यक्तोव्यक्तांगतः ॥ निराकारोपि साकारो-
निष्प्रपंचः प्रपंचभाक् ॥ ८ ॥ अजन्मानेकजन्माचत्वनामास्फुटनामश्नुत् ॥ निरालंबोऽखिलालंबोनिर्गुणोपिगुणस्पदम् ॥ ९ ॥ अहर्षिकोहृदयिकेशो-
प्यर्नात्रिपरिसर्वगः ॥ उपसंहृत्यरूपंस्वर्वव्यापीजनार्दनः ॥ १० ॥

व्यस्तौति ॥ सर्वज्ञेति ॥ तारिकुंशीलमस्यास्तास्तीतिरारितस्मै ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ अथामाश्रयिष्यिष्यायथासासित्वानित्यर्थः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ अहर्षिकहृदयपरिहृतो

पृच्छयन्किंचिद्विद्याणांभवनं ॥ अगणिपादो ज्वनोऽप्रदीपापत्यवच्छुःसशृणोत्यकण्ठहृत्प्याश्रुतेः ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥
 २० ॥ परःश्रीकृष्णःसिपुत्वेनवनेयस्यमरीकाप्रभेदेनधुम्बुमित्तुनेनेनेवभुवेतिशेषः ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥
 मुनीनांमनशीलानामानस्यतापसादापिष्टुकोमेलमित्यस्यः ॥ प्रायोप्रहाणदुर्वोसःप्रभृतीनांव्यादुष्यर्थम् ॥ स्वभावोत्सिपिणांमुहुहृत्किचित्पाठः ॥ तथोत्सिपिणांउत्सः ॥
 स्थितःसर्वात्मभावेनतीर्थंचनदूरे ॥ इतद्व्याहृत्पृष्ठुत्तपंचकत्राद्याश्रुतम् ॥ ११ ॥ स्कंदउवाच ॥ कथयाभिकथामतीनमःश्रुत्यैवहृदयम् ॥
 सर्वाद्यौषप्रशमनीसर्वश्रेयविद्यायिनीम् ॥ १२ ॥ यथापंचनदीतीर्थकार्यप्रथितिमागतम् ॥ यन्नामग्रहाण्डेवापापयतिरहस्यया ॥ १३ ॥ यथागो
 पिचतीर्थेशयत्रसाक्षात्सचयस्थितः ॥ पापिनांपपसंवातंप्रसन्ननिजतेजसा ॥ १४ ॥ हंगतिसर्वतीर्थनिप्रयागस्यवलेहि ॥ तानिसर्वाणिदीर्घांश्विद्यादे
 मकरगेवौ ॥ १५ ॥ प्रत्यब्दंनिर्मलानिस्तुस्तीर्थराजसमागमात् ॥ प्रयागश्चापितीर्थैःसर्वतीर्थीर्थापंतमलम् ॥ १६ ॥ महादिनांमहापंचहरेत्पंचनदीद्व
 लात् ॥ अंसचयतिपापौघमावर्षतीर्थनायकः ॥ तमेकमज्जनादूर्जेजपंचनदेष्टुम् ॥ १७ ॥ यथापंचनदीत्पतिस्तथाचकथयाम्यग्रहम् ॥ निशाशयम्
 हाभागमित्रारुणनंदन ॥ १८ ॥ पुरावदेशिरानाममुनिरासीन्महातपाः ॥ भृशुशसमुत्पन्नोपरिशुभमुनेर्देववारः ॥ १९ ॥ तपस्यतस्तस्यमुनेःशुभःशुभो
 चरंगता ॥ शुचिरप्सरसांश्रिष्टारूपलावण्यशालिनी ॥ २० ॥ तस्यादर्शनमात्रेणपरिशुभमुनेर्भजनः ॥ चक्रदसमुनिस्तूर्णसाथभीतावराप्सराः ॥ २१ ॥
 दूरेदेवनमस्तुत्पत्सृषिसाम्यभाषत ॥ अतीवेषमानांगीशुचिस्तच्छापभीतितः ॥ २२ ॥ नापराधोग्यहंकिंचिन्बहोश्रतपसनिघे ॥ क्षतव्ययेक्षमाश्रा
 क्षमारूपास्तपस्विनः ॥ २३ ॥ मुनीनांमानसंप्रायोयत्पद्मादिपितृभृदु ॥ स्त्रियःकठोरहृदयाःस्वरूपैवसत्तम ॥ २४ ॥ इतिश्रुत्वावचस्तस्याःशुचे
 रप्सरसोसुनिः ॥ विवेकसेतुनास्तंभेन्महारोषनदीरयम् ॥ २५ ॥ उवाचचप्रसन्नामशुचेः ॥ नमोऽल्पोपिहिदोषेऽत्रनेदोषोस्तिमुंदरि ॥
 ॥ २६ ॥ वह्निरूपाल्लनानवननीतसमःशुमात् ॥ अनभिज्ञावदंतीतिविचारान्महदंतरम् ॥ २७ ॥ स्त्रिष्टुदुःखतसरोपिवह्नेःसंस्पर्शमायैव ॥ चिन्न
 रूपाख्यासमादानानुमान्निद्व्यतिदूरतः ॥ २८ ॥ अतःशुचेनेभ्यस्त्वयथाशुचिभनोगते ॥ अतर्कितोपरिस्थित्यात्प्राचस्वलितंमया ॥ २९ ॥

कापिसत्यनैवैकीणांश्रुकाणहृदयथेत्यादि ॥ २४ ॥ विवेकोत्तनात्तानात्मविकेऽभ्यामहादयोरौषणवर्द्धितस्यायमेवमस्मभस्तिवभीतवानित्यर्थः ॥ २५ ॥ २६ ॥ ज्वनीतस्यःपयसो
 द्रुष्टुप्रबल्यः ॥ इतिददहणमितिशेषः ॥ अनभिज्ञावदेतुमाह ॥ विचारादिति ॥ अंनमसाम्भ्यं दृष्टानंदाष्टादिकयोरितिशेषः ॥ २७ ॥ साम्याभावयोमाह ॥ स्निह्येदिति ॥ उद्वृत्तश्चातोमाश्रयति
 उद्वृत्तसरोपुष्टम् ॥ स्निह्येतिआख्यायस्यपदार्थस्यस्तथाव्यस्तस्यासमादानदंसंस्पर्शादित्यर्थः ॥ स्त्रीनामग्रहाण्णदितिवा ॥ २८ ॥ शुचिःपवित्रामनो गतिरंतःकरणशुचिर्यस्याःसातायतस्याः

संवोधह्युचिभनो गते ॥ रुचिभनो गते इति काचित् ॥ तत्रापि सपर्यायः ॥ नभेतव्यमित्यत्र ह्युच्यन्नुचिभनो गतत्वमेवाह ॥ अर्त्तिकोपि रसतल
 नाम महानादस्यक्षोभोजायतामित्यनुसंधायागतत्वम् ॥ यत्र स्वदेहिका विद्यातः ॥ यत्र समाह्वयस्वलेखितभारिताभित्थियावत् ॥ तेहतिशेषः ॥ २९ ॥ कोपरयवतिरिस्तमत्कोपरयादेः ॥
 कथंभूतात् ॥ क्षणेनाधीकरोतीति क्षणाधीकारणस्तस्मात् ॥ ३० ॥ सुकुञ्जलः सुकश्रात् ॥ पुष्पवतयोर्ध्वद्रस्ययाः ॥ ३१ ॥ अर्यानां पुरुवार्यानां परिजुंमणं परिशुकुणं प्राप्तिरित्यर्थः ॥ उत्सवोवध
 नम् ॥ ३२ ॥ ननु क्रोधाद्धमादीनामभावेऽपि ब्रह्मविष्यतितत्राह ॥ अमर्षे इति ॥ अमर्षक्रोधे ॥ मनःकर्मभूतम् ॥ मनोभूः कामः ॥ उच्चैः सर्वथासे ॥ ३३ ॥ शोतितरोः शोतित्वृक्षस्या ॥
 स्वसलनाप्रतथाहानिरकामात्पसोमुनेः ॥ यथाक्षणाधीकरणद्धानिःकोपरयादेः ॥ ३० ॥ कोपात्पक्षयथात्तित्चिंतयत्युच्छ्रूतः ॥ यथाप्रपटलं
 प्रायप्रकाशः पुष्पवतयोः ॥ ३१ ॥ अनर्थकारिणः क्रोधात्कार्यानां परिजुंमणम् ॥ क्रवांसलजनोत्सेधात्साधूनं परिवर्धनम् ॥ ३२ ॥ असर्वकथंतिमनो
 मनोभ्रंसंभवाः कुतः ॥ विधुंतुदेतुदुच्चैर्विधुंजुञ्जास्तिकौमुदी ॥ ३३ ॥ ज्वलतरोपदवाग्नेः क्रवांशाशित्तरोः स्थितिः ॥ ह्यएकेनापिकिंकापिरिहाकलयसु
 स्थिता ॥ ३४ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेन प्रतीपः प्रतिघातुकः ॥ चतुर्वर्गस्येदहस्यपरिहेयोविपश्चिता ॥ ३५ ॥ इदानीं शृणुकल्याणिकर्तव्यं च यत्तु च ॥
 अमोघबीजाहिवयंतद्बीजगुरीकुरु ॥ ३६ ॥ एतस्मिन् शक्तिवैधेयिपरिस्करेत्रे त्वदक्षणात् ॥ त्वया तव भविविकेकन्यारत्नं महाशुचि ॥ ३७ ॥ तुलाते
 नमुनिनापुनर्जातिवसापसराः ॥ महाप्रसादइत्युकासुनेः शुक्रमजीगिलत् ॥ ३८ ॥ अथकाले नदिव्यस्त्रीकन्यारत्नं मजीजनत् ॥ अनीकन्यलतां विनिधानं
 रूपसंपदाम् ॥ ३९ ॥ तस्यैव वेदशिरस आश्रमं तानिधाश्रसा ॥ शुचिरश्रसंश्रेष्ठाजगाम च यथोभिसत् ॥ ४० ॥ तां च वेदशिरः कन्यां त्रिहेन हत एव दैयत् ॥
 क्षीरेण स्वाश्रमस्थया हरिण्या हरिणीक्षणाम् ॥ ४१ ॥ मुनिना मद्देतस्यै धृतपापेति चार्थवत् ॥ यन्नामोच्चारणेनापिकंपतेपातकवली ॥ ४२ ॥ सर्वलक्षणशो
 भाब्बां सर्वावयवधुंदुरीम् ॥ मुनिस्तत्याजनेत्संगात्क्षणमात्रमापि क्वचित् ॥ ४३ ॥ दिने दिने वर्धमानां तां पश्यन्मुमुदुभ्रशम् ॥ क्षीरतीरधिष्ठित्यानिशिचां
 द्रमसीकलाम् ॥ ४४ ॥ अथाष्टवर्षीकौहङ्गातां कन्यां समुनीश्वरः ॥ कस्मै देयेति संचिंतयतामेव समपृच्छत् ॥ ४५ ॥ वेदशिरा उवाच ॥ ॥ अयिपुत्रि
 महाभागे धृतपापेशु भेषणे ॥ कस्मै दद्यां वराय त्वां वामाख्याहितं वरम् ॥ ४६ ॥ अतिस्नेहं ह्राद्विचित्रयजनतुश्चेति भाषितम् ॥ निशब्धधृतपापासाधोवाच
 विनतानना ॥ ४७ ॥ ॥ धृतपापेषुवाच ॥ जनतेर्यद्ग्रहदेयासुंदराय वरायते ॥ तदा तस्मै प्रपृच्छत्ययमहं कथयामि ॥ ४८ ॥ तुभ्यं चोक्तं ते तानशृणो
 त्ववहितो भवान् ॥ सर्वेभ्योतिपवित्रो योयः सर्वेषां नमस्कृतः ॥ ४९ ॥

कलभोहस्तिशावकः ॥ अत्यंतास्वास्थ्यप्रतिपादनाय कलभराब्दयोगः ॥ ३४ ॥ मतीषः प्रतिकूलः ॥ प्रतिघातुकः प्रतिनाशकः ॥ चतुर्वर्गस्येदहस्यपरिहेयं हरि
 त्वर्थः ॥ चवरावोर्गार्धमादियोयस्मात्सर्वेहस्येति वा ॥ परिहय क्रोधवृत्तिनेनः ॥ ३५ ॥ उरुशुकुण्डीकुरुजडोयार्येयर्थः ॥ ३७ ॥ अतीतिरिति लक्ष्मी ॥ ३८ ॥
 ॥ ३९ ॥ यथेस्तिं यथारुचिजगाम ॥ त्रिदशालयमिति काचित् ॥ ४० ॥ ४१ ॥ नाम्नां वैश्वस्यमद्वेयति ॥ यन्नाजेति ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥

कृशा ॥ ७२ ॥ निशीथिनीञ्चति ॥ साधूतपापासारसैःपुष्कलैरधेकैःपद्मिनीसमुद्रपद्यतेतिमेनइत्यन्वयः ॥ किंकुर्वती ॥ शिबिरिजिशिरौनिशीथिनीपुरात्रिपुमारसरसंसारभूतंसम्यग्रसतपोविषय
 धर्मविषयं ॥ सारसानामयसारसरसंसारंश्रयतांश्रयतांसेमानेतियावत् ॥ पुष्कराह्निशिशाशिरौजन्त्यांशिशिगभवसंसेवंदतिहासिद्धम् ॥ ७३ ॥ मनस्विनामिति ॥ मनस्विनाप्रज्ञानमनसां
 मुनीनामपिमनोमधौवसंतिरागताममुद्रागतांरुजतेलुजतिरुक्लतीत्यर्थः ॥ तदित्यव्ययपष्ठचर्थे ॥ तत्सत्याःधूतपापायामनोगोरगओष्ठपट्टवदोष्ठपट्टवद्वागवहिरिर्गतांमाकन्त्पट्टवंगप्रपट्टेवैद्विहृतो
 गृहीतः ॥ एतेनतर्बहीरागाभवेनमुनिभ्योऽप्यधिकतस्यास्तपश्चर्येतिञ्चनितम् ॥ ७४ ॥ वसन्द्दति ॥ साबालाधूतपापावसेतमधौवनेनवर्मतीकोकिलाकाकलीरवंपिकायामधुराध्वनिश्रुत्वापिवापसित
 पोविषयेमनश्चेकुकृतवतीत्यर्थः ॥ ७५ ॥ बंधुजीवेकन्धुके ॥ कलहंसेकादंवे ॥ कलागतीविलासरूपागतीः ॥ ७६ ॥ अपास्तेति ॥ किरुद्रालंकारोयम् ॥ धुद्रोवनिगामायभोगिनासर्पणावृत्तिमा
 निशीथिनीषुशिशिरेऽश्रयंतसारसंसारम् ॥ मेनेसासारसैःक्यमुद्युताद्येतिपाद्मिनी ॥ ७३ ॥ मनस्विनामपिमनोगतांमुजतेमधौ ॥ तदोष्ठपट्टवाद्वागो
 जद्वेमाकंदपट्टवैः ॥ ७४ ॥ वसंतोनिवसंतीसावनेबालाचलंमनः ॥ चक्रतपस्यापिश्रुत्वाकोकिलाकाकलीरवम् ॥ ७५ ॥ वधुजीवेऽधररुचिकलहंसे
 कलागतीः ॥ निक्षेपमिवसाक्षिवाशरद्यासीत्पोरता ॥ ७६ ॥ अपास्तभोगसंपकीभोगिनिधृत्तिमाश्रिता ॥ धुद्रोवनिरोधायधूतपापात्पस्विनी ॥
 ॥ ७७ ॥ शाणेनमणिवह्नीढाह्कृशाऽप्यायादनर्घताम् ॥ तथापितपसाक्षामादिदीपेततनुस्तराम् ॥ ७८ ॥ निरीक्ष्यतांतपस्यतीविधिःसंशुद्धमालसाम् ॥
 उपेत्योवाचधुप्रह्लेप्रसन्नोस्मिर्वंसृणु ॥ ७९ ॥ साचतुर्वक्त्रमालेक्यहंसयानोपरीस्थितम् ॥ प्रणम्यप्रजालिःप्रीताप्रोवाचाथप्रजापतिम् ॥ ८० ॥ ॥
 धूतपापोवाच ॥ ॥ पितामहवरोमह्द्वयदियेवंप्रद ॥ सर्वेभ्यःपावनेभ्योपिकुरुमामतिपावनीम् ॥ ८१ ॥ स्रष्टातदिष्टमाकर्ण्यनितरांतुष्टमानसः ॥
 प्रत्युवाचाथतांबालांविमलांविमलैषिणीम् ॥ ८२ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥ धूतपापेपवित्राणियानिसंत्यत्रसर्वतः ॥ तेभ्यःपवित्रमनुलंत्वभेधिवरतो
 मम ॥ ८३ ॥ तिस्रःकोटयोऽर्धकोटीचसंतितीर्थानिकन्यके ॥ दिविभुव्यंतरिक्षेचपावनान्युत्तरोत्तरम् ॥ ८४ ॥ तानिसर्वाणितोर्थानिन्वत्तनोप्र
 तिलोमवै ॥ वंसंतुमवाक्येनभवसर्वातिपावनी ॥ ८५ ॥ इत्युक्त्वांतर्धेवधाःसापिनिर्धूतकल्मषा ॥ धूतपापोऽजंप्राप्तयोवेदशिरसःपितुः ॥ ८६ ॥

स्थिताआसीदितिपूर्वक्रियायाजनुषंगः ॥ ७७ ॥ शाणेनज्ञणसूत्रमेयनवक्षेणलीढाआच्छन्नाह्कृशातन्वीशाणेनलीढापित्येवंान्वयः ॥ अनर्घतामसूर्यतामायाद्वागतवतीभाषिणवत् ॥ यथाऽहकृष्टो
 मणिःकुत्सितवबद्धादिनालन्नोऽतिसूक्ष्मोमलिनवबद्धादिनालन्नोऽपिऽनर्घतामायातिद्वदित्यर्थः ॥ तथोतिवाक्यान्तरे ॥ तथास्तनुःशरिरादिदीपेतरामतिप्रियेनदीपित्तिचक्रोत्यर्थः ॥ अथवाशाणमणिवर्षे
 णपाषाणेनलीढार्घताअतएवह्कृशापिभणिव्यक्तियेथाऽनर्घतामत्यन्तप्रकारतामायातिथातपसाक्षामापितत्तनुस्तस्यास्तर्वादिदीपेतरामतिशयेनदीपित्तिचक्रोत्यर्थः ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥
 विमलनिमलभेदुशील्यस्याःसाविमलैषिणीताम् ॥ ८२ ॥ एधिवभ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ अथोन्तर्गोपितुःकृतजंपर्णशालालंभेनृत्सिहसमीपस्याप्राप्तेत्यर्थः ॥ ८६ ॥

१ सारसह्कृशास, रसजलम्-अर्धात्, सरोवजललयन्तीसेमानासतीत्यर्थः ।

उद्योत्तरिपरिप्राणालागणे ॥ अकृष्टाकाशोत्तोरवर्गाकृष्टादित्यावत् ॥ ८७ ॥ रहोप्राग्वधर्मम् ॥ रतिमिद्विपाठः ॥ ८८ ॥ नज्ञातनामस्यस्तेनधर्मणत्वेधर्मणोपमकृत्याथिता ॥
 कृष्टकृत्याथिद्विहोमाह ॥ यतोमहःआमहःकामासोद्वैत्यर्थः ॥ ८९ ॥ पितुःकन्यादादृष्टुमिप्रमाणमति ॥ पित्रिति ॥ यथामात् ॥ ९० ॥ गौरवादुत्तरत्वाद्द्वल्लवकत्वात्
 कदाचित्तासमालोक्येत्वेलंतीमुटजाजिरे ॥ धर्मस्तत्तपसाकृष्टःप्रार्थयामासकन्यकाम् ॥ ८७ ॥ ॥ धर्मउवाच ॥ ॥ पृथुश्रौणिविशालाक्षिशामादरे
 शुभानने ॥ क्रीतःस्वरूपसंपत्त्यात्याहृदिहेमहः ॥ ८८ ॥ नितरांबाधतेकामस्त्वद्वृतेमसुलोचने ॥ अज्ञातनाम्नासतेनप्रार्थितेत्यसकृद्ग्रहः ॥ ८९ ॥
 अमासपितादातांतप्रार्थयदुर्मते ॥ पिदप्रदेयायत्कन्याश्रुतिरेवासनतनी ॥ ९० ॥ निशम्येतिवचोधर्मोभाविनेर्यस्यगौरवात् ॥ पुनर्निर्वधयांचके
 प्रपृथितृतिशालिनीम् ॥ ९१ ॥ ॥ धर्मउवाच ॥ ॥ नप्राथयेरुसुभगोपिततंवसुंदरी ॥ गांधर्वेणविवाहोहकुसुमेत्वंसमीहितम् ॥ ९२ ॥ इतिनिर्दि
 षच्छाक्यंसानिशम्यकुमारिका ॥ पितुःकन्याफलेदिसुःपुनरहेतितं द्विजम् ॥ ९३ ॥ अरेजडप्रतेमात्पुनर्ब्रूहीत्याह्वतः ॥ इत्युल्लोपिकुभार्या
 सनातिष्ठन्मदनदुरः ॥ ९४ ॥ ततःशशापंतवालाप्रबलतपसोबलात् ॥ जडोसिनितरांयस्याबलाधारोनेदोभव ॥ ९५ ॥ इतिशतस्त्यासोथतां
 शशापकुधान्वितः ॥ कठोरहृदयंत्वंदुरिशिलाभवनदुर्मते ॥ ९६ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्यन्यान्यस्यशोपेनमुनेधर्मोनेदोऽभवत् ॥ अविमुक्तेमहाहं
 नेत्यातोर्धमनेदोमहान् ॥ ९७ ॥ साप्याहपितरंत्रस्तात्स्वशिलात्वस्यकारणम् ॥ ध्यानेनधमविज्ञायमुनिःकन्यामथाब्रवीत् ॥ ९८ ॥ माभैःपुत्रिकार्य्यः
 मितवसवशुभोदयम् ॥ तच्छापानन्यथाभूयाच्चद्रकातशिलाभव ॥ ९९ ॥ चंद्रोदयमनुप्राप्यद्रुवीभ्रतनुस्ततः ॥ धुनीभवमुत्तसाध्विधृतपापेनिवि
 श्रुता ॥ १०० ॥ सचधर्मनदःकन्येतवभर्तासुरोभनः ॥ तैर्गणैःपरिपूणगोयेनुणाःप्रार्थितास्त्वया ॥ १ ॥ अन्यच्चशृणुसद्भ्रमेमापितपमबलात् ॥
 द्वैरुच्यंभवतोर्भाविप्रकृतंचंद्रवंचै ॥ २ ॥ इत्याश्वास्यपिताकन्याधृतपापांपतप ॥ चंद्रक्रांतशिलाभूतामनुजप्राहदुद्रिमान् ॥ ३ ॥ तदाभ्यमुनेकार्य्यं
 स्वातोर्धमनेदोद्दहः ॥ धर्मोद्भवस्वरूपेणमहापातकनाशनः ॥ ४ ॥ धुनीचधृतपापासासर्वतर्थाभयशुभा ॥ इरेन्महघंसंवातात्कूलजानिवपादपह् ॥
 ॥ ५ ॥ तत्रधर्मनदेतीर्थेधृतपापासमन्विते ॥ यदानस्वधुनीतत्रतद्व्रक्षस्तपोव्यधात् ॥ ६ ॥ गभस्तिमालीभगवान्गभस्तीश्वरसन्निधौ ॥ शील्यज्ज्ञं
 गलगौरितपच्यचचारह् ॥ ७ ॥ नाम्नामथूवादित्यस्यतीर्थेत्त्रतपस्यतः ॥ किरणेभ्यःप्रवृतेमहस्वेदोतिवेदतः ॥ ८ ॥ किराणेभ्यःप्रवृत्तायाप्रहास्व
 दस्यसंततिः ॥ ततःसाकिरणामजातापुण्यांतरिणी ॥ ९ ॥ महापापांधतमसंकिरणाख्यांतरिणी ॥ ध्वंसयेत्स्थानमत्रेणमिलिनाधृतपापया ॥ १० ॥
 दिव्यर्थः ॥ अथधृतिरगतैर्वर्षः ॥ ९१ ॥ गांधर्वेणकन्यास्योर्मिशःसमरूपेण ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥
 ॥ १०० ॥ १ ॥ ग्रहंतैरुक्तम् ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

सर्वतीर्थकृतआत्मायसात्थातयासर्वतीर्थीकृतात्मना ॥ ११ ॥ एधितावर्धितासंपादितेयेतत् ॥ अंधतांस्वकार्याक्षमताम् ॥ १२ ॥ किरणोति ॥ किरणाधूतगोपेनद्योतितस्मिन्वर्षसंवत्सरेऽशुभ-
 तिद्योषः ॥ १३ ॥ दैवीपिनामगीरथेन ॥ १४ ॥ अत्राविमुक्ते ॥ प्रकीर्तित्वाहस्तिकाचित्पाठः ॥ १५ ॥ नासुरः ॥ १६ ॥ १७ ॥ कोट्येनेनापीत्यन्वयः ॥ १८ ॥ १९ ॥ १२० ॥ २१ ॥
 आदौधर्मनदःपुण्योमिश्रितोऽधूतपापया ॥ यथाधूतानिपापानिसर्वतीर्थीकृतात्मना ॥ ११ ॥ ततोपिमिलितागन्यकिरणारविणैधिता ॥ यन्नामस्मरणा-
 देवमहामोहोऽधूतब्रजेत् ॥ १२ ॥ किरणाधूतपापेचतस्मिन्धर्मनदेऽधूते ॥ स्वत्यूपापसंहर्त्र्यौवाराणस्यांशुभद्वये ॥ १३ ॥ ततोभागीरथीप्राप्तासतेनदौली-
 पिनासह ॥ भागीरथीसमायातायमुनाचरस्वती ॥ १४ ॥ किरणाधूतपापाचपुण्यतोयासरस्वती ॥ गंगाचयमुनाचैवपंचनद्योत्रकीर्तिताः ॥ १५ ॥
 अतःपंचनदनमतीर्थैलोक्यविश्रुतम् ॥ तत्राप्स्तोनगृह्णीयादहनंपांचभौतिकम् ॥ १६ ॥ अस्मिन्पंचनदीनांचसंभेदौघभेदिनि ॥ स्नानमात्रात्प्र-
 यात्येवमित्त्वब्रह्मांडमंडपम् ॥ १७ ॥ तीर्थानिसंतिभूयांसिकाश्यामत्रपदेपदे ॥ नपंचनदीतीर्थस्यकोट्यंशेनसमान्यपि ॥ १८ ॥ प्रयागेभाघमासे-
 तुसम्यक्स्नातस्यत्फलम् ॥ तत्फलंस्याद्दिनेकेनकाश्यांपंचनदेधुवम् ॥ १९ ॥ स्नात्वापंचनदेतीर्थैकृत्वाचपितृतपणम् ॥ बिंदुमाधवमभ्यर्च्यनभूयो-
 जन्मभारभवेत् ॥ २० ॥ यावत्संख्यास्तिलादत्ताःपितृभ्योजलतपणे ॥ पुण्येपंचनदेतीर्थैतृप्तिःस्यात्तावदाब्दिकी ॥ २१ ॥ अर्द्धयौगैःकृतंश्राद्धंती-
 र्थेपंचनदेऽधूते ॥ तेषापितामहामुक्तानानायोनिगताअपि ॥ २२ ॥ यमलोकेपितृगणैर्गार्थ्यंपरिगीयते ॥ महिमानंपांचनदंहृद्द्व्याश्राद्धविधानतः ॥ २३ ॥
 अस्माकमपिर्वंशोत्रकश्चिच्छ्राद्धंकरिष्यति ॥ काश्यांपंचनदंप्राप्ययेनमुच्यामहवयम् ॥ २४ ॥ इयंगाथाप्रतिदिनंश्राद्धेवस्यसन्निधौ ॥ पितृभिःपरिगी-
 येतकाश्यांपंचनदंप्रति ॥ २५ ॥ तत्रपंचनदेतीर्थैयत्किंचिदीयतेवसु ॥ कल्पशयेपिनभवेत्तस्यपुण्यस्यसंक्षयः ॥ २६ ॥ वंध्यापिर्वपण्यंतंस्नात्वापंचनदे-
 ह्ने ॥ समर्च्यमंगलौरीपुत्रंजनयतिधुवम् ॥ २७ ॥ जलैःपांचनदैःपुण्यैवाससापरिशोधितैः ॥ महाफलमवाप्नोतिस्नपयित्वेयदेवताम् ॥ २८ ॥
 पंचामृतानांकलशैरद्योत्तरशतान्मितैः ॥ तुलितोदिकतांयतोबिंदुःपंचनदांभसः ॥ २९ ॥ पंचकूर्चेनपितेनयात्राद्धिरुदाहता ॥ साशुद्धिःश्रद्धयाप्राश्य-
 बिंदुंपांचनदांभसः ॥ ३० ॥ भवेदवभृथस्नानाद्वाजमूयाधमेधयोः ॥ यत्फलंतच्छतगुणंस्नानात्पांचनदांभसा ॥ ३१ ॥ राजसूयाश्वमेधौचभवेतस्वर्ग-
 साधनम् ॥ आज्ञहृदिकाद्धंसुत्तयैपांचनदाप्लुतिः ॥ ३२ ॥ स्वर्गाज्याभिषेकोपिनतथासंपतःसताम् ॥ अभिषेकःपांचनदोयथानल्पसुखश्रद्धः ॥ ३३ ॥
 वरवाराणसीप्राप्यभृत्यःपंचनदक्षिणाम् ॥ नान्यत्रसेवकीभूतभूपकोटिर्नैश्वरः ॥ ३४ ॥

॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥
 आज्ञहृदिकाद्धंभित्यस्यपूर्वेणवासंबंधः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ पंचनदोक्षिणांपांचनदजलसेकवताम् ॥ पंचनदेक्षिणांमिपिपठेतस्यस्यताम् ॥ ३४ ॥
 आज्ञहृदिकाद्धंभ्रह्मपुत्रद्वयमाभिष्याप्यमीमानकृत्वेतिता ॥ पंचनदाप्लु-

॥३५॥ ३६॥ ३७॥ इष्टानिर्वृत्तैर्वादिधामानानिदानानिपूर्वाविधिक्लृप्ततद्वादिनिर्माणितैर्दुष्टेष्वन्यथास्त्वस्वस्वत्कर्मनद्वेषात्स्वादिदिव्यन्वयः ॥ ३८॥ ३९॥ ॥ कृष्णालान्निर्गतं क्लृप्तापरिमाणम् ॥
 ॥ १४०॥ १४१॥ ४२ ॥ कोपिब्रह्मापियन्क्लेश्चिदित्तिवा ॥४३॥ १४४॥ ॥ इतिश्रीरामानन्दंकृतायां काशीखंडटीकायामेकोनपष्टिमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥ ॥४५॥ ॥ अथोद्दिनमेध्यायं विमुक्तयो
 र्यैर्नपंचनदेक्षात्कार्तिकेपापहारिणि ॥ तेष्वापिगर्भोतिष्ठतिनुस्तेर्गर्भासिनः ॥ ३५ ॥ कृत्येर्धर्मनंदनामत्रेतायां धृतपापकम् ॥ द्वापरैर्विदुतीर्थवकलो
 पंचनदंस्मृतम् ॥ ३६ ॥ शतसमास्तपस्तत्वाकृतेयथाप्यतेफलम् ॥ तत्कार्तिकेपंचनदेसुकृत्स्थानेनलभ्यते ॥ ३७ ॥ इष्टाभूतुर्भैर्मधुमधुवाकन्यद्वृते
 बुधुत् ॥ अन्यत्रस्यात्फलतस्याद्भूजधर्मनदाडवात् ॥ ३८ ॥ नधूतपापसहशतीथकापिमहीतले ॥ थदेकस्थानतो नश्येदधंजन्मत्रयाजितम् ॥ ३९ ॥
 विदुतीर्थेनोदत्वाकंचनं कृष्णलोनिमतम् ॥ नदरिद्रोभेत्कार्पिनस्वर्णेन विशुद्यते ॥ ४० ॥ गोभूतिलहिरण्याश्ववासेब्रह्मस्रविभूषणम् ॥ यत्किञ्चि
 द्विदुतीर्थत्रदत्त्वाक्षयमाहुयात् ॥ ४१ ॥ एकामप्याहुर्दित्त्वासमिद्धेसौविधानतः ॥ पुण्येर्धर्मनदेतीर्थेकोटिहोमफलंभवेत् ॥ ४२ ॥ नपंचनदतीर्थे
 स्यमहिमानमंतकम् ॥ कोपिर्णयितुंशक्तश्चतुर्वर्गशुभौकसः ॥ ४३ ॥ शुवास्थानामिदंपुण्यंश्रावयित्वापिभक्तिः ॥ सर्वपापविशुद्धान्माविष्णुले
 केमहीयते ॥ ४४ ॥ इतिश्रीस्कंदमहापुराणएकशीतिसाहस्र्यांसाहित्यांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेपंचनदाविर्भावो नामेकोनपष्टिमोऽध्यायः ॥ ५९ ॥
 स्कंदउवाच ॥ उक्तापंचनदोत्पत्तिमित्रावरुणनंदन ॥ इदानीकथयिष्यामिमाधवाविष्कृतिपरम् ॥ १ ॥ यंश्रुत्वाश्रद्धयाधीमान्यपेभ्योमुच्छ्वेदं
 क्षणात् ॥ नचश्रियाविशुद्येतस्युज्येतवृषेणच ॥ २ ॥ आगत्यमंदरादरेषुद्वैश्वशंखरम् ॥ आपृच्छ्यताश्चर्यथराक्षणाद्धारणसिंधुरीम ॥ ३ ॥ दिवो
 दासंमहीपालंसुखाञ्चस्वमायथा ॥ स्थित्वापादोदकेतीर्थेकेशवात्स्यस्वरूपतः ॥ ४ ॥ महिमानंपंकाश्यांविचार्यसुविकार्यच ॥ दृष्ट्वापंचनदतीर्थणं
 मुदमवापह ॥ ५ ॥ उवाचप्रसन्नात्मापुंडरीकविलोचनः ॥ अगण्याथपिषैकुण्ठाविगणितमया ॥ ६ ॥ कक्षीरनीरघौसंतितावंतोनिर्मलशुणाः ॥
 यावंतोविजयंतेत्राश्यांपंचनदेद्वेदे ॥ ७ ॥ श्वेतद्वीपेपिसामग्रीबहुणानंगरीयसी ॥ इदंश्यादशीकाश्यांधृतपापेस्तिपावनी ॥ ८ ॥ सुदेकामंदवः
 स्वर्शस्थानममजायते ॥ धृतपापांबुसंपकौयथाभवतिसर्वथा ॥ ९ ॥ नक्षीरनीरघियजसुखमेच्छिष्टगत्रथा ॥ तथाभेद्व्यथात्रस्यास्तृष्टयाधूनपथथा
 ॥ १० ॥ इत्थंपंचनदतीर्थेक्षीरनीरघिजाधवः ॥ संप्रयत्ताश्चत्र्यक्षाश्रुत्तांतविनिवेदितुम् ॥ ११ ॥ आनंदकाननभर्वादेवांदासक्षमापत् ॥ स्ववर्ष
 यन्शुणामंपुण्यपांचनदोद्भवम् ॥ १२ ॥ सुखोपविष्टःसहस्रःसुदधिपिष्टश्चाः ॥ दृष्ट्वास्त्नपसादृष्टमृष्ट्यांगंतपोधनम् ॥ १३ ॥

क्षयामानि ॥ माधवाविष्कृतिःपुण्यावर्ण्येतमितमोहर ॥ १ ॥ ४ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ विष्टव्यामिगविकीर्ते

यतीतिष्टरायाङ्गवल्क्यादयस्तैभ्यः श्रूयते विष्टेशब्दप्रचमयेवेदश्रूयते इतिविष्टश्रवाः ॥ विष्टेस्सच्छेत्रवर्षाश्रवणेऽप्रत्येतिमधुमाधवयाममर्दिकायाम् ॥ १३ ॥ उपोपविष्टकमलमितिरुपसर्ग
स्यद्विचनम् ॥ तथाचश्रूयते ॥ प्रप्रुड्यमहोदेवसंसंभ्यमननसदा ॥ उपोपहायसंसर्गमुदुद्गतसतापसइत्यादि ॥ उपविष्टकमलयेनसतथात्तम् ॥ यद्वा उपसर्गपेउपविष्टाकमलालक्ष्मीयस्यतम् ॥
॥ १४ ॥ चंचच्छब्दः स्फुरणार्थः ॥ १५ ॥ सुपाटल्यदच्छदशोभनपाटल्युष्णवदोष्टम् ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ वेदाः कर्मोपासनविषयाउपानिवदेदितिविद्येकसमाधिगम्येनैवविदुः ॥ २१ ॥ २२ ॥
अध्यस्तविस्तीर्णशिलमाश्रितद्वहृषाषाणम् ॥ २३ ॥ २४ ॥ पद्यैकोनविंशत्याभस्त्रापपरमयापुद्गा ॥ अस्तौषीन्माधवेवैमश्रिन्दिङ्गोचमः ॥ बाह्यांतरिति ॥ तथाचोक्तम् ॥ अपवित्रःपवि

सन्नक्षिप्तंसमभ्येन्युडरीकक्षिमच्युतम् ॥ उपोपविष्टकमलंवनमालाविराजितम् ॥ १४ ॥ शंषपद्मगदाचक्रचंचकरचतुष्टयम् ॥ क्रौस्तुभोज्ञासितो
रस्कंपीतकौशेयवाससम् ॥ १५ ॥ सुनीलदीवरुचिसुस्निग्धमधुगुह्रितम् ॥ नाभीहृदलसत्पद्मसुपाटलरदच्छदम् ॥ १६ ॥ दाडिमीबीजदर्शनकिरी
टद्योतितंबरम् ॥ देवंद्रवदितपदंसनकादिपरिष्टुतम् ॥ १७ ॥ दिव्यार्षिभिर्नार्दाबैः परिगीतमहोदयम् ॥ प्रह्लादाद्यैर्भोगवतैः परिन्दितमानसम् ॥ १८ ॥
धृतशार्ङ्गच्युदुदंडिताविलदानवम् ॥ मधुकैटभहंतारंकसविध्वंससूचकम् ॥ १९ ॥ कैवल्ययत्परब्रह्मनिराकारमगोचरम् ॥ तपुसूत्र्यापरिणतंभक्तानां
भक्तिहेतुतः ॥ २० ॥ वेदाविदुर्गुदाकारनैवोपनिषदोदितम् ॥ ब्रह्माद्यानचर्गाविणाश्चक्रेनेत्रातिथिसतम् ॥ २१ ॥ प्रणनामसुदुयुक्तः शितिविन्ध्यस्तमस्तकः ॥
सन्नक्षिप्तंहृषीकेशमश्रिबिंदुमहातपाः ॥ २२ ॥ तुष्टावपरयाभत्तयामौलिबद्धकरांजलिः ॥ अध्यस्तविस्तीर्णशिलबलिध्वंसिनमच्युतम् ॥ २३ ॥ तत्रप
चनदाभ्याशोमार्कंडेयादिसेविते ॥ गोविंदमश्रिबिंदुः सस्तुतवांस्तुष्टमानसः ॥ २४ ॥ ॥ अश्रिबिंदुरुवाच ॥ ॥ ओंमःपुडरीकाङ्गबाह्यातिःशौचदा
यिने ॥ सहस्रशीर्षांपुरुषःसहस्राक्षःसहस्रपात् ॥ २५ ॥ नमामितेपदद्वंद्वसर्वद्वंद्वनिवारकम् ॥ निद्वंद्वयाधियाविष्णोजिष्णवादिसुरदंडित ॥ २६ ॥
यंस्तोतुनाधिगच्छतिवाचोवाचस्तेरपि ॥ तमष्टिकइहस्तोतुमक्तिरत्रबलीयसी ॥ २७ ॥ अपियोभगवानीशोमनःप्राचामगोचरः ॥ समाहृशैरुपधी
भिःकथस्तुत्योवचःपरः ॥ २८ ॥ यंवाचोनविशतीशमनतीहमनोनयम् ॥ मनोगिरामतीतंतकःस्तोतुशक्तिमान्भवेत् ॥ २९ ॥ ॥ यत्प्यनिःश्रसितंवेदाः
सपडंगपदक्रमाः ॥ तस्यदेवस्यमहिमामहान्कैरवगम्यते ॥ ३० ॥

त्रोवात्सर्वस्यांगतोषिवा ॥ यःस्मरेत्पुडरीकाक्षंसंवाह्याभ्यन्तरश्रुचिरिति ॥ पुरुषसुक्तदृष्टोर्ध्वेनस्तौति ॥ सहस्रशीर्षादिकंसवर्तमकत्वाज्ज्ञातव्यम् ॥ गतीोक्तविश्वरूपशरीरग्रहणाद्वा ॥
क्षीराधिश्वाथिश्रीनारायणचिह्ननलीलाक्षरीरपरिग्रहणाद्वा ॥ २९ ॥ द्वंद्वशब्देनात्राध्यात्मिकादितापत्रिसंग्रहते ॥ निद्वंद्वयाधितिचिह्नयाऽङ्कुरितयेतियावत् ॥ २६ ॥ २७ ॥ मनसःप्राचाब्रह्मादी
नाम् ॥ मनोवाचाभीतिकचिद् ॥ २८ ॥ यंवाचइति ॥ यतोवाचोनिवर्ततेभ्याप्यमनससहेतिश्रुतेः ॥ २९ ॥ यस्येति ॥ शिक्षाकल्पव्याकरणिरुक्तच्छेद्येतिष्यंगानिपदक्रमाश्रतस्सहितोवेद

परहेर ॥ तत्समाप्त ॥ ४२ ॥ कृष्णहिविक्षिपनाशयेत्यर्थः ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ तिष्ठान्दुःस्थानुमिच्छुः ॥ समर्थसिन्धुमयार्थतः ॥ अतःस्थास्यामीति ॥ ५३ ॥ सुदुर्मेधाभ्राकृत्वच्छिः ॥ अथचयदिज्ञानवाक्याशीसोत्कृष्टकदापिनत्याज्येविज्ञानवानित्यर्थः ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ अमृतकेवलम् ॥ नैजरीमित्युपलक्षणं इदमाव

स्तोतात्वेवदुर्जेन्द्ररोस्तुतिस्त्वंस्तुत्यस्त्वमेवसकलाहिभवानिहैकः ॥ त्वतो न किंचिदपि भिन्नमवैमिविषणोत्तुणासादाकृष्णहिमेषवजंभवारे ॥ ४३ ॥ इतिस्तुत्वाहर्षीकेशमाग्निर्विदुर्महतपाः ॥ तस्यौत्तुष्णातितोविष्णुरुवाचवरदोमुनिम् ॥ ४४ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ अग्निर्विदोमहाप्राज्ञमहततपसां निधे ॥ वंवरयमुप्रीतस्तवादेयंन किंचन ॥ ४५ ॥ अग्निर्विदुरुवाच ॥ यदिप्रीतोसिभगवन्चकुठेशजगपते ॥ कमलाकांततहैहियदिहप्रार्थयाम्यहम् ॥ ४६ ॥ इतातुज्ञोथहरिणाभ्रंगेनसतापसः ॥ कृतप्रणामोहृष्टात्मावरयामासकेशवम् ॥ ४७ ॥ भगवन्सर्वगोपिहितिष्टपंचनदेद्भदे ॥ हितायसर्वजं नूनमुत्तुष्णुणांविशेषतः ॥ ४८ ॥ लक्ष्मीशेनवरोमह्यमेषेदोऽविचारतः ॥ नान्यंवरंसमीहिंभक्तिं चत्वपदांजुजे ॥ ४९ ॥ इतिश्रुत्वावंतस्याग्निर्विदोम धुमुद्भनः ॥ प्रीतःपरोपकारार्थंतेत्याहाव्धिजापतिः ॥ ५० ॥ ॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ अग्निर्विदोमुनिश्रेष्ठस्थास्याम्यहमिहशुक्लम् ॥ काशीभक्तिमतां पुंसभुक्तिमार्गसमादिशत् ॥ ५१ ॥ मुनेपुनःप्रसन्नोस्मि वरं ब्रूहिददामिते ॥ अतीवममभक्तोसिभक्तिस्तेस्तुदृढामपि ॥ ५२ ॥ आदावैवहितिष्टानुसहम् त्रतपोनिधे ॥ ततस्तद्यासम्भ्यर्थिस्थास्याम्यत्रसदैवहि ॥ ५३ ॥ प्राच्यकाशीसुदुर्मेधाःकस्यजेज्ज्ञानवान्यदि ॥ अनर्च्यप्राच्यस्यसिष्यसिंहित्वाकाचं कर्इहते ॥ ५४ ॥ अरुपीयसाश्रमणेहवपुषोव्ययमात्रतः ॥ अवश्यंगत्सस्यशुभ्रुथथामुक्तिस्तथाक्कहि ॥ ५५ ॥ विनिमथ्यजराजीर्णदेहं पार्थिवमन्त्रै ॥ प्राज्ञाःकिमुन्यूक्तीपुरमृतनैर्जंषुः ॥ ५६ ॥ नतपोभिर्नवादानैर्नयद्बुद्धक्षिणैः ॥ अन्यत्रलभ्यतेमोक्षोयथाकार्श्याततुव्ययात् ॥ ५७ ॥ अपियोगांहि युंजानयोपिनेयतमानसाः ॥ नैकेनजनन्मानुक्ताःकार्श्यामुक्तावुव्युयथात् ॥ ५८ ॥ इदमेवमहादानमिदमेवमहतपः ॥ इदमेवमन्त्रैश्चैतुक्तास्थान्प्रियते तनुः ॥ ५९ ॥ सएवविद्वज्जगतिसएवविविजितेन्द्रियः ॥ सएवपुण्यवान्धन्योलब्ध्वाकाशीनीयस्यजेत् ॥ ६० ॥ तावत्स्थास्याम्यहंवात्रयथावत्काशीसुने त्विह ॥ प्रलयेपिननाशोऽस्याःशिवशूलप्रसुस्थितेः ॥ ६१ ॥ इत्याकर्ण्यगिरिविष्णोरोग्निर्विदुर्महासुनिः ॥ ग्रहशरोमाप्रोवाचपुनरन्यंवरंबुणे ॥ ६२ ॥ मापतेममनाम्रात्रतार्थंपंचनदेक्षुमे ॥ अभक्तेभ्योपिभक्तेभ्यःस्थितोमुक्तिंसदादिश ॥ ६३ ॥ येत्रपंचनदेस्नात्वाग्वादेशांतरेष्वपि ॥ नक्षःपंचत्वमापन्नानु क्तितेभ्योपिवैदिश ॥ ६४ ॥ येतुपंचनदेस्नात्वात्वांभज्यन्तिमानवाः ॥ चलाचलापिद्वैरूपामात्याक्षीच्छ्रीश्रुताम्ररात्र ॥ ६५ ॥

निकाराहितमित्यर्थः ॥ वपुःस्वरूपम् ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ इतिरूपवैरूपा ॥ इतिरूपमेवाह ॥ चलाचलेति ॥ चलाविष्णवतरेषु तस्मिन्न

चला यद्वा चलासंभ्रं अस्त्वानिर्गणहृत्वा ॥ ६८ ॥ मयासहमालम्भीस्तयासहमायवहति ॥ ६९ ॥ एतदेवदशयति ॥ ६८ ॥ वसति ॥
 येषांपंचदेस्त्रिधातासदाऽहंहृदिवर्ते ॥ पंचदेसदाऽहंहृदिनिवाहृदयेषाम् ॥ समुसरपिणीलक्ष्मीर्वसदाऽसंपविर्गणसंज्ञिकालम्भीमंक्षलम्भीश्रत्पाऽऽनासाशरवर्तित्यर्थः ॥ ६९ ॥ ७० ॥

॥ श्रीविष्णुरुवाच ॥ एवमस्त्वग्निर्विदोऽत्रभवतायद्वृतमुनेऽर्धेनमनामयासहभिव्यति ॥ ६६ ॥ विदुमायवहत्यास्याममत्रैलोक्यविश्रुता ॥
 काश्यांभविष्यतिमुनेमहापापैघघातनी ॥ ६७ ॥ येमामत्रनराःपुण्याःपुण्येषंचनदेवद्रे ॥ सदासपर्ययिष्यन्तिषोऽंससर्भाःकुतः ॥ ६८ ॥ वसुस्वह
 पिणीलक्ष्मीर्लक्ष्मीर्नार्वाणसंज्ञिका ॥ तत्पार्श्वेगासदयेषाहृदिपंचनेरुहसम् ॥ ६९ ॥ यैर्नंपंचनदंप्रायवसुभिःश्रीणिताद्विजाः ॥ अशुलभ्यविस्तीर्णा
 तेषांताद्वसुरोदिति ॥ ७० ॥ तस्यवन्त्यालेकेस्मिन्कृतकृत्यास्तएवहि ॥ प्रायैर्ममसांनिध्यंभवोममसाकृताः ॥ ७१ ॥ विदुतीर्थमिदनाभतदनाश्रम
 विव्यति ॥ अग्निर्विदोऽनुनिश्रष्टसर्वपातकनशानम् ॥ ७२ ॥ कार्तिकेर्विदुतीर्थेयब्रह्मचर्यपरायणः ॥ स्नास्यदनुदितेयानोऽनुजातस्यभीःकुतः ॥ ७३ ॥
 अपिपापसहसाणिक्कृत्वामोहेनमानवः ॥ ऊर्जेयमनेदस्नातोनिष्पापोजायतेक्षणत् ॥ ७४ ॥ यावत्स्वस्थोस्तिदेहायथावैद्वियविक्रव. ॥ तावद्धता
 निकुर्वीत्यतोदेहफलंश्रतम् ॥ ७५ ॥ एकभक्तेनतेनतथैवायाचितेनच ॥ उपवासेनदेहेयसंशोध्योचिमाजनम् ॥ ७६ ॥ कृच्छ्रंवाद्रियणार्हानि
 कर्तव्यानिप्रयत्नतः ॥ अशुचिःशुचिनामेतिकायोयद्वृतधारणात् ॥ ७७ ॥ व्रतैःसंशोधितेदेहेयमोवसतिनिश्चलः ॥ अर्थकामौसनिर्वाणौतत्रयद्भुद
 स्थितिः ॥ ७८ ॥ तस्माद्भूतानिसततंचरितव्यानिमानवैः ॥ धर्मसांनिध्यकर्तृणिचतुर्वर्गफलेषुभिः ॥ ७९ ॥ सदाकर्तुंनशक्रोतिव्रतानियदिमानवः ॥
 चातुर्मास्यमनुप्राप्यतदकुप्यत्प्रयत्नतः ॥ ८० ॥ भूराय्याब्रह्मचर्यकचिद्भक्षयनिषेधनम् ॥ एकभक्तादिनियमोऽनित्यदानंस्वशक्तितः ॥ ८१ ॥
 पुराणश्रवणैवतदर्थाचरणुनः ॥ आसंदीपोद्वेधश्च महापूजेष्टवते ॥ ८२ ॥ प्रभूतांकुर्वीजाब्देदेशेचापिगततम् ॥ यत्नेनवज्रयुद्धीमान्कहतवर्षे
 वृद्धये ॥ ८३ ॥ असंसाध्यासंभाष्याश्चातुर्मस्यप्रतस्थितैः ॥ गौनंचापिसदाकायतथ्यवत्क्यमेववा ॥ ८४ ॥ निष्पावांश्चममूरैश्चकोद्रवान्वर्जयेद्धतं ॥
 सदाशुचिभिरास्येयंशुष्योयानाश्रतीजनः ॥ ८५ ॥ दंतकेशांबरादीनिनित्यशोध्यानिनयत्नतः ॥ अनिष्टचितानोकायव्रिंतिनाहृद्यपिक्कचिन् ॥ ८६ ॥
 द्वादशस्वपिमासेषुव्रतिनोऽयफलंभवेत् ॥ चातुर्मास्यव्रतमृतंतातफलंस्याद्वर्षदितम् ॥ ८७ ॥

वसहसिंशुस्वमासम् ॥ त्रिषथाहृत्तिसोपाठः ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥

८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ अभ्यंगाद्वहति ॥ अभ्यंगा
 चतुर्ध्वपिचमासेषुनसामर्थ्यव्रतेयदि ॥ तदोजेव्रतिनाभाव्यमप्यब्दफलमिच्छता ॥ ८८ ॥ अव्रतःकार्तिकोयेषांशतोमृदुधियामिह ॥ तेषांपुण्यस्यलेषो
 पिनभवेत्सूकारामनाम् ॥ ८९ ॥ कृच्छ्रवाचातिकृच्छ्रवाप्राजापत्यमथापिवा ॥ संप्राप्तिकार्तिकेमासिकुर्याच्छ्रयतिणुण्डवाक् ॥ ९० ॥ एकारंभ्रतं
 कुर्यात्रिरात्रव्रतमेववा ॥ पंचरात्रं सरात्रसंप्राप्तिकार्तिकेव्रती ॥ ९१ ॥ पक्षव्रतंवाकुर्वतमासेपौषणमेववा ॥ नोजोवंध्याविधातव्येव्रतिनाकेनचित्क
 चित् ॥ ९२ ॥ शाकाहारंपयोहारंफलाहारमथापिवा ॥ चरेद्यवलाहारंसांप्राप्तिकार्तिकेव्रती ॥ ९३ ॥ नित्यैर्नमितिकेस्नानंकुर्याद्दूजेव्रतीनः ॥ ब्रह्मचर्यं
 चरेद्दूजेमहव्रतफलाथवाक् ॥ ९४ ॥ बाहुलंब्रह्मचर्येणयःक्षिपेच्छुचिमानमः ॥ समस्तंहायनेनब्रह्मचयकृतंभवेत् ॥ ९५ ॥ अस्तुकर्तिकेमाससुपवासैः
 समापयेत् ॥ अप्यब्दमपितेनेहभवेत्सम्यगुपोषितम् ॥ ९६ ॥ शाकाहारपयोहारैरूजेर्यैरनिवाहितः ॥ अखंडिताशरत्नेनतदाहारेणयापिता ॥ ९७ ॥
 पत्रभोजीभवेद्दूजेकांस्यज्यप्रयत्नतः ॥ योव्रतीकांस्यभोजीस्थान्नतद्भ्रतफलंभवेत् ॥ ९८ ॥ कांस्यस्यनियमदद्यात्कांस्यसपिप्रभूरितम् ॥ ऊजेनयक्षये
 त्सौद्रमतिशुद्धान्तिप्रदम् ॥ ९९ ॥ मधुत्यागेघृतंदद्यात्पायसंचसशर्करम् ॥ अभ्यंगेऽभ्यग्रहारेचतैलमूर्जेविवर्जयेत् ॥ १०० ॥ भूयात्सनारकीदेहीतत्राभ्य
 गाढतोनघ ॥ तैलत्यागेतिलान्दद्याद्वाणमात्रान्सकाचनान् ॥ १ ॥ कार्तिकेमस्यभोजीयःसतैर्भाषोनिमृच्छति ॥ बाहुलेभंसभोजीयःसृष्टिमिभूयशो
 णिते ॥ २ ॥ मांसाशिनोपियेभूपास्यजेयुस्तेपिकार्तिके ॥ मस्यमांसानिसस्यज्यकार्तिकेव्रततत्पर ॥ ३ ॥ मस्यमांसाद्वाहोपढिर्भवेतिनि
 श्रितम् ॥ नियमेमस्यमांसानांदद्यात्कार्तिकेकव्रती ॥ कूभ्रमांडानिसमाषाणिदशस्वर्णयुतान्यपि ॥ ४ ॥ कार्तिकेमौनभोजीयःसोश्रात्यधृतमेवहि ॥
 सुघटांसतिलांमौनीसहिरथांप्रदापयेत् ॥ ५ ॥ कार्तिकेकवणंत्यक्तयेनव्रतभृतासता ॥ त्यक्ताःसर्वेसास्तेनतत्प्रायोगांप्रदापयेत् ॥ ६ ॥ भूशय्यांका
 र्तिकेकुर्वन्नमुवंसंस्पृशेद्व्रती ॥ पर्यंकंभूशयोदद्यात्सतुलंसोपधानकम् ॥ ७ ॥ दीपयःकार्तिकेदद्यादखंडघृतवर्तिकम् ॥ मोहंधतमसंप्रायसनगच्छतिदुग्
 तिम् ॥ ८ ॥ यक्षुर्थात्कार्तिकेमासेरजन्यादीपकौमुदीम् ॥ तामिंचांधतामिसंनसपश्येत्कदाचन ॥ ९ ॥ पाण्यंधकारसंकुद्धःकार्तिकेदीपदानतः ॥ क्रोथां
 धकारितुमुवंभास्करसिंनवीक्षते ॥ ११० ॥

दुद्वतेनात् ॥ आद्यतः आद्यात् अभ्यग्रहारेच्छेदः ॥ अभ्यंगेऽभ्यग्रहारेच्छेदः ॥ तत्राभ्यंगदित्यभ्यग्रहारेपलक्षणम् ॥ १ ॥ तैमीतिमिस्त्वस्यस्वीयासंनिष् ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ पाण्यंधकारसंकुद्धः पाण्येवाधकारस्तस्मैसंकुद्धः ॥ ११० ॥

॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ प्रबोधकणिसुखानिकादशमि ॥ १२० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥
 सत्त्वयौतम्यप्रथमैत्रैलोक्यसुचराचरम् ॥ प्रबोधेन्ममाश्रयेदीपंसोऽब्जलवर्तिकम् ॥ ११ ॥ पंचमृतानां कलशैर्हजेमांस्त्यापयेन्नरः ॥ अणवियत
 मासाद्यवसेत्करसंस्पृणयवान् ॥ १२ ॥ प्रतिक्षणकार्तिकिकेकुर्वञ्ज्योत्स्रांप्रदीपजाम् ॥ ममाश्रयभक्तिसंयुक्तो गर्भं ध्यातं न संशिरत् ॥ १३ ॥ अज्यम्
 त्तिकसूत्रेयोदीपंश्रेयसो बोधयेत् ॥ बुद्धिश्रंशं चान्नातिमहासृष्ट्युभये सति ॥ १४ ॥ कार्तिके मासि मेयात्रायैः कृता भक्तिस्तपैः ॥ विदुतीर्थकृतस्नानैर्लक्ष्यु
 क्तिर्नद्वैतः ॥ १५ ॥ व्रतितः कार्तिके मासि स्नातस्य विधिवन्मम ॥ दामोदरशुद्धाण्यर्घ्यदुज्जैर्द्विनिपूदन ॥ १६ ॥ स्नाने निमित्तिके कृष्णकार्तिके याशो
 षणे ॥ शुक्लान्वर्ध्यादुत्तरायणसहितो भवान् ॥ १७ ॥ इमौ मंत्रैः सुस्त्र्यायोर्धर्ममहं प्रयच्छति ॥ सुवर्णरत्नपुण्ड्रुज्जैर्हसेन पुण्यवान् ॥ १८ ॥
 सुवर्णपूर्णपृथिवीसंकरूपोदकपूर्वकम् ॥ तेन दत्ता भवेत्सस्य सुपात्राय सुवर्षणि ॥ १९ ॥ एकादशीमासाद्य प्रबोधे करणीसम ॥ विदुतीर्थकृतस्नाने नोरात्रो
 जागरणान्वितः ॥ २० ॥ दीपान्प्रबोध्य बहुरोममालं कृत्यशक्तिः ॥ तौर्यत्रिकविनोदेन पुण्यश्रवणादिभिः ॥ २१ ॥ महामहोत्सवं कृत्वा यत्संरूपा
 तिथिर्भवेत् ॥ तत्राह्वादीन्बहुशः कृत्वा मन्त्रानियनरः ॥ २२ ॥ महापातक्युक्तोऽपि न विशेषप्रमदोदरम् ॥ विदुमाधवनामानं यो मासत्रयसमयेत् ॥ २३ ॥
 विदुतीर्थकृतस्नानो निवर्षणसिंहिविदति ॥ आदिमाधवनामहं ज्यः सत्ययुगे हुने ॥ २४ ॥ अनंतमाधमो ज्ञेयज्ञेनाथासर्वसिद्धिहः ॥ श्रीदमाधवसंज्ञो हं
 द्वापरपरमार्थकृत् ॥ २५ ॥ कलौ कलिप्रलम्बं सीद्धेयो हं विदुमाधवः ॥ कलौ करुणसंपन्नानमा विदंति मानवाः ॥ २६ ॥ एवैवमायसुहृत्सेवनादपरयणः ॥
 ममभक्तिप्रकृषु वर्षाण्ये विधेः शं द्विपतिवै ॥ २७ ॥ विद्विषो मम ते ज्ञेयाः पिशाचपदगामिनः ॥ पैशाचियोनिमायापिकालभैवशासनात् ॥ २८ ॥ दिग्दर्श
 सहस्राणि जपित्वा दुःखसारे ॥ विश्वेशानुग्रहादेवततो मोक्षमवाप्सुयुः ॥ २९ ॥ तस्माद्धेवो न कर्तव्ये विश्वेशे परमात्सनि ॥ विश्वेशद्वेष्टिणां पुंसु प्रायश्चित्तं
 यतो न हि ॥ ३० ॥ मनसापि हि विश्वेशं विद्विषंतीह येऽधमाः ॥ अध्यासतैर्धताभिर्ममृतास्तैस्त्यत्र संततम् ॥ ३१ ॥ शिबिर्निदापगयेष्ये पाण्डुपत्निर्दकाः ॥
 विद्विषो मम ते ज्ञेयाः पतंतो न केऽशुचौ ॥ ३२ ॥ अष्टाविंशतिकोऽपुन केऽनुक्रमेण हि ॥ करुणकरुणसंयुस्ते ये विश्वेश्वरनिर्दकाः ॥ ३३ ॥ विश्वेशानुग्रह
 प्रायसुनेहमपि मुक्तिदः ॥ मद्रक्तैस्तद्दिशेषेण सेव्ये विश्वेश्वरोऽनिशम् ॥ ३४ ॥ इयं वाराणसी ज्ञेया सुने पाण्डुपतस्थली ॥ तस्मान्पशुपतिः स्वः कार्थ्या
 निश्रयसार्थिभिः ॥ ३५ ॥ अत्रापचनदतीथिहाति विश्वेश्वरः स्वयम् ॥ ऊर्जमदैवमगणः सत्कंदः सपरिच्छदः ॥ ३६ ॥
 ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥

धूपपापकहत्तितपमौदार्यख्यापनायोक्तम् ॥ धूपपापकोपलक्षितेधर्मानन्दइत्यर्थः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

ब्रह्मासवेदःसमवोब्रह्माणयाद्याश्चमातरः ॥ सप्तऋषयःससरितःस्नान्यूजैधृतपापके ॥ ३७ ॥ सचेतनाहियावतल्लोक्येदेहधारिणः ॥ तवतःस्नातुभयानिदं
 तिकिधृतपापके ॥ ३८ ॥ येनपचन्देहातंप्राप्यकार्तिकंकुभम् ॥ जलबुद्धवतेषांघृथाजन्मशरीरिणाम् ॥ ३९ ॥ आनंदकाननंपुण्यपुण्यं चन्दंततः ॥
 ततोपिममसान्निध्यमग्निविदोमहासुने ॥ १४० ॥ अनेनचनुमानेनविद्धिपंचनदस्यैवै ॥ महिमानंमहाप्राज्ञसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ ४१ ॥ शुद्धपिप्यं
 महाप्राज्ञोमहापापैःप्रसुच्यते ॥ विष्णोर्मुखादितिश्रुत्वसोमिबिंदुमहसुनिः ॥ ४२ ॥ पुनःप्रणम्यप्रच्छविंदुमाधमच्युतम् ॥ ४३ ॥ अङ्गिबिंदुरुवाच ॥
 भगवच्छ्रेतुमिच्छामिबिंदुमाधवतद्ब्रह्म ॥ कतिघातवरूपाणिकार्यांसतिजनादनं ॥ ४४ ॥ भविष्याप्यपिकानिहितानिमैकथयाच्युत ॥ यनिभंसूच्यते
 भक्ताःप्राप्स्यंतिकृतकृत्यताम् ॥ १४५ ॥ ॥ इतिश्रीस्कादिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसहितायांचतुर्थेकाशीविंडउत्तरार्धेबिंदुमाधवविदोक्ताम्यष
 ष्टितमोऽध्यायः ॥ ६० ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ षडास्यमाधवाख्यानंश्रुतंमपापनाशनम् ॥ महिमापिश्रुतःश्रेयान्सस्यभ्रपंचनदस्यै ॥ १ ॥
 यदग्निबिंदुनाष्टिच्छमाधवोदित्यसूदनः ॥ तस्योत्तंसमाख्याहियाख्यातंमधुद्विषा ॥ २ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ शृण्वगस्त्यमहर्षेवंपंक्य
 मयाश्रुना ॥ माधवेनयाचक्षिसुनयेचाग्निविदेव ॥ ३ ॥ ॥ बिंदुमाधवउवाच ॥ आदोपादोदकेतीर्थेविद्धिमामादिकेशवम् ॥ अग्निबिंदोमहप्राज्ञमहात्मानं
 मुक्तिदायकम् ॥ ४ ॥ अविमुक्तोऽमृतेशेत्रेयेचंयत्यादिकेशवम् ॥ तेऽमृतचंभजेत्येवसर्वदुःखविवजिताः ॥ ५ ॥ संगमेशंमहर्लिगंप्रतिष्ठाप्यादिकेशवः ॥
 दर्शनादवहंनृणांमुक्तिमुक्तिदिशेत्सदा ॥ ६ ॥ यस्यांपादोदकाच्छ्रेतुद्वीपतीर्थमहत्तरम् ॥ तत्राहंज्ञानदेनृणांज्ञानकेशवसंज्ञकः ॥ ७ ॥ श्वेतद्वीपिनरः
 स्नात्वाज्ञानकेशवसन्निधौ ॥ नज्ञानाद्भ्रश्येत्कापिज्ञानकेशवपूजनात् ॥ ८ ॥ तादृशकेशवनामाहंताहर्षतीर्थेनरोत्तमैः ॥ पूजनीयःसदाभक्तयताहर्ष-
 वतोप्रियामम ॥ ९ ॥ तत्रैवनादेतीर्थेस्म्यहंनारदकेशवः ॥ ब्रह्मविद्योपदेशचततीर्थाप्लुतवर्षमगात् ॥ १० ॥ प्रह्लादतीर्थतत्रैवनाम्नाप्रह्लादकेशवः ॥ अक्षैः
 समर्चनीयोहंमहाभक्तिसमृद्धये ॥ ११ ॥ तीर्थेऽपरीषेत्त्राहंनारदकेशवः ॥ पातकध्वांतनिचयंध्वंसयामीवणादपि ॥ १२ ॥

अग्निबिंदुनाष्टस्यमत्युत्तमुक्तास्तुमहर्षेवंपंक्यच्छति ॥ षडास्येति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

॥१३॥१५॥१६॥१७॥१८॥ गोपीगोविंदतीर्थोपायुक्तश्रीकृष्णवार्त्तम् ॥ १९ ॥ २० ॥ विशेषतुष्टशिलपितृवार्त्तम् ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ शक्तिमुक्तिव्यक्तिकोश ॥ २४ ॥
 दत्तात्रेयेश्वराध्यासहमादिगदाधरः ॥ हराभित्तप्तकानसंसारादसंचयम् ॥ ३३ ॥ तत्रैवभगवतिथैशुशुकेशवनामतः ॥ काशीनिशिरुदुशो
 विभार्त्तमनोरथैः ॥ ३४ ॥ वामनाख्येमहातीर्थमनःप्रार्थितदेष्टुभे ॥ पूज्यंहनुभमिच्छद्दिनावासानकेशवः ॥ ३५ ॥ त्वरणाप्यर्जुनैरेवनामनः
 णात्मकम् ॥ भक्ताःसमर्च्यमान्युवननारायणात्मकाः ॥ ३६ ॥ तीर्थज्ञवराहाख्येज्ञवराहसंज्ञकः ॥ नैःसर्पचर्चनिर्वाहसर्वयज्ञफलशुभिः ॥ ३७ ॥
 विश्वानरसिंहकेशीविघ्नविदारणः ॥ तत्राश्विनीर्थेससेव्यस्तीर्थोद्देशान्तये ॥ ३८ ॥ गोपीगोविंदतीर्थेदुगोपीगोविंदसंज्ञकम् ॥ समर्च्यमानैरेवनामनः
 समसायनसंस्पृशेत् ॥ ३९ ॥ सुनलश्रीसिंहोस्मितीर्थेतत्राश्विनावने ॥ दिशामिभक्त्युक्तेभ्यःसदानैःश्रेयसीश्रियम् ॥ ४० ॥ शेषमाधवत्प्राणैर्न
 र्थेऽवहारिणि ॥ विश्राणायाम्यशेषांश्चविशेषान्भक्तार्चितान् ॥ ४१ ॥ शंखमाधवतीर्थेचस्नान्वाशंखमाधवम् ॥ शखोदकेतसंस्नाय्यभेच्छुनन्निघ्नैः
 पतिः ॥ ४२ ॥ हयश्रीवेमहातीर्थेमाहयश्रीवकेशवम् ॥ प्रणम्यप्रानुयाज्ञानंनद्विष्णोःपरसंपदम् ॥ ४३ ॥ भीष्मकेशवनामहंशुद्धकालेशश्रिये ॥ उपवर्गा
 न्दरेभीष्मान्सेवितोभक्तियुक्तितः ॥ ४४ ॥ निर्वाणकेशवआहंभक्तनिर्वाणसूचकः ॥ लोलकादुत्तरेभगोलोलत्वचैतसोहरे ॥ ४५ ॥ वंदेखिलेश्वरं
 दुर्यायाम्यथोमासमर्चयेत् ॥ काश्याख्यातत्रिसुवनकेशवंनसगर्भमाक् ॥ ४६ ॥ ज्ञानवाप्याःपुरोभोगेविद्धिमंज्जितमाधवम् ॥ तत्रसांभनितोरेवर्च्य
 ज्ञानप्राप्तोतिशाश्वतम् ॥ ४७ ॥ श्वेतमाधवसंज्ञोहंविशालाह्याःसमीपतः ॥ श्वेतद्विपेश्वरंरुपकुर्वाभित्तयासमर्चितः ॥ ४८ ॥ उदयदशशोधसेध्यां
 प्रयागख्यंचमाधवम् ॥ प्रयागतीर्थेमुस्तातोदङ्घापैःप्रमुच्यते ॥ ४९ ॥ प्रयागामनेपुंसांयत्फलनपिसुश्रुतम् ॥ तत्फलंस्याद्दशगुणप्रस्नानवास
 श्रतः ॥ ५० ॥ गंगायमुनयोःसंगेयत्पुण्यंस्नानकारिणाम् ॥ काश्यामत्सत्रिधावप्रतपुण्यस्याद्दशोत्तरम् ॥ ५१ ॥ दानानिराहुश्रुत्सकैर्दत्तात्रेयतल
 भवेत् ॥ कुरुक्षेत्रहितकार्यामत्रैवम्याद्दशाधिकम् ॥ ५२ ॥ गंगोत्तरवहायत्रयमुनापूर्वाहिनी ॥ तत्संभेदंनःप्राप्यसुच्येन्नहहत्यया ॥ ५३ ॥ नानं
 तत्रकर्तव्यैर्पिददनचभावतः ॥ देयानितत्रदाननिमहाफलमभीप्सुना ॥ ५४ ॥ गुणाःप्रजापतिक्षेत्रेयेसर्वसुदीरिताः ॥ अविमुक्तैर्हतेः३५
 स्याताश्चभवंतिहि ॥ ५५ ॥ प्रयागेशंमहालिंगंनतत्रप्रतिष्ठितकामदम् ॥ तस्मान्निध्याञ्चततीर्थकामदंपरिर्कीर्तितम् ॥ ५६ ॥
 ॥२५॥२६॥ २७ ॥ २८ ॥ उच्छुत्तरे ॥ २९ ॥ तवमिमावे ॥ ३० ॥ मत्सिद्धिप्रयागामाधवनिकंठ ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ प्रयोगेर्षद्वैकव्य ॥ ३६ ॥

१ श्यानेतु मगा नोत्तरवहा पर दक्षिणवाहिनीति निचरगोचरंनष्टं दम्य । न चैत कशोत्थप्रयागमित्य तत्र मसेदामागदिति । २ यदुच्छुत्तरेयस्मिन्न प्रजोन्नादिति सुच्छुत् । टीकाकासन नहं जया म्नामन्यन

॥ ३७ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ मामनुमालशुकृत्यस्तस्मिन्पंचवैर्यः ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ग्रहव्येप्रद्वन्द्वेवैर्यः ॥ ४८ ॥ ४९ ॥
 ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ मणिकर्णिकायाः समीपमुपमणिकर्णिकं मणिकर्णिकायामित्यर्थः ॥ ५३ ॥ वैकुण्ठदिति ॥ आगत्यमणिकर्णिकासमासाद्योतशेषः ॥ ५४ ॥ सङ्गदिति । मङ्क
 काश्यामाद्यः प्रयागेयैस्नानोत्तरकार्कगः ॥ अरुणोदयमासाद्यतेषानिःश्रेयसङ्कृतः ॥ ३७ ॥ काशुद्रवैप्रयागेयेतपसिस्नातिप्रयताः ॥ दशाश्वमेयज
 नितं फलतेपामिवेष्टुवम् ॥ ३८ ॥ प्रयागमाध्वंभक्त्याप्रयागेशचकामदम् ॥ प्रयागेतपसिस्नानावेयं चर्चवहंसदा ॥ ३९ ॥ धनधान्यसुतद्धीस्तेष्वध्वाम्भे
 गान्मनोरमान् ॥ मुक्तेहपरमानंदं परमोक्षमवाप्नुयुः ॥ ४० ॥ माघेसर्वाणित्थानिप्रयागमाधियातिहि ॥ प्राच्युदीचीप्रतीचीतोदक्षिणाप्रस्तथाध्वतः ॥
 ॥ ४१ ॥ काशीस्थितानितीर्थानिमुनेयानिचक्रुत्रचित् ॥ यदियातितदार्थातित्थत्रयमनुत्तमम् ॥ ४२ ॥ आयात्युजंपंचवनेप्रतःप्रतर्पतर्पणतिक्रम् ॥
 महावौघप्रशमनेमहाश्रेयोविधायिनि ॥ ४३ ॥ प्राच्यमाध्वघार्षिचप्रयागेशसमीपतः ॥ प्रातःप्रयागेस्नानातिसर्वतीर्थानिमामलु ॥ ४४ ॥ सप्तःसप्तच
 मध्याह्नमभियातित्थानिचक्रुत्रचित् ॥ संस्नातुंसर्वतीर्थानिसुक्तिदामणिकर्णिकाम् ॥ ४५ ॥ काश्याहस्यपरमत्तेकथितमुने ॥ यथातीर्थत्रयीश्रेष्ठान्व
 स्वकालेविशेषतः ॥ ४६ ॥ अन्यद्ग्रहस्यैवश्यामिनवाच्यंयत्रक्रुत्रचित् ॥ अभक्तुषुसदागोप्यंनगोप्यंभक्तिमज्जने ॥ ४७ ॥ काश्यासर्वाणित्थानिचक्रु
 कादुत्तरोत्तरम् ॥ महैनांसिप्रहृत्येवप्रसह्यनिजतेजसा ॥ ४८ ॥ एतदेकग्रहस्यैवतेवाराणस्यालदीयते ॥ उत्क्षिप्यैकांशुलितथ्यश्रेष्ठैकासणिकर्णिका ॥ ४९ ॥
 गर्जातिसर्वतीर्थानिस्वस्वधिष्यगतान्यहे ॥ केवलंबलमासाद्यसुमहन्मणिकर्णिकम् ॥ ५० ॥ पापानिपापिनहत्वामहान्यापिबहून्यपि ॥ काशीतीर्थ
 निमध्याह्नप्रायश्चित्ताचिकीर्षया ॥ ५१ ॥ परस्वपर्वस्वपिवानित्यनियमवन्त्यहे ॥ निर्मलानिभक्त्येवविगाह्यमणिकर्णिकाम् ॥ ५२ ॥ विभ्वेश्वि
 श्वयासाधसुदोपमणिकर्णिकम् ॥ मध्यंदिनंसमासाद्यसंस्नातिप्रतिवासम् ॥ ५३ ॥ वैकुण्ठादप्यहानित्यमध्याह्नमणिकर्णिकाम् ॥ विगाहपद्मयासाध
 मुदापरमयामुने ॥ ५४ ॥ सकृन्ममाख्यांशृणुतानिर्हरन्त्यदद्यान्महम् ॥ हरिनामसमापन्नस्तद्वलन्मणिकर्णिकात् ॥ ५५ ॥ सत्यलोकत्र्यतिदिनह
 सयानःपितामहः ॥ माध्याह्निकविधानायसमायाम्मणिकर्णिकाम् ॥ ५६ ॥ इन्द्राद्यलोकपालाश्चमरीच्याद्यामहर्षयः ॥ माध्याह्निकीक्रियांकृतसमीपुम्
 णिकर्णिकाम् ॥ ५७ ॥ शेषवासुकिमुख्याश्चनगावैनागलेकतः ॥ समायातिहमध्याह्नैस्नानुंमणिकर्णिकाम् ॥ ५८ ॥

त्वादचित्त्वनमाख्याम् ॥ यणुतासुक्तांयदहमर्धातेहैस्वनिःशेषेणपणंहरामिनाश्याभित्मणिकर्णिकं काल्दलात् मणिकर्णिकावगाहनादिजन्यसामर्थ्यादित्यर्थः ॥ निरदेवितिपठोनिर्हरामित्यत्र ॥
 अतएवाहंहरिनामसमापन्नः भक्तानां णिपापानिर्हरतीतिहरिः हरिरीतिनामसमापन्नयेनसोहंतथा ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥

॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ तत्र ह्यस्य परिसाणकुण्डुप्रयोगात्स्थूलमणिकर्णिकायासवाततर्थात् ॥ हरिश्चंद्रेत्याभ्यचक्रकुण्डरूपी
 चरचोपसुसर्वेषु यवतंश्च सचेतनाः ॥ तावतः स्नाति मध्याह्नमणिकर्णिकजले मले ॥ ६५ ॥ केमणिकर्णिकेयानां गुणानां सुगरीयसाम् ॥ शक्तवर्णयितुं विप्रा
 संख्येयानां मदादिभिः ॥ ६० ॥ चीर्णान्द्र्याप्यरण्ये तु तैस्तया सितयोधनैः ॥ शेरियहिंसमासादिमुक्तिभूमणिकर्णिका ॥ ६१ ॥ विश्राणितमहादाना
 स्तस्मिन्पुंगवाः ॥ चरमेव यसि प्राप्ता ये र्स्मिन्सर्वकृतपुदीक्षिताः ॥ ६२ ॥ चीर्णसर्वप्रतास्ते तु योक्तविधिनिष्ठुम् ॥ येः स्वतल्पीकृतामणिकर्णिकेयैस्वदी
 मृदुः ॥ ६३ ॥ त एव धन्या मर्त्ये स्मिन्सर्वकृतपुदीक्षिताः ॥ ६५ ॥ रत्नानुष्याजितां लक्ष्मीमैक्षियैर्मणिकर्णिका ॥ ६४ ॥ कृतानानाविधाधर्माद्दद्यात्तस्ते नृभिः ॥
 वार्धकसमनुप्राप्यपि यैर्मणिकर्णिका ॥ ६५ ॥ रत्नानुष्याजितां लक्ष्मीमैक्षियैर्मणिकर्णिका ॥ ६४ ॥ कृतानानाविधाधर्माद्दद्यात्तस्ते नृभिः ॥
 पाजितद्वयमयलपमपि यैर्नरेः ॥ दत्तदशयनिन्यं मुनेधि मणिकर्णिकम् ॥ ६७ ॥ देयाः प्राज्ञेन यत्नेन संप्रेषणमणिकर्णिकम् ॥ ६६ ॥ पुण्येन
 योगवत्तमः ॥ ६८ ॥ जसैकामपि पायत्रीसंप्राप्य मणिकर्णिकम् ॥ ७० ॥ लभेद्युतुगायत्रीजपनस्य फलं सुदुम् ॥ ६९ ॥ एकामप्याहुतिप्राज्ञोदस्वोपम
 णिकर्णिकम् ॥ यावत्सिवाग्निहोत्रस्य लभेदविकलं फलम् ॥ ७० ॥ इति शुचाहर्वाक्यमग्निविदुर्महातपाः ॥ प्रणिपत्य महाभक्त्या पुनः प्रपच्छमाधवर ॥
 ॥ ७१ ॥ ॥ अग्निविदुरुवाच ॥ विष्णोः कियत्परीमाणेषु वैपामणिकर्णिका ॥ ७३ ॥ इति शुचाहर्वाक्यमग्निविदुर्महातपाः ॥ प्रणिपत्य महाभक्त्या पुनः प्रपच्छमाधवर ॥
 आगंगेशवादाच हरिश्चंद्रस्य मंडपात् ॥ आमध्याह्नवसरितः स्वद्वारान्मणिकर्णिका ॥ ७३ ॥ स्थूलमेतत्परीमाणं सूक्ष्मं च प्रवदामि ते ॥ हरिश्चंद्रस्य
 शीर्षे हरिश्चंद्रविनायकः ॥ ७४ ॥ सीमाविनायकश्चात्र मणिकर्णिका ॥ ७३ ॥ इति शुचाहर्वाक्यमग्निविदुर्महातपाः ॥ प्रणिपत्य महाभक्त्या पुनः प्रपच्छमाधवर ॥
 श्र्यानुयान्मणिकर्णिकाम् ॥ हरिश्चंद्रमहातीर्थतपेयुः पितामहात् ॥ ७६ ॥ शतं समाः सुदुताः स्युः प्रयच्छंति च वाच्छिन्नम् ॥ ७५ ॥ मोदकैः सोपचारैः
 न्वितो नरः ॥ ७७ ॥ हरिश्चंद्रे शं नवानसत्यात्परिहीयते ॥ ततः पर्वततीर्थपर्वतेऽथ संनिधौ ॥ ७८ ॥ अधिष्टानं महोरोमिहापातकनाशनम् ॥
 तत्र स्नात्वा र्चयित्वा र्चिकिंचिद्वत्स्वशक्तितः ॥ ७९ ॥ अध्यास्य मेरुशिखरं दिव्यान्मोगोत्समश्रुते ॥ कंबलाधरतीर्थपर्वतेऽथ दक्षिणे ॥ ८० ॥ कंबला
 श्वतरे शंचततीर्थान्यथैश्चैः सुभुम् ॥ तस्मिंस्तीर्थे कृतस्नानस्तच्छिं गयः समर्चयेत् ॥ ८१ ॥ अपि तस्य कुले जातिबाः स्युः श्रियां न्विताः ॥ चक्रपुष्प
 रिणितत्रयोनिचक्रनिवारिणी ॥ ८२ ॥

यत्प्रोक्तमेतदर्थेन ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ तस्मिंस्तीर्थे कंबलाधरतीर्थम् ॥ तस्मिंस्तीर्थे कंबलाधरतीर्थम् ॥ ८१ ॥ चक्रेति ॥ तत्र कंबलाधरतैश्च

स्मिन्सचासौमसुर्वश्रैतिमसुर्बल्यवर्णमनुः ॥ अत्रयथाश्रुतस्यद्याहत्वाहव्यादिनिमनोनिवेश्यः ॥ ९७ ॥ पुमिनिविशेषणत्वात्प्राणानपोनिवारितः ॥ स्त्रीभिरितिपाठोऽमृतोदेशान्तेऽश्वितिद
 शोभदन्वादेयः ॥ ९८ ॥ गुण्डरीकैःपद्भिः ॥ सशोद्रेणसममुता ॥ ९९ ॥ १०० ॥ नमस्तसमन्वितानुवनेनैलेल्लङ्कतेत्यर्थः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ समच्योभिणिकर्णिके
 श्राहत्स्यर्थः ॥ ५ ॥ ६ ॥ आत्मानःपञ्चभ्योक्ताःसंकेतसारवर्तिनः ॥ तेषांपरितेहृदयःस्मृतःपशुणुतिर्वुंशरिति ॥ निधिर्बह्ना ॥ पशूनांशुतुल्यानांजीवानांपाशहृदज्ञानहृत्युपायहृत् ॥
 अर्थमंत्रोऽनिर्णयःपुमिसुक्तिममीप्सुभिः ॥ हेमोदेशांशकःकार्यःश्रद्धाबद्धाद्वैतैर्भिः ॥ ९८ ॥ परिश्रुतैःपुंडरीकैर्व्येनहविषास्फुटैः ॥ सशक्रेणमै
 धवीसौद्रेणसद्गुचिः ॥ ९९ ॥ त्रिलक्षमंत्रजनयेनमृतोदेशांतरोष्पि ॥ अवश्यंयुक्तिमाप्नोतिमंत्रस्यास्यप्रभावतः ॥ १०० ॥ सौवर्णीप्रतिभाकार्या
 नमस्तसमन्विता ॥ पूर्वोक्तारूपसंपन्नासंपूज्यासांप्रयत्नतः ॥ १ ॥ संपूज्यावासदशोहेनैर्मोक्षैकमांशिभिः ॥ मणिकर्ण्यपथाक्षेव्यासम्भ्यर्च्यप्रयत्नत
 ॥ २ ॥ संसारभीशभिःपुंभिःश्रद्धाबद्धादौरिह ॥ उपायःसमनुष्टेयोद्वापिदूरनिवासिभिः ॥ ३ ॥ मणिकर्ण्यकृतत्नानोमणिकर्णशिवीक्षणत् ॥ जननो
 जरावासवसर्पान्तलभेन्नरः ॥ ४ ॥ मणिकर्णीश्रृंगलंगुरासंस्थापितंमया ॥ प्राद्धारतैर्दृहस्यासमच्योमोक्षकांशिभिः ॥ ५ ॥ ततःपाशुपततीर्थसकच्य
 मणिकर्णतः ॥ कृतोदकक्रियस्तत्रपश्येत्पशुपतीचरम् ॥ ६ ॥ यत्रपाशुपतोयोगडपदिष्टःपिनाकिना ॥ ममापि विधिमुत्थानांसुराणांपशुपश्रहृत् ॥
 ॥ ७ ॥ अतःपशुपतिर्वृत्तिलंगूरुधरःस्वयम् ॥ पशुपाशविमोक्षायनित्यंकाश्यांप्रकाशते ॥ ८ ॥ तत्रचैत्रचतुर्दशंशुक्क्यांशुचिमानयेः ॥ श्राद्द
 यात्रप्रयत्नेनरत्रौजागरणंतथा ॥ ९ ॥ पूजयित्वापशुपतिसुपोषणपरायणाः ॥ पशुपाशैर्नैवंध्यतेदेशोविहितपारणाः ॥ ११ ॥ रुद्रावासस्तनरं
 र्थतीर्थत्वाशुपतापुरः ॥ तत्रस्नात्वानरैर्योर्रुद्रावासेचपोहः ॥ ११ ॥ मणिकर्णीश्रद्धाव्यांरुद्रावासेश्रंनः ॥ समाराध्यत्रसेह्योकेरुद्रावासेनस
 शयः ॥ १२ ॥ विश्वतीर्थततोयाम्यविश्वेस्तीर्थैरधिष्ठितम् ॥ तत्रस्नात्वानरोभस्तथाशिवान्तीर्थविलोकयेत् ॥ १३ ॥ विश्वांगैरीचतदनुजयित्वा
 तिभक्तितः ॥ विश्वस्यपूज्याभवतिततोविश्वमयोभवेत् ॥ १४ ॥ मुक्तितीर्थचतदनुत्रापिकृतमजनः ॥ मोक्षेश्रंततोभ्यच्यमोक्षमाप्नोत्यसंशय
 ॥ १५ ॥ अविमुक्तेभरात्पश्चान्मोक्षेशर्वीश्वयमानवः ॥ नपुनर्मानवेलोकेयातायांतंकरोत्यहो ॥ १६ ॥ अविमुक्तेश्रंतीर्थमुत्तितीर्थानमनवावहं ।
 तत्रालुन्याविमुक्तेशमर्चयित्वाविमुच्यते ॥ १७ ॥

पापस्येकनेतिपाशशान्दानबंधोवापश्रः ॥ पाश हृदंशहृत् ॥ तदुक्तम् ॥ बंधकोभ्रपानेनमसपाशाशक्तमोचकः ॥ केल्यदःपत्रहाविशुवसनामन्दति ॥ चतुर्विंशतितत्सपायाश्रनशुणुहृगवा
 पाशाः ॥ तदुक्तमीश्वरीतायांकूर्मपुराणे ॥ चतुर्विंशतितत्सानिमायाकर्मशुणाइति ॥ एतेपाशाःपशुपतेःहेशाश्रपशुवर्धनाइति ॥ तस्यहृदि ॥ ७ ॥ ८ ॥ तत्रशुक्चतुर्दश्यामितिपिपदांतंवातस्यत्र
 विषयम् ॥ पूजयित्वापशुपतिसाकृत्पञ्चदशोविषयमितिभेदः ॥ ९ ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥

॥ १८ ॥ १९ ॥ त्वङ्मांसंघिसिद्धिमितिमाततः क्ष्वात्स्थिमज्जाहृदिपित्तद्विषट्कोशास्तम्बावांषाट्कौशिकीम् ॥ १२० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ ससमुद्रसमुद्रैः सहिता ॥ २७ ॥ तुष्टितपैरित्यत्रदुष्टीतिप्रियाविशेषणम् ॥ भक्तितपैरितिवापाठः ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ मातर्भवतीति ॥ हेमात्मर्भवानिवपादजोऽहंभवानितवचरणशृङ्खलाहस्याम् ॥ हेमात्मर्भवानितवदासतरस्तवदासानामध्येप्रकृष्टःसेवकोऽहंभवानि ॥ हेमातर्भवानियथाऽस्मिन्भवेत्सोऽहंभवानिनभवेयंनमविष्यामीत्यर्थः ॥ तथाऽशुदिनप्रतिदिनंत्वद्भक्त्याभजतइतित्वद्भक्त्याद्वसोतत्प्रेतारकंतीर्थयत्रविश्वेश्वरःस्वयम् ॥ आचष्टेतारकं ब्रह्ममृतकणंमृतात्मकम् ॥ १८ ॥ सुप्नातस्तारके तीर्थतारकेऽवदर्शनात् ॥ संसारसागरतीर्त्वा तारयेत्स्वपितृनुपि ॥ १९ ॥ तत्राभ्याशस्कंदतीर्थतत्राऽख्यनरोत्तमः ॥ दृष्ट्वाषडाननैवजह्यात्पाद्भौशिकीतनुम् ॥ २० ॥ तारकेऽश्वरूपेणदृष्ट्वादेवं षडाननम् ॥ वसेत्षडाननेलोकेकौमारं वपुरुद्रहन् ॥ २१ ॥ दुर्द्वितीर्थततः पुण्यं नरस्तत्रकृतादकः ॥ दुर्द्विगणपतिस्तुत्वानविधैरभियुते ॥ २२ ॥ भवानीतीर्थमनुदुर्द्वितीर्थस्यदक्षिणे ॥ तत्रस्नात्वाविधानेन भवानीपरिपूज्य च ॥ २३ ॥ दुकूलैरत्ननेपथ्यैर्नैवेद्यैर्बहुवित्तैः ॥ पुष्पैर्धूपैः प्रदीपैश्च भवानी शोभपूज्य च ॥ २४ ॥ समस्तमार्चितेन त्रैलोक्यसंचरासम् ॥ भवानीशंकरौ काश्यामर्चितौ श्रद्धयातुयैः ॥ २५ ॥ चैत्राष्टम्यां महायात्रां भवान्याः कारयेत्सुधीः ॥ अष्टाधिकाः प्रकर्तव्याः शतकृत्वः प्रदक्षिणाः ॥ २६ ॥ प्रदक्षिणीकृततेन सप्तद्वीपवतीमही ॥ सशैलससमुद्राचसाश्रमाचसकानना ॥ २७ ॥ अष्टौ प्रदक्षिणादेयाः प्रत्यहं तुष्टितपैः ॥ नमनीयौ प्रयत्नेन भवानीशंकरौ सदा ॥ २८ ॥ भक्तानां कामदानित्यं भवानीवाससांप्रदा ॥ अतो भवानीसंपूज्या काश्यातीर्थनिवासिभिः ॥ २९ ॥ योगक्षेमंसदा कुर्याद्भवानीकाशिवासिनाम् ॥ तस्माद्भवानीसंसेव्यासततं काशिवासिभिः ॥ ३० ॥ भिक्षुणियासदा भिक्षाभिक्षुणामोक्षकांक्षिणा ॥ यतो भिक्षाप्रदाकाश्याविश्वेश्वरकुटुंबिनी ॥ ३१ ॥ गृहमध्ये त्रविश्वेशो भवानीतकुटुंबिनी ॥ सर्वेभ्यः काशिसंस्थेभ्यामोक्षभिक्षांप्रयच्छति ॥ ३२ ॥ दुष्प्रापमपि यत्किंचित्काशिक्षेत्रनिवासिनाम् ॥ तत्सुप्राप्यं करोत्येव भवानीपूजितानृभिः ॥ ३३ ॥ कुर्याच्च गणरात्रौ नवहृत्प्यावर्तीनरः ॥ ग्रतर्भवानीमभ्यर्च्य प्राशुयाद्ब्राह्मिणं फलम् ॥ ३४ ॥ शुक्रेशास्यश्चिमाशाया भवानीयोऽभिषिक्ते ॥ सर्वे मनोरथास्तस्य शिष्यतीह न संशयः ॥ ३५ ॥ काश्यांसदैवस्तव्यं स्नातव्योत्तरवाहिनी ॥ भवानीशंकरौसेव्यौ प्रातर्व्येभुक्तिमुक्तिके ॥ ३६ ॥ मातर्भवानितवपाहरजाभवानिमातर्भवानितवदासतरो भवानी ॥ मातर्भवानिन भवानियथा भवेस्मिंस्त्वद्गर्भवान्यनुदिनं पुनर्भवानि ॥ ३७ ॥

भवानी ॥ तर्हि किंप्रतिजन्ममद्भक्तो भूत्वा कस्यापि मोक्षार्थं छासितेत्याह ॥ ननु भवानीति ॥ यद्वा ननु तर्हि ब्रह्मणः प्रतिदिनं जन्मलब्धवामद्भक्तः स त्वभोगानशुश्रुष्व ब्रह्मणो मुक्तिसमये माक्षं दास्यापीति चेन्न त्याह ॥ अनुदिनं ब्रह्मणः प्रतिदिनं पुनर्भवानीति ॥ सर्वे मनो रथास्तस्य मुक्तिकेः स्यामित्यर्थः ॥ यद्वा अस्मिन्भवे यथाहं न भवानीति विधिनिषेधिकरो न स्यात् यथा त्वद्गर्भवानि

॥ ६३ ॥ सुरकर्त्तृर्थाइति सुरकर्त्तोरणस्तीर्थोदित्यर्थः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ १७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ १८० ॥

सुरकर्त्तरीशंलिंगं दृष्ट्वा गोलोकमाप्नुयात् ॥ गोधनैर्न विमुच्येत तद्विगस्य समर्चनात् ॥ ६३ ॥ दक्षिणेशुरकर्त्तार्यामार्कडन्तीर्थास्तुतम् ॥ कृतश्राद्धविधानश्च तस्मिन्तीर्थेऽघह्वारिणि ॥ ६४ ॥ मार्कण्डेयेश्वरं लिंगं दृष्ट्वा बुद्धिर्घमाप्नुयात् ॥ ब्रह्मतेजोभिर्वृद्धिचकीर्त्तचपरमांशुवि ॥ ६५ ॥ वसिष्ठतीर्थपरममहापातकनाशनम् ॥ तर्पित्वापि तूस्तत्र वसिष्ठेशिविलोक्य च ॥ ६६ ॥ नरो न लिप्यते पापैर्जन्मत्रयसमर्जितैः ॥ वसिष्ठलोकवसति ब्रह्मतेजःसम्प्लितः ॥ ६७ ॥ तत्रैवारुंधतीर्थास्त्रीणांसौभाग्यवर्धनम् ॥ पतिव्रताभिस्तत्तीर्थागहनीयविशेषतः ॥ ६८ ॥ पौश्वल्यजनितोषस्ततीर्थपरिभ्रज्जनात् ॥ दण्डिनाशमागच्छेदरुंधत्याः प्रभावतः ॥ ६९ ॥ मार्कण्डेयेश्वराचार्यां वसिष्ठेश्वरपूजनात् ॥ निष्पापो जायते मन्यो महत्पुण्यमवाप्नुयात् ॥ ७० ॥ श्रुतीं वसिष्ठारुंधत्योस्तत्र पूज्ये प्रयत्नतः ॥ नक्षीवैथव्यमाप्नोति न पुमान्क्षीवियोगिताम् ॥ ७१ ॥ वसिष्ठतीर्थतोयान्यार्थानमदातीर्थमुत्तमम् ॥ विधाय श्राद्धं मेधावीनभूदशं विलोक्य च ॥ ७२ ॥ तत्र दत्त्वा महादानं पद्मयान विमुच्यते ॥ ततस्त्रिसंध्यै तैर्थात्रिसंध्यै श्वरपूर्वतः ॥ ७३ ॥ तत्र तीर्थे नरः स्नात्वा कृत्वा संध्यविधानतः ॥ संध्यकालविलोपोत्थपातकैर्नाभिभूयते ॥ ७४ ॥ त्रिसंध्येश्वरमालोक्य कृतसंध्यस्त्रिकालतः ॥ त्रिवेदावर्तजं पुण्यं प्राप्नुयाच्छ्रद्धया द्विजः ॥ ७५ ॥ ततोऽनुयोगिनीतीर्थे नरस्तत्र कृताप्लवः ॥ दृष्ट्वा तु योगिनीपीठं योगसिद्धिमवाप्नुयात् ॥ ७६ ॥ अगस्तितीर्थतत्रास्ति महाबौधविधातकृत् ॥ तत्र स्नान्वा प्रयत्नेन दृष्ट्वा गस्तीं चरं विभुम् ॥ ७७ ॥ अगस्तिं कुंडे च ततः संतर्प्य च पिनामहात् ॥ अगस्तिना समतां च लोपापुद्रां प्रणम्य च ॥ ७८ ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वच्छेशविर्जितः ॥ गच्छेत्सर्वजैः सार्धशिवलोकं नरोत्तमः ॥ ७९ ॥ दक्षिणेऽगस्त्यतीर्थास्त्वतीर्थमस्त्यतिपावनम् ॥ गंगाकेशवसंज्ञं च सर्वपातकनाशनम् ॥ १८० ॥ तत्र मे शुभदां मूर्तिमुत्तेत्तीर्थसंज्ञिकाम् ॥ संपूज्य श्रद्धया धीमान्ममलोकमहीयते ॥ ८१ ॥ तत्र पिंडान्विनिर्वाप्य दत्त्वादानं स्वशक्तिः ॥ शतसां वत्सरीं तृप्तिं तृणैः संसमर्पयेत् ॥ ८२ ॥ मणिकर्णीपरीमाणमेतत्तेकीर्त्तितं महत् ॥ सीमाविनायकाद्याभ्यां सर्वघ्नविधातनात् ॥ ८३ ॥ वैशेषिने श्वराचार्यामहं वैकुण्ठमाधवः ॥ तत्र मां भक्तितोभ्यर्च्य वैकुण्ठाचारमवाप्नुयात् ॥ ८४ ॥

॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥

॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ममविष्णोः ॥ ९५ ॥ कंब्रह्माणंकाल्यतीकंकालभवासासौमैरपेश्वेतिकंकालभैरवः ॥
वीरमाधवगङ्गाहंवीरात्पश्रिभसुने ॥ तत्रत्रतीसमभ्यर्चयन्मायाभीयातनांलभेत् ॥ ८६ ॥ कालमाधवनामाहंकालभैरवसन्निधौ ॥ कलिःकालोनकलये
नमस्कृतिमितिनिश्चितम् ॥ ८६ ॥ मार्गशीर्षस्यशुक्लपक्षेकादश्यामुपोषितः ॥ तत्रजागरणं कृत्वायमनोलोकयेत्काचित् ॥ ८७ ॥ निर्वाणनरसिंहोहृद्युलस्ती
श्वरदक्षिणे ॥ भक्तोनिर्वाणमाप्नोति तस्मृतिनमनादपि ॥ ८८ ॥ महाबलसिंहोहंकारादूर्ध्वतोऽसुने ॥ दूतान्बहावलान्याख्यान्नापश्येत्तुतदुर्चकः ॥ ८९ ॥
प्रचंडनरसिंहोहंडभैरवपूर्वतः ॥ प्रचंडमयघंकृत्वानिष्णाभ्यास्तदूर्ध्वतः ॥ ९० ॥ अहं गिरिन्नुसिंहोस्मि तद्देहल्लिखित्यकात् ॥ श्राव्यं प्रचलपायै
घगजानंप्रविदारणः ॥ ९१ ॥ महाभयहरश्चाहंनरसिंहोमहापुने ॥ पितामहेश्वरान्पश्चाद्रक्तपाधससाजसः ॥ ९२ ॥ अशुभनरसिंहोहंकलयेश्वर
श्रिभे ॥ अत्युग्रमपिपौषंधंहरामिश्रद्वयार्चितः ॥ ९३ ॥ ज्वालामालीनृसिंहोऽहंजालमुख्याः सुप्रीतः ॥ संजालयामिपौषधतृणानिपरिपूजितः ॥
॥ ९४ ॥ कोलहलनृसिंहोस्मि देवदानवमर्दनः ॥ ममनामसञ्चारद्वककोलहलेयतः ॥ ९५ ॥ कंकालभैरवोयज्ञशरीरक्षणदक्षीणीः ॥ तत्रमांभ
क्तितोभ्यर्चयन्पसंगैर्नरुच्यते ॥ ९६ ॥ विटकनरसिंहोस्मि नलिकंठः परादु ॥ तत्रमांश्रद्धयापूज्यनरोभवतिनिभयः ॥ ९७ ॥ अर्जुनवासनश्चहृसन
तेश्वरसन्निधौ ॥ अनतान्यपिभक्तस्यकृष्णणिहरेऽर्चितः ॥ ९८ ॥ दधिवामनसंज्ञोहंभक्तानां दधिभक्तदः ॥ यज्ञासस्पर्जादेवतद्विद्वेनरोभवेत् ॥ ९९ ॥
त्रिविक्रमास्यहंकाश्यासुदीच्यांचत्रिलोचनात् ॥ ददामिपूजि त्रोलक्ष्मीहरामिदृगिनात्यपि ॥ २०० ॥ वलियामननामाहंबलिनपरिपूजितः ॥ वलिपदे
श्वरात्पार्च्यांभक्तानांबलवर्धनः ॥ १ ॥ दक्षिणेभवतीर्थविताम्रद्वीपादिहागतः ॥ वाप्राताम्रमराहोस्मिभक्तानांचितितार्थदः ॥ २ ॥ बुनेधरणिमराहः
प्रयोगेश्वरसन्निधौ ॥ स्तान्वावाराहतीर्थत्रदृष्ट्वामांकिटिरूपेणम् ॥ ३ ॥ संपूज्यबहुभावेननविशेद्योनि संकटम् ॥ तत्रापमपिहृत्वांघ्रधारादानफलंलभेत् ॥
॥ ४ ॥ महाकलुषगंभीरसागरोनिपत्वनः ॥ ममभक्तुषुदुप्राप्यप्रलयेऽपिनज्जति ॥ ५ ॥ अहंकोकावराहोस्मि कटिः श्वरसमीपतः ॥ तत्रसांपूज
यन्मत्स्यैलभतेचितितंफलम् ॥ ६ ॥ नारायणाः शतंपंचशतंचजलशाथिनः ॥ विश्लक्ष्मठरूपेणिमत्स्यरूपेणिविधातिः ॥ ७ ॥ गोपालश्चशशांसा
बुद्धाः सतिसहस्रः ॥ त्रिशत्परशुरामाश्चरामाणकोत्तरंशतम् ॥ ८ ॥

मांकोलहल्लयसिंहम् ॥ ९६ ॥ विटकोयंकरः अलङ्कृतोवा ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ २०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥

॥ ९ ॥ २१० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ अग्निर्विदोइति ॥ कथयामिस्वमूर्तिभेदानितिशेषः ॥ सृष्टिक्रमात्सदक्षिणक्रमात् ॥ १५ ॥ तत्राद्यदक्षिणकाद्यासप्तकरा
धोवामकराऽद्यदक्षिणकारकमेणसंखचक्रगदापदौःकेरावमद्युहसंकर्णगदामोदिरवामनप्रद्युम्नषट्कं विष्णुमाधवागिरिदुष्टुरशोचमाधोक्षजनार्दनषट्कं गोविदत्रिविक्रमश्रीचहर्षिकेगदृष्टिसिंहाच्युतरषट्कं
बाबुदेवभारपणपद्मनाभोर्षद्वहर्षिकृष्णषट्कं सूर्योभवंति ॥ तत्रकेरावादिषण्णुतिषुआद्यदक्षिणकोशसप्तएषआद्यवामकराचक्रपद्मपद्मगदाचक्रगदाःअधोवामकरे गदाचक्रचक्रपद्मपद्मानिअधोदक्षिणकरे

विष्णुरूपोस्वयैकोमुक्तिमंडपमध्यतः ॥ मुनेकृतप्रसादेनविश्वेशेनाश्रितःस्वयम् ॥ ९ ॥ नारायणस्वरूपेणगणाश्चक्रगदादोभतः ॥ कुर्वतिरशोक्षेऽस्यप
रितोनियुतनिषट् ॥ २१० ॥ सोशिविदुरितिश्रुत्वासंप्रहृष्टतमूरुहः ॥ पुनःपप्रच्छमेधावीमूर्तिभेदान्चदप्रभो ॥ ११ ॥ हितयनिजभक्तानसप्तसदृशा
तये ॥ कतिमितूर्योनंतकथ्येयास्तथावद ॥ १२ ॥ इत्यकथ्येवचस्तस्यःश्रिविदोस्तपसानियेः ॥ उवाचभगवान्विष्णुमूर्तिभेदाननुक्रमत् ॥ १३ ॥
याञ्छ्रुत्वापिहिनेमय्योपगोचरतांब्रजेत् ॥ केरावादीश्चतुर्विंशद्वेदानहप्रजापतिः ॥ १४ ॥ ॥ श्रीविष्णुरवाच ॥ ॥ अग्निर्विदोमहापद्मभृणुते
कथयाम्यहम् ॥ आद्यदक्षिणहस्ताच्चविद्धिसृष्टिक्रमन्मुने ॥ १५ ॥ शंखचक्रगदापद्मैर्मूर्तिजानीहिकेशवीम् ॥ पूजितायानुणंकुशोच्चितितार्थमसशयम् ॥
॥ १६ ॥ मधुहापरिचेतव्यःशंखपद्मगदारिभिः ॥ वैरिणेनाशमायांनितन्मूर्तिपरिसेवनात् ॥ १७ ॥ संकर्षणःसमच्योत्रंशंखाब्जजगदिगदाद्युधः ॥ नन्मू
र्तिपूजनान्नाजंतुर्नस्यात्पुनर्भवी ॥ १८ ॥ शंखकौमोदकीचक्रपद्मैर्मोदोरोच्यते ॥ ददातिवित्तंपुत्रांश्चगोधनयान्यमेवेहि ॥ १९ ॥ वामनःशखच
क्राब्जगदाभिरुपलक्षितः ॥ लक्ष्मीवंतंजनंकुर्याद्दहेपिपरिधारितः ॥ २० ॥ पांचजन्यंगदांपद्मचित्रमूर्तिसुदर्शनम् ॥ प्रद्युम्नःपूज्यतेमन्यैर्वदुष्टुम्नप्रय
च्छति ॥ २१ ॥ ऊर्ध्ववामकरात्सृष्ट्याविष्णवाद्यंषट्कमुच्यते ॥ यस्यस्मरणमत्रेणविलीयतेवराशयः ॥ २२ ॥ शंखारिभ्यांगदाब्जभ्यांप्रज्योविष्णुः
श्रियेनैः ॥ शंखपद्मगदाचक्रैर्माधवःपरमर्द्धिदः ॥ २३ ॥ ध्येयोऽनिकदःसंसिद्धयैशंखाब्जजगदिगदादोभतः ॥ शंखेनगद्याचक्राब्जजभ्यांपुरुषोत्तमः ॥
॥ २४ ॥ अधोक्षजोनिहःशंखायंजगदोमुने ॥ शंखकौमोदकीपद्मचक्रैर्धैर्येजनादेनः ॥ २५ ॥ अधोवामकरात्सृष्ट्याषड्गोविंदस्मृतयः ॥
शंखचक्रंगदांपद्मगोविंदोविभृथात्सदा ॥ २६ ॥

पद्मचक्रगदापद्मगदाचक्राणि विष्ण्वादिषण्णुतिषुआद्यवामकरेःसंखसप्त गोविंदादिषण्णुतिषुअद्यदक्षिणकोशसप्त ॥ अन्यत्सर्वमादक्षिणयंनदृषदेव ॥ तत्रके
शवाःस्वर्णवर्णः ॥ १६ ॥ मधुहाःकुनर्णवर्णः ॥ १७ ॥ संकर्षणःस्वर्णवर्णः ॥ १८ ॥ दामोदरःश्रीवर्णः ॥ १९ ॥ वामनोःरक्तवर्णः ॥ पांचजन्यमिति ॥ चित्राविचित्राभूर्तिर्यस्यदुर्दरी
नस्यतत्तथा ॥ षट्चतुष्टयविभ्राणइतिशेषः ॥ मद्युम्नोःवैज्रवर्णः ॥ २१ ॥ २२ ॥ विष्णुलक्ष्मणवर्णः ॥ २३ ॥ अनिकदःकृष्णवर्णः ॥ २४ ॥ २५ ॥ गोविंदोःमनःशिला

सव्यं दक्षिणामयो रितिवचनात् ॥ ४१ ॥ शोभनं दर्शनं ज्ञानं यत्पुस्तु दर्शनः ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ २५० ॥ २५१ ॥ ॥ इति श्रीरामानन्दकृत्यायां काशीसंखडिकायामेकपाठितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ ॥ छ ॥ ॥ द्विदुर्गवाष्टिमेध्यायसर्वाधीविदारणः ॥ मातुर्गोतिस्त्रयोयं वणैर्वार्षभजः ॥ १ ॥ प्रविवेशमहादेवपुरिदारणसी

अग्निर्बिदुरिति प्रोक्तः स्पृशेद्वावस्तुदर्शनम् ॥ तवस्तुदर्शने जातः परमातुग्रहादरेः ॥ ४२ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ ज्योतिरूपेथस्तुनिःकौस्तुभेभ्यो तिषांतौ ॥ एकीभूतः कलशजबिंदुमाधवसेवनात् ॥ ४३ ॥ विंदुमाधवपादाब्जभ्रमरीकृतमानसाः ॥ अग्निर्बिंदुपमांयातिकलशोद्भवनिश्चितम् ॥ ४४ ॥ कार्थासदैवस्तव्यं द्रष्टव्यो बिंदुमाधवः ॥ श्रोतव्यमिदमाख्यानं जेतव्याजगतांगतिः ॥ ४५ ॥ पुण्यापंचनदोत्पत्तिः पुण्यामाधवसंक्रथा ॥ पुण्येश्वाराणसी वासः संभवेत्पुण्यजन्मनाम् ॥ ४६ ॥ अग्निर्बिंदोः स्तुतियोगमाधवायेपठिष्यति ॥ समृद्धसर्वकामः समोक्षलक्ष्मीपतिर्भवेत् ॥ ४७ ॥ श्राद्धकालेऽसृज्जव्यमिदमाख्यानमुत्तमम् ॥ द्विजान्भुञ्जमानानां पुरस्तात्परतृपये ॥ ४८ ॥ जप्तव्यमिदमाख्यानं पर्वकाले विशेषतः ॥ पुण्येपंचनदाल्भ्याशेषे पुण्यलक्ष्मीनिवृद्धये ॥ ४९ ॥ पठितव्यः प्रयत्नेन बिंदुमाधवसंभवः ॥ श्रोतव्यः परयाभक्त्या युक्तिमुक्ति समृद्धये ॥ २५० ॥ संग्रहोवासेरे विष्णोरात्रौ जागरणान्वितः ॥ श्रुत्वाख्यानमिदं पुण्यवैकुण्ठे वसति लभेत् ॥ २५१ ॥ ॥ इति श्रीस्कंदे महापुराण एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां चतुर्थकाशीसंखडित्तर्कसिद्धयुधसप्तविंशो वामाधवाग्निर्बिंदुसंवादे वृष्णवतीर्थमाहात्म्यवर्णनं नामैकषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६१ ॥ ॥ छ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ श्रुत्वास्कंदवदंतु तैरिरतवव क्रेरितिकथाम् ॥ अत्याश्चर्यकरं प्रोक्तमाख्यानं वैंदुमाधवम् ॥ १ ॥ इदानीं श्रोतुमिच्छामि देवदेवसमागमम् ॥ तारुण्यं त्र्यश्वसमकर्ण्यदिवोदासस्य चैष्टितम् ॥ २ ॥ विष्णुमायाप्रपंचं किमाहारुडध्वजम् ॥ केकेशं मुनासार्धसमीगुमं दराद्विः ॥ ३ ॥ ब्रह्मणेशः कथं दृष्टव्यं पञ्जलितवदुष्या ॥ किमाहदेव ब्रह्माणिकसुक्तं भास्वतपिच ॥ ४ ॥ योगिनीभिः किमख्ययिगणाक्षिणाः क्रिमन्नुवच ॥ एतदाख्याहि मेस्कंदमहकौतूहलमग्नि ॥ ५ ॥ इमं प्रश्नं निशम्य शिसुः कलशजन्मनः ॥ प्रत्युवाच नमस्कृत्य शिबौ प्रणतसिद्धिदौ ॥ ६ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ मुनेभ्युक्तश्रामेतां सर्वपातकनशिनीम् ॥ अशश्रयिभ्रमर्णा महाश्रेयोभिर्वर्धिनीम् ॥ ७ ॥ अथ देवोऽसुराणिः श्रुत्वा शंभुसमागमम् ॥ द्विजराजस्य सपुत्रसमादात्पारितोषिकम् ॥ ८ ॥ आयानं शतेशशेरुपवाराणसिप्रियम् ॥ ब्रह्माणसप्रतः कृत्वा ततश्चाभ्युद्ययौ हरिः ॥ ९ ॥ विवस्वतासमेतश्चैरणैः परितो वृतः ॥ योगिनीभिर्नृद्यतो गणे शत्रुपत्तं स्थितः ॥ १० ॥

शुभाभितसप्तपञ्चाशत्तमेध्याये श्रुतं किं च कारीप्रवेशं विस्तरेण श्रोतुं कथाश्रवणजनिं तं स्वात्मनः संदर्शयन् च्छात्राणां गुरुपूर्वकं नाम वपुच्छति श्रुत्वेत्यादिपंचभिः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ इममिति व्यासवाक्यम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ सविष्णुः ॥ द्विजराजायगरुडाव ॥ शंभोरायानमागमसंशंसं क्रयते ॥ मुद्रापा रितो विक्रय रितो वैजते देयं समदादित्यन्वयः ॥ ८ ॥ ९ ॥ अतुयातः ॥ १० ॥

म्यमाहृत्यर्थः ॥ परिबृहदतिक्वित् ॥ गणेशाद्युपसंस्थितः गणेशेन सार्धपरस्परार्द्धतहृत्यर्थः ॥ गणेशेन बभूवृहत्प्राक्कित्व ॥ १० ॥ संशुद्धम् ॥ ११ ॥ अणनेतद्व्रथ ॥ अणनेति
 क्विक्रावः ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ उपसंस्थानं निहासतस्य समीपे ॥ १७ ॥ संभावितो संमानिताः ॥ १८ ॥ १९ ॥ वामशुद्धिर्ब्रह्मा ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥
 अथनेत्रातिथीद्वयत्वेन द्वेषपञ्चजम् ॥ संजुताद्यद्यादेवा रुद्रप्रणनामश्रियः पतिः ॥ १३ ॥ पितामहोपित्यविरोधुनामन्नशिराशरः ॥ अर्धेन दुर्जनेन ॥
 न्निनिवारितः ॥ १२ ॥ स्वस्वभ्युदितपाणिरचरुद्रसूक्तो संजयत् ॥ अज्ञानान्यथासाद्गिदर्शयन्सफलान्यजः ॥ १३ ॥ गोलिपाहाब्जयोः सूर्यगोलिभः
 सत्वरानतः ॥ सूर्युपाजिन्नयाचकेहरोहर्षाद्रिजाननम् ॥ १४ ॥ अभ्युपवेशयच्चपिपरिष्वज्यनिजसने ॥ सोपतद्विशष्टयः प्रणेर्दुर्दहमाः ॥ १५ ॥
 योगिन्योपिप्रणयेश्चुर्मुगलायनम् ॥ तरणिः प्रणनामाप्रथमाधिपतिहम् ॥ १६ ॥ संदंशुशेषश्चाथउपसिंहाससंहारिणम् ॥ सत्प्रादेश्चरु
 मपार्थमानपुरःसरम् ॥ १७ ॥ ब्रह्माण्डक्षिणेभागेपरिविश्राणितसन्मम् ॥ दृष्ट्वासंभाविताः सर्वैशेणप्रगतागणाः ॥ १८ ॥ गोलिचालनवात्रे पशुभिन्दे
 पिप्रसादिताः ॥ संतोषितोरविश्रापिविशेतिकरसंज्ञया ॥ १९ ॥ अयशंभुराशनुष्टितः अशुद्धकरसंपुटः ॥ परिबिन्नाण्यांचक्रेयसप्रवदनंजुजम् ॥ २० ॥ ॥
 ब्रह्मोवाच ॥ भगवन्देवदेशक्षतव्यंगिरिजापते ॥ वाराणसीसम्पत्सः अयदहं नागतः पुनः ॥ २१ ॥ असंगतोपिकः कर्णश्राप्यचद्रुमिषूषण ॥ निमिचिदि
 धांशुशक्तोपित्यजेत्यविरतांदधत् ॥ २२ ॥ स्वरूपतो ब्राह्मणत्वादायाकर्तुं नशक्यते ॥ अथशक्तोऽप्यपाकर्तुकः पुण्येयं चिकीर्षति ॥ २३ ॥ शिरोऽपिपञ्चके
 यं धर्मवत्मानुसारिणि ॥ न किंचिदपकर्तव्यं जानताकेनचित्काचित् ॥ २४ ॥ कस्ताहः शिमहीजनौ पुण्यवत्सन्वयतंतिने ॥ कशीपरलेटियं नुनेमजाति
 किरुद्धयीः ॥ २५ ॥ निशम्यतिवचस्तुष्टः श्रीकिंठोतिविशुद्धयीः ॥ हसन्प्रोवाच यः तांश्चङ्गन्सर्वमभ्यहम् ॥ २६ ॥ इन्द्रवरवान ॥ २७ ॥ इन्द्रोऽहं इन्द्रो
 षड्ब्रह्मवंब्राह्मणस्यते ॥ वाजिमेषाध्वराणांचततोपिदर्शकंकृतम् ॥ २७ ॥ ततोपिबिहितंब्रह्मन्भवतापरसंहितम् ॥ अपराधसहचरिणियत्किंस्त्रनरिन्
 मम ॥ २८ ॥ येनैकमपिमेलिगंस्थापितंयत्रकुत्रचित् ॥ तस्यापराधलोशोपिनास्ति सर्वपरधिनः ॥ २९ ॥ अपराधसहस्रोपिब्राह्मण्योपाधुयात् ॥ त्विने
 कतिपर्यैवतस्यैश्वर्यविनश्यति ॥ ३० ॥ इतिबुवतिदेशेयं तरुचूः सितंगैः ॥ समतृभिसंमंताच्चविलेकयार्यं परस्परम् ॥ ३१ ॥ अहो ॥ अणं
 ज्ञात्वा न वशं सुंज्यन्निहापत् ॥ प्रसन्नास्यमुमाकांतं दृष्ट्वा दृष्ट्वा च वारः ॥ ३२ ॥ ॥ अर्कअवाच ॥ नाथकशीसितोऽन्याथाप्लिष्टोऽपि ॥
 अकिंचित्कर्ताप्रातः सहस्रकरवानपि ॥ ३३ ॥

समासकः ॥ अपाकर्तुं मपकारकर्तुम् ॥ स्रष्टिर्कृत्स्वकिमशक्यमित्याशंक्याह ॥ अयेति ॥ २३ ॥ ममाज्ञयाकारणात्तदेष्वेतिचेत्वाह ॥ विनोयीति ॥ २४ ॥ तथाप्यस्मात्कार्णो विषेपराजकि
 देनमव्यपिगित्तिचेत्वाह ॥ क्वडिति ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ अपराधसहस्राणिद्विवापितिशेषः ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ उच्युतिसमपराधमयं यत्कर्मित्यर्थः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ इन्द्रस्तत्सहाह ॥

कृतउपविष्टलरूपउपपयोधेनसः ॥ अकिचिद्विदितिकृच्छलंकारः ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ भगस्येश्वरस्य ॥
 गर्भस्तेषिणोऽगर्भस्यमहदेवबाहस्येतियावत् ॥ तदुधांसितासांक्षीराद्यथाःपयोधराश्रस्तनाः ऊधांसितिपंचम्ययैवा ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ सद्गदःपयःपयोधिर्वक्षीरगिब्धिरिवैशिक्षिष्टः ॥ ४६ ॥
 स्वधर्मपालकेतस्मिन्द्वोदसेधरापतौ ॥ निश्चितागमंज्ञात्वादेवस्याहमिहस्थितः ॥ ३४ ॥ प्रतीक्षमाणोदेवेशत्वदगमनमुत्तमम् ॥ विभज्यबुधुधात्मानं
 त्वदराधनतत्परः ॥ ३५ ॥ मनोरथदुमश्चाद्यफलितः श्रीमदीक्षणात् ॥ किचिद्भक्तिलिवांभोभिःसित्तोऽध्यानेनपुष्पितः ॥ ३६ ॥ इत्युदीरितमाकर्ण्यैवै
 विलोचनः ॥ प्रोवाचेदेवेशोनापराध्यसिभास्कर ॥ ३७ ॥ ममैकार्यविहितंत्वयदत्रव्यवस्थितः ॥ यस्यांसुरप्रवेशोतस्मिन्राजनिशासति ॥ ३८ ॥
 इतिसूरंसमाध्वस्यदेवदेवःकृपानिधिः ॥ गणानाश्वासयामासत्रीडानप्रशिराधरात् ॥ ३९ ॥ योगिन्योपिसुदृष्ट्वाथशुभानासप्रसादिताः ॥ त्रपाभरसमाक्रां
 तंकराहवसंगताः ॥ ४० ॥ ततोव्यापार्यांचक्रेऽन्वक्षेनेत्राणिचक्रिण ॥ हरिर्निकंचिद्व्यूचेसर्वज्ञाप्रमहामनाः ॥ ४१ ॥ ईशोपिश्रुतवृत्तांस्तार्क्ष्या
 दूणपरशाङ्गिणोः ॥ मनसैवप्रसन्नोभून्नकिंचिरपर्यभाषत ॥ ४२ ॥ एतस्मिन्नंतरेप्राप्तागोलोकात्पंचधेनवः ॥ सुनंदासुमनाश्चापिशुशीलसुरभिस्तथा ॥
 ॥ ४३ ॥ पंचमीकपिलाचापिसर्वावौघविघाटिनी ॥ वासल्यदृष्ट्याभर्गस्यतासामूधांसिसुहृदुः ॥ ४४ ॥ वषट्पुःपयसांपूरस्तदूधांसिपयोधराः ॥ धारासा
 रैरविच्छिन्नैस्तावद्भावद्भवेऽभवत् ॥ ४५ ॥ पयःपयोधिरिविसाद्वितीयःत्रैक्षिपाषैदः ॥ देवेशसमधिष्ठानात्तत्तीथमभवत्परम् ॥ ४६ ॥ कपिलाहृदइत्याख्यां
 चकेतस्यमहेश्वरः ॥ ततोदेवाज्ञयासर्वेस्नातास्तत्रद्विवौकसः ॥ ४७ ॥ आविरासुस्तस्तीर्थोदथदिव्यपितामहाः ॥ तान्दृष्ट्वातेसुगःसर्वेतेर्पयांचकि
 रेमुदा ॥ ४८ ॥ अग्निष्वात्ताबहिषदाल्यपाःसोमपास्तथा ॥ इत्याद्यादिव्यपितरस्तृताःशंभुव्यजिज्ञपन् ॥ ४९ ॥ देवदेवजगन्नाथभक्तानामभयप्रद ॥
 अस्मिंस्तीर्थेत्वद्भ्याशाजातानस्तत्प्रिरक्षया ॥ ५० ॥ तस्माच्छभोवरदेहिप्रसन्नेनंतरात्मना ॥ इतिदिव्यपितृणांसश्रुत्वावाक्यवृषध्वजः ॥ ५१ ॥
 शृण्वतांसर्वदेवानामिदंभवचनमब्रवीत् ॥ शर्वःसर्वपितृणुवैपयत्सिकरंरम् ॥ ५२ ॥ ॥ श्रीदेवदेवउवाच ॥ ॥ शृणुष्विणोमहाबाहोःशृणुत्वचपि
 तामह ॥ एतस्मिन्कालेतीर्थेकापिलेयपयोधृते ॥ ५३ ॥ योपिंडान्निर्विष्यंतिश्रद्धयाश्राद्धदानतः ॥ तेषापितृणांसंस्तुतिर्भविष्यतिमहाज्ञया ॥ ५४ ॥
 अन्यांशेषंबंध्यामिमहत्सिकरंरम् ॥ कुहूसोमसमायोगेदंतंश्राद्धमिहाक्षयम् ॥ ५५ ॥ संवर्तकालेसंप्राप्तेजलराशिर्जलान्यपि ॥ क्षीयंतनक्षयत्यत्रश्राद्धं
 सोमकुहूदृतम् ॥ ५६ ॥ अमासोमसमायोगेश्राद्धंयत्रप्रलभ्यते ॥ तीर्थेकापिलधारेस्मिन्यययाणुक्तेणकिम् ॥ ५७ ॥ गदाधरभवान्यत्रयत्रयत्रयत्र
 पितामह ॥ वृषध्वजोऽस्यहंयत्रप्रलुस्तत्रनसंशयः ॥ ५८ ॥

॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

॥ १५९ ॥ ६० ॥ ११ ॥ कृतं कृत्यं कार्यमात्रं यथासाक्षात् कृतं कृत्या ॥ कृतकृत्येत्यत्र दृष्टकृत्येत्येति काचित् श्रुतकृत्यानिवापत्तद्व्यवहृतं ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥
 दिव्यवार्तासौम्यानियान्तिथीनिर्षवतः ॥ तान्यत्र निर्वसिष्यंति देशे सोमादिनिवन्ति ॥ ५९ ॥ कुरुक्षेत्रे नैमिषे च गंगासागरसंगमे ॥ इह ज्योतिः
 अस्त्यात्तत्तीर्थेषां भध्वजे ॥ ६० ॥ अस्य तीर्थसनामानियानि दिव्यपितामहा ॥ तान्यहं कथयिष्यामि मत्तां वृत्तिदान्यलम् ॥ ६१ ॥ मधुकुचतिष्ठ
 मेषाणुष्करिणस्मृता ॥ कृतकृत्या ततो ज्ञेया ततोऽसौ क्षीरनीरधिः ॥ ६२ ॥ वृषमज्ज्वलतीर्थं च तीर्थपितामहंततः ॥ ततोऽङ्गाधराख्यं च पितृतीर्थं ततः परम् ॥
 ॥ ६३ ॥ ततः कापिलधारिवैशुधावनिरिणुनः ॥ ततः शिवगयाख्यं च ज्ञेयं तीर्थमिदं शुभम् ॥ ६४ ॥ एतानि दश नामानि तीर्थस्यास्यापितामहाः ॥ भक्त
 नृत्तिकारीणि विनापि श्राद्धतर्पणैः ॥ ६५ ॥ सूर्यदुसंगमे यत्र पितृणां वृत्तिकामुक्ताः ॥ ब्राह्मणान् भोजयिष्यन्ति तेषां श्राद्धमन्तकम् ॥ ६६ ॥ अद्भुतं नृणां
 संवयैदास्यं तिकापिलं शुभम् ॥ यत्र तीर्थेषां पितृगणेषु सोक्षीरोदरे धासि ॥ ६७ ॥ वृषोत्सर्गः कृतो यैस्तु तीर्थैस्त्रिव्यर्षाभध्वजे ॥ अथ ह्यथुराडाः
 पितरस्तेन तपिताः ॥ ६८ ॥ गयातोऽष्टुण्णुण्यमस्मिन्तीर्थे पितामहाः ॥ अमायांसो मयुक्ता यथाऽद्वैः कापिलधारिणे ॥ ६९ ॥ येषां भेऽमकल्पात्स
 दंतजननामृताः ॥ तेषां वृत्तिभध्वेनून्तीर्थे कापिलधारिके ॥ ७० ॥ अदत्तमौजीदानये च दारपाश्रवाः ॥ तेभ्यो निर्वसिष्यंति पिंडासि हृद्दक्षयतद्विजे
 ॥ ७१ ॥ अग्निदाहमृतये वेनाग्निदाहरचयेषु वै ॥ तेषु वै वृत्तिमायां तितोऽर्थे कापिलधारिके ॥ ७२ ॥ अद्भुतं हि देहिनायोऽङ्गाधराख्यं वर्जितः ॥ तेषु
 धिगच्छंति दृष्टकृत्यानि वापतः ॥ ७३ ॥ अपुत्राश्च मृतयैर्वेदबंधानारयुक्प्रदः ॥ तेषु वृत्तिपरायति मधुकुचवामितरिताः ॥ ७४ ॥ अपहृष्टमुद्रात्सं
 रविषुज्जलादिभिः ॥ तेषामिह कृतश्राद्धं जायते सुगतिप्रदम् ॥ ७५ ॥ आमघातेन निधने यद्भिह विक्कमणाह ॥ तेषु वृत्तिलभते त्रपिंडैः शिवरायाः
 ॥ ७६ ॥ पितृगोत्रे मृतयैः मातृपक्षे च ये मृताः ॥ तेषामत्र कृतपिंडो भवेत्क्षयवृत्तिदः ॥ ७७ ॥ पर्वयैर्वेदं ता यैः सिद्धवर्गं ये च मृताः ॥ तेषु वृत्तिलभ
 तितर्पितावर्षभध्वजे ॥ ७८ ॥ ब्रह्मक्षत्रविशांशुद्भृशं स्य जेषु च ॥ येषां नाम हृत्वाऽपि त्रीयं तेषु सुकृताः ॥ ७९ ॥ तिर्यग्यो निहृतयैथेति
 त्वमागताः ॥ तेषु च्छगतिमायति वृताः कापिलधारिके ॥ ८० ॥ ये तु मानुषलोके स्मिन्पितरो भयं यो नयः ॥ तेषु दिव्यो नयः सुखं मधुकुचवृत्तिदि ॥
 ॥ ८१ ॥ ये दिव्यलोके पितरः पुण्यैर्वैवंत्वमागताः ॥ तेषु ब्रह्मलोके गच्छंति वृतास्तीर्थेषु ध्वजे ॥ ८२ ॥ कृते क्षीरमयतीर्थे त्रयाणामुपरपुत्रः ॥ द्वापर
 पिपापूर्णकाले जलमयं भवेत् ॥ ८३ ॥ सीमाबहिर्गतमपि ज्ञेयं तीर्थमिदं शुभम् ॥ मध्ये वाराणसि श्रंष्टमसाम्निध्यतोनैः ॥ ८४ ॥

॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ कृतकृत्यामिति ॥ दृष्टकृत्यायामित्यर्थः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥

॥ १५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥

॥ २६५ ॥

राणसि ॥ दीर्घात्पठेवाराणस्यांश्रिष्ठमित्यर्थः ॥ मध्यइत्यर्थात्तस्यापव ॥ नरैर्येतोऽदशीत्यन्वयः ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ इतीतिकुमारसवयम् ॥ ८७ ॥ कंठीगवाःसिंहाः ॥ तेषामत्रप्रकृत्याद्याः ॥ उद्वगाबलीवदोनामष्टकम् ॥ तत्रघातुत्स्वल्डमांसरुधिरस्त्रायुमेदमज्जास्थिशुक्राणीनिधात्वष्टकम् ॥ ८८ ॥ इमादिगजाः हयाइत्यत्रचित्ताहंकारावुद्धिपञ्चज्ञानंद्विग्याणि ॥ यद्वा अन्तःकरणचतुष्टयसुषुप्तेचतुष्टयचर्बिवाक्षितम् ॥ कदाअथप्रचोदिनीमनोवृत्तिःसापाणौस्यतत्तमनस्तथा ॥ विक्रयविक्रिमेदानमनसोरपीनरुन्मयममिच्छियष्टिमेदाद्वा ॥ ८९ ॥ गंगायमुनयोर्योर्पिंगांगायदेवतार्थस्य दूडेइत्यर्थः ॥ चक्रप्रतिकर्षनदेवताऽधिष्ठात्रीदेवतेत्यर्थः ॥ चक्रयोःस्वरूपमाह ॥ सायामिति ॥ ९० ॥ अर्हानिःकुलेजाताआहेयाः ॥ उपनायकारथवन्धनानित्यर्थः ॥ रथगुप्तयोर्वरूथाः ॥

काशीस्थितैर्येतोदशीध्वजमेघपृलाछन्नः ॥ वृषध्वजंजननान्नातःस्थास्यायत्रपितामहाः ॥ ८६ ॥ पितामहेनसहितोगदायसमन्वितः ॥ रजिणापार्थदुः सार्धतुष्टयेवपितामहाः ॥ ८६ ॥ इतियावद्धरंदत्तोपितृभ्योवृषभध्वजः ॥ तावन्नदीसमागत्यप्रणम्येशंव्यजिज्ञपत् ॥ ८७ ॥ ॥ नंदिकेश्वरुवाच ॥ ॥ विहितःस्यंदनःसम्बस्ततोऽनुविजयोदयः ॥ अष्टौकंठीवायत्रयत्रोद्दृग्गामष्टकंशुभम् ॥ ८८ ॥ यत्रेभाःपरिश्रंत्यष्टौयत्राष्टौजविनोहयाः ॥ ऋतःसंयमनं यत्रकशापाणिव्यवस्थितम् ॥ ८९ ॥ गंगायमुनयोर्येषेचक्रेपवनदेवता ॥ सायंप्रातर्भयेचक्रेच्छंश्रौर्मंडलंशुचि ॥ ९० ॥ तारावलीमयाःकालिआहेयाउप नायकाः ॥ श्रुतयोर्मादृशिन्यःस्मृतयोरथगुप्तयः ॥ ९१ ॥ दक्षिणाधृष्ट्वायत्रमवायत्राभिरक्षकाः ॥ आसनंप्रणमोयत्रगंगायत्रीपादपीठभूः ॥ ९२ ॥ सांगव्याहृतयोयत्रशुभाःसोपानवीथिकाः ॥ सूर्याचंद्रमसौयत्रसततंद्वाररक्षकौ ॥ ९३ ॥ अग्निर्मकरतुंडश्चरथशूकौसुदीरथी ॥ ध्वजइंडोसहस्रैरुःपताकराह स्वरूपमा ॥ ९४ ॥ स्वयंवाग्देवतायत्रचंचामरधारिणी ॥ ॥ शैलदिनेतिविद्धतोदेवेद्वेदमपतिः ॥ ९५ ॥ कृतनराजनवि धिरष्टभिद्वेमातृभिः ॥ पिनाकपाणिरुत्तस्थौदत्तहस्तोथशाङ्गिणा ॥ ९६ ॥ निनादोदिव्यवाद्यानारोदसीपर्यपूरयत् ॥ गीतमंगलगीर्भिश्चचारणैरनुद धितः ॥ ९७ ॥ तेनदिव्यनिनोदेनबधिरीकृतदिड्मुखाः ॥ आहूताइवआजग्भुर्विष्वग्भुवनवासिनः ॥ ९८ ॥

॥ ९१ ॥ धूर्यानिशुक्लम् ॥ ९२ ॥ अंगानिनिशिक्षादीनि ॥ ९३ ॥ मकरतुण्डोमकराकातुण्डः ॥ ९४ ॥ शैलादिनेतिस्मृदोक्तिः ॥ ९५ ॥ तदेवमातृभिर्मन्त्राणीत्यादिभिः ॥ तथाचवक्ष्याति ॥ ब्रह्मार्णवैष्णवौतद्विवाहानारसहिष्का ॥ कौमारीव्यपिमाहेंद्रीचासुण्डाचैवचंडिकेति ॥ जयेशचिजगच्चिक्वजयतीचापराजिता ॥ सिद्धारकालम्बुधाचउत्पलाचेति देवतेति ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥

कोट्युदयविशतिसहस्रकोट्यव्ययः ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ नितुनानिलाणि ॥ ४ ॥ शोभनानिणानिविषयेषुणानिगण्डवर्षीयावपशिणान्त्वयः ॥ ५ ॥
नानात्पोद्गमदाः तलान्येवउदीयन्तइत्युपदान्युपतौकनानितमदाः ॥ पंचयुतानिपञ्चाशत्सहस्राणि ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ मुदामुदः पसार्थानन्दस्तासामित्यर्थः ॥ त्रिविष्टपमुक्तदास्वना

देवाःकोट्यस्रयस्त्रिशह्राणाःकोट्युतद्वयम् ॥ नवकोट्यस्तुचमुंडाभैरव्यःकोटिसंमिताः ॥ ९९ ॥ षडाननाःकुमाराश्चमयूरवसवहनाः ॥ सभादुगाः
समायताःकोटयोष्टौमहाबलाः ॥ १०० ॥ आययुःकोटयःसप्तसुरतपशुपाणयः ॥ पिचांडिलमहवेगविश्राविश्रागजाननाः ॥ १ ॥ षडशीतिमहस्रा
णिषुनयोब्रह्मवादिनः ॥ तवंतोपिसमाजगमुस्तत्रान्यग्रहमधिनः ॥ २ ॥ नागानंकोट्यस्तिस्रःपातालतलवासिनाम् ॥ दानवानंचदेव्यानद्विद्वकोटी
शिवात्मनाम् ॥ ३ ॥ गंधर्वानियुतान्यष्टौकोट्यर्धयक्षसाम् ॥ विद्याधराणामयुतंनियुतद्वयस्युतम् ॥ ४ ॥ तथापष्टिसहस्राणिदिव्याश्चाप्सरसः
सुभाः ॥ गोमातरोऽष्टौलक्षाणिसुपर्णान्युतानिषट् ॥ ५ ॥ सागराःसप्तसंप्राप्तानानारत्नोपदप्रदाः ॥ सरितंचसहस्राणित्रीणिपंचायुतानिच ॥ ६ ॥
मिरयोऽष्टौसहस्राणिवनस्यशिशतत्रयम् ॥ आजमुदिगजाअष्टौयत्रदेवपिनाकधृक् ॥७॥ एतैःसमेतैःसंतुष्टःपरिभुतइतस्ततः ॥ श्रीकंडोरथमारुहकार्ता
श्राविश्रुतमाम् ॥८॥ सरिरीद्रमुतह्यक्षोमुद्रांघाममुद्रांखनिः ॥ कारीप्रैक्षिष्टसंहृष्टस्त्रिविष्टपसमुक्ताम् ॥९॥ ॥ स्कंदवाच ॥ ॥ श्रुत्वात्मानसिदं
पुण्यंकोटिजनयाधनाशनम् ॥ पठित्वापाठयित्वाचशिवसायुज्यमायुयात् ॥ ११० ॥ श्राद्धकालेविशेषेणपठनीयंप्रथमतः ॥ अक्षयंतद्वेच्छंद्वापिपुटु
ष्टिकरंपम् ॥ ११ ॥ वृषभध्वजमाहात्म्यंपठित्वाशिवसन्निधौ ॥ प्रत्यहंपमांडंढुष्टुनःपुत्रवान्यवेत् ॥ १२ ॥ विश्वेशितुःसंप्रवेशोयःक.क्षय
समुदाहृतः ॥ परमानंदकंदूर्यवीजमेतस्तुनिश्चितम् ॥ १३ ॥ पठित्वैतन्मुद्रास्थानप्रविशेद्योनवशुहम् ॥ सर्वसौख्यनिलयोऽयवेद्वनसशयः ॥१४॥
त्रैलोक्यानंदजनकमेतदास्थानमुत्तमम् ॥ अस्यश्रवणमात्रेणविक्षेपःसंप्रसीदति ॥ १५ ॥ अलभ्यलाभोदेवस्यजातोत्रिहियतःपरः ॥ ततःकशी
प्रवेशाख्यमास्थानमुत्तमम् ॥ ११६ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदे महापुराणस्कंधेकाशीतिसहस्रांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरद्विदृषभध्वजप्र.सु.त.
वोनामद्विषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६२ ॥ ॥

दयुक्तम् ॥ ९ ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ ॥ इतिश्रीरामानन्दहृतायंकाशो(खण्डटीकायाद्विषाटमोऽध्यायः ॥ ६२ ॥ ॥ ४ ॥ ॥

अथत्रियुक्वशित्तमेऽध्यायेपरसमावर्ती ॥ ज्येष्ठश्लेगीषव्यादिकथामरतुयेऽऽमुता ॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥ निरीक्षितोजातः ॥ ३ ॥ अनेहसंकालम् ॥ ययौये ॥ परस्मैपदमार्षम् ॥ ४ ॥ ५ ॥
 अगस्त्यज्जवाच ॥ ॥ दृष्ट्वाकाशीद्विगानंदं तारकारेपुरारिणा ॥ किमकारिसमाक्ष्वप्रातांबहुमनोरथैः ॥ १ ॥ ॥ स्कंदज्जवाच ॥ ॥ पतिव्रतापते
 ऽगस्त्यशृणुवक्ष्याम्यशेषतः ॥ ॥ मृगांकलक्ष्मणोत्कंठं काशीनेत्रातिथीकृता ॥ २ ॥ अथसर्वज्ञनाथेनभक्तवत्सलचेतसा ॥ जैगीषव्योसुनिश्रेष्ठोऽग्रहं
 तस्योनिरीक्षितः ॥ ३ ॥ यमनेहसमारभ्यमंदरादिविनिर्ययौ ॥ अद्भिद्रसुतयासार्वरुद्रेणक्षेत्राग्निना ॥ ४ ॥ तंवासरंपुरस्क्रुत्यजग्राहनिग्रमदृढम् ॥
 जैगीषव्योसमहामेघाः कुंभयोनेमहाकृती ॥ ५ ॥ विषमेक्षणपाद्वाजंसमीक्षिव्येयदापुनः ॥ तदंबुविपुषसपिमक्षिष्यामिचेत्यह ॥ ६ ॥ कृतश्चिद्वारणाया
 गादथवाशंभ्वनुग्रहात् ॥ अनश्नन्नापिबन्योर्जैगीषव्यः स्थितोसुने ॥ ७ ॥ तंशुवेजानतिनान्योजानातिक्रमन ॥ अतएवततः प्राप्तः प्रथमप्रमथा
 धिपः ॥ ८ ॥ ज्येष्ठशुक्लचतुर्दश्यांसोमवारानुराधयोः ॥ तत्पर्वणिमहायात्राकर्तव्यत्रामनवैः ॥ ९ ॥ ज्येष्ठस्थानंततः काश्यांतदाभूदपिपुण्यदम् ॥
 तत्रलिंगंसमभवस्वयंज्येष्ठेश्वराभिघम् ॥ १० ॥ तद्विगदर्शनात्सुसांपाजन्मशताजितम् ॥ तमोर्कंदयमाप्येवतत्सणोद्वनश्रुति ॥ ११ ॥ ज्येष्ठवाप्या
 नरः स्नात्वातर्पयित्वापितासहान् ॥ ज्येष्ठेश्वरंसमालोकयन्भूयोजयतेसुवि ॥ १२ ॥ आविरासीत्स्वयंतत्रज्येष्ठेश्वरसमीपतः ॥ सर्वासिद्धिर्दृग्गोरिज्ये
 ष्ठाश्रेष्ठासमंततः ॥ १३ ॥ ज्येष्ठेमासिसिताष्टम्यांतत्रकार्येमहोत्सवः ॥ रात्रौजागरणंकार्यसर्वसंपत्समुद्भये ॥ १४ ॥ ज्येष्ठगौरिगमस्त्रुत्-ज्येष्ठवापीप
 रिच्छुता ॥ सौभाग्यभाजनंभूयद्योषासौभाग्यभागपि ॥ १५ ॥ निवासं कृतवाञ्छंभुस्तस्मिन्स्थानेयतः स्वयम् ॥ निवासेशइतिख्यातंलिंगतत्रपरततः ॥
 ॥ १६ ॥ निवासेश्वरलिंगस्यसेवनात्सर्वसंपदः ॥ निवसंतिगृहेनित्यंनित्यंप्रतिपदंपुनः ॥ १७ ॥ कृत्वाश्राद्धंविधानेनज्येष्ठस्थानेनरोतमः ॥ ज्येष्ठोत्प
 र्तिददात्येवगितृभ्योमधुसर्पिषा ॥ १८ ॥ ज्येष्ठतीर्थेनरः काश्यांदत्त्वादानानिशक्तिः ॥ ज्येष्ठान्स्वर्गानिवाप्तोतिनरोमोक्षमगच्छति ॥ १९ ॥ ज्येष्ठेश्वरो
 च्यः प्रथमंकाश्याश्रेयोर्थिभिर्नरैः ॥ ज्येष्ठगौरीततोभ्यर्च्यासर्वज्येष्ठमभीप्सुभिः ॥ २० ॥ अथनदिनमाहूययूजतिः सकृपानिधिः ॥ शृण्वतांसर्वदेवाना
 मिदं वचनमब्रवीत् ॥ २१ ॥ ॥ ईश्वरज्जवाच ॥ ॥ शैलादेप्रविशाशुत्वंगुहास्यत्रमनोहरा ॥ तदंतरेस्तिममत्तोर्जैगीषव्यस्तपोधनः ॥ २२ ॥ महा
 नियमवान्नादंस्वगस्थिरनाशुरोषितः ॥ तमिहानयमदंक्तंमदर्शनदृढवतम् ॥ २३ ॥ यदाप्रभृत्यर्गांकाश्यामंदरंसर्वसुंदरम् ॥ महानियमवनिपतदरभ्यो
 ऽब्धिताशनः ॥ २४ ॥ गृहाणलीलाकमलमिदंपीयूषपोषणम् ॥ अनेनतस्यागाणिस्पृशस्यस्यः सुब्धिणा ॥ २५ ॥

॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ५ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ सुब्धिणाशोभमवृद्धितुना ॥ २५ ॥

॥ २६ ॥ २७ ॥ श्वाहुरोमेकः ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ पर्वीमावर्षवृद्धिः शोमसोमकलाधरम् ॥ अस्तीन्मुनिरुदात्तामासुणागुणभेदतः ॥ १ ॥ विराय
सुसकपाय ॥ इभास्मनेमालस्वरूपाय ॥ उभः अस्मायस्मात्साहित्वा ॥ जगदानन्दकन्दजगतां यथानन्दः सुलतस्यकन्दयथुलायकारणायेत्येवम् ॥ सप्तपत्रमथानन्दस्त्वैवानन्दस्याप्य
निभूतानिमात्रमुपजीवीतिश्रुतेः ॥ ३२ ॥ विधेयचतुरानाथमायस्वरूपायेतिवा ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ त्रैलोक्यकाम्यायत्रैलोक्यानाकाम्यायसौचितिकाम्याद्वतितयात्मै ॥ शेषागदान्भनन्तवत्

ततोर्नदीसमादायतच्छीलकमलविभोः ॥ प्रणम्यदेवदेशमाविरद्ब्रह्मरात्रिहाम् ॥ २६ ॥ नदीदृष्टथतत्रवारणाहृढमानसम् ॥ तपोश्रिपरिचुच्छकंगकभ्रले
नसमस्मृशत ॥ २७ ॥ तपतिवृष्टिसयोगच्छालूरुइवकोदरे ॥ उच्छलाससयोगद्भिः स्पर्शमात्रात्तद्वज्जात ॥ २८ ॥ अथर्नदीसमादायसत्त्वसुनिजु
गवम् ॥ देवदेवस्यपादाश्रेनमस्कृत्यन्यपातयत् ॥ २९ ॥ जैगीषव्योथसंभ्रांतः पुतोविध्वंसकरम् ॥ वामांगसन्निविष्टाद्वितनयप्रणनमह ॥ ३० ॥
प्रणम्यदंडवद्रूमौपलुंठयसंमतः ॥ तुष्टावपरयाभक्त्यासमुनिश्वंशेश्वरम् ॥ ३१ ॥ ॥ जैगीषव्यउवाच ॥ ॥ नमः शिवायशांतायसर्वज्ञायशुभात्मने ॥
जगदानंदकंदायपरमानंदेतेवे ॥ ३२ ॥ अरूपायसरूपायनानाहूपधरायच ॥ विरूपाक्षायविधेयविधिविष्णुस्तुतायच ॥ ३३ ॥ स्थावरायनभस्तु
जंगमायनमोस्तुते ॥ सर्वात्मनेनस्तुभ्यंनमस्तेपरमात्मने ॥ ३४ ॥ नमस्त्रैलोक्यकाम्यायक्रमांगदहनयच ॥ नमोशेषविशेषायनमः शेषंमददत् ॥
॥ ३५ ॥ श्रीकिंठायनमस्तुभ्यंविषकंठायतेनमः ॥ वैकुण्ठवापादायनमोऽकुंठितशक्तये ॥ ३६ ॥ नमः शक्त्यर्बदेहायविदेहायसुदेहिने ॥ सद्यत्प्रणास्फादे
णदेहिदेहनिवारिणे ॥ ३७ ॥ कालायकालकालायकालकूटविषादिने ॥ व्यालयज्ञोपवीतायव्यालभूषणधारिणे ॥ ३८ ॥ नमस्तेखंडपरशोनफखंडे
दुधारिणे ॥ खंडिताशेषदुःखायखंडाखंडकारिणे ॥ ३९ ॥ गर्वाणगतिनाथायगांगकछेलमालिने ॥ गौरीशागिरीशायगिरिशायधुहार ॥
॥ ४० ॥ चंद्रार्थकुब्जधृषायचंद्रप्रयुगिप्रिचक्षुये ॥ नमस्तेर्वमसनमोदिवसनयते ॥ ४१ ॥ जगदीशायजर्णायजगजन्महरायते ॥ जीवितेनस्तु
भ्यंजंजप्रकादिहारिणे ॥ ४२ ॥

यय ॥ शेषां गदायिनेद्विपाठेअनन्तबाहुबलयमायिदुर्गामुंशौल्यस्यसतथात्मै ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ कालकालयकालस्याम्पारकायेत्यर्थः ॥ सकालकालइतिश्रुतेः ॥ कालभूषणकमलकद्विस्त्वैश्व
॥ ३८ ॥ नासायणात्रैवद्विताः कुंठितः परकुंठितोऽयस्यस्यथातत्सन्वोधमेखंडपशो ॥ खेटकर्म ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ जीवतीतिजीवईश्वस्त्वैश्वेज्ञायतिवा ॥ तेषुः यथ ॥ जीवातवह

१ गुहस्वरूपश्रेयसिहयादकः काष्ठविशेषस्तत्त्वकुक्षी-द्वेगुहारणे ।

तिपाठेजीवोपधाय ॥ जंजपूकंपातदादिहारिणे ॥ आदिशब्देनाज्ञानंयुद्धते ॥ जंजपूकौघहारिणइतिवापाठः ॥ जंजपूकावेतिपाठेजंजपूकोजपनशीलः ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥
 ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ पदाद्व्यक्तात्परायतत्प्रवर्तकाय ॥ पारयतीतिपारस्तस्मै मलयविधभूतायेतिवा ॥ परागभ्यांकार्यकारणाभ्यांपरायभिन्नाय ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥

नमोऽमरुहस्तायधनुर्हस्तायतेनमः ॥ त्रिनेत्रायनमस्तुभ्यंजगन्नेत्रायतेनमः ॥ ४३ ॥ त्रिशूलव्यग्रहस्तायनमस्त्रिपथाधार ॥ त्रिविष्टपाधिनाथायत्रिवि
 दीपठितायच ॥ ४४ ॥ त्रयीमथायतुष्टायभक्तुष्टिप्रदायच ॥ दीक्षितायनमस्तुभ्यंदेवदेवायतेनमः ॥ ४५ ॥ दारितारिशेषपापायनमस्तेदीर्घदर्शिने ॥
 दूरायदुरवाव्यायदूषनिर्दलनायच ॥ ४६ ॥ दोषाकरकलाधागत्यक्तदोषागमायच ॥ नमोधूर्जटेयेतुभ्यंयंचरकुमुमप्रिय ॥ ४७ ॥ नमोधीरायधर्मायधर्म
 पालायतेनमः ॥ नीलप्रीवनमस्तुभ्यंनमस्तेनीललोहित ॥ ४८ ॥ नामसात्रस्तृत्कृतत्रिलोक्यैश्वर्यपूरक ॥ नमःप्रमथनाथायपिनकोटान्तराण्ये ॥
 ॥ ४९ ॥ पशुपशविमोक्षायपशूनांपतयेनमः ॥ नामोच्चारणमात्रेणमहापातकहारिणे ॥ ५० ॥ परात्परायपारायपरपरशयच ॥ नमोऽप्यारच
 रित्रायसुपवित्रकथायच ॥ ५१ ॥ वामदेवायवामार्धधारिणेषुषगामिने ॥ नमोभर्गायभीमायनतभीतिहायच ॥ ५२ ॥ भवायभवनाशायभूतानांपतये
 नमः ॥ महादेवनमस्तुभ्यंमहेशमहसांपते ॥ ५३ ॥ तमोदृडानीपतयेनमोमृद्युंजयायते ॥ यज्ञारयेनमस्तुभ्यंयक्षराजप्रियायच ॥ ५४ ॥ आय
 जुकाययज्ञाययज्ञानांपलदायिने ॥ रुद्रायरुद्रपतयेकद्रुद्रायरमायच ॥ ५५ ॥ शूलिनेशाश्वतेशायश्वशानावाचिण्ये ॥ शिवाप्रियायशर्मायसर्वज्ञ
 यनमोरुते ॥ ५६ ॥ हारायक्षतिरूपायक्षेत्रज्ञायक्षमाकर ॥ क्षमायक्षितिर्त्रैलोक्येशीरगौरायतेनमः ॥ ५७ ॥ अंधकारेनमस्तुभ्यंमहाहंतंहितायच ॥
 इडाधार्यईशायउपेन्द्रंस्तुतायच ॥ ५८ ॥ उमाकतायउग्रायनमस्तेऊर्ध्वरतसे ॥ एकरूपायचैकामहैश्वर्यरूपिणे ॥ ५९ ॥ अमंतकारिणेतुभ्यं
 बिकापतयेनमः ॥ त्वमोक्रारोवपट्कारोभूभुवःस्वस्त्वमेवहि ॥ ६० ॥ इथादृश्यंयदत्रास्ति तत्सर्वत्वमुमाधव ॥ स्तुतिकर्तुंनजानारिस्तुतिकर्तृत्वमेवहि ॥
 ॥ ६१ ॥ वाच्यस्त्वंवाचकस्त्वंहिवाक्चत्वंप्रणतोस्मिने ॥ नान्यंवेद्भिमहादेवनान्यंस्तौमिमेहेश्वर ॥ ६२ ॥

यज्ञारयेदक्षयज्ञहंत्रे ॥ दक्षयज्ञसंस्कृत्युगारूपंधृत्वात्त्रैपलायवोविष्णोवात्रवे ॥ यज्ञोविष्णुरितिश्रुतेः ॥ यक्षराजः कुंवरः ॥ यज्ञराजोतिपाठयज्ञराजोऽश्वमेधः ॥ ५४ ॥ आयजूकाययाजिकाय ॥
 ककुत्सितंकरद्वेर्दमंनमयतीतिकद्रुस्तस्मै ॥ रमयतीतिरमस्तस्मै ॥ रमाप्रदेतिवापाठः ॥ ५५ ॥ शाश्वतेहेशश्वत ॥ शाश्वतेशायोत्येकं देवा ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ इडाण्डभी ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥

॥ ६३ ॥ पुरुःसंज्ञः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ उवाचचितिकारोणदरश्रवितः ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

नान्यनमाभिगीरीशानान्याख्यामाददेशिव ॥ सूक्रोन्यनामग्रहणेबधिरोन्यक्रथाश्रुतौ ॥ ६३ ॥ पंगुरन्याभिगमनेऽस्थ्योऽन्यपरिविशिणो ॥ एकस्व एतानी
 शष्कःकतौत्वमेवहि ॥ ६४ ॥ पाताहर्तौत्वमेवैकोनानात्वमूढकल्पना ॥ अतस्त्वमेवशरणभ्योभूयःपुनःपुनः ॥ ६५ ॥ संसारसगरेऽसंगमाबुद्धरसहेश्वर ॥
 इतिस्तुत्वामेहराज्ञैगीष्वयोमहासुनिः ॥ ६६ ॥ वाचंमोमेवस्थारणोःपुरतःस्थानुसन्निभः ॥ इतिस्तुतिसयाकण्ठ्यसुनेश्चन्द्रविभूषण ॥ इन्द्राक्ष
 प्रसन्नात्मावंबूहीतिसुनिम् ॥ ६७ ॥ ॥ जैगीष्वउवाच ॥ यद्विप्रसन्नोदेशततस्तवपदांशुजात् ॥ मामवा निसवानीशदूरदूरपदुत्तु ॥ ६८ ॥
 अपश्चर्वरोनार्थेदोयमविचारतः ॥ यन्मयास्थापितंलिङ्गं तत्रसान्निध्यमस्तुते ॥ ६९ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ जैगीष्वव्यमहाभागयदुक्तेभक्तान्त्वय ॥
 तदस्तुसर्वतयीषंवरमन्यं ददामिच ॥ ७० ॥ योगशास्त्रंमयादत्तं त्वनिर्वाणसाधकम् ॥ सर्वयोगिनांमध्येयोगाचार्योऽस्तुवैभवात् ॥ ७१ ॥ त्वहरं
 योगविद्यायायथपत्वंतपोधन ॥ सर्वस्यसेप्रसादान्भ्येननिर्वाणमाप्स्यसि ॥ ७२ ॥ यथानदीयथाभृगीसोमनदीयथा तथा ॥ त्वंभविष्यसि महेषे
 जराभरणवर्जितः ॥ ७३ ॥ संतिव्रतानिभूयांसिनियमाः संत्यनेकथा ॥ तपस्सिनासंत्यत्रसंतिदानान्यनेकशः ॥ ७४ ॥ श्रेयसासाधनान्यत्रपापशान्द
 पिसर्वथा ॥ परंहिपरमश्चैनियमोयस्त्वयाकृतः ॥ ७५ ॥ परोहितिन्यश्चैषमाविलोकययदश्रुते ॥ मासनालोकययदुक्तेतद्दुक्तेकवलत्ववम् ॥ ७६ ॥
 असमर्च्यचयोसुद्धेप्रपुष्पफलैरपि ॥ रेतोभक्षीभवेन्मूढःसजन्मान्येकविशतिम् ॥ ७७ ॥ महतो नियमस्यास्यभवतानुष्ठितस्यदे ॥ नावतिरोदरा
 मात्रामन्येनियमायमाः ॥ ७८ ॥ अतोमच्चरणभ्याशेतंनिवस्त्वयसिसर्वथा ॥ अतो नैःश्रेयसीलक्ष्मीतैवैवप्राप्त्यसिभुवम् ॥ ७९ ॥ जैगीष्वव्यं
 नामालिङ्गंकाशं सुदुर्लभम् ॥ त्रीणिषर्वाणिसंसव्यलभेद्वोगं संशयः ॥ ८० ॥ जैगीष्वव्यगुहंप्राप्ययोगाभ्यस्तनतपरः ॥ षण्मासेनलभेत्सिद्धिंवा
 च्छिन्तामदुग्रहात् ॥ ८१ ॥ तवलिङ्गमिदंभक्तैःपूजनियंप्रयत्नतः ॥ विलोकयाचगुह्यास्यापारसिद्धिमभीप्सुभिः ॥ ८२ ॥ अत्रज्येष्ठैश्चक्षेत्रेवच्छि
 सर्वसिद्धिदम् ॥ नाशयेद्वधंघानिदंशृष्टुष्टुसमर्चितम् ॥ ८३ ॥

॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥

शिवयोगिनःशिवविष्णोरभेददर्शिनः ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ उपसर्गाद्यात्विक्काण्डप्रवाः ॥ ९१ ॥ ॥ इति श्रीरामानन्दकृताया
काशीखण्डटीकायां त्रिषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६३ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ चतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ पुनःकथयामास हस्वान्याद्रिजायवः ॥ १ ॥ दशैवाब्राह्मणास्तत्रसमे
तान्क्षेत्रवासिन्हस्त्युक्तं ज्येष्ठेशदिलिगानिप्रदुर्भृतानीतिचोक्तं तत्रवानहद्व्यभवावताकिमपृच्छिन्न्यानिचकानिलिगानिवासावितिपृच्छति ॥ दृष्टेति ॥ सूतेवताःब्राह्मणाः ॥ १ ॥ २ ॥

अस्मिञ्ज्येष्ठेशक्षेत्रसंभोज्यशिवयोगिनः ॥ कोटिमोऽज्यफलंस्मर्येकैकपरिसंख्यया ॥ ८४ ॥ जैगीषव्येश्वरंलिंगंगोपनीयप्रयत्नतः ॥ कलौकलुपबुद्धि
नांपुतश्चशेषतः ॥ ८५ ॥ करिष्याम्यत्रसंनिध्यमस्मिंल्लिंगेतेषोधन ॥ योगसिद्धिप्रदानायसाधकेभ्यःसदेवहि ॥ ८६ ॥ ददेद्युगुमहाभगजैगीषव्याप
रंवरम् ॥ त्वयेदंयद्वृत्तंतोत्रेयोगिसिद्धिकरंपरम् ॥ ८७ ॥ महापापौघशमनंमहापुण्यप्रवर्धनम् ॥ महाभूतिप्रशमनंमहाभक्तिविवर्धनम् ॥ ८८ ॥
एतस्तोत्रजपात्पुंसांमसाध्यंनैवकिंचन ॥ तस्मात्सर्वप्रवर्धनेनजपनीयंसुसाधकैः ॥ ८९ ॥ इतिदत्तचवंतंस्मरारिःशरलोचनः ॥ इहशब्राह्मणां
स्तत्रसमेतान्क्षेत्रवासिनः ॥ ९० ॥ स्कंदउवाच ॥ निशम्याख्यानमनुलभेतत्राङ्गःप्रयत्नतः ॥ निष्पापोजायतेमर्त्योनेपसर्वैःश्रवायते ॥ ९१ ॥
इतिश्रीस्कंदिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धे ज्येष्ठेशाख्यानमनुलभेतत्राङ्गःप्रयत्नतः ॥ १ ॥ अगस्त्यउवाच ॥
दद्व्याभूदेवताःशंभुकिमाचख्युःषडानन ॥ कानिकानिचलिंगानितत्रतान्यपिचक्ष्वमे ॥ १ ॥ ज्येष्ठस्थानेमहापुण्यदेवेदेवस्यवल्लभे ॥ आश्चर्यकिमभूत्
त्रतदाचक्ष्वषडानन ॥ २ ॥ स्कंदउवाच ॥ शृण्वन्मस्त्ययथापृच्छिभवतातद्वर्षीम्यहम् ॥ मंदराद्रियदादेवोगतवान्ब्रह्मगौरिघात् ॥ ३ ॥ तदनि
राश्रयाविप्राःक्षेत्रसंन्यासिनो नवाः ॥ उपाकृताश्चावितंमहाक्षेत्रप्रतिग्रहात् ॥ ४ ॥ स्वातंवातंचंडंडभूमिकंदादिवृत्तयः ॥ चक्रुःपुष्करिणीरम्यांदं
डखाताभिर्धासुने ॥ ५ ॥ ततीर्थपरितःस्थायमहलिंगान्यनेकशः ॥ महेशाराधनपरस्तपश्चक्रुःप्रयत्नतः ॥ ६ ॥ विभूतिधारिणोनित्यंनित्यंरुद्रक्षया
रिणः ॥ लिंगपूजातानित्यंशतरुद्रियजापिनः ॥ ७ ॥ तेऽश्रुत्वोदेवस्यपुनरागमनंसुने ॥ तपःकृशाअतिरामासुरानंदमेदुराः ॥ ८ ॥ द्विजापं
चसहस्राणिचंपंतोविपुलंतपः ॥ दंडखातान्महातीर्थादाजमुद्वेददर्शने ॥ ९ ॥ तीर्थान्मंदाकिर्निनामोद्विजाःपशुपतव्रताः ॥ शिवैकाराधनपराः
समेताअयुतोन्मिताः ॥ १० ॥

॥ ३ ॥ उपाकृताउपताः ॥ उपाताइतिक्वचित्पाठः ॥ अतिकंतस्तत्तम् ॥ ४ ॥ स्वातंवातंवात्वात्स्वतर्थः ॥ स्वात्वात्वात्स्वित्क्वचित्पाठः ॥ ५ ॥ रथाप्यस्थापयित्वा ॥
॥ ६ ॥ शतरुद्रियजापिनःममस्तेरुद्रमन्यइत्यादिस्तोत्रजापिनः ॥ ७ ॥ आश्रुर्वधुः ॥ आनन्दमेदुराःमानन्दस्मिग्धाः ॥ आतरानन्दमेदुराइतिक्वचित् ॥ ८ ॥ ९ ॥ अयुतोन्मिताःदयाकर

साणि ॥ १० ॥ एकादशशताधिकंशतद्विंशताधिकसहस्रमित्यर्थः ॥ ११ ॥ १२ ॥ अयुतार्धकंपंचसहस्राणि ॥ १३ ॥ अयासिधुरागतंतः ॥ १४ ॥ १५ ॥ त्रयसिंशतत्रयान्वयस्य
षिकास्रतत्रयीत्यर्थः ॥ १७ ॥ १८ ॥ साप्रशतकिंचिदधिकशतमित्यर्थः ॥ समादशतंवा ॥ द्विशतीसशतत्रयापंचशतीत्यर्थः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ यावन्ति ॥

इंसवीथीत्परिप्राप्ताअयुतंत्रिशतोत्तरम् ॥ शतंदुर्वाससस्तीर्थद्विकादशशताधिकम् ॥ ११ ॥ मत्स्योदर्यांपरापेतुःसहस्राणिपडेवहि ॥ कपालमोचन
त्सप्तशतान्यभ्यगताद्विजाः ॥ १२ ॥ ऋणमोचनतस्तीर्थान्सहस्रद्विशताधिकम् ॥ वैतरण्याअपिपुत्रेद्विज्ञानअयुतार्थकम् ॥ १३ ॥ ततःपृथुदृकाकुंडा
सयुधुनापरिखानितात् ॥ अयासिधुद्विज्ञानचशतान्यवत्रयोदश ॥ १४ ॥ तथैवास्यानःकुंडान्मेनकाख्यच्छहस्रम् ॥ उर्वर्णकुंडतःप्राप्ताःसुदृष्टिशता
धिकम् ॥ १५ ॥ तथैवावतकुंडाब्राह्मणाद्विशतानिच ॥ गंधर्वांप्रसप्तसप्तशतानिद्विशतानिच ॥ १६ ॥ दूषशतीर्थाद्राजमुर्नवतिःसप्तशतया ॥
यक्षिणीकुंडतःप्राप्ताःसहस्रत्रिशतोत्तरम् ॥ १७ ॥ लक्ष्मीतीर्थान्पराजमुःषोडशैशशतानिच ॥ पिशाचमोचनान्सप्तसहस्राणिद्विजोत्तमाः ॥ १८ ॥
पितृकुंडाच्छतंसांश्रुवतीर्थच्छतानिषट् ॥ मानसाख्यस्त्रसोद्विशतीसशतत्रया ॥ १९ ॥ ब्राह्मणावामुकिहदात्सहस्राणिदशैवतु ॥ तथैवादृशानंद
जानकीकुंडतोद्विजाः ॥ २० ॥ कारीनाथमनुप्राप्ताःपरमानंददयिनम् ॥ तथागौतमकुंडाच्चशतानिनवचागताः ॥ २१ ॥ तीर्थदुर्गतिस्त्वुशृङ्खलान् ॥ २२
तिपदिरे ॥ एकादशशतान्येवद्वेषुमापत्तिम् ॥ २२ ॥ असिसंभेदमारभ्यगंगतिरिस्थिताद्विजाः ॥ आसंगमेधरात्तत्रपरिप्राप्ताष्टोद्वेव ॥ २३ ॥
अष्टादशसहस्राणितथापंचशतान्यपि ॥ ब्राह्मणाःपंचपंचाशद्विंशतीरात्समागताः ॥ २४ ॥ सार्द्धदूर्वाक्षतकरैःसपुष्पफलपणिभिः ॥ सुगंधमाल्यहर
श्चब्राह्मणैर्यवादिभिः ॥ २५ ॥ स्तुतोभंगलघूक्तैश्चप्रणतश्चपुनः ॥ तेभ्योदत्ताभयःशंभुःप्रच्छकुशलमुद्रा ॥ २६ ॥ ततस्तेब्राह्मणाःभ्रंटेः
प्रवृद्धकरसंपुटाः ॥ क्षेत्रनिवसतानाथसदानःकुशलोदयः ॥ २७ ॥ विशेषतःकुतोऽस्माभिःसाक्षात्प्रयनगोचरः ॥ त्वयस्त्वरूपंश्रुतयोनविदुःपरमार्थान् ॥
॥ २८ ॥ सदैवाकुशलतेषांथित्वत्सैत्रपराङ्मुखाः ॥ चतुर्दशापिषैकास्तेषानिन्यपराङ्मुखाः ॥ २९ ॥ येषांद्वादिसदैवास्तेकाशीत्वाशीविषाणद ॥
संसारशीविषविषंतेषांप्रभवेक्वचित् ॥ ३० ॥ गर्भसासणिर्मंत्रःकाशीवर्णद्वयात्मकः ॥ यस्यकंठेसदतिष्ठेत्तस्याकुशलताकुतः ॥ ३१ ॥

ब्राह्मणैर्भंगलघूक्तैःपुनःस्तुतःप्रणतस्तेभ्योदत्ताभयःशंभुःकुशलंप्रच्छतोद्वितीयान्नयः ॥ चतुर्भिर्विशेषैर्ब्राह्मणांनिमित्तिसिद्धोद्वेदिता ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ त्वयस्त्वरूपंश्रुतयोनविदुःपरमनुनय
नगोचरंस्वयेषीकमाश्रयत्राहुः ॥ यत्सत्त्वंश्रुतयोनविदुर्मिति ॥ परमार्थतोसुखरथावृत्तेत्यर्थः ॥ २८ ॥ २९ ॥ आशीविषांगदंसेवदुहलयम् ॥ ३० ॥ गर्भसासणिर्मंत्रोपेनाशकोमणि

रित्यर्थः ॥ मंत्रश्च ॥ यद्वाकाशीविर्णद्वयात्सकोयोमंत्रःसगर्भक्षमाणिदित्यर्थः ॥ ३१ ॥ निर्दिष्टांजारायस्यांसातथातिर्जैसैर्जैर्भिः ॥ पृथग्भावविकारादितिदिविधैर्भ्यः ॥
 सुधैवामृतवस्यैमोक्षोवास्त्वैवियावत् ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ वीजाक्षरायुगंतवकारःकामवीजंशकारःश्रीवाजिमिनिविक्तेक्तयम् ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ श्रेयमक्ताविर्णद्वैक्षेत्राल्प्या
 विशेषणवर्द्धिततत्रतिपादकमित्यर्थः ॥ ४० ॥ नकेवलतुतोपवाचवेतिवकारार्थः ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ विरोधितःविरोधप्रार्थितः ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ निवसन्तीतिविज्ञानिज्ञाविकारश्च ॥
 सुधापिबतियोनित्यंकाशीवर्णद्वयात्सिकाम् ॥ सनैर्जर्दिशांहित्वासुधैवपरिजायते ॥ ३२ ॥ अतंकर्णस्त्रियेनकाशीत्यक्षरायुग्मकम् ॥ नसमाकर्णयत्ये
 वसपुनर्गर्भंकाथाम् ॥ ३३ ॥ काशीराजोपियन्मूर्ध्निप्रैतदयानिलाहतम् ॥ चंद्रशेखरतन्मूर्ध्निर्भवेच्चंद्रकलांकितः ॥ ३४ ॥ प्रसृतोश्चित्रेनप्रथमानं
 द्काननम् ॥ यातंतेत्रनजायंतेनेक्षेत्रिन्यवृकाननम् ॥ ३५ ॥ गच्छतातिष्ठतावापिस्वपतजाप्रताथमा ॥ काशीत्येषमहामंत्रेयत्रजप्तःक्षनिर्भयः ॥ ३६ ॥
 येनबीजाक्षयुगंकाशीतिहदियातिम् ॥ अबीजानिर्भयेवकर्मबीजानितस्यैवै ॥ ३७ ॥ काशीकाशीत्विकाशीतिजपतयस्यस्यस्थितिः ॥ अन्यत्रा
 पिसतस्तस्यपुरोमुक्तिःप्रकाशते ॥ ३८ ॥ क्षेममूर्तिरियंकाशीक्षेममूर्तिर्भवान्भव ॥ क्षेममूर्तिस्त्रिपथगानान्यक्षेमत्रयंक्रचित् ॥ ३९ ॥ वात्सुजानामिति
 वचःक्षेत्रभक्तिविबुद्धितम् ॥ निशाम्यगिरिजाकांतस्तुतोपनितरंहरः ॥ ४० ॥ प्रोवाचवप्रसन्नत्माधन्यायूयद्विजर्षभाः ॥ कर्णद्विदृशीयान्त्रिभैरात्रे
 तिपावने ॥ ४१ ॥ जानेस्त्वमयाजाताःक्षेत्रस्यास्यनिपेवणात् ॥ नीरजस्कावितमसःससाराणंशपारगाः ॥ ४२ ॥ वाराणस्यास्तुयेपत्कस्तैमत्तमस
 निश्चितम् ॥ जीवन्मुक्ताहितेनूनमोक्षलक्ष्म्याकटाशिताः ॥ ४३ ॥ यैश्चकाशीस्थितोजतुरस्यकोपिविरोधितः ॥ तैर्वैविशंयारासर्वस्यारुर्द्विगंधिता ॥
 ४४ ॥ वाराणस्याःस्तुतिमपियोनिशाम्यानुमोदते ॥ अपिब्रह्मांडमखिलध्रुवंतेननुमोदितम् ॥ ४५ ॥ निवसंतिहियेमत्यंअस्मिन्नातंद्कानने ॥ मया
 तःकरणेवैनिवेशुरकल्मषाः ॥ ४६ ॥ निवसंतिमक्षेत्रेसमभक्तिप्रकुर्वते ॥ ममलिंगधरायेतानुवोपदिशाभ्यहम् ॥ ४७ ॥ निवसंतिसयसैत्रेप्रसभ
 तिनकुर्वते ॥ ममलिंगधरायेनोतानुपदिशाम्यहम् ॥ ४८ ॥ काशीनिर्वाणनगरियेषाचितेप्रकाशते ॥ तेमद्युरःप्रकाशतेनैःश्रेयस्याशियावृताः ॥ ४९ ॥
 मोक्षलक्ष्मीरियंकाशीनयेभ्यः परिरोचते ॥ स्वर्लक्ष्मीकांक्षमाणेभ्यःपतितस्तनेनसंशयः ॥ ५० ॥ काशीसंकांक्षमाणानांपुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ पुरःकिंकरद्व
 त्तिष्टेनमनुग्रहतोद्विजाः ॥ ५१ ॥ आनंदकाननेह्यज्जलह्वावानलस्यहम् ॥ कर्मबीजानिजंतूनाञ्चालयेनप्ररोहये ॥ ५२ ॥

॥ ४६ ॥ ममलिंगधरावैकिंशुष्ट्वादिधारिणः ॥ ४७ ॥ उत्तमर्कव्यतिकेणदर्शयति ॥ निवसन्तीति ॥ ननिवसन्तीत्यग्निमोनेकारोऽनुवृजते ॥ एकावक्यत्वेऽनेकेऽभ्युपिर्णकंभ्यःस्थेत्वे
 त्तिस्समादिशोतीविष्णुपार्थनानन्तं भक्तानामप्यभक्तानापुण्यपापकृतामपि ॥ मुक्तिस्यभिसंबंधाक्तानांभवसानहत्यादिविधेशवचनव्याक्रोपात् ॥ कीटाद्यमुक्तप्रसनाच्च ॥ ४८ ॥ ४९ ॥
 मोक्षलक्ष्मीरिति ॥ येभ्यःस्वर्लक्ष्मीकांक्षमाणेभ्यःइत्युभयत्ररुचिघातुयोगात्तदुच्येचतुर्थी ॥ पतितःसंसारसागरद्विषेणः ॥ यद्वा पतितःसंकांक्षाल्यर्थः ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥

॥ ६३ ॥ प्राप्येति ॥ मत्तयमौकशीत्यागप्रसक्तेऽुक्तरूपमवद्व्यर्थः ॥ ६४ ॥ धन्याइति ॥ यदितितेषुयुष्माकंवेत्सवृत्तेतःकाणजातादहंनदूःकादिक्वाचूःहृत्यर्गः ॥ इतीरिति
 कचिद् ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ भवतापहदितिकाशीविशेषणविशेष्यसंबोधनात् ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ६१ ॥ प्रतिनिमित्तप्रतिरूपम् ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ इमोदहंनदू
 त्वप्रकर्तव्यमितिसामान्यनिर्देशः ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ अन्यत्रपुण्यक्षेत्रे ॥ तदुक्तम् ॥ यत्कुत्रकृत्यपणंगतिरिदंनश्यति ॥ गंगातीरेऽतःपंगंगायाम्चणइत्यति ॥ गंगायाम्चकृत्यपणं
 पुण्यक्षेत्रेविकस्यति ॥ पुण्यक्षेत्रेकृत्यपंगवारणस्यांप्रणश्यति ॥ धन्यस्तमानम् ॥ ६८ ॥ पिशाचोति ॥ यदपिशाच्यनरकावहंणावहिरत्तगंहादृदिःकाइयाकृतंभवेत्तपानपुन्यपाकादरक्रमातिरन्वतेहे

वस्तन्यसंतंकाश्यांयद्युयंइंप्रयत्नतः ॥ जेतव्यौकलिकालौचंतव्याप्तुक्तिरंगना ॥६३॥ प्राप्यापिकाशीदुडुद्वियेनमंपरिसेवते ॥ तस्यहस्तमतायुष्कुं
 वल्यश्रीःप्रणश्यति ॥ ६४ ॥ धन्यमद्भक्तिलक्ष्माणोद्वाह्मणाःकाशिवासिनः ॥ द्यूयञ्जेत्सेत्सवृत्तेर्नदूहनकाशिका ॥ ६५ ॥ दातव्येवोवरःक्रोत्राक्रियतामि
 यथारुचि ॥ प्रेयांसोमेयतोयूक्षेत्रसंन्यासकारिणः ॥ ६६ ॥ इतिपीत्वामहेशानसुखशीराब्धिजांशुवायम् ॥ परितृताद्विजाःसर्वेवक्षुर्वरप्रभुत्तमम् ॥ ६७ ॥
 ब्राह्मणाञ्जुः ॥ ॥ उमापतेमहेशानसर्वज्ञवरणपनः ॥ काशीकदापितनयज्याभवताभवतापहत् ॥ ६८ ॥ वचनाद्ब्राह्मणान्तुशापोप्रापयचन्विह ॥
 कदाचिदपिकेषांचित्काश्यामोक्षोतरायकः ॥ ६९ ॥ तवपादंबुजदंन्द्रेनिर्द्वान्भक्तिस्तुनः ॥ आकलेवरपतंचकाशीशासोस्तुनोनिशम् ॥ ६० ॥ किंप्रये
 नवरेणेशदेयएषवरौहिनः ॥ अवधेह्यंयकध्वंसिस्वरमन्यंघृणीमहे ॥ ६१ ॥ तवप्रतिनिधिक्षित्यास्माभिस्तद्भक्तिमाधितैः ॥ प्रतिष्ठितेऽुल्लेयेषुसन्निधेयं
 भवतोऽस्त्विहा ॥ ६२ ॥ श्रुत्वेतितेषांवाक्यानितथास्त्विपिनकिना ॥ प्रोचेऽन्योपिवरोदतोज्ञानवश्वभविष्यति ॥ ६३ ॥ पुनःप्रोवाचेदेशोनिशामयतशो
 द्विजाः ॥ हितंवःकथयाम्यत्रतद्गुह्यंयतांशुवम् ॥ ६४ ॥ सेव्योत्तरवहानित्यंलिंगमच्यप्रयत्नतः ॥ दमोदानंदयानित्यंकरतव्यंशुक्तिकाक्षिभिः ॥ ६५ ॥
 इदमेवहस्यंचकथितंक्षेत्रवासिनाम् ॥ मतिःपरहिताकार्यवाच्यंनोद्वेयकृद्वचः ॥ ६६ ॥ मनसापिनकर्तव्यमेनेत्रविजिगीषुणा ॥ अत्रत्यमक्षयंभस्मात्सुदुतं
 सुदुतेतरम् ॥ ६७ ॥ अन्यत्रयत्कृतंपातंत्काश्यांपंगिणश्यति ॥ वाराणस्यांकृतंपापमंतंगेहप्रणश्यति ॥ ६८ ॥ अंतर्गहकृतपापैपिशाच्यनरकावहम् ॥
 पिशाचनरकाग्रामिर्गच्छत्येवबहिर्गदि ॥ ६९ ॥ नकरूपकोटिमिकश्यांकृतंकर्मप्रभुज्यते ॥ किंतुरुद्रपिशाचचंजायतेऽत्राश्रुतत्रयम् ॥ ७० ॥

गच्छत्येवमभतयैःतर्यर्थः ॥ एतेनोपपातक्रमेत्तकाश्यांकृतंमंतंगेहंनश्यतिमहापातकमितिनिरस्तम् ॥ यदा पिशाचनरकाग्रामिर्गच्छत्येवमुनानयातीत्यर्थः ॥ नदाकाश्यां
 कृतव्यपकरूपकोटिमिपरापितन्युज्यतेनसमाप्यतेतावताकालेनापितपापंनश्यतीत्यर्थः ॥ तद्वदहंनदूतीविषयम् ॥ यदा अंतर्गहकृतपापेयदिवहिरौच्छतितंदातस्यपिशाचवरकामाग्निभवेत्येव ॥
 किमकालंभभतित्राह ॥ नकल्पेति ॥ ६९ ॥ तद्वदत्रस्थितस्यकागतिस्तत्राह ॥ किंचिदि ॥ काश्यामंतंगेहे ॥ तर्हिकिंमंतंगेहकृतपापानामिहाल्पत्रदुह्यजापिशाच्यनरकाग्रामिःसाम्भवे

नेत्याह ॥ अत्रोति ॥ अत्रकाश्यांमृतानामितिशेषः ॥ अयुतत्रयोत्रिंशत्सहस्रादिव्यषषाणि ॥ ७० ॥ ७१ ॥ अथरुद्रपिशाचभोगानंतरम् ॥ तेनज्ञानेन ॥ मंप्रातिसम्पन्नभोगानि ॥ तेनज्ञानेन ॥ अत्रोति ॥ अत्रकाश्यांमृतानां पापिनागतिमभिधायान्यत्रमृतानतिषांगतिमाह ॥ दुष्कृतानिन्यारभ्यतस्मादित्यतः प्राक्तनवशेषम् ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ अत्रुपमाया

वारणस्यांस्थितोयवैपातकेपुरतःसदा ॥ योनिप्राप्यापिपैशाचीवर्षाणामयुतत्रयम् ॥ ७१ ॥ पुनत्रैवनिवसन्धानप्राप्त्यत्यनुत्तमम् ॥ तेनज्ञानेनह
प्रतिमेक्षमाभ्यत्यनुत्तमम् ॥ ७२ ॥ दुष्कृतानिविधोयहबहिःपंचत्वमागताः ॥ तेषांतिप्रक्षयाभिभृणुतद्विजसत्तमाः ॥ ७३ ॥ यासाल्यस्येगणाः
संतिघोराविकृतमूर्त्यः ॥ सूषायतिथमंत्यादोक्षेत्रदुष्कृतकारिणः ॥ ७४ ॥ नयंत्यनुपप्रायांचततःप्राचीदुरासदाम् ॥ वर्षकालेदुराचाराण्यतयतिसह
जले ॥ ७५ ॥ जलौकाभिःसपक्षामिदंद्रूकैजलद्रवैः ॥ दुर्निवारैश्चमशकैर्दश्यंतोदिवानिशम् ॥ ७६ ॥ ततोयामैर्हिप्रतैतनीयतेद्रौहिजालये ॥
अशानवरणैर्हीनाःक्लेश्यंतोदिवानिशम् ॥ ७७ ॥ मरुस्थलेतोग्रीभवारिवृक्षविवर्जिते ॥ दिवाकरकरैस्तीव्रैस्ताप्यंतोपिपासिताः ॥ ७८ ॥ क्लृप्तितास्ते
गणैर्यैर्यतनाभिःसमंततः ॥ इत्थंकालमसंख्यातमानीयंततस्त्विह ॥ ७९ ॥ निवेद्यंतितेयामाःकालराजातिकेततः ॥ कालराजोणितान्दृष्ट्वाकर्मसं
स्मार्यदुष्कृतम् ॥ ८० ॥ विवह्रान्दुचृषार्ताश्चलप्रपृष्टोदत्वचः ॥ अन्यैरुद्रपिशाचैश्चसहसंयोजयत्यपि ॥ ८१ ॥ ततो रुद्रपिशाचास्तैभैरवानुचराः
सदा ॥ सहतेक्कम मत्यर्थक्षुचृणोग्रत्वसंभवम् ॥ ८२ ॥ आहारंरुधिरान्मिश्रंतेलभैतेकदाचन ॥ एवंयुतसंख्याकंकालतत्रातिदुःखिताः ॥ ८३ ॥
श्मशानस्तंभमभितोनीयंतैकंठपाशिताः ॥ पिपासिताऽपिनर्तेजुस्पर्शमपिचायुधुः ॥ ८४ ॥ अथसंक्षीणपापापास्तेकालभैरवदर्शनात् ॥ इहैवदेहिने
भूत्वासुच्यंतैममाज्ञया ॥ ८५ ॥ तस्मान्नकामयेतात्रवाङ्मनःकर्मणाप्यवहम् ॥ शुचौपथिसदास्थेयंहालाभमभीप्सुभिः ॥ ८६ ॥ नावि
मुक्तेमृतःकश्चिन्नरकंयातिकिंबिषी ॥ ममानुग्रहमासाद्यगच्छत्येवपरांगतिम् ॥ ८७ ॥ अनाशनयःकुरुतेमद्भक्तइहसुव्रतः ॥ नतस्ययुनरायतिः
करपकोटिशतैरपि ॥ ८८ ॥

जलप्रायम् ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

अनाह्निकमिक्किविषाढः ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ व्याख्यानार्थम्

अशाश्वताभिर्दंज्ञात्वामानुष्यंबहुकिल्बिषम् ॥ अविमुक्तं सदासेव्यं संसारभयमोचकम् ॥ ८९ ॥ नान्यत्पश्चात्पि जंतूनामुक्त्वा वाराणसेषु शीघ्रं ॥ सर्वपाप
 प्रशमनं प्रायश्चित्तकालयोगे ॥ ९० ॥ जन्मांतरसहस्रेषु यत्पापं समुपाजितम् ॥ अविमुक्तं प्रविष्ट्य तत्सर्वत्र जतिशयम् ॥ ९१ ॥ जन्मांतरसहस्रेषु बुद्धयौ
 गीयदशुयात् ॥ तद्विह्वरो मोक्षो मरणो दीधिगम्यते ॥ ९२ ॥ तिर्यग्योनिगताः सत्त्वा ये विमुक्तकृता लयाः ॥ कालेन निधनं प्राप्तास्तोपियातिरुर्गालम्
 ॥ ९३ ॥ अविमुक्तं सेवंते ये मूढास्तस्मात्प्रवृताः ॥ विष्णुर्जतसामं व्येते स्वस्तिपुनः ॥ ९४ ॥ अविमुक्तं समासाद्य लिंगं स्थापयेत्सुधाः ॥ कल्पका
 टिशतैर्वापि नास्ति तस्य पुनर्भवः ॥ ९५ ॥ ग्रहनक्षत्रताराणकालेन पतनं श्रुत्वा ॥ अविमुक्ते मृतानां तु पतनं विविद्यते ॥ ९६ ॥ ब्रह्महत्यां नः कृत्वा पश्चात्
 यतमानसः ॥ प्राणांस्यजतियः काश्यां समुक्तो नान्न संशयः ॥ ९७ ॥ द्वियः पतिव्रतायाश्च ममथक्तिस्माहिताः ॥ अविमुक्ते कृता विप्रार्थांतिताः परद्वंग
 तिम् ॥ ९८ ॥ अत्रोक्तमणकाले हं स्वयमेव द्विजोत्तमाः ॥ दिशामितारं ब्रह्मदेही स्याद्येन तन्मयः ॥ ९९ ॥ मन्वनाममभक्तश्च मायि सर्वापि पात्रिक्रियः ॥
 यथा मोक्षमिहाप्नोति तत्तथान्यत्र कुत्रचित् ॥ १०० ॥ मरणं निश्चितं ज्ञात्वा गतिं च सुखरूपिणीम् ॥ चलमांगतु कंसवततः कार्शिसमाश्रयेत् ॥ १ ॥
 कार्शिसमाश्रितौ ये न्तु मनोवाक्कायकर्माभिः ॥ तानत्र निर्भलयो निर्वाणश्रीः समाश्रयेत् ॥ २ ॥ कार्शिस्थितैकमपि यः श्रौणयेद्ययजैर्धनैः ॥ तत्रैत्रल
 क्यमखिलं श्रौणितुं मया सह ॥ ३ ॥ यः श्रौणयति पुण्यात्मानं निर्वाणनगरीनम् ॥ पुमर्थेन स्थितेर्निर्वाणश्रौणयामितम् ॥ ४ ॥ दिवादिन
 पिराजिर्षिः कार्शियै मणपाल्यन् ॥ सदेहो मत्पदं प्राप्स्ये तो ननु रागतिः ॥ ५ ॥ अत्र योगस्तथा ज्ञानं सुखैरेकजनन्यना ॥ अतो विमुक्तमासाद्य नान्यदुःखं
 तपोवनम् ॥ ६ ॥ मोक्षं सुदुर्लभं ज्ञात्वा संसारं चातिभीषणम् ॥ अश्मना चरणौ हवा कालमत्र प्रतीक्षेत् ॥ ७ ॥ अविमुक्तं परित्यज्य दायास्यार्तिदुर्गम् ॥
 हसिष्यं तदा मृतान्योन्यो न्यकरताडनैः ॥ ८ ॥ प्रायवाराणसीं पुण्यां सिद्धिक्षेत्रमनुत्तमम् ॥ परिनिष्कान्तु मन्यत्र कस्य जंतोर्मतिर्भवेत् ॥ ९ ॥
 महादानेन चान्यत्र यत्फलं लभ्यते नरैः ॥ अविमुक्ते तु काकिण्यां दत्तायांतं वाच्यते ॥ ११० ॥

मार्गजातैः ॥ पाठान्तरेऽप्यमेवार्थः ॥ ३ ॥ पुमर्थेन स्थितेहोतः पुरुषार्थचतुष्टये न स्थितेः सतोर्निमित्तत्वात् ॥ ब्रह्मणो द्वैत्रहाणाः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ अश्मना पापाणेन ॥ ७ ॥ ८ ॥ काकिण्यां वि

शक्तिराटिकायाम् ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ वाडवाब्राह्मणाः ॥ १२० ॥ समर्चिषुःसम्यगन्वयामालुः ॥ २१ ॥ १२२ ॥
 ॥ इति श्रीरामानन्दकृतायां काशीखण्डटीकायां चतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ ॥ ७४ ॥ पराशरेश्वरदीर्घाकण्डेसाक्षिसंयुजाम् ॥ पंचषष्टितमोऽध्यायश्चेतिहासपर्यवेदित ॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥
 एकंसमर्चयेच्छिंशतस्तथेतचारः ॥ तयोमध्येतुसश्रेष्ठेयोलिंगं पूजयेदिह ॥ ३१ ॥ तीर्थान्तरेवांकोटिविधिवद्यः प्रयच्छति ॥ एकाहं यो वसेत्काश्यां काशीं
 वासीतयोर्वरः ॥ ३२ ॥ अन्यत्र ब्राह्मणानां तुकोटिसंभोज्यत्फलम् ॥ वाराणस्यां तु चैकनभोजितेन तदाप्यते ॥ ३३ ॥ सन्नित्यां कुरुक्षेत्रे राहुप्रस्तो दिवा
 करे ॥ तुलापुरुषदानेन काशीं भिक्षासमाभवेत् ॥ ३४ ॥ ममेह परमं ज्योतिरिपातालद्वयस्थितम् ॥ अतीत्य सतलोकादीनं तं लिङ्गं पृथक् ॥ ३५ ॥
 पृथिव्यंतोपियलिंगमविसुक्तं स्मरंति मे ॥ कलुषैस्ते विमुच्यन्ते महद्भिरिति निश्चितम् ॥ ३६ ॥ अस्मिन्नेत्रे तु येनाहं दृश्युः समर्चितः ॥ संप्राप्य तार
 कज्ञानसप्तयोजिभायते ॥ ३७ ॥ यो मां महसमभ्यर्चयति तेन्यत्र कुत्रचित् ॥ जन्मारेपि मां प्राप्यसविमुक्तो भविष्यति ॥ ३८ ॥ इत्युक्त्वाक्षेत्रमाहास्यं
 द्विजानमग्रतोऽहः ॥ पश्यतामेव ते पातुतत्रैवातहितो भवेत् ॥ ३९ ॥ तेषां क्षास्त्रिहृपाक्षप्रत्यक्षीकृत्य वाडवाः ॥ प्रहृष्टमनसोऽत्यंतं प्रययुः संसृष्टमाश्रयम्
 ॥ ३२० ॥ शंभोर्वाम्यां विनिश्चित्य सर्वज्ञस्य कृपानिधेः ॥ त्यक्त्वाकार्यांतरविप्रालिंगान्येव समर्चिषुः ॥ २१ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ पठित्वा पाठयित्वा च
 रहस्याख्यानमुत्तमम् ॥ श्रद्धालुः पातैर्कर्मैः शिवलोकैर्महीयते ॥ ३२२ ॥ इति श्रीस्कंदे महापुराण एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां चतुर्दशोऽध्यायः ॥ ३२३ ॥
 राहं क्षेत्रहस्यकथनं मचतुःषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६४ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ ज्येष्ठेश्वरस्य परितोयानि लिंगानि कुंभज ॥ तानि पंचसहस्राणि सुनीनांसि
 द्विदान्यलम् ॥ ३ ॥ पराशरेश्वरलिंगं ज्येष्ठेशादुत्तरे महत् ॥ तस्य दर्शनमात्रेण निर्मलं ज्ञानमाप्यते ॥ २ ॥ तत्रैव सिद्धिदं लिंगं सादृश्यं श्वरसंज्ञितम् ॥
 न तस्य दर्शनात्तु दुर्द्धिं प्राप्नुयात्तः ॥ ३ ॥ लिंगं च शकेशाल्यं तत्रैव शुभं दंसदा ॥ भृगुनारायणस्तत्र भक्तानां सर्वसिद्धिदः ॥ ४ ॥ जावलीश्वरसंज्ञ
 चालिंगं तत्रातिसिद्धिदम् ॥ तस्य संदर्शनं जातु न जंतुर्दुर्गतिं व्रजेत् ॥ ५ ॥ सुमंतुमुनिना श्रेष्ठस्तत्रादित्यः प्रतिष्ठितः ॥ तस्य संदर्शनं देवकुटुंबव्याधिः
 प्रशाम्यति ॥ ६ ॥ भैरवीषणानामतत्र भीषणरूपिणी ॥ क्षेत्रस्य भीषणसर्वनाशयोद्भवतो चिंता ॥ ७ ॥ तत्रोपजवने लिंगं कर्मबन्धविशक्षणम् ॥ नृभिः
 संसेवितं भक्त्या षण्णमासात्सिद्धिदं परम् ॥ ८ ॥ भारद्वाजे श्वरलिंगं लिंगमाद्रीश्वरम् ॥ एकत्र संस्थिते त्रेतुद्रष्टव्ये सुकृतात्मना ॥ ९ ॥ अरुणित्थ्यापि तालिंगं तत्रै
 व कलशोद्भव ॥ तस्य लिंगस्यैव वातः सर्वा मृद्धिमवाप्नुयात् ॥ १० ॥ लिंगं वाजसनेयाख्यं तत्रास्त्यतिमनोहरम् ॥ तस्य संदर्शनं तु सर्वाजपथफलं भवेत् ॥ ११ ॥
 ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ लिंगमाद्रीश्वरमिति ॥ क्षितीश्वरमिति काचित् ॥ आर्द्रेश्वरमिति वाच्यम् ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

कषेत्रं शुभं लिंगं कात्यायनेन धरम् ॥ वामदेवं श्वरलिंगमौत्थये धरमेव च ॥ १२ ॥ हरति धरसंज्ञं च लिंगं वैशालये धरम् ॥ कुंभोलिंगं महापुत्र्यं तथैव
 क्रौमुसे धरम् ॥ १३ ॥ अश्विनैर्धरं चैव नैश्वरमेव च ॥ वत्से धरं महालिंगं पूर्णदेवं धरमेव च ॥ १४ ॥ सत्पुत्र्ये धरं लिंगं कर्णादेशं तथैव च ॥
 अन्यत्तत्र महालिंगं मांडूकाय निरूपितम् ॥ १५ ॥ बाभ्रवे धरं लिंगं शिलावृत्ती धरतथा ॥ च्यवने धरं लिंगं च शालं कायने धरम् ॥ १६ ॥ कालिंद्ये
 धरं लिंगं मन्नायेन धरम् ॥ लिंगं कपोतवृत्ती शंकरेशं कुंतले धरम् ॥ १७ ॥ कठे धरं कहेलेशं लिंगं तु रुरुयुजितम् ॥ मत्तेशं मरुतेशं सगंधेशं धर
 तथा ॥ १८ ॥ जातुकुण्डं धरं लिंगं जंबुकेशं धरमेव च ॥ जारुथी शंजलेशं च जलेशं जलके धरम् ॥ १९ ॥ एवमादीनि लिंगानि अयुतादीनि कुंभज ॥
 स्मरणार्हानि तत्स्यार्दुर्वनाग्रमनास्तुतः ॥ २० ॥ नजातु जायते जंतोः कलुषस्य समुद्रवः ॥ एतेषां शुभलिंगानां ज्येष्ठस्थानेति पावने ॥ २१ ॥
 ॥ स्कंद उवाच ॥ एकदा तत्र यद्दृत्तं ज्येष्ठस्थाने महाभुने ॥ तदहं ते प्रवक्ष्यामि शृणु ध्याय विनाशनम् ॥ २२ ॥ स्वविहरतस्तत्र ज्येष्ठस्थाने महेशिखु ॥
 कैतुकैव चिकीडशिवां कुंडुकलीलाया ॥ २३ ॥ उदचन्य च दंगानां लाघवंपरितन्वती ॥ निःश्वात्ता मोदसुदितप्रमराकुलितेक्षणया ॥ २४ ॥ अरुचं
 म्मिहसन्माल्यस्य पुटीकृतभूमिका ॥ स्विद्यत्कपोलपत्रालीखिवदुक्कणोज्वला ॥ २५ ॥ सुदुःखोलुकुथनियं दंगप्रभृता ॥ उहसत्कंदुकारुणाल
 तिरोणितकरंबुजा ॥ २६ ॥ कंदुकानुगसदृष्टिनतिं तद्भ्रूतांचला ॥ मुडानी किल खलंती दृशे जगदंबिका ॥ २७ ॥ अंतरिक्षचरभ्यांच दितिजः ॥
 मनोहरा ॥ कटाक्षिताभ्यामिवैसुपस्थितमृत्पुना ॥ २८ ॥ विदलेत्पलसंज्ञाभ्यां हस्ताभ्यां वरतो विधेः ॥ तृणीकृतत्रिजगती पुरुषाभ्यां स्वदुर्दरेत्
 ॥ २९ ॥ देवीं परिजिह्वीषूतो विषमेषु प्रपीडितौ ॥ दिवो वतेतुः क्षिप्रमायां स्वीकृत्य शंखीरिम् ॥ ३० ॥

पक्षुलिंक्षेणोस्य सा ॥ २४ ॥ अश्वद्विधं मिहसन्माल्यैः श्युटीकृता आच्छादितान्भुमिर्गयासा तथा ॥ सिधद्विचारः इदमिन्द्रियां कपोलाभ्यां पत्राल्यां स्वद्विदुं कणुरुज्जलादेदी यत्पानः ॥ २५ ॥
 सुज्जोः संचलतोऽथोलुकुयोः कंदुकान्परिधानवस्त्रयोः तथैतत्क्षमयोः पंथान्मिहद्राणितुल्यैः स्थानिर्गच्छत्येयां अग्रमभास्तामिपवृताव्यासा ॥ उहसत्कंदुर्भगच्छतः कंदुकस्य अग्रमालः फारः नंकरः पद
 नीनेति विधिोपि तंकरं कुंजं स्यात्सा तथा ॥ २६ ॥ कंदुकानुगया सती दृष्टस्तयानि तं तद्भ्रूतया अंचलं यांत मागो ययासा ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ विषमेषुः कामः ॥ ३० ॥

३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ इतमसकवधेनात् ॥ फलेतालफले ॥ दंभोलिनावधेण ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ हुंदभेगविनिर्हादः
 भृत्वापार्षद्विभृतीमायातावांभिकान्तिकम् ॥ तावत्यंतं सुदुर्घातवति चंचलमानसौ ॥ ३१ ॥ सर्वज्ञेन परिज्ञातौ चांचल्यच्छोचनोद्भवात् ॥ कटाक्षिताथेदेव
 नदुर्गाङ्गारिघातिनी ॥ ३२ ॥ विज्ञानेन त्रसंज्ञांतु सर्वज्ञाधरीरिणी ॥ तेन कंदुकेनाथयुगपत्रिजघानतौ ॥ ३३ ॥ महाबलौ महादेव्या कंदुकेन समहातौ ॥
 परिभ्रम्यपरिभ्रम्यतौ दुष्टौ विनिपेततुः ॥ ३४ ॥ वृतादिव फलेपक्वतालादनिलालिते ॥ दंभोलिनापरिहते भ्रुंइवमहागिरेः ॥ ३५ ॥ तोनिपात्यमहा
 दैत्यावकार्यकरणोद्यतौ ॥ ततः परिणतियातोलिगरूपेण कंदुकः ॥ ३६ ॥ कंदुके श्वरसंज्ञं च तल्लिगमभक्तदा ॥ ज्येष्ठेश्वरसमीपे तु सर्वदुष्टनिवारणम् ॥ ३७ ॥
 कंदुके श्वरसमुत्पत्तियः श्रौष्यतिसुदान्वितः ॥ पूजयिष्यतियाभक्तस्तस्य दुःखभयंकुतः ॥ ३८ ॥ कंदुके श्वरभक्तानां मानवानां निरनसात् ॥ योगक्षेमं
 सदा कुर्याद्भवानीभयनाशिनी ॥ ३९ ॥ मृडानीतस्यालिगस्य पूजा कुर्यात्सदैवहि ॥ तत्रैव देव्याः सान्निध्यं पर्वन्याभक्तसिद्धिदम् ॥ ४० ॥ कंदुके श्वरं महा
 लिंगं काश्यपियेन समर्चितम् ॥ कथं तेषां भवानीशौ स्यातां सर्वेऽपि सप्रदौ ॥ ४१ ॥ द्रष्टव्यं च प्रयत्नेन तल्लिगं कंदुके श्वरम् ॥ सर्वोपसर्गसंघातविघातकरणं
 परम् ॥ ४२ ॥ कंदुके श्वरनामापिश्रुत्वा वृजिनसंततिः ॥ क्षिप्रं क्षयमवाप्नोति तमः प्राप्योष्णगुंथथा ॥ ४३ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ संश्रुणुष्व महाभाग
 ज्येष्ठेश्वरसमीपतः ॥ यद्दत्तांतमद्भिः प्रपरमाश्चर्यं कुरुदुष्टम् ॥ ४४ ॥ दंडस्वते महातीर्थे देवार्षिपितृवसिदे ॥ तप्यमानेषु विप्रेषु निष्कारं परभतः ॥ ४५ ॥
 दैत्यो दुदुभिनिर्हादो दुष्टः प्रहादमातुलः ॥ देवाः कथं मुजेयाः स्युरित्युपायमर्चितयत् ॥ ४६ ॥ किंबलश्चकिमाहाराः किमायारहिदेवतः ॥ विचार्य
 बहुशोदैत्यस्तत्त्वं विज्ञाय निश्चितम् ॥ ४७ ॥ अवश्यमग्रजन्मानो हेतवो त्रविचारतः ॥ ब्राह्मणान् हंतुमसकृत्कृतवतुद्यमततः ॥ ४८ ॥ यतः कतुमुजो देवाः
 ऋतवो देवसंभवाः ॥ तेषां ब्राह्मणाधीनास्ततो देवबलं द्विजाः ॥ ४९ ॥ निश्चितं ब्राह्मणाधाराः सर्वे देवाः सवासवाः ॥ गीर्वाणा ब्राह्मणबलानां नार्था विच
 रणा ॥ ५० ॥ ब्राह्मणाय दिनष्टाः स्युर्वेदानष्टस्ततः स्वयम् ॥ आम्रायेषु प्रणष्टेषु विनष्टाः शतततवः ॥ ५१ ॥ यज्ञेषु नाशं च्छुत्सु हताहारास्ततः सुराः ॥
 निर्बलाः सुवजेयाः स्युर्जितेषु त्रिदशेष्वथ ॥ ५२ ॥ अहमेव भविष्यामिमान्यस्त्रिजगतीपतिः ॥ आहारिण्याभिदेवानामक्षयाः सर्वसंपदः ॥ ५३ ॥ निवे
 क्ष्यामि सुखान्यवराज्यं निहतकंटके ॥ इति निश्चयं दुदुभिः पुनश्चित्तवान्मुने ॥ ५४ ॥ द्विजाः कसंति भूयसां ब्रह्मतेजोतिर्ब्रह्मताः ॥ श्रुत्य ध्ययनसं
 पन्नास्तपबलसमन्विताः ॥ ५५ ॥ भूयसां ब्राह्मणानां तु स्थानवारणसमीभवेत् ॥ तानादुषु संहृत्यामितीथं ततः ॥ ५६ ॥ यत्र यत्र हितं धिषु यत्र य
 त्राश्रेमेषु च ॥ संतिसर्वेऽग्रजन्मानस्ते मया द्याः समंततः ॥ ५७ ॥

शब्दोपस्यसदुद्भुभिनिर्हादस्तत्तमा ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ शतततवो योगाः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ अद्यामक्षया ॥ ५७ ॥

इकीति ॥ कार्वाणाय सर्वभूतसौचित्यं श्रुताश्रुतानुकार्वाणोद्दिज्ञानवधीदित्यपिचर्दार्थः ॥ तत्रेहद्वयमाह ॥ मतिं कृत्वा कुलोचितं तदुद्बुद्धवदति च ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ यादोरूपं कुंभोभागादिरूपा ॥ ६० ॥
 ॥ ६१ ॥ प्रवेशनिर्गमसात्मनः ॥ षट्जानोचितचक्रोणमठदयोगुहंते ॥ ६२ ॥ कीकसमस्यि ॥ ६३ ॥ एकोमुल्यः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ कृतोऽक्रमेण अस्त्राय फट्टइति शब्देण अस्त्ररूपं
 शेषं शब्देण वासोभेन तदुहतास्त्रमन्त्रविन्यासम् ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ आदित्स्तिथ्यादादुभिच्छतिमत्कामितिशेषः ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ पंचासंख्याप्रसूखवत्स्रवणाअप्यस्यवत्स्रगादि
 इतिदुद्भिनिर्द्वादोमतिं कृत्वा कुलोचिताम् ॥ प्राप्यापिकार्शादुद्बुत्तोमायविन्यवधीद्विजान् ॥ ५८ ॥ समित्कुशान्समादतुं यत्रयानिद्विजोत्तमः ॥
 अरण्यत्रतान्त्वर्वासभक्षयतिदुर्मतिः ॥ ५९ ॥ यथाकोपिनयेत्येव तथाच्छ्रोऽभवत्पुनः ॥ वनेनेचरोभूत्वायादोरूपं जलाशये ॥ ६० ॥ अहृदरूपी
 मायादेवानामयोगोचरः ॥ दिवाध्यानपरस्तिष्ठेन्मुनिवन्मुनिमध्यगः ॥ ६१ ॥ प्रवेशमुटजानांचनिर्गमंचविलोकयन् ॥ यामिन्यांब्याप्ररूपेण भ्रमं
 गान्भक्षयेद्बुद्धन् ॥ ६२ ॥ निःशब्दमेवयतिनत्यजेदपिकीकसम् ॥ इत्थंनिपातिताविप्रास्तेनदुष्टेनश्रीशः ॥ ६३ ॥ एकदाशिवात्रात्रैभुक्तस्त्वैको
 निजोदजे ॥ सपर्यदिवेदस्यकृत्वाध्यानस्थितोभवत् ॥ ६४ ॥ सचदुद्भिनिर्द्वादौदैन्येद्वाव्रलक्ष्मिपतिः ॥ व्याघ्ररूपं समास्थायतमादातुं परितद्वये ॥ ६५ ॥
 तं भक्तं ध्यानमापन्नं हृदचित्तं शिवेक्षणो ॥ कृतास्त्रमंत्रविन्यासं तं क्रांतुमशकन्नसः ॥ ६६ ॥ अथसर्वगतः शंभुर्ज्ञात्वा तस्याशयंहरः ॥ दैत्यस्य दुष्टरूपस्य वचाय
 विदधेधियम् ॥ ६७ ॥ यावदादिस्त्विव्याघ्रस्तावदाविरभूद्धरः ॥ जगद्दक्षामणिव्यक्षोभकारक्षणदक्षयीः ॥ ६८ ॥ रुद्रमायांतमालोक्यतद्भक्तमचित्त
 लिंगतः ॥ दैत्यस्तैनवरूपेण ववृधेधुरोपमः ॥ ६९ ॥ सावज्ञमथसर्वज्ञयावत्प्रथयतिदनेव ॥ तावदायांतमादायकक्षयंत्रेन्यपीडयत् ॥ ७० ॥
 पंचास्यस्त्वपंचास्यसुष्टुद्याधूर्धन्यताडयत् ॥ सचतैनैवरूपेण कक्षानिष्येषणेन च ॥ ७१ ॥ अत्यार्तिमरद्व्याघ्रोदसीपरिपूरयन् ॥ तेन नदिनसहस्रं
 प्रवेपितमानसाः ॥ ७२ ॥ तपोधनाः समाजग्मुर्नीशब्दानुसारतः ॥ तत्रैवंरसमालोक्य कक्षीकृतमृगेश्वरम् ॥ ७३ ॥ तुष्टुः प्रणताः सर्वेशर्वजयजयाह्वरः ॥
 परित्राताजगत्रातः श्रुत्यहृद्गुणादितः ॥ ७४ ॥ अनुग्रहं कुरुष्वेशतिष्ठप्रजगद्गुरो ॥ अनेवविहारेणव्यघ्रेश्वर इतिनामतः ॥ ७५ ॥ कुरुक्षेत्रेऽहं
 ल्येष्टस्थानस्यसर्वदा ॥ अन्येभ्योऽप्युपसर्गेभ्योरक्षनस्तीर्थासिनः ॥ ७६ ॥ इतिश्रुत्वावचस्तेषां देवशंभुविभूषणः ॥ तथेत्युक्त्वा पुनः प्राह शृणुध्वं द्विजपु
 गवाः ॥ ७७ ॥ योमामनेनरूपेणद्वयतिश्रद्धयात्रै ॥ तस्योपसर्गंघातंघातयिष्याम्यसंशयम् ॥ ७८ ॥

विदूषणसमर्थः इतिः सहपंचास्यइतिव्युत्पत्तेः ॥ सचतैनैवरूपेणव्याघ्ररूपेणअथास्यत्तथाअश्रदच्छब्दं कृतवात्र इत्यन्वयः ॥ सतेनमुष्टिघातेनिकावित् ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ इत्यहंशुद्धययोः ॥
 ॥ ७४ ॥ बोद्धेस्मात् ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥

॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ पृष्ठेष्टसिद्धेऽपूयापृथिवीवास्ती
 इष्टसिद्धयेऽवतीत्यर्थः ॥ ३० ॥ हुंडनेयप्रकुंडनेतिकाचिच्च ॥ विधत्तकुण्डहृत्पर्यः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ शैलेयोत्पिककशयिष्यव्रगस्तित्वावाययति ॥ इत्यलेति ॥ ३३ ॥ अदिप्रैहिभक्तम् ॥
 तस्यायात्रांतुयः कुर्यान्महादृग्म्यांनरोत्तमः ॥ यशस्वीपुत्रपौत्राब्जोऽस्मीवाँश्चापिजायते ॥ १६ ॥ महासुण्डप्रतीच्यतुचतुःसागरवर्षिणः ॥ तत्र
 क्षातीभेत्क्ष्मातःसागरेषुचतुर्ष्वपि ॥ १७ ॥ महाप्रसिद्धंतस्थानंचतुःसागरसंक्षितम् ॥ चत्वारितत्रलिंगानिसागैःस्थापितानिच ॥ १८ ॥ तत्रानुत्तय
 श्रुतुंदिशुयुजितानिदंह्यद्यम् ॥ तदुत्तरेमहालिंगंषुभेश्वरसंक्षितम् ॥ १९ ॥ हरस्यवृषभैष्वस्थापितंतस्त्वभिलितः ॥ तस्यदर्शनं हुंडनेऽप्युत्तरात्
 त्तिरुद्धेवत् ॥ २० ॥ वृषेश्वरादुदीच्यंतुंगंघर्वेश्वरसंक्षितम् ॥ गंधर्वकुण्डंतत्राच्यंतत्रास्त्रात्त्रानारोत्तमः ॥ २१ ॥ गंधर्वेश्वरसम्भयव्युत्पन्नानि
 क्तितः ॥ सत्तर्पितृदेवांश्चंगंधर्वैःसहसोदते ॥ २२ ॥ कर्कोटनामानागोस्तिगन्धर्वेश्वरपूर्वतः ॥ तत्रकर्कोटत्रापिचलिंगंकर्कोटकेश्वरम् ॥ २३ ॥
 तस्यांवायानरःक्ष्मात्वाकर्कोटेशसमर्च्यच ॥ कर्कोटनागमारध्यनागलोकेमहीयते ॥ २४ ॥ कर्कोटनागोयैष्टस्तद्वाप्याविहितोदकैः ॥ क्रमेत्तन्वायेत्तप
 देहस्थायम् ॥ २५ ॥ कर्कोटेशात्प्रतीच्यंतुंशुभुमारिश्वराभिद्यम् ॥ तच्छिगाभयर्चनान्युत्सानभवेद्देरिजभयम् ॥ २६ ॥ पुहुरवेश्वरलिंगंतदुदीच्य
 व्यवस्थितम् ॥ द्रष्टव्यंतत्प्रयत्नेनचतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ २७ ॥ दिग्गजेनार्चितलिंगंमुप्रतीकिनतत्पुरः ॥ सुप्रतीकेश्वरनाम्नायशोबलविवर्धनम् ॥ २८ ॥
 सश्रुमुप्रतीकास्व्यंतत्पुरोभासतेमहत् ॥ तत्रस्नात्वाचतच्छिगंदृष्ट्वादिक्पयित्तालभेत् ॥ २९ ॥ तत्रास्त्येकामहागौरिनम्नाविजयशैर्वा ॥ स्तार्थसुत्त
 रिस्थितापूज्येष्टसिद्धये ॥ ३० ॥ वरणायास्तेदेरम्येगणैर्हुंडनसुंडनौ ॥ क्षेत्रक्षविधत्तस्तौविघ्नस्तंभनकारकौ ॥ ३१ ॥ तौद्वृष्टव्यौश्रयत्नेनक्षेत्रेदिदं
 हेतवे ॥ हुंडनेशंसुंडनेशंतत्रदृष्ट्वासुखीभवेत् ॥ ३२ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्यलारेकथामकांशुण्डव्यवहितोत्तम ॥ वरणायास्तेदेरस्येष्टुत्तं देवदुत्तमम्
 ॥ ३३ ॥ एकद्वीद्रिमालेक्यमेनांसंहृष्टमानसम् ॥ उमांसंस्मृत्यनिःश्वरप्रोवाचेतिपतिव्रता ॥ ३४ ॥ ॥ येनोवाच ॥ ॥ आर्यपुत्रस्तन्वद्विष्टु
 त्तिमपिकांचन ॥ विवाहसमयादूर्ध्वतस्यगौरौगिरिश्वर ॥ ३५ ॥ सर्वेषुद्रुगतिदेवाभस्मोर्गविभूषणः ॥ महापितृवनवासोदिववासाः अस्तिवप्रति
 ॥ ३६ ॥ अष्टौयामातरोदृष्टब्राह्मीभृत्तयः प्रिय ॥ स्वस्वरूपास्तामन्येऽहंबालिकाः कष्टहेतवः ॥ ३७ ॥

भेनापिपुणंमानसीकान्याहिवक्तोभार्या ॥ तथाचद्वीर्वंशे ॥ सनातलोक्तस्यानितृगणानुष्कम् ॥ एतेवांमानीकृत्यमेनाममहागिरिः ॥ पत्नीहिमवतःश्रेष्ठायस्यप्रत्याकुरुत्यनेति ॥ ३४ ॥
 ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ गौरीविरहसतोपेनाह ॥ अश्रयाइति ॥ हेमिपत्सामिन्द्रवैद्यैयाब्राह्मीप्रभृतयोब्राह्मीमकुलामातरोदृष्टाः ॥ तत्रश्रव्यति ॥ ब्रह्मणोविष्णवर्गिणंदिवाराहिनासिद्धिना ॥ कामार्गिचापिमाह

द्रीचांडवैवचिंकेत ॥ स्वस्वरूपाः स्वस्वरूपान्यासांताः ॥ सुखस्वरूपिण्यहत्पर्यः ॥ इत्यहं मन्ये ॥ अन्वयालिकाः कन्यकास्ताः पित्रादीनांतुः खेदशेडुः खदइत्यर्थः ॥ १५३ ॥ ३५३ ॥
 वाक्यम् ॥ जातेतिकन्याप्रयत्नेतिशोकः कस्मैदेदामीतिमहाहन्तिकर्कः ॥ दत्तायदातदहमेतिकर्कः कन्यापितृगुणांल्लुडुः खहेतिरिति ॥ यद्वा अश्यामातरोमयाहृष्टाः चानालिकायागीर्याः सृष्टेहेतइत्यहं
 मन्ये ॥ तत्रहेतुः ॥ सुस्वरूपाः अतीवरूपवत्यः ॥ तदुपघर्षितः शंकाऽमानां द्वियेतिवशकार्थः ॥ दुर्गघर्षादितिकचित्पाठः ॥ ३७ ॥ प्रकृतायाऽउमायादुःखहेतुत्वं मकर्यथती अर्थजगदीश्वरंस्तोत्रं न ॥
 तस्यशूलिनः कोप्यन्वोनास्तीत्यन्वयः ॥ अनेनसजातीयमेदामाबोधनितः ॥ एकस्येतिभिजातीययेदामावः ॥ अद्वितीयस्येतिस्वगतनेदामावश्च ॥ तथाचश्रुतिः ॥ एकमेवाद्वितीयप्रब्रह्मैति ॥ पक्षात्तरेऽन्यो
 नास्तीत्यत्रहेतुमाह ॥ एकस्येति ॥ अस्मिन्प्रथमे एकपक्षुक्तव्यतिरेकः शब्दस्यमुखात्पर्यवमित्याशंकायामाह ॥ अद्वितीयस्येति ॥ तदुद्वतमवृत्त्यैत्स्यशूलिनो ज्ञानामुक्तं तदर्थं ॥ तदुद्वतज्ञाने कन्यकाया
 अपिपृच्छातोज्ञातपर्यत्याशयः ॥ ३८ ॥ सात्मससहितयथाभवतियासाकः दमिष्येत् ॥ उमायावात्सल्यसन्नर्भिः उमायावात्सल्यसन्नेहेतुसन्नाजसद्वागिरः प्रथमस्तथा ॥ ३९ ॥ प्रथमनेहोवाद्येत्तथा
 भितिशेषः ॥ कर्णभूतं माम् ॥ तददृष्टचक्षिदृष्टिर्नसैवाधिशेतेनदृष्टिर्नसतापितम् ॥ ४० ॥ पञ्चसञ्चालक्ष्मीः ॥ सद्यःपञ्चापिनिर्घ्यानिदिपिपाठेऽपिब्रह्मज्ञानं

तस्यैकस्यनकोप्यन्वोस्यद्वितीयस्यशूलिनः ॥ तदुद्वतमवृत्त्यैचक्रियतासुब्रह्मोविभो ॥ ३८ ॥ तस्याः प्रियायावाक्येनतदप्यप्रियेगिरे ॥ उवाचव
 चनंसासुब्रह्माम्वात्सल्यसन्नर्गीः ॥ ३९ ॥ ॥ गिराजउवाच ॥ अहमेवगामिष्यामितस्यमेनेगवेषणे ॥ नितरांबावधेत्प्रभतददृष्ट्यदिशूरितम् ॥ ४० ॥
 यदाप्रभृतिसागौरीनिर्गतामसन्नतः ॥ मन्येमेनेतदारभ्यपञ्चसन्नाधिनिययौ ॥ ४१ ॥ तदालापामृतधयौ नमेशब्दग्रहोप्रिये ॥ प्राणेश्वरेतदार यस्यातां
 शब्दांतरयहौ ॥ ४२ ॥ जैवातृकीयतोहः स्यादूरीभूतादृशोर्मम ॥ अहोजैवातृकीज्योत्स्नात्ततोहोतिदुनोतिमाम् ॥ ४३ ॥ इत्युक्त्वादायरवनिवासांसि
 विविधानिच ॥ धराधरेंद्रोनिर्यातः शुभलम्बलोदये ॥ ४४ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ कानिकानिचरत्नानिकियंन्यपिचषण्मुख ॥ दान्यादायप्रतस्येस
 तानिमेब्रह्मिष्टुच्छतः ॥ ४५ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ तुलामुक्ताफलानंतुकोटिद्वयपरीभिताः ॥ तथावारितराणां वहीरकाणांतुलाशतम् ॥ ४६ ॥

सौख्यममितमित्यर्थः ॥ ४१ ॥ तद्विति ॥ हेमिप्येप्राणेष्वरितदारभ्यतस्याउमायागमनारभ्यममेशब्दग्रहोत्रोद्विशब्दात्तग्रहोनेत्यन्वयः ॥ कर्णभूतौ ॥ तदालापामृतधयौ उमावाक्यमुवापिपितौ ॥
 अयंभावः ॥ यथापीतामृतस्यान्यपापेनेच्छोदेवितथापिततद्व्यामृतस्यममेशब्दांतरेनेच्छोच्छ्रितसतीत्यर्थः ॥ ४२ ॥ जैवेति ॥ अहोदितिलेदे ॥ यतोऽहोपयस्मादिसमादाभ्यैवैवातृकंशब्दस्तस्यैव
 वातृकीचंद्रज्योत्स्नात्तुल्यागौरीममेशोर्नियतयोर्दूरीभूतास्यादभयचतोहस्तमादिवादारभ्यजैवातृकीज्योत्स्नाचंद्रमसीकोमुदीमामातिदुलुपतापयतीत्यर्थः ॥ सुखदापिचन्द्रिकाउमाविश्वान्ममदुः
 खदाभातीत्यर्थः ॥ ४३ ॥ शुभलम्बलोदयेयुभलम्बलस्योदयेसतीत्यर्थः ॥ ४४ ॥ इत्युक्त्वादायरत्नानिर्युक्तं तत्रपृच्छति ॥ कानिकानिचितिसंख्येयुजानिविषयेश्वरः ॥ कियंतीति
 ख्यानविषये ॥ ४५ ॥ तदुभयदर्शयति ॥ तुलेति ॥ तुलामुक्ताशतम् ॥ यदाहामरः ॥ तुलामिष्यपलशतमिति ॥ मुक्ताफलानामीतिकफलानाम् ॥ यदाहामरः ॥ अथमीतिकरूप ॥ मुक्तेति ॥ हीरकाणां
 वज्राणां हीरादिलोकैप्रसिद्धानाम् ॥ कर्णभूतानाम् ॥ वारितराणां वारुडितः प्रतीरः अकाशौयेतेवारितरास्तेषां जलोद्भवेनअतिशुभ्राणांश्वेतानामित्यर्थः ॥ यद्वावारितुर्नृनिर्ब्रह्मतीतिवारितराः ॥ ४६ ॥

धिनिष्ठस्फुरोदन्तंस्संबीधिपुरमविस्तुक्तंत्योदंतंघृतान्तमाख्याहिकथय ॥ इहस्फुरेत्पूर्वचार्कनन्द्याख्याहीत्यर्थः ॥ किमर्ध्वीवितिश्रुत्यस्यविशेषणम् ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ समुपचक्रमेवक्रान्तिवार्द्ध
॥ ६५ ॥ अहानीति ॥ मंदराब्जगन्नाथेर्विक्रान्तेसमायासेसतिपचषाणिपंचषाषड्द्वान्निदिनान्येध्व्यतिक्रान्तिव्यतीतान्तिद्रयोऽन्यः ॥ ६६ ॥ ननुब्रह्मणोवरदानादिवोदासेवर्मेणराज्यंशासितिसति
कर्त्तारयोर्विशेषागमन्तंत्राह ॥ दिवोदासेगतेदिवीति ॥ ६७ ॥ अयुष्टंकोत्रसंप्रत्यधिष्ठातेतितत्रोत्तरमाह ॥ योवाइति ॥ वैशब्दःप्रसिद्धियोनार्थः ॥ अत्रकाश्याम् ॥ ननुपरीच्छिञ्चस्वस्यकथजगद
धिष्ठातृत्वंत्राह ॥ सर्वोह्यति ॥ व्यापकृत्यर्थः ॥ सर्वेद्वगितिपृथग्वाक्यम् ॥ अतःसर्वगइत्यनेननौनरुत्तयम् ॥ सर्वेद्विपाठेसर्वरूढइत्यर्थः ॥ ब्रह्मैवेदंसर्वमित्यादिश्रुतेः ॥ ६८ ॥ इतस्वरूपः

कोत्रसंप्रत्यधिष्ठाताकिमधिष्ठातृचेष्टितम् ॥ यद्विजानासितसर्वमिहाचक्ष्वममाश्रतः ॥ ६४ ॥ सोपिकार्पाटिकस्तस्यगिरिराजस्यभाषितम् ॥ समाकर्ण्य
समाचष्टुनेसमुपचक्रमे ॥ ६५ ॥ ॥ कार्पाटिकउवाच ॥ ॥ आचक्षे शृणुराजेंद्रयत्यृष्टोस्मित्त्याविलम् ॥ अहनिपंचषाण्येक्यतिक्रान्तिनिघानद् ॥ ६६ ॥
समायातेजगन्नाथेर्पर्वतेंद्रुतापतौ ॥ सुंदरानंमंदाद्रेर्दिवोदासेगतेदिवि ॥ ६७ ॥ यवैजगदधिष्ठातासोधिष्ठातात्रसर्वगः ॥ सर्वेद्वकसर्वदःशर्वःकथंनज्ञायते
विभो ॥ ६८ ॥ मन्येदृषस्वरूपोसिंहषदोपिकठोरधीः ॥ यतोविश्वंकार्थानवेत्सिगिरिजापतिम् ॥ ६९ ॥ स्वभावकठिनत्मापिसर्वरहिषवाचिः ॥
प्राणाधिकमुतादानाद्योधिनाद्भिवनायकम् ॥ ७० ॥ बिभ्रत्सहजकठिन्धंजतोगौरिगुरुरुरुः ॥ शंभुप्रपूज्यसुतयास्रजविश्वुरोरपि ॥ ७१ ॥ चेष्टितं
तस्यकोवेद्वेदवैद्यस्यचेरितः ॥ मनागितिचजानंहंतचेष्टितमिदंजगत् ॥ ७२ ॥ अधिष्ठातामयाख्यातस्तथाधिष्ठातृचेष्टितम् ॥ अपूर्क्यन्त्वथापृष्टंतदाख्या
मिचतच्छृणु ॥ ७३ ॥ शुभेज्येष्ठेश्वरस्थानेसंप्रतंसउमापतिः ॥ कार्शीप्राप्यमुद्रातिष्ठेद्विरराजांजस्रजः ॥ ७४ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ यदायदासगि
रिजामृदुनामाक्षरामृतम् ॥ आविष्करोतिपथिकोऽद्रोद्रोहोह्येतदातदा ॥ ७५ ॥ उमानामामृतंपीतेनेहजगतीतले ॥ नजातुजनर्स्तन्म्यंसपिबेच्छुभ
संभव ॥ ७६ ॥ उमेतिब्रह्मसंभयोऽर्हनिशामुस्मरेत् ॥ नक्षरेश्चित्रुस्तंभृतपापमपिद्विज ॥ ७७ ॥ पुनःशुश्रावहिमवन्हृदःकपटिकोदितम् ॥
॥ कार्पाटिकउवाच ॥ ॥ राजन्विश्वेश्वरार्थेयःप्रासादेविश्वकर्मणा ॥ ७८ ॥ निर्मायतेसुनिर्माणजन्मनिर्वाणदार्थिनः ॥ तदपूर्वनेकणो
भ्यामप्याकर्णितवानहम् ॥ ७९ ॥

पाषाणतुल्यदृषुषुमातितन्यूनेत्याह ॥ इषदोपीति ॥ तत्रेहुमाह ॥ यतइति ॥ ६९ ॥ एतद्विष्णोति स्वभावकठिनत्मानेतिद्वान्म्याम् ॥ अर्धोदत्तप्रीयततोषयासासेत्यर्थः ॥ ७० ॥ विश्वेश
प्रीणनफलमाह ॥ विभ्रदिति ॥ स्रजाशिरोवार्थया ॥ विश्वगुरोर्ब्रह्मणः ॥ ७१ ॥ अयुष्टंकिमधिष्ठातृचेष्टितमितिप्रोक्तमाह ॥ चेष्टितमिति ॥ चएवार्थे ॥ वेदेव्यायज्ञतिक्रमेवस्येत्यर्थः ॥ ७२ ॥
अयुष्टंकिमपूर्वमिहाब्जगोवित्तस्योत्तंपूर्वोक्ताहुवात्पूर्वकमाह ॥ अधिष्ठातेति ॥ ७३ ॥ तिष्ठेत्तिष्ठति ॥ गिरिराजांजगत्पार्वतीसखीजायासखासहायवोयस्यतया ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ हर्षेदुमाह ॥ उभयान्त
सृतामिद्विद्वान्म्याम् ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ राजन्नाति ॥ विश्वेश्वरार्थेयःप्रासादेविश्वकर्मणाति ईशनेनन्द्यद्रुमितीतिद्वितीनेान्वयः ॥ ७८ ॥ किभूतःप्रासादः ॥ सुशोभतंतिरण्यस्य ॥ कश्चूत

स्वधिकेभ्यस्य ॥ जन्मिवर्षेणद्वायिनः प्राणिमात्रस्योक्षदायिनः ॥ समासनिविष्टयापि विशेषणं ग्राह्यम् ॥ अर्धसैतुमाह ॥ नकगभिः भासति ॥ ७३ ॥ ग्रासवृषिसिनेति ॥ ७४ ॥ दि ७५ ॥
 तं विषयवत्प्राक्तमेव धेनु ॥ यत्र प्रासाद इत्यन्वयः ॥ मित्रं सूयंति क्रांतातिने गोसियासां क्राकानां ताभिः तिमित्रतोभिः ॥ ८० ॥ अष्टाश्विदिष्टशब्दे ॥ त्रयोपशब्दादसः ॥ ८१ ॥ विष्टपु
 शुक्तेषु ॥ विमाने प्रासादे ॥ ८२ ॥ स्तस्त्रितांशकांवाः ॥ तस्य भासरोस्तेषां चित्ररत्नमयसंभारं प्राविध्रीतीति तथा ॥ तस्य भांशरा इति क्वचित् ॥ ८३ ॥ झालानां गोभवाः शालमंजिकाः पुन

यत्रातिमित्रजोभिः शलाकाभिः समंततः ॥ मणिमणि क्यत्नानां प्रासादे भित्तयः कृताः ॥ ८० ॥ यत्र संतिशस्तं भासवं तोद्वादेशोत्तराः ॥ इक्ष्मं कुर्वन्
 धृतुमष्टाद्याति कल्पिताः ॥ ८१ ॥ चतुर्दशसुयाशोभाविष्टेषु समंततः ॥ तस्मिन्विमाने सस्तीहरतकोट्युणोत्तरा ॥ ८२ ॥ चंद्रकांठनीसंरत्नं
 भाधारशिलाश्चयाः ॥ चित्ररत्नमयैः स्तंभैः स्तंभितास्तत्प्रभासराः ॥ ८३ ॥ पद्मरागेंद्रनीलानंशालीनाः शालभृजिकाः ॥ नीराजयंत्पद्मरागंशालमयं
 पकैः ॥ ८४ ॥ स्फुरत्स्फटिकनिर्माणभ्रूलक्षणपद्मशिलातले ॥ अनेकरत्नहूपाणि विचित्राणि समंततः ॥ ८५ ॥ आरक्यीतमंजिष्ठनीलकिर्णैश्चर्तुः ॥
 विन्यस्तानीव भासंते चित्रे चित्रकृतायतः ॥ ८६ ॥ दृक्पिच्छलाविलोक्यंते माणिक्यस्तंभराजयः ॥ यतोऽपि सुक्तेस्वक्षेत्रे मोक्षलभ्यं कुर्यादइव ॥ ८७ ॥
 रत्नाकरेभ्यः सर्वेभ्यो गणान्ते च यान्बहून् ॥ राशींश्चक्रुः समानीयत्राद्रिशिखरोपमान् ॥ ८८ ॥ यत्र पातालतले नानाकानां केशवैश्वतः ॥ गजैर्मणिगणाः
 सर्वे समाहृत्य गिरीकृताः ॥ ८९ ॥ शिवभक्तः स्वयं यत्र पौलस्त्यः स्वद्विक्रुतः ॥ कोटिदहाकक्रुटानि आनयात्प्रासादसैः ॥ ९० ॥ प्रासादनिर्मितिं सुत्वा
 भक्ताद्वीपांतरस्थिताः ॥ माणिक्यानि समाजहृथं संख्यां न्यहोवृष ॥ ९१ ॥ चिंतामणिः स्वयं यत्र कर्मणे विश्वकर्माणे ॥ विश्राणयेद्दहरात्रमिच्छे
 तिता न्यणीन् ॥ ९२ ॥ नानावर्णपताकाश्च यत्र कल्पमहीरुहः ॥ अनल्याः कल्पयं ये वित्यभक्तिमन्विताः ॥ ९३ ॥ अग्नये यत्र सततं दधिभिक्षुभिर्गुणै
 षाम् ॥ पंचामृतानां कलशैः स्नपयति दिने दिने ॥ ९४ ॥ यत्र कामदुघानित्यं स्नपयेन्मधुधारया ॥ स्वदुग्धया स्वयं भक्त्या विश्वशंलिं ग्राह्येण च ॥ ९५ ॥
 गंधसारसैर्यत्सेवते मलयाचलः ॥ कर्पूरं भाकपूरं पूरैर्भक्त्या निषेवते ॥ ९६ ॥

लिकाः ॥ नीलाज्यंतिनीराजनकुर्वति ॥ ८४ ॥ किर्मैः कल्पमाषः ॥ चित्रकृताश्चित्रकरणे ॥ ८६ ॥ दृक्पिच्छलाविलोक्यंते मतिवंधकाः ॥ यतो यत्र प्रासादे ॥ यत्रासुक्तेर्हातपलेपूर्व
 यतो यत्र प्रासाद इति व्याख्येयम् ॥ ८७ ॥ रत्नोच्चपात्ररत्नसंज्ञान् ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ पौलस्त्यः कुम्भैः स्वद्विक्रुतः ॥ शोभनाद्रिशृंग-यन्त्रिक्रुटद्वहति क्वचित् ॥ कोटिदहाकक्रुटानि भ्रमंलयातस्वर्ण
 राशींश्च आनयात्प्रासादं ॥ ९० ॥ यथा संख्यां निसमानानि ॥ यद्वा यथा यथावदंख्यां नानातिचर्यः ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९४ ॥ कामदुग्धया कामधेनुः ॥ ९५ ॥ तंलभ्यारसैश्चैश्वर्यकैः ॥

कूरुंरसाकुरोत्तादिकाकदली ॥ पूरुःसमूहैः ॥१६॥१७॥ त्रपालज्या ॥ १८ ॥ पारितोषिकपरितोषणदेशम् ॥१९॥१००॥१॥ ग्रास्रवकउपस्कारः ॥ २ ॥ बृद्धेक्षमात्रसंपत्तिर्जर्जुरव्यमात्र
 संभारः ॥३॥ अन्ययोर्वक्षः ॥ उद्धमेभाव्यतेज्ञायकइत्यर्थः ॥४॥५॥६॥७॥८॥९॥ अफर्यंज्ञात्वात् ॥ ११०॥ यतःइवरात् ॥ वितोजानीतः निबन्तयथास्यात् ॥१॥१॥परापरःकार्यकारणस्वरूपः ॥
 इत्याद्यपूर्वयत्रास्तिप्रत्यहंशंकरालये ॥ कथंतत्वमुमाकांतंनवेत्सिकठिनाशय ॥ १७ ॥ इतितस्यसमृद्धिर्तादृष्ट्वाजामातुरद्विराद् ॥ त्रपयापरिभूतोभृन्नितरां
 कुंमसंभव ॥ १८ ॥ तस्मैकार्पटिकायाथसद्वापापरितोषिकम् ॥ पुनश्चित्तपरोजातोऽद्विराद्कार्पटिकेगते ॥ १९ ॥ उवाचेतिमनस्येवविस्मयोरफुल्लो
 चनः ॥ अहोभद्रमिदंजातंयत्स्वयाश्राविशमंभाक् ॥ १०० ॥ यावत्संपत्तिसंभारः श्रूयतेतदहश्यतेत्रैव ॥ जामातुरत्रसदनेलीलात्रिजगतीपतेः ॥ १ ॥ ततः
 ग्राभृतकस्तुच्छेनितरांप्रतिभातिमे ॥ कन्यार्थयोमयानीतो जामातुःपरितोषकृत् ॥ २ ॥ अहमन्येतथैवासौयथादर्शिमयापुरा ॥ बृद्धेक्षमात्रसंपत्तिः सर्व
 कर्मपराड्मुखः ॥ ३ ॥ नैनकोपिविजानीयान्वयोस्यकदाचन ॥ नामापियस्यनैकंवाकिदेशीयश्चनेह्यते ॥ ४ ॥ किंवृत्तश्चकिमाचारोनाममत्रेणचे
 थरः ॥ ऐश्वर्यमुचकंयस्तुयस्यकिंचिन्नलक्ष्यते ॥ ५ ॥ सोसौनिर्वाणसंपत्तिरकायापिददात्यहो ॥ सुमुखःसर्वकर्माणिफलवंतिकरोतिसः ॥ ६ ॥ वेदवे
 द्योहिसर्वहोयस्तानोऽखिलजगत् ॥ यंनकोपिहिवेदादौवेदवेद्यःसएषवै ॥ ७ ॥ योनिभिन्नःसदज्ञातःससर्वहोयमेवहि ॥ यस्यैकमपिनोनामपुंसाह्वयं
 नकेनचित् ॥८॥ सर्वेषासर्वनामानियस्यनामानिनिश्चितम् ॥ सोसौहिसर्वदेशीयःसर्वेभ्यःसर्वसिद्धिदः ॥९॥ यस्यदेशोनिविदितोयस्तुवृत्तिपराड्मुखः ॥
 आचारहीनमिवयंपुराऽपश्यकठोरधीः ॥ ११० ॥ श्रुतिस्मृतीयतःसर्वमाचारवित्तएवहि ॥ नाममत्रेणनियतंयमज्ञासिषमीश्वरम् ॥ ११ ॥ साक्षादी
 थरएवैषसोन्येष्वैश्वर्यसूचकः ॥ अपिसर्वगुणाधारोगुणतीतःपरापरः ॥ १२ ॥ अवीचीनइहाप्येषपराचीनःपरात्परः ॥ भूधराणामहंनार्थोविश्वनाथउमा
 पतिः ॥१३॥ अहंमिसतसंपत्तिरप्रमेयधनोह्यसौ ॥ तुच्छग्राभृतकस्तस्मात्त्रेदानीमस्यदर्शनम् ॥ १४ ॥ करिष्येथकरिष्यामिव्यावृत्त्यागत्यकहिंचित् ॥
 संप्राथयैतिमनिसिंसायसचगिरीश्वरः ॥ १५ ॥ आहूयसर्वानुगान्यार्वातीयान्महाबलान् ॥ आदिष्टवानिदंवाक्यसंवेष्टुयबलाधिकाः ॥ १६ ॥ कुर्वन्केकं
 ममादेशंयावन्नोद्यतिभानुमान् ॥ तावच्छिवाल्यचैकंविदधत्त्रसत्वरम् ॥ १७ ॥ यस्मिन्कृतेकृतार्थःस्यामिहलोकेपरत्र ॥ समागत्येहकाश्यायःकुर्या
 देकेशिवाल्यम् ॥ १८ ॥ तेनत्रैलोक्यमखिलसाल्यकृतमेवहि ॥ तेनदत्तानिदानानिहातिविधिपूर्वकम् ॥ १९ ॥ सुपर्णिषुपान्नायसुताथश्रद्धया
 धिकम् ॥ येनस्वचित्तमानेनधर्मोपाजितवित्तः ॥ १२० ॥ कृतशंभोमहासन्नतंपद्मान्यजेत्काचित् ॥ तपासितेनतानिशीर्णपणशानान्यपि ॥ २१ ॥
 महेश्वरइतिक्वचित्पाठः ॥ १२ ॥ परादव्याकृतात् ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥

॥ २२ ॥ २३ ॥ व्युष्टमभता ॥ २३ ॥ प्रवर्तिप्रसादकवर्तुसुचिकापत्रीम् ॥ २५ ॥ २६ ॥ राक्षित्तानामितिशेकः ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ नक्षिनष्टः प्रप्रमातःकाले ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥
 आल्लोकेद्वन्द्वे ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ज्ञानननाकम् ॥ ३७ ॥ जिज्ञासतिजिज्ञासतिविचारयतीत्यर्थः ॥ ३८ ॥ कामलक्ष्मस्तद्वर्षादिवशब्दः ॥ वाचयित्वैविविषाणः ॥ मनोजहृकामनागहृता ॥ दिष्टवा
 वायाणसीसमासाद्ययेनाकारिशिवालयः ॥ अशेषः सुविशेषाब्धादष्टास्तेनमहामखाः ॥ २२ ॥ आनन्दकाननेयेनदेवदेवालयःकृतः ॥ इतितस्यसमादेशं
 समाकषयानुगास्ततः ॥ २३ ॥ चक्रुर्देवालयंश्रेष्ठंयावद्व्युष्टानयामिनी ॥ तावच्छैलेशैलेशैशेनप्रतिष्ठितम् ॥ चन्द्रकान्तमणेश्चवल्कातिश्वितितमे
 डम् ॥ २४ ॥ अलेख्यशशस्तचप्रशास्ताक्षरमालिनीम् ॥ व्याचक्षाणांनिजासंगोत्रेभ्योऽप्यधिकोन्नतिम् ॥ २५ ॥ ततोऽरुणोदयेजतेज्ञात्वात्पापंचनदे
 ह्वरे ॥ शैलराजःकालराजनमस्कृत्यसमर्चय ॥ २६ ॥ तत्रारिशसुःसुज्यपरितस्त्ववितोयौ ॥ पर्वतीयैरुगतःसर्वैरपिनिजालयम् ॥ २७ ॥ ततः
 प्रातःसमालोक्यगणौहुंडनमुंडनौ ॥ हृद्यैदेवालयंरम्यंवरणायस्तदुभे ॥ २८ ॥ अदृष्टवृदेवायनिवेदयितुमागतौ ॥ तौतुहङ्गमहादेवमुमादीतदुर्प
 णम् ॥ २९ ॥ प्रणम्यदंडवदूमौवृतांजलियुटौगणौ ॥ कृताभ्यवृद्धौःश्लक्ष्णैपाद्विज्ञप्तिसमथक्रतुः ॥ ३० ॥ देवदेवनजानीवःकेनाचिहृढभक्तिना ॥ अती
 वस्यश्रासादोनिर्मितोव्रणाटे ॥ ३१ ॥ आसायनैक्षिचवाभ्यांहृद्यैवैवप्रगोविभो ॥ गणोदितमितीशानोनिभ्यहृगिरिद्वजाम् ॥ ३२ ॥ विज्ञातसर्व
 वृतांतःसर्वज्ञोऽयनभिज्ञवत् ॥ अचलेंद्रांगजेयावस्तत्प्रासादविलोकेने ॥ ३३ ॥ इत्युक्तेशःसगिरिजोनिगात्सगणोसुने ॥ महास्यदनमारुह्यप्रासादंद्रुष्टु
 त्सुकः ॥ ३४ ॥ अथाल्लोकैगिरिशःप्रासादंवरणाटे ॥ अतीवरस्यरचनंयामिनीमात्रनिर्मितम् ॥ ३५ ॥ स्यंदनादवरुह्याथगर्भागारमवीक्षितम् ॥
 ददर्शचमहालिचंद्रकान्तशिलाभयम् ॥ ३६ ॥ देदीप्यमानंमहसामोक्षलक्ष्म्यंक्रुाकृति ॥ दृष्टिप्रसादजनंनपुनर्जननशतानम् ॥ ३७ ॥ केनेदंस्थापितं
 लिंयंवावज्जिज्ञासतीश्वरः ॥ तावद्दर्शपुरतःप्रशस्तिकर्तुंमुचिकाम् ॥ ३८ ॥ वाचयिवेवचमनाङ्गमनस्येवमनोजहृत् ॥ उवाचेद्वीदृधेतिप्रसत्वात्प्र
 पितुःकृतिम् ॥ ३९ ॥ उमाश्रुत्वेतिसंहृष्टाकंदंबकुसुमश्रियम् ॥ आनंदंक्रुरलक्ष्मीवद्गोपुराविभ्रती ॥ ३८ ॥ ततोव्यजिज्ञापदेवंदीपादौप्रणस्यच्च ॥
 अस्मिंल्लिंगवरेनाथत्वास्थेयमर्हनिशम् ॥ ४१ ॥ अस्यलिगस्येभक्ताःशैलशस्यमर्हशितुः ॥ तेभ्यस्त्वमहतीमृद्धिदस्यसीहपरस्यच्च ॥ ४२ ॥ तथे
 तिदेववक्रातापार्वतीपुनरब्रवीत् ॥ वरणायंकृतज्ञानैशैलेशेयैःसमार्चितः ॥ ४३ ॥ पितृन्संतर्प्यचमुदात्तदानानिशक्तिः ॥ नतेषांपुनराश्रुतित्रयं
 सारवर्त्मनि ॥ ४४ ॥ शैलेश्वरमहालिगोनिरयंस्यास्याभ्यदंशुभे ॥ प्रदास्यामिपरामुक्तिमेतोल्लिगार्चकेने ॥ ४५ ॥

भद्रम् ॥ येषकादिव्यावृत्त्यर्थमात्मपदम् ॥ ३९ ॥ उमेति ॥ कदम्बकुसुमश्रियाविभ्रतीउभाततस्तदनंतरेदंभ्यजिज्ञापितवतीतिद्वितीयेनाम्यः ॥ १४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥

सुरुवादिशोभनेतीरे ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ पापकंचुकपापमेवकंचुकनिर्माकम् ॥ १४९ ॥ इतिश्रीरामानन्दकृतार्थाकाशीखंडटीकायांषट्शतितमोऽध्यायः ॥ ६६ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥
 सप्तषष्टितमेध्यायेरत्नेशस्यमहेन्द्रिः ॥ प्रकाशावर्ष्यतेतावत्सर्वपापप्रणाशिनी ॥१॥ इदानींकथयिष्यामिर्त्नेशससुद्रवित्युक्तंतत्रप्रदनंकरोति ॥ रत्नेशरोति ॥१॥ पुनः प्रशङ्कयमाह ॥ कोस्येति ॥
 एतमेव ॥ यत्सर्वपृष्ठमित्यर्थः ॥ एतमहिमानमित्तिवा ॥२॥ त्रयाणांपृष्ठत्वेयनादिसिद्धत्वेनप्रतिष्ठितत्वाभावात्विद्यद्वयोरुवादाह ॥ रत्नेशसरोति ॥३॥ ह्रुक्पृष्ठकथयामि ॥ त्रयीमिषेति
 शैलेश्वर्येद्रश्यंतिवर्णायाःसुरोधसि ॥ तेषांकाश्यानिवसतादुःखंनभिभविष्यति ॥ ४६ ॥ उमयापिवरोदत्तत्रलिंगेघटोद्भव ॥ शैलेश्वरस्ययेभक्ता
 स्तेमेषुत्रानसंशयः ॥ ४७ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इतिशैलेश्वरंलिंगंकथितंतेमहासुने ॥ इदानींकथयिष्यामिर्त्नेश्वरससुद्रवम् ॥ ४८ ॥ शुक्लशैले
 शमाहास्यंश्रद्धयापरयानरः ॥ पापकंचुकसुतृज्यशिवलोकमवाप्नुयात् ॥ १४९ ॥ ॥ इतिश्रीस्कांदमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसाहितार्थांचतुर्थे
 काशीखंडउत्तरार्धे शैलादिलिंगनिर्णयोनमषट्षष्टितमोऽध्यायः ॥ ६६ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ रत्नेश्वरसमुत्पत्तिकथयस्वषडानन ॥
 रत्नभूतंमहालिंगंयत्काश्यांपरिवर्ण्यते ॥ १ ॥ कोस्यलिंगस्यमहिमाकेनैतच्चप्रतिष्ठितम् ॥ एतंविस्तरोद्ब्रह्मिहोरीदृढयंदन ॥ २ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥
 रत्नेश्वरस्यमाहास्यंकथयिष्यामितेसुने ॥ यथाचतस्यलिंगस्यप्रादुर्भावोऽभवद्भुवि ॥ ३ ॥ श्रुतंनामपिलिंगस्यस्यजन्मत्रयार्जितम् ॥ दृजिनंनशये
 तस्यप्रादुर्भावंबुभुवेने ॥ ४ ॥ शैलराजेनरत्नानियानिपुंजीकृतान्यहो ॥ उत्तरेकालराजस्यतानितस्यगिरेर्वृषात् ॥ ५ ॥ सर्वतन्मयंलिंगंजातं
 तसुकृतात्मनः ॥ शक्रचापसमच्छायंसर्वरत्नद्युतिप्रभम् ॥ ६ ॥ तल्लिंगदर्शनादेवज्ञानरत्नमवाप्यते ॥ शैलेश्वरंसमालोक्यशिवोत्तत्रसमागतौ ॥ ७ ॥
 यत्ररत्नमयंलिंगमामाविर्भूतंस्वयंसुने ॥ तस्यसुपुरत्यभाजालैस्ततमंबरमंडलम् ॥ ८ ॥ तत्रदृष्ट्वाभुंलिंगंसर्वरत्नसुद्रवम् ॥ भवान्यदृष्टपूर्वाहिए
 रिपप्रच्छशंकरम् ॥ ९ ॥ देवदेवजगन्नाथसर्वभक्ताभयप्रद ॥ कुतस्यमेतल्लिंगंहिसप्तपातालमूलवत् ॥ १० ॥ ज्वालजटिलिताकाशंप्रभाभासित
 दिङ्मुखम् ॥ किमास्यंकिंस्वरूपंचकिंप्रभावंभवांतक ॥ ११ ॥ यस्यसंबीक्षणादेवमनोमेतीवदृहवत् ॥ इहैवमतेनाथकथयैतत्प्रसादतः ॥ १२ ॥
 ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ शृण्वणंसेमाख्यामियत्पव्यापृच्छिपर्वति ॥ स्वरूपमेतल्लिंगस्यसर्वतेजोनिधेःपरम् ॥ १३ ॥ तवपित्राहिमवतागिरिराजेनमा
 भिमिनि ॥ त्वामुद्दिश्यमहारत्नसंभारोत्राप्यनायिहि ॥ १४ ॥

कचिच्च ॥ ४ ॥ कालराजस्यकालमैरस्य ॥ वृषाद्धर्मोत् ॥ ५ ॥ तस्यासिद्धम् ॥ हीतिकचिच्च ॥ सुकृतंपुण्यमात्मनिम्यसमुकृतात्मातस्य ॥ शक्रचापसमच्छायमिदृशुःमदशकांति ॥ ६ ॥ ७ ॥
 तंतव्याप्तम् ॥ ८ ॥ सर्वत्नानांससुद्रवोयस्मात्सर्वरत्नैःससुद्रवोवाप्यतसर्वरत्नससुद्रवतत् ॥ अदृष्टपूर्वनिदंपूर्वमर्षाल्लिंगययासातया ॥ ९ ॥ सप्तपातालमूलवत्सप्तपातालपर्यंतमूलस्य
 स्थितसत्था ॥ १० ॥ ज्वालजटिलिताकाशंज्वालामिर्जटिलितंजटान्याप्तमिभ्रुकृतमभाकाशयिनतसत्था ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ महारत्नसंभारःतद्वृषःपारिबद्धः महारत्नानांससुद्रवइतिवा ॥ १४ ॥

॥ १६ ॥ उमहेस्वामि ॥ भवेद्विभक्तवित् ॥ १७ ॥ १८ ॥ विद्यापयकारय ॥ १९ ॥ ननुप्रासादकरणेकिंमल्लभितिपृच्छामाह ॥ लिङ्गप्रासादेति ॥ २० ॥ व्यापारानिद्युक्ताः ॥ २१ ॥
 ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ कामवर्जितानिष्कामाः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ किंनृत्तंदाह ॥ इतिहासमति ॥ ३३ ॥ नाट्यार्थकोविदानृत्यकरणे
 अत्रतानिचरलानिशीकृत्यहिमाद्रिणा ॥ सुकृतोपाजितान्येययैस्वसदनुनः ॥ १५ ॥ त्वार्थवामसार्यथाश्रद्धयायत्समर्प्यते ॥ काश्यांतस्यपरी
 पाकोभवेदीद्विविधोऽप्ये ॥ १६ ॥ लिङ्गंलेश्वरस्वैमत्स्वरूपद्विकेवलम् ॥ अस्यप्रभावोहिमहान्वाराणस्यामुभेधुवम् ॥ १७ ॥ सर्वेषामिहलिंगानां
 रत्नभूतमिदंपरम् ॥ अतोलेश्वरनामपरनिर्वाणरत्नम् ॥ १८ ॥ अनेवसुवर्णेनपित्राराशीकृतेनच ॥ प्रासदसम्यलिङ्गस्यविधाययमेदंश्वर ॥ १९ ॥
 लिङ्गप्रासादकरणत्वंऽप्रुदितसंस्कृतेः ॥ लिङ्गास्थापनजंघुण्यहेलयैवेहलभ्यते ॥ २० ॥ तथेतिभावत्योक्तागणाःप्रासादनिर्मितौ ॥ सोभनंदिप्रभृतयो
 संख्याव्यापारितानुने ॥ २१ ॥ गणेशकांचनमयोनानाकौतुकचित्रितः ॥ निर्मयेयामत्रेणप्रासादोमेरुशृंगवत् ॥ २२ ॥ देवीप्रहृष्टवदनादृङ्गप्रासाद
 निर्मितम् ॥ गणेशोव्यतरद्भरिसंमानपारितोषिकम् ॥ २३ ॥ पुनश्चदेवीप्रच्छप्रणिपातपुरःसरम् ॥ महिमानमहावल्लिङ्गस्यस्यमहासुने ॥ २४ ॥
 देवदेवउवाच ॥ लिङ्गत्वनादिसिद्धमेतद्विकुम्भप्रदम् ॥ आविर्भूतमिदानींचत्वात्पितुःपुण्यगौरवात् ॥ २५ ॥ गुह्यानांपरसुहृद्वैत्रेऽस्मिंश्चित्
 तप्रदम् ॥ कलौकलुषबुद्धीनांगोपनीयंप्रयत्नतः ॥ २६ ॥ यथारत्नगृहेगुप्तंनैकोऽञ्ज्जायतेपरैः ॥ अविमुक्तेतथालिङ्गंरत्नभूतंगृहेसम ॥ २७ ॥ यानिब्रह्मा
 इमध्यत्रसंतिलिङ्गानिपावति ॥ तैरचितानिसर्वाणिरत्नेशैःसमाचितः ॥ २८ ॥ प्रसादेनापियैगौरिलिङ्गंरत्नेशंरामर्चितम् ॥ तेभंत्येवनियंतंसतद्विपेशरानृपाः
 ॥ २९ ॥ त्रैलोक्येयानिवस्तूनिरत्नभूतानितानितु ॥ रत्नेश्वरसमभ्यर्च्यसंकुत्राप्रोत्तमानवः ॥ ३० ॥ पूजयिष्यंतियैलिङ्गंरत्नेशंरामर्चितम् ॥ तेषं
 मद्रूणाभूत्प्रतिदृश्यतिमामिह ॥ ३१ ॥ रुद्राणकोटिजयेनयत्फलपरिर्कीर्तितम् ॥ तत्फलंलभ्यतेदेविरत्नेशसमर्चनात् ॥ ३२ ॥ लिङ्गचानादिस
 सिद्धेयदंतद्वीमिति ॥ इतिहासंमहाश्वर्यसर्वपापनिर्कृतंनम् ॥ ३३ ॥ पुरहनतकीकाचिदासिप्राब्राह्मणार्थकोविदा ॥ सैकदाफाल्गुनेमासिशिवरात्र्यां
 कलावती ॥ ३४ ॥ ननतंजागरंप्राप्यजगैतंचंपेशलम् ॥ स्वयंचवाद्यामसनानावाद्यानिवाद्यवित् ॥ ३५ ॥ तेनतौर्यैत्रेकेणापिप्राणयिवाथसजटा ॥
 रत्नेश्वरमहालिङ्गेशमिष्टंजगामह ॥ ३६ ॥ कालयर्मवशंयातातत्रसावर्तकी ॥ सुतागंधर्वराजस्यवसुभूतेषैववृह ॥ ३७ ॥ संगीतस्यवाद्यस्यतस्यला
 स्यस्यपुण्यतः ॥ तत्रेशप्रकृतस्येहजागरोशिवरात्रिजे ॥ ३८ ॥

पूजिताः ॥ ३४ ॥ फेसलमनोहस्य ॥ ३५ ॥ तौर्यैत्रेकेणनृत्यवाद्यगतिन ॥ यदाहामरः ॥ तौर्यैत्रेकेणनृत्यस्य ॥ यदाहामरः ॥ लस्यंनृत्यंचनते

नमिति ॥ ३८ ॥ कलावांचतुभृष्टीनांकलापसंमूहस्तद्वृत्तलाः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ मुनेह्यगस्यसंबोधनकांतिककृतम् ॥ ४१ ॥ वाग्देवीसखी ॥ तिष्ठभिस्ताभिःसाहियारत्नाख्येत्यर्थः ॥
 ॥ ४२ ॥ निचमंत्रम् ॥ ४३ ॥ बवोवस्याभिवचनवदिष्यामि ॥ अणिवन्देनभोजनादिकंसंगृह्यते ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ समानर्चपूजयामास ॥ गीतमालयागीतिसमूहेन ॥ ४६ ॥
 अभवंजातः ॥ ४७ ॥ तवनामसनाभाव्योरत्नचूडइत्यर्थः ॥ ४८ ॥ आनंदसंदेहमंथामुखसमईनव्याप्रास्ताब्धेतिवा ॥ ४९ ॥ निजोदंस्वृत्तारत्नेनेनोक्तंयस्येत्यादिरूपम् ॥ निजोदं

रम्यारत्नावलीनामरूपलावण्यशालिनी ॥ कलाकलापकुशलामधुरालापवादिनी ॥ ३९ ॥ पितुरानंदकृन्नित्यंयंमुभूतेर्घटोद्भव ॥ सर्वगंधर्वकुशलागुण
 रत्नमहावनिः ॥ ४० ॥ मुनेससवीत्रयंतस्याश्चारुचतुर्भजानम् ॥ शशिलेखानंगलेवाचित्रलेखेतिनामतः ॥ ४१ ॥ तिसृभिस्ताभिरेकत्रयगंधर्वीप
 रिशीलिता ॥ ताभ्यःसर्वाःकलाःप्रादात्यरिग्रीतासस्वती ॥ ४२ ॥ प्राप्यरत्नावलीगौरिसाजन्मंतरवासनाम् ॥ रत्नेश्वरस्यलिंगस्यजगन्प्राहनि यमंशु मम्
 ॥ ४३ ॥ रत्नभूतस्यलिंगस्यकाश्यांरत्नेश्वरस्यै ॥ नित्यंसंदर्शनप्राप्यवश्याग्यपिवचेमुखे ॥ ४४ ॥ इत्थनियमवत्यासीत्सांगंधर्वसुतोत्तमा ॥ ताभिः
 सखीभिःसहितानित्यलिंगंचपश्यति ॥ ४५ ॥ एकदाराध्यरत्नेशममैतच्छिगमुत्तमम् ॥ समानर्चवसाबालारम्ययागीतमालया ॥ ४६ ॥ सख्यःश्रद्धक्षिणी
 कर्तुल्लंगतिस्त्रोऽप्युमेगताः ॥ तस्यागीतेनपुष्टोहल्लिंगस्थोवरदोभवम् ॥ ४७ ॥ यस्त्वयारंश्यतेरात्रावद्यगंधर्वकन्यके ॥ तवनामसयानाख्यःसतेभर्ताम
 विष्यति ॥ ४८ ॥ इतिलिंगाधुधेर्जातांपारिपीयवचःसुधाम् ॥ बभूवानंदसंदेहमथरतिवह्निमती ॥ ४९ ॥ गताथव्योममगोणसखीथिःस्वपितुर्गृहम् ॥
 कथयतीनिजोदंतमालीनांपुरोसुदा ॥ ५० ॥ ताभिर्दिष्टयतिदिष्टयेतिसखीभिःपरिनिदिता ॥ अद्यतेवाच्छितंभाविर्लेशस्यसमर्चनत् ॥ ५१ ॥
 यद्यायातिसेतेरात्रावद्यकौमारहारकः ॥ चोरोबाहुलतापशैःपाशितव्यातियन्नतः ॥ ५२ ॥ गोचरीक्रियतेस्माभियथासमुद्रुतैकधूः ॥ शतरेवतवप्रयोजने
 शादिष्टइष्टकृत् ॥ ५३ ॥ यातास्वस्मामुहृष्टासुभवतीपुण्यगौरवात् ॥ अहारेत्नेशंलिंगप्रत्न्यक्षीकृतवत्यासि ॥ ५४ ॥ अहोभाग्योदयोद्भूणःमहोपुण्यसु
 च्छुयः ॥ एकस्यैवभवेत्सिद्धिर्यदेकत्रापितिष्ठताम् ॥ ५५ ॥

भित्तिपठेपितृष्वार्थः ॥ जालीनांसवीनाम् ॥ यदाहमरः ॥ आलिःसखीसपश्याचेति ॥ ५० ॥ परिनिदिताहर्षिता ॥ भाविभवत् ॥ ५१ ॥ बाहुलतापान्नाःबाहूषुलतारूपाःपादास्ते
 पाशितव्योवद्वयः ॥ ५२ ॥ सुद्रवैकधूःपुण्यैकस्यानम् ॥ प्रातरिति ॥ भवत्याःपुण्यस्यगौरवादुरोभोवैगौरवंतस्मादस्यामुहृष्टासुयातासुसतीपुअस्माकममेपाविहर्षिनिर्लेनेनोनादिष्टस्तवप्रयोज
 प्रियतमोभताप्रातःकालेऽप्यइष्टकृत्विष्णुतीत्यर्थः ॥ ५३ ॥ तस्याभाग्यमभिनिंदंति अहोइतिसार्धेन अहोइत्याश्रयैर्होवा ॥ ५४ ॥ उच्छ्रयउद्देकः ॥ ५५ ॥

तत्रद्वैवेकंलंकारणमित्तिद्विप्रधान्यवद्वैद्वैभ्यमवुबदुर्बुक्तमुदाहरति ॥ सत्यवदतीति ॥ ५६ ॥ त्वेवैवाक्यस्यस्मिन्प्राजयति ॥ भवत्याअपीति ॥ फलतिफलविष्पान्क्रोति ॥ ५७ ॥ न्युतहिभवतीनामप्रतीभ्याजोताः रेयाहुः ॥ लोकानामिति ॥ आलिहोसखि ॥ ५८ ॥ अतितुच्छवदत्यसवत् ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ निर्वत्यसप्रायम् ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ सक्रमादिर निद्रायम् ॥ शयनमीदृमितिक्वचित् ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ तद्रीतंदाआलस्यमितियावत् ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ दोहस्तः ॥ कंकानोवहदुवलयेनकण्ठितोदितम् ॥ उक्तमुद्रमहदितिवात् ॥ तेनमिजि तेनकण्ठितेन ॥ ६८ ॥ सुवेति ॥ सुखसंतानःसुखविस्तारस्वययुद्धदस्तास्मिन्निरोमज्यमकाक्षणेनक्षणमात्रेणतद्विद्योगाप्रिकीलास्तद्विह्राक्षिअचलासुपतितास्मि ॥ यदाहामाः ॥ बह्दंश्या सयंवदंतिनासयंदैवप्राधान्यान्यवादिनः ॥ दैवमेवफलेदंकेनोद्यमोनापरंबलम् ॥ ५६ ॥ भवत्याअपिचास्माकमेकेश्वचित्चोद्यमः ॥ परद्वैफलत्येक्यथा तवननःपुरः ॥ ५७ ॥ लोकानांव्यवहारोथमालिप्रोक्तःप्रसंगतः ॥ परंमनोरथावातिस्तवयसैवनःसुदृम् ॥ ५८ ॥ इतिसंव्याहरतीनामनतोऽव्यसितुच्छ वत् ॥ क्षणात्तासांव्यतिक्रांतःप्राप्तश्चस्वस्वमालयम् ॥ ५९ ॥ अथप्रातःसमुत्थायनुरेकप्रसंगताः ॥ साचमौनवतीताभिःपरिभुक्तेवलक्षिता ॥ ६० ॥ तूष्णींप्राप्यथकारोसास्त्रात्वाग्दंकिनीजले ॥ सर्वाभिःसहितापश्याल्लिरंत्नेश्वरंमम ॥ ६१ ॥ निर्वत्यनियमंसाथलज्जामुकुलितेक्षणम् ॥ निर्वधेनवयस्याभिःपरिपृष्टाजगादह ॥ ६२ ॥ ॥ रत्नावल्युवाच ॥ ॥ अथरत्नेशयात्रायाःप्रयातासुस्वमंदिरम् ॥ भवतीषुस्वरंत्येवतद्ग्लेशदचोरं मृतम् ॥ ६३ ॥ सविशेषांगसंस्काराऽविशमवेशमंदिरम् ॥ निद्रादीद्रिनयनातद्विलोकनलालसा ॥ ६४ ॥ बलात्संभ्रदशंप्राप्ताभाविनोथेस्यगौरवात् ॥ आत्मविस्मरणेहेतुतोभेद्वैषमवतुः ॥ ६५ ॥ तद्वीतदंगसंपशोमवोधापहारकौ ॥ तंद्रयापवशाचासंततस्तस्पर्शननच ॥ ६६ ॥ नजानंत्यथ किंवृत्तंकाहंकाहंसचाथकः ॥ तंनिर्जगमिषुसस्योयावद्धृतुप्रसारितः ॥ ६७ ॥ दोःकंकणेनरिपुणक्वणिततावदुःकटम् ॥ महतासिजितेनाहैतनालरूपपरिबो धिता ॥ ६८ ॥ सुखसंतानपिपृष्टद्वेपरिनिमज्ज्यवै ॥ क्षणेनतद्विद्योगाधिकीलसुपतिताबलत् ॥ ६९ ॥ किंकुलीयःसनोवैजिकिदेशीयःकिमास्यकः ॥ दुनोतिनितांसल्यस्तद्विलेधानलोमहात् ॥ ७० ॥ अनस्योक्त्वलितंचेतःपुनस्तत्संगमाशया ॥ प्राणानामेधियासुनामेकमेवमहोषधम् ॥ ७१ ॥ वयस्यानिशिशुक्तस्यतस्वेषुनुरीक्षणम् ॥ भवतीनामधीनंचततुनदर्शनंमम ॥ ७२ ॥ काऽलीकमालयोवक्तिस्त्रिगमुधेससवीजने ॥ तद्दर्शनेनस्याप्य तिप्राणायाम्यतिचान्यथा ॥ ७३ ॥

ज्वलकीलाविति ॥ बतोत्तरेदं ॥ अकलतिक्रिचियाठः ॥ ६९ ॥ किंकुलीयःकास्मिन्कुलेभवः ॥ नोनिषेधे ॥ किमास्यकःकाआख्यायससतथा ॥ दुनोतिउत्तापयति ॥ ७० ॥ अनस्योक्त लिप्तमहदुक्कठितम् ॥ अनस्योक्त्वलितमितिपाठेपिसवार्थः ॥ अलनोक्तापतिमितिचान्यत्र ॥ यियासंतंगंयुक्तिच्छूनस्य ॥ ७१ ॥ वयस्याहोसखः ॥ तद्वीतस्यदुर्द्वैवेकंअर्थस्यात्तत्राह ॥ भवतीनामिति ॥ ७२ ॥ अलीकंनपटम् ॥ आलयोहोसखः ॥ क्षिग्वथातोमुष्यःदुर्द्वैवेकंश्रितितथातस्मिन्ससवीजनेकावत्तिनकापीत्यर्थः ॥ कित्तिक्वपटंयक्यंतदाह ॥ तद्दर्शनेनेति ॥ ७३ ॥

कुण्डल्याकांक्षायामाह ॥ दशमीति ॥ दशम्यवस्थाप्ररणावस्थेत्यर्थः ॥ सन्नहोत्रवर्ते ॥ दूनायाउपतापितायाः ॥ ताःसख्यः ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ नोस्माभिः ॥ ७६ ॥ इतीति ॥ इत्यर्थप्रकारांत
द्विरंतांवाचंश्रुत्वोहयस्यामेममतदवामौतस्प्रसमदृश्यमानाथस्यावाप्तिनिमित्तयूयंकुंठिताइत्यधोत्तनसाबालामुमूर्च्छमोहंश्राप्तवती ॥ हेतिपादपूणेप्रसिद्धार्थे ॥ ७७ ॥ इत्यद्वैतित्तेत्यस्यार्थ
स्पष्टयति ॥ कुंठितकथयति ॥ यूयंकुंठितशक्तयइतियत्तयावकथ्यंतुपुनःनयूयंकुंठितिमापितमित्यर्थः ॥ ७८ ॥ व्यधुश्चक्रुः ॥ ७९ ॥ उपवातःप्रयोगतः ॥ ८० ॥ उक्षणस्तेचनान् ॥ ८१ ॥
प्रसंगात्तनपनोदकमाहास्यमाह श्रद्धेत्यादिवचुर्भिः ॥ उपसर्गोदायव्याधावितियावत् ॥ तनपनोदकमेवपादद्वारेणनिःसृतत्वाच्चरणोदकामिसुच्यते ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥

दशम्यवस्थासन्नहोद्वाधिंतुमाधुनाश्रम ॥ इतितस्यागिरःश्रुत्वादूनायानितरांचताः ॥ ७४ ॥ प्रवेपमानहृदयाःश्रोत्रुर्विश्वपरस्परम् ॥ ७५ ॥
॥ सस्यञ्जुः ॥ ॥ यस्यग्रामोनोनोमानन्वयोनोपिबुध्यते ॥ सकथंप्राप्यतेभेद्रकउपायोविधीयताम् ॥ ७६ ॥ इतिस्नातृलीश्रुत्वासहस्रंवंत
द्विरम् ॥ वयस्यास्तद्वामौमेयूयंकुंठिसुमूर्च्छह ॥ ७७ ॥ इत्यर्थोत्तेनसाबालायूयंकुंठितशक्तयः ॥ यद्रक्तव्यंत्वितितयायूयंकुंठितिभाषितम् ॥ ७८ ॥
ततस्तास्त्वारिताःसख्यःपरितापोपहारकान् ॥ बहुशःशीतलोपयान्वयधुमोहंश्राप्तये ॥ ७९ ॥ व्यपेतिनयदापूच्छंततच्छीतोपचारतः ॥ तस्थारि
कयानीतरंभेशक्षपनोदकम् ॥ ८० ॥ तदुक्षणात्क्षणादेवतन्मूर्च्छाविरामह ॥ सुमोत्थितेवसावादीन्मुहुःशिवशिवेतिच ॥ ८१ ॥ ॥ स्कृद्धः४५५ ॥
श्रद्धावतांस्वभक्तानामुपसर्गमहत्पि ॥ नोपायांतरमस्येवविनेशचरणोदकम् ॥ ८२ ॥ येव्याधयोपिदुःसाध्याबहिंतःशरीरायाः ॥ श्रद्धयेशोदिकंस्त्री
तेनशयंसेवनान्यथा ॥ ८३ ॥ सेवितंयेनसततंभगवच्चरणोदकम् ॥ तंबाह्यभ्यंतरशुचिनिपसर्पन्तिदुर्गतिः ॥ ८४ ॥ आधिभौतिकतांपंचतपंनान्या
धिदैविकम् ॥ आध्यात्मिकं तथातापहरेच्छ्रीचरणोदकम् ॥ ८५ ॥ व्यपेतसंस्त्रचाराथगंधर्वतनयामुने ॥ उचितज्ञेतिहेवाचताःसखीःश्लिषधवःधोः
॥ ८६ ॥ ॥ त्नावस्युवाच ॥ ॥ शशिलेखेनंगलेखेचित्रलेखेमदीहिते ॥ यूयंकुंठितसामर्थ्याःकुतोवस्ताःकलाःकवा ॥ ८७ ॥ अस्त्रिथप्राप्तयेसस्य प्रथयो
ऽस्तिमयेक्षितः ॥ त्नेश्वरानुग्रहतोऽनुतिष्ठतहितंहिताः ॥ ८८ ॥ शशिलेखेभिलषितप्राप्त्यैलेवांस्त्वमालिव ॥ संलिवानंगलेखेवशूनःसंघनी
चरान् ॥ ८९ ॥ चित्रगेचित्रलेखेत्वंपातालतलशायिनः ॥ किंचिदाविर्भञ्जारुतारुप्यालंकृती छिब ॥ ९० ॥

उचितंजानतीतिउचिक्त्वा ॥ इतिवक्ष्यमाणंवचनम् ॥ हेतिप्रसिद्धेपादपूणेवा ॥ स्निग्धधीरधीःस्निग्धधीप्रलाधीराथोपायविवेचनेसमर्थधीबुद्धिर्यांताः ॥ अत्रयद्वयमजाः ॥ कर्तृदोषोणेतुमुसगतर्
॥ ८६ ॥ कुतःकस्मात् ॥ वीयुष्माकताः ॥ कलावाक्केत्यन्यः ॥ ८७ ॥ ममथयूंयथायादिदुरनेशानुग्रहान्ममकांतलब्धयेमयासम्पुपायोदृष्टस्तसैत्रीचीनपुत्रामभुतिष्ठतुश्रुत ॥ हियस्मा
यूंयममहिताःहितकारिण्यहति ॥ ८८ ॥ लेखान्देवान् ॥ यदाहामरः ॥ आदित्यादिविष्वेदोलेखादितिर्वदनाहति ॥ यूनस्तरुणान् ॥ ८९ ॥ पातालतलशायिणोनागदीन् ॥ कथंभूतान् ॥ अस्मि

वसुधैव कुटुम्बकम् अथैव लंघ्यं कुतिलं कर्पूरेषु तितथात्त ॥ ९० ॥ प्रवर्षप्रक्षय ॥ यौनशेषवायौ नमो वसुधैवियेषां बावता रज्यैकधना नित्यर्थः ॥ ९१ ॥ त्रिर्यत्कीमारलक्ष्मीकान्तिनिःशेषो गय
वीगच्छर्विकीमारलक्ष्मीः क्रौमारसंघेषु तांन् ॥ शेषाद्रिमोषितिकपयस्य ॥ पुंस्त्वश्रीसमाहृता नुं वस्वश्रीः पुंस्त्वश्रीमातया समाहृता नलं कृतात् ॥ ९२ ॥ निकायान्तमूहात् ॥ व्यलोकतापमूहात् ॥
॥ ९३ ॥ भ्रमनिर्भरात्नेहपरिपूर्णा ॥ ९४ ॥ कर्णाभ्यणिलोचना कर्णयोः अभ्यर्णनिकटव्यायविशिष्टलोचनेयस्याः सातथा ॥ बलिसत्रवसुमुत्तलस्पकरणे ॥ ९५ ॥ मान्मथेः कामसंवाधिभिः ॥

अथाकर्ण्येतिताः सल्यस्तच्चतुर्थवपर्यच ॥ लिलिखुः क्रमशः सल्योयूनो गौवनशेवधीन् ॥ ९१ ॥ निर्यत्कीमारलक्ष्मीकान्युं वस्वश्रीसमाहृतात् ॥
श्रैतः संध्वेवर्धवीनृपाबांस्तानवैशत ॥ ९२ ॥ सर्वान्पुरनिकायान्साव्यलोकतनुभूभेक्षण ॥ तर्चाचल्यंजहावर्षणोत्प्रेषुस्वलोक्वासिपु ॥ ९३ ॥
ततोमध्यमलोकस्थान्धुनिराजकुमारकात् ॥ विलोक्यापिनस्रीतिक्वाप्याप्रेमनिर्भरा ॥ ९४ ॥ अथरत्नावलीबालाकृर्णान्धुणिविलोचना ॥ ९५ ॥
व्यापायाभासबलिसन्नयुवस्वपि ॥ ९६ ॥ दितिजान्दनुजान्वीहयसांघर्षीकुमारकात् ॥ रतिबंधनक्वापितापितामान्मथैः धरैः ॥ ९६ ॥ दुधक
रकरस्यष्टायतिदूनंगयष्टिका ॥ पश्यंतीनागयूनः सार्किकिचुड्च्यसिताऽभवत् ॥ ९७ ॥ भोगिनस्तान्विलोक्यापिचित्रविज्रगतानथ ॥ भनास्सं
मुक्तभोगेवक्षणासार्किकुमारिका ॥ ९८ ॥ यूनप्रत्येकमद्मद्मदीदेशेषाब्धेवंशजात् ॥ तक्षकान्वयगांस्तद्गदशवासुकिजोजान् ॥ ९९ ॥ पुलीकान्
तककौटभद्रसंतानगानपि ॥ दृष्टानागकुमारांस्तान्ध्वलचूडमथैशत ॥ १०० ॥ शंखचूडेशणादेवपरालज्जवाभारसा ॥ उद्दिग्गुलकाप्यासिदिग्भृत्य
गसंशुषु ॥ १ ॥ तत्रपाभतौऽज्ञायितत्कौमारहरोराः ॥ तयोवैदुध्यवययाक्षणतश्चित्रलैसया ॥ २ ॥ अथचित्रपीचित्रलेखाचित्रपटांचलम् ॥
परिशियावृणोत्पूणपरिहासिकेशला ॥ ३ ॥ रत्नावलीचित्रलेखाद्द्वियामौनवलविनी ॥ दशाकुटिलाद्दश्रीन्प्रफुरादृशनांबरा ॥ ४ ॥
कटाक्षितानंगलेखात्तथाथशशिलेसया ॥ चित्रलेखापरिक्षितपटांचलमपाकरोत् ॥ ५ ॥ वसुधतिमुतासाथकन्यात्त्वावलीशुभा ॥ शंखचूडान्
वायेतरं नचूडमवैशत ॥ ६ ॥

॥ ९६ ॥ अतिदूनंगयष्टिकाऽतिव्यथितवरीरयष्टिका ॥ उच्युसिताऽल्लसिता ॥ ९७ ॥ भोगिनोनागात् ॥ ९८ ॥ शेषेऽजतः ॥ ९९ ॥ पुष्ठीकान्तिति ॥ अर्तनामाकाश्रिदपरः ॥ संतलादेशः ॥
॥ १०० ॥ वभाराशुवती ॥ अंगप्रत्यंगपरिशुभुष्णुसर्वीगांसंधिचुत्वेत्यर्थः ॥ १ ॥ वयोभर्ता ॥ २ ॥ चित्रपटांचलचित्रवहाश्रमगम् ॥ पेशलकुशला ॥ ३ ॥ हियालज्जा ॥ कुनिलयशङ्कया ॥
मसुखचंडनेवर्तितानं वसुधैवस्यः सातथा ॥ मसुखदृशानंबसाष्टोयस्याः सेतिवा ॥ ४ ॥ कटाक्षिताकटाक्षेणप्रोरता ॥ अपाकरोद्दूरीकर्ता ॥ ५ ॥ रत्नावलीवली ॥ श्यामलशुभादीनां

१ निम्नाभिप्रेतमन्योपमेयौति चिन्त्यम् ।

भीमसेनइतिवद् ॥ आरुनीशुभाशासमंततः अरुनीपृथिव्याशोभतोऽजतहदतितया ॥ अरुनीशुभेत्येवमेवा ॥ रत्नावलीतिवापाठः ॥ ६ ॥ तदीक्षणतणाचस्पतत्तदृष्टस्यैक्षणजतोयःक्षणोऽस्मरत्तसवो वा ॥
 क्षणजद्वयत्तसइत्यमरः ॥ तस्मादिति ॥ रेदोऽकणिर्काचितवर्माडुं कणव्याप्ता ॥ ७ ॥ धृतोर्माचर्षुर्भङ्गयथासातथा ॥ तसंसंमस्थिमवती ॥ ८ ॥ औत्सुक्यमौत्कंड्यवाप्राजमागच्छ ॥ सौत्सुक्यमिति पाठे
 सात्वमित्यर्थः ॥ कुतइत्यतयाह ॥ सिद्धइति ॥ ९ ॥ सिद्धिरेकुकुतस्तत्राह ॥ एतस्येति ॥ एतावताकर्णसुलभत्वमित्याशंकायामाह ॥ यतिविधिति ॥ एषसुलभोयतोर्त्स्वरेणार्पितः ॥ १० ॥
 सहवरावास्यास्तद्व्यभर्तुप्राप्त्या ॥ ११ ॥ १२ ॥ हरिःसिंहः ॥ विकटदंष्ट्रास्यइत्युभयोर्येवैवियोगम् ॥ १३ ॥ वेपथुरूपयःकंसस्थानानि ॥ १४ ॥ तन्माविधेहिमाकुरु ॥ कित्तादाह ॥ यदेतदिति ॥ हाविधेही
 तदीक्षणक्षणाद्द्विष्टिरानंदाशुभिरावृता ॥ कपोलभित्तिरभवत्स्वदेदकणिकाचिता ॥ ७ ॥ चक्रपेगात्रलतिकाधृतोर्माचंक्रुक्का ॥ चित्रन्यस्तेऽतस्त
 भक्षणसुखलितानना ॥ ८ ॥ ततःसाचित्रलेवातामेत्याश्वासयदातुराम ॥ मौत्सुक्यं ब्रजगंधर्विसिद्धस्तेऽवमनोरथः ॥ ९ ॥ एतस्यावगतंसंवेदेशनामान्वया
 दिकम् ॥ माषिपीदाल्लिसुलभस्त्वेपरत्नेश्वरार्पितः ॥ १० ॥ अहोसहवरावास्यास्तेऽशोनासितोषिता ॥ उत्तिष्ठयामःसदंस्तनेशःसर्वदेहिदः ॥ ११ ॥
 अथदैवशार्द्यात्यस्तादृष्टागगनाध्वगाः ॥ सुबाहुनादानेनपातालतलत्रासिना ॥ १२ ॥ गृहीत्वाताश्चतत्रोपिनिगादानेनोद्गृह्य ॥ हारिकैकटदंधूरयः
 प्रांतरेहरिणीरिव ॥ १३ ॥ तास्तं विलोक्यगंधव्यादंष्ट्राविकटिताननम् ॥ रुधिरारुणेनंत्रंचजातावेपथुभुभयः ॥ १४ ॥ हा मातर्हपितस्त्राहाहिहाविधंप्रावि
 धेहितव ॥ यदेतत्कर्तुंमारब्धमनाथास्वतिनिष्ठम् ॥ १५ ॥ हदैवमंदभायाभिःकिमस्माभिर्जुष्टितम् ॥ सुकृतेतरवतपिनोचितैव्याहृताक्
 चित् ॥ १६ ॥ शिशुक्रीडनकंहित्वाहित्वात्नेश्वरार्चनम् ॥ पित्रोःस्वाधीनमचेष्टादृष्टविक्रानिकंचन ॥ १७ ॥ अधोभुवनगदीनीहीनानथनकांचनः ॥
 त्रानित्राणार्थिनीर्बालाःशंभोरत्नेशसर्वग ॥ १८ ॥ इत्थंगंधर्वतनयाविलपंतीःकृपातुरम् ॥ शुश्रावनागजोसौरत्नचूडेमहामनाः ॥ १९ ॥ कोसौ
 मत्स्वामिनोमरत्नेशस्यमहेशिष्ठः ॥ लिंगराजस्यगुह्यतिकात्मिकमबंधनभेदिनः ॥ २० ॥ पुनर्यार्तरावसशुवाबालासुखेतिम् ॥ रत्नेशशरशेतिगृही
 तान्त्रोविनिर्धयो ॥ २१ ॥ तंवसारसपानेनमहामांसनिषेवणात् ॥ अत्यंतोन्मत्तदुश्चंद्रानचूडोनिरेक्षत ॥ २२ ॥ अध्याक्षिपचेरुद्दृशिशुकन्यापहारक ॥
 मद्दक्षिणोचंरंयातःकन्यास्यस्यचरेऽधम ॥ २३ ॥ समवाणहतप्राणःप्रयाणकुरुदुमते ॥ आर्तत्राणोद्यतमतेवैवस्वतपुरंप्रति ॥ २४ ॥ रत्नेशस्यस्यैर्ना
 मप्रलयापद्यपिसुष्टम् ॥ गृहीतंनभवादग्भ्यस्तेषुभीतिर्भयात्मसु ॥ २५ ॥

तिपाठेऽकारभ्रंशेणव्याख्येयम् ॥ १९ ॥ सुकृतेतवातापाषावता ॥ १६ ॥ स्वार्थानाःसवेष्टाःस्वायत्तोत्तमक्रियाश्रित्वाक्विवान्यद्विद्विनषिन्नइत्यर्थः ॥ दुष्टमिच्छाचित्पाठः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥
 रत्नेशशरशेत्यार्तरावंशुत्वेत्यन्वयः ॥ २१ ॥ वसाहन्मेदःसप्लवस्तस्यपानेन ॥ वनामक्षपानेनेतिपाठेऽसैवसाचासवश्रेतिवातस्यपानेनेतिव्याख्यातव्यम् ॥ नैरेक्षतदृष्टवान् ॥ २२ ॥
 कन्याक्षिपदाक्षितवात् ॥ चरःसुब्रजे ॥ २३ ॥ २४ ॥ रत्नेशस्येति ॥ रत्नेशस्यस्यनामपैरुद्दृतेषुअवाह्येभ्यःस्तुःनिश्चितप्रलयापद्यपद्यपिभीतिर्नयन्वयः ॥ भयात्मसुमयपीतिरात्त्वस्तःकरणेणु

भयशुक्लात्पानोत्तरोपतितयातेषु ॥ २५ ॥ २६ ॥ तमुत्वेत्यत्रच्छब्देनतच्छूडविषयः ॥ व्याघ्रप्राताभ्याघ्रेणपृहीताः ॥ २७ ॥ कोदंभ्युः ॥ २८ ॥ रोगीत्यत्रघ्नाक्षरयल्लुब्धुल्लङ्घनस्य
परिधिंशुसल्लभ्य ॥ २९ ॥ रत्नचूडमिति कमानंस्तमेत्याह ॥ हृदीति ॥ भ्रमेणक्रीडाद्यज्जलवृणदिनिर्मितोदंडेडोलतदंडः ॥ ३० ॥ अंतर्भेद्ये ॥ ३१ ॥ कालतल्लसंभ्रमंलयाल्लसंभ्रमं ॥
प्रभेदस्यस्यगन्विष्य ॥ ३२ ॥ अस्यसुबहोः ॥ विनिर्यात्यनिःसार्यं बहिःकृत्सेतियावत् ॥ दूणमिशुधिम् ॥ दूणमिषिषाठः ॥ तच्छरीरंलसंभ्रमंलयाल्लसंभ्रमं ॥ हृदिस्
मिति ॥ ३३ ॥ नागशुभोरत्नचूडवारः ॥ ३४ ॥ अथमौर्षालितविचानामनर्थकार्त्तकेशुकुन्यायेनाह ॥ अन्यायेति ॥ यात्येकतयेत्यर्थः ॥ यदितिगोठेयसुखतानितच्छुखसंवेदीर्त्तानिर्यच

रत्नेश्वमहानामकृतत्राणस्तुयेनराः ॥ तेषांजन्मजरव्याधिकलिकालभयंकुतः ॥ २६ ॥ इत्युक्त्वाताभयत्रस्तास्तन्सुखस्यहितेक्षणः ॥ व्याघ्रप्राताइवदुग्धा
मौर्षेष्विष्टुवाचसः ॥ २७ ॥ इत्याश्वास्याथगंधर्वाःसवैसुजराजजः ॥ आकर्णपूर्णमाकृष्यकोदंडंप्राहिणोच्छसु ॥ २८ ॥ सोपिकुडोदुजराइवद
सुष्टुसुजंगवत् ॥ आविद्धयकालदंडांभपरिघंभव्यसृजन्महत् ॥ २९ ॥ हृदित्नेश्वरंलिंगंयस्यसभ्यगिजुंभते ॥ अलातदंडवत्तस्मिन्कालदंडोपिजुंभते ॥
॥ ३० ॥ अंतरेसचिच्छेदपरिघंस्वमहेषुभिः ॥ दुर्वृत्तस्यथेहायुर्विच्छेदोतानैवैहि ॥ ३१ ॥ ततोस्यबाणंचिक्षेपकालनलसप्रभमम् ॥ सुबाणस्त
स्यहृदयंविश्यप्रभवेष्यच ॥ ३२ ॥ प्राणानस्यविनिर्यात्यस्वयंतूणमगालुनः ॥ हृदिस्थंत्स्यदौरात्यंसर्वविज्ञायतत्ततः ॥ ३३ ॥ दिग्गंनशुर
स्यतुमिवनागशुगोगतः ॥ ३४ ॥ अन्यायोपाजितैर्द्रव्यैःसुखंभोक्तुमिच्छति ॥ तानिद्रव्याणिर्यात्यंस्यश्राणानिकुतःसुखम् ॥ ३५ ॥ इतिसंक्षान्त
हृत्वानगराजोमहाबली ॥ प्रत्युवाचथताःकन्याःकार्यंकस्यचाभजाः ॥ ३६ ॥ दुरात्मनाकुतोनेनसंगतादुजन्मना ॥ इवारत्नेश्वरंलिंगंभृतीभि
र्विलोकितम् ॥ ३७ ॥ यस्यनामाशरोच्चारद्वापेतपरमापदः ॥ यूयमाशुतद्वाल्यातयेनजानामितत्ततः ॥ ३८ ॥ इतिशुभःगिरस्तस्यनितरप्रभिनिस्य ॥
परस्परंसुखंवीक्ष्यकोसौसाह्यधृष्ववत् ॥ ३९ ॥ अकारणसखाकोसौभ्रातरैसुमुपस्थितः ॥ निजप्राणान्यणीकृत्ययेनत्राताःस्वश्लिकाः ॥ ४० ॥
अस्यसंदर्शनाद्वस्वभावचपलान्यपि ॥ मथराणांदिद्याणिस्युःपरिपीयसुधामिव ॥ ४१ ॥ यातुस्यत्रनेत्रेनेत्रेप्राप्तसहेतेयथाथा ॥ अन्यद्वरत्तंश्रे
क्ष्यरमणीयतरत्त्वपि ॥ ४२ ॥ वचःपीयूषमाधुयनितरंश्राप्यनःशुती ॥ शब्दंतरश्रहापेक्षानंकुर्वतस्वजन्मनः ॥ ४३ ॥

च्छब्दयावुवेयाविति ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ आव्यतकथयत ॥ ३८ ॥ इतिशुभःगिरस्तस्यस्यादीनामितुलंत्स्यह्यथप्रिमेणान्यः ॥ प्रेमनिर्भरांस्नेहार्भाः ॥ इष्टवर्षकपृष्टद्व ॥ ३९ ॥
प्रातोसम्भारमौ ॥ पणिकृत्यन्वहृत्कृता ॥ स्मेतिविस्मये ॥ ४० ॥ अथराणिस्तब्धानि ॥ ४१ ॥ इंद्रियाणांस्तब्धतासंबोहायुर्विभिर्यादिना ॥ यथायथायाथात्ययेन ॥ नेत्रचक्षुषी ॥
॥ ४२ ॥ श्रुतीश्रणेद्विरे ॥ स्वजन्मनःअकारास्य ॥ ४३ ॥

आप्तुतः प्राप्नुतः ॥ नोस्माकम् ॥ सन्मनएवमणितस्तस्यचोर्तंस्कारम् ॥ ४४ ॥ अतुल्यमनुद्वन्द्वसुकुमारंगमित्यर्थः ॥ अतीविति ॥ नान्नासिदुज्ञानवत्तः ॥ ४५ ॥
 ॥ ४७ ॥ अक्ववेहिस्थिरिकुरु ॥ ४८ ॥ क्यस्याः सख्यः ॥ ४९ ॥ १५० ॥ हरिष्यतीतिशब्दस्यमविष्यतीत्यनेनसम्बन्धः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ कलाकौशल्यतःविद्यानैपुण्यात् ॥ ५३ ॥ ५४ ॥

आधुतः पंगुतामेतौपादौनश्चंचलावपि ॥ अमुंयवानमालोक्यचोरंनःसन्मनोमणेः ॥ ४४ ॥ इतिश्रुतंयस्ताबालाःपरस्परमनुल्लवणम् ॥ इष्टाणिनि
 त्रमध्यस्थंविदुस्तन्नबालिकाः ॥ ४५ ॥ अतीवभीषणाकारददुजस्यातिसाध्वसात् ॥ अंधीभूतेक्षणास्तंनान्नासिदुहरिर्णक्षणाः ॥ ४६ ॥ लुप्तुर्जनं
 युवानंतानिजीवितरक्षिणम् ॥ यदंगभवतापृष्ठंनेहनिर्भरंचेतसा ॥ ४७ ॥ तदाचक्षामहेसर्वमयधेहिक्षणमनः ॥ इयंगवत्रैराजस्थवसुभूतेः ॥
 ॥ ४८ ॥ कन्यारत्नवलीनामगुणरत्नमहाखनिः ॥ वयंगयस्याएतस्याःछयेवायुगताःसदा ॥ ४९ ॥ आरभ्यवालयमध्येबालिगद्वैकराजिच्छय ॥ यति
 पित्रायनुज्ञाताकाश्यामर्चयितुंसदा ॥ ५० ॥ योपदिदत्तस्तेनास्यप्रसङ्गेनाशंशुना ॥ हरिष्यतीतियःस्वयंक्रौमरतेकुमारिके ॥ ५१ ॥ तदा
 मसमानाख्यःसतेभर्ताभविष्यति ॥ युवानंस्वभोक्तारंप्राप्याप्येपासुदुःखिता ॥ ५२ ॥ पुनस्तद्विहोत्येवचह्निनातिवतापिता ॥ कलकौशल्यतोः ॥ तिस्रः
 सोपिचित्रप्रदर्शितः ॥ ५३ ॥ यस्यनग्न्यामनामापिनान्वययवबुध्यते ॥ तद्वद्विचित्रलिखितमय्येषाजनिनापुनः ॥ ५४ ॥ ततोरेशंरत्नरत्नमहेशो
 त्तुकाभवत् ॥ यांतीस्ततोऽनयासार्धंप्रांतरेगगनाध्वनि ॥ ५५ ॥ अतर्कितगगनास्वान्धृत्यापातालमाशिशत् ॥ अन्तरंमवानेकवैचिदित्तु ॥ ५६ ॥
 ॥ ५६ ॥ अंगइत्येववृत्तानिजोऽस्माभिरुदीर्तः ॥ प्रसांदुरुचारास्मांकुण्डःकोसिकुण्डपानिषे ॥ ५७ ॥ यद्यप्रभृतिचास्वभित्तिरदृष्टदुदुदात्तः ॥ त ॥ ५८ ॥
 तिनोनेत्रेविद्युतेवहतप्रभे ॥ ५८ ॥ कादिशैकाभयत्रतर्नविद्वाःकिंचिदेवहि ॥ इयंप्रकावयंकस्त्वंकंजतकिभविष्यति ॥ ५९ ॥ निशानेति ॥ ६० ॥
 नागराजकुमारकः ॥ आश्रयताभयत्रस्ताःप्रोवाचेदंचपुण्यधीः ॥ ६० ॥ मयासहसमायातस्त्नेशंशुभ्यासिवः ॥ इत्याहूयसतानिन्येर्दुवर्षाणिरुत्सो
 दकम् ॥ ६१ ॥ विचित्रमणिसोपानांहंसकोककृतारवामाकर्मनीनासितव्याजास्त्वान्तंकुर्वनीसिव ॥ ६२ ॥ तत्रतेनाभ्यनुज्ञाताःकीडावाप्यानिमज्जयताः ॥
 सचैल्लुषुष्याभरणाःप्रोन्मज्जुस्ततःपुनः ॥ ६३ ॥ बहिर्निर्गम्यगंधर्वःपश्यन्तःस्थगिताइव ॥ रत्नेशालयमालोक्यकालराजसमीपतः ॥ ६३ ॥ परस्य
 रंततःप्रोत्तुर्गंधर्वोविस्मिताइव ॥ स्वभ्रोग्यंकिनुवासस्यंखेलोत्नेश्वरस्यवा ॥ ६५ ॥

॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ कादिशैकामयदुताः ॥ किंचिदित्यस्यविवरणंकेति ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ विचित्रमणिसोपानानामाजनिमज्जयताः ॥ उत्तमवासिव
 व्याजाच्चक्षुषिणाशाब्दच्छलात् ॥ ६२ ॥ निमज्जयजलाशयगतप्रान्ममज्जुःशिरोभिःसम्यङ्मज्जनंशुक्तः ॥ ६३ ॥ स्थगिताइवकुंनिनाइव ॥ ६४ ॥ तलःकीडा ॥ ६५ ॥

॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ कालरूपसर्पःकालमर्त्यस्माकालश्रमपश्चात्तन्संवाजात्कालपरजम् ॥ ६९ ॥ १७० ॥ आजागुनाम्ना ॥ ७१ ॥ आरात्तुंनाराकिर्तिं ।
यथापीति ॥७२॥सशयतिःश्रुतः ॥ सिद्धचष्टकमणिमादिकपद्मादिक्वा । विरजोदकमियस्यसंविर्षः ॥ ७३ ॥ सिद्धचष्टकंभवेदियुक्तात्किंभूर्तिद्विदुर्मातृद्विपुच्छुजात् ॥ प्रत्यक्ष
मिर्त्यद्दस्यर्थः ॥ ७४ ॥ विनायकाविद्याः ॥ ७५ ॥ अतःअसौख्येतिवापाठः ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ मध्यमविष्टभ्रूलोके ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ श्रान्तदशानभ्रसरा
वयमेवहिवाभ्रान्तांगध्वोन्येनवयकिमु ॥ किमेतन्वैवजानीमैद्रजालिकलेववत् ॥ ६६ ॥ एषोत्तरवहागांगस्तुमभमेवविदह ॥ शंखचूडस्यशष्येयश
खचूडालयस्त्वसौ ॥ ६७ ॥ एतत्पंचदंतीभिषवगीश्वरालयः ॥ यस्यसंदर्शनहेवाग्निभूतिर्विजृम्भते ॥ ६८ ॥ शंखचूडेभ्रशंखचूडभ्रतिष्ठितः ॥
यस्यसंदर्शनान्पुंसानभयंकालसर्पजम् ॥ ६९ ॥ एषामंदाकिनीनामदीर्घिकापुण्यतोयम् ॥ यस्यांकोदकाभयामत्यलोकैविशतिम् ॥ १७० ॥
असवाशाणुदिवास्तुतात्रिपुरारिणा ॥ त्रिपुरंजतुकामेनसंदाकिन्यास्तद्व्युभे ॥ ७१ ॥ यद्यपिपूजितामन्यैराशांपूरयतेधिनाम् ॥ इदंकिन्त्याः
श्रीचिंत्यांणुणसिद्धचष्टकेभ्रः ॥ ७२ ॥ भवेद्यस्यपर्यातोहेसिद्धचष्टकंस्तुम् ॥ कुंडंसिद्धचष्टकाल्यंचतत्रैवविद्योदकम् ॥ ७३ ॥ यन्नज्ञाना
द्वुतश्राद्धोविरजस्कोद्विव्रजेत् ॥ मूर्त्यस्ताःसिद्धयश्चाद्यौयाःकाश्यांसर्वसिद्धिदाः ॥ ७४ ॥ मर्वसिद्धिप्रदश्चासौमहागजविनायकः ॥ विनायकाभ्रणभ्य
तियस्त्रेप्रणमतानृणाम् ॥ ७५ ॥ असौसिद्धेश्वरस्यैत्रैप्रासादःकांचनेज्वलः ॥ गृध्वजपताकाश्रसिद्धिःस्याद्यद्विलोकनात् ॥ ७६ ॥ क्षेत्रम् ॥ ७७ ॥
भोगेमध्यमेभ्रणषवै ॥ मध्याचलोकयोर्मध्येनवेसेद्यस्यवीक्षणत् ॥ ७७ ॥ मध्यमेशसमभ्यर्च्यनरोमध्यमविष्टपे ॥ आसमुद्रशिर्दःस्यात्तन्महाश
चर्विंदीति ॥ ७८ ॥ एरावतेश्वरालिंगंत्त्राच्यामिष्टिसिद्धिद्वत् ॥ इश्रयेत्यपताकायांम्येरावतेगजः ॥७९ ॥ बृद्धकालेश्वस्यैपप्रासादरत्ननिर्भतः ॥
श्रतिदर्शमेवभ्रत्रौचंद्रःसतारकः ॥ १८० ॥ यस्यसंदर्शनानृणानंकालःप्रभेद्वेदे ॥ नकलिःप्रभवेत्सत्यंनचकल्मषःशायः ॥ ८१ ॥ इति यावत्कर्त्त
चक्षुःसंभ्रान्ताइववालिकाः॥तावद्बभूवुभूतिःसंगर्धस्स्वयाययौ ॥८२॥ नारादच्छुनृत्ततःसुबहुदुजन्मनः ॥ रत्नावलीसुताप्रीताससर्वाकार्थार्थार्हता
॥ ८३ ॥ रत्नेभ्रात्समार्थातीभून्यगनवर्त्मनि ॥ यथानयचपतालंयथायुद्भ्रमभ्रपुनः ॥ ८४ ॥ यथात्लेशभक्तेरनचूडेनवातितः ॥सुबहुदुर्दुज
नुर्महेश्वसेनचेषुणा ॥ ८५ ॥ यथाचपृष्ठवृत्तौवापीमार्गेणचानयत् ॥ शंखचूडस्यवापींतापालेषुभ्रुवर्तिनिम् ॥ ८६ ॥ यथाचप्राथ्यनियताःकार्शा
दृष्ट्वापिवालिकाः ॥ भ्रंशंसंभ्रान्तिमापन्नाःपश्यन्त्योपिससुस्तुकाः ॥ ८७ ॥

स्वायाम् ॥ १८० ॥ भवेसंसार ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ सुबहुदुर्दुजन्मनःदनोर्देशुद्विदुःकलयपल्पयजन्मयस्यसद्दुजन्मा सुबहुश्चासौसिद्धिदुजन्माचैतिथतस्य ॥ वृत्तांतभक्तसंपतोदर्शयति
प्रीतात्लेनैकदानेनपीतास्मिन्ध्येतिवा ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ददुजद्दुर्दुजन्मा ॥ महदिष्वासधनुष्यसतथातेन ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥

आसादनम्लानाम्लाना ॥ द्वैनौप्रकृतार्थगमयतद्विन्यायात् ॥ सुखपंकजमुसोभनाश्रीःकार्तियस्याःसातथाताम् ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ दनुजापहवेदानवापहरणस्य ॥ १९० ॥ १९१ ॥ इतोविद्वान् ॥
 १९२ ॥ खरंलावल्याघ्रातुंकारत्नचूडवृत्तान्तप्रस्तावयति ॥ आकर्णयेति ॥ विशेषणवर्षयतिछेदयतीतिविवर्धनस्तस्यबोधनतथा ॥ वृष्टुच्छेदइतिवाहुः ॥ निबहणेनिकचित्पाठः ॥ ०३ ॥
 दृष्ट्वागंधर्वराजस्तापुनर्जातामिवात्मजाम् ॥ सवयस्यामनम्लानमुखपंकजसुश्रियम् ॥ ८८ ॥ परिष्वज्यसमाप्रायललाटफलकंमुहुः ॥ अंकमारोप्यप्र
 च्छसर्ववृत्तांतमादरात् ॥ ८९ ॥ अथसाकथयामासदनुजापहतेःकथाम् ॥ रत्नशंखरावातिस्त्रिप्रावस्थांविहायच ॥ ९० ॥ रत्नावलीमनेवृत्तिविज्ञायाथसुखे
 गितैः ॥ शशिलेवासमाचष्टस्पष्टवर्णैःसविस्तरम् ॥ ९१ ॥ तुतोषनितरसौगंधर्वाधिपतिःकृती ॥ प्रभावणयामाससुदारत्नेश्वरस्यच ॥ ९२ ॥
 स्कंदउवाच ॥ ॥ आकर्णयन्मुनिश्रेष्ठविष्ववृद्धिविवर्धन ॥ प्रत्यहंरत्नचूडोपिवापीमार्गेणसंयमी ॥ ९३ ॥ नागलोकारसमागत्यह्लात्वासांदिक्निजले ॥
 रत्नशंखसमभ्यर्च्यरत्नांजल्प्यकेनवै ॥ ९४ ॥ सुवर्णपंकजान्यष्टौसमर्पयतिहृष्टवत् ॥ एकदास्वप्नप्रसभेयत्वंशैलिंगरूपधृक् ॥ ९५ ॥ रत्नचूडमुवाचे
 दंनिजभक्तदृष्टवत् ॥ दानवेनहृतांकन्यामोचयिष्यतिर्थाभवात् ॥ ९६ ॥ तंदानवरणेजित्वासातेपत्नीभविष्यति ॥ इतिस्मरन्वरसोऽननागराजो
 महामनाः ॥ ९७ ॥ तांकन्यादानवंहत्वाविमोच्यनिजवीर्यतः ॥ वापीमार्गेणपातालादानिनाथपुनर्भदीम् ॥ ९८ ॥ स्वयंचसाधयार्चकंश्रुत्यहंनियमसुधीः ॥
 लिंगंसमर्चयित्वाथकृत्वाचापिप्रदक्षिणम् ॥ ९९ ॥ यावद्दहिःसमागच्छेद्भ्रम्याद्भ्रत्वंशमंडपात् ॥ तावद्धर्ध्वराजायताभिःसवसुभूतये ॥ १०० ॥ सोयं
 सोयंयुवाधन्यस्तर्जन्यश्रेणदर्शितः ॥ गंधर्वराजस्तदंष्ट्रानागराजकुमारकम् ॥ १ ॥ अतीवस्मेरनयनःसंप्रहृष्टतत्रूरुहः ॥ मनस्येदं च संदंष्ट्रदृष्टुं सवयो
 न्वयम् ॥ २ ॥ धन्योस्म्यनुगृहीतोस्मिरत्नेशनवरार्पणात् ॥ कन्याधन्यतराचेयमनुहूपोस्तियत्पतिः ॥ ३ ॥ संप्रधार्येतिहृदोर्नसस्यः ॥ ४ ॥ दक्षुपकंस
 पृष्टत्वाभगोत्रं च गणयित्वाबलाबलम् ॥ ४ ॥ रत्नशंखपुरतस्तस्मैकन्यादंदौमुदा ॥ नीत्वागंधर्वलोकंचकृतकौतुकमंगलम् ॥ ५ ॥ दक्षुपकंस
 पूज्यपाणिमथाहयत्ततः ॥ वैत्राहिकेनविधिनाददौरत्नान्यनेकशः ॥ ६ ॥ शशिलेखानंगलेखाचित्रलेखापिंकुंभज ॥ विज्ञाथस्वजनैतांश्वरः ॥ मासंप
 तिम् ॥ ७ ॥ उपयम्यचत्सोपिसंगंधर्वसुताःशुभाः ॥ रत्नचूडोजगामाथताभिःस्वपितृमंदिरम् ॥ ८ ॥ यथाचतष्टभिःसार्धशुनिः ॥ प्रजःशिवम् ॥
 स्वपित्रोश्चरणौनत्नवोढाभिःसनागराद् ॥ ९ ॥

॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ नियमंत्वांजल्प्येकेनपूजनं सुवर्णपंकजाशक्तमर्पं ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ सवयोन्यवयोन्याभ्यांसाहितंद्रुपच ॥ २ ॥ वगर्पणात्तजामात्रये
 णात् ॥ यद्यस्मभःशस्मादित्तिवा ॥ ३ ॥ समाकार्यआकारयित्वा ॥ अवधार्यचेतिक्रित्पाठः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ उपयम्याववाह्य ॥ ८ ॥ प्रणवओकारःशिवविश्वेश्वरयागच्छतद्वदित्यर्थः ॥

१ विबन्धनोत्तिवपात्रान्तरं सश्रीचीनिमिषासातीति ।

सुखोद्यमिः सुखोभिवृत्तता विवर्धितासि रिति याम् ॥ ९ ॥ २१० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥
इति बीरामानन्दकृतार्था काशीसख्यटीकायां सप्तपद्यितकौड्यायः ॥ ६७ ॥ ६४ ॥ अष्टपद्यितकौड्यायः १५ ॥ गजासुखध्यायान्तमं श्वयंप्रदं नृणाम् ॥ १ ॥ कृत्वोत्सवके

विनिवेदिदवृत्तांतोरत्नेशानुग्रहस्य च ॥ ज्वासताभिः समुखापितृभ्यामभिनिदितः ॥ २१० ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ रत्नेश्वरस्य लिंगस्य मम स्थानवरू
पिणः ॥ सर्वेषां सर्वदस्यास्य प्रभावो गिरिजेऽतुलः ॥ ११ ॥ अस्मिं ह्येव परसिद्धिप्रदाः सिद्धाः सहस्रशः ॥ बुभुमर्सादिदलिंगमद्यथावत्सुमध्यमे ॥
॥ १२ ॥ तव पित्रा हि मवता मम भजेन सर्वथा ॥ पुण्याजितैर्महारत्ने रत्नेशः प्रकटीकृतः ॥ १३ ॥ अस्मिं ह्येव मम प्रीतिनिर्गमद्विराजते ॥ वाराणस्या
भिदलिंगं जूनीयं प्रयत्नतः ॥ १४ ॥ नानारत्नानि लब्धैरत्नेशानुग्रहदुमे ॥ धीरत्नपुत्रत्नादिस्वर्गमोक्षावपि प्रिये ॥ १५ ॥ योऽत्र रत्नेश्वरं नवा मृतो
देशांतरेषुपि ॥ नसस्वर्गादिहागच्छेत्कल्पकोटिशतैरपि ॥ १६ ॥ असितायांचतुर्दश्यामुपोष्य निशि जागता ॥ रत्नेशसन्निधौ वै विममसात्रिधयमाप्नुयात् ॥
॥ १७ ॥ अस्य लिंगस्य पूर्वेण त्वया जन्मांतरे प्रिये ॥ दक्षायणीश्वरं लिंगमद्भृत्या ज्ञप्रतिष्ठितम् ॥ १८ ॥ तस्य संदर्शनादेव नरोयाति दुर्गतिम् ॥
अंबिकानामगौरात्वं तत्राहं चांबिकेश्वरः ॥ १९ ॥ मूर्तः षडाननस्तत्र तव पुत्रः सुमध्यमे ॥ एतन्नयं नरो ह्यष्टानागर्भप्रविशे दुमे ॥ २० ॥ रत्नेश्वरस्य माहा
त्म्यं मया ते समुदीरितम् ॥ गोपनीयं प्रयत्नेन कालिकलमषचेतसाम् ॥ २१ ॥ इदं रत्नेश्वरस्य नयः पठिष्यति सर्वदा ॥ सपुत्रपौत्रपुत्राभिर्न विद्युज्येत क
हिंचित् ॥ २२ ॥ शुच्यारत्नेश्वरोत्पार्त्तसेतिहासं नरोत्तमः ॥ अद्वडोलभते सत्यकन्यात्नं कुलोचितम् ॥ २३ ॥ कन्यापीपंसमाकर्ण्य त्वितिहास
यनोरमम् ॥ श्रद्धया सत्यं तप्राप्य भविष्यति पतिव्रता ॥ २४ ॥ इतिहासमिच्छुत्वानागर्भपुरुषाणिविवा ॥ न जाल्पिष्यति योगिप्रितापेन परित्यजेत् ॥ २५ ॥
इति श्रीस्कान्दमहापुराणकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां चतुर्थेऽध्यायेऽक्षरं रत्नेश्वरप्रशंसनं नाम सप्तपद्यितकौड्यायः ॥ ६७ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥
अन्यत्र श्रुतिं प्रविद्वृत्तांतं तत्र संभवम् ॥ महार्थं प्रजननं महापातकहारि च ॥ १ ॥ इत्यं कथां प्रकुर्वीण रत्नेश्वरस्य महेश्वरे ॥ कोलाहले महानसीत्रात्रात्रे
तिसर्वतः ॥ २ ॥ महिषासुपुत्रोसौ समायाति गजासुरः ॥ प्रमथन् प्रमथान्सर्वाग्निजवीर्यभयं देहतः ॥ ३ ॥

त्पत्तिकायां विदुर्गजासुरः स्थानं मरुतास्यति ॥ अन्यत्रोक्ति ॥ सम्यग्भवतीति सम्भवम् ॥ १ ॥ कोलाहलः कलकलः बहुभिः कृतोऽप्युत्पन्नशब्दस्यार्थः ॥ यदाहामरः ॥ कोलाहलः कलकल इति ॥ २ ॥ ३ ॥

प्रमिणोतिप्रक्षिपाति ॥ अचलाच्छोलायांचक्रेर्जादोलयांचक्रद्दत्यर्थः ॥ ४ ॥ शिवैःसहशिलोच्चयाःपर्वतारचूर्णाःशुरित्यन्वयः ॥ ५ ॥ मौलिजसंघर्षात्केशसंदेनात् ॥ ६ ॥
 निःस्नाससंभैःथाससस्रैः ॥ उपरंगाउच्चोर्मयः तिमिमिर्जलचैः ॥ ७ ॥ ८ ॥ पिंगलिमापिगलता ॥ तरलिमातरलता ॥ नोऽङ्गयते नत्यङ्गते ॥ ९ ॥ समीभवेदुक्कनीचादिकर्पारित्यल्यसमाभवे
 दित्यर्थः ॥ १० ॥ ब्रह्मलब्धरस्वरूपमेवाह ॥ अवद्धयोहमिति ॥ ११ ॥ त्रिशूलैहितरत्नयस्सतथा ॥ १२ ॥ प्रोतोप्राथितः ॥ तदहतिकचित्र ॥ जगौउक्तवात् ॥ १३ ॥ पुरांतक त्रिपुरांतक
 यत्रयत्रधारायांसरणंप्रमिणोतिहि ॥ अचलोच्छोलयांचक्रेतरत्रत्रास्यभातः ॥ ४ ॥ ऊरुवेगोनतरवःपतंतिशिवैःसह ॥ यस्यदोर्दडघातेनचूर्णाः
 स्युश्चशिलोच्चयाः ॥ ५ ॥ यस्यमौलिजसंघर्षाद्धनाव्योमत्यजंत्यपि ॥ नीलिमानंनचाद्यापिज्हुस्तत्केशसंगजम् ॥ ६ ॥ यस्यनिःधाससंभारैरुत्तरं
 गामहाब्धयः ॥ नद्योध्यमदकच्छोलाभवंतितिमिभिःसह ॥ ७ ॥ योजनानंसहस्राग्निनवथ्यससुच्छ्रयः ॥ तावानेवहिविस्तारस्तनोर्मायाविनोस्यहि ॥
 ८ ॥ यत्रेत्रयोःपिंगलिमातथातरलिमापुनः ॥ विद्युतनोऽङ्गयतेऽद्यापिसोयमायातिसत्वरः ॥ ९ ॥ यांदिशंसम्भयेतिसोयंदुःसहदानवः ॥ सासा
 समीभवेदस्यसादिवदिश्रुवम् ॥ १० ॥ ब्रह्मलब्धवरश्चायतृणीकृतजगन्नयः ॥ अवध्योहंभवामीतिद्विपुंसैःकामनिर्जितैः ॥ ११ ॥ ततस्त्रिशूलहे
 तित्तमायातंदैत्यपुंगवम् ॥ विज्ञायावध्यमन्येनशूलेनाभिजघानतम् ॥ १२ ॥ प्रोतस्तेनत्रिशूलेनसचदैत्योगजासुरः ॥ छत्रीकृतमिवात्मानंसन्यमानो
 जगौहरम् ॥ १३ ॥ ॥ गजासुउवाच ॥ ॥ त्रिशूलपाणेद्वेशजानेत्वांस्मरहारिणम् ॥ तवहस्तेममवधःश्रेयानेवपुरांतक ॥ १४ ॥ किंचिद्विज्ञानु
 मिच्छामिअवधेहिममेरितम् ॥ सत्यंब्रवीमिनासत्यंमृत्युजयविचारय ॥ १५ ॥ त्वमेकोजगतांवद्योविश्वस्योपरिसंस्थितः ॥ अहंतवदुपरिष्टाच्चस्थितोस्मी
 त्तिजंतंमया ॥ १६ ॥ धन्योस्म्यसुगृहीतोस्मित्वत्रिशूलाप्रसंस्थितः ॥ कालेनसर्वमर्तव्यंश्रेयसेमृत्युरीदृशः ॥ १७ ॥ इतित्स्यवचःश्रुत्वादेवदेवःकृपा
 निधिः ॥ प्रोवाचप्रहसच्छुर्घटोद्भवगजासुरम् ॥ १८ ॥ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ॥ गजासुरप्रसन्नोस्मिमहापौरुषशेवधे ॥ स्वानुकूलंवंब्रूहिददामिसुमते
 ऽसुर ॥ १९ ॥ इत्याकर्ण्यसदैत्येन्द्रःप्रत्युवाचमहेश्वरम् ॥ ॥ गजासुरउवाच ॥ ॥ यदिप्रसन्नोदिवासास्तदानित्यवंसानमे ॥ २० ॥ इमांकृतिं
 विरूपाक्षत्वत्रिशूलाग्निप्राविताम् ॥ स्वप्रमाणांसुखस्यशरिणंगणणीकृताम् ॥ २१ ॥ इष्टगंधिसदैवास्तुसदैवास्त्वतिकोमला ॥ सदैवनिर्मलाचास्तु
 सदैवास्त्वतिमंडनम् ॥ २२ ॥ महातपोऽनलज्वालाःप्राप्यापिसुचिरंविभो ॥ नदग्धाकृतिरेषामेपुण्यगंधनिधिस्ततः ॥ २३ ॥
 ॥ २४ ॥ अवधेहिशृणु ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ महापौरुषकोबंधमहापुरुषकाराश्रय ॥ १९ ॥ दिवासाःहेदिवसन वसानवाच्छादयपरिधेहित्यर्थः ॥ २० ॥ कृत्तचर्म ॥ यदाहासरः ॥
 अजिनंचर्मकृत्तच्छीति ॥ दिगंबरस्वक्लपारिग्रहस्यैवाहोचितत्वान्धदीपंचर्मगुहाणेत्यर्थः ॥ स्वप्रमाणांसुखस्यशरिणंगणणीकृतांरुणभूमौग्लहक्वे
 नदद्यामित्यर्थः ॥ २१ ॥ वरांतंमार्गंयते ॥ इष्टगंधिरिति ॥ इष्टोभिमेतोगोघोयस्याःसाहृष्टगंधिः ॥ अतिमंडनमतिशयविभूषणम् ॥ २२ ॥ महातपस्ववनलज्वालाः ॥ यदा महातपश्चतदुत्थोऽ

मिलक्ष्यते ॥ अनलक्षणेननेतवादीश्वरस्यतयोज्ज्वलाभ्यापिपतषात्वक्कम्पससन्नजाताततस्मात्पुण्यधाविधिःपुण्याधयोराश्रायोद्विलयर्थः ॥ पाठोत्तेश्चंद्रतमर्षाम् ॥ २३ ॥ पुण्यनिधित्व
 भवकौणोपाद्ययति ॥ यदीति ॥ २४ ॥ तृतीयंशमार्ययति ॥ अन्यत्रेति ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ उत्तमांगवच्छिओवत् ॥ ३० ॥ सपरिशहःउमागजाननादिसहितः ॥ ३१ ॥
 यद्विपुण्यवतीनेषाममकृत्तिर्दिगंबर ॥ तदात्वदंगसंगोस्याःकथंजतोरणंगणे ॥ २४ ॥ अन्यंचमेवर्देहियादितुष्टोसिशंकर ॥ नामास्तुकृत्तिवासस्तेप्रार
 भ्यद्यवतंदिनम् ॥ २५ ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वातथेत्युक्त्वाशंकरः ॥ पुनःप्रोवाचतैतयंमक्तिनिर्मलमानसम् ॥ २६ ॥ ॥ ईश्वरुवाच ॥ ॥
 श्रुत्तुपुण्यनिधैत्यवरमन्यंसुदुर्लभम् ॥ अविमुक्तेमहक्षेत्रेणत्यक्तकलेवर ॥ २७ ॥ इदंपुण्यशरीरेशेस्मिन्मुक्तिसाधने ॥ ममलिगंभवत्वत्रसर्वेषामुक्ति
 दायकम् ॥ २८ ॥ कृत्तिवासेश्रंनानामहापातकनाशनम् ॥ सर्वेषामेवल्लिगानशिरोभूतमिदंवरम् ॥ २९ ॥ यवंतिसंतिर्लिगानिवारणस्यामहांत्यपि ॥
 इतमंतावतामेतदुत्तमांगवदुत्तमम् ॥ ३० ॥ मानवानांहितायात्रस्यास्यहंसपरिश्रहः ॥ दृष्टानेनलिगेनपूजितेनस्तुतेनच ॥ कृतकृत्योभवेन्मृत्यःसंसारं
 नविशत्युनः ॥ ३१ ॥ रुद्राःपाशुपताःसिद्धाऋषयस्तत्त्वार्चतकाः ॥ शांतादांताजितक्रोधातिर्द्वानिपपरिश्रहाः ॥ ३२ ॥ अविमुक्तेस्थितायेतुमुमभ
 क्तसुसुक्ष्मवः ॥ मानापमानयोस्तुत्याःसमलोष्टाशमकांचनाः ॥ ३३ ॥ कृत्तिवासेश्रंलिगेस्थस्यास्यहंतदुग्रहे ॥ दशकोटिसहस्राणितीर्थानिप्रतिवासरम् ॥
 ॥ ३४ ॥ त्रिकालमागमिष्यंति कृत्तिवासेनसंशयः ॥ कलिद्वारपरसंभूतानराःकल्मषबुद्धयः ॥ ३५ ॥ सदाचारविनिर्मुक्ताःसत्यशौचपराड्भुवाः ॥
 माययादंभलोभाभ्यर्षामोहाहंकृत्तिसंयुताः ॥ ३६ ॥ गूढात्रसंविनोविप्राजिह्वालाअतिलालसाः ॥ संव्याह्नानजपज्यासुदूरीकृतमनोधिपः ॥ ३७ ॥
 कृत्तिवासेश्रंयाप्यसर्वपपविवर्जिताः ॥ सुखेनमोक्षमेव्यंतिथामुक्त्तिनस्तथा ॥ ३८ ॥ कृत्तिवासेश्रंलिगंसेव्यकाश्यातोनरैः ॥ जन्मान्तरसहस्र
 बुमोक्षोन्यत्रसुदुर्लभः ॥ ३९ ॥ कृत्तिवासेश्रंलिगेलेभ्यस्त्वेकेनजन्मना ॥ पूर्वजन्मकृतपापंतापोदानादिभिःशनैः ॥ नश्येत्सद्योविमश्रयतकृत्तिवासे
 श्रंक्षणात् ॥ ४० ॥ कृत्तिवासेश्रंलिगंयेचयिष्यंतिमानवाः ॥ प्रविष्टास्तेशरीरेतेषांनास्तिपुनर्भवः ॥ ४१ ॥ अविमुक्तेऽत्रवस्तव्यंजतस्यंशतरुद्वियम् ॥
 कृत्तिवासेश्रंदेवोद्भूतव्यश्रुणुनः ॥ ४२ ॥ सतकोटिमहारुद्रैःसुजमैर्यंतफलंभवेत् ॥ तत्फलंलभ्येत्काश्यांपूजनात्कृत्तिवाससः ॥ ४३ ॥ माघ
 कुष्णचतुर्दश्यामुष्यानिशिराश्रयात् ॥ कृत्तिवासेशमभ्यव्यर्थःसयायात्परंगंतिम् ॥ ४४ ॥

कृष्णयंदिनांतदुद्यहस्यनेनान्वयः ॥ येतेरुद्रादस्यसेवामनुग्रहेनिचेकृत्तिवासेश्वरस्यास्थामीत्यर्थः ॥ तदुद्यग्रहादितिवापाठः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ जिह्वालाःलेखाः ॥
 जिह्वैस्त्रिधातिलालसाहंतिकाचिन्पाठः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ अविमुक्तेऽत्रेत्येतिव्यधिक्वपणस्तम्यौ ॥ अत्रकृत्तिवाससःसमीपे ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ जाग्रदृशजगारणकुयंत ॥

चागरादिकवित् ॥ ४४ ॥ पंचदश्यांपौर्णमास्याम् ॥ कर्ताकारिष्यति ॥ प्रवेश्यतेप्रवेश्यतीत्यर्थः ॥ ४६ ॥ प्रावृणोत्यर्थात् ॥ हरिदंबवोदिगंबः ॥ सदिगंबरद्विपाठेसप्रसिद्धः ॥ ४६ ॥
 कृत्वासात्कृत्वासासस्त्वमित्यर्थः ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ एतस्यकुंडस्यहंसतीर्थनाभेतिकुम्भाल्याधिकामवातायति ॥ तस्मिन्निति ॥ ५० ॥ चैत्र्यांपौर्णमास्यामितिशेषः ॥
 उपहारसमुद्भवलिभिःसमुपजातम् ॥ ५१ ॥ बहुदेवलकैनेवैददपूजकैः ॥ तमन्नराशिमृ ॥ अभिलम्बित्वावभृदुः ॥ ५२ ॥ बलिपुष्टैःकैः ॥ कटुतीक्ष्णयथास्यात्तथारटतःशब्दकुर्वतः ॥ कटाः

शुक्लायांपंचदश्यांश्वैत्र्यांकर्तामहोत्सवम् ॥ कृत्वासेश्वरलिंगेनसगर्भप्रवेश्यते ॥ ४५ ॥ कथयित्वेतिदेशस्तत्कृत्तिपरिशृद्ध्यत् ॥ गजामुरस्यमहतीं
 प्रावृणोद्धरिदंबः ॥ ४६ ॥ महामहोत्सवोजातस्तस्मिन्नहनिकुंभज ॥ कृत्वासात्वमापदेश्यस्मिन्देवोदिगंबः ॥ ४७ ॥ यत्रच्छत्राकृतौदित्यःशूलमारो
 प्यभूतले ॥ तच्छूलोत्पाटनाज्ञातंतत्रकुंडंमहत्तरम् ॥ ४८ ॥ तस्मिन्कुंडेनःस्नात्वाकृत्वाचपितृर्नपणम् ॥ कृत्वासेश्वरद्विपाठकृतकृत्योनरोभवेत् ॥ ४९ ॥
 स्कंदउवाच ॥ तस्मिन्तीर्थेतुयद्दृत्तंदगस्तोनिशामय ॥ काकाहंसत्वमापन्नास्तत्तीर्थस्यप्रभावतः ॥ ५० ॥ एकदाकृत्वासेतुचैत्र्यांयात्राऽभवत्पुरा ॥
 अन्नंराशीकृतंतत्रह्युपहारसमुद्भवम् ॥ ५१ ॥ बहुदेवलकैर्विप्रतंदृष्ट्वापक्षिणोमिलन् ॥ परस्परंतद्वार्थयुध्यंतोव्योमवर्त्मनि ॥ ५२ ॥ बलिपुष्टैरुष्यां
 गारटंतःकरदाःकटु ॥ बलिभिश्चातिपुष्ट्यांगैरबलाश्वंचुभिर्हताः ॥ ५३ ॥ तेहन्यमानान्यपतंस्तस्मिन्कुंडेनभोगणात् ॥ आयुःशेषेणसंत्रातहंसी
 भूतास्तुवायसाः ॥ ५४ ॥ आश्चर्यवंतस्तत्रत्यायात्रायांमिलिताजनाः ॥ उच्युंगुलिनिर्देशैरहोपश्यतपश्यत ॥ ५५ ॥ अस्मासुवीक्षमाणेषुकाकाः
 कुंडेत्रयेपतत् ॥ धार्तराष्ट्रास्तुतेजातास्तीर्थस्यास्यप्रभावतः ॥ ५६ ॥ हंसतीर्थतदारभ्यकृत्वासासमीपतः ॥ नाम्नाख्यातमभृल्लोकैतकुंडंकलशोद्भव ॥
 ॥ ५७ ॥ अतीवमलिनानामोमहामलिनकर्मभिः ॥ क्षणात्रिमलतांयातिहंसतीर्थकृतोदकाः ॥ ५८ ॥ काश्यांसदैवस्वस्त्यंस्नातव्यंहंसतीर्थके ॥
 द्रष्टव्यःकृत्वासेशःप्राप्तव्यंपरंपदम् ॥ ५९ ॥ काश्यालिंगान्यनेकानिमुनेसंपिपदेपदे ॥ कृत्वासेश्वरलिंगंसर्वलिंगशिरःस्मृतम् ॥ ६० ॥

काकाः॥यदाहामरः॥काकेकुकरदारिष्ट्यल्लिपुष्टसकृत्प्रजाइति ॥बलिभिःसमर्थः ॥ अबलाःदुर्बलाः ॥ बलिभिश्चुम्भिरितिपाठेचंचुविशेषणम् ॥ उपहारैःपुष्ट्यांगैश्चुम्भिस्तुः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥
 धार्तराष्ट्राः कृष्णांचुवराणैरुपलक्षिताहंसाः ॥ धार्तराष्ट्राःसित्तरेरिति ॥ ५६ ॥ कृत्वासासमीपतइत्यत्रविसर्गलोपआर्थः ॥ कृत्वासेयकारतोवात्रापाठः ॥ एवमुक्तत्रापि ॥
 ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥

कृत्तिवासंस्काराद्यभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ सर्वलिङ्गाराधनजंफलंकास्थामवाप्यते ॥ ६१ ॥ जपोदानंतपोहोमस्तर्पणंदेवतार्चनम् ॥ समीपकृत्तिवाच
 तिपाठेऽप्यभेदाय ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ सपर्ययित्वापूजयित्वा ॥ ६८ ॥ रुद्रदिविस्थितेभोगान्यादिविस्थितम् ॥ रुद्रदिविस्थि
 त्पाठेऽप्यभेदाय ॥ ६९ ॥ वीरस्यारुण्युजातः ॥ ७० ॥ ७१ ॥ कृत्तिवासाच्छ्रुतिवाससः ॥ ७२ ॥ वेतालोभूतवियोगः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ तदुक्तइति ॥ हेमुने
 तस्यगणस्योत्तरेऽस्तीत्यन्वयः ॥ कोदशः ॥ वृषाकारोभर्मरूपोमन्त्रोत्तररूपपरमेश्वर्यथः ॥ चत्वारोवेदाःशृंगाणियस्य ॥ बायादंनृपौषपततिर्भेषणः ॥ तथाचश्रुतिः ॥ भीषासमाहातः

कृत्तिवासंसमाराध्यभक्तियुक्तेनचेतसा ॥ सर्वलिङ्गाराधनजंफलंकास्थामवाप्यते ॥ ६१ ॥ जपोदानंतपोहोमस्तर्पणंदेवतार्चनम् ॥ समीपकृत्तिवाच
 स्यकृतंसर्वमंतंकरम् ॥ ६२ ॥ तीर्थत्वनानादिसंसिद्धमेतकलशसंभव ॥ पुनर्देवस्यसान्निध्य्यादाविरासीन्महेशितुः ॥ ६३ ॥ एतानिसिद्धलिङ्गानिच्छन्ना
 निस्त्युद्युगे ॥ अवाप्यशंसुसान्निध्युपनराविभवंतिहि ॥ ६४ ॥ हंसतीर्थस्यपरितोल्लिङ्गानामथुतमुने ॥ प्रतिष्ठिमंथुनिवैत्रास्तिद्विशतोत्तरम् ॥ ६५ ॥
 एकैकंसिद्धिदंष्ट्रणामविमुक्तनिवासिनाम् ॥ लिङ्गकात्यायनेशादिच्यवनेशान्तमहवि ॥ ६६ ॥ लोमशंमहालिङ्गलोमशेनप्रतिष्ठितम् ॥ कृत्तिवासःप्रती
 च्यांशुतद्विष्टकृतिकाद्रथम् ॥ ६७ ॥ मालतीशंशुभंलिङ्गं कृत्तिवासोत्तरेमहत् ॥ सपर्ययित्वातलिङ्गंजागजपतिर्भवेत् ॥ ६८ ॥ अंतकेशसंज्ञंच
 लिङ्गतदुद्रदिविस्थितम् ॥ अतिपापोपिनिष्पापोजायतेतद्विलोकनात् ॥ ६९ ॥ जनकेशंमहालिङ्गंतत्पार्श्वेज्ञानदंपम् ॥ तलिङ्गविविस्थितोब्रह्मज्ञानमवाप्यते
 ॥ ७० ॥ तदुत्तरेमहाधूर्तरिसितागोस्तिभैरवः ॥ तस्यदर्शनतःशुंसांनभवेद्यमदर्शनम् ॥ ७१ ॥ शुष्कोदरीचतत्रास्तिदेवीविकटलोचना ॥ कृत्तिवासदुर्दी
 च्यांशुकाशीप्रान्दूहभशिणी ॥ ७२ ॥ अग्निजिह्वोस्तिवेतालस्तस्यादेव्यास्तुनैर्ऋते ॥ ददातिवांछितांसिद्धिसौचितोभौमवासरे ॥ ७३ ॥ वेतालकुंडंतत्रा
 स्तिसर्वव्याधिघिघातकृत् ॥ तत्कुंडोदकसंस्पर्शाद्द्विगविस्फोटरुज्जेत् ॥ ७४ ॥ वेतालकुंडेमुन्नातोवेतालप्रणियस्य च ॥ लभेतवांछितसिद्धिदुल
 भांसर्वदेहिभिः ॥ ७५ ॥ गणोस्तितत्रद्विभुजश्चतुष्पात्पंचशीर्षकः ॥ तस्यसंवीक्षणदेवपापयातिसहस्रधा ॥ ७६ ॥ तदुत्तरेमुनेरुद्रश्चतुःशृंगोस्तिभौ
 षणः ॥ त्रिपादस्तुद्विशिर्षाचहस्ताःस्युःसप्तएवहि ॥ ७७ ॥

एतन्भीषोदितिसूर्यः ॥ भीषासमादिभैश्रद्धश्चतुर्धुर्वातिंचमहति ॥ त्रीणिसनानामिपादायस्यसः ॥ प्रायणीयोदमनेशेद्वेशीर्षणमस्तकेयस्यसः ॥ यथसत्तच्छंदांसिहस्ताःस्युः ॥ सःशेरुयतेजुनः
 पुनरत्यर्षकीतीत्यर्थः ॥ रोसणंसनकभेणहृत्स्मियंजुर्भिःसामभिः ॥ यदेनस्मृमिःशंसितेयजुर्भिर्जंतितामभिस्तुतीति ॥ त्रिधाचद्वेभन्ब्राह्मणकर्मैर्बद्धस्यर्थः ॥ तथाचमन्त्रः ॥ चत्वारिशृंगा

त्रयोऽन्वयपादोद्देशोऽसिंहस्तसोऽन्वयः ॥ त्रिधाबद्धोऽवृषभोरोस्वामिहोदेवोमर्त्याऽश्राविवेदेति ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥
इति श्रीरामानन्दकृत्यां काशीखंडटीकायां मष्टषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६८ ॥ ॥ ६९ ॥ ॥ एकोनसप्ततितमोऽध्याययोगोऽनिवासहृत् ॥ अष्टषष्टेश्चेनाणां षण्ण्यसिं त्रसंभोगमः ॥ १ ॥ अष्टषष्ट्यायत्

रोरुयेतवृषाकारस्त्रिधाबद्धः संकुंभज ॥ काशीविघ्नकारयेचयेकाश्यापापबुद्ध्यः ॥ ७८ ॥ तेषांचसंछिदां कर्तुमहं दृष्टकुठारकः ॥ येकाश्याविघ्नहर्तारोये
काश्यायधर्मबुद्ध्यः ॥ ७९ ॥ सुधाघटकरश्चाहंतदशपारिषेककृत् ॥ तद्वृषवृषरुद्रवैपूजयित्वा तु भक्तिः ॥ ८० ॥ महामहोपचरैश्चनविघ्नैरभिभूयते ॥
मणिप्रदीपानोऽस्तितस्माद्गुद्राद्गुद्रदिशि ॥ ८१ ॥ मणिकुंडंतदप्रतुविषव्याधिहरंपरम् ॥ तस्मिन्कुंडेऽकृतस्नानस्तंनगंगरिवीक्ष्य च ॥ ८२ ॥ मणिमा
णिक्यसंपूर्णजाधरथसंकुलम् ॥ क्षीरतृणत्रलैश्चसमुद्रराज्यमाप्नुयात् ॥ ८३ ॥ कृत्तिवासेश्चरलिंगं काश्यायेनि विलोकितम् ॥ तेमर्त्यलोकैर्भारायमुवो
भूतानसशयः ॥ ८४ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ कृत्तिवासः समुत्पत्तियेश्रोष्यतीहमानवाः ॥ तल्लिगदर्शनाच्छ्रेयो लभ्यन्तेनात्रसंशयः ॥ ८५ ॥ ॥
इति श्रीस्कंदिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यां संहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धे कृत्तिवासः समुद्रवोनामाष्टषष्टितमोऽध्यायः ॥ ६८ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥
शृण्वगस्त्यत्पोरोशेकाश्यालिंगानियानिवै ॥ सेवितानि नृणां मुत्तयै भवेयुर्भवितात्मनाम् ॥ १ ॥ कृत्तिप्रावरणं यत्र कृतं देवेन लीलाया ॥ रुद्रत्रयमइति
ख्यातं तत्स्थानं सर्वसिद्धिदम् ॥ २ ॥ स्थिते तत्रो मया सार्धं वेच्छया कृत्तिवाससि ॥ आगत्य नदीं विद्वान्ति च के प्रणतिपूर्वकम् ॥ ३ ॥ देवदेवेशाः ३-श्वे
शप्रासादाः सुमनोहराः ॥ सर्वरत्नमयारम्याः साष्टाषष्टिरभूदिह ॥ ४ ॥ भ्रुवः स्वस्त्वलेयानि शुभान्यायतनानि हि ॥ मुक्तिदान्यपितानीह मय नीता
निसर्वतः ॥ ५ ॥ यतोयत्र समानीतं यत्र यत्र च कृतास्पदम् ॥ कथयिष्याम्यहं नथक्षणं तद्वधार्यताम् ॥ ६ ॥ स्थाणुर्नाममहालिंगं देवदेवस्य मोक्षम् ॥
कुरुक्षेत्रादिहोद्भूतं कलशेषोऽस्ति तत्र वै ॥ ७ ॥ तदये सन्निहत्याख्यामहापुष्करिणीशुभा ॥ लोकार्कपश्चिमे भोगे कुरुक्षेत्रस्थली तु सा ॥ ८ ॥ तत्र ह्यतं हुतं
जतं तदंतं तु भार्थिभिः ॥ कुरुक्षेत्राद्भवेत्सत्यं कोटिकोटिगुणाधिकम् ॥ ९ ॥ नैमिषादेवो ब्रह्मावर्तेन संयुतः ॥ तत्रांशमात्रं संस्थाप्य काश्यामा विरभू
द्धिभो ॥ १० ॥ दुर्गिराजोत्तरे भोगे सिद्धिदं साधकस्य वै ॥ लिगं वै देवाख्यं तदश्रेयस्कूपउत्तमः ॥ ११ ॥

नानां काश्यामागमनं कुंठेवोऽसिंहस्वरूपानपुर्वकं श्रोतासमिभुलेकोत्तिशृण्वगस्त्येति ॥ १ ॥ कृत्तिवासः पीठस्य श्रेणवास्थत्वाद्गुद्रावासा इति नामवृत्तमित्याह ॥ कुरुतीति ॥ २ ॥ स्थितस्तत्रेति पाठे
कृत्तिवाससतीति पीठविशेषणम् ॥ ३ ॥ साष्टाषष्टिभिः सह वर्तमाना ॥ साष्टषष्टिरिति पाठः ॥ ४ ॥ ५ ॥ अवधार्यतां श्रूयताम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ ब्रह्मावर्तेन तन्नाम्ना कूपेन ॥ १० ॥ ११ ॥

नृणां प्राणिमात्राणाम् ॥ १२ ॥ १३ ॥ एनः पापम् ॥ महाबलं महापातकमपीत्यर्थः ॥ १४ ॥ विद्वान्ति विशेषेण द्वाविंशच्छवित्यर्थः ॥ दूरतः दूरे ॥ १५ ॥ निर्वाणनगरं
 वैतस्वयन्वचम् ॥ १६ ॥ १७ ॥ उज्जयिन्याः अवत्याः ॥ १८ ॥ कालिकालः कालिकाश्यामित्यर्थः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ अदृहातास्त्रैत्रविशपात् ॥ २२ ॥ मरुकोटात् ॥ अथान
 ब्रह्मवर्षतिस्त्यातः पुनरावृत्तिदृष्ट्याम् ॥ तत्कृपाद्रिः कृतज्ञानो देवदेवं समर्थ्य च ॥ १२ ॥ तत्पुण्यनैमिषारण्यात्कोटिकोटिपुण्यं स्मृतम् ॥ गोकर्णागत
 नृदंस्वयमाविरभू मरुत् ॥ १३ ॥ लिंगं महाबलनामसांबादित्यसमीपतः ॥ दर्शनात्सर्शनाद्यस्यक्षणदेनो महाबलम् ॥ १४ ॥ वाताहतस्तूल ॥ शि
 रिविद्वान्तिदूरतः ॥ कपालमोचनपुरोदृष्ट्वालिंगं महाबलम् ॥ १५ ॥ महाबलमवाप्नोति निर्वाणनगरं त्रजेत् ॥ ऋणमोचनतः प्राच्यप्रभामात्मत्रैत्रस तस्मात्
 ॥ १६ ॥ शशिभूषणसंज्ञतुलिंगमत्रप्रतिष्ठितम् ॥ तल्लिंगमेव नामर्त्य शशिभूषणतंत्रजेत् ॥ १७ ॥ प्रभासक्षेत्रायाः पुण्यं प्राप्नोति कोटिकृत् ॥ उज्ज
 यिन्यामहाकालः स्वयमत्रागतो विभुः ॥ १८ ॥ यन्नामस्मरणो देवनभयं कलिकालतः ॥ प्रणवाख्यानमहालिंगात्प्राच्यकल्मषनाशनम् ॥ १९ ॥ महा
 कालाभिर्धलिंगं दर्शनमोक्षदं परम् ॥ अयोगधेश्वरलिंगं पुष्करतीर्थसप्तमात् ॥ २० ॥ आशिगसीदिह महच्छुक्रेण सैव तु ॥ मत्स्योद्दुत्तरे भागे दृष्ट्वा
 ऽयोगधमीश्वरम् ॥ २१ ॥ ज्ञात्वाऽयोगधं कुण्डे तु भवात्तारयते पितृन् ॥ महानदेश्वरलिंगमदृष्ट्वा सादिहागतम् ॥ २२ ॥ त्रिलोचनदुदीच्यं तु तदृष्टमुक्त
 ये मतम् ॥ महोक्तेश्वरलिंगमरुकोटादिहागतम् ॥ कामेश्वरतरे भागे दृष्टं विमलसिद्धिदम् ॥ २३ ॥ विश्वस्थानादिहायातल्लिंगं विविमलेऽवरम् ॥
 स्वर्लानात्पश्चिमे भागे दृष्टं विमलसिद्धिदम् ॥ २४ ॥ महाव्रतं महालिंगं महेंद्रादिह संस्थितम् ॥ स्कंदेऽवरसमीपे तु महाव्रतफलप्रदम् ॥ २५ ॥ वृंदारकांष
 वृंदानां स्तुवतां प्रथम्युगे ॥ उत्पन्नयन्महालिंगं धूमिभित्त्वा सुदुर्भेदात् ॥ २६ ॥ महादेवैतैरुक्तं यन्मनोरथपूराणात् ॥ वाराणस्यां महादेवस्तदाऽभ्या
 भवच्चयत् ॥ २७ ॥ मुक्तिक्षेत्रं कृते येन महालिंगेन काशिका ॥ अविभुक्ते महादेवोद्देश्यत्प्रमानवः ॥ २८ ॥ शुभलोकैगमस्तस्य यत्र तत्र मृतस्य हि ॥
 अविभुक्तेऽप्यज्जेतस्तस्यैव्यं सुखुभिः ॥ २९ ॥ कस्यांतरेऽपि न्यक्तं कदाप्यानंदकाननम् ॥ येन लिंगस्वरूपेण महादेवेन सर्वथा ॥ ३० ॥ तत्रास्त्रादौ
 यमत्तुलः सर्वतन्मयशुभः ॥ हिरण्यगर्भतीर्थं च प्रतीच्यं क्षेत्रक्षकम् ॥ ३१ ॥ वाराणस्यामिष्टात्रदेवतासामिहाषदा ॥ महादेवैति संज्ञा वैसर्वाल्लिगस्व
 रूपिणी ॥ ३२ ॥ वाराणस्यां महादेवोद्देश्यैर्लिंगरूपकृत् ॥ तेनैत्रलोक्यलिंगानि दृष्टानि हन संशयः ॥ ३३ ॥

विशेषात् ॥ ३३ ॥ विश्वस्थानात्स्थलविशेषात् ॥ २४ ॥ महेंद्राद्विः ॥ २५ ॥ महाव्रतस्मनां तस्माह ॥ वृंदारकेति ॥ देवर्षिसहानामित्यर्थः ॥ प्रथम्युगेऽप्यौकृत्युगे ॥ २६ ॥
 यन्मनोरथपूराणाद्यैर्भनोरथासंपादनात् ॥ २७ ॥ महादेवनाम्निकारणात्तस्माह ॥ मुक्तिक्षेत्रमिति ॥ २८ ॥ शुभलोकैगमोगमनं भवतीति शेषः ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

श्वाभूतसंश्रुमलयम् ॥ ३४ ॥ पवित्रपर्वणिशुक्लचतुर्दश्याम् ॥ पवित्रसुवम ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ अयुतशतं दशलक्षमित्यर्थः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ महेश्वरः शूलकण्व ॥ ३९ ॥ ४० ॥ महेश्वरः मण्व ॥ ४१ ॥ महेश्वरः तप ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ज्वालज्जदिलिताकाशो दीप्त्याद्भुतगनः ॥ ४५ ॥ धामस्थानम् ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥

वाराणस्यामहादेवं समभ्यर्च्य सकृन्नरः ॥ आभूतसंप्लव्याच्चिच्छूलोकेवसेन्दुदा ॥ ३४ ॥ पवित्रपर्वणिसदाश्रावणेमासियन्ततः ॥ लिंगेपवित्रमारोप्यमहा
 देवेन गर्भाक् ॥ ३५ ॥ पितामहे श्रृंलिंगगयातीर्थादिहागतम् ॥ फल्युप्रभृतिभिस्तीर्थैः सार्धकोट्यष्टसंमितैः ॥ ३६ ॥ धर्मण्यत्रैतसंयुगानामयुतशतम् ॥
 साक्षीकृत्यमहालिंगश्रीमद्भ्रमैश्वराभिधम् ॥ ३७ ॥ पितामहे श्रृंलिंगतत्राभ्यर्च्यनरोमुदा ॥ त्रिःसत्कुलसंयुक्तोसुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ३८ ॥ प्रयागती
 र्थराजाच्छूलकंकोमहेश्वरः ॥ तीर्थराजेनसहितःस्थितआगत्यवैस्वयम् ॥ ३९ ॥ निर्वाणमंडपाद्भ्रम्याद्वाच्यामितिनिर्मलः ॥ त्रासादोमेरुणास्यस्यर्ध
 तेकांचनोज्वलः ॥ ४० ॥ देवैवैवरोदतोयत्रप्लव्युगन्तरे ॥ पूज्योमहे श्रृःकाश्यांप्रथमं कलुषापहः ॥ ४१ ॥ यः प्रयागइह्नातो नमस्यति महेश्वरम् ॥
 समभ्यर्च्यविधानेनमहासंभारविस्तरैः ॥ ४२ ॥ प्रयागह्यानजापुण्याच्छूलकं कविलोकनात् ॥ सप्राप्तुयान्नसंदेहः पुण्यंकोटियुगोत्तरम् ॥ ४३ ॥
 शंकुकर्णान्महाक्षेत्रान्महातेजइतीरितम् ॥ लिंगमाविरभूदन्नमहातेजोविष्टुद्धिदम् ॥ ४४ ॥ महातेजोनिधिस्तस्यप्रासादोतीवनिर्मलः ॥ ज्वालज्जि
 ल्लिताकाशोमाणिक्यैर्वेनिर्मितः ॥ ४५ ॥ तल्लिंगदर्शनात्सपरीस्तवनान्नसमर्चनात् ॥ प्राप्यतेतत्परंधामयत्रगत्वानशोचते ॥ ४६ ॥ विनायके
 श्वरात्पूवमहातेजःसमर्चनात् ॥ तेजोमयेनयानेनयातिमाहेश्वरंपदम् ॥ ४७ ॥ रुद्रकोटिसमाल्यातातीर्थत्परमपावनात् ॥ महायोगीश्रृंलिंगमावि
 श्रंकेस्वयंपरम् ॥ ४८ ॥ पार्वतीश्वरलिंगस्यसमीपेसर्वसिद्धिकृत् ॥ तल्लिंगदर्शनात्पुंसांकोटिलिंगफलंभवेत् ॥ ४९ ॥ तत्रासादस्यपतिरुद्राणांको
 टिसमिताः ॥ प्रासादास्यसंस्थानानिर्मितारुद्रमूर्तिभिः ॥ ५० ॥ काश्यांरुद्रस्थलीसातुगुब्बतेवेद्वादिभिः ॥ रुद्रस्थल्यामृतायेवैकृमिकीटपतंगकाः ॥
 ५१ ॥ पशुपतिमुगामर्याम्लेच्छावाप्यथदीक्षिताः ॥ तेषारुद्रभूतानपुंनरावृत्तिरत्र ॥ ५२ ॥ जन्मांतरसहस्रेषु यत्पापं सुपाजितम् ॥
 रुद्रस्थलीं प्राविष्टस्य तत्सर्वत्रतिक्षयम् ॥ ५३ ॥ अकामोवासकामोवातिर्यग्योनिगतोपिवा ॥ रुद्रस्थल्यांत्यजत्राणान्परिनिर्वाणमाप्नुयात् ॥ ५४ ॥
 स्वयमेकांबराक्षेत्रात्कृत्तिवासाइहागतः ॥ कृत्तिवाससिलिंगेत्रस्वयमेवव्यवस्थितः ॥ ५५ ॥ अस्मिन्स्थानेस्वभक्तानां सांबः सर्षिणोविभुः ॥ स्वयंचो
 पदिशेद्भ्रक्षुतौश्रुतिभिरीडितम् ॥ ५६ ॥ क्षेत्रत्रिसिद्धिदेप्राप्तश्रृंशीरोमरुजांगलात् ॥ प्रचंडपापसंधातं खंडयेच्छतवैक्षणात् ॥ ५७ ॥

श्वांबराद्भुनेश्वरात् ॥ कृत्तिवासीत्यादिसार्धपंचस्कंदोक्तिः ॥ कृत्तिवासाभिधेइति काचित्पाठः ॥ उभयत्रमवानित्यव्याहारेण न्युक्तमेवा ॥ ५५ ॥ सांबः अकाममहितः ॥ ५६ ॥ मरुजांगलात्क्षेत्र

विशेषात् ॥ मत्तर्जागलादितिकचित्पाठः ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ कालंजात्पत्तात् ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ त्रिदंडायाःशुभाः ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥७०॥

पाशुभिर्गणाध्यक्षसमीपेयःप्रपथति ॥ चंडीश्वरंमहालिंसासयातिपरमंगतिम् ॥ ५८ ॥ कालंजरालीकंठस्तिष्ठेदत्रत्रयविभुः ॥ गणशार्दंतकू
दक्ष्यात्समीपेभवनशानः ॥ ५९ ॥ नीलकंठेश्रलिंगकार्थैःपरिपूजितम् ॥ नीलकंठास्तएवस्युत्तएवशशिभूषणाः ॥ ६० ॥ काश्मीरादिप्रशांत
लिंविजयसंज्ञितम् ॥ सदाविजयदंपुंसांप्राच्यांशालकंडकटात् ॥ ६१ ॥ रगेराजकुलद्युतेविषादेसर्वदेहि ॥ विजयोजयतेपुंसांविजयेशसमर्चनात् ॥
॥ ६२ ॥ ऊर्ध्वतास्त्रिदंडायाः संप्राप्तोत्रस्वयंविभुः ॥ कूष्मांडकंगणाध्यक्षंरुक्मव्यवस्थितः ॥ ६३ ॥ ऊर्ध्वगतिमवाप्नोतिविक्षणादूर्ध्वतसः ॥
ऊर्ध्वतसिरेभक्तानहितेषामधोगतिः ॥ ६४ ॥ मंडलेश्वरतःक्षेत्रास्त्रिंश्रकंठसंज्ञितम् ॥ विनायकान्मंडसंज्ञादुत्तरस्यांव्यवस्थितम् ॥ ६५ ॥ श्रीकं
ठस्वययेभक्ताःश्रीकंठाएवतेनराः ॥ नेहाश्रियाविपुज्यतेनपरत्रकदाचन ॥ ६६ ॥ छागलाडान्महातीर्थान्कपर्दीश्वरसंज्ञितः ॥ पिशाचमोचनेतीर्थेस्व
यमाविरभूद्विभुः ॥ ६७ ॥ कपर्दीशंसमभ्यर्चयन्नरोनिरयन्नजेत् ॥ नपिशाचत्वमाप्नोतिक्वचात्राध्यघमुत्तमम् ॥ ६८ ॥ आप्नतकेश्वरत्वेत्रास्त्रिंश्रसू
शसंज्ञितम् ॥ स्वयमभ्यगतंचात्रक्षेत्रैश्चैयसांपदे ॥ ६९ ॥ विकटद्विजसंज्ञस्यगणेशस्यसमीपतः ॥ दृष्ट्वासुहृमेधरलिंगंतिस्सू-सामवापुयात् ॥७०॥
संप्राप्तमिहदेशंजयंतंमधुकेश्वरात् ॥ लंबोदराद्गणपतेःपुरस्तात्तदवस्थितम् ॥ ७१ ॥ जयंतेश्वमालोक्यह्लात्वांगंगजलेशुभे ॥ प्राप्नुयाद्वास्त्रिंश्रितसिद्धि
सर्वत्रविजयीभवेत् ॥ ७२ ॥ ग्रादुश्वकारदेशःश्रीशैलाद्विपुरंतकः ॥ शैश्रीशशिखरंदृष्ट्वायत्फलंसमुदीरितम् ॥ ७३ ॥ त्रिपुरंतकमालोक्यतत्फलहे
ल्यायते ॥ विश्वेशत्पार्थिवेभागेत्रिपुरंतकमीश्वरम् ॥ ७४ ॥ संज्यपरयाभत्तयानरोगेभमाविशेत् ॥ सौम्यस्थानादिहायातोभगवान्कुण्डेश्वरः ॥
॥ ७५ ॥ वक्रतुंडगणाध्यक्षसमीपेसोपतिष्ठेत् ॥ तदर्शनान्दर्शनचक्रस्थाःसर्वसिद्धयः ॥७६॥ जालेश्वरात्रिशूलीचस्वयमीशःसमागतः ॥ कूटंदातद्गुण
पतेःपुरस्तात्सर्वसिद्धिः ॥ ७७ ॥ रामेश्वरान्महाक्षेत्राजटीदेवःसमागतः ॥ एकदंतोत्तरेभागेसोचितःसर्वकामदः ॥ ७८ ॥ त्रिसध्याक्षेत्रतोदेवरुच्यव
कोस्तिस्समागतः ॥ त्रिमुखावूर्वादिर्भागेपूजितरुच्यंभवत्कृत् ॥ ७९ ॥

मधुकेस्वालेत्रादितिशेषः ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ग्रादुश्वकार्थाविर्भूव ॥७३॥७४॥ सौम्यस्थानत्वेत्रविशेषः ॥ ७५ ॥७६॥ जालेश्वरत्वेत्रादितिशेषः ॥ ७७ ॥ रामेश्वरास्तेतुन्यथात् ॥७८॥७९॥

॥ ८० ॥ पुरोधायोक्त्वा ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ स्थलेभ्यस्तथानेश्वरात्क्षेत्रादितिशेषः ॥ यत्रस्थलेभ्यस्त्रैयज्ञेश्वरं महालिंगं तं महालिंगमेव ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ सुवर्णाख्यात्क्षेत्रादिति
 शेषः ॥ ८५ ॥ अवाच्यादक्षिणस्याम् ॥ ८६ ॥ हर्षितात्क्षेत्रादितिशेषः ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ रुद्रमहालयत्क्षेत्रादितिशेषः ॥ ८९ ॥ ९० ॥ इवएव ॥ अयमेवपाठः ॥ ९१ ॥ वृषभध्वजाक्षे
 हरेः श्वोर्हरीश्वं द्रात्क्षेत्रादत्रसमागतः ॥ हरिश्चंद्रेश्वरः पूजितोजयदः सदा ॥ ९० ॥ इहशर्वः समायातः स्थानान्मध्यमकेऽधरात् ॥ चतुर्वेदेष्वरं लिंगपुरो
 धायव्यवस्थितम् ॥ ८१ ॥ शर्वलिंगं समभ्यर्च्य कार्श्यापरमसिद्धिदत् ॥ नजातुजंतुपदवीप्रभुयात्कापिमानवः ॥ ८२ ॥ स्थलेभ्यरान्महालिंगं प्रादुर्भू
 तंपरंचिह्न ॥ यत्रयज्ञेश्वरं लिंगं सर्वालिंगफलप्रदम् ॥ ८३ ॥ महालिंगं समभ्यर्च्य मंत्राश्रद्धासमन्वितः ॥ महतीं श्रियमाप्नोति लोके तत्र पत्रच ॥ ८४ ॥
 इहलिंगं सहस्राक्षं सुवर्णाख्यात्समागतम् ॥ यस्य संदर्शनात्पुंसां ज्ञानचक्षुः प्रजायते ॥ ८५ ॥ शैलेभ्यरान्महालयत्क्षेत्रादत्रसमागतम् ॥ दृष्ट्वा जन्मसहस्राणां
 शतानां पातं कृत्यजेत् ॥ ८६ ॥ हर्षिताद्वर्षितं चात्र प्रादुरासीत् मोहम् ॥ लिंगं हर्षं प्रदं पुंसां दर्शनात्स्य र्शनादपि ॥ ८७ ॥ मंत्रेश्वरसमीपे तु प्रासादो हर्षिते
 शिरः ॥ तद्विलोकनतः पुंसां नित्यं हर्षं परंपरा ॥ ८८ ॥ इहस्त्रयं समायातो रुद्रेश्वरं महालयात् ॥ यस्य दर्शनतोयतिरुद्रलोके नराः स्फुटम् ॥ ८९ ॥
 यैस्तु रुद्रेश्वरं लिंगं कार्श्यामत्रसमीचिंतम् ॥ ते रुद्ररूपिणो मर्त्या विज्ञेयानात्र संशयः ॥ ९० ॥ त्रिपुरेशसमीपे तु दृष्ट्वा रुद्रेश्वरं विसुम् ॥ रुद्रास्त इव विज्ञेया जी
 वंतोऽपि मृता अपि ॥ ९१ ॥ आगादिह महदेवो वृषेशो वृषभध्वजात् ॥ बाणेश्वरस्य लिंगस्य समपि वृषभध्वजात् ॥ ९२ ॥ इहागतं तु केदारादिशानेश्वरसंज्ञितम् ॥
 तद्ब्रह्मव्यं प्रतीच्य च लिंगं प्रह्लादकेशवात् ॥ ९३ ॥ इशानेशं समभ्यर्च्य स्नात्वेत्तत्तत्तत्तत् ॥ वसेदीशानगरे ईशानसदृशप्रभः ॥ ९४ ॥ भैरवोद्भैरवीमू
 र्तिश्चायातामनोहरा ॥ संहारभैरवो नाम द्रष्टव्यः सप्रयत्नतः ॥ ९५ ॥ पूजनत्सर्वसिद्धयैः सप्रार्च्यं स्वर्वाविनायकात् ॥ संहारभैरवः कार्श्यासंहरेदवसंत
 तित् ॥ ९६ ॥ उग्रः कनकवर्णा तीर्थादारिविरासेहसिद्धिदः ॥ तद्विलोकनतो नृणां शुभं पापं प्रणश्यति ॥ ९७ ॥ उग्रं लिंगं सदा स्वयंप्रार्च्यं प्रार्च्यं मर्कविनायकात् ॥
 अयुष्मा अपि नश्येयुः परसर्गास्तदचर्नात् ॥ ९८ ॥ वस्त्रापथान्महाक्षेत्राद्भवानामस्वयविसुः ॥ भीमचंडीसमीपे तु प्रादुरासीदिहप्रभो ॥ ९९ ॥ भवेऽचं
 समभ्यर्च्य भवेनाविभवेन्नरः ॥ प्रभुर्भवति सर्वेषां राज्ञामाज्ञाकृतामिह ॥ १०० ॥ देवदारुना हंडीदंडं यत्पातकावलीः ॥ वाराणस्यां समागत्य स्थितो
 लिंगाकृतिर्विसुः ॥ १०१ ॥ प्राच्यां हंडीश्वरः पूज्यः स देहलि विनायकात् ॥ तस्यार्चनेन मर्त्यानां पुनर्भव ईक्ष्यते ॥ २ ॥ भद्रकर्णं हृदादत्र भद्रकर्णं हृदं निवृत्तः ॥
 शिवः साक्षादिहायातः सर्वेषां शिवदेवोचितः ॥ ३ ॥

त्रादितिशेषः ॥ ९२ ॥ केदारात्क्षेत्रादितिशेषः ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ उग्रः प्रपाठः ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ भवेत्सारे ॥ १०० ॥ पातकवलीः पापपत्नीः ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥

क्वचित्पाठः ॥ २६ ॥ मंदारास्तमागतंश्रुत्वेत्यन्वयः ॥ २६ ॥ २७ ॥ कर्णिकारप्रसूनरुद्धुमोत्पलपुष्पकांतिः ॥ २८ ॥ २९ ॥ हेमकूटात्पर्वतात् ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ सवत्राणिष्वौषधिमयुक्तानिस्त्रि
 प्यमाणद्विलाद्यद्विषेःषाहितानि ॥ कपाटविकटानिकपादैर्विष्माणि ॥ सपाटवितानिचेतिपाठोविदाःप्राषणगुडकाः ॥ ३३ ॥ कोटिकोटिभटानामपरिमितयोधोनानामाटवचमदनयेषुतानि ॥
 तथा ॥ भटाढयानिर्विकचिन् ॥ कास्यरीतिकसीसकैःकांस्यानिचत्रासिद्धिनिरीतिकाश्रयकूटाः ॥ सार्थकैः ॥ पित्तलानीतिशयत् ॥ यदाहामरः ॥ गतिःस्त्रियामारकूटोनेत्रियामिति ॥
 विध्यपर्वततःश्रासोदेवंश्रुत्वासमागतम् ॥ सगणसार्षिदेवंचमंदराद्ब्रह्मकंदरात् ॥ २६ ॥ काश्यांधारिणिवाराहोद्भृष्टव्यःसप्रयत्नतः ॥ आपत्समुद्रसंमग्नमुद्धरे
 च्छरणगतम् ॥ २७ ॥ कर्णिकाराद्गणाध्यक्षःकर्णिकारप्रसूनरुक् ॥ समच्यौषंगदाहत्तत्पसर्गसहस्रहृत् ॥ २८ ॥ तस्माद्धरिणिवाराहात्प्रतीच्यादिशिसं
 स्थितम् ॥ पूजयित्वागणध्यक्षगणपत्यपदंलभेत् ॥ २९ ॥ हेमकूटाद्ब्रह्मपाश्लिंगमात्राविरासह ॥ महेश्वराद्वान्यांचदृष्टसंसारतारकम् ॥ ३० ॥
 गंगान्द्वाराद्धिमत्शैलिंगहिमसमप्रभम् ॥ ब्रह्मनालात्प्रतीच्यांचदृष्टव्यमिहसिद्धिदम् ॥ ३१ ॥ गणाधिपश्चैकलासाद्गणाअन्येमहाबलाः ॥ कैलासाद्देः
 समायाताःसप्तकोटिमिताःश्रभो ॥ ३२ ॥ दुर्गाणितैःकृतानिहसप्तस्वर्गसमानिच ॥ सद्गारणिसयत्राणिकपाटविकटानिच ॥ ३३ ॥ कोटिकोटिभटाढ्या
 निसर्वोद्धिसहितान्यपि ॥ सुवर्णहृत्पताश्रैश्चकांस्यरीतिकसीसकैः ॥ ३४ ॥ अयस्कतिनकांतानिहृढान्यत्रलिहान्यपि ॥ ततःशैलंमहादुर्भूतैःकारीप
 रितःकृतम् ॥ ३५ ॥ परिखापिठुतानिप्रामत्स्योदर्याजलाविला ॥ मत्स्योदरीद्विधाजाताबहितश्चरापुनः ॥ ३६ ॥ तच्चतीर्थमहत्स्वयतंमिलितंगं
 गवारिभिः ॥ यदासंहारमार्गेणगंगंभिःप्रसरोद्दिह ॥ ३७ ॥ तदामरस्योदरीतीर्थलभ्यतेपुण्यगौरवात् ॥ सूर्यांचंद्रमसोःपर्वतदकोटिगुणंशतम् ॥ ३८ ॥
 सर्वपर्वणितत्रैवसर्वतीर्थानितत्रै ॥ तत्रैवसर्वलिंगानिगंगामत्स्योदरीयतः ॥ ३९ ॥ मत्स्योदर्याहियेस्नातायत्रकुत्रापिमानवाः ॥ कृतापिंडप्रदानास्ते
 नमामुत्तुरदेश्याः ॥ ३४० ॥ अविमुक्तमिदंक्षेत्रमत्स्यकारत्वमाप्नुयात् ॥ परितःस्वर्धुनीवारिसंसारिपरिवीर्यते ॥ ४१ ॥ मत्स्योदर्यांकृतस्नानानये
 नपरतेनरोत्तमाः ॥ कृत्वापिबहुपापानिनेक्षतेभास्करेःपुरीम् ॥ ४२ ॥ किंस्नात्वाबहुतीर्थदुःकितत्वादुष्करंतपः ॥ यदिमत्स्योदरीस्नाताकुतोर्गभयंततः ॥
 ॥ ४३ ॥ यत्रयत्रहिलिंगानिनुदेवैषिकृतान्यपि ॥ तत्रमत्स्योदरीप्राप्यसुस्नतोमोक्षमाजनम् ॥ ४४ ॥ संतीर्थान्यनेकानिभूयुवःस्वर्गतान्यपि ॥ नसमा
 निपंतानिकोटयशेनापिनिश्चितम् ॥ ४५ ॥ इत्यतीर्थकृतंतेनविभोःकैलासवासिना ॥ गणाधिपेनसुमहत्सुमहोदरकर्मणा ॥ ४६ ॥

सप्तिकानिगंगाः ॥ यदाहामरः ॥ नागसंज्ञकयोगेश्वरप्राणीतैः ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ संहरामार्गेणप्रलिलोमत्स्येनादक्षिणप्रवाहोत्तर्यथः ॥ इहमत्स्योदर्याम् ॥ ३७ ॥ सूर्यांचंद्रमसोः ॥
 देवताद्धिचेतिदीर्घत्वम् ॥ एवमिन्नास्करणदक्षिणेइत्स्यादिष्वपि ॥ ३८ ॥ गंगयासहमत्स्योदरीगंगामत्स्योदरी ॥ यतोयदा ॥ ३९ ॥ यत्रकुत्रापियदाकृत्वापित्यर्थः ॥ ४० ॥ अविमुक्तमिति ॥
 मत्स्यकारत्वमाप्नुयात् ॥ कदेत्याकाक्षायामाह ॥ परितःइति ॥ ससारिसंसरणशीलम् ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ तत्तत्तदः ॥ ४३ ॥ तत्रयत्रशीस्नात्रै ॥ ४४ ॥ गणाधिपेनसुमहोदरिणेन ॥ ४५ ॥ ४६ ॥

॥ ४७ ॥ शुद्धस्वर्गभेषु दीनलोकात्परा ॥ ४८ ॥ भोगव्यापातालगाया ॥ ४९ ॥ निस्माथिनिमित्तः ॥ १९० ॥ हाटकमयं वर्णमयम् ॥ १९१ ॥ ताकात्तारा
 ॥ १९२ ॥ १९३ ॥ याः छिग्विलोकं करोतीति शेषः ॥ तावत्सर्वापेभ्यो मुच्यते ॥ १९४ ॥ यस्माच्चानाम्मुच्यते तारकज्ञानमित्येतकाले प्राप्नोति ॥ १९५ ॥ किरातातीर्थदिनिशेषः ॥
 ॥ १९६ ॥ किंकिरातंतदह ॥ किरातरूपद्वयं ॥ १९७ ॥ १९८ ॥ १९९ ॥ पौलस्त्याषवात्पौलस्त्यो विधीयते तस्यापितोराषवः पौलस्त्याषवो गमचंद्रस्तस्मादिति ॥ १९० ॥ स्थलास्थर
 शुक्लसंज्ञकं लिंगं पर्वतं द्रुधमादनात् ॥ स्वयमाविरभूदत्र तस्मात्पान्यायां गणाधिपत् ॥ ४७ ॥ विलोक्य भूषुर्वलिंगं भूषुर्वः वर्महः परे ॥ निवसति जनाः
 पुण्याः सुचिरादिव्यभोगिनः ॥ ४८ ॥ हाटकेशं महालिंगं भोगवत्या समायुतम् ॥ सप्तपातालतलतलहयांतस्वयं विभो ॥ ४९ ॥ शेषवासुकिमुक्तैश्च तद्ग
 सादो महानिह ॥ मणिमणि कयत्नौ धौर्निस्माथि प्रयत्नतः ॥ १९० ॥ तच्छिगं हाटकमयं तन्मालाभि रचितम् ॥ ईशानेश्वरतः प्राच्यां पूजनीयं प्रयत्नतः ॥
 ॥ १९१ ॥ मन्त्रितोऽप्यर्च्यते लिंगं नरः सर्वसदृद्धिमान् ॥ शुक्लाभोगान् सख्याताने निर्वाणमृच्छति ॥ १९२ ॥ आकाशात्तारकच्छिगं ज्योतीरूपयिहासतम् ॥
 ज्ञानवायाः पुरोभागे तच्छिगं तारकेश्वरम् ॥ १९३ ॥ तारकज्ञानमाध्येत तच्छिगं तारकेश्वरम् ॥ ज्ञानवायानरः स्नात्वा तारकेशं विलोक्य च ॥ १९४ ॥ कृतं
 ध्यादि नियमः परितर्ष्य पितामहान् ॥ धृतमौनवतो धीमान्यावच्छिगं विलोकनम् ॥ १९५ ॥ मुच्यते सर्वपापेभ्यः पुण्यं प्राप्नोति शाश्वतम् ॥ अतिचतारकज्ञानं
 यस्माच्चानाद्रिमुच्यते ॥ १९६ ॥ किराताच्च किरातेशहृहचा विर्बभूवह ॥ किरातरूपो भगवान्यत्र देवोऽभवत्पुत्रा ॥ १९७ ॥ तस्मिन् तैश्च लिंगं धारयन्
 श्वरादनु ॥ नमस्कृत्य नरो जातु न मातुरुदरेशयः ॥ १९८ ॥ लंकापुर्यः समागच्छन्मरुके चरसंज्ञकम् ॥ लिंगं यदर्वनपुंसानभयशसंभवेत् ॥ १९९ ॥
 नैर्ऋत्यादिशितलिंगैर्नैर्ऋते चरसंज्ञकम् ॥ पौलस्त्याषवात्पश्चात्पूजितं सर्वदुष्टहृत् ॥ १९० ॥ पुण्यं जलप्रियलिंगं जललिंगं स्थलादपि ॥ आद्यतं
 तच्छगङ्गायाजलमध्यव्यवस्थितम् ॥ १९१ ॥ तत्रासादोऽद्भुततरो मध्ये गंगं निरीर्यते ॥ सर्वधातुमयः श्रेष्ठः सर्वतत्तमयः शुभः ॥ १९२ ॥ अद्यापि दृश्यते
 कैश्चिपुण्यसंभारगौरवात् ॥ श्रेष्ठं लिंगं मिहायांततीर्थो कोटीश्वरादपि ॥ १९३ ॥ कोटिलिंगे शेषपुण्यं तच्छिगं स्य निरीक्षणत् ॥ श्रेष्ठं ज्येष्ठे चरापश्चाच्छ्रेष्ठ
 सिद्धिप्रदायकम् ॥ १९४ ॥ वडवास्यात्समुद्रतल्लिंगमत्रानले चरम् ॥ नले च पुरोभागे पूजितं सर्वसिद्धिदम् ॥ १९५ ॥ आगत्य विरजस्तीर्थं देवदेवलि
 चनः ॥ लिंगवनादिसंसिद्धे ब्रुवतस्थे त्रिविधे ॥ १९६ ॥ पुण्येपिलिपिलतीर्थे सवांताः कप्रदे ॥ आविरचक्रस्वयं देवैर्ऋतकोमरकंटात् ॥ १९७ ॥

लिंगात् ॥ १९१ ॥ मध्ये गंगं गायत्र्यमध्ये ॥ १९२ ॥ कोटीश्वरात्स्थानादिति शेषः ॥ १९३ ॥ १९४ ॥ वडवास्याद्ब्रह्मवतलात्सादित्यर्थः ॥ १९५ ॥ विरजस्तीर्थं जाजपुस्त्यनाभिगयास्थं यत्र विरजाल्या
 चंडिका तस्मात् ॥ १९६ ॥ अमरकंटात् ॥ मालवेद्वान्तं गते वातीस्थात् ॥ १९७ ॥

शितस्वरूपं कदापि दुर्वभूक्तमदाह ॥ तदार्थालगम् ॥ कथंभूतम् ॥ तारकक्षेत्राकरः मणवः सपक्षेत्रपुल्लिखस्थानं यत्ततथा ॥ ६८ ॥ तदाकृतिप्रणवाकृति ॥ ततस्तदातदाकृती
 तिकाचिद् ॥ यत्तदाद्यप्रणवाद्यताएकक्षेत्रमविशुक्ततदाकृतिक्षेत्रकृतीतितदाव्याकर्तव्यम् ॥ ६९ ॥ आयतनानिस्थानानिआनिनियेयहमानीतवनिन्यर्थः ॥ आगतानीतिक्रान्तिपाठः सचपौ
 नरुक्त्याद्भेयः ॥ तस्मिन्नित्यत्रवीर्याज्ञातव्या ॥ १७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ अद्वाप्रसादाद्यैलालादिश्रद्धयाप्रसादाः श्रद्धाप्रसादाः सचासौलालादिश्रतम् ॥ मुदाप्रसाद्योतिक
 तदाद्यतारकक्षेत्रं यदांगानचगता ॥ यदैवाविरभूत्काशीत्रैलोक्योद्धारणायै ॥ ६८ ॥ तदाकृतिमहङ्गिंस्वयमाविरभूत्ततः ॥ महिमानंनतस्यान्यः परिवे
 त्तिविभोक्ते ॥ ६९ ॥ एतान्यायतनानिआनिनायमहातिच ॥ शेषयित्वांशमात्रं चतस्मिन्क्षेत्रेनिजेजे ॥ ७० ॥ इहायातानिपुण्यानिसर्वभावे
 ननान्यथा ॥ प्रासादाः सर्वतश्चैर्षास्याअभ्रंलहाविभो ॥ ७१ ॥ बहुधातुमयाश्रित्वाः सर्वत्रसमुज्ज्वलाः ॥ येषां कलशमात्रस्यदर्शनान्मुक्तिराप्यते ॥ ७२ ॥
 श्रुत्वापिनामचैतेषांलिंगानां सुरसत्तम ॥ अपिजनसहस्रोऽथाः क्षीयंते पापराशयः ॥ ७३ ॥ इदानींकोनिदेशोत्रमयादुष्टेयईशितः ॥ प्रसादीश्रित्यतासो
 पिसिद्धोमंतव्यएवहि ॥ ७४ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ श्रुत्वेतिनंदिनोवाक्यं देवदेवेश्वरोहरः ॥ अद्वाप्रसादाशैलालादिमिदंप्रोवाचकुंभज ॥ ७५ ॥ ॥
 श्रीदेवदेवउवाच ॥ ॥ सायूक्तंतत्व्यानंदिन्सदानंदविधायक ॥ विधेहिमेनिदेशंचंडीव्यापारयाधुना ॥ ७६ ॥ नवकोत्बस्तुचमुंडायायत्रनिवसतिहि ॥
 स्वदेवताभिः सहिताभूतवेतालभैरवैः ॥ ७७ ॥ ताः पुरीरक्षणार्थायसवाहनबलायुधाः ॥ प्रतिदुर्गदुर्गहूपाः परितः परिवासय ॥ ७८ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥
 नंदिनसंनिदेश्येतिमृडान्यासहितोमृडः ॥ ययौत्रैविष्टपक्षेत्रं मुक्तिबीजप्ररोहणम् ॥ ७९ ॥ शिलादतनयोष्यैशीमृडन्याज्ञांविधायच ॥ आहूयसर्वतो
 दुर्गाः प्रतिदुर्गन्यवेशयत् ॥ १८० ॥ निशम्याध्यायमेतंचपुण्यायतनगर्भणम् ॥ नरः स्वर्गापवर्गौचप्राप्तुयाच्छूड्यक्रमात् ॥ ८१ ॥ श्रुत्वाष्टपष्टिमतां
 वैमहायतनसंश्रयम् ॥ नजातुप्रविशेन्मृत्योर्जनन्याजाठरीदरीम् ॥ १८२ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितार्थाचतुर्थेकाशीखंडे
 उत्तरार्थेऽष्टपष्टयायतनसमागमोनामैकोनसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ६९ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ कात्यायनेयकथयनंदिनाविश्वनंदिना ॥ यथाव्यापा
 रितदिव्योदेवदेवनिदेशतः ॥ १ ॥ अविमुक्तस्यरक्षाथयत्रयादेवताः स्थिताः ॥ प्रसादं कुरुमेदेवताः समाचक्ष्वतत्त्वतः ॥ २ ॥ इत्यगस्त्युदितं श्रुत्वा महा
 देवतानूद्ववः ॥ कथयामासायायत्रस्थिताऽऽनंदवनेमुदा ॥ ३ ॥

चिपाठस्तदास्पष्टवार्थः ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ऐशमिश्रिंबोधिनोम् ॥ १८० ॥ ८१ ॥ दरीकन्दराम् ॥ १८२ ॥ इतिश्री० काशीखंडटीकायामैको
 नसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ६९ ॥ ॥ ४४ ॥ ब्रह्मयज्ञेसप्ततितमोमहापापापहरेष्टणाम् ॥ देवतानामधिष्ठानं वर्धयंतिसुखावहम् ॥ १ ॥ सायूक्तंतत्व्यानंदिन्यादिनाविश्वेनेचण्डीः परिवारये
 ल्युक्तमतस्तासापरिवर्सांश्रीलुंकार्तिकेयमभ्यर्थयति ॥ कात्यायनेत्येति ॥ कात्यायनीभवातीतस्याऽप्यात्यंयनेयस्यस्तवोपधनं तथा ॥ १ ॥ २ ॥ अगस्तिसहदोष्यस्ति ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ समन्वितैःसाहितैः ॥ ८ ॥ ९ ॥ वाराणस्याविशालाक्षीति ॥ तदुक्तमात्से ॥ वाराणस्याविशालाक्षीविमलपुरुषोत्तमे ॥ रुक्मिणीद्वारसयातुराधावृन्दन्वनेने
इति ॥ उग्रहस्त्रिभुजैर्वैचैरित्यर्थः ॥ १० ॥ उग्रहोचितानं चन्द्रतप्तहृदितयावत् ॥ दुकूलैःक्षीमैः ॥ ११ ॥ अप्यक्षयणीयवप्रवृत्तिपिण्डव्यस्यसूत्रैणसम्बन्धः ॥ १२ ॥ पठंस्थानम् ॥ १३ ॥
स्वद्वंउवाच ॥ वाराणस्याविशालाक्षीक्षेत्रस्यपरमेहदा ॥ विशालतीर्थगंगायांस्त्राष्ट्रवृष्ट्यवस्थिता ॥ ४ ॥ स्नात्वाविशालतीर्थेवैविशालाक्षीं
प्रणम्य च ॥ विशालभतेलक्ष्मीपरत्रेहशर्मदाम् ॥ ५ ॥ भाद्रकृष्णतृतीयायासुषोणपौर्णुमिः ॥ कृत्वाजगरणरात्रौविशालाक्षीसमीपतः ॥ ६ ॥
प्राग्भोज्याःप्रयत्नेनचतुर्दशकुमारिकाः ॥ अलङ्कृतायथाशस्त्यास्रगंबरविभूषणैः ॥७॥ विधायपारणंपश्चात्पुत्रमृत्यसमन्वितैः॥सम्यग्वाराणसीवासफलं
लयेतकुंभज ॥ ८ ॥ तस्यातिथौमहायात्राकायक्षेत्रनिवासिभिः ॥ उपसर्गप्रशान्त्यर्थनिर्वाणकमलाप्तये ॥ ९ ॥ वाराणस्याविशालाक्षीपूजनीयाप्रय
त्नतः ॥ द्यूर्दोषैःशुभैराल्यैरुपहारैर्नोहैः ॥१०॥ मण्डुकाढालंकारैर्विचित्राच्छेवचामरैः ॥ शुभैर्नूपुमूक्तैश्चदुकूलैर्गंधवासितैः ॥ ११॥ मोक्षलक्ष्मी
समृद्धयथयत्रकुत्रनिवासिभिः ॥ अयत्नपमापियहत्तंविशालाक्ष्यैर्नरोत्तमैः ॥ १२ ॥ तदानंत्याजयतमुनेलोकद्वयेपिहि ॥ विशालाक्षीमहापठेदत्तं
जंतदुत्स्तुतम् ॥ १३ ॥ मोक्षस्तस्यपरीपाकोनत्रकायाविचारणा ॥ विशालाक्षीसमर्चतिरूपसंपत्तियुक्पतिः ॥ १४ ॥ प्राप्यतेत्रकुमारिभिरुणशी
लाढलक्ष्मतः ॥ शुर्वणीभिःसुतनयगोवंश्याभिर्गोभंसभवः ॥ १५ ॥ असौभाग्यवतीभिश्चसौभाग्यमहादायते ॥ विधवाभिनवैधव्यपुनर्जन्यन्मातरेक्कीचत् ॥
॥ १६ ॥ सीमंतीभिःपुंभिर्वापरनिर्वाणमिच्छुभिः ॥ श्रुताहृद्यार्चिताकाश्याविशालाक्ष्यमिलाषदा ॥१७॥ ततोऽन्यच्छलितातीर्थगंगाक्षेशवसन्निधौ ॥
तत्रास्तिलितादेवीक्षेत्रशार्करीपरा ॥ १८ ॥ साचभूज्याप्रयत्नेनसर्वसंपत्समृद्धये ॥ ललितापूजकानंचजातुविघ्नोनेजायते ॥ १९ ॥ इयंकृष्णाद्विती
याथाललितापरिपूर्यवै ॥ नारीवापुषोवापिलभतेवाङ्छितंपदम् ॥ २० ॥ स्नात्वाचललितातीर्थेखलितांप्रणपत्यवै ॥ लभेत्सर्वत्रालिख्ययद्गतद्वा
ऽसुखयच ॥ २१ ॥ मुनेविश्वजुजागौरीविशालाक्षीपुरःस्थिता ॥ संहरतीमहाविघ्नक्षेत्रमत्किञ्चांसदा ॥ २२ ॥ शारदंनरात्रंचकायायात्राप्रयत्नतः ॥
देव्याविश्वजुजायवैसर्वकामसमृद्धये ॥ २३ ॥ योनविश्वजुर्देवीवाराणस्यांनमेन्नः ॥ कुतोमहोपसर्गभ्यस्तस्यातिदुरात्मनः ॥ २४ ॥ यैस्तुविश्वमु
जादेवीवाराणस्यांस्तुतार्चिता ॥ नहितांस्विघ्नसंघतोबाधेतुसुकृतात्मनः ॥ २५ ॥ अन्यास्तिकाश्यांवारहाहक्रतुवाराहसन्निधौ ॥ तांप्रणय्यन्गो
भक्त्याविपदबधौनमजति ॥ २६ ॥

परीपाकःफलम् ॥ १४ ॥ अत्रकाश्याम् ॥ जगतीतिवा ॥ शीलमाचारः ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ लालित्यसौभाग्यम् ॥ यद्गतद्वाअसुखयचपत्किचि
त्सुकृत्यर्थः ॥ यत्रतत्रस्थितोपिचेतिकीचिद् ॥ २१ ॥ २२ ॥ शारदशारत्सम्बन्धि ॥ सादरभित्तिकाचिद् ॥ सादरभित्तिकाचिद् ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥

अरिर्जनीशुभर्त्सनी ॥ २७ ॥ गजराजस्थास्थितागजराजोपेरवतःसाएरथस्तत्रास्थिता ॥ २८ ॥ बर्हि्यानगामयुरथगा ॥ प्रेक्षणीयाद्रष्टया ॥ अर्चनीयतिक्वचित् ॥ २९ ॥ महेश्वरादित्यत्र
 हेराव्भित्किचित् ॥ महावृषभमहाधर्मस्तत्सृद्धिदात्पनेकगोवृषससृद्धिदावा ॥ ३० ॥ समुद्यत्क्रमस्यदोःसम्युक्त्वलसुदुर्शनमनोहरहस्ता ॥ ३१ ॥ गलत्कमण्डजुलुलकाताडिताहिताक्षर
 कुंडिवारिगंडूषपातितिविषका ॥ ३२ ॥ निजतत्त्वब्रह्मात्मतत्त्वम् ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ आम्यञ्चक्रोच्चर्तनीत्राम्यञ्चक्रस्य उच्चर्तनीत्राम्यञ्चक्रेण उच्चार्तनीर्तनीन्याख्या
 शिवदूतीतुतत्रैवद्रष्टव्याऽऽपद्धिनाशिनी ॥ आनंदवनक्षार्थमुद्यच्छूलारितर्जनी ॥ २७ ॥ वज्रहस्ताथाचैर्द्रीगजराजस्थास्थिता ॥ इंद्रशादक्षिणेभार्गेऽ
 चितासंपत्करीसदा ॥ २८ ॥ स्कंदेश्वरसमीपतुकौमारीबर्हि्यानगा ॥ प्रेक्षणीयाप्रयत्नेनमहाफलसमुद्रये ॥ २९ ॥ महेश्वरादक्षिणतोर्द्वीमाहेश्वरी
 नरैः ॥ वृषयानवतीपूज्यामहावृषससृद्धिदा ॥ ३० ॥ निर्वाणनरसिंहस्यसमीपेमोक्षकक्षिभिः ॥ नारसिंहोसमवर्थावसमुद्यत्क्रमस्यदोः ॥ ३१ ॥
 हंसयानवतीब्राह्मीब्रह्मेशात्पश्चिमस्थिता ॥ गलत्कमंडलुजलुलकाताडिताहिता ॥ ३२ ॥ ब्रह्मविद्याप्रबोधार्थकार्श्यापूज्यादिनेदिने ॥ ब्राह्मणैर्येतिभि
 नित्यनियंतजत्त्वावबोधिमिः ॥ ३३ ॥ शार्ङ्गचापविनिर्मुक्तमहेषुभिरितस्ततः ॥ उस्तादयतीप्रत्यूहान्कार्श्यानारायणार्थश्रयेत् ॥ ३४ ॥ प्रतीच्यगोपिगो
 विंदुद्भ्राम्यञ्चक्रोच्चतर्जनीम् ॥ नारायणीयःप्रणमेत्तस्यकार्श्यामहोदयः ॥ ३५ ॥ ततोर्गोविरूपक्षीर्द्वयन्याउददिदिशि ॥ पूजयित्वा नरोभक्त्यावाच्छिता
 लभतोश्रियम् ॥ ३६ ॥ शैलेश्वरीसमभ्यच्यशैलेश्वरसमीपगा ॥ तर्जयतीचतर्जन्याससर्गसुपसर्गजम् ॥ ३७ ॥ चित्रकूपेनरःस्नात्वाविचित्रफले
 नृणाम् ॥ चित्रशुतेश्ववीर्यचित्रघटांप्रपूज्यच ॥ ३८ ॥ बहुपातकयुक्तोपित्यक्तधर्मथोपिवा ॥ नचित्रशुलेख्यःस्याच्चित्रघटावकोनरः ॥ ३९ ॥
 योषिद्ब्रह्मपुरोधेवापिचित्रघटानयोर्वयेत् ॥ कार्श्याविभ्रसहस्राणितसेवतेपदेपदे ॥ ४० ॥ चैत्रशुक्लतीयायांकार्श्यायात्रायत्नतः ॥ महामहोत्सवःकार्योनि
 शिजागणंतथा ॥ ४१ ॥ महापूजोपकरणैश्चित्रघटांसमर्च्यच ॥ शृणोतिनांतकस्येहघटांमहिषकंठगाम् ॥ ४२ ॥ चित्रागदेश्वरप्राच्यांचित्रतीर्वा
 प्रणम्यच ॥ नजातुजंत्विक्षेतिचित्रायमयातनाम् ॥ ४३ ॥ भद्रकालेनरोहद्वानभद्रंशयतिक्वचित् ॥ भद्रनगस्यपुरतोभद्रवाप्यांकृतोदकः ॥ ४४ ॥
 हरसिद्धिप्रथनेनपूजयित्वा नरोत्तमः ॥ महासिद्धिमवाप्नोतिप्राच्यांसिद्धिविनायकात् ॥ ४५ ॥ विधिंसंपूजयिविधिविधैरुणहारकैः ॥ विविधांलभते
 सिद्धिविधेश्वरसमीपगाम् ॥ ४६ ॥ प्रयागनीथसुस्नातो जनोनिगडभंजनीम् ॥ सभाजयित्वा नोजालुनिगडैःपरिवाच्यते ॥ ४७ ॥ भौमवारसदापूज्या
 देवीनिगडभंजनी ॥ कृत्वैकशुक्लभतयात्रबंदीमोक्षणकाम्यया ॥ ४८ ॥

शंभुलियस्याःसातथैतवा ॥ ३५ ॥ देवयानीकाव्यसुता ॥ ३६ ॥ संसर्गदोषम् ॥ उपसर्गजमुत्पत्तजम् ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ लेख्योलेखनविषयः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥
 ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ निगडोलोहशुंखलम् ॥ सभाजयित्वापूजयित्वा ॥ ४७ ॥ एकशुक्लमोक्षभोजनम् ॥ एकमक्तमितिपटोएकात्रामित्यर्थः ॥ बंदीबद्धस्तस्यमोक्षणकाम्यया ॥ यद्वा बंदीतितस्या

नाम ॥ अतस्त्वस्यसिर्वादिदुष्प्रामिति ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ काशीसिद्धहारिणी संदेहःसंशयःकाशीभरणेनमुक्तिर्भवतिनवत्यादिरूपः ॥ संशोतिपाठमदंशइत्यसंदोविप्रसक्तद्वारिणी ॥ ५१ ॥
वनटंकमालुहटंकदस्ता ॥ टंकटाकीप्रतिद्वम् ॥ तीर्थराजभयागः ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ दक्षिणेवामेहस्वेतिशेषः ॥ अमघदामितिच्छेदः ॥ ५५ ॥ सिद्धलक्ष्मीत्यत्रसिद्धिलक्ष्मीति

संस्कारबंधविच्छित्तिमपिच्यत्तिसाचित्वा ॥ गणनाश्रुबलदीनाकाचतस्याःसमर्चनात् ॥४९॥ दूरस्थोपिहियोबंधुसोपिशिप्रसंभेष्यति ॥ बंदीपदुजुषां
कुक्षिश्रद्धयानात्रसंशयः ॥ ५० ॥ किंचिन्नियममालंब्यव्यदिसापारिषेविता ॥ कामानुर्यतिक्षिप्रंकाशीसिद्धहारिणी ॥ ५१ ॥ वनटंककरादेवीभक्त्यं
धनभेदिनी ॥ कंकनपूरयेकामंतीर्थराजसमीपगा ॥ ५२ ॥ देवीपशुपतेःपश्चादमृतेभ्रसन्निधौ ॥ स्नात्वाचैवामृतेकूपेनमनीयाप्रयत्नतः ॥ ५३ ॥ वृज
यित्वा नरोभक्त्यादेवताममृतेश्वरीम् ॥ अमृतत्वभजेदेवतयादंजुजसेवनात् ॥ ५४ ॥ धारयंतीमहाभयामाममृतत्वस्यकमंडलुम् ॥ दक्षिणेऽभयदात्रादे
ध्यात्वाकोनाऽमृतत्वभाक् ॥५५॥ सिद्धलक्ष्मीजगद्धात्रिप्रतीच्याममृतेश्वरात् ॥ प्रपितामहालिंगस्यपुरतःसिद्धिदाचिता ॥५६॥ प्रासादसिद्धलक्ष्मश्च
विलोक्यकमलाकृतिम् ॥ लक्ष्मीविलाससंज्ञचकोनलक्ष्मीसमाश्रुयात् ॥५७॥ ततःकुब्जाजान्मत्तानलकूबरलिंगतः ॥ पूजनीयापुरोभागेप्रपितामहप
श्चिमे ॥ ५८ ॥ उपसर्गान्शेषांश्चकुब्जाहरतिपूजिता ॥ तस्मात्कुब्जाप्रयत्नेनपूज्याकाश्यांशुभार्थिभिः ॥ ५९ ॥ कुब्जांश्वेशंलिंगंनलकूबरपश्चिमे ॥
त्रिलोकसुंदरीपौरितत्रार्च्यभाष्यदायिनी ॥ ६० ॥ त्रिलोकसुंदरीसिद्धिदद्यान्नैलेक्यसुंदरीम् ॥ वैधव्यंनात्यंतैक्कापितस्यदेव्याःसमर्चनात् ॥ ६१ ॥
दीप्तानाममहाशक्तिःसांज्ञादित्यसमीपगा ॥ देदीप्यमानलक्ष्मीकाजायतेतत्समर्चनात् ॥ ६२ ॥ श्रीकंठसन्निधौदेवीमहालक्ष्मीजगजनिः ॥ स्नात्वाश्री
कुंडतीर्थेत्समच्यार्जगदंबिका ॥ ६३ ॥ पितृन्संतप्यविधिवत्तीर्थश्रुंङ्गसंज्ञिते ॥ दत्त्वादानानिविधिवन्नलक्ष्म्यापरिमुच्यते ॥ ६४ ॥ लक्ष्मीति
त्रंभापीठंसाधकस्यैवसिद्धिदम् ॥ सायकस्तत्रमंत्रांश्चनरःसिद्धिमवाश्रुयात् ॥ ६५ ॥ संतिपाठान्येनकानिकाश्यासिद्धिकरण्यपि ॥ महालक्ष्मीति
ठस्रमनान्यलक्ष्मीकरंपरम् ॥ ६६ ॥ महालक्ष्म्यष्टमप्राप्यतत्रयात्राकृतांगुणाम् ॥ संयुजितेहविधिवत्पद्मासनमुचति ॥ ६७ ॥ उत्तरेतुमहालक्ष्म्या
द्वयकंठीकुठारपृक् ॥ काशीविघ्नमहावृक्षाच्छिन्नचित्प्रतिवासम् ॥ ६८ ॥ कौमीशक्तिमहालक्ष्मीदक्षिणेपारशपणिका ॥ वध्रानिचिन्नसंज्ञातंक्षे
त्रस्यास्यप्रतिक्षणम् ॥ ६९ ॥

कचित् ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ उपसर्गानुत्पत्तात् ॥ ५९ ॥ १६० ॥ ६१ ॥ देदीप्यमानलक्ष्मीकाञ्जलियमकाश्यामानकाल्पः ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥

॥ १७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ पृष्ठध्वजप्राणिसुद्रशाखा ॥ ७४ ॥ महाष्टम्यामाश्विनशुक्रायाम् ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ विघ्नसंहतिविघ्नसमूहम् ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ जाका
 शोष्ठीमाकाशोच्चोष्ठीमित्यर्थः ॥ वराधरापृष्ठध्वजरोष्ठीमित्यर्थः ॥ ८० ॥ कर्त्रीश्रुतिका ॥ स्नायुगङ्गान्नाच्यावसायामासमभवधातुविशेषोणेत्यावत् ॥ नद्धावद्धाम् ॥ दुष्टानामासादिभक्षणैतत्कथ्य
 सापूजितास्तुतामर्त्यैश्चेत्रसिद्धिप्रयच्छति ॥ वायव्यां च शिखीचंडीक्षेत्रसार्करिपरा ॥ ७० ॥ खादंतीविघ्नसंघातं शिखीशङ्करोति च ॥ तस्याः संदर्श
 नात्पुंसान्श्यतिव्याधयोखिलाः ॥ ७१ ॥ भीमचंडच्युत्तद्भारसदारक्षेदंतं द्रिता ॥ भीमेश्वरपुरतः पाशुमुद्गधारिणीम् ॥ ७२ ॥ भीमचंडीनरोद्गृभी
 मकुंडकुतोदकः ॥ भीमाकृतत्रैवैपश्येद्यास्याः दूतान्कचिच्छ्रुती ॥ ७३ ॥ छागक्नेश्वरीदेवीदक्षिणेवृषमध्वजात् ॥ अहर्निरांशस्यतिविघ्नौघतरुपुच्छयाच ॥
 ७४ ॥ तस्यादेव्याः प्रसादेन कशीवासः प्रलभ्यते ॥ अतः छागेश्वरीदेवीमहाष्टम्यां प्रपूजयेत् ॥ ७५ ॥ तालजंघेश्वरीदेवीतालवृक्षकृतयुवा ॥ उत्साद्य
 तिविघ्नौघानानंदवनमध्यगान् ॥ ७६ ॥ संगमेश्वरालिंगस्यदक्षिणविकटाननाम् ॥ तालजंघेश्वरीनत्वानविघ्नैरभिभूयते ॥ ७७ ॥ उद्दालकेऽक्षरङ्गिनातीर्थ
 उद्दालकाभिधे ॥ याम्यांचयमदंष्ट्रूरुव्याचर्वयेद्विघ्नसंहतिम् ॥ ७८ ॥ प्रणतयमदंष्ट्रयैस्तीर्थेचोद्दालकाभिधे ॥ कृत्वापिपापसंघातनयमाद्विः श्रुतीहते ॥
 ७९ ॥ दारुकेऽश्वरतीर्थेतुदारुकेऽशसमीपतः ॥ पातालतालुवदनमाकागोष्ठीं चराधराम् ॥ ८० ॥ कपालकर्त्रीहस्तांचब्रह्मांडकवलप्रियाम् ॥ शुक्रोदरी
 स्नायुबद्धांचर्ममुंडेतिविश्रुताम् ॥ ८१ ॥ क्षेत्रस्यपूर्वदिग्भांगंक्षतींविघ्नसंघतः ॥ लसत्सहस्रदोर्दंडज्वलत्केकरवीक्षणाम् ॥ ८२ ॥ पृगवारप्रयुग्मः रत
 न्यस्तारिसोदकाम् ॥ द्वीपिकृत्तिपरीधानांकटुकाद्दहासिनीम् ॥ ८३ ॥ मृणालनालवतीं चर्वतीमस्थिपापिनः ॥ शूलप्रभोतदुर्बुतक्षेत्रद्रुक्लि
 वराम् ॥ ८४ ॥ कपालमालाभरणांमहाभीषणरूपिणीम् ॥ चर्ममुंडानरोनत्वक्षेत्रविघ्नैर्नबाध्यते ॥ ८५ ॥ यथैवचर्ममुंडेषामहारुंडापितादशी ॥ एतावा
 नेवभेदोऽस्यरुंडस्रभूषणात्वियम् ॥ ८६ ॥ क्षेत्रसार्प्रकुरुतउभेद्व्योमहाबले ॥ हंसस्यौकरतालीभिरन्योन्यदोः प्रसारणात् ॥ ८७ ॥ हयग्रीवैः चरेतीर्थलो
 लाकंदुत्तरेसदा ॥ महारुंडप्रचंडास्यातिष्ठतेभक्तविघ्नहृत् ॥ ८८ ॥ चर्ममुंडामहारुंडाकथितेयुदेवते ॥ तयोरंतरतस्तिष्ठेच्चमुंडासुंडारूपिणी ॥ ८९ ॥
 सामित्यर्थः ॥ ८९ ॥ लसत्सहस्रमपरिमितादोर्दंडायस्यास्ताम् ॥ ज्वलतिकेकराणिसिमेगतानिवीक्षणांनिनेत्राणिनिस्यास्ताम् ॥ एकमद्यपाठेकमधायः ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥
 मुंडस्रभूषणाकलन्धमालाभरणा ॥ यदाहामरः ॥ कर्चदोर्दंडमक्षियाम् ॥ ८६ ॥ दोः प्रसरणाद्द्वस्तमसरणात् ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ मुदैः कृत्वारूपवैतैर्यथाः सामुंडारूपिणी ॥ चंडरूपिणीतिक्वचित् ॥ ८९ ॥

१ ईकारव्याप्यम्, इकारस्थगुणैवेति ।

॥ ९० ॥ अर्धरमाः ॥ नैऋत्यर्धविलयाख्याम् ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ॥ इति श्रीरामानन्दकृतायां काशीखंडटीकायां सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७० ॥
 ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ अथैकस्मृतिरस्येऽध्यायेऽयन्तमनोरमे ॥ दुर्गान्नाम्नेऽद्भुद्वस्ववर्ण्येतिरारक्रमः ॥ १ ॥ पूर्वोऽध्यायविदुर्गदिवीव्यवस्थितेषु तत्रपुच्छति ॥ १ ॥ २ ॥ अथे
 त्यत्रयव्यक्तिपाठेऽथमांतां चोक्तिल ॥ ३ ॥ स्वसाल्कृताआत्मनाधीनाः शृताः ॥ स्वसुजमातःस्त्रीवहस्वबलेन ॥ ४ ॥ ५ ॥ स्वयमात्रानेव तत्रथानिऋतीतिक्वचित् ॥ तपस्यतायत्रयत्रयारथीतिह

एतस्तिस्तः प्रयत्नेन पूज्याः क्षेत्रनिवासिभिः ॥ धनधान्यप्रदाश्चैताः पुत्रपौत्रप्रदाहमाः ॥ ९० ॥ उपसर्गानमूर्ध्वतिदुर्गैः श्रेयसीश्रियम् ॥ स्मृताहृदन्ताः
 स्पृष्टाः युजिताः श्रद्धयानैः ॥ ९१ ॥ महारुंडाप्रतीच्यांचेद्वीस्त्रेश्वरीशुभा ॥ भविष्यकथयत्स्वप्नेभक्तस्याप्रेतुभाशुभम् ॥ ९२ ॥ तत्रस्वप्नेऽर्लिङ्ग
 देवीस्विनेश्वरी तथा ॥ स्नात्वासिसंगमेषु येऽस्मिन्कास्मिंस्तिथ्यावपि ॥ ९३ ॥ उपोषणपरोधीमात्रारिवारुषोपिवा ॥ संपूज्यस्थडिलशयः स्वप्ने भवि
 विलोकयेत् ॥ ९४ ॥ अद्यापि प्रत्ययस्तत्रकार्येषु विजानता ॥ भूतं भाविभक्तसर्वदेवत्वनेश्वरीनिशि ॥ ९५ ॥ अष्टयांच चतुर्दश्यां नः श्यानिशिवादिना ॥
 प्रयत्नतः समर्च्यसाक्षात्ज्ञानार्थिभिर्नैः ॥ ९६ ॥ स्वप्नेऽध्याश्रवारुण्यांदुर्गादेवीव्यवस्थिता ॥ क्षेत्रस्य दक्षिणमांगसासैवोभिरशति ॥ ९७ ॥
 इति श्रीस्कदिमहापुराणैकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेऽध्यायकार्शीखंडउत्तरार्धेऽवताधिष्ठानं नाम सप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७० ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥
 कथं दुर्गेतिवैनामदेव्याजातसुमासुत ॥ कथंचकाश्यांसासेव्यासमाचक्षेतिमामिह ॥ १ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ कथयामिमहद्भुद्वेयथाक्कलशर्मभम् ॥
 दुर्गानामाभवद्देव्याथसेव्याचसाधकैः ॥ २ ॥ दुर्गानाममहादेयोरुद्वैत्यांगजोभवत् ॥ यश्चतथातपस्तीप्रभुभ्योजयत्वमातवान् ॥ ३ ॥ ततस्तेषां
 खिलालोकोभुवः स्वभुखापि ॥ स्वसाल्कृताविनिर्जित्यरणेश्वभूमनपदमाददे ॥ तस्माच्चसाद्रिमुक्त्वा नितपांस्यतितपस्विभिः ॥ स्वयमग्निः स्वययशी
 धनदोभूतस्वबली ॥ ५ ॥ स्वयमीशानरुद्रार्कवमूनपदमाददे ॥ तस्माच्चसाद्रिमुक्त्वा नितपांस्यतितपस्विभिः ॥ ६ ॥ नवेदाध्ययनंच कुत्रह्येणास्तद्रय
 र्दिताः ॥ यज्ञवादाविनिर्ध्वस्तास्तद्रैरतिदुःसहैः ॥ ७ ॥ विध्वस्ताब्दशुशःसाध्यस्तैरामार्गकृतास्पदैः ॥ प्रसभंचपस्वानिअपहृत्यदुर्गासदाः ॥ ८ ॥
 अमोक्षिषुर्दुर्गचाराः क्रूरकर्मपरिश्रहाः ॥ नद्योविमार्गगाआसञ्जलंतिनथाप्रयय ॥ ९ ॥ ज्योतीषिनप्रदीप्यंतितद्रयाकुलितान्यहो ॥ दिग्बधूवसन् न्याद
 निच्छथानिसमंततः ॥ १० ॥ धर्मक्रियाविलुप्ताश्चमृत्ताः सुकुतेतराः ॥ तप्वजलदीभूयवपुर्नजलीलया ॥ ११ ॥

चित् ॥ ६ ॥ यज्ञवादाभ्यस्थानानि ॥ ७ ॥ अमार्गकृतास्पदैः पाण्डमार्गकृताश्रयैः ॥ अमार्गकृतादीरतिक्वचित् ॥ प्रसभं बलात्कारेण ॥ दुरासदादुर्गमाः ॥ ८ ॥ अमोक्षिषुर्दुर्गजुः ॥ अरक्षिपुरे
 विवापाठः ॥ क्रूरकर्मणोभयहासृत्याद्याः क्रूरकर्मणांवापिप्रग्रहेषुवितेथा ॥ ९ ॥ वसनानिक्वाणि ॥ वदनीतिक्वचित् ॥ विच्छयानि विगतक्रान्ति ॥ १० ॥ मुकुतेतराः भवमाः ॥ ११ ॥

अनुसाध्यापितापि ॥ अथकेसिनावेध्याअफलाअपि ॥ यदाहामरः ॥ वंध्योऽफलोवेकेशीचेति ॥ १२ ॥ १३ ॥ विपण्डुधोविपसेविन. ॥ १४ ॥ ननुकुलीनत्वात्सदाचारत्वाच्च महात्मना वडेधोअतः
 किमितिानुग्रहागतान्सयपीडिताअभिस्मृतयापिवाचानयुजितवतंस्तत्राह ॥ नकौलीन्यमिति ॥ किताहै महत्वायकरणेतेतदाह ॥ एकोमिति ॥ पदंस्थानंस्वीवमथैश्वर्यमित्यर्थः ॥ श्रयःश्रययोर्दुःसहत्वका
 रणमित्यर्थः ॥ लाघवंलघुत्वममहत्त्वकारणमित्यर्थः ॥ १५ ॥ तस्माद्विपद्यापिआपत्कालेपियेदेव्यप्रस्तावैर्मैलिनचित्तानामंगणामंगणकचिकदाचिदपियेनालभेतेनप्राप्तुवतितेधन्याइति ॥ १६ ॥
 तहैमरणमवप्राप्तंस्तत्राह ॥ पंचत्वमेवेति ॥ १७ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥ किंचतश्चेति ॥ १८ ॥

सस्यानितद्रथान्स्तेत्वनुसापिवसुंधरा ॥ सदैवफलानोजातास्तवोध्यवकोशिनः ॥ १२ ॥ बंदीकृताःसुरधीणांपल्यस्तेनातिदपिणा ॥ दिवौकसःश्रुतास्ते
 नसमस्ताःकाननौकसः ॥ १३ ॥ मत्यांअमत्यांस्वयंहयानानपिभयादिताः ॥ अपिसंभाषमात्रेणानञ्चयतिविपज्जुषः ॥ १४ ॥ ॥ भूकदसवाच ॥
 नकौलीन्यंसदृत्तंमहत्वायप्रकरपते ॥ एकमेवपदंश्रेयःपदश्रेणोहिलाघवम् ॥ १५ ॥ विपद्यपिहितेधन्यानयैदन्यप्रणोदिताः ॥ यनैर्मैलिनचित्ताना
 मालभेतेगणंक्वचित् ॥ १६ ॥ पंचत्वमेवहिवरलोकलाघववञ्जितम् ॥ नामरत्वमपिश्रेयोलघवेनसमन्वितम् ॥ १७ ॥ तएवलोकेज्जिदंनिपुत्रश्रजस्त
 एवै ॥ विपद्यापिनगांभीर्थयञ्चेतोब्धिःपरित्यजेत् ॥ १८ ॥ कदाचित्संपदुदयःकदाचिद्विपदुद्गमः ॥ देवाह्वयमपिप्राप्यधीरोधैर्यनहापयेत् ॥ १९ ॥
 उदयानुदयौप्राज्ञैर्द्रष्टव्यैपुण्यवंतयोः ॥ सदैकरूपताऽन्याज्याहर्षोहयोततोऽध्रुवौ ॥ २० ॥ यस्त्वापदंसमासाद्यदैन्यग्रस्तोविपद्यते ॥ दम्यलोकद्वयंनष्टं
 तस्माद्दैन्यंविवर्जयेत् ॥ २१ ॥ आपद्यपिहियेधीराहहलोकैपरत्रच ॥ नतानुनःस्पृशेदापत्तद्वैयैणवधीगता ॥ २२ ॥ श्रृणुज्याश्चिविधुघामेहंशरणं
 गताः ॥ सर्वज्ञेनततोद्वीप्रीरिताऽसुरमर्दने ॥ २३ ॥ माहेश्वरीसमासाद्यभवान्याज्ञाप्रदृष्टवत ॥ अमत्यायाऽभयंदत्त्वासमरायोपचक्रमे ॥ २४ ॥ कालराज्ञी
 समाहूयकांत्यात्रैलोक्यसुंदरीम् ॥ प्रेषयामासरुद्राणितमाहृतुसुरदुहम् ॥ २५ ॥ कालराज्ञीसमासाद्यतैदंत्यदुष्टचेष्टितम् ॥ एवाचैदन्याधिपतेत्यजत्रैलो
 क्यसंपदम् ॥ २६ ॥ त्रिलोकालभतामिन्द्रस्त्वंतुयाहिरिसातलम् ॥ प्रवर्ततांक्रियाःसर्ववेदेत्तावेदवादिनाम् ॥ २७ ॥ अथचेद्वैलेशोऽस्तिनदायाहि
 समाजये ॥ अथवाजीविताकांक्षीतदिंद्रशरणंव्रज ॥ २८ ॥

उदयानुदयाविति ॥ पुण्यवंतयोश्चन्द्रसूर्ययोः ॥ अतस्तयोस्त्विषकरूपताऽन्याज्यानत्याज्या ॥ ततोहर्षोर्वाअध्रुवोनिष्फलावित्यर्थः ॥ २० ॥ आपादैदन्यमरणंद्वेषघाह ॥ यस्त्विति ॥ उपमह
 रति ॥ तस्मादिति ॥ २१ ॥ किंच आपदिति ॥ तद्वैयैणेतच्छब्दोधीरविविषयः ॥ अवधीरितत्यक्तदूरीकृतैत्यर्थः ॥ २२ ॥ ग्रामगिकंपरिसमाप्यप्रकृतमनुवर्णयति ॥ श्रृणुज्याइति ॥ सर्वे
 ज्ञेनसुहरेभ्योऽन्योऽन्यमितिजानतेत्यर्थः ॥ २३ ॥ माहेश्वरीमाज्ञामित्यन्वयः ॥ अमत्यांयैभ्यइतिकचित्पाठः ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ समाजयेत्यन्वयः

मोहितः संभुवः ॥ ४७ ॥ मृत्युमितितक्तव्येषु द्वितीयये ॥ बह्वंस्तवदुपथास्याचयाम्पत्य ॥ शुद्रांतरक्षिणं जप्तुं पालिनः ॥ यद्गहामरः ॥ व्यगारं मुजामंतः पुरं स्यात्स्वर्गधेनम् ॥
 शुद्रांतरक्षिणं यश्चेति ॥ अमलम् ॥ ४८ ॥ वर्षराः षंडाः छिद्रमृगणाहातेयावत् ॥ यद्गहामरः ॥ वंदे वर्षराइति ॥ ४९ ॥ ५० ॥ व्ययुतसंभिताव्रत्रिशतमहस्रपं ॥ काव् ॥
 दशान्त्रेण कटाक्षेणेतियावत् ॥ तेषामभ्येकेषां चिनामानि र्शयेति ॥ दुर्बराभितिसादेन ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ एवमापाततोद्देशाज्ञाप्यपश्चाद्बचनेनाप्याज्ञापयति ॥ बद्धपादौ रिति छे केन ॥ इति स्त
 केवशेषां मुक्तकचराम् ॥ यद्गहामरः ॥ कवरीकेशवशेषेति ॥ केशपाशाभितिपाठेऽपिसंख्याः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ वर्षशरीरम् ॥ अज्ञापित्वद्वादीनि अज्ञापित्वेपि गीयानि ॥ इति ॥

तामेव बह्वंस्तैकादृतीं मृत्योरिवासुरः ॥ शुद्रांतरक्षिणं यथाशुद्रांतं नापयंत्राम् ॥ ४८ ॥ इतितेन समादिष्टाः सर्वे वर्षरासुने ॥ तां यत्तु तां पुं उचि
 नबलवत्सः ॥ ४९ ॥ सातान्भस्मीचकाराशुद्रां कं राजनिताक्षिणा ॥ ततो र्श्यपतिः कुद्रोद्द्वैतान्भस्मसाकृतान् ॥ ५० ॥ क्षणे वै कस्य ॥ ५१ ॥
 ख्ययुतसंभितान् ॥ दशाव्यापारयामास दुर्धं दुर्धुं तुं वाम् ॥ ५१ ॥ सीरपांगारापाणिमुद्गं इमं नहन्तम् ॥ यज्ञारिखल्लोमान युगास्थि ॥ ५२ ॥
 बद्धपाशैर्मिमां दुष्टमानयं चानुदानवाः ॥ विव्यस्तकेषु रानं विव्यस्तं र्शयाम् ॥ ५३ ॥ इति दैन्याधिपादेशा दुर्धुपमु ॥ ५४ ॥ पृथा
 सिमुद्गरधरास्तामादंतं कृतोद्यमाः ॥ ५४ ॥ गिरिद्विगुहवर्माणः शस्त्रास्त्रोद्यतपाणयः ॥ दिगंतं तं परिप्राप्तास्तदुच्छासानिलाहताः ॥ ५५ ॥
 बुद्धैत्युशरत्कोटिमितेषु च ॥ निर्जगाम तः सातु कालरात्रिर्न मोध्यगा ॥ ५६ ॥ न त्वां मुनिनिर्गतां मुजगमुर्महासुराः ॥ कोटिहेति ॥
 यित्वात्पुदेसी ॥ ५७ ॥ दुर्गोनाममहादेत्यः शतकोटिरयावृत् ॥ गजानामर्षुं र्गाद्वयत्रपरिचारितः ॥ ५८ ॥ कोट्यर्षुदेन सहितो हथानां ॥
 पदातिभिरसंख्यातैः पञ्चूर्णितशिलोचयैः ॥ ५९ ॥ उद्गुर्धर्महाभीमैः कृतत्रिजगतीभ्यैः ॥ समेन समहदैस्यो दुर्गः कुद्रो विनिर्गथौ ॥ ६० ॥
 अथ दृष्टमहादेवीं विध्याचलकृतालयाम् ॥ आगत्य कालरात्र्या च निवेदितशासनम् ॥ ६१ ॥ मशुजसहस्रहथ्यां महतेजोभिर्भुङ्क्षि ॥
 रणारणकौतुकसादरम् ॥ ६२ ॥ प्रोद्यं बद्रं सहस्रं शुनिर्निर्जितं शुमानाम् ॥ लाभयामर्धिर्निर्गच्छच्च वचं र्द्रै रुचद्रिकाम् ॥ ६३ ॥

उदुक्तापाणयोपगतौ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ रोदसीद्यावाभूम्योर्गतम् ॥ ५७ ॥ दुर्गं इति ॥ दुर्गोनाममहादेत्यः उद्गुः खर्वेति यथागिभृतीभ्यः ॥ तं पंचभिर्विरोधैः ॥ इति शत
 कोटित्यादिना ॥ अर्षुं शतस्येन दशकोट्यस्य एकमुद्गं दस्यस्य दशमेतत्वं र्नेन ॥ ५८ ॥ केट्यर्षुं र्नेन ॥ पञ्चूर्णितशिलोचयैः ॥ ५९ ॥ मशुजस्य
 आबाहैः ॥ समहदैत्यः ॥ महादेवैः सहस्रहथ्याः ॥ ६० ॥ अयो ॥ अर्षुं र्नेन ॥ उद्गुर्धर्महाभीमैः कृतत्रिजगतीभ्यैः ॥ ६१ ॥ मशुजस्य
 उद्गुर्ध्यादिना ॥ निवेदितं कथितं दागः दुर्गापराधो यस्यैताम् ॥ तद्गामानोने क्रु च ॥ ६१ ॥ तत्र ॥ अशुजस्य ॥ अश्लेषा ॥ इति कविवि ॥ ६२ ॥ मोः ॥ इति ॥ उद्गुर्धुवाचपरिभितकिरणः ॥ इति पाठः ॥

लाभयेति । सर्वैस्सुदानीः सङ्खल्लवङ्गदुख्यल्लोत्साम् ॥ ६३ ॥ महति ॥ अनेकमणीपयससद्वीतिङ्गात्तशरीराम् ॥ ६४ ॥ हरोत्ते ॥ महादेशमनामलमसीष्टु ॥ ६५ ॥ तौत्तये
 लवाम् ॥ यदाहमरः ॥ ज्वितुज्विनौषयमिति ॥ संभारः सङ्कः साधप्रतीक्षा ॥ महौषधीमहौषधरूपायाम् ॥ ६६ ॥ विमेषुः कामः ॥ ६६ ॥ आत्माप्रकरमाह अयिजनेरेवादिने ॥ ६७ ॥ तः
 प्राक्तनेप्रथयेन ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ धृत्वाधैर्येणतामेवेत्यायत् ॥ बुद्ध्यादादिरिष्येयज्ञानेनवा बलेनद्वन्द्वेन छलेनमेधन ॥ सामदवाङ्कडशेषात्कुरुते

महासाणिवयनिचयोचिः खचितविग्रहाम् ॥ त्रैलोक्यस्थनगरीसुप्रकाशप्रदीपिकायाम् ॥ ६४ ॥ हस्तेत्राग्निनिर्दग्गमज्जीवातुगीरुधाम् ॥ लक्ष्मणोऽर्चते
 भारजगन्मोहमहौषधिमम् ॥ ६५ ॥ विषमेषुशरैर्मिन्द्रहृदयेद्वैद्यगुणवः ॥ आदिष्टवानमहासैन्यायकानुश्रासनः ॥ ६६ ॥ अयिजंयस्रहजंमनुजं
 विकटानन ॥ लंबोदरमहाकायमहादंष्ट्रमहाहतो ॥ ६७ ॥ पिगाक्षमहिप्रभ्रिमहोष्णारुप्रविग्रह ॥ क्रूरक्षत्रेयनक्रंदसंक्रंप्तमहाभय ॥ ६८ ॥ जिह्व
 तकमहाबोमहाक्कमहीधर ॥ दुन्दुभेदुंभिरयमहादुंदुभिनासिक ॥ ६९ ॥ उग्रास्यर्ध्वदशानमेवकेशशुकानन ॥ सिंहस्यमूकसुखिभारगृह्णो
 लकट ॥ ७० ॥ शुक्रदुंदुप्रचंडास्यभीमाक्षशुद्रमानस ॥ उलूकनेत्रकक्रस्यकाकतुंडकालनाक् ॥ ७१ ॥ दीवश्रविसहाजं वक्रयेलकशिशोरो ॥ रज्ज्विदो
 जपानेत्रविद्युज्जिह्वाम्रितापन ॥ ७२ ॥ धृत्राक्षधूमनिःशसचंडचंडांगुतापन ॥ महाभीषणमुल्याश्चशृण्वंत्वाज्ञामारात् ॥ ७३ ॥ भवत्स्वेतुकावदे
 धुयपतांविध्यवासिनीम् ॥ धृत्यानेष्यतिबुद्ध्यावाबलेनापिच्छलेनवा ॥ ७४ ॥ तस्याहर्मिद्रपदवीमद्यदस्यास्यसंशयम् ॥ दृष्ट्वांतुंदरीमग्रमनोभेनानु
 भवेत् ॥ ७५ ॥ यांत्वशिंप्रंनयान्मेपंचेशुशरपीडितम् ॥ मनोविह्वलांगच्छेदतयातेरभावतः ॥ ७६ ॥ इत्याकर्ण्यवचस्तस्यदुर्गस्यदुन्नेजेशितुः ॥ प्रे
 सर्वैतद्वैद्याः प्रबद्धकरसंपुटाः ॥ ७७ ॥ अवचेहिमहाराजकिमेतत्कर्मदुष्कम् ॥ अनाथायास्तथैकस्याअबलायाविशोतः ॥ ७८ ॥ अस्याअभिलि
 कोयंमहायत्नविधिः प्रभो ॥ कोऽस्मान्प्रलयकालमिहज्जालावलीसमान् ॥ ७९ ॥ सहेतत्रिशुलकेषुत्वत्प्रसादात्कृतोद्यमात् ॥ यद्वादेशोभेभ्यः ॥ ८० ॥
 समररूढणम् ॥ ८० ॥ सांतःपुरंसमानीयक्षिप्रुमस्तत्पदप्रतः ॥ धृष्टुयःस्वर्दिंसर्वंनदज्ञावशवर्तितम् ॥ ८१ ॥ महर्जनस्तपःसत्यलोकास्तद्भिनिरा
 रिणः ॥ तत्रायसाध्यांनस्माकंत्वंनिदेशानमहासुर ॥ ८२ ॥ वैकुण्ठनायकोनित्यंत्वंदज्ञापरीपालकः ॥ यानिस्थानिज्ञानितानिसिंप्रषयशुशु ॥ ८३ ॥

त्यर्थः ॥ धृत्वाकेण्यतीतिक्वचित् ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ अयोधेयशु एतत्कर्मदुष्करीकक्राकादुष्कमेतिवास्तवोर्थः ॥ अनाथायाः अर्गवशुनायो
 यस्यास्तथानविद्यतेनायोप्यस्यास्तस्याइतिवास्तवत्रायइत्यर्थः ॥ एकस्यामुल्यायावद्वितीयायवैत्यर्थः ॥ विशेषतः अस्विणोर्विबलंयस्यास्तस्याइति ॥ कृपणायाइतिपठेकृपणवद्वैतमनाया
 इत्यर्थः ॥ ७८ ॥ कोयंमहायत्नविधिः ॥ अकहतिपदच्छेदयत्पत्यंमथलमकारः अकनकोपीत्यर्थः ॥ प्राङ्गुण्यारुणानेसष्टम् ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ वैकुण्ठनायकः वैकुण्ठजुप्रस्य

पत्नीतस्यामुत्पन्नो वैकुण्ठस्तेनोनिर्मितोलोकोपि वैकुण्ठस्तस्य नायको विष्णुरित्यर्थः ॥ तदुक्तं भागवते ॥ पत्नी विक्रान्तशुभ्रस्य वैकुण्ठः सुसत्तमैः ॥ तस्यां सकलयाजैर्वैकुण्ठो भगवान्स्वयम् ॥ वैकुण्ठः कल्पितोयनलोको लोकनमस्कृतः ॥ स्वयमाथ्यमानेन देव्या तत्प्रियकाम्ययेति ॥ सः शानि उच्छ्रान्तिना निमुदात्तं प्रेषं स्तद्वाज्ञाया अपरिपालकः स्तद्वाज्ञान करोतीत्यर्थः ॥ ८३ ॥ यः कैलासेश्वरः शिवः सोऽप्यस्माभिः संत्यक्त उच्येति ॥ स्वयमेव सर्वेषामवध्य इत्यर्थः ॥ यश्च लोका नाम तानिः स्वत्वादतिकारिण्यदातिकरुणामविपाशी विषयसङ्गको भूत् ॥ यो लोकायैभ्यः मनचर्मसर्पभूषणः ॥ ८४ ॥ अस्मद्भयेन तेन क्वाप्नुमामीधर्षिनिनिगूहता संवृता किम् ॥ तस्य सफलोपि नामेऽत्रैषोपिन गतिद्वितीयोऽन्यश्चतुष्पदेऽत्रैषोनास्ति कित्तेकोऽनुपभोऽजः इह स्वरुणो वाहनो गोवृषोऽस्ति सोऽपि

अस्माभिरसंत्यक्तः कैलासाधिपतिः सवै ॥ विषाशीचातिनिःस्वत्वाद्भस्मकृत्य ह्यिहूषणः ॥ ८४ ॥ अर्धांगिनास्मद्भ्यतो योषिद्विकानिश्चिता ॥ तस्य ग्रामे पिसकले द्वितीयो न चतुष्पदः ॥ ८५ ॥ एकोऽजः स्रुवः सोऽपि नान्यस्मात्परिजीवति ॥ श्मशानवासिनः सर्वे सर्वे कौपीनवाससः ॥ ८६ ॥ सर्वे विश्रुति यवलाः सर्वे यककर्पाईनः ॥ समस्तेन गते स्वसंयं वैविधागणाः ॥ ८७ ॥ तेषां गणानां किं कुर्मोऽदिराणां वयं विभो ॥ समुद्ररत्नसंभारं त्यहं प्रथयति च ॥ ८८ ॥ नागावराकाश्चास्माकं सायंसायं स्वयं प्रभो ॥ प्रदीपयति सततं फणारत्नप्रदीपकान् ॥ ८९ ॥ करुणदुमः कामणवीचिता मणिगणबहु ॥ तव प्रसादाद्दस्माकमपि तिष्ठति वैश्वसु ॥ ९० ॥ वायुर्व्यजन्ताया तस्वसेवितप्रयत्नतः ॥ स्वच्छान्यं ब्रूनिवरुणः प्रत्यहं प्रयत्यहो ॥ ९१ ॥ वासांसि शालेयेदग्निश्चन्द्रः चरः स्वयम् ॥ सूर्यः प्रकाशयेन्नित्यं कीडावाप्यं बुजानि च ॥ ९२ ॥ कस्त्वत्प्रसादे नक्षितमत्यामत्पर्योषु च ॥ सर्वे त्वा सुपजीवितिसुराऽसुरस्वगादयः ॥ ९३ ॥ पश्यनः पौरुषं राजान्नायामो बलादि माम् ॥ इत्युक्त्वा युगपत्सर्वे शुब्धास्तोयधयो यथा ॥ ९४ ॥ सर्वे त्वा लमासा ब्रह्मविजुंजयती किमाम् ॥ रणतूर्ये निनादश्च सुत्तस्थौ संततः ॥ ९५ ॥ रोमांचिताय च्छ्रवणात्कारा अप्यकाराः ॥ ततो देवाभयत्रस्ताश्च फेचवतुं धरा ॥ ९६ ॥ शुब्धाऽंकुधयः रावपि तुर्नक्षत्रमालिकाः ॥ रोदसीमंडलं व्याप्तं तेन तूर्येण वै ॥ ९७ ॥ ततो भगवती देवी स्वशरीरं सुदुग्धाः ॥ शक्तीरुत्पादयामास शशशोऽधरा हस्तैः ॥ ९८ ॥ ताभिः शक्तिभिरेतेषां बलिनां द्वितिजन्मनाम् ॥ प्रत्येकं परितोरुद्र उद्रेलः सैन्यसगरः ॥ ९९ ॥

किमन्यस्मात्परिजीवित्यपि तुनेत्यर्थ इत्यन्वयः ॥ तस्य गणाऽप्यवधीरितभोगाईश्वरास्तेषु यमकिं चित्कारा एतेत्याहुः शशानिद्वयं ॥ ८५ ॥ अदरिद्राणां भीश्वराणां च ॥ एतां तेषु यथा श्रुतं पवस्व शेषैः ॥ ८७ ॥ किं सुसुद्रा इति ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ कामावकीकामधेयः ॥ ९० ॥ पूष्यतिस्य गीदित्ते नोऽपि चिद्विषयः ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ शुब्धाऽंकी न चतुर्बुः बलिनाः ॥ प्रलयकाले ग्राव्यसुद्राय शुब्धाभः तित्कदित्यर्थः ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ नक्षत्रमालिकाः नक्षत्रसमूहः ॥ रोदसीमंडलं व्याप्तं तैः ॥ ९७ ॥ ततो भगवती देवी स्वशरीरं सुदुग्धाः ॥ शक्तीरुत्पादयामास शशशोऽधरा हस्तैः ॥ ९८ ॥ ताभिः शक्तिभिरेतेषां बलिनां द्वितिजन्मनाम् ॥ प्रत्येकं परितोरुद्र उद्रेलः सैन्यसगरः ॥ ९९ ॥

यात् ॥ जेदोलांघितमर्पादः ॥ ९९ ॥ संगोसधामे ॥ वृणकृत्यत्तच्छीकृत्योद्धतानित्यक्तानिनाशितानित्यर्थः ॥ अंशोप्रम ॥ १०० ॥ अस्तिःखङ्गःशुशुडीसर्वलोहद्व
त्रय्यात्क्रान्तस्थूलच ॥ तदुक्तम् ॥ शुशुडीसर्वलोहककानुकम्बोन्नतेति ॥ मुद्रोद्भवनः ॥ यदाहमरः ॥ इधनेमुद्ररत्नाविति ॥ तोमःमर्बला शेरुद्वियावत् ॥ यदाहमरः ॥ श्वलतोमरा
द्वियार्थिति १ ॥ भिदिपालःशुगैःलोहकद्वैरीतियावत् ॥ यदाहमरः ॥ भिदिपालःशुगैःस्तुख्यविति ॥ पार्ष्णैःपरिघातहैस्तप्रमाणकांडैरितियावत् ॥ यदाहमरः ॥ परिघःपरिघातनदिति ॥

६५
स्त्राणिमहाहैर्यन्यत्सृष्टानिसंगरे ॥ ताभिःशक्तिभिरुपानिगुणिकृत्योद्धतानित्यर्थः ॥ १०० ॥ तततिकोपपूर्णस्तेजंभुख्याःसुरारयः ॥ अस्ति
वकमुशुडीभिर्गदासुद्रतोमैः ॥ १ ॥ भिदिपालैश्चपरिवैःकुंतैःशल्यैश्चशक्तिभिः ॥ अर्धचंद्रैःशुभ्रैश्चनारचैश्चशिलीमुखैः ॥ २ ॥ महाभ्रैःपशुभि
भिर्दुरैर्मर्भेदिभिः ॥ ब्रूशोपलमहावर्षेष्वृषुजलदाइव ॥ ३ ॥ अथसाविथ्यनिलयामहामायामहेश्वरी ॥ आदायोदंडकोदंडंवायव्याह्वेनेहत्या ॥ ४ ॥
दंत्याङ्गशस्त्रजालानिपरिचिक्षेपदूरतः ॥ ततोमहासुरोदुर्गोवीर्यैर्यन्यनिराधुम् ॥ ५ ॥ ज्वलंतैरिशक्तिमादायतोद्विप्रतिसेऽक्षिपत् ॥ तांशक्तिंसमायां
तीमहावैगवर्तारणे ॥ ६ ॥ निजचापविनिमुक्तैर्बाणैरचूर्णोचकारसा ॥ भद्राशक्तिसमालोक्यततोदुर्गोमहासुरः ॥ ७ ॥ चक्रं चेषयामासदैत्यचक्रातिहर्ष
दम् ॥ तच्चदेव्याशरशरैरतैरवाणुवत्कृतम् ॥ ८ ॥ ततःशार्ङ्गसमादायधनुःशक्रधनुर्यथा ॥ हृदिविव्याघबाणेनतद्वीममरार्दनः ॥ ९ ॥ सचबाणस्तया
देव्यानिजबाणैर्महाजवैः ॥ निवारितोपिवेगेनतद्वीमभ्यागन्मुने ॥ ११० ॥ ततःकोदंडदंडेनआशुगेनतमाशुगम् ॥ हत्वानिवारयामासकालदंड
मिवापरम् ॥ ११ ॥ तस्मिन्विमुखतांयामार्गेणोदुर्गमासुरः ॥ कुब्जशूलंसमादायसंवर्तानिलमुप्रमम् ॥ १२ ॥ महावेगेनचिक्षेपतद्वीमभिदैत्यपः ॥
प्रापतच्चतच्छूलनिजशूलैर्नचंडिका ॥ १३ ॥ अंतैरप्रचिच्छेदसहैत्यजयाशया ॥ तस्मिन्नापिमहाशूलैर्वीशूलावहेलिते ॥ १४ ॥

कुतैःप्रतिः ॥ यदाहमरः ॥ मासच्छूलवदति ॥ शल्यैःकुंभिसर्वलोहितख्यतोत्यर्थः ॥ यदाहमरः ॥ वाणुसिखलंभकुंभेति ॥ शक्तिलोहकंदक्याताचतुर्हस्त्वममाणशतत्री ॥ तदुक्तम् ॥ शतत्री
तुचुर्दंत्यालोहककतीचितेति ॥ नाराचैःप्रक्षेडनैः ॥ प्रक्षेडेनस्तुनाराचाइति ॥ २ ॥ पशुभिःशुगैः ॥ यदाहमरः ॥ इयोःकुठारःस्त्वितिःपशुशुभ्रैश्चकथहतिः ॥ शेषाव्यह्निकेषाः ॥
भिर्दुरैर्मर्भेदिभिःअपलःपाषाणः ॥ ३ ॥ उदंडकोदंडंमहद्वदुः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ श्रुंभोनिमित्ताङ्गधनुः ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ प्रापतत्त वागच्छत् ॥ १३ ॥ अन्तरामध्ये ॥

१ कुल्लिभेःशुद्रपंक्तिः । पितुःकर्म । मर्भेदिभिःश्लेषवदन्शोल्बस्यतात्पर्यादितिचित्तर्नाम् ।

अर्बहलितेभ्रह्मलोच्छिन्नह्रतियावत् ॥ १४ ॥ १५ ॥ परिपुस्फोटवभजेत्यर्थः ॥ १६ ॥ गार्हयथास्यात् ॥ १७ ॥ १८ ॥ संवर्तमलयकाले ॥ १९ ॥ इतिश्रीरामानन्दकृतायांकाशी
 खंडटीकायामेकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ ॥ ७१ ॥ ॥ इद्यधिकेसप्ततितमेऽध्यायेतावाह्विवर्ष्यते ॥ दुर्गायाविजयोविश्वजनन्याःपरमाद्भुतः ॥ १ ॥ जगज्जनन्याशक्तयःप्रैरिताह्युक्त
 तनपृच्छति ॥ पार्वतीति ॥ १ ॥ २ ॥ तारेत्यत्राधारोतिपाठोऽयं ॥ ३ ॥ जलेच्छात्पञ्चबलदेविकवित् ॥ ४ ॥ ५ ॥ हुंकारहेतिहुंकारास्त्रा ॥ तालेशेष्टिणराजदंडप्रयोक्त्री ॥ ६ ॥ शाराशाना

गदमादायदैत्यैःसहसाभिपपातह ॥ आजघानचतद्विर्भुजमूलमहाबलः ॥ १५ ॥ सापिदेवीभुजंग्राप्यगिरिद्विशिराकृतिः ॥ गदाशुपरिपुस्फो
 दशतथाचसहस्रधा ॥ ३६ ॥ तदादेव्यासदैत्यैर्द्रोवामपादतलेनहि ॥ आताडितःपपातोर्व्याहृदिगाढंप्रीडितः ॥ ३७ ॥ तत्क्षणदेवदैत्यैःपतित्वापुनरु
 स्थितः ॥ बभ्रुवसहसाहृश्यादीपोवातहतोयथा ॥ ३८ ॥ तावज्जगज्जनन्याताःप्रैरितानिजशक्तयः ॥ विचेरुदैत्यसैन्येषुसंवर्तमृत्युसैन्यवत् ॥ ३९ ॥
 इतिश्रीस्कांदमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यासंहितायाचतुर्थेऽध्यायेदुर्गापराक्रमेनमेकसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७१ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥
 पार्वतीहृद्यानंदस्फुटसर्वज्ञानंदन ॥ काःकास्तुशक्तयस्तावैतासांनामानिमेवद ॥ १ ॥ स्फुटउवाच ॥ ॥ तासांपरमशक्तीनामुभावयवसंभुवाम् ॥
 आल्याम्यास्यांशृणुमुनेकुंभसंभवतस्त्वतः ॥ २ ॥ त्रैलोक्यत्रिजयाताराक्षमत्रैलोक्यसुंदरी ॥ त्रिपुरात्रिजगन्माताभीमत्रिपुरभैरवी ॥ ३ ॥ कामाख्या
 कमलाक्षीचतृत्स्त्रिपुरतापनी ॥ जयाजयंतीविजयाजलेशीचापराजिता ॥ ४ ॥ शंखिनीगजवक्राचमहिषघ्नीरणप्रिया ॥ शुभानंदकोटराक्षीविद्युब्धि
 शिवावा ॥ ५ ॥ त्रिनेत्राचत्रिवक्त्राचत्रिपदासर्वभंगला ॥ हुंकारहेतिस्तालेशीसर्पास्यासर्वसुंदरी ॥ ६ ॥ सिद्धिबुद्धिःस्वधास्वाहामहानिद्राशराशना ॥
 पाशपाणिःखरसुरवीचत्राराषडानना ॥ ७ ॥ मथूरवदनाककीशुकीभासीगरुस्मती ॥ पद्मावतीपद्मकेशीपद्मास्यापद्मवासिनी ॥ ८ ॥ अक्षराच्यक्षरांत
 तुःप्रणवेशीस्वरात्मिका ॥ त्रिवर्गवर्षाहिताअजाजपहारिणी ॥ ९ ॥ जपसिद्धिस्तपःसिद्धियोगसिद्धिःपरामृता ॥ मैत्रीकृन्मित्रनेत्राचरक्षोप्रैदित्य
 तापनी ॥ १० ॥ स्तंभनीमोहनीमायाबहुमायाबलोक्यदा ॥ उच्चाटनीमहोक्तास्यादुजेंद्रक्षयकरी ॥ ११ ॥ क्षेमकरीसिद्धिकरीछिन्नमस्ताशुभानना ॥
 शाकंभरीमोहालक्ष्मीस्त्रिवर्गफलदायिनी ॥ १२ ॥ वार्तालीजंभलीछिन्नाअथाहूढासुरेश्वरी ॥ ज्वालासुवीप्रभृतयोनकवोढ्योमहाबलाः ॥ १३ ॥
 बलानिबलिनांताभिर्दिवानांस्वलीलया ॥ संक्षिप्तानिजगतीवप्रलयानलहेतिभिः ॥ १४ ॥

बाणभक्षण ॥ पाठान्तेशस्त्रेक्षण ॥ वक्रतारावक्रकर्मनिका ॥ ७ ॥ ८ ॥ तंहुंकरस्वस्त्रमा ॥ ९ ॥ पारुहताचोतिनामद्वयंवा ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ वार्तालीति ॥ वार्तानामाबलिःपंक्तिर्य
 स्यांसांवार्तालीजंभंतवामानमुखंरालतिशुद्धायादृच्छद्विजंभली ॥ द्वैशक्तिरित्यर्थः ॥ अन्यासामपिप्रथमंशंखंयुगात्तिरूढनीया ॥ १३ ॥ संक्षिप्तानिनाशितानि ॥ हेतिभिःशिलाभिः ॥ यदाहा

मरः ॥ वंक्षेयोर्ज्वलक्रीलवर्चिर्हिःशिलाश्रियामिति ॥ १४ ॥ कारकावृषिर्षाषाणवृष्टिम् ॥ यदाहरः ॥ वषोपल्लुरुकेति ॥ वायावतमंडली ॥ १५ ॥ १६ ॥ षंडर्षवराश्रिवाडकोश
भित्तियावत् ॥ १७ ॥ बहुसंकरकोपातःबाहुस्फाल्यपूर्वककोपात् ॥ गह्वितिपाठोऽहुसंकरकोपातः स्वमाहुसंकरकोपात् ॥ बहुयामर्षोक्तचित् ॥ १८ ॥ शतकोटिक्रमम् ॥ शकल्लंडम् ॥ १९ ॥
॥ २० ॥ जतमीश्रम् ॥ कारुंडांडम् ॥ २१ ॥ चित्कृत्यगजजातिबद्धत्वा ॥ अर्कचित्कर्ताकिचित्कर्तृमहात्तत्त्वाम् ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ अकौडनानवसरेण ॥ २६ ॥ वेषयाकायम् ॥
तावत्सदुर्गोदैत्यैःपयोदतरतोबली ॥ चकारकरकावृष्टिवात्यावेगवर्तीबहु ॥ १५ ॥ ततोभगवतीदेवीशोषणान्नप्रयोगतः ॥ वृष्टिनिवारयामासवषोपलमयी
क्षणात् ॥ १६ ॥ योषिन्मनोरथवतीषंडप्राय्यथाऽफला ॥ सादैत्यकरकावृष्टिर्देवीप्राप्यतथाभवत् ॥ १७ ॥ अथदैतेयराजेनबाहुसंकर्षकोपातः ॥
उत्पाद्यशैलशिखरंपरिक्षिप्तंभोगात् ॥ १८ ॥ अद्भःश्रुगसुखिस्तीर्णमापतत्परिवीर्यसा ॥ शतकोटिप्रहारेणकोटिशःसकल्लंब्यघात ॥ १९ ॥
आंदाल्यमौलिससद्वाकुंडलाभ्यांविप्राजितम् ॥ गजीभूयाशुद्रुद्रवतदेवीसमरेऽसुरः ॥ २० ॥ शैलाकारंतमायातंदृष्ट्वाभगवतीगजम् ॥ बद्ध्वापरानजवतः
खड्गेनकरमच्छिनत् ॥ २१ ॥ ततोत्यंतंसेचीकृत्यदेव्याकृतकरःकरी ॥ अर्कचित्कर्ताप्राप्यमाहिषंपुगुहदे ॥ २२ ॥ अचलांसचलांसवार्सचक्रेशुर
घाततः ॥ शिछोच्चर्याश्रुबहुराःश्रुगाभ्यांसोक्षिपद्धली ॥ २३ ॥ निःश्वासवतिनिहताःपुरुष्यमहादुमाः ॥ उद्रेलिताःसमभवन्सप्तापिजलराशयः ॥ २४ ॥
महामहिषरूपेणतेनत्रैलवयमंडपः ॥ आंदोलितोतिबलिनयुगतिवात्यायाथा ॥ २५ ॥ ब्रह्मांडमयकौडनद्वयेनसमाकुलम् ॥ दृष्ट्वाभगवतीकुब्जा
त्रिशूलेनजघानत् ॥ २६ ॥ त्रिशूलघातविश्रांतःपतित्वापुनरुत्थितः ॥ तंत्यक्त्वामादिषेषमभूद्बाहुसहस्रभृत् ॥ २७ ॥ सदुर्गोनितरांडुर्गोविबभौ
समराजिरे ॥ आयुधानंसहस्राणिविश्रत्कालांतकोपमः ॥ २८ ॥ अथतूर्णसदैत्यैर्द्रस्तांदेवीरणकोविदाम् ॥ महाबलःप्रह्लाशुनीतवान्गनांगणम् ॥
॥ २९ ॥ ततोभोगाणुरास्तिस्वासजगदंबिकाम् ॥ क्षणात्कलंबजालेनच्छादयामासवेगवात् ॥ ३० ॥ अथांतरिक्षगादेवीतस्यमार्गणमध्यागा ॥
विद्युन्मालेविविभौमहाप्रपटलीधृता ॥ ३१ ॥ तंविधूरशत्रुतंनिजेष्टुनिकरैरलम् ॥ महेशुणायविष्वयाधासतदैत्यजनेभ्यसम् ॥ ३२ ॥ ह्रदिविद्धस्तयादे
व्यासचेतेनमहेशुणा ॥ व्याघ्रूर्णमाननयनःक्षितिमापातिविह्वलः ॥ ३३ ॥ महारुधिरधाराभिःस्रवतींचप्रवर्तयत् ॥ तस्मिन्निपतितेदुर्गमहादुर्गपराक्रमे ॥
॥ ३४ ॥ देवदुंदुभयोर्नदुःप्रहृष्टानिजगंतिव ॥ सूर्याचंद्रमसौसाश्रीतेजोनिजमवापटुः ॥ ३५ ॥ पुष्पवृष्टिप्रकुर्वतःप्राप्तादेवामहर्षिभिः ॥ तुष्टुश्रुमहा
देवीमहास्तुतिभिराहात् ॥ ३६ ॥ ॥ देवाञ्जुः ॥ ॥ नमोदेविजगद्धिजगन्नयमहारणे ॥ महेश्वरमहारक्षैदेत्यदुमकुठारिके ॥ ३७ ॥
॥ २७ ॥ समराजिरेसामभूतौ ॥ कालश्चांतकश्चतदुपमः ॥ २८ ॥ २९ ॥ कलंबजालेनससद्भूतेन ॥ कलंबजालेनससद्भूतेन ॥ कर्दवंशयोःपुष्पाणिनिमित्तोदिनीकारः ॥ वाणोवाजालेनेति
कचित् ॥ तत्रजालमानयः ॥ ३० ॥ महाप्रपटलीधृतामहामेषंस्तौस्थिता ॥ द्वेतोक्तचित् ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ स्वतींदिम् ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ एकोनत्रिंशत्पापैर्दुर्गदुर्गसि

र्दिनीम् ॥ प्रणताखिदशाः सर्वे तु शुभं गर्गाङ्गिकायाम् ॥ १ ॥ तत्र प्रथमतो ब्रह्मविष्णुमहेश्वरशक्तिरूपेण प्रणमति नमस्करोते हेतुः ॥ जगद्धन्निहे विश्व
 पोद्धि ॥ अनेन विष्णोः सत्त्वप्रधानास्थितिश्चिक्तरक्ता ॥ जगन्नयमहारणे हे जगन्नयमहे तत्प्रस्थानरूपे ॥ अनेन ब्रह्मणोऽजः प्रधानाद्युत्पत्तिरक्ता ॥ महेश्वरमहाशक्ते हे विश्वनाथमहाशक्तं ॥
 अनेन कालाग्निरुद्रात्मनो विश्वेश्वरस्य सर्वसंहारपरदीपस्यैतमभ्यधानाशक्तिरक्ता ॥ अतएव देवैस्तु मकुटारिके हे देवानवरूपपशुक्षपः श्वेच्छेत्रित्यर्थः ॥ ३७ ॥ विष्णुशक्तिः सर्वशंभुत्वो नमति ॥ त्रैलोक्येति ॥
 धरी धात्रि च ये इति काचित् ॥ स्वशाङ्गेत्यन्तुशुशोङ्गेति काचित् ॥ ३८ ॥ ब्रह्मशक्तिः कथयंती नमस्यति ॥ हंसयान इति ॥ प्राचाप्राचीना नामनादिसिद्धानाम् ॥ ३९ ॥ सर्वस्वरूपत्वदर्शयंतः परमात्मत्वे
 नस्तुवति त्वमैन्द्र्यादि मातस्त्वयैत्येतेन ॥ तत्राष्टलोकपालचंद्रसवितृशक्तित्वेनस्तुवति सार्धेन ॥ ४० ॥ सौरीस्यप्रयाशाक्तिरिति सर्व
 त्रसंबध्यते ॥ किंच बहुनेत्याहुः ॥ सर्वदेवैति ॥ ४१ ॥ सर्वदेवशक्तित्वमेव संक्षेपेण दर्शयति त्वमित्यर्थेन ॥ चतुर्विधैतित्स्वरूपेणस्तुवति ॥ प्रकृतिस्त्वमिति सार्धेन ॥ प्रकृतिः प्रधानम् ॥ मतिर्महत्तत्त्वं

त्रैलोक्यव्यापिनिशिवेशं च क्रगदाधारि ॥ स्वशाङ्गेत्यग्रहस्तात्रेण मोविष्णुस्वरूपिणि ॥ ३८ ॥ हंसयानेनमस्तुभ्यं सर्वसृष्टिविधायिनि ॥ प्राचाप्राचां
 जन्मभूमेचतुराननरूपिणि ॥ ३९ ॥ त्वमैन्द्रित्वं कौबेरीवायवीत्वमंबुणा ॥ त्वयामीनैर्ऋतीत्वंचत्वयैरीश्रीत्वंचपावकी ॥ ४० ॥ शशांककौमुदीत्वंचसौ
 रीशक्तिस्त्वमेव च ॥ सर्वदेवमयीशक्तिस्त्वमेव परमेवरी ॥ ४१ ॥ त्वंगौरीत्वंचसावित्रीत्वंगायत्रीसस्वती ॥ प्रकृतिस्त्वमितिस्त्वंचत्वमहं कृतिरूपिणी ॥
 ४२ ॥ चेतःस्वरूपिणीत्वैवैत्वं सर्वेन्द्रियरूपिणी ॥ पंचतन्मात्ररूपत्वं महाभूतात्मिकैबिके ॥ ४३ ॥ शब्दादिरूपिणीत्वैवैकरणाद्युग्रहात्वसु ॥
 ब्रह्मांडकर्त्रीत्वदेविब्रह्मांडांतस्त्वमेव हि ॥ ४४ ॥ त्वंपरासिमहदेवित्वंच देविपरापरा ॥ परापराणांपरमापरमात्मस्वरूपिणी ॥ ४५ ॥ सर्व
 रूपत्वमीशान्तिरूपसिर्वगो ॥ त्वंचिच्छक्तिर्महामायेत्वं स्वाहात्वं स्वधामृते ॥ ४६ ॥ वषट्पैष्टस्वरूपसित्वमेव प्रणवात्मिका ॥ सर्वमंत्रमयीत्वैवै
 ब्रह्माद्यास्त्वत्समुद्भवाः ॥ ४७ ॥

हेरण्यामी बुद्धिरिति यावत् ॥ ४२ ॥ चेतोत्तरिन्द्रियम् ॥ सर्वेन्द्रियत्रसर्वशब्दे ज्ञानकर्माविषयः ॥ क्रमोन्नतविक्षितः ॥ पंचतन्मात्ररूपाअपंचकृतपंचमहाभूतस्वरूपेत्यर्थः ॥ महाभूतात्मिकेस्युत्पत्तम
 हाभूतस्वरूपे इत्यर्थः ॥ ४३ ॥ पंचभूतगुणत्वेन हेन्द्रियाधिष्ठातृदेवतारूपेण च स्तुवति शब्दादीत्यर्थेन ॥ आदिशब्देन स्यैरूपपरसंगंधायुद्भवति ॥ करणमिन्द्रियमनुग्रहतीति करणानुग्रह इति याधिष्ठातृदे
 वतारूपेत्यर्थः ॥ सर्वकर्तृत्वेन सर्वरूपत्वेन च स्तुवति ब्रह्मादित्यर्थेन ॥ ४४ ॥ ननु हिरण्यगर्भो ब्रह्मांडसृजति ब्रह्मांडेन हृदि कार्याभौतिकमेव किमत्राह तत्राहुः ॥
 त्वमिति ॥ त्वंपराई स्वरीवसि ॥ हिरण्यगर्भसृष्ट्यात्परात्वमेव ब्रह्मांडसृजतीत्यर्थः ॥ तथा च श्रुतिः ॥ यो वै ब्रह्मणो विदधाति पूर्वमिति ॥ परं ब्रह्मादिअपरंतत्कार्यैपरापरेतद्रूपापरा इति ॥ अतस्त्वमे
 व ब्रह्मांडरूपेत्यर्थः ॥ उपसंहारि ॥ परापराणामिति ॥ ४५ ॥ ननु परापररूपत्वे कथं परमात्मस्वरूपत्वं तत्राहुः ॥ मायया सर्वरूपत्वं त्वमिति ॥ वस्तुतोऽरूपसि ॥ अरूपत्वे हेतुस्त्वंचिच्छक्तिरिति ॥
 ज्ञानैकस्वरूपेत्यर्थः ॥ सर्वरूपत्वं संक्षेपेण दर्शयति ॥ त्वं स्वाहेति ॥ ४६ ॥ वैदिकमंत्ररूपेण स्तुवति ॥ वषडिति ॥ किंच किंबहुनेत्याहुः ॥ सर्वमंत्रैति ॥ सर्वकारणत्वेन स्तुवति ॥ ब्रह्मति ॥

सूतविषोषाः। कंकालाऽपिवाचमेदाः ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ स्नामिति ॥ परिपतितन्वतोऽभावेत्यर्थः ॥ ८० ॥ तयात्स्यद्वयर्थः ॥ ८१ ॥ ८२ ॥
नवरात्राश्विनशुक्लश्रावणम् ॥ शुभतिथिज्ञानम् ॥ सद्भतिमितिकचिद् ॥ ८३ ॥ महाबलीरित्यत्रवल्लिशब्देनपक्वान्नानियुद्धते ॥ ८४ ॥ शारदंदेव ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ कालात्रिसुखाःकालरात्रि

वातपित्तादिजनितास्तथाविषमज्वराः ॥ दूरोदेवपलायतेऽनुत्वास्तुतिमिमांशुभाम् ॥७५॥ वज्रपंजनमैतत्स्तोत्रदुर्गाप्रशंसनम् ॥ एतत्स्तोत्रकृतत्राणे
वज्रादपिभयंनहि ॥ ७६ ॥ अष्टजप्तेनचानेनयोमिन्द्रयजलंपिबेत् ॥ तस्योदरगार्पीडक्कापिनोसंभविष्यति ॥७७॥ गर्भपीडानुनोजातुभविष्यत्यभिर्मं
त्रणात् ॥ बालानांपरमार्शातिरेतस्तोत्रांशुपानतः ॥ ७८ ॥ यत्रसन्निध्यमेतस्तस्वस्वदेभविष्यति ॥ एतास्तुशक्तयःसर्वाःसर्वत्रसाहितामया ॥ ७९ ॥
रक्षापरिकरिष्यतिमद्रक्षानाममाज्ञया ॥ इतिदत्तचारान्देवीदेव्यैर्तेहितातदा ॥ ८० ॥ तेपिस्वर्गोक्तसःसर्वेस्वस्वस्वर्गायशुभदा ॥ ८१ ॥ स्कंदत्राच ॥
इत्थंदुर्गाभवन्नामतयादेव्यामहासुने ॥ काश्यांस्येव्यायथासाचतच्छृणुष्वदामिते ॥ ८२ ॥ अष्ट्यांचचतुर्दश्यांभोमवरोविशेषतः ॥ संपूज्यासततंशार्या
दुर्गादुर्गतिनाशिनी ॥ ८२ ॥ नवरात्रप्रयत्नेनप्रत्यहंसासमर्चिता ॥ नाशयिष्यतिविघ्नौघान्मुमतिचप्रदास्यति ॥ ८३ ॥ महापूजोपहारैश्चप्रहाबलनि
वेदनैः ॥ दास्यत्यभीष्टदासिद्धिंदुर्गाकाश्यांसंशयः ॥ ८४ ॥ प्रतिस्वस्वस्तंस्याःकार्यायात्राप्रयत्नतः ॥ शारदंनवरात्रंचसकुटुंबैःशुभार्थिभिः ॥८५॥
योनेसांवत्सरीयांत्रांशुदुर्गायाःकुंरुतेकुचीः ॥ काश्यांविघ्नसहस्राणितस्यशुश्रूष्येदपदे ॥ ८६ ॥ दुर्गाकुंडेनःस्नात्वासर्वदुर्गातिहारिणीम् ॥ दुर्गासंपूज्यदि
धिषन्नवजनधाम्मुष्टुजेत् ॥ ८७ ॥ सादुर्गाशक्तिभिःसार्धंकारशरक्षतिसवतः ॥ ताःप्रयत्नेनसंपूज्याःकालरात्रिसुखानरैः ॥८८॥ रक्षतिशत्रुमेतद्दत्तथान्याद
वशक्तयः ॥ षण्णसहस्रेभ्यस्तावैर्दिग्देवताःक्रमात् ॥ ८९ ॥ शतनेत्रासहस्रास्यातथयुतशुजापरा ॥ अश्वारूढगजास्याचत्वारिताशवाहिनी ॥ ९० ॥
विधासौभाग्यगौरीचमृष्टाःप्राच्यादिमध्यतः ॥ एताथलेनसंपूज्याःक्षेत्रक्षणदेवताः ॥९१॥ तथैवमैत्राश्वौर्दिक्चष्टासुप्रतिष्ठिताः ॥ रक्षतिसतंतंकारी
निर्वाणश्रीनिकेतनम् ॥ ९२ ॥ रुरुश्रुडोसितांगश्चकपालिक्रोधनस्तथा ॥ उन्मत्तभैरवस्तद्वक्त्रकमांसंहारभीषणौ ॥ ९३ ॥ चतुषष्टिस्तुवेतालागहाभी
षणमूर्तयः ॥ रूंदमुंडकजःसर्वकर्त्रीसर्पपाणयः ॥ ९४ ॥ श्ववाहनारक्तमुखाहार्दंशू्रमहासुजाः ॥ नग्नाविमुक्तेशाश्चप्रमत्तारिधिरासवैः ॥ ९५ ॥

भ्रमलाः ॥ ८८ ॥ स्तीरतकोवत्तरा ॥ ९० ॥ सुष्ठानिषुष्ठानिधुत्काहवियावत् ॥ देव्याहृतिशेषः ॥ सुष्ठवेतिपठेष्टुष्टागोणेत्यर्थः ॥ प्राच्यादिमध्यतःप्राच्यादिशुभंभवेत्यर्थः ॥ ९१ ॥
निर्वाणश्रीनिकेतनैकैकस्यस्यभ्यन्त्यनिकैकस्यलक्ष्म्यानिकेतनमिति ॥९२॥ क्रमात्प्राच्यादिक्रमात् ॥९३॥ रूंदमुंडकजःकर्वचोत्रोरोमालः॥९४॥ रुचिरासवैःरुधिगण्येवयार्त्तौभयोवितेः ॥९५॥

कोटिशोराधिराधानाद्विक्वाचिव ॥ कोटिशोराधिरमिताः ॥ ९६ ॥ देवचतुःष्टयांकांश्चिद्वेतालान्द्रदशयति विद्युज्जिह्वइतित्रयेण ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥
 भूतावलीभूतपैक्तिसूतसमूहद्व्यर्थः ॥ ५ ॥ वषट्कारेण ॥ ६ ॥ वेपदेक्षणक्षणे ॥ ७ ॥ सहेति श्रोतारमपरिक्षिप्यतीत्यर्थः ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ अहंबुद्धिदृष्टिमात्रक्षणप्रार्थ
 नानारूपधराः सर्वेनानाशस्त्रास्त्राणयः ॥ तद्दकारैश्चतुष्टयैःकोटिशःपरिवारिताः ॥ ९६ ॥ विद्युज्जिह्वोल्लज्जिह्वःकूरास्यःकूरलोचनः ॥ उग्रो विकटदं
 द्रश्चक्रास्योवक्रनासिकः ॥ ९७ ॥ जंभकोजंभणसुखोज्वालानेत्रोवृकोदरः ॥ ९८ ॥ इत्याद्योमुनेक्षेत्रं दुर्वृत्तरुधिरप्रियाः ॥ त्रासंतोदुराचारब्रक्षंतिपरितःसदा ॥ ९९ ॥
 खर्वत्रीवोमहाहनुः ॥ महानासोलंबकणःकणप्रारणोसः ॥ ९९ ॥ इत्याद्योमुनेक्षेत्रं दुर्वृत्तरुधिरप्रियाः ॥ त्रासंतोदुराचारब्रक्षंतिपरितःसदा ॥ ९९ ॥
 त्रैलोक्यविजयाद्याश्चज्वालसुख्यंतगाश्रयाः ॥ शक्तयोऽत्रमयाख्यातासुनेकलशसंभव ॥ १ ॥ ताःकाशीपरिक्षतिचतुर्दिक्ष्वृतायुवाः ॥ ताःसमर्च्याः
 प्रयत्नेनमहाविग्रशार्थे ॥ २ ॥ भैरवारुरुसुख्याश्चमहाभयनिवारकाः ॥ संपूज्याःसर्वदाकाश्यांसर्वसंपत्तिहेतवः ॥ ३ ॥ विद्युज्जिह्वमभृतयवेतालाऽग्रह
 पिणः ॥ अत्युग्रानपिविघ्नौघान्दरिष्यन्त्यर्चिताइह ॥ ४ ॥ तथाभूतावलीचात्रनानाभीषणहूपिणी ॥ उदयुधाऽवतिपुरीशरतकोटिभितानुने ॥ ५ ॥
 निर्वाणलक्ष्मीक्षेत्रस्यपालयित्रीपदेपदे ॥ एतौवेदवताःपूज्याःकाश्यानिवाणकांक्षिभिः ॥ ६ ॥ श्रुत्वाध्यायमिमंपुण्यंनरोदुर्गजयाभिधम् ॥ जानारा
 क्तिसमाधुक्तदुर्गमाशुतरिष्यति ॥ ७ ॥ यएतेभैरवाःप्रोक्तायेवेतालाऽददाहताः ॥ तेषानामानिचाकर्ण्यनरोवैर्नदूयते ॥ ८ ॥ अदृष्ट्यापितेभूताःएतदा
 ख्यानपाठकम् ॥ रक्षिष्यतिप्रयत्नेनसहश्रोतृजनेनच ॥ ९ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकाशीभक्तिपरैर्नरैः ॥ श्रोतव्यमिदमाख्यानंमहाविघ्ननिवारणम् ॥
 ॥ ११० ॥ गृहपियस्यलिखितमेतत्स्थस्यतिथूजितम् ॥ तस्यापदंसहस्राणिनाशयिष्यतिदेवताः ॥ ११ ॥ काश्यांयस्यास्तिवैभ्रमतेनकृत्वऽऽदरं
 रुम् ॥ श्रोतव्यमिदमाख्यानं वज्रजंरसन्निभम् ॥ १२ ॥ ॥ इतिश्रिस्कादेमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडेऽष्टाधेदुर्गाविजयो
 नामद्विसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७२ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ त्रिलोचनंसमासाद्यदेवदेवःषडाननः ॥ जगदंबिकयायुक्तःकिंचकाराश्रुतद्वद ॥ १ ॥ ॥
 स्कन्दउवाच ॥ ॥ मुनेकलशजास्यामियत्पृथंतत्रिशामय ॥ विरजःसंब्रंकपीठंयत्प्रोक्तं सर्वसिद्धिदम् ॥ २ ॥ तत्पीठदर्शनादेवविरजाजायतेनरः ॥
 यत्रास्ति तन्महालिंगं वाराणस्यां त्रिलोचनम् ॥ ३ ॥

निवाणमबुद्धिदृष्टिमात्रक्षणप्रार्थयति ॥ गृहपीति ॥ ११ ॥ गुरुमहात्मम् ॥ ११२ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतायांकाशीखंडटीकायाद्विसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७२ ॥ ॥ त्रिसप्ततितमेऽध्याये
 श्रीमदंकारावर्णनम् ॥ त्रिसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ११ ॥ नदिनेतस्त्रिदश्यातिष्ठान्यासहितोऽष्टः ॥ यत्रैत्रिंशद्विंशत्यंशुक्तिविजयरोहणमित्युक्तमतःपृच्छति ॥ त्रिलोचनमिति ॥ ११२ ॥ ३ ॥

पिलिपुत्रोत्तरेणुप्रवाहमांतरम् ॥ ४ ॥ तीर्थलिंगयोस्त्रिविष्टपनाम् ॥ त्रिविष्टपनामनिरुथादर्शयति ॥ विष्टपति ॥ विष्टपविद्येयुसनत्रमध्ये ॥ तत्रेतितीर्थलिंगयोर्निरुक्तिः ॥ यद्यतः ॥ ५ ॥ ऋत्तक्षेत्रमच ॥ पाठांतरं स्पष्टम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ सर्वेषुकारार्थेष्वेवपृच्छति ॥ देवदेवेति न्वभिः देवदेवेतिसंवेधानिभूतयुद्धेकल्प्यापकानि ॥ सर्वदेववेगेत्यत्रसर्वसमर्चित्वेति क्वचित्पू ॥ ८ ॥ ११ ॥ विष्णुसर्वव्यापीत्यर्थः ॥ केनब्रह्मणायनेनेनापिवाज्जगत्प्रयतेकाकानावागम्यत्प्रदेत्यर्थः ॥ १० ॥ स्वयंभून्पीतत्रस्वभृत्प्रणान्तीतिठलेस्थयानस्थितानि ॥ स्वयंभुशुयापितान्तीतिपाठे

तीर्थपिलालस्थितदुग्धुनंधासिसिचिथुत्तम् ॥ सर्वतीर्थमयंतीर्थतत्कार्श्यांपरिगीयते ॥ ४ ॥ विष्टपत्रितयान्तदेवैर्मनुजोरागः ॥ सप्तारिन्वर्तारण्याःसं
क्षितेत्तत्रयन्सुने ॥ ५ ॥ तदारभ्यचततीर्थतच्चलिंगत्रिलोचनम् ॥ त्रिविष्टपमितिल्यातमतेहेतोर्माहतरम् ॥ ६ ॥ त्रिविष्टपस्यालिंगस्यमहियोक्तःपिना
किना ॥ जगज्जन्याःपुरतोयथावचिमतथामुने ॥ ७ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ देवदेवजगन्नाथशर्वसर्वदेवर्षगः ॥ सर्वदेवसर्वजनकर्त्तृचित्पृच्छामितद्दृ ॥
॥ ८ ॥ इदंविप्रिशंशकर्मबीजमहौषधम् ॥ नैःश्रयस्याःश्रियोगंहममाप्रिातिदमहत् ॥ ९ ॥ यत्क्षेत्रजसोप्यथेत्रिलोक्यपितृणायते ॥ तस्याखिलस्यम
हिमाविष्णुमहोसि ॥ कास्थामनादिसिद्धिनिकानिलिगानिशंकर ॥ १२ ॥ यत्रदेवःसदातिष्ठेत्सर्वतोऽपिसवृद्धमः ॥ यैरियंप्रथितिप्राप्ताकारशुक्तिपुरीतिच ॥
॥ १३ ॥ येषांस्मरणतोप्यत्रभवेत्पापस्यसंक्षयः ॥ दर्शनस्पर्शनाभ्यांचस्यातांस्वर्गापवर्षाकौ ॥ १४ ॥ येषांसमवर्नान्देवमध्येजन्मसकृद्भिो ॥ लिंगा
नियुजितानिस्युःकार्श्यांसर्वाणिनिश्चितम् ॥ १५ ॥ विधायमय्यदुकोशंकारुण्यमृत्तसागर ॥ एतदावक्ष्येश्वरभोपादयोःप्रणतास्यहम् ॥ १६ ॥ इत्याकण्य
महेशानस्तस्यदेव्याःसुभाषितम् ॥ कथयामासर्विध्यैरमहालिंगानिसत्तम ॥ १७ ॥ यन्नामाकर्णनादेवक्षीयतिपापराशयः ॥ प्राप्यतेपुण्यसंभारःकाश्यात्ति
र्वाणकारणम् ॥ १८ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ श्रुदुविपंगुद्वंक्षेत्रेऽस्मिन्शुक्तिकारणम् ॥ इदंविदितैविधिब्रह्मनारायणदयः ॥ १९ ॥ असंब्यता
निलिंगानिपार्वत्यानंदकानने ॥ स्थूलान्यपिचसूक्ष्माणिनानात्नमयानिच ॥ २० ॥ नानाधातुमयानिशेदार्षदान्ययनेकशः ॥ स्वयंभून्त्ययने
कानिदेवर्षिस्थापितान्यहो ॥ २१ ॥ सिद्धचारणगंधर्वयक्षशोचिंतान्यपि ॥ असुरोरगमन्यैश्चदानवैरसुरगेणैः ॥ २२ ॥ दिग्गजैर्गिरिभिस्तीर्थैर्ऋक्षैश्चानर
किन्नैः ॥ पतत्रिप्रमुखैर्विस्वस्वनामांकितानिवै ॥ २३ ॥ प्रतिष्ठितानियानिहसुक्तेहृद्वनितान्यपि ॥ अदृश्यान्यपिदृश्यानिदुस्वस्थान्यापिप्रिये ॥ २४ ॥

स्वयंभून्स्थापितानिचेत्यर्थः ॥ ११ ॥ १२ ॥ यत्रकारयाम् ॥ सवृद्धमंःसराक्तिकः ॥ १३ ॥ १४ ॥ जन्मनेमध्यमध्यैजन्मसकृत्समवर्नान्दित्यन्वयः ॥ १५ ॥ १६ ॥ अगस्त्यस्याविध्यात्संवृ
द्धिविवाहकत्वाज्ज्ञेयम् ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ असंब्यतानिलिंगानोत्पादनेनपुण्यानीतिसिष्ठेनान्यः ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ दुस्वस्थानीति ॥ यवनादिभिरतिशयेनेदुःशुश्रूषवस्थायेषवां

तानिताया ॥ २४ ॥ पराद्धशस्त्रं ख्यानिपराधीनं ब्राह्मणः पंचाशद्वर्षतन्मानेन मानुषदिनसंख्यासंख्याविशेषो वातच्छत्रसंख्यानिपराधीनसंख्यानि ॥ २५ ॥ तिष्येकालौ ॥ २६ ॥ गणनेति ॥
 हेगौरिममभक्तजनैरिहकाश्यायां निलिंगानि प्रतिष्ठितानि तेषां गणनाऽन्वतानास्ति ॥ उपसहरति ॥ अतस्तेषां संख्यानां विद्यते इति ॥ गणनादिवसत्वाद्वागिति ॥ यस्मिन् दिवसे मे गणना कृता तस्माद्दिव
 भ्रान्त्यपि चकालेन तानि पूज्यानि सुंदरि ॥ परार्धशतसंख्यानि गणितान्येकद्वयमाया ॥ २५ ॥ गंगां भस्यपि तिष्ठति षष्टिकोटिमितानि हि ॥ सिद्धलिंगा
 नितानी शतिष्येऽदृश्यत्वमाययुः ॥ २६ ॥ गणनादिवसात्त्वाद्वाङ्ममभक्तजनैः प्रिये ॥ प्रतिष्ठितानि यानीह तेषां संख्यानि विद्यते ॥ २७ ॥ त्वया तु यानि पृष्टा
 नियैरिदं श्रेष्ठमुत्तमम् ॥ तानि लिंगानि वक्ष्यामि मुक्तिहेतूनि सुंदरि ॥ २८ ॥ कलावतीव गोट्यानि भविष्यंति गिरिद्रजे ॥ परतेषां प्रभावो यः स्वस्वस्थानं
 नहास्यति ॥ २९ ॥ कलिकल्मषपुष्ट्यायेदुष्टानां स्तिकाः शठाः ॥ एतेषां सिद्धलिंगानां ज्ञास्यं न्याख्यासपीहन ॥ ३० ॥ नामश्रवणतोपीह यद्द्विलिंगां
 शुभानने ॥ वृजिनानि शंयांति वर्धते पुण्यराशयः ॥ ३१ ॥ ओंकारः प्रथमं लिंगं द्वितीयं च त्रिलोचनम् ॥ तृतीयं च महादेवः कृतिवासाश्चतुर्थकम् ॥
 ॥ ३२ ॥ रत्नैः पंचमं लिंगं षष्ठं चंद्रेश्वराभिधम् ॥ केदारः सप्तमं लिंगं धर्मेशश्चाष्टमं प्रिये ॥ ३३ ॥ वीरेश्वरं च नवमं कामेशं दशमं विदुः ॥ विश्वकर्मांश्च रत्नलिंगं
 शुभमेकादशं परम् ॥ ३४ ॥ द्वादशं मणि कर्णेशं त्रयोदशम् ॥ चतुर्दशं महालिंगं मविश्वेश्वराभिधम् ॥ ३५ ॥ प्रिये चतुर्दशैतानि त्रियानि हेतूनि सु
 दुरि ॥ एतेषां समवायोर्यं मुक्तिश्चेन्न मिहेरितम् ॥ ३६ ॥ देवताः समधिष्ठान्यः क्षेत्रस्यास्य परा इमाः ॥ आराधिताः प्रयच्छंति नृभ्यो नैः श्रयस्सीश्रियम् ॥ ३७ ॥
 आनंदकाने सुत्तथै प्रोक्तान्ये तानि सुंदरि ॥ प्रिये चतुर्दशैतानि महालिंगानि देहिनाम् ॥ ३८ ॥ प्रतिमासं समारभ्यति थि प्रतिपदं शुभाम् ॥ एते पालिंगमु
 ख्यानां कार्ययात्राप्रयत्नतः ॥ ३९ ॥ अनाराध्य महादेवमेष्टु लिंगेषुं भज ॥ कः काश्यां मोक्षमाप्नोति सत्यं सत्यं पुनः ॥ ४० ॥ तस्मात्सर्वप्रथमेन काशी
 फलमभीप्सुभिः ॥ पूज्यान् ये तानि लिंगानि भक्त्या परमया मुने ॥ ४१ ॥ ॥ अगस्त्य उवाच ॥ ॥ एतान्येव किमन्यानि महालिंगानि पणमुव ॥ निर्वा
 णकारणानीह यद्विसंतदावद् ॥ ४२ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ अन्यान्यपि च संतीह महालिंगानि सुव्रत ॥ कलिप्रभावाद्दुत्तानि भविष्यं त्येता नि वै ॥
 ॥ ४३ ॥ यस्येश्वरे सदा भक्तिर्यः काशीतत्त्ववित्तमः ॥ स एव तानि लिंगानि वेत्स्यत्यन्योन्येन कश्चन ॥ ४४ ॥ येषां नामग्रहेणापि कलमभसंक्षयः ॥
 अमृतेशस्तारकेशो ज्ञानेशः करुणेश्वरः ॥ ४५ ॥

साद्वर्गाधूर्ध्वमित्यतिरोहित एवार्थः ॥ २७ ॥ २८ ॥ नहास्यति न त्यक्ष्यति ॥ २९ ॥ पुष्टाः स्थूलव्यवसाया ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ सप्तवायुः ॥ ३५ ॥ तस्मात्सर्वप्रथमेन नित्यावत् ॥
 ॥ ३६ ॥ नैः श्रेयसां कलमभसंक्षयः ॥ ३७ ॥ देहिनां सुत्तथैत्यन्वयः ॥ ३८ ॥ प्रतिमासमिति स्कंदोक्तिः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ पार्वत्याहं कालां संवाचमानं शुद्धं

लिङ्गान्यह ॥ अद्वैतवदति ॥ ४६ ॥ लंगललंगलीश्वरः ॥ ब्रह्मशलांगलीनीचिकित्वाचित् ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ काशीशैलोऽनुत्तमशिख ॥ अद्वैतवदति ॥ ४९ ॥
 ॥ ५२ ॥ महतीभक्तिर्षोपनिमहामक्तयस्वेषाङ्कपावदात् ॥ महासक्तोविपाठेसष्टप्रवर्षः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ किनहातिष्णोपने ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ अलिङ्करमपुत्रं तास्यो
 मोहद्वारेष्वश्वस्वगदारेष्वस्तथा ॥ ब्रह्मशोलांगलश्वैवद्वकालेश्वस्तथा ॥ ४६ ॥ वृषेशश्वचंडीरोनादिकेशोसहस्रः ॥ ज्योतीरूपे रालिङ्गस्यात्
 मन्त्रचतुर्दशम् ॥ ४७ ॥ काश्यांचतुर्दशैतानिमहालिङ्गानिमुदरि ॥ इमानिभुक्तिहेतुलिङ्गान्यानंदकानने ॥ ४८ ॥ अलिङ्करमपुत्रं तास्यो
 निकदाचन ॥ एतान्याराधयेद्यत्तुलिङ्गानिहचतुर्दश ॥ ४९ ॥ नतस्यपुनरावृत्तिः संसाराध्वनिकर्हिचित् ॥ काशीकोशे तुलनाकारो नस्तत् ॥
 ॥ ५० ॥ एतलिङ्गाभिधादेविमहापादपिदुःखहृत् ॥ रहस्यंगमचैतस्त्रय्याभ्यारानने ॥ ५१ ॥ चतुर्दशालिङ्गानि सान्निध्यकराभिदि ॥ ५२ ॥
 सुत्तर्यहृदयमेतदेवागिरिद्रिजे ॥ ५२ ॥ इमानियानि लिङ्गानिसर्वेषामुक्तिदानिहि ॥ एकमुत्रमस्येहसामादायमर्चतः ॥ वचैतनिद्वारयोपशास
 त्किंवावशात् ॥ ५३ ॥ अस्मिन्त्रैह्युत्सुकिरितियाप्रथितिः प्रिये ॥ कारणतत्रलिङ्गानिममैतानिचतुर्दश ॥ ५४ ॥ तस्यवृत्तिः कर्तितेष्वचतारिक्वभा
 ध्यातायेतान्यैभक्तैलिङ्गान्यानंदकानने ॥ ५५ ॥ तद्वाम्यस्तसद्योगादुत्तदानास्तएवहि ॥ काश्यामिमानलिङ्गानियैहैह्यन्यपिदूतः ॥ ५६ ॥ इष्टापूर्वा
 श्रयेधर्माः प्रणीतास्तुनिसत्तमैः ॥ तेसर्वेतेनविहितायावर्चोर्विनेनसा ॥ ५७ ॥ येनाविसुक्तमासद्यमहालिङ्गानिपर्वति ॥ तदुद्भव्यैर्षतानीहरसुतो
 नात्रसरायः ॥ ५८ ॥ ॥ स्कंदरवाच ॥ ॥ अन्यान्यपिचर्विध्यरेद्व्येप्रोक्तानिशंभुना ॥ स्वभक्तानांहिताशयेतान्यान्यथाकार्णवध्वज ॥ ५९ ॥
 शैलेशः संगमेशश्चस्वर्लीनोमध्यमेश्वरः ॥ हिरण्यगर्भईशानोगोशेषोषुषुषुध्वजः ॥ ६० ॥ उपशांतिवोज्येष्टोनिवासेश्वरएवच ॥ शुक्रेशोव्याधिलो
 चंजंबुकेरांचतुर्दशम् ॥ ६१ ॥ मुनेचतुर्दशैतानिमहांत्यायतनानिवै ॥ एतेषामपिस्ववातेनरोमोक्षमवाप्नुयात् ॥ ६२ ॥ वैत्रकुण्ठप्रतिपदंसंभारः प्रमथ
 त्तः ॥ आचतुर्दशिपूज्यानि लिङ्गान्येतानिसत्तमैः ॥ ६३ ॥ एतेषांवर्षिकीयात्रासुमहोत्सवपूर्वकम् ॥ कार्यासुभुमिः सम्यक्संज्ञसंसिद्धियिनी ॥
 ॥ ६४ ॥ मुनेचतुर्दशैतानिमहालिङ्गानियत्नतः ॥ दृष्ट्वनजायतेजतुः संसादुःखसागरे ॥ ६५ ॥ क्षेत्रत्रयपरमंतत्त्वमेतदेवप्रियेष्टुवम् ॥ संसारोपश्रयताना
 मिदमेवमहोषधम् ॥ ६६ ॥ क्षेत्रत्रयोपनिषत्त्रैषामुक्तिर्विजमिदपरम् ॥ कर्मकाननदवाग्निरेशालिङ्गावलिः प्रिये ॥ ६७ ॥

जलतः ॥ द्विजेस्त्रिपाठः ॥ ६९ ॥ महायतनानितुर्वीथचतुर्दशालिङ्गान्याह ॥ शैलेभ्रवति ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ उपनिषद्ग्रहस्य ॥ लिङ्गावलिङ्गिपक्तिः

अथानन्तरस्याङ्काराद्योरूपरूपज्ञेयव्यञ्जनियञ्जुदेवोत्पत्तिहेतुंस्वकारं ब्रह्मस्यैरिविबिन्धयतिविबिम्बम् ॥ चिन्तितमितिपाठोभावितमित्यर्थः ॥ ८३ ॥ नीरवीनिःशब्दयद्भ्यन्तरस्यैतत्परय
यत्तद्विक्तसदनसंकीकृत्यान्तवदन्तच्छुल्यम् ॥ नीरवदितिपाठोऽव्ययगोदाधिजलव्यदित्यर्थः ॥ महत्तमसप्तभारदिति ॥ तमस्तमसप्तभारदिति ॥ महत्तमसप्तभारदित्यर्थः ॥ मकारार्थमाह ॥ तद्व्यक्तः
उकारस्याद्येवमोक्षुणेनरूपयद्द्वैतमोरूपम् ॥ ८४ ॥ नादार्थमाह ॥ अयेति ॥ तदुत्तोमकाराप्रतः ॥ ध्याताध्यानकर्ता ॥ ध्यातेतिक्वचित् ॥ व्याघात्करोत् ॥ स्वयनयनतिशिल्बनेत्रोच्चरम् ॥
॥ ८५ ॥ विश्वरूपस्याकारसंपन्नरूपकृतिः ॥ विश्वरूपमथोकारमितिगोऽथेत्यर्थेतर ॥ अकारमित्यवयवव्ययविनोभेदाभिप्रायेण ॥ अनाख्यनादः परात्स्यसदनमाश्रयंधारणमित्यर्थः ॥
तदुक्तम् ॥ वैकरीशब्दनिष्पत्तिर्मध्यमाश्रुतिगोचरा ॥ उद्यतायोचाश्रयतिस्वभावागनपयिनीति ॥ सुस्मापरा ॥ अन्पयिन्याल्येत्यर्थः ॥ ८६ ॥ शब्दब्रह्मवेदः ॥ विद्वद्यमाह ॥ अथोपरिष्ठा
दिति ॥ उपरिष्ठादुपरि ॥ परात्प्रधानादेः परसुकृष्टम् ॥ ८७ ॥ तदुत्तद्वैत्यतआह ॥ कारणमिति ॥ कारणानांप्रधानानदीनाम् ॥ अतएवजगद्योनितापरम् ॥ विधिब्रह्मा ॥ विलोक्यमांश्वेदद्वयं ॥

नीरवध्वान्तकैतसदनान्तदश्रतः ॥ मकारंसददर्शथतमोरूपविशेषतः ॥ ८४ ॥ साम्नोयोनिलयेहेतुसाक्षाद्ब्रह्मस्वरूपिणम् ॥ अथतत्पुरतोऽध्यातव्यध्या
त्स्वनयनातिथिम् ॥ ८५ ॥ विश्वरूपमथकारसमुणवापिनिर्गुणम् ॥ अनाख्यनादसदनपरमानंदविग्रहम् ॥ ८६ ॥ शब्दब्रह्मैतियख्यान्तंसववाङ्मयक्य
रणम् ॥ अथोपरिष्ठादस्यबिंदुरुपपरात्परम् ॥ ८७ ॥ कारणकारणानांजगद्व्योनिचतपरम् ॥ विधिविलोक्यांचक्रेतपसागोचरीकृतम् ॥ ८८ ॥
अवनदीमितिल्यातंसर्वस्यास्यप्रभावतः ॥ भक्तसुन्नयतेयस्मात्तदोमितियद्वैरतः ॥ ८९ ॥ अरूपोपिसरूपाब्जः सधानेनैत्रगीकृतः ॥ तारयेद्यद्भवो
धेःस्वजपासक्तमानसम् ॥ ततस्तारइतिल्यातोयस्तं ब्रह्माव्यलोक्यत् ॥ ९० ॥ प्रणयेत्यतः सर्वपरनिर्वाणकामुकैः ॥ सर्वेभ्योभ्यधिकस्तस्मात्प्रणवा
यैः प्रकीर्तितः ॥ ९१ ॥ स्वसेवितारंपुरुषंप्रणयेद्यः परंपदम् ॥ अतस्तंप्रणवंशतंप्रत्यक्षीकृतवान्विधिः ॥ ९२ ॥ त्रयीमयस्तुरीयोयस्तुर्यातीतोबिला
त्मकः ॥ नादबिंदुस्वरूपेयः सप्रैक्षिद्विजगामिना ॥ ९३ ॥ प्रावततयतोवेदाः सांगाः सर्वस्ययोनयः ॥ सर्वेदादिः पद्भुवापुरस्तादवलोकितः ॥ ९४ ॥
वृषभोयद्घियाबद्धैरैवीतिमहोमयः ॥ सनेत्रविषयीचेक्रेपरमः परमंष्ठिना ॥ ९५ ॥

जगदासिचकामितिपाठेजगदासिचलितिपाठयतीतितथातम् ॥ ८८ ॥ एवमवयवार्थिनिरूपणैर्नैवावयवनिर्माणैर्निरूप्यमाणैर्माद्विधानिविक्तिः ॥ अवनदितिपर्येन ॥ ८९ ॥ नेत्रगीकृतश्रुतिव्यङ्ग्यः ॥
तानामानिर्विकीर्तारयेदिति ॥ ९० ॥ प्रणवनामद्विधनिर्वीक्ष्यप्रणूयतद्विद्वान्भ्याम् ॥ प्रणूयतेकर्मणस्तस्यते ॥ प्रणयेद्यत्रापयेत् ॥ ९१ ॥ त्रयीमथवेदत्रयात्मकोब्रह्मविष्णुब्रह्मात्मकोबो ॥
असंगोनिर्विकारः ॥ परात्मातुरीयः ॥ तदुक्तम् ॥ अहंभावानहंभावौत्यक्त्वात्सत्सतीतया ॥ यदसंस्तंमसंच्छंस्थितंतनुमुत्पच्येदिति ॥ यदुत्तुर्यातीतिः ॥ अविद्योपहितविश्रायैषयातुरीय
त्वसंकील्यतत्त्वत् ॥ माययासंखलत्वकः ॥ प्रैक्षीप्रैक्षितोऽदृष्टद्वैतियात् ॥ द्विजोऽहंस्तद्विद्वानिनाब्रह्मणोऽर्थः ॥ ९३ ॥ सांगाः षड्भिः साक्षात्कल्पव्यकरणिकरुक्तेऽहंत्वेत्योतिभरैः साहिताः ॥
॥ ९४ ॥ चत्वारिंशद्व्याजत्रयोऽस्यपादाद्विशेषैः सहास्तासोऽस्य ॥ त्रियाबद्धेवृषभोरैवीतिमहादेवोभक्त्याऽप्येतिश्रुत्युक्तोमहेशोब्रह्मणादृष्टस्याह वृषभोयद्द्वैत्येन ॥ यद्वृषभोयत्तौकोयद्ब्रह्मो

विपरिणतदेशीयतद्विपरिणकारपृहति ॥ ४ ॥ पृथुनांजावानाम् ॥ तारंगणः ॥ उत्कण्ठति ॥ सम्पत्संभवस्यस्मादितिसंस्तारसत्सकारणो
त्यर्थः ॥ इभवायेतिश्रेयसहस्यर्थः ॥ तथाचक्षुः ॥ नमःशंभवायचमयोभवायचनमःशंकरायचमयस्कारायचति ॥ ५ ॥ अमायायशुद्धाय ॥ शिवतारायसमभंगलाय ॥ मगलानां चमंगल
मितिसूते ॥ कर्पादिनेजटाजुष्टधारिणे ॥ शितिकञ्जाल्याय ॥ ६ ॥ मीढुमायफलमेकृणांयव्येश्रयाय ॥ निपिःपशुभेषुशिवोतिष्ठतिरूपेणेतिशेषिविष्टस्त्रमे ॥ तथाचक्षुः ॥
यद्वावैविष्णुः परमेश्वरिणः यद्वास्वायुमुपतिष्ठतीति ॥ निपयोःसमयस्तेषुनिविष्टयतिवा ॥ इत्याच्छयनयोगाब्जशीतवारिचक्षते ॥ तयानाद्रक्षणैवशिवोपारसमयोमताः ॥ तेषुभवेशाङ्घ्रिः
शिपिविष्टइहोच्यतद्विचिन्तात् ॥ अहस्वायदीर्घाय ॥ सर्वायद्वास्य ॥ ७ ॥ कुमारशुभेस्कंदवनयित्रे ॥ श्वेतायशुक्लाय ॥ कृष्णायनिलाय ॥ पीतायहरिद्राय ॥ अरुणमूर्ते
येईच्छादितरूपयेत्यर्थः ॥ अव्यक्तरागवर्णयतिवा ॥ ८ ॥ धूम्रवर्णयकृष्ण्योलोहितरूपाय ॥ पीतायकपिलवर्णाय ॥ पाटलवर्णयश्वेतारक्तवर्णाय ॥ शुक्लपीतमि

नमउग्रायमीमायपशूनांपतयेनमः ॥ नमस्तारस्वरूपायसंभवायनमोस्तुते ॥ ५ ॥ अमायायनमस्तुभ्यंनमःशिवतारयते ॥ कर्पादिनेनमस्तुभ्यंशिति
कंठनमोस्तुते ॥ ६ ॥ मीढुमायगिरिशिपिविष्टायतेनमः ॥ नमोह्रस्वायखर्वयबृहतेवृद्धरूपिणे ॥ ७ ॥ कुमारशुभेत्पुंभ्यंकुमारवपुनेनमः ॥ नमः
श्वेतायकृष्णायपीतायारुणमूर्तये ॥ ८ ॥ धूम्रवर्णायपीतायनमःकिर्मावर्चसे ॥ ९ ॥ नानावर्णस्वरूपाययर्षा
नांपतयेनमः ॥ नमस्तेस्वरूपायनमोव्यंजनरूपिणे ॥ १० ॥ उदात्तायतुदात्तायस्वर्तायनमोः ॥ ह्रस्वदीर्घयुत्प्लुतायसविसर्गयतेनमः ॥
॥ ११ ॥ अनुस्वारस्वरूपायनमस्तेसातुनासिक ॥ नमोऽनुस्वारस्वरूपायनमः ॥ १२ ॥ ओष्ठयोरस्यस्वरूपायनमः ॥ अनुस्वारस्वरूपायनमः ॥
अंतस्थायनमस्तुभ्यंपंचमायपिनाकिने ॥ १३ ॥ निषादायनमस्तुभ्यंनिषादपतयेनमः ॥ वीणवेणुमुदंगाद्विवाद्यरूपायतेनमः ॥ १४ ॥

श्रितवर्णयेत्यर्थः ॥ हरितेसैपालाशवर्णाय ॥ ९ ॥ नानावर्णस्वरूपायउपशुद्धादिवर्णरूपायेत्यर्थः ॥ ब्राह्मणादिवर्णस्वरूपायेतिवा ॥ वर्णानांपतयेत्येवमव्ययिष्ये ॥ स्वरायकारादिचतुः ॥
व्यंजनानिकादीनिहकारपत्यानि ॥ ११० ॥ ऊर्ध्वमादक्षत्युदात्तत्वाद्भिन्नामादक्षत्युदात्तत्वात्समाहारःस्वर्तत्तद्राग ॥ ह्रस्वाःअइउःकण्ठइतिपंच ॥ दीर्घाःआईउःकण्ठइतिपंच ॥
युतादूषाहानिगोलोकप्रसिद्धस्तत्रितोश्याहस्वादिनियत्रे ॥ विसर्गेणसहस्रवृत्तैतिविसर्गोवर्णोदेशेषेस्तद्राग ॥ ११ ॥ अनुस्वारस्वरूपायद्विवाद्यतमकाय ॥ सातुनासिकअनुनासिकव्यंजनः
सहस्रतमानैतुरूपेत्यर्थः ॥ निदुनासायतद्रूपयेत्यर्थः ॥ ह्रस्ववर्णयशास्तालव्यास्तद्रूपिणे ॥ १२ ॥ ओष्ठयव्यंजोष्ठयाउवर्णवर्णोपध्मानीयाःउगिसिभवाउःस्वरास्तत्तद्वर्ण
रूपायेत्यर्थः ॥ उष्माणःअक्षसहारतस्वरूपिणे ॥ अंतस्थायरत्वास्तसैवद्वयैत्यर्थः ॥ पशुरुषब्रह्मविष्णुचतुष्टोषेक्षयांपंचमाह्यस्वरूपायेतिवा ॥ पिनाकिनेआजगवापरसर्वा
यवर्णारिणे ॥ १३ ॥ निषादायनिषादाख्यस्वरूपाय ॥ यदाहभ्रमः ॥ निषादभ्रमेति ॥ यद्वा निषादायश्वचाय ॥ तेषांपतयेस्वामिने ॥ शृंगवेणुनिवासिनेश्वरामभित्वायुहयेतिवा ॥

१ नैषायास्वामेतरा, अङ्गुष्ठुकोनिरातश्चायेतिसमीचीनाचित्तनीयाचेति ।

मृदंगादित्यादिशब्देनडमस्तयोगब्रह्मते ॥ १४ ॥ तारायात्युच्चस्वरूप ॥ यदाहामरस्तारोत्सुब्रह्मति ॥ मंदायगंभीरशब्दरूपाय ॥ पाणिनांघारायभयंकराय ॥ तद्विपरिनिामायोगेयअघा
 राख्यमंत्ररूपायैतिवा ॥ तानायकतिलंबस्वरूपाय ॥ तदुक्तम् ॥ तानाएकोनपंचाशदिति ॥ मूर्च्छनापतेयेतदालापमवतीयिजे ॥ तदुक्तम् ॥ मूर्च्छनास्त्वेकवर्शतिगिति ॥ १५ ॥ स्याद्विपरिचारि
 भेदेनस्यावजंगमभेदेन ॥ यद्वा स्याद्विपरिचारिभेदेसंगीतशास्त्रेप्रसिद्धौतयोभेदेनभावस्वरूपिणे पदार्थरूपािणे ॥ तालप्रियायकालक्रियामानप्रियाय ॥ यदाहामरः ॥ तालःकालक्रियामानमिति ॥
 कर्पुटादिक्रियभाणवाद्याप्रियायैतिवा ॥ तालायतस्वरूपाय ॥ लस्यतांडवजननेलास्यतांडवयोर्नतनविशेषयोःकारणाय ॥ १६ ॥ तौर्यत्रिकृत्यगीतवाचंतस्वरूपाय ॥ तदेवतौर्यत्रिकंमहद्वियययंग

नमस्तारयमंद्रायघोराघोरमूर्तये ॥ नमस्तानस्वरूपायमूर्च्छनापतयेनमः ॥ १५ ॥ स्याद्विपरिचारिभेदेननमोभावस्वरूपिणे ॥ तालप्रियायतालया
 लास्यतांडवजनने ॥ १६ ॥ तौर्यत्रिकस्वरूपायतौर्यत्रिकमहाप्रिय ॥ तौर्यत्रिककृतांभक्त्यानिर्घणश्रीप्रदायक ॥ १७ ॥ स्थूलसूक्ष्मस्वरूपायहृदयहृ
 श्यस्वरूपिणे ॥ अर्वाचीनायचनमःपराचीनायतेनमः ॥ १८ ॥ वाक्प्रपंचस्वरूपायवाक्प्रपंचपरायच ॥ एकायानेकेभेदायसदसत्परयेनमः ॥ १९ ॥
 शब्दब्रह्मनमस्तुभ्यंपरब्रह्मनमोस्तुते ॥ नमोवेदांतवेद्यायवेदानांपतयेनमः ॥ २० ॥ नमोवेदस्वरूपायवेदगोचरमूर्तये ॥ पार्वतीशनभस्तुभ्यंजगदी
 शनमोस्तुते ॥ २१ ॥ नमस्तेदेवदेशेदेवादिव्यपदप्रद ॥ शंकरायनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंमहेश्वर ॥ २२ ॥ नमस्तेजगदानंदनमस्तेशशिशेखर ॥ मृत्युं
 जयनमस्तुभ्यंनमस्तेत्र्यंबकायच ॥ २३ ॥ नमःपिनाकहस्तायत्रिशूलयुधधारिणे ॥ नमस्त्रिपुरहंत्रेचनमौधकनिषूदन ॥ २४ ॥ कंदर्पदपदलननमो
 जालंधरारये ॥ कालायकालकालायकालकूटविषादिने ॥ २५ ॥ विषादहंत्रेभक्तानामभक्तैकविषादद ॥ ज्ञानायज्ञानरूपायस्वर्द्धायनमोस्तुते ॥
 ॥ २६ ॥ योगसिद्धिप्रदोसिस्वयोगिनायोगसत्तम ॥ तपसाफलदोसिस्त्वंतपस्विभ्यस्तपोधन ॥ २७ ॥

सतथातरसंबोधनंतौर्यत्रिकमहाप्रिय ॥ यदाहामरस्तदेवेति ॥ निर्वाणश्रीःकैवल्यरूमीः ॥ १७ ॥ स्थूलसूक्ष्मकार्यकारणे ॥ हृदयंयुग्व्यमेवाःअहृदयंवास्वाकाशतत्स्वरूपेणभावाभावरूपिणइतिवा ॥
 अर्वाचीनायदानीतनाय ॥ पराचीनायप्राकालीनाय ॥ १८ ॥ वाक्प्रपंचशब्दविस्तरः ॥ परायकारणाय ॥ वस्तुतएकाय ॥ माययाऽनेकप्रकाणाय ॥ सदस्यतयेकार्यकारणानियत्रे ॥ १९ ॥ शब्दब्रह्म
 वेदः ॥ वेदांतवेद्यायवेदंकोचराय ॥ तंचौपनिषदंपुरुषंषुच्छामीतिश्रुतेः ॥ पतयिनियत्रे ॥ २० ॥ वेदगोचरमूर्तेष्वेदनेवेदःस्वप्रकाशश्रद्धातुस्तद्विषयरूपाय ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ कालकाल
 कर्तादिकालकालः ॥ सकालकालःकालाप्तिकालयुक्तिकमक्षकः॥कालोपिकात्यजेऽनेन्यादित्युतिस्मृतिः॥कालकूटाःलंयंयद्विषंभक्तक्षिणे ॥ २५ ॥ ज्ञायतेनेनेतिज्ञानतस्मैसाधनान्यत्यर्थः ॥ २६ ॥ २७ ॥

॥ २८ ॥ २९ ॥ १३० ॥ ३१ ॥ नीलस्फण्डकैस्त्वम् ॥ ३२ ॥ पितृवन्दनम्भानम् ॥ ३३ ॥ कृतान्तकृतान्तकोयमस्यापिपमद्भृत्यः ॥ कालाग्रिहृद्भक्तवर्षणसुखाग्निः ॥ संवर्तप्रलयः ॥ ३४ ॥ पुंमकृतिरूपाभ्यांपुरप्रधानरूपाभ्याम् ॥ अक्षिपद्मणोनेत्रावकस्यसमुत्सोपादुम्भेयात् ॥ ३५ ॥ ननुकालखिण्णोमोकोमियमतितुतिःत्रिपतेत्राह ॥ कपालेति ॥ खलः

त्वमेवंत्ररूपोसिंत्राणांफलदोभवात् ॥ महादानफलंत्वैवमहादानप्रदोभवान् ॥ २८ ॥ महायज्ञस्त्वमेवमहायज्ञफलप्रद ॥ त्वं सर्वः स्वर्गस्वर्वैसर्वदः सर्वहम्भवात् ॥ २९ ॥ सर्वभुषसर्वकृतान्सर्वसंहारकारक ॥ योगिनांहृदयकाशकृतालथनमोस्तुते ॥ ३० ॥ त्वमेवविष्णुरूपेणशंखचक्रगदाधार ॥ त्रिलोकोत्रायसेत्रातःसत्त्वभूतेनमोस्तुते ॥ ३१ ॥ त्वमेवविद्ययास्येतद्विधिभूत्वावियानवित् ॥ रजोरूपंसमालंब्यनीरजस्कपदप्रद ॥ ३२ ॥ त्वमेवहि महारुद्रस्त्वंमहेश्रोभुजंगभृत् ॥ त्वमेवहिमहाभीमोमहापितृवनेचर ॥ ३३ ॥ तामर्सातनुमाश्रित्यचकृतांतकृतांतक ॥ कालाग्रिरुद्रोभूत्वातित्वंसंती प्रवर्तकः ॥ ३४ ॥ त्वंपुत्रकृतिरूपाभ्यामहदाद्यखिलजगत् ॥ अक्षिपद्मसमुत्सोपादुनराविःकरोष्यज ॥ ३५ ॥ उन्मेपविनिमेषौतेसर्गसौर्गैककरणम् ॥ कपालमालाखेलोयंभवतःस्त्रैचारिणः ॥ ३६ ॥ त्वत्कंठेनृकरोटीयधूर्जट्टीयाविभासते ॥ सर्वेषामंतद्वयानांसास्फुटंबीजमालिका ॥ ३७ ॥ त्वतःसर्वमिदंशंभोत्वयिसर्वचराचरम् ॥ कस्त्वांस्तोतुविजानातिपुरावाचामगोचरम् ॥ ३८ ॥ स्तोतान्वंहिस्तुतिस्त्वंहित्यंतुत्यस्त्वमेवच ॥ वेदयोनयः शिवायेतिनान्यद्वेद्वयैकंचिन ॥ ३९ ॥ त्वमेवहिशरण्यंमेत्वमेवहिगतिःपरा ॥ त्वामेवप्रणमामीशनमस्तुभ्यंनमोऽनमः ॥ ४० ॥ इत्युदीर्यासकृद्भयाः प्रणनाममेहेश्वरम् ॥ प्रणवाख्यंमहालिंगरूपिणंदंडवद्वितौ ॥ ४१ ॥ ईश्वरवाच ॥ ततोगिरिद्रितनेयेश्रुत्वाब्रह्मस्तुतिंपराम् ॥ परमेश्वर्यस्यपितिरंतुहोहमद्भुतम् ॥ ४२ ॥ अमृतोऽहंततोलिंगान्मूर्तिमास्थायशंकराम् ॥ ४३ ॥ चतुर्वक्त्रःसमुत्थायप्रत्यक्षं वीक्ष्यमामथ ॥ पुनर्जयजेत्युक्त्वाप्रणनमकृतांजलिः ॥ ४४ ॥ आनंदवाष्पसलिलेनत्रोद्धतवूरुहः ॥ गद्गदेनस्वरोत्थप्रोवाचजलजसनः ॥ ४५ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ यदिप्रसन्नोद्वेशयदियेवरोमम ॥ तदेतस्मिन्महालिंगेसात्रिध्वयैऽस्तुशंकर ॥ ४६ ॥

श्रीवा ॥ ३६ ॥ वृकरोटीनशिरोऽग्रस्थि ॥ यद्गहामरः ॥ शिरोस्थानिकरोटिःक्षीति ॥ अंतःप्रलयः ॥ बीजमहात्मम् ॥ ३७ ॥ अभिवादिमिचोपादानतामाह ॥ त्वत्तःसर्वमिति ॥ पुरावाच प्राचाश्रुमवावेदिदीनामनादीनां वाचवेदिनामितिसामानाधिकरण्यंवा ॥ ३८ ॥ हिशब्द्वैकारार्थं ॥ ३९ ॥ १४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४४ ॥ जलजसनपद्मासनः ॥ ४५ ॥ ४६ ॥

भौक्तिकमुक्तिर्भक्तानामेकामुख्यांसायुज्यलक्षणामुक्तिं ददातीति या ॥ ४७ ॥ विद्युत्कम्ब्रह्मोक्तम् ॥ ४८ ॥ सर्वान्यानि विधिल्लेदाश्रयः ॥ १५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ अथ तन्वां
 चानामकारादीनां तद्वाचानां वा ब्रह्मविष्णुशुद्धेश्वरसदाशिवानामायतनमाश्रयभूतमीशानलिंगमित्यर्थः ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ कपिलो विष्णुः ॥ सिद्धानां कपिलश्चास्मीति भावदुक्तेः ॥
 अयमेव वरो देयोन्यान्यं वरमहं वृणे ॥ ओंकारेश्वरनामैतदस्तु भौक्तिकमुक्तिदम् ॥ ४७ ॥ स्कंद उवाच ॥ विद्युत्कमिति विप्रप्रेसमाकर्ण्य तदेति शत ॥
 उवाच वचनं चैतत्तथास्तु चतुराननम् ॥ ४८ ॥ वरानन्यानि पिविशुः प्रसन्नस्तत्क्षणाद्दौ ॥ विधेदीर्घवर्तसे तयास्तुत्याति तोषितः ॥ ४९ ॥ ॥ इत्यु उवाच ॥
 सुरश्रेष्ठ तपःश्रेष्ठसर्वाभ्यानि धिर्भव ॥ सुष्टेः करणसाभ्यर्थं वास्तुमदनुग्रहात् ॥ ५० ॥ पिता महत्स्वसर्वेषां सान्यभूर्भवात् ॥ तत्तपःशुद्धेश्वरशुभदेव
 ङ्गिगमुत्थितम् ॥ ५१ ॥ परमोकाररूपं च शब्दब्रह्ममयं विधे ॥ अस्याराधनतः पुंसां नदं ब्रह्मणः पदम् ॥ ५२ ॥ अकाराख्यमिदं लिङ्गमुकारास्तु विष्णुपदम् ॥
 मकाराह्वये तच्च न दाख्यं विदुसंज्ञकम् ॥ ५३ ॥ पंचायतनमीशानमित्यमेतदुदीरितम् ॥ मोक्षाय सर्वजंतूनामस्मिन्नानंदकानने ॥ ५४ ॥ तावत्परमेशो
 दरीतीर्थे विलोक्यो कारमीश्वरम् ॥ न जातु जायेत जंतुर्जननी जठरे क्वचित् ॥ ५५ ॥ एतन्नादेश्वरलिंगमेतच्छिगंसुदुर्लभम् ॥ स्ये मस्त्येदरीतिर्निरुत्पदि
 क्तिदम् ॥ ५६ ॥ यदेतत्कपिलं ज्योतिरितच्छिगे विलोक्यते ॥ अतस्तु कपिलेशाख्यमेतच्छिगंसुदुर्लभम् ॥ ५७ ॥ मस्त्येदरीयदागंवा कपिले र्भक्तिर्भवेत् ॥
 तदा तत्र नरः स्नात्वा ब्रह्महत्यां व्यपोहति ॥ ५८ ॥ वरुणोऽस्ति स रूपानीयेद्युनदीतोयमिश्रिते ॥ स्नात्वा न देश्वरदृष्ट्वानरः किमनुशोचति ॥ ५९ ॥ तस्मात्
 च चतुर्दशतीर्थानि सहस्रगैरः ॥ षष्टिकोटिसहस्राणि मस्त्येदर्यां विशति हि ॥ ६० ॥ प्रणवेशसमीपे तु यदा गंगासमेष्यति ॥ तदा शुभ्यो नमः कालदेवो
 पितृवल्लभः ॥ ६१ ॥ तत्र स्नानं जपोदानं हवनं देवतार्चनम् ॥ मस्त्येदर्यां मक्षयस्यादेकारेश्वरसन्निधौ ॥ ६२ ॥ ओंकारदर्शनदेववाजिह्वफललयेत् ॥
 तस्मात्कार्याप्रयत्नेन दृश्य ओंकार ईश्वरः ॥ ६३ ॥ दुर्लभं मानवंजमचतुर्वर्गकसाधनम् ॥ जलबुद्धदुदत्तस्यान्नादेश्वरो ज्योने क्षितः ॥ ६४ ॥ निर्गोप्यं
 पिलेशानं स्नात्वा मस्त्येदरीजले ॥ कृत्वा पिंडप्रदानानि पितृणामनुगोभवेत् ॥ ६५ ॥ कृत्वा पिमाहात्पापानि भूरीण्येव महात्स्यपि ॥ नेश्वरोपकारालो
 क्यकुतस्त्रस्य त्वैवियमात् ॥ ६६ ॥ ओंकारयात्राभिमुखं नवीं दृश्य पिता महाः ॥ परि नृत्यंति शुद्धिताः स्वसंतानसमुद्भवम् ॥ ६७ ॥ नृपयत्सु वि
 नामस्तुत्वास्तुत्त्वानमस्यति ॥ तंतं सुब्रयते प्राज्ञः पितं ब्रह्मणः पदम् ॥ ६८ ॥ रुद्राणां नियुतं ज्ञायत्फलं सम्यगायते ॥ तत्फलं लभते तदुत्तं भक्तयो
 कारविलोकनात् ॥ ६९ ॥

तत्संबधिज्योतिः कपिलं ज्योतिः ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ १६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ जलबुद्धदुदं यथा उचितं तद्वत्स्य जन्मदृश्यं श्रः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ संतानो वंशः ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ नियुतं लभम् ॥ ६९ ॥

विहितप्राणान्नाद्यमांसंधारणार्थं कृतैश्चासुक्तैश्चात्मानितियावत् ॥ तथाचमैत्रायणीयश्रुतिः ॥ चतुर्वर्णेषु वैश्वं चेत्याणि पात्रेषु प्राणान् कुर्यात् ॥ ओषधवत्याइनीयात् ॥ माणसंधारणार्थं यथासौ
 देवद्विजनायकत्वादिः ॥ १० ॥ अचलमानसस्थिरचित्तात् ॥ आचार्यस्य गर्गनाम्नः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ भगोर्देहस्य ॥ १५ ॥ दायादः पुत्रः ॥ १६ ॥ अशिश्रिय
 श्रितवानास्मि ॥ १७ ॥ हवनं होमः ॥ १८ ॥ बह्वनेहं संबहुकालम् ॥ अतिवाहितानिताः ॥ १९ ॥ अद्युषितानि आश्रितानि ॥ २० ॥ स्सायनानि धातुप्रयोगाः ॥ सिद्धाद्युषितकंदराः
 विभ्रतिभूषिततटवृन्दकृतलिंगसमर्चनान् ॥ विहितप्राणान्नांश्च कृतगतमविचारणान् ॥ १० ॥ स्वस्थोपविष्टान्स्वगुरोरग्रतोऽचलमानसान् ॥ प्रणम्योपा
 विशत्तत्रतदाचार्यस्यसन्निधौ ॥ ११ ॥ प्रबद्धहस्तगुगलः प्रणमत्तरकंधरः ॥ अथपाशुपताचार्यो गौं नाम महाभुनिः ॥ १२ ॥ वार्धकेन समाक्रांतस्तप
 साकुराविग्रहः ॥ शंभोराराधनेनिष्ठः श्रेष्ठः सर्वतपस्विषु ॥ १३ ॥ प्रच्छदमनंचेति कस्त्वं क्रमादिहागतः ॥ तरुणोपिविरक्तोसि सुतस्तद्द्रवसत्तम ॥ १४ ॥
 इति प्रणयपूर्वसंनिशम्यदमनोऽब्रवीत् ॥ भगोः पाशुपताचार्यसर्वज्ञाराधनप्रिय ॥ १५ ॥ कथयामि यथार्थं तं निजचेतो विचक्षितम् ॥ अंग्रहाण दायादो
 वेदशास्त्रकृतश्रमः ॥ १६ ॥ संसारासारांज्ञान्नात्वावानप्रस्थमशिश्रियम् ॥ अनेनैव शरीरेण महासिद्धिमभीप्सता ॥ १७ ॥ ह्यांतंबहुतुतीर्थेषु प्रज्जनास्तुको
 टिशाः ॥ देवताः सेविता बह्व्यो हवनंचकृतंबहु ॥ १८ ॥ श्रुश्रुषिताश्च गुरोर्बहवो बह्वनेहसम् ॥ महाशमशानेषु निशाभूयस्योऽप्यतिवाहिताः ॥ १९ ॥
 शिखराणि गिरिद्राणां मया चाद्युषितान्यहो ॥ दिव्यौषधिसहस्राणि मया संसाधितान्यपि ॥ २० ॥ रसायनानि बहुशः सेवितानि मया पुनः ॥ महासाहसभालं
 ब्यसिद्धाद्युषितकंदराः ॥ २१ ॥ मया प्रविष्टा बहुशः कृतांतवदनोपमाः ॥ तपश्चापि महत्तंबहुभिर्नियमैर्यमैः ॥ २२ ॥ परं किंचित्कचिन्नैश्चिद्व्यं
 कुरमपि प्रभो ॥ इदानीं त्वामनुप्राप्यमहर्षीपर्यटतामया ॥ २३ ॥ मनसःस्थैर्यमापन्नमिदं प्राप्सिद्धिना ॥ अवश्यं त्वन्मुखांभोजद्वन्द्वयोनिः सरिष्यति ॥
 ॥ २४ ॥ तेनैव महती सिद्धिर्भविषी मम नान्यथा ॥ तद्दृष्ट्वापदेशं च कथं सिद्धिर्भवेन्मम ॥ २५ ॥ अनेनैव शरीरेणार्थं विनप्रथीयसी ॥ दमनस्य नि
 शम्येति गर्गाचार्यो वचस्तदा ॥ २६ ॥ प्रत्यक्षदंष्ट्रं प्रोवाच महदश्वसुत्तमम् ॥ सर्वेषां शृणु वतांतं त्रिशिष्याणां स्थिरचेतसाम् ॥ मुसुक्षुणां धृतवतां महापाशुपतं
 व्रतम् ॥ २७ ॥ ॥ गृह्णवाच ॥ ॥ अनेनैव हे देहे नयदित्वं सिद्धिकासुकः ॥ शृणुष्व वाहितो भूत्वा तदा ते कथयाम्यहम् ॥ २८ ॥ अविमुक्ते महश्चेत्सेवसि
 द्धिप्रदेसताम् ॥ धर्मार्थकामभोक्षास्व्यरत्नानां परमाकरे ॥ २९ ॥

सिद्धसेवितदर्थः ॥ २१ ॥ २२ ॥ सिद्धबहुसं सिद्धिकारणम् ॥ अपिवायैनेकीत्यन्तं द्रव्यः ॥ २३ ॥ संप्राप्तासिद्धिर्येनेने ॥ शुद्धिनेति क्वचित् ॥ २४ ॥ यथा मनसःस्थं प्रमाप्यते तद्यामहतीसिद्धिः
 कथं मविष्यति तदेतस्सपदेशं भोपपत्तिकस्युपदेशं भोभनं वचनं ब्रह्मिकथयेत्यर्थः ॥ २५ ॥ मथीयसी महत्तम ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ अविमुक्त इति ॥ अविमुक्तेसाक्षात्तमयद्दुत्तं तं कथयामीत्यष्टमेनान्ययः ॥

श्रुतिशौचे ॥ ४६ ॥ क्षेत्रमविमुक्तमंतर्द्वेषा ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ रक्षकाष्टानिर्हन्तीदिशम् ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ आनन्दगोपकइतिकवित् ॥
 ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ सहडुकरांडुकरासहितयथाभवतितथा ॥ ६० ॥ ६१ ॥ अक्रोद्धुरी ॥ ६२ ॥ निर्माल्यभक्षणादिति ॥ यद्यपिवाणलिंगेस्वयंभूतेमाणलगेहदिरिस्थिते ॥ अत्रकोट्टिगुणे

इत्येतदुत्तमंक्षेत्रमविमुक्तेमहाफलम् ॥ मणिकर्णोद्दिदेश्चात्वाद्द्विधेश्वरंविमुम् ॥ ४६ ॥ क्षेत्रप्रदक्षिणीकृत्यराजमूयफलंलभेत् ॥ तत्रश्राद्धप्रदतुश्चुम्बु
 तेप्रपितामहाः ॥ ४७ ॥ अविमुक्तसमक्षेत्रमपिब्रह्मांडगोलके ॥ नविद्यतेक्वचित्सत्यंसाधकसिद्धिदम् ॥ ४८ ॥ रक्षतिसततंक्षेत्रंयत्रपशसिपाणयः ॥
 महापारिषदाद्याःकुरेश्चोऽङ्कबुद्ध्यः ॥ ४९ ॥ प्राग्द्वारसहस्रासश्चगणकोटिपरिवृतः ॥ रक्षेदहर्निशंक्षेत्रंदुर्वृतेभ्योविभीषणः ॥ ५० ॥ तथैवभूतघात्री
 शःक्षेत्रदक्षिणरक्षकः ॥ गोकर्णःपश्चिमद्वारंपातिकोटिगणावृतः ॥ ५१ ॥ उदग्द्वारंतथारक्षेद्वंटाकर्णोमहागणः ॥ ऐशंकोणंछागवक्त्रोभीषणोवह्निदि
 ग्दलम् ॥ ५२ ॥ रक्षःकाष्ठांशंकुकर्णोद्दिमिचंडोमरुदिशम् ॥ इत्थंक्षेत्रंसदापांतिगणाएतेऽतिभास्वराः ॥ ५३ ॥ कालाक्षोरगणमद्भस्तुकौल्यःफलशैषनः ॥
 एतेपूर्वणरक्षतिंगापापरेस्थितागणाः ॥ ५४ ॥ वीरभद्रेनभैश्वकर्देमालित्तविग्रहः ॥ स्थूलकर्णोमहाबाहुरसिपारेव्यवस्थिताः ॥ ५५ ॥ विशालाहो
 महाभीमःकुंडोदरमहोदरौ ॥ रक्षतिपश्चिमद्वारंदेहलीदेशसंस्थिताः ॥ ५६ ॥ नंदिसेनश्चपंचालःखरपादःकरंटकः ॥ आनंदगोपकोवभूशक्तिरुजाते ॥
 ॥ ५७ ॥ तस्मिन्क्षेत्रेमहापुण्यलिंगमोकारसंज्ञकम् ॥ तत्रसिद्धिंपरांप्राप्तादेहेनानेनसाधकाः ॥ ५८ ॥ कपिलश्चैवसावर्णिःश्रीकृष्णःअपिभगवैशुमाचर ॥
 एतेपाशुपताःसिद्धास्तुष्टिगाराधनेनहि ॥ ५९ ॥ एकदातस्यलिंगस्यकृत्वापंचापिपूजनम् ॥ इत्यंतःसहस्रदुत्कारतस्मिंलिंगेऽपि ॥ ६० ॥
 अन्यच्चैतप्रवक्ष्यामितत्रयद्वृतमद्रुतम् ॥ निशामयमहबुद्धेदमनद्विजसत्तम् ॥ ६१ ॥ एकभेकीमुनेत्रचंतीलिंगसन्निधौ ॥ अदितिंनन्दकुशमिनी
 ल्याक्षतभक्षिणी ॥ ६२ ॥ सातत्रमृत्युनप्रापिशिवनिमाल्यभक्षणात् ॥ क्षेत्रादन्यत्रमरणंजातंतस्यास्तदेनसः ॥ ६३ ॥ वरुणिसपिपिशुशिरस्वने
 वभक्षयेत् ॥ विपमेकानिंहंतिशिवस्वंपुत्रपौत्रकम् ॥ ६४ ॥ शिवस्वपरिपुष्टांगाःस्पर्शनीयानसाञ्चभिः ॥ तेनकर्मविपाकेनस्तुल्यैरेनोक्तम् ॥ ६५ ॥
 कश्चिक्काकःसमालोक्यमंडकंतिमितस्ततः ॥ पोप्लुयमानामादायचंच्चक्षेत्राद्ब्रह्मिर्गतः ॥ ६६ ॥

पुण्यशंखैर्विद्यभक्षणाभ्यादिवचनात्स्वयंपुल्लिंगस्यधाक्कारस्यैवेवभक्षणात्तंतमेतदुपपन्नं तथाप्यस्यालोमाद्ब्रह्मक्षितवान्मनाक्पापमेवंवृत्तमितिज्ञातव्यम् ॥ ६२ ॥ ४५ ग. ५. णलिंगा
 दिव्यतिरिक्तीतिविनिर्माल्यभक्षणदोषमाह वरुणमिन्द्राभ्याम् ॥ ६४ ॥ ततस्तदन्तंरम् ॥ ६५ ॥ तत्रस्वयंपुत्रकम् ॥ ६६ ॥ अत्रस्वयंपुत्रकम्

कारणमाह ॥ कश्चिदिति ॥ शोधयमानाभितशयेनगच्छन्तीम् ॥ चंचातुडेन ॥ ६६ ॥ वर्षाभ्रीमेकी ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ग्रुधोदाक्षाद्यप्यपरयोयोमांसाशीणक्षिकिविषेवस्तनुवी ॥ ६९ ॥ सम्यगो
 तदहस्यज्ञत्वमेवाह ॥ सतस्वरादिति ॥ इतिगीतानिषदाष्टमंकारोपगंगतिहस्येनगंधैवेदेनसामाधनीनात्रीसदोकारमच्योदितिचतुर्थेनान्वयः ॥ इतिशत्रुोत्तमेऽंशकारास्त्वमेवाह ॥ रातस्वराः
 षड्ब्रह्मण्यगांधारमध्यमापंचमथैवतनिषदाः ॥ यद्यप्यभेरेण निषादपंचगांधारषड्ब्रह्मण्यमध्यमथैवताः ॥ पंचमश्चयमीसततंत्रोकोत्थिवाःस्वराहयुक्तंस्वापिषाङ्गैद्वीविरिविसद्वीतरनाकापुरोणेवं
 विलिखितमिति ॥ तदुक्तम् ॥ श्रुतिभ्यःस्युःस्वराःषड्ब्रह्मण्यगांधारमध्यमाः ॥ पंचमोथैवतश्चाथनिषादइतिसते ॥ तेषामेवातीरिगमपथनीत्यपरमातइति ॥ तेषामस्वरूपनिर्वचनचतत्रैव द्विकार्या
 मखिनापविरचितसङ्गीतरत्नाकरकलाचौद्वैष्टव्यम् ॥ एवमथेपि ॥ त्रयोशोभाःषड्ब्रह्मण्यमध्यमथैवतागांधारयाः ॥ तौद्वैध्यातलेतस्यत्वंषड्ब्रह्मण्यमादिमः ॥ इद्रीपोपध्यम
 ग्रास्यस्यैकंषण्डुच्यते ॥ गांधारयाममाचष्टददायनादौमुनिरिति ॥ मूर्च्छनास्त्वैकंशितिरिति ॥ तत्रषड्ब्रह्मण्योत्तमद्रांजनलिजरायताशुद्धजामत्सारीताअथकाताजामिरुद्रेतिसप्त ॥
 मध्यमथैवसौवीरिहारीगवाअथाकालोपनताशुद्धमध्यमगीपौरीतीसप्त ॥ गांधारयामेनंदाविशालसुखीचित्रसतीखुलाअलापेतिसप्त ॥ तदुक्तम् ॥ षड्जेतूतसंद्वादौरजनीचो
 चरायता ॥ बुद्धज्ञानमत्तातीताअथकाताभिरुद्रता ॥ मध्यमेस्युत्तुसौवीरिहारीणांशान्तपरम् ॥ स्यात्कालोपनताशुद्धमध्यमगांधारौवी ॥ नंदाविशालसुखीचित्राचित्रतीखुला ॥
 आलापचैतीगांधाराम्रस्युःमममूर्च्छनाइतिनारदोक्ता ॥ तदुक्तम् ॥ तासामन्यानिनामानादौसेनब्रवीत् ॥ अथक्रांतचौतवीरिहृष्यकाचोतरायता ॥ ग्वनीतिसशस्यताह्नु
 वर्षाभ्रीवनेनसाक्षिताकाकेनशैत्रबाह्वतः ॥ अथसाकालतोभेकीतैत्रवेशसत्तमे ॥ ६७ ॥ प्रदक्षिणीकारणतोलिगस्यस्पर्शनादपि ॥ पुण्याणुष्यतीजाता
 कन्याणुष्यबटोर्गृहे ॥ ६८ ॥ शुभावयवसंस्थानाशुभलक्षणलक्षिता ॥ परंशुभुवीजातानिर्म्याक्षतभक्षणत् ॥ ६९ ॥ सम्यगीतदहस्यज्ञान्तिरं
 मधुरस्वरा ॥ सस्वराह्ययोत्रामूर्च्छनास्त्वैकवर्शतिः ॥७०॥ तानाएकेनपंचाशत्तालाएकोत्तरंशतम् ॥ रागाःषडेवतेषांपुत्रपंचापिचार्गनाः॥७१॥
 पिणासप्तमूर्च्छनाः ॥ आप्यायनीविकृताचंद्राहैमाकपर्दिनी ॥ भैत्रीचांद्रमतीभ्रियामध्यममूर्च्छनाइमाः ॥ गांधारयूक्ताएष ॥ शार्ङ्गेवनेचतुर्दशैवोक्ताः ॥ ७० ॥ तावाएकौ
 नपंचाशदिति ॥ अशिष्टोमात्यशिष्टोमवाजेपेषाडशोपुंडरीकाऽअपेयराजद्वयाः (सर्वस्वदक्षिणदक्षिणसोमे) सिचष्टद्वःदुवर्णोत्तमह्रतविषाङ्गद्वयज्ञानजापत्याथक्रांतयक्रांतविष्णुक्रां
 तस्यक्रांतगजक्रांतबलीमन्नागभचतुर्मास्यसंस्थाराखज्वयसौत्रामणीचित्राऽद्विस्ताविर्वतावितिसंतोभद्रआदित्यानामयनवागमयनसर्पाणामयनकौंडपथिनामयनअग्निचिह्नदशाहउपाशोम
 अथमतिशर्बहैरथअभ्युदयैकोनपंचाशत् ॥ तदुक्तम् ॥ अशिष्टोमोऽयशिष्टोमवाजेपेषाडशोपुंडरीकाऽअपेयश्चाजसुसप्ततःपरम् ॥ इतिस्युःषड्ब्रह्मण्यनासप्तनामान्ब्रह्मण्यम् ॥
 क्रमाह्रह्मण्यहीनानांनानामभिषाहमाः ॥ सिचष्टद्वःदुवर्णोत्तमश्चमह्रतः ॥ विषाङ्गद्वयज्ञानजापत्यास्तुसप्तमः ॥ क्रमाह्रह्मण्यहीनानांनानामभिषाःस्तृताः ॥ अथक्रांतैरथक्रांतोविष्णुक्रां
 तस्ततःपरम् ॥ सूर्यक्रांतोराजक्रांतोबलाभभागपक्षकः ॥ इतिमध्यमहीनानांज्ञानांस्तक्रामन्यताः ॥ चतुर्मास्योऽयसंस्थालयशब्दश्चोत्थश्चतुर्कः ॥ सौत्रामणीतथाचित्रासप्तमस्तुद्विदहयः॥संज्ञाः
 पंचमहीनानांताडवानामभिषाःक्रमत् ॥ सावित्रीचार्वासावित्रीसंक्षोभद्रसंज्ञकः ॥ आदित्यानामयनंनचगवामयमेवच ॥ सर्पाणामयनःषट्ःसप्तमःकौंडपायनः ॥ धैवेनेविहीनानांसप्तनामानिमेने ॥
 अग्निचिह्नदशाशोपुःशोमोभिषततः ॥ अथमतिशर्बहैरथोःशुद्धयसंज्ञकः ॥ संज्ञानिषादहीनानांनानामभिषिन्वते ॥ तानाःस्युःषुःच्येनाःशुद्धहयुष्कन्यपुष्टैकोनपंचाशदिति ॥ तालः
 एकोत्तरंशतमिति ॥ तच्चतुक्वाभ्यसन्निपातादयः ॥ तदुक्तम् ॥ ध्रुवंशाम्यस्तथातालःसन्निपादतीरिताहस्यादि ॥ रागाःश्रीरागादयः ॥ तदुक्तंयंथोते ॥ श्रीरागोथवसंतंश्रपंचमोभैवस्तथा ॥

सर्वमपचकृत्वा ॥ परमंकार्यकारणात्मकम् ॥ परब्रह्मादयोऽन्यस्मात् उच्छ्रष्टापकृत्स्नत्वा ॥ वरसर्वश्रेष्ठम् ॥ श्रेष्ठवंगणाययोग्यम् ॥ वरदंस्वदातासु ॥ इवसर्वनिर्मातासु ॥ ८४ ॥
 ॥ ८५ ॥ स्वात्मैतदकारणम् ॥ ८६ ॥ निरुपाधिकार्योपाधिहितम् ॥ ऐक्यध्यायैकमेधायः ॥ निरुपाधिकार्योपाधिहितम् ॥ निरुपाधिकार्योपाधिहितम् ॥ निरुपाधिकार्योपाधिहितम् ॥ निरुपाधिकार्योपाधिहितम् ॥
 निरुपाधिकारणवदयोपस्यतम् ॥ ८७ ॥ सर्वश्रीरुद्ररूपम् ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ रामालाश्रित्रसम्हात् ॥ मासादंपरितःमासादस्मसर्वहार्थः ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ चतुर्दश्यांशुह्वायामि
 सुखलोकैकजनकंसर्वलोकैककृत्कामम् ॥ सर्वलोकैकसंहृतसर्वलोकैकवदितम् ॥ ८५ ॥ आद्यंतरहितानित्यंशिरंशंकराम्बयम् ॥ एकंशुणत्रयातिति
 त्तत्सत्वात्कृतास्यदम् ॥ ८६ ॥ निरुपाधिनिर्कारनिर्विकारनिर्जनम् ॥ निर्मलंनिर्हंकारनिश्चपंचनिजोदयम् ॥ ८७ ॥ स्वात्मारामसन्तंचसर्व
 मंसर्वदर्शनम् ॥ सर्वसर्वभोक्तारंसर्वसर्वसुखास्पदम् ॥ ८८ ॥ वार्गिद्रियंतदियंचप्रोच्चारदहानिशम् ॥ नामांतरंगुह्यात्किंचिदन्यस्यकस्यचित् ॥ ८९ ॥
 एतन्नामाक्षरसंरस्यतीद्वानिशम् ॥ सननैवजानातितस्याअन्यद्रसांतरम् ॥ ९० ॥ संमार्जनंरगमालाःप्रासादंपरितःसदा ॥ विदध्यान्धाधीतन्नत
 थार्चापात्रशोधनम् ॥ ९१ ॥ तत्राशुपतावैप्रणवेशार्चनेताः ॥ तांश्शुभ्रुषयेन्नियपितुदुद्भयातिभक्तितः ॥ ९२ ॥ वैशाखस्यचतुर्दश्यामेकदासतु
 माधवी ॥ रात्रौजागरणंकृत्वादिवोपवसनान्विता ॥ ९३ ॥ यात्रामिलितभक्तप्रातयतेषुसर्वतः ॥ संमार्जनादिकंकृत्वालिंगमभ्यच्यहर्षतः ॥ ९४ ॥
 गायंतिसुगंतंनृत्यंतीनिजलीलया ॥ ध्यायंतोलिंगमोकांतत्रिल्लोलययौ ॥ ९५ ॥ अनैवशरीरेणपार्थिवेनमहामतिः ॥ अस्मदाचार्यद्वयव्यानां
 पश्यतांचतपस्विनाम् ॥ ९६ ॥ प्रादुर्भवयाह्लिंगाब्जोत्तिजटिलितांबरम् ॥ तत्रज्योतिषिसाबालज्योतिर्मय्यपिसाध्यभूत् ॥ ९७ ॥ राघशुकुचतुर्द
 श्यामद्यापक्षेत्रवासिनः ॥ तत्रयात्राप्रकुर्वतिमहोत्सवपुरःसराः ॥ ९८ ॥ तत्रजागरणंकृत्वाचतुर्दश्यामुपोषिताः ॥ प्राशुवंतिपरंज्ञानयत्रकुत्रापि
 मृताः ॥ ९९ ॥ ब्रह्मांडेद्रसमध्येतुयानितीर्थानिसर्वतः ॥ तानिवैशाखभूतायामात्यंकृत्तिदर्शने ॥ १०० ॥ लिगात्रेश्रिसुवीनम्रीगुहास्तिपरमोत्तमा ॥
 पातालस्यचतद्वारंतत्रसिद्धवसंतिहि ॥ १ ॥ तिष्ठ्युःपंचरात्रंयुगहयंतत्रभृताः ॥ तनागकन्याःपश्यतिब्रूयस्ताश्चुभानुसुम् ॥ २ ॥ कंदरोत्तरदि
 ग्भागेतत्रकूपरोसोदकः ॥ आषण्मासंचतपीत्वापिबिद्धह्रसायनम् ॥ ३ ॥ तत्रनोदंश्रंलिंगदंष्ट्रानादनिदानभूः ॥ सर्वनादात्मकंविशंतच्छ्रवणोचरी
 भवेत् ॥ ४ ॥ तत्रमत्स्योदरींस्नात्वास्वर्धुनिर्वरुणासुताम् ॥ कृतकृत्योभवेज्जंतुर्वशोचितकुत्रचित् ॥ ५ ॥

तिष्ठेयः ॥ अत्रतथोक्तेः ॥ उपवसन्निताउपोषणदुतल्यर्थः ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ अस्माकमाचार्यांगुवोऽब्ज्याःश्रद्धायेतितथेताम् ॥ ९६ ॥ लयप्रकारमाह ॥ प्रादुरिति ॥ जटिलितां
 कन्यास्ताकासासुम् ॥ ९७ ॥ राधोवैशाखः ॥ यदहासरः ॥ वैशाखेमाधवोराश्रद्धति ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ भूतांचचतुर्दश्यांशुह्वायामित्येव ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ कंदरोत्तरा ॥ ब्रह्मसायनं
 ब्रह्माष्टकम् ॥ ३ ॥ नादनिदानभूःनादोत्पत्तिस्थानम् ॥ पाठांतरेनिनादउदकःभक्ततेतियावत् ॥ सर्वनादात्मकतच्छ्रवणोचरीभवेत् ॥ तद्विगम् ॥ द्रष्टुःश्रवणेद्रिस्यविषयःस्यादित्यर्थः ॥ ४ ॥ ५ ॥

पृथिवीभागस्याधिक्यात्पार्थिवैतद्युक्तम् ॥ वस्तुतःपांचभौतिकेनेत्यर्थः ॥ तथाचव्याससूत्रम् ॥ तेषुवैशेष्यात्पद्माद्वास्तुद्वास्तुति ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ गहनेवने ॥ ९ ॥ आयतना
निदेवतास्थानानि ॥ तत्सदा ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ शीलित्ताश्रिता ॥ १३ ॥ १४ ॥ क्षिप्रियुःसेवित्ततः ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ १२० ॥ २१ ॥ १२२ ॥ ॥

अंसव्यातागताःसिद्धिमोकारेश्वरसेवकाः ॥ पार्थिवैर्नैवदेहेनदिव्यभूतेनतत्क्षणात् ॥ ६ ॥ अविमुक्तंपक्षेत्रंभ्रंङ्गांडादपिसर्वतः ॥ ततोपिपरऑका
रुक्तोमस्त्योदरीतटे ॥ ७ ॥ प्रणवेशोऽग्यैःकारथ्याननतोनानापिचाचितः ॥ किमर्थेतेसुत्पन्नामातृतारुण्यहारिणः ॥ ८ ॥ यदाप्रभृतिविश्वेशोमदराद्वा
गतोऽभवत् ॥ तस्मिन्नानंदं गहनेतदप्रभृतिसत्तम ॥ ९ ॥ सर्वाण्ययतनान्याशुसाब्धीनिसिगिरीण्यपि ॥ सनदीनिसतीर्थानिसिद्धीपानिययुस्ततः ॥
॥ १० ॥ इदानीमभगयेनस्मारितोहत्वयासुने ॥ अहमप्यागमिष्यामियामःकार्शिनैःशनैः ॥ ११ ॥ एतेपिममशिष्यायेमहापाशुपतव्रताः ॥
कार्शियासवस्तेपियतःसर्वेसुसुक्ष्मवः ॥ १२ ॥ अपिपार्थक्यमासाद्यैःकार्शिनैर्वशीलिता ॥ मानुषेदुर्लभेनष्टकुतस्तेषामहसुखम् ॥ १३ ॥ यावन्नैद्रिय
वैकल्यंयावन्नैवाणुषःक्षयः ॥ तावत्सेव्यंप्रयत्नेनशंभोरानंदकाननम् ॥ १४ ॥ यआनंदंवंशंभोःशिप्रियुःश्रीनिकेतनम् ॥ अचलाश्रीर्नमुंचेतान्महासौ
ख्यैकशेवधीन् ॥ १५ ॥ इत्याख्यायकथारंभ्यांगःपाशुपतोत्तमः ॥ भारद्वाजेनसहितःप्रापवाराणसीपुरीम् ॥ १६ ॥ दमनोपिपिहियमत्प्यागर्गो
चार्येणसंयुतः ॥ आराध्यश्रीमदौकारंतस्मिंल्लेगलयंगतः ॥ १७ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्त्वलोरेपरंस्थानमौकारमविमुक्तके ॥ तत्रसिद्धिपरां
जरमुःसाधकाबहुशुने ॥ १८ ॥ कलौकलुषचित्तानांपुरोनाख्येयमेवहि ॥ प्रणवेश्रमाहात्म्यनास्तिकानांविशेषतः ॥ १९ ॥ येनिंदंतिमहादेवक्षेत्र
निंदतियेऽधियः ॥ पुराणेषुचनिंदंतितेसंभाष्यानुक्त्रचित् ॥ १२० ॥ औकारसदृशलिंगंनक्वाचिजगतीले ॥ इतिगौरीसामाख्यातंदेवदेवननि
श्चितम् ॥ १२१ ॥ इममध्यायमाकर्ण्यनस्तद्व्रतमानसः ॥ विमुक्तःसर्वपापेभ्यःशिवलोकमवाप्नुयात् ॥ १२२ ॥ इतिश्रीस्कांदमहापुराणएकाशीति
साहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेऔकारमाहात्म्यंनामचतुःसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७४ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ श्रुत्वौकारकथा
मेतांमहापातकनाशिनीम् ॥ ननुतोस्मिन्विशाखाथब्रह्मिन्नेविष्यपक्रियाम् ॥ १ ॥

इतिश्रीरामानन्दकृतार्याकाशीखण्डटीकायांचतुःसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७४ ॥ ॥ अ॥ ॥ अख्यायसप्ततितमेपंचोब्धेपरमाद्भुते ॥ त्रिलोचनस्यैवस्वहाविभविभ्रुवर्ण्यति ॥ १ ॥ त्रिलोचनतीर्थसंबन्धिनी
त्रैविष्टपीत्रिलोचनसंबन्धिनीवा ॥ तदुक्तमत्रैव ॥ विष्टपत्रितयांतैर्येदेवैषिमनुजोरागाः ॥ सप्तारत्पर्वतारण्याःसंतितेवममुने ॥ तदूरस्यवततीर्थंतच्छालिगत्रिलोचनम् ॥ त्रिविष्टपमितिख्यातामिति ॥ १ ॥

॥ २ ॥ ३ ॥ विजात्यामिस्रत्रतीर्थेषुः ॥ सर्वसांताअकारताहति ॥ ४ ॥ अन्ययमेदात्सिंहविदाययोननस्यम् ॥ ५ ॥ ६ ॥ महाधाममहेतोमहाधांवा ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥
 प्रतीच्यांश्रिमायांदिशि ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ अष्टारवहाणः ॥ १४ ॥ शुद्धबुद्धिमिति ॥ नेदमविकारिविशेषणकितन्योपामश्रद्धयातत्रामदुष्यतिक्वेष्यसामादुनुवादानाम् ॥
 कृत्यचक्रुत्ताकृत्येद्वेनपणमुत्स ॥ आविभूतिमिहाबुदुणयात्रिलोचनीपरा ॥ २ ॥ स्कंदवच ॥ आकर्णयन्नुषेचिषकांश्रमविधीयते ॥
 यथावेनकथितानि विष्टपसमुद्भवाम् ॥ ३ ॥ विजास्यंहितपीठंतत्रलिंगंविष्टपम् ॥ तत्पीठदर्शनादेवविजाजायतेनः ॥ ४ ॥ तिस्रस्तुंश्रुत
 स्तत्रवृत्तस्वियोधोद्भव ॥ तिस्रःकल्मषहारिण्योदक्षिणेहित्रिलोचनात् ॥ ५ ॥ सोतोभूतिधराःसाहासिप्रह्वणनेहते ॥ सरस्वत्यथकालिर्बुध्नो
 तिस्रसु ॥ ६ ॥ तिस्रोपिहिसिंधंताःसरितःकुम्भपाणयः ॥ संपयतिमहाधागलिंत्रैविष्टपमहत् ॥ ७ ॥ लिंगानिपरितस्ताभिःस्वयंहरतः
 तान्यपि ॥ तेषांस्दर्शानुसंतासांस्नानफलंभवेत् ॥ ८ ॥ सरस्वतीश्रंलिंक्षिणेत्रिष्टपम् ॥ सारस्वतंपदंद्वाहंसृष्टुंषुज्जाडवहत् ॥ ९ ॥
 यमुनेशंपतीच्यांचनैर्भक्त्यासमर्चितम् ॥ अपिकिल्बषवद्विश्रमलोकनिवारणम् ॥ १० ॥ दृष्टत्रिलोचनात्प्राच्यनिर्देशपुशर्भसु ॥ तल्लिगंदिच
 नृणांर्भवसोनिषिध्यते ॥ ११ ॥ स्नात्वापिलिलोचार्थेत्रिष्टपसमीपतः ॥ दृष्टत्रिलोचनंलिङ्गंक्रुप्यःपिशोचति ॥ १२ ॥ त्रिविष्टपस्यलिज्ज
 स्मरणदृषिमानवः ॥ त्रिविष्टपपतिभूयान्नात्रकार्याविचारणा ॥ १३ ॥ त्रिविष्टपस्यद्व्यष्टारःसृष्टारःस्युतसंशयः ॥ इतद्वृत्त्यास्तएवात्रतस्वा-द
 वियः ॥ १४ ॥ आनंदकाननेलिंगंप्रणतयैस्त्रिविष्टपम् ॥ त्रिलोचनस्यनामापियैःश्रुतंशुद्धबुद्धिभिः ॥ १५ ॥ सतज्जन्मजित्तात्पापत्तुनान्नसंशयः ॥
 पृथिव्यांनिर्लिगानिष्टुष्टेषुयत्फलम् ॥ १६ ॥ तस्यात्रिविष्टपेदृष्टेकार्थान्येत्तोधिकम् ॥ कार्थान्निष्टुष्टेदृष्टसर्वत्रिविष्टपम् ॥ १७ ॥
 क्षणाध्रितपापोसौनर्गभोगभवेत् ॥ सन्नातःसर्वतीर्थेषुसर्वविश्रुतवासच ॥ १८ ॥ योवैपिलिलोचतीर्थेस्नात्वात्तत्तवहामसि ॥ सत्रियश्रद्धा
 यत्रसाक्षाद्भवेत्सदा ॥ १९ ॥ तत्रश्राद्धादिकंकृत्वायार्थिकारिष्यति ॥ स्नात्वापिलिलोचार्थेत्रुत्वावोपडपातन्म् ॥ २० ॥ दृष्टत्रिविष्टपलिं
 दितीर्थफलंभवेत् ॥ यदन्यत्रजितंपांपतत्काशीदर्शनाद्भजेत् ॥ २१ ॥ कार्थानुयुक्तंपांपतयैशाचपदम् ॥ प्रमादात्पातकंकृत्वाश्रयेन
 दकानने ॥ २२ ॥ दृष्टत्रिविष्टपंलिंतात्पापमपिहास्यति ॥ सर्वस्मिन्नपिष्टुष्टेश्रष्टमानंदकाननम् ॥ २३ ॥ तत्रापिसर्वतीर्थानिततोव्योकारभूमिका ॥
 ओंकारादपिसिद्धिगान्मोक्षवत्प्रकाशकात् ॥ २४ ॥ अतिश्रुतरंलिंश्रेयोहूपत्रिलोचनम् ॥ २५ ॥ तेजस्विषुष्यथामानुदृश्येचुचयथारशी ॥ तथा
 लोषुसर्वेषुपंलिंत्रिलोचनम् ॥ २६ ॥ त्रिलोचनचकानांसापदवीनदवीयसी ॥ परंनिर्वाणपद्म्यामानहसौल्यैकेशेवधः ॥ २७ ॥
 ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

सागद्वीत्रिलोचनार्चकानामदवीषसीनदूरेइत्यर्थः ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ निष्कृतिमुक्तिम् ॥ ३८ ॥ सुक्रेकशिवानङ्कमिति
 सहात्रिलोचनार्चतोयच्छेयःसमुपार्ज्यते ॥ नतदाजन्मसंपूज्यलिंगान्यान्यानिलभ्यते ॥ २८ ॥ काश्यात्रिलोचनलिंगयेव्यंतिमहाधिजः ॥ तेष्वर्थास्त्रिभुव
 नौकोभिर्ममप्रीतिमभीसुभिः ॥ २९ ॥ कृत्वापि सर्वसंन्यासंकृत्वाणुरूपतत्रतम् ॥ नियमेभ्यःस्खलित्वापि कुतोऽभ्यतिमानमाः ॥ ३० ॥ विद्यमाने
 महालिंगमहापापौघहारिणि ॥ त्रिविष्टपुण्यराशौमोक्षनिक्षेपसद्धानि ॥ ३१ ॥ समभ्यर्च्यमहालिंगंसकुदेवत्रिलोचनम् ॥ सुच्यतेकलुषैःसर्वैर्यजिनश्शत्रा
 जितैः ॥ ३२ ॥ ब्रह्महापिसुरापोवास्तेयीवागुरुतरुणः ॥ तत्संयोग्यपिवाक्यमहापापीप्रकीर्तितः ॥ ३३ ॥ परदारतश्चापिपरहिंसारतोपिवा ॥ पराए
 वादश्रीलोपितथाविरांभघातकः ॥ ३४ ॥ कृतघ्नोपिभ्रूणहापिवृषलीपतिरेववा ॥ मातापितृगुरुत्यागीवह्निदेगर्दोपिवा ॥ ३५ ॥ गोनक्षत्रोपिभूतः
 कन्यादूषयितापिच ॥ क्रूरोवापिशुनोवापिनिजघर्मपराड्सुखः ॥ ३६ ॥ निंदकोनास्तिकोवापिकूटसाहयप्रवाहकः ॥ अभश्यसकोवापिपितृयाजिकेय
 विकयी ॥ ३७ ॥ इत्यादिपापशीलोपिसुकैकशिवनिंदकश्च ॥ पापान्निष्कृतिमाप्नोतिनत्वालिंगात्रिलोचनम् ॥ ३८ ॥ शिवनिंदारतोयुद्धःशिवानंवे
 निंदकः ॥ तस्यनोनिष्कृतिर्दृष्टाकाशिशास्त्रोपिकेनचित् ॥ ३९ ॥ आत्मघातौसविद्वेयःसद्भ्रूलोक्यघातकः ॥ शिवनिंदावितोयुद्धःशिवानंवे
 यमः ॥ ४० ॥ शिवनिंदारतायेचशिवभक्तजनेष्वपि ॥ तेयातिनरकेधेरेयावच्छंद्वादिवाक्यौ ॥ ४१ ॥ शेषाःपूज्याःप्रयत्नेनकाश्यांभस्मात्पारुषिः ॥
 तेष्वर्चितेष्वपिशिवःप्रीतोभवत्यसंशयः ॥ ४२ ॥ सर्वेपाहिहपापान्प्रायश्चित्तचिकीर्षया ॥ निःशंकरैवत्तव्यंप्रमाणद्वैरिदंभव ॥ ४३ ॥ कुरश्च
 णकामश्चेद्भित्तोसियादिपातः ॥ मन्यसेयदिनःसत्यवाक्यंशस्त्रप्रमाणतः ॥ ४४ ॥ ततःसर्वपरित्यज्यकृत्वागमनसिनिश्चयम् ॥ आनंदकाननंपादि
 यत्रविश्वेश्वरःस्वयम् ॥ ४५ ॥ यत्रक्षेत्रप्रविष्टानंनराणांनिश्चितात्मनाम् ॥ नबाधतेऽधनिचयःप्राप्येतचपरोबुधः ॥ ४६ ॥ तन्वाद्यापिकरती
 र्थेत्रिस्रोतस्यतिनिर्मले ॥ पुण्येपिलिपिलानाम्नित्रिसरित्सरिसेविते ॥ ४७ ॥ त्रिलोचनशिवेपिपरिक्षितमहैनसि ॥ स्नात्वाशुद्धोक्तविधिनतर्प
 णीयान्प्रतर्प्यच ॥ ४८ ॥ दत्त्वादेयंयथाशक्तिवित्तशाब्दविवर्जितः ॥ दृष्ट्वात्रिविष्टपलिंगंसमभ्यर्च्यतिभक्तितः ॥ ४९ ॥

हुक्तंत्रातुवादपूर्वकेहेतुमाह शिवनिंदेतितिभिः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ सर्वेषांपापानांश्रेष्ठप्रायश्चित्तंक्लुमाह ॥ सर्वेषामिति ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥

गंधाद्यैर्विधिर्माद्यैः पंचाष्टपुरःसरैः ॥ धूपैर्दोषैस्त्वेवैवासोभिर्बहुभूषणैः ॥ ५० ॥ पूजोपकरणैर्द्रव्यैर्वटादर्पणचारैः ॥ चित्रध्वजपताकाभिर्नृत्तब्रह्मसुगायनैः ॥ ५१ ॥ जपैः प्रदक्षिणाभिश्च नमस्कारैः सुदायुतैः ॥ परिचारकसंतोषैः कृत्वैतिपरिपूजनम् ॥ ५२ ॥ ब्राह्मणान्वाचयेत्यश्वात्त्रिष्यपोहं प्रतद्वुचन् ॥ एवंकुर्वन्नरः प्राज्ञानिरेनजायतेक्षणत्वात् ॥ ५३ ॥ ततः गंचनदेहात्स्वामिणकण्ठीद्वेदेतः ॥ ततोविश्वशमभ्यर्च्यप्रामोत्सिकृतं महत् ॥ ५४ ॥ गायत्रिभित्तमिदं प्रोक्तं महापापविशोधनम् ॥ नास्ति केन प्रवक्तव्यं काशीमाहात्म्यनिन्दके ॥ ५५ ॥ ददद्ब्रह्मलोकमेनेप्रायश्चित्तमिदं शुभम् ॥ दातानकमप्राप्ते सत्यं सत्यघटाद्भव ॥ ५६ ॥ क्षमां प्रदक्षिणीकृत्य यत्फलं समयाप्यते ॥ प्रदोषैतत्फलं काश्यासंतकृत्वच्छिलोचने ॥ ५७ ॥ भुजंगमेखलालिंकाश्यां द्वात्रिंशद्विष्टपम् ॥ जन्मार्तरेपिसुक्तः स्याद्व्यन्त्रमरणेसति ॥ ५८ ॥ अन्यत्र सर्वलिंगेषु पुण्यकालो विशिष्यते ॥ त्रिविष्टपे पुण्यकालः सदा रात्रिदिवं भुणाम् ॥ ५९ ॥ लिंगान्येकारसुख्यानि सर्वपापप्रहृत्यलम् ॥ परत्रिलोचनशक्तिः काचिदन्यैव पार्वति ॥ ६० ॥ यतः सर्वेषु लिंगेषु लिंगमेतददुत्तमम् ॥ तत्कारणं शृण्वपणं कर्णे कुरु खदाभ्यहम् ॥ ६१ ॥ पुरोमेयोगयुक्तस्य लिंगमेतद्दुवस्तलत्वात् ॥ उद्दिद्यसत्पतालं निरगात्पुरतो महत् ॥ ६२ ॥ अस्मिंल्लिंगे भूगौरिसुगंतं तिष्ठतामया ॥ तुभ्यं नेत्रत्रयंदत्तं निरैक्षिष्ठास्तथोत्तमम् ॥ ६३ ॥ तदा प्रभृतिदेवेशि लिंगमेतत्रिलोचनम् ॥ विष्टपत्रितयांतःस्थैर्गीयते ज्ञानदाधिदम् ॥ ६४ ॥ त्रिलोचनस्य ये भक्तास्तोपसर्वत्रिलोचनाः ॥ मम पारिषदास्ते तु जीवन्मुक्तास्तएव हि ॥ ६५ ॥ त्रिलोचनस्य लिंगस्य महिमानं च करचन ॥ सम्यग्वेत्ति महेशानिमयैव परिगोपितम् ॥ ६६ ॥ शुद्धराधवृतीयायां स्नात्वा त्रिलोचनपिलेहदे ॥ उपोषणपराभक्त्यारात्रौ जागरणान्विताः ॥ ६७ ॥ त्रिलोचनं पूजित्वा प्रातः स्नात्वा पितत्रैवै ॥ पुनर्लिंगं समभ्यर्च्य दत्त्वा धर्मवदनपि ॥ ६८ ॥ साम्नात्सदक्षिणान्देवि पितृनुदिश्वर्षिताः ॥ विधाय पारणं पश्चाच्छिवभक्तजनैः सह ॥ ६९ ॥ विमृज्य पार्थिवदेहेतेन पुण्येन नोदिताः ॥ भवति देवि नियंतं गणमपुरोगमाः ॥ ७० ॥ तावद्भ्रमं तिसंसारं देवामर्त्या महोरगाः ॥ गौरियावन्नपश्यंति काश्यालिंगं त्रिलोचनम् ॥ ७१ ॥ सकृन्निविष्टपंहं ह्यस्नात्वा त्रिलोचनपिलेहदे ॥ नजतुः मातुस्तनपोजायते जंतुत्र हि ॥ ७२ ॥

इकानि ॥ ग्रहतीव्रियाद्येऽप्यस्वार्थः ॥ ६० ॥ ६१ ॥ सुवस्तलाद्भूमेरधोभागात् ॥ तत्रावधिमाह ॥ उद्दिद्येति ॥ ६२ ॥ त्रिलोचनमाननिर्वक्ति अस्मिन्निति द्येयं ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ धर्मवदनं च मसुद्दिश्यदीयमानान्कुंभात् ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ सकृन्निविष्टपमीति ॥ अग्निहोत्रं जुहोति यथापूज्यं च तीति कर्षकमोऽत्र दृश्येन त्विद्येयजतीत्यादिसत्पाठकमः ॥

प्रातश्चतुर्थ्यान्नालायस्तीर्थैर्लिपिलेभुमे ॥ त्रिलोचनंसमभ्यर्च्यत्वेत्थादिवहुवचनविरोधात् ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥
 ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ आख्यायिकांमस्तावयति ॥ अन्यञ्चेति ॥ ८३ ॥ ॥ इति श्रीरामानन्दकृतायां काशीसहायिकायांपंचसतितमोऽध्यायः ॥ ७५ ॥ ॥ षट्सतितमोऽध्यायः
 प्रभावोक्तिमहत्तरः ॥ त्रिलोचनस्यैवस्वपण्येतिषुत्वप्रदः ॥ १ ॥ अन्यञ्चात्रैक्यद्वयसंमूहबीभीत्युक्तमेवेतिहासंश्रोतुमनःसमाधानप्रार्थनापूर्वकंमस्तावयति ॥ शृणुञ्चेति ॥ इतिहासपुरावृत्तः

प्रतिमांसंसदृष्ट्यांचतुर्दश्यांचभामिनि ॥ आयातिसर्वतीर्थानिद्रष्टुंवात्रिविष्टपम् ॥७३॥ त्रिविष्टपाहक्षिणतःस्नातःगैलिपिलेऽभसि ॥ तत्रसंध्यापुपास्ये
 काराजसूयफलभेत् ॥ ७४ ॥ पादोदकाल्यस्तत्रैवकूपःपापविनाशकः ॥ प्राशतस्योदकंमन्यौनमन्यौजायतेपुनः ॥ ७५ ॥ तस्यलिंगस्यपाञ्चैतुसति
 लिंगान्यनेकशः ॥ कैवल्यदानितान्यत्रदर्शनान्त्पदर्शनादपि ॥७६॥ तत्रशांतनवलिंगंगंगतीर्यतिष्ठितम् ॥ तद्दृष्ट्वांतिमाप्नोतिनरःसंसारतापितः ॥७७॥
 तद्दक्षिणमहालिंगमुनेभीष्मेशसंक्षितम् ॥ कलिःकालश्चकामश्चबाधेततदीक्षणत् ॥ ७८ ॥ तत्रतीर्थ्यामहालिंगंद्रोणेशहतिकर्तितम् ॥ यल्लिंगपूज
 नाद्द्रोणोज्योतीरुपुनर्दधौ ॥ ७९ ॥ अश्वत्थामेश्वरलिंगंतदग्रेचातिपुण्यदम् ॥ यदर्चनवशाद्द्रौणिर्निबिभेत्यपिकालतः ॥ ८० ॥ द्रोणेशह्युदुग्भगे
 वालखिल्येश्वरं पम् ॥ तल्लिंगंश्रद्धयाहृत्वास्वर्कतुफलंलभेत् ॥ ८१ ॥ तद्दामेलिंगमालोक्यवाल्मीकेश्वरसंक्षितम् ॥ तस्यसंदर्शनदेवविशोकोजायते
 नरः ॥ ८२ ॥ अन्यञ्चात्रैवदृत्तंतद्द्वीमिधटोद्भव ॥ त्रिविष्टपस्यमाहात्म्यदेव्यैदेवेनभाषितम् ॥ ८३ ॥ ॥ इति श्रीस्कादिमहापुराणएकाशीतिसहस्र्यां
 संहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धे पंचसततितमोऽध्यायः ॥ ७५ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ शृणुष्वमैत्रावरुणपुराकरूपेथंते ॥ इतिहासहसिद्वः
 पीठेविरजसंक्षिते ॥ १ ॥ त्रिलोचनस्यप्रासादेमणिमणिक्यानिरमिते ॥ नानामंगिगवाक्षब्येर्ब्रह्मसानाविवायते ॥ २ ॥ कदाचिदपिकल्पयंत्येद्योलोकेश्र
 तिक्षये ॥ श्रोतंभनस्तंभइवदत्तोविश्वकृतास्वयम् ॥ ३ ॥ मरुतरंगिताश्राभिःपताकाभिरितस्ततः ॥ सन्निवारयतीवेत्थमघौघान्विश्रतोमुने ॥ ४ ॥ देवी
 व्यमानसौवर्णकलशेनविराजिते ॥ पार्वणेनशशांकेनखेदादिवसमाश्रिते ॥ ५ ॥

संवादः ॥ १ ॥ त्रिलोचनस्यपादाद्वलेत्यपारत्नतद्दंकरुवयुल्लवंसेद्वसतिस्मावसदिविषेविषिचमनान्वयः ॥ प्रासादंविशिनष्टि मणीत्यादिपादोनेचतुर्भिः ॥ नानामंगिगवाक्षाहचेनेनपरिपाटि
 विशिच्छिद्राहचे ॥ रत्नसानीरौ ॥ २ ॥ कल्पयतिस्थित्यवसाने ॥ द्योलोकेश्रवर्णलोकेश्रंशोश्रियश्च्युतिसति ॥ क्षयेप्रलये ॥ यातिसंशयमितिपाठोत्तरम् ॥ श्रोतंभनस्तंभोधारणस्तंभः ॥ विश्वकृताविश्वेश्वरे
 णब्रह्मणावाद्ददव्यस्तास्मिन्नित्यर्थः ॥३॥ इत्यमनेनप्रकारेण ॥ तमेवप्रकारेण ॥ मरुतरंगिताश्राभिः ॥ पवनचंवलश्राभिःसर्वतः ॥ पताकाभिरघौघान्सन्निवारयतीवयिथ्यस्तास्मिन्नित्यर्थः ॥४॥ उभयत्राप्युभयथा ॥

पावणेनपूर्णिमासर्वविना ॥ ६ ॥ ७ ॥ कर्णातिथिःकर्णगोचरः ॥ ८ ॥ चतुर्विधानिकासवालादीनि ॥ कर्णगुहाकर्णशुक्राणि ॥ प्रतिकन्दं प्रतिभ्रानिप्रतन्वतेभ्रजन्वयति ॥
 १ ॥ अंगलायधदातीकन्ददुर्गायुक्तापतस्तस्यैवधियुज्योतिस्तस्मिन्तयोःपक्षिणोनेत्रात्रेणमध्योनिविशान्यविशद्वक्तानोचेशुपूजादिव्यापारप्रदेशेदंशयतीत्यर्थः ॥ १० ॥ प्रणयात्रा
 प्राणद्विभ्रारभितिवारव ॥ वाञ्छितमभिमतप्रदेशम् ॥ नोयतो नगच्छतः ॥ ११ ॥ मातादांपितृदेवैश्शस्त्रसंवाह्यैः ॥ १२ ॥ गंगासस्वतीयमुनानर्मदाश्रवतःश्रोतस्त्रिन्योनचरन्वातां
 तन्पारावतद्वन्दंस्वैकुण्ठालयम् ॥ प्रातःसायचमध्याह्निकुर्वन्नित्यप्रदक्षिणम् ॥ ६ ॥ उड्डयिमानंपरितःपक्षवातीरतस्ततः ॥ रजःप्रासादसलद्भ्रंहुव
 न्निदिने ॥ ७ ॥ त्रिलोचनेतिसततनमभक्तैरदाहृतम् ॥ त्रिविष्टेपितचतयोःकर्णातिथीभवेत् ॥ ८ ॥ चतुर्विधानिवाद्यानिशुभप्रतिक्राण्य ३३ ॥
 रथाःकर्णगुहाप्रायप्रतिशब्दप्रतन्वते ॥ ९ ॥ मंगलारतिकज्योतिस्त्रिसंध्यंपक्षिणोस्तयोः ॥ नेत्रांनिविशन्नित्यभक्तवेषद्व्यप्रदर्शयेत् ॥ १० ॥ रात्रिर्ना
 विहायपिकन्दचित्स्थिरमानसौ ॥ नोड्डयिवाञ्छितयान्तःपश्यंतौकौतुकंलवौ ॥ ११ ॥ तत्रभक्तजनकीर्णप्रासादपरितोमुने ॥ तदुलादिचरितोऽनते
 चप्रदक्षिणम् ॥ १२ ॥ देवदक्षिणदिग्भागेचतुःश्रोतस्विनजलम् ॥ तृषातीर्थयतोविप्रस्नातोजातुचिदजौ ॥ १३ ॥ तयोस्त्रिंश्रिचरतोऽद्विलोचन ३५
 यतः ॥ अगाद्दुहित्यःकालोद्विजयोःसाधुचेष्टयोः ॥ १४ ॥ अथदेवालयकंधेगवाक्षांतगतौचतौ ॥ श्येनेकेनचिद्वृक्षैकूटदृष्ट्यासुखस्थितौ ॥ १५ ॥
 तत्रपारावतद्वन्दंश्येनःपरिजिघृक्षुकः ॥ अवतीर्याबरादाशुप्रविष्टेन्यशिवालये ॥ १६ ॥ ततोविलोक्यामासतद्गमविनिर्गमौ ॥ केनमर्गेणविशतेदुर्गं
 भेतौपतत्रिणौ ॥ १७ ॥ केनाध्वनाचनिर्यातःकालेकुलतश्चिकम् ॥ कथंयुगपदेतौमश्राब्जौस्वैरभविष्यतः ॥ १८ ॥ पथेदुर्गमविष्टेचक्रमवश्याविमौ
 नयत् ॥ एकदृष्टिक्षणंतस्थौश्येनइत्थंविचिंतयत् ॥ १९ ॥ अहोदुर्गबलाज्ञाःशंसत्येवेतिहितः ॥ दुर्बलाप्याकलयितुंसहसार्निर्शरयते ॥ २० ॥ दारै
 र्णाटुसहैणकराश्रानंनलक्षतः ॥ तत्कर्मसिद्धिर्नैतेदुर्गेणकेनयद्भवत् ॥ २१ ॥ दुर्गस्थानाभिसूतेविषयःकेनचिक्रचित् ॥ स्वतंत्रंयदिदुर्गरयदभ्य
 ङ्गमकारितम् ॥ २२ ॥ इतिदुर्गबलशंभ्येनोपारुणोक्षणः ॥ असाधसौकल्यवैशिष्ट्यायातेनभोगणम् ॥ २३ ॥ अथपारावतीदशाविषयैश्च
 क्षिणम् ॥ महाबलदुर्गबलाप्राहपारावतंपतिम् ॥ २४ ॥ ॥ कलयव्युवाच ॥ ॥ प्रियपारावतप्राज्ञसर्वकामिसुखसुख ॥ तवदृग्विषयंप्राप्तःश्रेयोयुगबलो
 रिपुः ॥ २५ ॥ सवद्वैवाक्यमकार्यपारावत्याःसतन्वतिः ॥ पारावतीसुवाचेकचितेतिवप्रिये ॥ २६ ॥ ॥ पारावतउवाच ॥ ॥ कतिदयमनसती
 हसुभुगव्योमचारिणः ॥ कतिदेवालयेष्वेषुखगानोपविशतिहि ॥ २७ ॥

चतुर्विधंयतःपिबतः ॥ घेदूपाते ॥ जाद्विनकदाचित् ॥ १३ ॥ द्विजयोःपक्षिणोः ॥ १४ ॥ देवालयेकैवेवालयंशुगादयोभागे ॥ १५ ॥ १८ ॥ न्तुदुर्बलाग्रहेणविभितिकथं
 कीर्त्तयति ॥ मध्येदुर्गस्यमध्ये ॥ यद्यस्मात् ॥ इत्थंवक्ष्यमाणम् ॥ १९ ॥ १२० ॥ लक्षतःलक्षणम् ॥ २१ ॥ २२ ॥ इत्सस्तुक्त् ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥

तदा ॥ २८ ॥ २९ ॥ पत्युः पाद्वयोरपिर्दक्षणेनेत्रेययासा ॥ ३० ॥ युक्तं वैदिद्याह ॥ हितेति ॥ जोषं प्रीतिर्यथास्यात्प्रथमः ॥ क्रामित्यववाह ॥ कार्यमिति ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ मंडलागत्या
परिभ्रमणमनेनसंश्लेषः तद्गततायातौतयोर्गमनागमनमार्गौ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ तावत्प्रतीतिर्दक्षेयति ॥ प्रवृत्तिरिति ॥ व्याडयेका ॥ इत्याम्

कतिचैव न पश्यति नै सुखस्था विहस्रिये ॥ तेभ्योयदीहभेतव्यं कुतो नौ तत्सुखप्रिये ॥ २८ ॥ रमस्त्वमयासार्धयज्जित्तामिमांशुभे ॥ अस्यश्वेनवरा
करमगणनापिनमेह्दि ॥ २९ ॥ इत्यपारावतवचः श्रुत्वापारावतीततः ॥ मौनमालंब्यसंतस्थेपत्युः पादापितिक्षणा ॥ ३० ॥ हितवत्सोपदिश्यापिप्रिय
प्रियकीर्षया ॥ साध्याजोषसमास्थं कार्यपत्युर्वचःसदा ॥ ३१ ॥ अन्यद्व्युरप्यथायातः श्येनोपश्वत्संपती ॥ अपरिच्छिन्नयद्दृष्ट्वाथपासुत्युर्ण
ताशुभम् ॥ ३२ ॥ अथमंडलागत्यासप्रासादपरितोभ्रमन् ॥ निरीक्ष्यतद्गतायातोयातो गगनमार्गतः ॥ ३३ ॥ गतेऽथ न भसिश्येनेपुनः परादतं न पा ॥
प्रोवाच प्रथसीनाथदृष्टोऽप्युस्त्वयाऽहितः ॥ ३४ ॥ तस्यावाक्यं समाकण्ठ्यपुनः कलशो ब्रवीत् ॥ किं करिष्यस्यसौ मुग्धे मम व्योमविहारिणः ॥ ३५ ॥ दुर्ग
चस्वर्गत्वर्यं मेयत्रनास्त्वरितोभयम् ॥ अयं न तागतीर्वित्तियावेदहं न भोगणे ॥ ३६ ॥ प्रदीनोऽङ्गीनसंजीनकांडव्याडकपाटिकाः ॥ मंसनीषं डलजती
गतयोऽष्टाबुद्धताः ॥ ३७ ॥ यथैतास्त्रिहृकोशर्यं मयि परावतिप्रिये ॥ गतिषु क्रापिकस्यापिपक्षिणो नतयावरे ॥ ३८ ॥ सुखेन तिष्ठतीति तामयिजी
वितेतिप्रिये ॥ इतितद्भवन् श्रुत्वासास्थितामूकवत्सती ॥ ३९ ॥ अपरेष्टुरपि श्वेनस्तत्रभारशिलातले ॥ कियदंतरमासाद्योणविष्टोऽतिशुद्धत् ॥ ४० ॥
आयामंतत्रसंस्थित्वात्कुलायं विलोक्य च ॥ पुनर्विनिर्गतः श्वेनः सापिभीता ब्रवीत्युनः ॥ ४१ ॥ प्रियस्थानमिदं याज्यं दुष्टदृष्टिर्विदूषितम् ॥ अतैः करे
ति निकटशुभविष्टोऽतिहृष्टवत् ॥ ४२ ॥ सावज्ञसपुनः प्राह किं करिष्यस्यसौ प्रिये ॥ मुग्धाक्षीणां स्वभावो यथाप्रयोभीरुवृत्तयः ॥ ४३ ॥ इत्येष्टुरपियातः
सचश्वेनो महाबलः ॥ तयोरेभिमुखं तत्रास्थितो यामद्भयावधि ॥ ४४ ॥ पुनर्विलोक्य तद्भ्रंशी प्रयातो यथागतम् ॥ गतेथशकुनौ तस्मिन् भवभाषे विहासी ॥
॥ ४५ ॥ नाथस्थानांतरं यावो मृद्युनौ निकटोऽत्रयत् ॥ पुनर्दुष्टे प्रणष्टे स्मिन्नावांस्यावः सुखं प्रिय ॥ ४६ ॥ प्रियस्य सपक्षस्य गतिः सर्वत्र सिद्धिदा ॥ स किंस्य
देशरागेण नारांशोतिष्ठिमात् ॥ ४७ ॥ सोपसर्गनिर्जदेशं त्यक्त्वा यो न्यत्र न ब्रजेत् ॥ संपुनर्नाशमाप्नोति कुलस्थित इव दुग्धम् ॥ ४८ ॥

भेदोऽयं तदेदृश्यः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ तत्रभते ॥ भारशिलातले मारधारणाश्चैतायाशिलातस्यास्तलेऽपरिभारवच्छिन्नलतलता ॥ महापापपाद्वत्यर्थः ॥ ४० ॥ आयामं परमभ्रं
व्याप्य ॥ कुलायनीडम् ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ भीरुवृत्तयोर्भीरुस्वभावाः ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ प्रनष्टेऽदर्शनं गते ॥ ४६ ॥ सपक्षस्य सपत्रस्य ॥ ४७ ॥ पुंयः पुंयुतुल्यः ॥ ४८ ॥

शरीरमावाहसः ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ कालोऽनुत्पन्नः अथेनोयावदूकेतेतवाङ्कुरविनिर्याहीति ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ आत्मादेहः ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ मेवद्विविधेषः ॥ ५८ ॥ भविष्यामहासा

प्रियादितानिशस्यतिसभवित्रीशार्दितः ॥ सखिंपुनरप्याहप्रियेयामैः खगाततः ॥ ४९ ॥ अथापरस्मिन्नहनिस्सथेनः प्रातरेवहि ॥ तद्वारेशशमासाढसायं
यास्यतीबलः ॥ ५० ॥ अस्ताचलस्यशिसंयतेभानोगतखगे ॥ कुलायाद्ब्रह्ममागत्योवाचपारावतीपतिम् ॥ ५१ ॥ नार्थनिर्गमनस्यायंकालः
लोऽतिद्वुरतः ॥ यावत्तावद्विनिर्याहित्यन्नामामपिसन्मते ॥ ५२ ॥ त्वयिजीवितुष्टुप्राथंनकिचिच्चगततले ॥ पुनर्दाराः पुनर्मिन्नपुनर्वसुपुनर्गृहम् ॥
५३ ॥ यद्यात्मारक्षितः पुंसद्वारैरपिथैरपि ॥ तदासर्वहरिश्चंद्रपूजनेवहलभ्यते ॥ ५४ ॥ अयमात्माप्रियांबुश्रुयमात्मासहद्वनम् ॥ धर्मार्थकाममो
षाणामयमात्मारजकः परः ॥ ५५ ॥ यावदात्मनिचैशेभतावत्समेजगत्रये ॥ सोऽपिक्षेमः सुमतिनाशससहंबांछ्यते ॥ ५६ ॥ यशोहीनंतुयक्षेमंतत्सेमा
घनंवरम् ॥ तदशः प्राप्यतेऽपुंभिर्नातिमार्गप्रवर्तने ॥ ५७ ॥ अतोनीतिपथंश्रुत्वानाथस्थानादितोब्रज ॥ नगमिष्यसिचेत्प्रातस्ततोमेसंस्मरिष्यसि ॥
५८ ॥ इत्युक्तोपिसवैपल्यापारावत्यासुभयया ॥ ननिर्ययौप्रतिस्थानाद्भविष्यप्रतिवारितः ॥ ५९ ॥ अथोपसिसमागत्यशथेनेनबलिनातदा ॥
नन्निर्गमाध्वासरुद्धः किंचिद्भ्रष्टयवतासुने ॥ ६० ॥ दिनानिकतिचित्तत्रस्थित्वाशथेनोमहामतिः ॥ पारावतसुवाचेदधिकत्वांपौरुषवर्जितम् ॥ ६१ ॥
कषाद्युध्यस्वदुद्धेकिवानिर्याहिमेगिरा ॥ शुधाक्षीणोमृतः प्रश्नात्रिरंयास्यसिधुवम् ॥ ६२ ॥ द्रौभवंतावंचैकश्चलौजयपराजयौ ॥ स्थानार्थयुध्यतः
सत्तात्स्वर्गोवाद्गुर्भेववा ॥ ६३ ॥ पुरुषार्थसमालंब्येययंतंतेमहाधियः ॥ विधियेवहिहाहाय्यंकुर्यात्तत्सत्त्वचोदितः ॥ ६४ ॥ इत्थंसंथेनेसंप्रोक्तः
अन्यायुत्साहितः खगः ॥ अयुध्यत्तेनेनेनस्वदुर्गद्वारमाश्रितः ॥ ६५ ॥ क्षुधितस्त्वपितः साथथेनेनबलिनाधृतः ॥ चरणेनहेढनाशुचंच्वासापि
धृतासगी ॥ ६६ ॥ तावादायुड्यांचक्रेथेनोव्योमनिस्त्वम् ॥ चिंतयद्भक्षणस्थानमन्यपक्षिविवर्जितम् ॥ ६७ ॥ अथपत्न्याकलयः प्राक्तस्तत्रसुमे
धया ॥ वचोवमानिंतनाथत्वयोमस्त्रीतिष्ठतः ॥ ६८ ॥ अतोऽवस्थाभिर्माप्राप्तः किंकुर्यामबलायतः ॥ अधुनापिवचश्चैककरोपियदिमेप्रिय ॥ ६९ ॥
तदाहितवैश्यामिकुरैवैवाविचारितम् ॥ ममैकवाक्यकरणत्स्त्रीजितोमभविष्यसि ॥ ७० ॥

अप्या ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ युष्यवोयुद्धं कुर्वाणस्पुंसः ॥ सत्तात्स्वगुणददद्यादितिवा ॥ ६३ ॥ तत्सत्त्वोदितस्त्युध्यमानस्यसत्त्वेनगुणेनादृष्टेन वपेरितः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥

इदं च वाच्यम् ॥ ७१ ॥ चोत्कृतमार्गस्थेन जातिशब्दमकरोत् ॥ ७२ ॥ अपतन्मुक्तः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ नियमविशेषानि श्रितमिति
 निश्चयेन चित्तव्याप्तमित्यर्थः ॥ तस्स रूमेवाह ॥ एकमतीति ॥ ८० ॥ क्रिमियेतादृशनिममं ह्रीतवांस्त्राह ॥ पर्योषिदिति ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥
 यावदास्थगतास्थस्य यावत्स्थोनभूमिगः ॥ तावदात्मविमुक्त्यैत्वमेः पादं दृढं दश ॥ ७१ ॥ इति पत्नीवचः श्रुत्वा तथा सकृतवान् स्वगः ॥ सपीडितो दृढं पा
 देश्येन श्रीत्कृतवान्बहु ॥ ७२ ॥ तेन चीत्करणेनाथमुक्तासाधुत्वसंयुतात् ॥ पादं ब्रुल्लिख्यत्वेन सोपिपारावतोऽपत् ॥ ७३ ॥ विपद्यपिचनप्राज्ञैः संस्था
 ज्यः क्वचिदुद्यमः ॥ क्वचंचुष्टस्तस्य क्वचतत्पादपीडनम् ॥ ७४ ॥ क्वचद्वयोस्तथाभूतादरेमोक्षणमद्भुतम् ॥ दुर्बलस्युद्यमवतिफलभाग्यं यतोऽप्येयत् ॥
 ७५ ॥ तस्माद्गाम्यानुसारेण फलस्यैवेसदोद्यमः ॥ प्रशंसस्युद्यमंचातोविपद्यपिमनीषिणः ॥ ७६ ॥ अथतौ कालयोगेन विपन्नौ सारयूते ॥ मुक्तिपुर्या
 मयोग्यायोभेकविद्याधरोऽभवत् ॥ ७७ ॥ मृतानां यत्र जंतूनां काराश्राप्तिभवेच्छुम् ॥ मंदारदामतनयोनाम्नापरिमलालयः ॥ ७८ ॥ अनेकविद्यानि
 लयः कलाकौशलभाजनम् ॥ कौमारं वयथासाद्य शिवभक्तिपरोभवत् ॥ ७९ ॥ नियमंचातिजग्राहविजितेन्द्रियमानसः ॥ एकपत्नीवर्तनित्यं च रिष्यामी
 तितिशिवम् ॥ ८० ॥ पर्योषित्समासक्तिरायुः कौतूबलं सुलम् ॥ हरेस्वर्गगतिंचापितस्मात्तां वंजयेत्सुधीः ॥ ८१ ॥ अपरंचापिनियमंसस्युचिष्मा
 न्समादेदे ॥ गतजन्मांतराभ्यासात्रिलोचनसमाश्रयात् ॥ ८२ ॥ समस्तपुण्यनिलयंसमस्तार्थप्रकाशकम् ॥ समस्तकामजनकंपरातंदैककारणम् ॥
 ८३ ॥ यावच्छरीरमरुजं यावन्नोद्विद्यविष्वक् ॥ तावत्रिलोचनं कांश्यामनव्यं श्रामिनापि ॥ ८४ ॥ इत्थं मंदारदाभिः सनित्यं परिमलालयः ॥ काश्यां
 त्रिविष्टं द्रुष्टुं समागच्छेन्नयत्नवान् ॥ ८५ ॥ पारावत्यपिसाजातारत्नदीपस्य मंदिरे ॥ नागराजस्य पातालानाम्नात्सालीतिच ॥ ८६ ॥ समस्तना
 गकन्यानां रूपशीलकलागुणैः ॥ एकैवरत्नभृतासीद्ब्रह्मदीपो गामजा ॥ ८७ ॥ तस्याः स्वर्षिद्वयंचासिदेकानाम्नाप्रभावती ॥ कलावर्तितथान्याचनित्यं
 तदनुगोष्ठमे ॥ ८८ ॥ स्वदेहादनपायिन्यौछायाकांतीयथा तथा ॥ तदेसस्यवभृताहित्वावस्थायदोद्भव ॥ ८९ ॥ सातुबाल्येव्यतिक्रितिकिचिदुद्भिन्नयौ
 वना ॥ शिवभक्तस्वपितरदृष्ट्वानियमसमर्हात् ॥ ९० ॥ पितृल्लोचनं कांश्यामर्चयित्वादिनेदिने ॥ अभ्यांसखिभ्यांसाहितमौनं त्यक्ष्यामिनान् तथा ॥
 ९१ ॥ एवं गच्छुमारिणासासदीद्वयसमन्विता ॥ त्रिलोचनं समभ्यर्च्य गृहानहरहेव्रजेत् ॥ ९२ ॥ दिनेदिनेसंप्रत्यग्रैः कुसुमैरिष्टगंधिभिः ॥ सुवि
 चित्राणि माल्यानि पाशुंभ्यार्चयेद्भिस्सुम् ॥ ९३ ॥ तिस्रोपिगतिं गंतिलसद्गंधासुंदरम् ॥ रासमंडलभेदेन लस्यं तिस्रोपि कुर्यात् ॥ ९४ ॥
 ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १०१ ॥ १०२ ॥ १०३ ॥ १०४ ॥ १०५ ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ ११० ॥ १११ ॥ ११२ ॥ ११३ ॥ ११४ ॥ ११५ ॥ ११६ ॥ ११७ ॥ ११८ ॥ ११९ ॥ १२० ॥ १२१ ॥ १२२ ॥ १२३ ॥ १२४ ॥ १२५ ॥ १२६ ॥ १२७ ॥ १२८ ॥ १२९ ॥ १३० ॥ १३१ ॥ १३२ ॥ १३३ ॥ १३४ ॥ १३५ ॥ १३६ ॥ १३७ ॥ १३८ ॥ १३९ ॥ १४० ॥ १४१ ॥ १४२ ॥ १४३ ॥ १४४ ॥ १४५ ॥ १४६ ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ १४९ ॥ १५० ॥ १५१ ॥ १५२ ॥ १५३ ॥ १५४ ॥ १५५ ॥ १५६ ॥ १५७ ॥ १५८ ॥ १५९ ॥ १६० ॥ १६१ ॥ १६२ ॥ १६३ ॥ १६४ ॥ १६५ ॥ १६६ ॥ १६७ ॥ १६८ ॥ १६९ ॥ १७० ॥ १७१ ॥ १७२ ॥ १७३ ॥ १७४ ॥ १७५ ॥ १७६ ॥ १७७ ॥ १७८ ॥ १७९ ॥ १८० ॥ १८१ ॥ १८२ ॥ १८३ ॥ १८४ ॥ १८५ ॥ १८६ ॥ १८७ ॥ १८८ ॥ १८९ ॥ १९० ॥ १९१ ॥ १९२ ॥ १९३ ॥ १९४ ॥ १९५ ॥ १९६ ॥ १९७ ॥ १९८ ॥ १९९ ॥ २०० ॥

इति श्रीस्कादमहापुराणांतर्गतत्रैतुर्थकाशीखंडोत्तरार्ध सम्पूर्णम्

नमस्तिस्रसुविपर्यन्तकरोतीत्यर्थः ॥ १४ ॥ नमःशब्दद्वयचिराद्वारार्था ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ सचभक्तहृदयकवचनंपरिणमय्याहुंपंगः ॥ १९ ॥ निर्मलवेहेतुः ॥
 भक्तिभाविर्भक्त्याशुक्तमित्यर्थः ॥ १२० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ तस्यपरिमलालप्रस्य ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ तुन्नप्रतिहरीकृतमितियावत् ॥ २९ ॥ ३० ॥ चतुर्नदे
 विदंतिवेदाःसर्वज्ञनत्वानाथयथार्थतः ॥ मनतीहमनोनत्वामनंतंचादिवर्जितम् ॥ १४ ॥ नमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमस्तुभ्यंनमो नमः ॥ त्रिलोचननमस्तुः ॥
 त्रिविष्टपनमोस्तुते ॥ १५ ॥ इत्युक्त्वाहं वद्ममौप्रणपेतुःकुमारिकाः ॥ अथोत्थायकुमारस्ताःश्रोवाचशशिशूषणः ॥ १६ ॥ सुतोमंदारदाहकनान्नात्रपरि
 मललयः ॥ पतिर्विद्याधरोभवतीनांभविष्यति ॥ १७ ॥ चिंविद्याधेलेकेयोगान्शुक्वासंमततः ॥ ततोनिवेदमापन्नाःकाशीसिद्धिमहाप्रस्यथ ॥
 १८ ॥ श्रूयंतिसोपिमेभक्ताःसचविद्याधरोयुवा ॥ चत्वारोव्येतत्त्वात्रप्रतिमोक्षमाप्स्यथ ॥ १९ ॥ जन्मांतरेपिमेत्सेवाभवतीभिश्चनेनच ॥ विदितानि
 नवोजन्मनिर्मलंभक्तिभाषितम् ॥ २० ॥ एतच्चभवतीस्तोत्रयःपठिष्यतिमिपुरः ॥ तस्यकामंप्रदास्यामिभवतीनामिभस्फुटम् ॥ २१ ॥ त्यजेत्प्रापकृतं
 पापंशुचिःप्रातःपठन्नः ॥ दिवाकृतमलंहांसिंसायंपठनतःस्फुटम् ॥ २२ ॥ इत्युक्तवतिदेवेशेताःकन्याहृष्टमानसाः ॥ प्रणम्यत्रैश्वरीशानंप्रबद्धद्वारंस्फुटः ॥
 २३ ॥ नागकन्याऊजुः ॥ ॥ पृच्छामोब्रूहि नोनाथकरुणाकरशंकर ॥ जन्मांतरेकथंसेवाचतुर्भिर्भवतःकृता ॥ २४ ॥ भवप्राग्भवदृतेतिस्तस्यापि
 सुकृतात्मनः ॥ अस्माकमपिचाख्याहिकृपांकुरुकृपानिधे ॥ २५ ॥ इतिश्रुत्वाप्रणयतोबालोदीरितिमीशिता ॥ प्रोवाचतासांतस्यापिभवतिरपिचेदित्य ॥
 २६ ॥ ॥ ईश्वरवाच ॥ ॥ शृणुध्वंनगगतनयास्तिस्रोपिहिसमाहिताः ॥ प्राग्भवंभवतीनांचतस्यापिकथयाम्यहम् ॥ २७ ॥ एषारत्नावली
 पूर्वमासीत्यारवतीखगी ॥ सचविद्याधरवरःपतिरस्याःखगोभवत् ॥ २८ ॥ प्रासादेत्रममेताभ्यामुपितंमुचिंसुखम् ॥ रजःप्रासादसंलक्ष्णुन्नपशानिने
 पुनः ॥ २९ ॥ उपरिष्टादधस्ताच्चकृताबहचःप्रदक्षिणाः ॥ व्योम्नासंचरमाणभ्यांसंचरद्भ्याममाजिरे ॥ ३० ॥ स्नातंचतुर्नदेतीर्थपीतंत्राबुचसहृत् ॥
 आभ्यांकलरवाभ्यांचकृतःकलरवोसुदे ॥ ३१ ॥ एताभ्यास्थिरचेतोभ्यांसुदिताभ्यामतीवहि ॥ दृष्टानिकौतुकान्यत्रममभक्तेःकृतानिवै ॥ ३२ ॥ अमूःभ्यां
 बहुशोदहासमंगलदीपिकाः ॥ पीतंश्रुतिपुटान्यांचमनमाक्षरामृतम् ॥ ३३ ॥ तिरग्योनिप्रभावेननृतेममसन्निधौ ॥ मृतपुण्याप्रयोध्यायांशरीशा
 तिहृतिश्रुवम् ॥ ३४ ॥ अयोभ्यानिधनादेशारब्दपसुताभवत् ॥ पतिःपारवतोऽस्याःसजातोविद्याधरंगजः ॥ ३५ ॥ एषाप्रभावतीनागीनाथराजस्यप
 चिनः ॥ इहजन्मानिकन्यासीत्पूर्वजन्मप्रवीमिवः ॥ ३६ ॥ त्रिशिखस्योर्गैर्द्रस्यसुताचेयंकलवती ॥ एतस्याःअपिपृतांतंनिशामयतवच्यहम् ॥ ३७ ॥
 चतस्रणांनदीनांसमाहारश्चतुर्नंदीनामिम् ॥ सुदेहर्षममेतिशेषः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ काशीपार्श्विकरोतितित्यतस्याकाशीप्रातिक्रुनि ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥

॥ ३८ ॥ ३९ ॥ देहदुःखसंपन्न ॥ १४० ॥ ४१ ॥ परिणेतो विवाहकृता ॥ देवतासुहावनादिद्वन्द्वानाम् ॥ ४२ ॥ संसृज्जली ॥ ४३ ॥ शालाश्रयैवानयो ॥ ननु मासोपवासोऽदि-कुतश्चोत्पत्त्याः कथं तांजा-
मुगीत्सन्नाह ॥ फलेति ॥ विपकेन फलेन ॥ वह्निमासोपवासादिनापातित्प्रयत्नेन विकृतं तत्राह ॥ शीलैति ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ तदुच्छ्रयादिवानर-

भवांतरतृतीयैः कन्ये चारायणस्यह ॥ आस्तामहर्षे शीलान्द्ये भवत्यौ परस्परम् ॥ ३८ ॥ पित्राचारायणेनापिताभ्यां संप्रतिनन्ते ॥ आयुष्या यणपुत्रा-
श्रितेनारायणायहि ॥ ३९ ॥ अयातयौवनः सोऽथसामिदाहरणयैव ॥ गतोविधिवशाद्दृष्टुं दंशूकेनकानने ॥ ४० ॥ भवानीगौतमीनाभ्यां तितु चारण्यवा-
गजे ॥ वैधव्यदुःखमापन्नैरेन्यप्रस्तेषु भवतुः ॥ ४१ ॥ अतएव प्रयत्नेन परिणेतो विक्रियेत् ॥ देवतासुरदिह्वानकन्यापाणिग्रहे मुधीः ॥ ४२ ॥ अपर्षेः
कस्यचिद्वैदाश्रमेपरमाहुते ॥ रंभाफलान्यदत्तानिमोहाज्जहत्स्तदा ॥ ४३ ॥ कृत्वामासोपवासादित्रताविश्राह्वणगंजे ॥ अव्यायनिपनं कालाचउत्सा-
मयौषु भवतुः ॥ ४४ ॥ फलचौषधिविपाकेन वानरीत्वंतयोरभूत् ॥ शीलक्षणयमेषकाश्यां जनिमवापतुः ॥ ४५ ॥ सवनारायणो विप्रः शिवतु भूषणः ॥
दृष्टोपिदंशूकेनकाश्यां पारावतो भवत् ॥ ४६ ॥ एवं भवांतरे चासीदितयोः पतिरिषकः ॥ तिमृणां भवतीनां च भवती भवतुः ॥ ४७ ॥ आसादस्या-
स्यपाथैतुन्यशोधस्तु महानभूत् ॥ तस्मिन्शाखिनिशाखाद्ये शाखासुभ्योऽभवतुः ॥ ४८ ॥ चतुःश्रोतस्विनीतिथेः क्रीडया च मन्त्रयुः ॥ यमदुभ्यापि
पानीयंतं सिंस्तीर्थेषु तदुरे ॥ ४९ ॥ जातिस्वभावचापल्यात्क्रीडया च प्रदक्षिणम् ॥ चक्रतुर्बहुकृत्वश्चलिंगदंशतुर्बहु ॥ ५० ॥ विचरंत्याविति रै-
तत्रन्यशोधसन्निधौ ॥ केनचिद्योगिवेषणपार्शेन च नियंत्रिते ॥ ५१ ॥ भिक्षार्थं शिक्षिते ततदुच्छ्रयादिनर्तनम् ॥ अथतेकापि मन्त्रयैः कालधर्मकशांते ॥
॥ ५२ ॥ काशीवासजगुण्येन त्रैलोक्यानुसेवेया ॥ ग्रादक्षिण्याद्विहूषिण्या जतो गजुतेऽति ॥ ५३ ॥ अधुनांतं पतिप्रयाग्यविद्याधरकुमारकम् ॥ निर्वि-
श्वस्वर्गभोगीश्चकाश्यानिर्वृतिमेष्यथं ॥ ५४ ॥ यदस्यमपि वैकाश्यां श्रुतं कर्मशुभावहम् ॥ तस्यमोक्षः परीपाको निश्चितं मनुग्रहात् ॥ ५५ ॥ त्रिलोक्याञ्ज-
पिसर्वस्याः श्रेष्ठवारणसीपुरी ॥ ततोपिलिंगमौकारंतोऽयत्र त्रिलोक्यम् ॥ ५६ ॥ तिष्ठमानो त्रिलिंगेऽहं भक्तमुक्तिदिशाम्यहम् ॥ ततः सर्वप्रयत्नेन काश्यां
ज्यञ्छिलोचनः ॥ ५७ ॥ इत्युच्चादेवैशस्तत्रासादांतरं विशत् ॥ अवाच्यरूपमासाब्दस्थूलं त्रिभुवनदपि ॥ ५८ ॥ ताश्च स्वस्वंपदं प्राप्य तद्वृत्तांतमश-
षतः ॥ स्वमादुस्तश्चोच्चादुत्कृत्या इवाभवत् ॥ ५९ ॥ एकदमाधवेमासि महायात्रा समागता ॥ विद्याधारास्थानागामिलिताः सपरिच्छदाः ॥ ६० ॥

जातेरुत्कृतादिनासिद्धमिति वा ॥ मर्कटचौषाखासुभ्यो ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ अथाच्यं ब्रह्मन्तयोरोऽस्थूलव्यापकपीयूष्णमितियावत् ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥

कुलावलीकुलरंपराम् ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ अतिगौरवमतिमाहात्म्यम् ॥ ६५ ॥ मध्येर्लिंगात्ममध्ये ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ॥ इति श्रीरामानंदकृपायां
काशीखंडटीकायांपदसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ ॥ ७७ ॥ ॥ अथायैसप्ततितमेसप्ततिकाण्डशक्तम् ॥ केदोरेशस्यमाहात्म्यवर्ष्येसर्वसकामदम् ॥ १ ॥ त्रिसप्ततितमेऽध्यायेऽकारादिचतुर्दशलिङ्गगण

विरजस्केमहाक्षेत्रेत्रिलोचनसमीपतः ॥ देवस्यवरदानाच्चष्टान्यन्यकुलावलीम् ॥ ६१ ॥ विद्याधरायतानागैःकन्यास्तिस्रोपिकल्पिताः ॥ मंदारदामसं
तुष्टःप्राप्यतच्छुषात्रयम् ॥ ६२ ॥ रत्नदीपश्वनागैःपद्मीचभुजोश्वरः ॥ त्रिशिखोपिफर्णाद्रश्चदृष्टाएतत्रयोपिच ॥ ६३ ॥ जासातरंसमाशुशुभंप
रिमलालयम् ॥ अन्योन्यंस्वजनास्तेतुमुदाविकसितेक्षणाः ॥ ६४ ॥ विवाहोत्सवमाकरथस्वंचंभुवनमाकिरम् ॥ त्रिलोचनस्यलिंगस्यवर्णयतोतौ
रवम् ॥ ६५ ॥ सचविद्याधरःश्रीमाम्रागीभिर्विपुलंभुवम् ॥ सुक्कावाराणसीप्राप्यसंसेव्याथत्रिलोचनम् ॥ ६६ ॥ गायन्तीतसुमधुरनागीभिःसहितः
कृती ॥ आत्मानंचातिसंस्तृत्यमध्येर्लिंगलयंतः ॥ ६७ ॥ स्फंदउवाच ॥ त्रिलोचनस्यमहिमाकलौदेवनगोपितः ॥ अतोत्पसस्यामनुजान्त
ल्लिंगमुपासते ॥ ६८ ॥ त्रिलोचनकथामेतांश्रुत्वापापान्वितोऽयहो ॥ विपाप्माजायतेमन्योलभतेचपरशंगतिम् ॥ ६९ ॥ ॥ इति श्रीस्कंदमहापु
राणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थैकाशीखंड उत्तरार्धे त्रिलोचनप्रभावोनामपदसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७६ ॥ ॥ पर्वल्युवाच ॥ ॥ नमस्ते
देवदेशप्रणमत्करुणानिधे ॥ वदकेदारमाहात्म्यंभक्तानामकुंकपया ॥ १ ॥ तस्मिंल्लिंगेमहाप्रतिस्तवकाश्यामनुत्तमा ॥ तद्भक्ताश्चजगन्वित्यदेवदेवसहा
धियः ॥ २ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ शृण्वपणोभिघास्यामिकेदोरेश्वरसंकथाम् ॥ समाकर्ष्यापियांपोष्यपापोजायतेक्षणात् ॥ ३ ॥ केदारंयातु
कामस्यपुंसोनिश्चितसः ॥ आजन्मसंचितंपातंलक्षणादेवनश्यति ॥ ४ ॥ गृहद्वानिर्गतेषुसिकेदारमभिनश्चितम् ॥ जन्मद्वयार्जितंपांपंशरीरद
पिनिर्व्रजेत् ॥ ५ ॥ मध्येमार्गंप्रपन्नस्यत्रिजन्मजनितंत्वघम् ॥ देहगोहाद्विनिःसृत्यनिरंशयातिनिःश्वसत् ॥ ६ ॥ सायंकेदारकेदोरेतित्रिलुध्वत् ॥
गृहेपिनिवसन्नयत्राफलमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥ दृष्ट्युकेदारशिखरंपीत्वातत्रत्यमंबुच ॥ सप्तजन्मकृतात्पापान्मुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ८ ॥ हरपापद्वेद्भान्नाके
दोरेशंप्रपूज्य च ॥ कोटिजन्मार्जितैर्नोभिमुच्यतेनात्रसंशयः ॥ ९ ॥ सकृत्प्रणम्यकेदारंहरपापकृतोदकः ॥ स्थाप्यर्लिंगंदृढंभोजेप्रतिमोक्षंगमिष्यति ॥ १० ॥

नामध्येऽकारादीनांपण्णांश्राहुर्भावमाहात्म्ययोः पूर्वमुक्तत्वात्मममार्गकेदोराविर्भावमाहात्म्यप्रणतिपूर्वकश्छति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ मध्येमार्गमार्गस्यमध्ये ॥ ६ ॥ ७ ॥ केदार
शिखरंकेदोरेश्वरमासादाशम् ॥ सप्तजन्मकृतात्सप्तजन्मसंस्तुष्टिताम् ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ एनोभिःपापैः ॥ ९ ॥ पापंहतीविहरपांहरपांपंचद्वारहरपापम् ॥ उभयथाप्यार्षम् ॥ १० ॥

॥ ११ ॥ केदारैर्यदिदृष्टुणामध्यमोमृदानाकिलोसोवोसोभवत्यस्मिन्नेकंतिहासुत्यापयति ॥ १२ ॥ १३ ॥ जुटासुमुमुद्यानित्तैरुपैरैल्लुमेः ॥ १४ ॥
 भूतिशुक्लवम्भीभिर्मृत्तिसूषितैः ॥ भिक्षामाधूक्याप्यणीतायाचितान्कालिकापत्ररूपापविधाः ॥ तदुक्तम् ॥ माद्वकामंङ्कृष्णकण्णायामयावितम् ॥ तस्मालिकेचोपपन्नसंज्ञं च
 हरपापद्नेश्रद्धेश्रद्धयायःकरिष्यति ॥ उद्धृत्यसप्तपुरषान्स्मेलोक्रंक्रमिष्यति ॥ ११ ॥ पुराशंसेरकेल्पेयदभूद्रतच्युणु ॥ अपूर्णदत्तकर्णात्वंवर्णया
 मित्प्रयतः ॥ १२ ॥ एकोब्राह्मणदायादरज्जयिन्याइहागतः ॥ कृतोपनयनःपित्राब्रह्मचर्यव्रतोस्थितः ॥ १३ ॥ स्थलीपाशुपतोकाशोसविलोक्यसमततः ॥
 द्विजैःपाशुपतैःकीर्णजटासुकुटभूषितैः ॥ १४ ॥ कृतलिंगसमर्चैश्चभूतिभूषितवर्ष्पीभिः ॥ भिक्षाहृतात्रसंतुष्टःपुष्टवर्णादृतोदैकैः ॥ १५ ॥ बभूवजदि
 तमनाव्रतवप्राहवोत्तमम् ॥ हिरण्यगर्भादाचार्यान्महत्पाशुपताभिवम् ॥ १६ ॥ सचशिष्योवशिष्टोभूत्सर्वपाशुपतोत्तमः ॥ स्नात्वाद्देहरपापनिस्त्र्यातः
 सस्युषितः ॥ १७ ॥ विभूत्याहरहःस्नातित्रिकालंलिंगमर्चयन् ॥ नान्तर्सविजानातिशिवलिंगेगुरौतथा ॥ १८ ॥ सद्वादशाब्देदेशीयोवशिष्टोपुण्यसह ॥
 ययौकेदार्यात्रार्थिगौरिपुरोरुम् ॥ १९ ॥ यत्रगत्वानशोचंतिकिंत्संसारिणःक्वचित् ॥ प्राश्यादंक्रंलिंगरूपंलिंगरूपवमागताः ॥ २० ॥ असिधार
 गिरिप्राथ्यवशिष्टस्यत्पस्विनः ॥ बुरुहर्गण्यगर्भोऽख्यःगंचत्वमगतदा ॥ २१ ॥ पश्यतांतापसानांचविमानेसर्वकामिके ॥ आरोप्यतंपारिपदाः
 केलोसमनयन्मुदा ॥ २२ ॥ यस्तुकेदारसुहृश्यगेहादर्थेयहो ॥ अकातस्त्यजेत्राणान्कलसेसर्विवसेत् ॥ २३ ॥ तदाश्रयंसमालोक्यसव
 शिष्टस्तपोधनः ॥ केदारमेवल्लिंगुब्रह्मसंतसुनिश्चितम् ॥ २४ ॥ अथकृत्वासकंदरीयात्रांवागणसंभगात् ॥ अग्रहान्नियमंचापियथार्थवाकरोत्तुनः ॥
 ॥ २५ ॥ प्रतिचैत्रंसदचैव्यायावजीविमहंशुक्लम् ॥ विलोकयिष्येकेदारंस्वचारणसंपुरीम् ॥ २६ ॥ तंनयात्राःकृताःसभ्यव्याष्टिकोधिककुडा ॥
 आनंदकानेनित्यंस्वस्ताब्रह्मचारिणा ॥ २७ ॥ पुनर्यात्रांसर्वेचक्रमर्थोनिकटवर्तिनि ॥ परमेस्तराहंसंतुष्टःपलितकलितोऽप्यलम् ॥ २८ ॥ तसोप
 स्तान्निघंशंक्रमानेनवारितः ॥ कारुण्यपूर्णहृदयेन्यैरपिचसंगिभिः ॥ २९ ॥ ततोपिनतदुत्ताहभंगामृदुहृदचेतसः ॥ मध्यभागंभृतत्वापिपुरोरेव
 तिमम् ॥ ३० ॥ इतिनिश्चितस्वैतस्केवशिष्टतापसुचौ ॥ अशूद्रान्नपरीपुष्टुदंहेचडिकेऽभवम् ॥ ३१ ॥ स्वप्नेथाससंगोकावशिष्टस्तापरोत्तमः ॥
 दृढव्रतभस्त्रास्मिकेदारंपिद्विमाभिह ॥ ३२ ॥ अमीष्टंस्वर्गमन्तःप्राथयस्वविचारितम् ॥ इत्युक्तवत्यथिमयिस्त्रभोन्विष्यतिसंब्रवीत् ॥ ३३ ॥ तदिदि
 समयात्रोक्तःस्वप्नोमिथ्याऽशुचिष्मताम् ॥ भवादशासमिष्येस्वचास्यासदस्वर्तितनम् ॥ ३४ ॥
 विषंस्वहमिति ॥ अमङ्कृतमितिमाधूक्यापिषोपणम् ॥ तामिःकृतानिगान्यन्नान्नानितैःसंक्षुः ॥ १५ ॥ १६ ॥ प्रकृष्टेवगोविशिद्धतियावत् ॥ वसिष्ठइतिवापाठः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥
 ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

सत्त्वतीर्थैषवतःसात्त्विकस्येतिवा ॥ ३६ ॥ भेगमसंविधिनः ॥ सार्धभुक्ताइत्यर्थः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ सर्वविहर्त्यारभ्यात्रपूर्ववित्तवतःप्रतन्नसंश्रयस्थस्यायंभावः ॥ हरपाप
 तीर्थकेदाराल्यालिंगचक्राभ्यांपूर्वमप्यस्त्वव ॥ वशिष्ठमन्त्रार्थेनानुत्तरकलाभात्रावशेषेणान्नसर्वतन्मन्त्रारिथितिरिति ॥ आपवकाशीस्थस्वविष्णुस्यपूर्वम् ॥ स्नात्वाहरेहरपापानित्ययातःसद्युत्थिनः ॥
 विभूत्याहर्हन्नातित्रिकालिगमच्यन् ॥ इत्याहुक्तमुपपन्नतरम् ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ तत्रहिमाद्रिकेदरे ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ गौरीकुंडयथात्रे
 वंबुद्धिप्रसन्नोस्मिन्स्वप्नशंकांत्यजडिज ॥ तवसत्त्वतःकिंचिन्ययादेयंकिंचन ॥ ३६ ॥ इत्युक्तंसेसमाकर्ण्यवरयामासमामिति ॥ शिष्योहरण्यगर्भ
 स्यतपस्विजनसत्तमः ॥ ३६ ॥ यदिप्रसन्नोदेशतद्देवमेसानुगामे ॥ सर्वेच्छुलिन्ननुग्राह्याएषएववरोमम ॥ ३७ ॥ देवितस्येदमाकर्ण्यरोपकृतिशा
 लिनः ॥ वचननितरंप्रीतस्तथेतिमुवाच ॥ ३८ ॥ पुनःप्रपकरणान्तरपाद्भिर्गुणैकृतम् ॥ तेनपुण्येनसमयाणुनःप्रोक्तोवरंघृणु ॥ ३९ ॥ स्वशिष्टो
 महाप्राज्ञोदृढपाशुपतव्रतः ॥ देविमिप्रार्थयामासहिमशैलदिहस्थितिम् ॥ ४० ॥ ततस्तत्तपसाकुट्टःकलामात्रेणतत्रहि ॥ हिमशैलिततश्चात्रसर्वभावेनरं
 स्थितः ॥ ४१ ॥ ततःप्रभातेसजातेसर्वेषांपश्यतामहम् ॥ हिमाद्रेःप्रस्थितःप्राप्तःसूयमानःसुरार्षिभिः ॥ ४२ ॥ वशिष्ठपुरतःकृत्वासर्वसाधनैसआहुतम् ॥
 हरपापद्वेतीर्थेस्थितोहंतदनुग्रहात् ॥ ४३ ॥ मत्परिग्रहतःसर्वहरपापैकृतोदकाः ॥ आराध्यमामनेनैववयुष्यासिद्धिमागताः ॥ ४४ ॥ तदाप्रभृतिलिङ्गे
 स्मिन्स्थितःसाधकसिद्धये ॥ अविमुक्तेपक्षेत्रेकालिकालेशिविशेषतः ॥ ४५ ॥ तुषारद्रिसमारुढोकेदारंवीक्ष्यत्यत्फलम् ॥ तत्फलंसतश्छिणितंकाश्यंकिदारदु
 शने ॥ ४६ ॥ गौरीकुंडंयथातत्रहंसतीर्थचनिर्भलम् ॥ यथामधुस्रवांगंगाकाश्यांतदसिलंतथा ॥ ४७ ॥ इदंतीर्थहरपापंसतजनमावनाशनम् ॥ गंगार्या
 भिलितंपश्चान्न्यकोटिकृताघहम् ॥ ४८ ॥ अत्रपूर्वतुकाकोलुध्युद्यतौखाग्निपततुः ॥ पश्यतांतत्रसंस्थानहंसोभूत्वविनिर्गतौ ॥ ४९ ॥ गौरित्वयद्वृतं
 पूर्वस्नानमत्रमहाह्रदे ॥ गौरितीर्थतःख्यातंसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥ ५० ॥ अत्रामृतस्रवांगंगामहामोहोघकारहृत् ॥ अनेकजन्मजनितजाड्यध्वंसविधा
 यिनी ॥ ५१ ॥ सरसामानसेनात्रपूर्वतमहातपः ॥ अतस्तुमानसतीर्थजलेख्यातिमिदंगतम् ॥ ५२ ॥ अत्रपूर्वजनःस्नानमात्रेणैवप्रभुच्यते ॥ पश्चात्प्रसा
 दितश्चाहंनिर्देशुकिदुर्देशैः ॥ ५३ ॥ सर्वमुक्तिगमिष्यंतियादिवेदेहमानवाः ॥ केदारकुंडमुह्यतास्तदेच्छित्तिर्भविष्यति ॥ ५४ ॥ सर्वपापमेववर्णानाम्ना
 श्रमाणचर्धमिणाम् ॥ तस्मात्तनुविसर्गत्रमांशंदास्यतिनान्यथा ॥ ५५ ॥ ततस्तदुपरोधेनतथेतिचमयोदितम् ॥ तदारभ्यमहादेविस्नानात्केदारकुंडतः ॥
 ॥ ५६ ॥ समर्चनावभ्रतयवैवममनामजपादपि ॥ नैःश्रयसींश्रियंदद्यामन्यत्रापितनुत्यजाम् ॥ ५७ ॥ केदारतीर्थेयःस्नात्वापिडान्दारस्यतिचारवरः ॥
 एकोत्तरशतंवंश्यास्तस्यतीर्णभवांबुधिम् ॥ ५८ ॥

त्याद्युक्तंक्रममाहृत्यवहर्षयति ॥ अत्रेति ॥ काकोलौद्रेणकाकौ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ मानसेनसरसामानसरोधिष्ठात्रा ॥ द्विजेनेतिक्वचित् ॥ तत्रतन्नाम्नाब्राह्मणेनेत्यर्थः ॥ अत्रहरपापे ॥
 मानसोभितिल्यातिगतम् ॥ इहंहरपापम् ॥ ५२ ॥ मुक्तिदुर्दशैःमनुष्याणांप्राप्यकैवल्यंद्रुमशम्बुद्विः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ तदुविसर्गोदनुत्यागे ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ यथाबुधिविंशतारणविसम् ॥

भवावुधैतिचषाठः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ आल्यायिकथितः ॥
 ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतायांकाशीखंडकाव्यसप्तसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७७ ॥ ॥ ७८ ॥ ॥ अष्टाधिकमहर्ष्यश्रेत्रातदिवयोधिनि ॥ अध्यायेसप्ततितमे वर्षशमाहि
 भौमवारेदोदशस्तदायःश्राद्धदोनरः ॥ केदारकुंडमासाद्यगयाश्राद्धेनार्कततः ॥ ५९ ॥ केदारंगंतुकामस्यबुद्धिंदयानैरैरियम् ॥ काश्यांरूपशृंस्त्वंकेदारं
 कृतकृत्योभविष्यसि ॥ ६० ॥ चैत्रकृष्णचतुर्दश्यासुपवासविधायच ॥ त्रिगंडुषान्पिबन्प्रातर्हस्तिगमाधितिष्ठति ॥ ६१ ॥ केदारोदकपानेनयथात
 त्रफलभवेत् ॥ तथात्रजायतेपुसांस्त्रिणांचापिनसंशयः ॥ ६२ ॥ केदारंस्तस्यज्यवासोब्रह्मद्रविणादिभिः ॥ आजन्मजनिंतंपांत्यक्वायातिममालयम् ॥
 ॥ ६३ ॥ आपण्मासंत्रिकालंयःकेदारंशनमस्यति ॥ तंमस्यतिस्ततलोकपालायमादयः ॥ ६४ ॥ कलौकेदारमाहात्म्ययोपिकोपिनवेत्स्यति ॥ योव
 त्यतिसपुण्यान्मासवत्स्यतिसंश्रुवम् ॥ ६५ ॥ केदारंशंसङ्कष्टद्वेविभेदुचरोभवेत् ॥ तस्मात्काश्यांप्रयत्नेनकेदारंशं विलोकयेत् ॥ ६६ ॥ चित्रांगदेअर
 लिङ्गकेदारदुत्तेशुभम् ॥ तस्याचनान्नरोनित्यस्वर्गभागानुयाश्रुते ॥ ६७ ॥ केदारदक्षिणभागेनीलकंठविलोकनात् ॥ ससारांगदस्यतस्यनारित
 विपाद्भयम् ॥ ६८ ॥ तद्वायव्यैर्बरीपेशोनरस्तदवलोकनात् ॥ गर्भवासंनचाप्नोतिससादुःसंसकुले ॥ ६९ ॥ इंद्रशुभ्रैर्बरीलंगंतस्समीपेसमर्चय ॥ तेजो
 मयेनयानेनसस्वर्गमुविमोदते ॥ ७० ॥ तदक्षिणेनरोदृष्ट्वालिंगकालंजरोश्रम् ॥ जराकालंविनिर्जित्यममलोकसेचिम् ॥ ७१ ॥ दृष्ट्वाक्षमेश्वरिलंगानु
 विचत्रांगदेशरात् ॥ सर्वश्लेसमाप्नोतिलोकेशचपरत्र ॥ ७२ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ देवदेवेनविध्योकेदारमाहिमामहात् ॥ इत्याख्यायिपुराण्यथे
 मयातेपिनिरूपितः ॥ ७३ ॥ केदारेश्वरलिंगस्यश्रुत्वोत्पत्तिकृतीनरः ॥ शिवलोकमवाप्नोतिनिष्पापोजायतेक्षणात् ॥ ७४ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदे
 महापुराणकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेकेदारसंहिमाख्यानांमसप्तसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७७ ॥ ॥ पर्वत्युवाच ॥ ॥ आनं
 दकाननेशंभोयल्लिंगगुण्यवर्धनम् ॥ यन्नामरमणोदेवमहापातकसंशयः ॥ १ ॥ यत्सेव्यसधैकेनिन्यंत्रप्रीतिरुत्तमा ॥ यत्रदत्तंहुतंजतं ध्यातंभददि
 चक्षयम् ॥ २ ॥ यत्संस्मरणादेवयल्लिंगस्यविलोकनात् ॥ यल्लिंगप्रणतेश्रापियस्यसंस्मरणानापि ॥ ३ ॥ पंचामृतादिस्नपनपूर्वाब्जस्यार्चनानापि ॥
 ताल्लिंगकथेशानभवेच्छ्रेयःपरंपरा ॥ ४ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इतिदेवीसमुदितसमाकर्ण्यचटोद्भव ॥ सर्वज्ञेनयदाख्यातं तदाख्यास्याभितेष्टुम् ॥ ५ ॥
 देवदेवउवाच ॥ ॥ उभेभवत्यायतपुष्टंभवबंधविमोक्षकृत् ॥ ततोऽहं कथयिष्यामिर्लिंगस्थिरमनाभव ॥ ६ ॥

भोच्यते ॥ १ ॥ विशेखंडलपुच्छति ॥ जानंदेति ॥ १॥२॥३ ॥ श्रेयःपरंपरानिंतंश्रेयः ॥ ४ ॥ समुदितसम्यक्पृष्टम् ॥ ५ ॥ उभेइति ॥ उदितंसेवोध्यतपेमेमाह्निमात्रनिधिद्वत्खंडुभा ॥ तथाच
 हीरंसे ॥ एकात्रनिहारतांमाताप्रत्यंबोधयत् ॥ उभाइतिनिषेधतीमाटुस्सेहयंत्रिता ॥ सातथोक्तातदात्रादेवीदुश्चाचारिणी ॥ उभेयंयामवख्यातात्रिभुलोकेषुषुठेति ॥ ६ ॥

७ ॥ ८ ॥ यत्रेति ससम्भ्रतानपदानान्तस्य लिङ्गस्येति सप्तमे नान्वयः ॥ सर्वत्र समाप्त्ये सप्तमी ॥ अस्य लिङ्गस्य समीपे इत्यर्थः ॥ स्वयं विश्वमुज्जालया ॥ नन्दनपुत्रशशाङ्गाविनायकाल्बहृदयर्थः ॥ ९ ॥
 १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥
 तत्तौ जीभतौ ॥ पंचद्विस्त्रयः सुयुगसायं चतुर्दशमशिरस्यः ॥ १८ ॥ बह्वनेह संवदुकालम् ॥ १९ ॥ समीराम्भवहर्ता वाग्वाहारः ॥ बहुदिश्यमनेककालम् ॥ द्विष्टवत्भाग्यवान् ॥ वदुदंनं च वानित्यर्ष ॥
 आनन्दकानने चान्नरहस्यपरसंमम ॥ नमयाकस्य चित्ख्यातं नग्नं वेचित्कश्चन ॥ ७ ॥ संतिलिङ्गान्येन कानि ममानन्दने प्रियो ॥ परस्वयायथापुष्टुं यथावत्तद्वी
 मिते ॥ ८ ॥ यत्र मुक्तिस्वरूपात्वं रयंति द्विसि विश्वे ॥ यत्र ते नन्दनश्चास्ति क्षेत्रविग्रविघातकृत् ॥ ९ ॥ ममापियेन त्रिसुरसमरे जयकांक्षिणः ॥ जयाशापू
 रितास्तुत्याबहुमोदकदानतः ॥ १० ॥ यत्रास्ति तीर्थं घट्टनिपत्प्रतीतिविवर्धनम् ॥ यस्त्रानाद्ब्रह्मवृत्रवधपापाद्भिस्सुकवान् ॥ ११ ॥ धर्माधिकरण्यत्र
 धर्मराजोप्यवतवान् ॥ सुदुष्करं तं पस्तस्वापरमेण समाधिना ॥ १२ ॥ पक्षिणोपि हि यत्रा पुञ्जानं संसारमोचनम् ॥ स्यो हिरण्यमथो यत्र कभूवत्सुपादुसः ॥
 १३ ॥ यच्छिङ्गदर्शने देवदुर्दमो नाम पार्थिवः ॥ उद्वेजकोपिलोकानं क्षणाद्धर्ममतिस्त्वभूत् ॥ १४ ॥ तस्य लिङ्गस्य शास्त्रस्य प्राविश्र्भवं चतुर्दरे ॥
 निशामयाभिधास्यामि महापातकनाशनम् ॥ १५ ॥ धर्मपीठं तदुद्दिष्टमत्रानन्दने मम ॥ तप्यीठदर्शनादेवनरः पापैः प्रमुच्यते ॥ १६ ॥ पुरात्रिभस्वतः
 पुत्रो यमः परसंसयमी ॥ तपस्ततापि पुलं विशालाक्षितवायतः ॥ १७ ॥ शिशिरेजलमध्यस्थो वर्षस्वभ्रवकाशकः ॥ तपतौ पंचद्विस्त्रयः ७० ॥ चिदि
 तिततवान् ॥ १८ ॥ पादायं गुष्ठभूस्पर्शं बिबुङ्कालं सतस्थिवान् ॥ एकपदस्थितः सोपिकदाचिद्बह्वनेहसम् ॥ १९ ॥ समीराम्भवहर्ता वीद्बहुदिष्टसदि
 ष्टवान् ॥ पपौ सतुपि पासुः सन्कुशाय जलविषुषः ॥ २० ॥ दिव्यां चतुर्गुणीमित्यंसनिनायतपश्चन् ॥ चतुर्गुणं दिदुष्टुर्मापरश्रेण समाधिना ॥ २१ ॥
 ततो हंतस्यतपसास्तुष्टः स्थिरचेतसः ॥ यथैतस्मै वरान्दांशुं शमनाय महात्मने ॥ २२ ॥ वटः कांचनशाखा स्वोयस्तपस्तापसंततिम् ॥ तूरीचमसुच्छगो
 बबुद्धिजसमाश्रयः ॥ २३ ॥ मंदं मंदं मरुच्छोलपल्लवैः करपल्लवैः ॥ योध्वगानध्वंसंततानाह्वयेद्वितापहृत् ॥ २४ ॥ स्वातुरगैः सुरगिरिः सचतुर्भिश्चपे
 ल्लिमैः ॥ प्रीणयेदर्थिसार्थयुवतौर्नजफलैरलम् ॥ २५ ॥ तदधस्तात्परं वीक्ष्य तमहंतपनांजम् ॥ स्थाणुनिश्चलवर्धाणं नासप्रभ्यस्तलोकनम् ॥ २६ ॥
 तपस्तेजोभिरुद्यद्भिः परितः परीक्ष्यतम् ॥ भातुमंतं मिवाकोशुनीले रवेनेतेजसा ॥ २७ ॥

विषुषः कृणान् ॥ २० ॥ दिव्यां द्वे परिमाणानां चतुर्गुणी सत्यत्रेताद्दपरकल्पयाख्याम् ॥ चतुर्गुणामिति वापाठः ॥ २१ ॥ ज्ञाननाययमाय ॥ २२ ॥ तस्मत्तापसंततितपो
 जन्यतापपरंपराम् ॥ द्विजाः पक्षिणः ॥ २३ ॥ कररूपाः पल्लवाः करपल्लवाः श्वावा इत्यर्थः ॥ तैः कर्यभूतैः ॥ मंदं मंदं मरुच्छोलपल्लवैः ईशदीषत्पवानां देवलिपत्रैः ॥ २४ ॥ स्वातुरगैः स्वियज्ञैः ॥
 पंचलैर्मैः पक्षैः ॥ वृत्तैर्वृत्तैः वृत्तैरस्त्रैरिति वा ॥ २५ ॥ तदधस्तात्तत्संबुद्धस्य मरुत्पल्लवैः करपुश्रुध्वमंत्रांजवर्षाः कदुश्रुध्वमंत्रांजवर्षाः कदुश्रुध्वमंत्रांजवर्षाः कदुश्रुध्वमंत्रांजवर्षाः कदुश्रुध्वमंत्रांजवर्षाः

परिविष्टमित्यर्थः ॥ स्वेनतौरण ॥ ३७ ॥ स्वस्याख्यास्वाख्याधर्मैर्यत्कृपातयांकिताचिह्नितियैर्ष्वरमित्यर्थः ॥ उल्लभाषणः ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ परिदृष्टानिदंदिश्याणितेषामिद्वरभनन्ध
यस्वपरिदृष्टियैश्वरः ॥ निव्याजनिष्कारम् ॥ सधर्मराजः ॥ ३१ ॥ पर्यैदेशमिरुद्वैःप्रज्ञासंयमनोयमः ॥ तुष्टवगदीशानंशंक्राचंद्रशौखम् ॥ १ ॥ करणानामिद्वयदीनाम् ॥ कार्यभयाय
निकीर्तकप्रपंचाधिष्ठानम् ॥ ३२ ॥ वस्तुतीरूपरूपमाययासमस्वरूपिणे ॥ पापारूपकार्यकारणरूपाय ॥ अपारपरोर्यस्यस्यथातस्मैरिपुणोवैत्यर्थः ॥ पाप
विषयप्रदायशत्रुलक्षससारणवर्तनाज्ञावैत्यर्थः ॥ ३३ ॥ अनीश्वरःश्वीश्वरः ॥ कालमतीतिकालात्तथात्वमित्यर्थः ॥ कालात्कालद्राप्रकृतेकारणेतिवा ॥ कालांतद्वृणदितिपाठेकालस्यांत

स्वाख्यांकिंतमहालिंगप्रतिष्ठाप्यातिभक्तिः ॥ स्वच्छमूर्त्योपलभयतेजःपुंजैरिवार्चितम् ॥ २८ ॥ साक्षीकृत्येवतच्छिंतयमानमहत्तपः ॥ प्रत्यवोचधर्मै
राजंयंब्रूहीतिभास्करे ॥ २९ ॥ अलंतस्वामहाभागप्रसन्नोस्मिभ्युभ्रत ॥ निश्चयशमनश्चेतिद्विद्वामाप्रणनामह ॥ ३० ॥ चकारस्तवनंचापिपिहेंद्रिये
श्वरः ॥ निव्याजंसमाधिचविमृज्यब्रह्मंदनः ॥ ३१ ॥ धर्मउवाच ॥ नमोनमःकारणकारणानंमोनमःकारणवर्जिताय ॥ नमोनमःकार्यभया
युभुयंनमोनमःकार्यविभिन्नरूप ॥ ३२ ॥ अरुहूपरुपायसमस्तरूपिणंपराणुरूपपराराय ॥ अपारपारायपरविधिपरप्रदायतुभ्यंशशिमौलयेनमः ॥
॥ ३३ ॥ अनीश्वरस्त्वंगदीश्वरस्त्वंगुणात्मकरस्त्वंगुणवर्जितस्त्वम् ॥ कालात्परस्त्वंप्रकृतोःपरस्त्वकालायकालात्प्रकृतंनमस्ते ॥ ३४ ॥ त्वयेवनिर्वा
णद्वयदोसित्वमेवनिर्वाणमनंतरशक्ते ॥ त्वमात्सरूपःपरमात्सरूपस्त्वमंतरात्मासिचराचरस्य ॥ ३५ ॥ त्वतोऽजगत्वंजगदेवसाक्षात्सजगत्स्वदीर्घजरादे
कंबंधो ॥ हर्तावितान्त्वप्रथमोविधाताविधातृविष्णुर्वीर्यशमनमस्ते ॥ ३६ ॥ मृडस्त्वमेवश्रुतिस्मिणुत्वमेभिर्भोगैश्श्रुतिस्त्वमेषु ॥ त्वंशंकरःसेषेभ्यु
भक्तिभाजापुत्रोसिरुद्रत्वमभक्तिभाजाम् ॥ ३७ ॥ त्वमेकशूलीद्विषतांत्वमेवनिमंत्रचेतोवचसाशिवोसि ॥ श्रीकंठकःस्वपदश्रितानंदुरात्मनहांकंठो
श्रकंठः ॥ ३८ ॥ नमोस्तुशंकरशान्तशोभनमोस्तुतंचंद्रकलावतंस ॥ नमोस्तुभ्यंफणिभूषणायपिनाकापाणेंद्रयकवैरिणेनमः ॥ ३९ ॥ सपुंभव्यस्त्वव
भक्तिभाग्यस्तवार्चकोयःसुकृतीसएव ॥ तवस्तुतियःकुरुतेसदैसस्तूयतेदुःश्रयवनादिवैः ॥ ४० ॥ कस्त्वामिहस्तोदुमनंतशंक्तेरिहोतिमाहृल्लुधुद्वि
भवः ॥ प्राचांनवाचामिहोचरोयःस्तुतिस्त्वयीयंनतिरेवयावत् ॥ ४१ ॥

करोतीतिकालांतकृतस्यै ॥ ३४ ॥ आत्मरूपोत्पीवरूपः ॥ अंतरात्मांजयोमी ॥ ३५ ॥ प्रथमोविधाताऋष्यातदंतरंमविधाततेहंतत्यर्थः ॥ विधात्रातिस्वरूपमाह ॥ विधातृनिष्कविशेति ॥
विधाताचतुराननः ॥ ३६ ॥ मृडःसुखरूपः ॥ भीमोदुर्दशोदुःखदहृत्यर्थः ॥ शंकरःकल्याणकरः ॥ सोमदमयासहसर्वमान ॥ ३७ ॥ शूलीत्रिशूली ॥ शिवःकल्याणरूपः ॥ हालहलं
विषेणउभयैर्यस्यसः ॥ ३८ ॥ अवतंसोभूषणम् ॥ ३९ ॥ दुःश्रयनहंद्रः ॥ ४० ॥ लघुद्विद्वैरैर्भवयस्यसः ॥ प्राचांनवाचिनान् ॥ तस्मिंस्त्वयि ॥ यावदितिसाकरव्यर्थे ॥ साकल्येनप्राच्यं

स्तुतिःशानतिरेत्यर्थः ॥ ४१ ॥ इलामिलमौलिःपृथिवीस्पृशन्मस्तकः ॥ ४२ ॥ सप्ततुरंगःसूर्यःनामतोपिअपिशब्दादर्थतोपि ॥ ४३ ॥ धर्माधिकृतौधर्मोधिकारे ॥ धर्मोऽप्युल्लक्षणम् ॥ धर्मोर्माधिकारइत्यर्थः ॥ अद्यदिनादिकृत्यम् अद्यदिनादौद्वैदंदिनमारभ्यकृत्यं धर्मोर्माधिकारोद्विचारलक्षणंयस्यतः ॥ ४४ ॥ इतोमर्तलोकात् ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ जवदात्तदुद्धिनिर्मलांतः

स्कंदउवाच ॥ उदीर्यसूर्यस्युत्तोलिभक्त्यानमःशिवायेतिसमुच्चरन्सुः ॥ इलामिलमौलिरतीवहृष्टःसहस्रकृत्वःप्रणनामयंशुभ्रु ॥ ४२ ॥ ततःशिवस्तं
 तपसातिखिन्ननिर्वार्यताभ्यःप्रणतिभ्यईश्वरः ॥ वरान्ददौसप्ततुरंगसूनेवेत्वंधर्मराजोभवनमतोपि ॥ ४३ ॥ त्वमेवधर्मोधिकृतोऽस्यस्तशरीरिणाल्यावरजं
 गमानाम् ॥ मयानियुक्तोऽद्विनादिकृत्यःप्रशाधिसर्वान्त्वमशासनेन ॥ ४४ ॥ त्वंदक्षिणायाश्चदिशोधिनाथस्त्वंकर्मसाक्षीभवसर्वजंतोः ॥ त्वद्वैशितांश्वान
 इतोत्रजंतुस्वकर्मयोग्यगतिमुत्तमाधमाः ॥ ४५ ॥ त्वयायदेतन्ममभक्तिभाजालिंगंसमारोधितमत्रधर्म ॥ तददर्शनात्स्पर्शनतोऽवनाब्धिसिद्धिर्भविष्याय
 चिरेणपुंसाम् ॥ ४६ ॥ धर्मेश्वर्यःसकृदेवमत्याँविलोकयिष्यत्यवदातबुद्धिः ॥ स्नात्वापुरस्तेऽत्रधर्मतीर्थेनतस्यद्वेपुरुषार्थसिद्धिः ॥ ४७ ॥ तुत्वाप्य
 दानामिहयःसहस्रधर्मेश्वरपश्यतिदैवयोगात् ॥ सहेतनोजातुसनारकीव्यथांकर्यातंदीयादिविक्रुर्वतेमराः ॥ ४८ ॥ योधर्मपीठंप्रतिलब्धकराचारश्चरति
 नोयततेऽत्रमर्त्यः ॥ कथंसधर्मत्वमिवातितेजाःकरिष्यतिस्वकृतकृत्यमेव ॥ ४९ ॥ त्वयायथाज्ञातहहर्धर्मराजमनोरथास्तेषुरभिस्तपोभिः ॥ तथैवधर्मोपरम
 क्तिभाजांकामाःफलिष्यंतिसंशयोत्र ॥ ५० ॥ कृत्वाप्यघान्येवमर्हात्यपीहधर्मेश्वरार्चासकृदेवकुर्वन् ॥ कुतोविभेतिप्रिययंपुरेतराजपीठेनो
 लिंगमक्तः ॥ ५१ ॥ पत्रेणपुष्पेणजलेनदूर्वायायोधर्मेश्वरमर्चयिष्यति ॥ समर्चयिष्यत्यमृतंघंस्तंमंदाश्यालाभिरितिप्रह्लादः ॥ ५२ ॥ त्वतो
 विभेष्यंतिकृतैतनसोयेभ्यंनतेषांभविताकदचित् ॥ धर्मेश्वरार्चनार्करिष्यतांहरिष्यतांवंशुतयामनस्ते ॥ ५३ ॥ यद्वदास्यतिदिव्यपीठेनरघुनाथं
 कृतमम्बनाम् ॥ तदक्षयंभाविद्युगंतरेपिकृतप्रणामास्तवधर्मलिंगे ॥ ५४ ॥ येकार्तिकेमासिसिताष्टमीतथैयात्रांकरिष्यंतिनराऽभोपिताः ॥ रत्नौजवे
 जागरणंमहोत्सवैर्धर्मेश्वरेतेनपुनर्भवाशुवि ॥ ५५ ॥ स्तुतिं चयैवैत्वदुदीरितामिमांनराःपठिष्यंतितवाग्रतःक्वचित् ॥ निरेनसस्तेप्रयत्नेःकण्ठाभिर्गनास्य
 तितेवैभवतःसखित्वम् ॥ ५६ ॥

करणः ॥ ४७ ॥ दैवयोगाद्यहच्छातः ॥ सहेत्माजुयात् ॥ ४८ ॥ हेधर्म ॥ स्वमात्मानम् ॥ कथंभुतम् ॥ कृतंकृत्ययेनंतंकृतार्थमित्यर्थः ॥ ४९ ॥ ५० ॥ त्वदीयंत्वयास्यापितःसंचितमयात्वं
 याचच्छिंतंइत्तः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ चरिष्यतामितिपठेत्तमनोबुद्धंकरिष्यतामित्यर्थः ॥ ५३ ॥ युगंतरेपिअपिशब्दात्कल्पात्तरेपि ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ निरेनसोनिष्पापाः ॥ ५६ ॥

तेजोनिवेश्यस्य ॥ विवेकिरु ॥ ५७ ॥ स्वमनोरथाभिदंस्वमनोरथानभितोददीवितितम् ॥ आनंदसंदेहहृत्सस्तस्मिन्मभः ॥ ५८ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतायांकाशीखंडीकायामष्टततितयोऽ
व्यायः ॥ ७८ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ एकराहितेऽशीतितमेऽध्यामनोरमे ॥ धर्मेश्वर्यादिमाषण्येऽतमनोहरः ॥ १ ॥ सौयोग्याममृतसंज्ञाविभ्याम् ॥ १ ॥ अंकुर्यामातररोहयामास ॥ २ ॥
ब्रह्मसूर्यस्युत्रोत्रोद्भाशिः ॥ ३ ॥ ४ ॥ वेदपुरषौब्रह्मविष्णु ॥ ततोपिस्तात्कारादेव ॥ तत्समात् ॥ यद्वा तत्साक्षात्कारादपिदेवयोग्येहैवामिताहैवंप्राथम्यमिति ॥ ५ ॥ प्राथमोमेवाह

पुनर्ब्रह्महिथेषितददेतेजोनिधेर्नदधर्मराज ॥ अदेयमत्रास्तिर्नकिचिदेवतेविधेहिवाशुधमत्रामेव ॥ ५७ ॥ प्रसन्नमूर्तिसविलोक्यशंकरंकारुण्यपूर्ण
स्वमनोरथाभिदम् ॥ आनंदसंदेहसरोनिमग्नोविलुंक्षणेनैवशशाकैकचित् ॥ ५८ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदेमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसदितार्थाचतुर्थे
काशीखंडउत्तरधर्मेश्वरमाहिमाख्यानांमाष्टसप्ततितमोऽध्यायः ॥ ७८ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ आनंदबाष्पसलिलरुद्धकंठं विलोकयन्तम् ॥ ह्रुदःपस्पर्श
पाणिभ्यांसौधाभ्यांतुमुधाबुधिः ॥ १ ॥ अथतत्स्पर्शसौख्येनधर्मराजोमहातपाः ॥ पुनरंकुर्यामासतपोऽग्निज्वलितान्तुम् ॥ २ ॥ ततःप्रावाचसञ्ज्ञीर्द्धेव
देवसुमापतिम् ॥ प्रसन्नमदंशांतशांतपारिषद्बुद्धत्म् ॥ ३ ॥ प्रसन्नोस्वियदर्शानसर्वज्ञकरुणानिधे ॥ किमन्येनवरेणात्रयत्त्वसाक्षात्कृतोऽयम् ॥ ४ ॥
यनवेदाविदुःसम्यङ्मनचतौवेदपूरुषौ ॥ ततोपिवरयोग्योस्मितन्नाथप्रार्थयाम्यहम् ॥ ५ ॥ श्रीकंठंजडिमानाममीर्षामशुभुवाम् ॥ मत्तपश्चिरसाक्षीणां
मत्पुरःश्रातजन्वनाम् ॥ ६ ॥ पितृभ्यांपरिहीनानामितिहासकथाविदाम् ॥ त्यक्ताहारविहारणकीराणवंदोमेव ॥ ७ ॥ एतप्रसृतिसमयेआमयेनप्रपी
डिता ॥ शुकीपंचत्वमापन्नशुक्लेश्येनेनभक्षितः ॥ ८ ॥ रक्षितानामनाथानांसदाम्भुवदर्शनाम् ॥ अनाथनाथमवतद्बायुःशेषस्वरूपिणा ॥ ९ ॥
इतिधर्मवचःशुचापरोपकृतिर्नर्मलम् ॥ तानाहूयमुनेशंभुविनयावनतानन् ॥ १० ॥ उवाचयर्भतिप्रितःशुक्रशावानिदंभवः ॥ अयिपुत्रथाब्रूतसाधवो
धर्मसंगताः ॥ ११ ॥ कोवरोभवतादियोधर्मशरिचारिणाम् ॥ साधुसंगसंक्षीणजन्मांतरमहैनसाम् ॥ १२ ॥ इतिश्रुत्वासहेश्वर्यवचनंतपत
त्रिणः ॥ प्रोक्तःप्रणम्यदेवंशनमस्तेभवनाशन ॥ १३ ॥ ॥ पक्षिणज्जुः ॥ ॥ अनाथनाथसर्वज्ञकोवरोनःसमीहितः ॥ इतोपिच्यक्षयत्साक्षा
त्चिर्यवत्वेपिसमीक्षिताः ॥ १४ ॥

श्रीकंठचित्कृभिः ॥ अंजडिमानांपक्षिबालकानांवादोभवेतिद्वितीयमन्वयः ॥ ६ ॥ ७ ॥ पितृभ्यांपरिहीनानामितिमध्ययति ॥ एतदिति ॥ आमयेनरोणेण ॥ सामनस्येतिपाठेभवस्वमयोत्पन्नरो
णेत्पर्यः ॥ पंचत्वंगणम् ॥ ८ ॥ तर्हिकथंजीवितस्तत्राह ॥ रक्षितानामिति ॥ अताराक्षितानामितिर्संबंधः ॥ ननुनाकांठेऽप्रथमेकाश्चिन्नामकांठोनीवतीतिन्यायेनआयुःशेषेणैवतेरक्षितानतुमये
त्यार्थक्यविशिष्टाटि ॥ आयुःशेषस्वरूपिणेति ॥ ९ ॥ १० ॥ धर्मयोगे ॥ मयमांतपाठेयधर्मोद्वेगः ॥ पत्रराधादेपक्षिणः ॥ यूसंसाधवः ॥ धर्मोणधर्मरजेनसंगताः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ तिर्यक्केपिपक्षि

त्वेषि ॥ समीक्षिताः भवतोतिशेषः ॥ १४ ॥ भवेभं वसि ॥ १५ ॥ सपर्यायूजा ॥ अमंगुराश्रयिनाश्रीफलत्वात् ॥ १६ ॥ एतत्तपस्वीत्यत्रैतच्छब्दोऽयमपरः ॥ १७ ॥ अनेकजन्म
 सृष्टीरवदशयति देवयोनिरितिसार्धसप्तभिः ॥ ईशितः हे ईश्वर ॥ १८ ॥ २० ॥ घालुकार्हिष्वाः ॥ २१ ॥ आस्मजताः ॥ २२ ॥ चतुर्बुजरायुजांडजस्वेदजोद्धिजेषु ॥ २३ ॥ २४ ॥
 मनागपि सुखलेशः अत्यल्पोऽप्यनंदलोभोऽस्माभिर्नलब्ध इति शेषः ॥ २५ ॥ तापनेः तापनात्मजस्य ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ न विद्यते तु न भवेत्स्मिन्स्तमस्तुसुम् ॥ २९ ॥ गुरुकाशीप्रणयैकव्यभिचि
 लभाः संपृष्टमवतागिरिशेहरश्रताः ॥ परंपरयं लभोत्रयस्वहं गौचरीभवेः ॥ १५ ॥ यदेतदृश्यते नाथ तत्सर्वक्षणमंगुरम् ॥ अमंगुरो भवानेकस्त्वत्स
 पर्यायमंगुरा ॥ १६ ॥ विचित्रजन्मकोटीनां स्मृतिर्न त्रपरिस्फुरेत् ॥ एतत्तपस्विचित् लिंगपूजाविलोकनात् ॥ १७ ॥ देवयोनिरपि प्राप्ता चिरमस्मा
 भिरीशितः ॥ दिव्यांगनाः सहस्राणितत्रमुक्त्वास्त्वलीया ॥ १८ ॥ आसुरीदानवीनागिर्नैर्ऋतीचापिकैन्नरी ॥ विद्याधरी जगधर्षवीयो निरस्माभिरर्जिता ॥
 ॥ १९ ॥ नरत्वेभ्यस्तित्वं च परिप्राप्तमनेकशः ॥ जलेजलचरत्वं च स्थले च स्थलचरिता ॥ २० ॥ वनेवनौकसे जाताश्राभुश्राभववासिनः ॥ दातारोया
 चितारश्चरक्षितारश्च घातुकाः ॥ २१ ॥ सुखिनोपिवयंजतादुःखिनोवयमास्मच ॥ जेतारश्च यंजताः राजेतार एव च ॥ २२ ॥ अधीतिनोपिभूषां
 श्चस्वामिनः सेवका अपि ॥ चतुर्भुतयामेषु उत्तमाधममध्यमाः ॥ २३ ॥ अभ्रमभूरिशः शंभोनक्वापि स्थैर्यमागताः ॥ इतोयोनेस्ततो योनौ ततो योनेस्ततो
 न्यतः ॥ २४ ॥ पिनकिन्क्वापिनप्रापिसुखलेशो मनागपि ॥ इदानीं पुण्यसंभारैर्धर्मैश्चरिविलोकनात् ॥ २५ ॥ तापनेः सुतपोवह्निज्वालाप्रज्वलितैतसः ॥
 सर्वोक्षयज्ञसाक्षात्स्वाङ्कृतकृत्या बभूवुवमि ॥ २६ ॥ तथापि चेद्दुरोदेयस्तिर्यक्षस्मासुधूर्जटे ॥ कृपणेऽप्यपिशोच्येषु ज्ञानसर्वज्ञादेहितव ॥ २७ ॥ येन ज्ञाने
 नमुक्ताः स्मांडुष्भुमात्संसारबंधनात् ॥ यत्रिताः प्राकृतैः पार्शुदुर्भैद्यैश्चमाहेशः ॥ २८ ॥ ऐंद्रपदं नवांछामोनचांद्रानान्यदेवहि ॥ वाञ्छामः केवलं मृदुं लुंका
 श्याशोभोऽनुनर्भवम् ॥ २९ ॥ त्वत्सन्निध्याद्विजानीमः सर्वज्ञसकलं वयम् ॥ यथाचंदनसंगत्सर्वेषु सुरयोद्दुमाः ॥ ३० ॥ एतदेव परं ज्ञानं संसारोच्छ्रिति
 कारणम् ॥ वसुर्वैसर्जनकाले यत्तवानंदकानने ॥ ३१ ॥ निर्मथ्यविष्वक्प्राजलं सरभूतमिदं परम् ॥ ब्रह्मणादीरितपूर्वकाश्यामुत्कृत्स्नतुन्यजाम् ॥ ३२ ॥
 यद्वाच्यं बहुभिर्भयैस्तदष्टाभिरिहाक्षरैः ॥ हरिणोत्तरं विपुरः कैवल्यं काशिसंस्थितौ ॥ ३३ ॥ याज्ञवल्क्योऽमुनिवरः प्रोक्तवान्मुनिंसंसदि ॥ स्वर्धीन्यनि
 गमान्काश्यासते परंपदम् ॥ ३४ ॥ स्वामिनापि जगद्वात्रिणुतोमं दराचले ॥ इदमेव पुराप्रोक्तं काशीनिर्वाणजन्मभूः ॥ ३५ ॥

कुतोऽज्ञातित्राहः ॥ त्वदिति ॥ ३० ॥ ननु तथापि ज्ञानं ईहीति मयार्थित्वाकाशी मृत्युपार्थमकांडांडाडयमित्याशंक्यः ॥ एतदेवेति ॥ वसुर्वैसर्जनमितिलांगलः प्रीकवोऽपि नरसामायाविकरष्यम् ॥
 ॥ ३१ ॥ काश्यां सृतीहान्द्वारा मुक्तिरित्यत्रैश्वर्याणां सुनीनाचसंमतिमाहुः ॥ निर्मथ्येति ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥

॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ननुतिश्चासौतदज्ञानं कथमित्याद्येकवचसाभिध्यादित्यादौ तस्यैतद्वैकान्तस्येति ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ स्वप्नार्णवस्तुभौकावसम् ॥ ४३ ॥
 पीठगौरेस्थानमाहात्म्यम् ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ नेत्रातिथिक्वताचष्टौर्विथिक्वता ॥ ४९ ॥ कंदस्यमूलस्य ॥ ५० ॥ ५१ ॥ समासादः ॥ सौधोदचवृणः ॥ गान्धातद्वृ
 द्कृष्णद्वैपायनोप्येवंशंभोवस्यतिनान्यथा ॥ यत्रविश्वेश्वरः साक्षान्मुक्तिस्तत्रपदेपदे ॥ ३६ ॥ वर्दन्त्येपिमुनयस्तीर्थसंन्यासकारिणः ॥ चिरंतनालोकाश्रयाः
 क्राशिकासुक्तिकाशिका ॥ ३७ ॥ वयमयेवंजानीमोयत्रस्वर्गारंगिणी ॥ आनंदकाननेशंभोमोक्षस्तत्रैवनिश्चितम् ॥ ३८ ॥ धृतंभाविभविष्यत्परशो
 मत्परसातले ॥ तत्सर्वमेवजानीमोयशेशानुग्रहात्परात् ॥ ३९ ॥ अतोहिरण्यगोमंत्तह्रिप्रोक्तंमुनीरितम् ॥ भवतोक्तंचनिखिलंशंभोजानिभवेहवयम् ॥ ४० ॥
 करामलकत्सर्वमेतद्ब्रह्मांडगोलकम् ॥ अस्मद्भागोचोऽस्त्येवधर्मपीठनिषेवणात् ॥ ४१ ॥ धर्मराजस्यतपसातिथ्यश्चोपिच्यविभो ॥ जाताःस्मनिर्भ
 कल्पंहिसर्वज्ञानस्यभाजनम् ॥ ४२ ॥ मधुरंमुदुलंसत्यस्वप्नार्णवसुसंस्कृतम् ॥ हितमितंसदृष्टांतंशुचापशिशुभासितम् ॥ ४३ ॥ देवोतिरिभयपद्मो
 ऽप्रयत्नपीठगौरवम् ॥ त्रैलोक्यनगरेचात्रक्राशीराजगृहमम ॥ ४४ ॥ तत्रापिभोगभवनमनव्यभिनिमित्तम् ॥ योक्षलक्ष्मीविलासात्कथंभ्रसादोमेति
 शर्मभूः ॥ ४५ ॥ पतत्रिणोपिसुच्यतेयकुर्वाणाःप्रदक्षिणम् ॥ स्वेच्छयाविचरंतःखेचराअपिदेवताः ॥ ४६ ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासात्कथंभ्रसादोमेति
 कनात् ॥ शरीराहृतोयातिब्रह्महत्यापिनान्यथा ॥ ४७ ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासस्यकलशौर्येनीरीक्षतः ॥ निघानकलशास्तांस्तुनमुंचतिपदेपदे ॥ ४८ ॥
 दूतोपिपताकापिममप्रासादसुधर्गा ॥ नेत्रातिथिक्वतायैस्तुनित्यंतैतथियोगम ॥ ४९ ॥ धूर्मभित्वाख्यंजातस्तत्राप्रासादमिषेणहि ॥ आनंदाख्यस्यकं
 दस्यकोप्येषपरमौदुरः ॥ ५० ॥ ब्रह्मादिस्थावरांतानियत्ररूपाण्यनेकशः ॥ मामेवोपासतेनित्यंचित्रंविभ्रमताण्यपि ॥ ५१ ॥ ससौयोमोखिललोकेस्थानं
 परमनिर्वृतेः ॥ रतिशालासमेस्यासमेविश्वासभूमिका ॥ ५२ ॥ ममसर्वतस्यापिप्रासादोयंपरास्पदम् ॥ पंजह्वयद्वान्नातंपरमोपनिषद्विया ॥ अमृततद्वहं
 मृतोभूयंभक्तदूपावशात् ॥ ५३ ॥ नैःश्रेयस्याःत्रियोधासतद्व्याम्यामंडयोस्तिमे ॥ तत्राहंसततिष्ठितस्तदोमंडपमम ॥ ५४ ॥ निसेषार्थप्रदानचकाल
 तिष्ठतिनिश्चलः ॥ तत्रयस्तेनवैयोगःसमभ्यस्तःसमाःशतम् ॥ ५५ ॥ निर्वाणमंडपंनामत्स्थानंजतीतले ॥ तत्रचंसंज्ञेकालभेत्सर्वयुतेःफलम् ॥
 ॥ ५६ ॥ प्राणायामंतुयंकुर्यादप्येकंमुक्तिमंडपे ॥ तेनाष्टांगःसमभ्यस्तोयोगोऽन्यत्रयुतंसमाः ॥ ५७ ॥

स्त्रियोर्बहवभारम् ॥ ५२ ॥ ननुपीच्छिन्नस्यमृतैस्त्वैक्यास्तादोषदत्तेतिद्विरीतस्यतत्रकथंमहत्तवाह ॥ परमिति ॥ ५३ ॥ तद्याम्यांतस्यमासादस्यास्यांदाक्षिणस्यांदिशि ॥ तदोमंडपमास्था
 नम् ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ अष्टौअंगानियमनियमसन्म्राणसरोधमत्याहारधारणाध्यानसमाधिछक्षणानियमससः ॥ ५७ ॥

षडक्षरम् ॐ नमःशिवायोतिमंत्रम् ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ब्रह्मयज्ञतच्छानोपदेस्येदं पाठंवा ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ मौनमौनात् ॥ कृत्वैविविषोवा ॥ ६३ ॥ कृष्णलेनरक्तिकृत्पापिमा
 णेन ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ तत्रासादपुरोभागदृष्टि ॥ सचासौप्रासादश्चेत्तत्रासादोमोक्षलक्ष्मीविलासाख्यस्तस्यपुरोभागेऽग्रभागेभैरवमंदेशेपश्चिमाया
 दिशीत्येतेषु ॥ पूर्वदिग्भागेज्ञानमंडपस्योक्तात्वात् ॥ शृंगारमंडपप्रार्थ्यस्वकास्वदाभित्तम् ॥ प्राङ्मुखस्तुपविश्येशइतिवक्ष्यमाणत्वाच्चशृंगारमंडपोऽलंकारस्थानम् ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ने पठ्यं
 निर्वाणमंडपेयस्तुजपेदं कंषडक्षरम् ॥ कोटिरुद्रेण जप्तेनयत्फलं तस्यतद्भवेत् ॥ ५८ ॥ शुचिर्वागांभिसिन्नातो जपेच्छतरुद्रियम् ॥ निर्वाणमंडपे ज्ञेयः सरुद्रो
 द्विजवेषभृत् ॥ ५९ ॥ ब्रह्मयज्ञसकृत्कृत्वाममदक्षिणमंडपे ॥ ब्रह्मलोकमवाप्याथ परब्रह्माधिगच्छति ॥ ६० ॥ धर्मशास्त्रपुराणानिसेतिहासा नितत्रयः ॥
 पठेन्निरभिलाषुः सन्सर्वेसेनमवेशमनि ॥ ६१ ॥ तिष्ठेद्विद्रियचापर्ययोनिवार्यक्षणं कृती ॥ निर्वाणमंडपेन्यत्रतेनतंतमहत्तपः ॥ ६२ ॥ वायुभक्षणतो
 न्यत्रयत्पुण्यं शरदंशतम् ॥ तत्पुण्यं घटिकाधेनमौनदक्षिणमंडपे ॥ ६३ ॥ मितं कृष्णलेकेनापियोद्वान्मुक्तिमंडपे ॥ स्वर्णसौवर्णयानेनसतुसंचरते
 दिवि ॥ ६४ ॥ तत्रैकं जागरं कुर्वाद्यस्मिन्कस्मिन्दिनेपियः ॥ उपोषितो च योऽच्छिगंससर्वत्रतपुण्यभाक् ॥ ६५ ॥ तत्रदत्त्वा महादानं तत्रकृत्वा महाव्रतम् ॥
 तत्राधीत्याखिलेदं च्यवतेनरोदिवः ॥ ६६ ॥ प्रयाणं कुर्वते यस्य प्राणमेमुक्तिमंडपे ॥ समाप्तुप्रविष्टे त्रिष्टे वा वदं खलु ॥ ६७ ॥ जलक्रीडां
 सदा कुर्वाज्ञानवाप्यासहोमया ॥ यदंबुपानमात्रेण ज्ञानं जायेत निमलम् ॥ ६८ ॥ तजलक्रीडनस्थानं मप्रतीतिकं भवतु ॥ असुष्मिन् राजसदने जाड्यहृ
 जलपूरितम् ॥ ६९ ॥ तत्रासादपुरोभागे मशृंगारमंडपः ॥ श्रीपीठं तद्विद्विज्ञेयं निःश्रीकश्रीसमर्पणम् ॥ ७० ॥ मर्दुतत्रयोद्व्याडु कुलानि श्रुचीन्यहो ॥
 माल्यानि सुविचित्राणि यक्षकर्मवर्ति च ॥ ७१ ॥ नानानेपथ्यवस्तूनि पूजोपकरणान्यपि ॥ सत्रियालंकृतस्तिष्ठे त्रयत्रयपिसत्तमः ॥ ७२ ॥ निर्वाणल
 क्ष्मीवृणुते तं निर्वाणपदात्तये ॥ यत्र कुत्रापि निधनं प्राप्नुयादपिसद्भुवम् ॥ ७३ ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासाख्यप्रासादस्योत्तरे मम ॥ ऐश्वर्यमंडपं परं स्य तत्रैश्वर्य
 ददाम्यहम् ॥ ७४ ॥ मत्प्रासादौ द्विभ्रगे ज्ञानमंडपमस्ति यत् ॥ ज्ञानदिशामिसततं तत्र मध्यायातं सताम् ॥ ७५ ॥ भवानिराजसदने ममास्ति हि महा
 नसम् ॥ यत्तत्रोपहृतं पुण्यनिर्वाणमिमुदैवतम् ॥ ७६ ॥ विशालाक्ष्यामहासौधे मम विश्रामभूमिका ॥ तत्र संसृतिखिन्नानां विश्रामं श्राणयाम्यहम् ॥
 ॥ ७७ ॥ नियमज्ञानतीर्थचक्रपुष्करिणीमम ॥ तत्रज्ञानवतां पुसांतं नैर्मल्यं दिशाम्यहम् ॥ ७८ ॥

भूषणम् ॥ ७२ ॥ वृणुते भावृणोति ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ महानसंपाकगृहम् ॥ उपहृतस्युपहारत्वेन समर्पितम् ॥ पुण्यं पुण्यहेतुत्वात् ॥ निर्वाणमिसतरां गृह्णामि ॥ भक्तोपहृतं गृह्णतु निर्वंश
 मिस्रविशामतीत्वा ॥ ७६ ॥ विग्नः श्रमो यस्मिन्संमोक्षमित्यर्थः ॥ श्राणयामि ददामि ॥ ७७ ॥ नियमज्ञानतीर्थनियमेन मध्याह्निकज्ञानं गारिसंस्तुत्वात्तार्थं च तत्रासिद्धं ब्रह्मलक्षणम् ॥ ७८ ॥

॥ ७९ ॥ ८० ॥ विषाणामिमिवामि ॥ पाशितान्वद्धन् ॥ पशुनह्नात्रम् ॥ ८१ ॥ तदेवाह ॥ निर्वाणेति ॥ दानस्थानं मुक्तिदानस्थानम् ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ सौभाग्याभ्यामभुः ॥ आगो भगससुदुर्वापस्तस्वक्रौभोनोभादसौभाग्यं तस्य प्रापकं भाग्यमर्हददुः ॥ भगससुदुर्वापाकादृजन्मस्थानमित्यर्थः ॥ भागभूरिति पाठे सौभाग्यं सौदैर्यं भागो भागसुदायस्यो भूरिति व्याख्येयम् ॥ ८४ ॥

सुदुर्वापरमंतं त्यं दुर्बुद्धं ह्यसत्तमम् ॥ स्वसंबंधं यदुद्भूततत्रातिदिशाम्यहम् ॥ ७९ ॥ यदुद्भूतारकं ज्ञानं यदुहुरतिनिर्मलम् ॥ स्वात्स्यारामं यदुद्भूततत्रां तैर्दिशाम्यहम् ॥ ८० ॥ जगन्मंगलधुर्यत्रपरमामणिकर्णिका ॥ विषाणामितत्राहं कर्मभिः पाशितान्पशून् ॥ ८१ ॥ निर्वाणश्राणनेयत्रपत्रापात्रं न चिं क्षिपे ॥ आनंदकाननेन तन्मेदानस्थानाद्विवांनिशम् ॥ ८२ ॥ भवबुधौ महागाधे प्राणिनः परमेष्ठतः ॥ भूत्वैककर्णधारो त्रियत्रसंतास्याम्यहम् ॥ ८३ ॥ सौभाग्याभ्यामभुविविख्यातामणिकर्णिका ॥ ददामितस्यांसर्वस्वमश्रजात्यं जायवा ॥ ८४ ॥ महासमाधि संपन्नं वैदंतां न्यिषे विभिः ॥ दुष्प्रापो न्यत्रयो मोक्षशौचैरपिसलभ्यते ॥ ८५ ॥ दीक्षितो वा दिवा कीर्तिः पंडितो वा व्यपंडितः ॥ तुल्यो मे मोक्षदीक्षायां संप्राप्य मणिकर्णिकाम् ॥ ८६ ॥ यस्त्यगो न्यत्र कुपणस्तत्याप्यमणिकर्णिकाम् ॥ ददामि जंतुमात्राय सर्वस्वंचित्तम् ॥ ८७ ॥ यदि देवो दिह प्राप्तास्त्रिसंयोगोऽतिदुर्घटः ॥ अविचारं तदा देयस्वत्वं चिरसंचितम् ॥ ८८ ॥ शरीरमथ संपतितरथसामणिकर्णिकम् ॥ त्रिसंयोगमप्राप्यो देवैर्द्रादिकैरपि ॥ ८९ ॥ पुनः पुनर्विचर्येति जंतुमात्रेभ्यश्च ॥ निर्वाणल्लभ्यच्छ्यामिसदोपमणिकर्णिकम् ॥ ९० ॥ मुक्तिदानमहीसामेवाराणस्यां महीयसी ॥ तन्महीरजसासाम्यां त्रिलोक्यपिनचोद्देहत ॥ ९१ ॥ परिलंकार्चनस्थानमविसुक्ते धरे श्रमम् ॥ तत्र पूजांसकृत्वा कृत्वा कृत्यो नरो भवेत् ॥ ९२ ॥ सांयं पशुपतीं संध्यां कुर्यां पशुपतीं भवे ॥ विभूतिधारणात् त्रपशुपरीशं बध्यते ॥ ९३ ॥ प्रातः संध्यां करोम्येव स दें कारिकेतने ॥ तत्रैकापि कृता संध्या सर्वापातकं कृतनी ॥ ९४ ॥ वसामि कृत्वा संहसं दप्रति चतुर्दशे ॥ अत्र जारणं कृत्वा चतुर्दश्यां नगभभाक् ॥ ९५ ॥ त्रैश्वरो वितो देवान्महारत्नानि भक्तितः ॥ त्रैः समर्च्य तं ह्यिगं ह्यिगं ह्यिगं ह्यिगं ॥ ९६ ॥ विष्टप्रतिरयांतः स्योयं ह्यल्लोगे त्रिविष्टपे ॥ तिष्ठामिसतंतं भक्तमनोरथसमृद्धये ॥ ९७ ॥

सलभ्यते तस्यां मणिकर्णिकायामित्युक्तं जनाम्यम् ॥ ८५ ॥ दिवा कीर्तिं श्राद्धालः ॥ ८६ ॥ यत्कैवल्यम् ॥ ८७ ॥ त्रिसंयोगोऽतिदुर्घट इत्येतत्समवेद्या करोति ॥ शरीरमिति ॥ संप चिर्घनम् ॥ ८९ ॥ उपमणिकर्णिकं मणिकर्णिकाद्वदसमीपदत्यर्थः ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ विष्टप्रतिरयांतः स्यः सर्वव्यापकोपीत्यर्थः ॥ त्रिविष्टपे त्रिलोचने ॥ ९७ ॥

विरजानिष्पापः ॥ रजोगुणरहितो ॥ चतुर्नदोपि लिपिलातीर्थं ॥ ९८ ॥ महादेवकामाग्निगो ॥ ९९ ॥ १०० ॥ श्वेतद्वीपमनिरुद्धसूर्याधिष्ठितवैकुण्ठमहाशरथानिविशेषम् ॥ नयेमापये ॥
॥ १ ॥ उपपंचनदंपंचनदसमीपे ॥ २ ॥ यत्र उपपंचनदे ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ यदर्थपीठानि निरूपिता निबदाह ॥ अनेकानि ति ॥ ७ ॥ आसुर्बभूवुः ॥ ८ ॥ ९ ॥ ११० ॥ ११ ॥

विरजस्कं महापीठं तत्र सैव्यमानवः ॥ विरजा जायते न चतुर्नदकृतोदकः ॥ ९८ ॥ महादेव महापीठं ममासाधकसिद्धिदम् ॥ तत्पीठदर्शनादेव महापापैः
प्रसुच्यते ॥ ९९ ॥ पितृप्रीतिप्रदं पीठं षडभध्वजसंज्ञकम् ॥ पितृतर्पणकृतत्रपितृस्तारयति क्षणात् ॥ १०० ॥ आदिकेशवपीठं हमादिकेशवरूपधृक् ॥
श्वेतद्वीपनये भक्तान्वेषणवान्तिवच्छभात् ॥ १ ॥ तत्रैव मंगलापीठं सवंगलदायिनि ॥ उपपंचनदे तीर्थे भक्तान्स्तारयाम्यहम् ॥ २ ॥ विदुमाधवरूपे
ण यत्राहं वैष्णवाञ्जान् ॥ नयेपंचनदद्वातांस्ताद्विष्णोः परमंपदम् ॥ ३ ॥ पंचमुद्गमहापीठेयवीरेश्वरसेवकाः ॥ तेषां परमनिर्वाणं कालेनारोपेन जायते ॥
॥ ४ ॥ तत्र सिद्धेश्वरीपीठे च्छरसमीपतः ॥ तत्र संनिधिकर्तृणां सिद्धिः षण्मासतो भवेत् ॥ ५ ॥ काश्यांचयोगिनीपीठे योगसिद्धिविधायिनि ॥ सिद्धी
रुचाटनाद्याश्चैकैर्न लब्धाः सुसाधकैः ॥ ६ ॥ अनेकानि हपीठानि संसितिकाश्यांपदेपदे ॥ परं धर्मेशपीठस्य काचिच्छक्तिरनुत्तमा ॥ ७ ॥ यत्राथिबालकी
राश्वनिर्मलज्ञानभाजनम् ॥ आसुः सप्तदशान्मेत्रातत्रातोति भाषिणः ॥ ८ ॥ एतद्धर्मेशपीठस्य जायम्यद्वादिनावधि ॥ न कदाचित्तरणिजत्वत्तपोवनसु
तमम् ॥ ९ ॥ ममासुग्रहतः कीरानेतान्यस्थरवेः सुत ॥ दिव्यं विमानमारुह्य गंतारो मत्पुरं महत् ॥ ११० ॥ तत्र मुक्ताचिरं भोगाञ्ज्ञानप्राप्त्यभयोरितम् ॥
इह सुक्तिमवाप्त्यंति त्वत्संसर्गातिनिर्मलाः ॥ ११ ॥ इत्युक्तवति देवेशे कैलासशिखरोपमम् ॥ दिव्यं विमानमापन्नं रुद्रकन्यापरिच्छृतम् ॥ १२ ॥ आरूढ्यते
नयानेने दिव्यरूपधराः स्वगाः ॥ कैलासमभिंसंजग्मुर्धममापृच्छयतेऽमलाः ॥ ११३ ॥ इति श्रीस्कांदे महापुराणकारशीतिसाहस्र्यां संहितायां चतुर्थे
काशीखंड उत्तरार्धे भैशाख्यानां नैकोनाशीतितमोऽध्यायः ॥ ७९ ॥ ॥ स्कंद उवाच ॥ ॥ कुंभोद्भूतदाश्वयंत्रिलोक्यजगदंबिका ॥ उवाच शंभु
प्रणताप्रणतार्तिहरं परम् ॥ ११ ॥ अंबिकोवाच ॥ ॥ अस्य पीठस्य माहात्म्यं महादेवमेश्वर ॥ तिरश्चामपि यज्जांतं ज्ञानं संसारभोजनम् ॥ २ ॥ अतः
प्रभावं विज्ञाय धर्मपीठस्य धृजटे ॥ धर्मेश्वरसमीपे हंस्थास्याम्यद्वादिनावधि ॥ ३ ॥

॥ १२ ॥ ११३ ॥ ॥ इति श्रीरामानंदकृतयां काशीखंडटीकायामेकोनाशीतितमोऽध्यायः ॥ ७९ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ अयाशीतितमेध्याये धर्मशास्त्रानामभ्यंगे ॥ श्रीमद्दिशसुजाशाख्ये गणे
शस्त्रतिसूक्तम् ॥ १ ॥ सर्वकामप्रदं सुरास्त्रीणां वैविविशेषतः ॥ मनोरथतृतीयाख्यं व्रतसंम्यङ्घ्निरुच्यते ॥ २ ॥ विस्वसुजाशाखायामेकोनाशयं कर्तव्यं व्रतं कथयंतुं प्रस्तावयति ॥ कुंभोद्भूतेति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ मनोरथकृतोक्तिमनोरथद्वयस्यमनोरथकृतः ॥ ५ ॥ ६ ॥ पुत्राप्रकारमाह विश्वरूपधेनं ॥ अग्न विवेत्यादीनिदेशकृतजंबोधानि ॥ ७ ॥ मनोरथद्वयवैश्वर्यशुद्धतयात्पत्न्यस ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ भवत्पारिणिसंसारतारिणि ॥ ११ ॥ पुलोमानामदैत्यस्तन्याशची ॥ १२ ॥ साहस्येनगोप्यसहितेन ॥ कलकंठीकलेनकोकिलायामधुस्सन्तुत्येनमधुगेणशुभ्रशब्देण ॥

अत्रिलोतुयेभक्ताःस्त्रियोवपुरुषस्तुवा ॥ तेषामभीष्टांसिद्धिसार्थिष्याम्यहंसदा ॥ ४ ॥ ॥ ईश्वरुवाच ॥ ॥ साधुद्वृतत्वयादेविकृतत्वयाप
रिग्रहम् ॥ अस्येहयर्मीठस्यमनोरथकृतःसताम् ॥ ५ ॥ ॥ तएवविश्वभोक्तारोविश्वमान्यास्तएवहि ॥ येत्वाविश्वभुजामत्रपूजयिष्यतिमानवाः ॥ ६ ॥
विश्वेविश्वभुजेविश्वस्थित्युत्पातिलप्रदे ॥ नरास्त्वदचकाश्चात्रभविष्यन्त्यमलात्मकाः ॥७॥ मनोरथतृतीयार्थायस्तेभक्तिविधास्यति ॥ तन्मनोरथसं
सिद्धिर्भवित्रीमदनुग्रहात् ॥ ८ ॥ नरिवापुरुषोवाथत्वद्दत्ताचरणान्प्रिये ॥ मनोरथानिह्राप्यज्ञानमंतेचलप्यते ॥ ९ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ मनो
रथद्वतियार्थाव्रतकीदृक्कथाकथम् ॥ किंफलैःकृतंनार्थकथयैतत्कृपांशुः ॥ १० ॥ ॥ ईश्वरुवाच ॥ ॥ शृणुदेवियथापृष्टंभवत्याभवतारिणि ॥
मनोरथव्रतंचैतद्ब्रह्मब्रह्मतरं परम् ॥ ११ ॥ पुलोमतनयापूर्वततापरसतपः ॥ किंचिमनोरथंप्राप्तुनंचापतपसःफलम् ॥ १२ ॥ अपृष्टुजततोमांसाभ
न्यापरमयासुदा ॥ गीतेनसाहस्येनकलकंठीकलेनहि ॥ १३ ॥ तद्दानेनतिसंतुष्टोमृदुनामधुगेणच ॥ सुतालेंसुगेणधातुमात्राकलावता ॥ १४ ॥
प्रोवाचतांश्वहिसन्नोस्मिपुलोमजे ॥ अनेनचसुगीतेनत्वनयालिंगपूजया ॥ १५ ॥ ॥ पुलोमजेवाच ॥ ॥ यदिप्रसन्नोदेशतदायोममनोरथः ॥
तंप्रथमहादेवेमहादेवीमहाप्रिय ॥ १६ ॥ सर्वदेवेषुयमान्यःसर्वदेवेषुसुदरः ॥ यायजेकेषुसर्वेषुःश्रेष्ठःसोस्तुमेपतिः ॥ १७ ॥ यथाभिलषितंरूपंयथा
भिलषितंसुखम् ॥ यथाभिलषितंचाद्युःप्रसन्नोदेहिमेभव ॥ १८ ॥ यदायदाचपत्यामसंगःस्याद्भुत्सुखेच्छया ॥ तदातदाचतदेहंत्यक्त्वात्यदेहमायुयाम् ॥
॥ १९ ॥ सदाचलिंगपूजायामभक्तिरनुत्तमा ॥ भवभूयाद्भवहरजराभरणहारिणी ॥ २० ॥ भर्तुर्यथेविवैष्वक्ष्णमात्रमपीहन ॥ ममभाविमहादेवपा
तिव्रत्यंचयातुमा ॥ २१ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इममनोरथंतस्याःपौलोम्याःपुरसूदनः ॥ समाकर्ष्यक्ष्णंस्मिवाप्रादेशोविस्मयान्वितः ॥ २२ ॥
ईश्वरुवाच ॥ ॥ पुलोमकन्येयश्वैषत्वयाकारिमनोरथः ॥ लप्स्यसेव्रतचर्यातस्तत्कुरुचरिर्तेद्रिये ॥ २३ ॥

॥ १३ ॥ सुतालेंशोभनतालुकेन ॥ सुरगेणशोभनगेयस्मालेन ॥ धातुमात्राकलावतातानमानकलावता ॥ एतत्सोऽस्मष्टस्वार्थः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥

॥ २४ ॥ २५ ॥ किमात्मिकाक्सरूपा ॥ पाठांतोकिनामाकिनास्त्रीत्यर्थः ॥ २६ ॥ इतिकर्तव्यतातुष्टानपकारः ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ तद्वत्
 मानसःविश्वसुजातचित्तः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ घृतपूरानपक्वाणविशेषात् ॥ नैवेद्यैर्घृतपूरैः ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ राघवैश्वालः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥

मनोरथतृतीयायाश्चरणेन भविष्यति ॥ तत्र्याप्तयेव्रतं वश्येत द्विधेहियथोदितम् ॥ २४ ॥ तेन व्रतेन चर्णेन महासौभाग्यदेनेतु ॥ अवश्यं भविता बाले तव च वचं
 मनोरथः ॥ २५ ॥ ॥ पुलोमकन्ययोवाच ॥ ॥ कारुण्यवारीधेशं प्रोप्राणतप्राणिसर्वदं ॥ किमात्मिकाथकाशकिः कापूज्यातत्र देवता ॥ २६ ॥ कदा
 चतद्विधा तव्यमितिकर्तव्यता चका ॥ इत्याकर्ण्य शिवो वाक्यं तां प्राणिजगादह ॥ २७ ॥ ॥ ईश्वर उवाच ॥ ॥ मनोरथतृतीयाया व्रतपौलोमितच्छुभम् ॥
 पूज्या विश्वसुजागौरीमुजर्विशितिशालिनी ॥ २८ ॥ वरदोऽभयहस्तश्च साक्षिसूत्रः समोदकः ॥ देव्याः पुरस्ताद्व्रतिना पूज्य आशाविनायकः ॥ २९ ॥ चैत्रशुक्ल
 तृतीयायां ह्यत्वा वैदं तथा वनम् ॥ सायंतनी च निर्वन्यनाति तृत्यामुजिक्रियाम् ॥ ३० ॥ नियमं चेति गृह्णीयाञ्चितक्रोधो जितेन्द्रियः ॥ संत्यक्ता स्पृश्यसंस्पर्शः
 शुचिस्तद्गतमानसः ॥ ३१ ॥ प्रातर्व्रतं च रिष्यामि मातर्विधुजे नघे ॥ विधेहितत्रसांनिध्यं मननोरथसिद्धये ॥ ३२ ॥ नियमं चेति संगृह्यस्वपद्मत्राशुभं
 स्मरन् ॥ प्रातरुत्थाय मेधावी विधाययावश्यं कं विधिम् ॥ ३३ ॥ शौचमाचमनं कृत्वा दंतकाष्ठं समादेत् ॥ अशोकवृक्षस्य शुभं सर्वशोकनिशानम् ॥ ३४ ॥
 नित्यंतं च निष्पाद्य विधि विधि विद्वारः ॥ स्नात्वा शुद्धांबरः सायंगौरीपूजां समाचरेत् ॥ ३५ ॥ आदौ विनायकं पूज्य घृतपूरात्रिविधं च ॥ ततो च ये द्वि-शुभ
 जामशोककुसुमैः शुभैः ॥ ३६ ॥ अशोकवर्तिनैवेद्यैर्घृतैश्चागुरुसंभैः ॥ कुंकुमेनातुलियाद्यादोषकभक्तंतश्चरेत् ॥ ३७ ॥ अशोकवर्तिसहितैर्घृतपूरै
 नोहैः ॥ एवं चैत्रतृतीयायां व्यतीतायां पुलोमजे ॥ ३८ ॥ राधादिफाल्गुनां तां तु तृतीया सुव्रतं चरेत् ॥ क्रमेण दंतकाष्ठानि कथयामितवानघ ॥ ३९ ॥ अनुल
 पनवस्तूनि कुसुमानितथैव च ॥ नैवेद्यानि गजास्यस्य देव्याश्चापि शुभवते ॥ ४० ॥ अन्नानि चैकभक्तस्य शृणुतानि फलाप्तये ॥ जंबवपामार्गखदिरजती
 चूतकंदंबकम् ॥ ४१ ॥ वृक्षोऽंडुंबरखर्षीबीजपूरीसदाडिमी ॥ दंतकाष्ठमुमाएतेव्रतिनः समुदाहताः ॥ ४२ ॥ सिंदूरगुरुकस्तूरीचंदनं कंचनम् ॥ गोरोचना
 देवदारुपद्मस्रां च निशाद्वयम् ॥ ४३ ॥ प्रीत्यातुलेपनं बालेयक्षकर्मसंभवम् ॥ सर्वेषामप्यलभे च प्रशस्तोयक्षकर्मः ॥ ४४ ॥ कस्तूरिकायाद्भोगौद्भोगौ
 कुंकुमस्य च ॥ चंदनस्य त्रयोभागाः शशिनस्तत्वेकएव हि ॥ ४५ ॥ यक्षकर्म इत्येष समस्तसुरवल्गुभः ॥ अनुलिप्याथ कुसुमैरेचेद्भ्रच्चिमतान्यपि ॥ ४६ ॥

॥ ४२ ॥ गोरोचनागोशृंगयोर्मध्ये सुप्तन्नद्रव्यविशेषः ॥ निशाद्वयहरिद्राद्वयम् ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ यक्षकर्मस्य मेव व्याचष्टे ॥ कस्तूरिकाया इति ॥ ४५ ॥ शशिनः कर्मस्य ॥ तानि कुसुमानि ॥ ४६ ॥

नंदासतैसमैः ॥ ४७ ॥ तच्छब्दैस्तेषां दृक्षाणां पत्रैः ॥ ४८ ॥ चैत्रमासत्वेद्यस्य पूरुक्त्वात्वादिष्टानां मासानां निवेद्यानाह ॥ कंसं हति ॥ कंसोदधिभिश्चः सक्तुः ॥ ४९ ॥ ५० ॥ मुष्टिकाः
 पाटला मल्लिकापादकेतकीकरवीरकैः ॥ उत्पलैराजचैश्वनंदावतैश्चजातिभिः ॥ ४७ ॥ कुमारीभिः कर्णिकारैरलाभेतच्छब्दैः सह ॥ सुगंधिभिः प्रसूनौवेः
 सर्वालाभेषु जयेत् ॥ ४८ ॥ कंसोदधिभक्तं च सूतत्रसंमंडकाः ॥ फेणिकावटकाश्चैव पापसंचसंशर्कसु ॥ ४९ ॥ ससुदं सघृतं भक्तकार्तिके विनिवे
 दयेत् ॥ इडेरिकाश्चलूकाभाषेलपसिकाशुभा ॥ ५० ॥ मुष्टिकाः शंकरगर्भाः साँषापापरिसाधिताः ॥ निवेद्याः फाल्गुने देव्यसाधिविवाजितासुदा ॥ ५१ ॥
 निवेद्येद्यदन्नं हि एकभक्तो पितरस्मृतम् ॥ अन्यत्रिविधसंमूढो मुंजानोऽन्यत्पतेदवः ॥ ५२ ॥ प्रतिमास्तृतीयया भवमारार्थवत्सरम् ॥ व्रतसंपूर्तयेत्कुं
 त्त्यां दिलेऽग्निमर्चनम् ॥ ५३ ॥ जातवेदसंमंत्रेण तिलज्यद्विषणेत्र ॥ शतमष्टाधिकं होमं कारयेद्विधिनाव्रती ॥ ५४ ॥ सदैव नक्तोपूजोक्ताः सदान्तेषु भो
 जनम् ॥ नक्तं प्रवहिहोमोऽयं नक्तं प्रवक्ष्यमाणम् ॥ ५५ ॥ गृहणणजूर्णमिभक्त्या प्रतिवैवाजितासह ॥ नमोस्तुते विश्वजुषेययशुभनोरथम् ॥ ५६ ॥ नमो
 विभ्रकृतेऽयं नम आशा विनायक ॥ त्वं विश्वजुष्यासाधुं मम देहि मनोरथम् ॥ ५७ ॥ एतौ मंत्रौ समुच्चार्य ज्यौगौरी विनायकौ ॥ व्रतक्षमापने देयः यवकस्तु
 लिकान्तिः ॥ ५८ ॥ उपधान्यासमायुक्तो दीपीदपणसंयुतः ॥ आचार्यवसपत्नीकंपर्यक उपवेश्य च ॥ ५९ ॥ व्रती स भर्चयेद्ब्रह्मैः करकर्णविभ्रुषणैः ॥
 सुगंधचंदनैर्मल्यैर्दक्षिणाभिर्मुदुन्वितः ॥ ६० ॥ दद्यात्पर्यस्विनिगंच व्रतस्य परिपूर्यते ॥ तथोपभोगवस्तूनि च्छत्रोपानक्तमंडलम् ॥ ६१ ॥ मनो
 रथतृतीयायाव्रतमेतन्व्यकृतम् ॥ न्यूनातिरिक्तं संपूर्णमेतदस्तु भद्रि ॥ ६२ ॥ इत्याचार्यसमापृच्छ्यतथेयुक्तश्चेतने ॥ आसीमांतिसुब्रज्यदत्त्वात्वे
 भ्योऽभिपशक्तिः ॥ ६३ ॥ नक्तं समाचरेत्योष्यैः सार्धं प्रीतमानसः ॥ प्रातश्चतुर्थ्यासंभोज्य चतुरश्रकुमारकात्र ॥ ६४ ॥ अभ्यर्च्य गंधमाल्याद्विद्वैदिरा
 पिकुमारिकाः ॥ एवं संपूर्णताया व्रतमेतत्सुनिर्मलम् ॥ ६५ ॥ कार्यमनोरथावायै सर्वैरतद्भ्रतुभम् ॥ पत्नीमनोरमां कुर्यात्संभोज्य तृच्यनुसारीणम् ॥ ६६ ॥
 तारिणीदुःखसंसारसागरस्य पतिव्रताम् ॥ कुर्वन्नतद्भ्रतवर्षकुमारः प्रादुष्यात्सुदुःम् ॥ ६७ ॥ कुमारीपतिमाप्नोति स्वाब्धसर्वगुणाधिकम् ॥ सुवासिर्नलिभे
 तु नान्त्युः सौल्यभवंति म ॥ ६८ ॥ दुर्भेगा सुभगास्याच्च नत्वास्याद्विद्विणी ॥ विषवाग्निवैषव्यं पुनराप्नोति कुत्रचित् ॥ ६९ ॥ गुणैर्गणीचतुभ
 पुत्रं लभते सुचिरायुषम् ॥ ब्राह्मणो लभते विद्यां सर्वसौभाग्यदायिनीम् ॥ ७० ॥

श्रीकाः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ दीपदीपकारिकापुत्रालिका ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ नक्तं नक्तमोजनम् ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥

॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ अंगजोत्तमः पुत्र श्रेष्ठः ॥ ८२ ॥
 पितृत्वेणामागमनंकारिणिवैत्यर्थः ॥ ७८ ॥ अन्यत्रेति ॥ विष्केहेतिस्वसुजे ॥ कार्येतिपाठेऽन्यमेदादपौनरुक्त्यम् ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ अंगजोत्तमः पुत्र श्रेष्ठः ॥ ८२ ॥

राज्यभ्रष्टोलेभद्रज्यवैशोलाभंचविदिति ॥ चित्तिलभेतद्वेदोव्रतस्यास्यनिषेवणात् ॥ ७३ ॥ धर्मार्थीधर्ममाप्नोतिधनार्थीधनमाप्नुयात् ॥ कामीकामानवा
 प्नोतिमोक्षार्थीमोक्षमाप्नुयात् ॥ ७२ ॥ योयमनोरेथोयस्यसतंतंर्वदेत्तुष्टुवम् ॥ मनोरेथवतीयायाव्रतस्यचरणद्वती ॥ ७३ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥
 इत्यंनिशस्यशिवतः शिवास्तुष्टुमानसा ॥ पुनःप्रच्छविश्वेशंप्रबद्धकरसंपुटा ॥ ७४ ॥ अन्यत्रयेव्रतंचैतत्कारिण्यंतिसदाशिव ॥ तेकथंभूजयिष्यंतिर्मा
 चआशाशिन्यायकम् ॥ ७५ ॥ ॥ शिवउवाच ॥ ॥ साधुष्टुवंतयादेविसर्वसंदेहभेदिनि ॥ वाराणस्यांसमर्च्यत्विश्वेशप्रत्यक्षरूपिणी ॥ ७६ ॥ आशा
 विन्नजितासार्धसवशाश्रुतिकारिणा ॥ हारिणानंतंविघ्नानंमक्षेत्रशुभार्थिना ॥ ७७ ॥ क्षिप्रमागमयित्वाचनत्वाद्दूरंगतानपि ॥ कृतहृत्याब्जिधायार्थं
 तितैःसुमनोरथैः ॥ ७८ ॥ अन्यत्रव्रतिभिर्विश्वेकांचनीप्रतिमातव ॥ पंचकुण्डलकादूर्ध्वकार्याविघ्नहृतोपिच ॥ ७९ ॥ आचार्यायिन्नतीदृश्याद्व्रतप्रति
 माद्रयम् ॥ सद्गुरुकृतेव्रतीचास्मिन्कृतकृत्योव्रतीभवेत् ॥ ८० ॥ ततःशुलोमजादेविश्रुत्वैतद्व्रतमुत्तमम् ॥ कृत्वामनोरेथंप्रापयथाभिराब्जितंहृदि ॥ ८१ ॥
 अरुथन्यावसिष्ठोपिलब्धोऽत्रिनसूयया ॥ सुनीत्योत्तानपादाच्चक्षुवःप्राप्तोऽंगजोत्तमः ॥ ८२ ॥ मुनिर्देर्भर्गवंचपुनरस्माद्व्रताद्व्रतम् ॥ चतुर्भुजःपतिः
 प्राप्तःक्षीरनीरधिजन्मना ॥ ८३ ॥ किंबहूत्तेनसुश्रोणिक्कृतंयेनव्रतंत्विद्म ॥ व्रतानितेनसर्वाणिक्कृतानिव्रतिनाधुवम् ॥ ८४ ॥ शुक्वाधीमान्कथांपुण्यां
 पुनस्तद्व्रतमानसः ॥ शुभुद्धिमवाप्नोतिपापैरपिपिसुच्यते ॥ ८५ ॥ इतिश्रीस्कदिमहापुराणकशीतिसाहस्यंसंहितायांचतुर्थेऽक्षरीखंडउत्तरेऽध्याये
 श्वराख्यानविधुजुशाश्रुतिनायकप्रशंसनेमनोरेथवतीयाव्रताख्यानंनामाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ ॥ अगस्यउवाच ॥ ॥ धर्मतीर्थस्यमाहात्म्यं
 कीदृग्देवेनशंभुना ॥ स्कंददेव्यैसमाख्यातंदाख्याहिक्कपाकुरु ॥ १ ॥ ॥ विध्योन्नतिहदाख्यामिधर्मतीर्थसमुद्भवम् ॥ आकर्ण
 यमहाप्राज्ञथथादेवेनभाषितम् ॥ २ ॥

क्षीरनीरधेर्दुग्धार्णवाज्जन्मयस्यास्तथालक्ष्म्या ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतायाकाशीखंडकायामशीतितमोऽध्यायः ॥ ८० ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ एकाशीतितमोऽध्याये
 नानान्नायकमदिरे ॥ इदंमाख्यानंसंनिर्गम्यैशाख्यानमुच्यते ॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥

अनुत्तमभ्यतिष्ठणसंज्ञः ॥ ३ ॥ अपानुत्तुसुरपाकृष्टमिच्छुः ॥ ४ ॥ पराश्रिष्ठम् ॥ ५ ॥ वैधसंज्ञम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ महापापजुषामपीत्यग्निरन्वदुपपञ्चुषामपि ॥ ८ ॥ ९ ॥ ११ ॥ कर्माण्येवबीजानियेषाम् ॥ व्यधिकरणेषाण्यष्टौ ॥ व्यधिकरणेषाण्यष्टौ ॥ १२ ॥ १३ ॥ घातुकानादिनीम् ॥ १४ ॥

वृत्रनिहत्यवृत्राग्निब्रह्महत्यामवाप्तवान् ॥ अनुत्तमोथप्रच्छप्रार्थयश्चिंतपुरोहितम् ॥ ३ ॥ बृहस्पतिरुवाच ॥ यदित्स्वदेवराजेमब्रह्महत्यामुदुस्यजाम् ॥ अपानुत्तुस्तद्याहिकारीविश्वेषपालिताम् ॥ ४ ॥ नान्यकिंचिकाचिद्ब्रह्महत्यामहौषधम् ॥ राजधानीपरित्यज्यशक्रविश्वशितुः पराम् ॥ ५ ॥ भैरवस्यापिहस्ताप्रादपतद्द्वैधसंशिरः ॥ यत्रानंदवेनतत्रवृत्रशत्रोन्नजदुत्तम् ॥ ६ ॥ सीमानमपिसंप्राप्यशक्रानंदवनस्यहि ॥ ब्रह्महत्यापलये त्वेपमानानिरश्रया ॥ ७ ॥ अन्येषामपिपापानामहापण्डुषामपि ॥ नाशयित्रीपराकारीविश्वेशसमाधिष्ठिता ॥ ८ ॥ महापातकतोस्रुक्तिः काश्यामे वशतकृतौ ॥ महासंसारतोस्रुक्तिः काश्यामेवनचान्यतः ॥ ९ ॥ निर्वाणनगरीकारीकाशीसर्वाघसंचहत् ॥ विश्वेशितुः प्रियाकारीबौः काशीसदृशीनिहि ॥ १० ॥ ब्रह्महत्याभयंयस्ययस्यसंसारतोभयम् ॥ जातुचितेननत्याज्याकारिकास्रुक्तिकारिका ॥ ११ ॥ जंतूनां कर्मबीजानंयत्रेदहविसर्जने ॥ नृजातु चित्रभोहोस्तिहरदृष्ट्यास्तुभ्यणाम् ॥ १२ ॥ तांकारीप्राप्यवृत्रोवृत्रहत्यापनुत्तये ॥ समाराधयविश्वेशंविश्वुक्तिप्रदायकम् ॥ १३ ॥ बृहस्पतेरिति वचोनिश्म्यससहस्रहृत् ॥ आयाद्भुततरंकारीमहापातकघातुकाम् ॥ १४ ॥ स्नात्स्वोत्तरंवाहायांचधर्मशंपरितः स्थितः ॥ आराधयन्महादेवंब्रह्महत्याप नुत्तये ॥ १५ ॥ महारुद्रनृपासक्तः सुत्रामार्थत्रिलोचनम् ॥ ददर्शलिङ्गमध्यस्थस्वभासादीपितारम् ॥ १६ ॥ पुनस्तुष्टाववेदकैरुद्रमूर्तेरनेकधा ॥ विनिष्कृत्यतोलिगादाविभूयभवावदत् ॥ १७ ॥ शचीपतेप्रसन्नोस्मिंसंवरयसुव्रत ॥ किंदेयदुन्माल्याहियमपीठकृतास्पद ॥ १८ ॥ श्रुत्वेतिदेवदे वस्यसंप्रभवचंहरिः ॥ सर्वज्ञकिंतेऽविदितंतसुवाचेतिवृत्रहा ॥ १९ ॥ ततस्तत्कृपयानुन्नोधर्मपीठनिषेवणात् ॥ निष्पाद्यतीर्थतंत्रेशोऽन्नस्राहंद्दिति चाब्रवीत् ॥ २० ॥ तत्रेद्रैः स्नानमात्रेणदिव्यगंधोऽभवत्सणात् ॥ अवापचरुचिचक्रंभ्रातृनार्शालयाज्ञिकाम् ॥ २१ ॥ तदाश्रयमथोदृष्ट्यासुनयेनानादादयः ॥ परिसस्रुदुष्टाकामर्षनीधंघहारीणि ॥ २२ ॥ अतर्पयन्विनृद्विव्यान्व्यधुः श्राद्धानिश्चया ॥ धर्मशंज्ञापयामास्तुतार्थाम्भुवृतेवैटः ॥ २३ ॥ तदाप्रभृतितीर्थधमाधुरीतिविश्रुतम् ॥ ब्रह्महत्यादिपापानामङ्केशालनंपरम् ॥ २४ ॥

॥ १५ ॥ सुत्रामाहंः ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ अयोधवंतस्य ॥ अदरंलिकाचिद ॥ २२ ॥ २३ ॥ धर्माधुधर्मकृतः ॥ अङ्कयथास्यात्तथा ॥ नविकंतेऽशयस्यादित्तिवा ॥ २४ ॥

तीर्थराजस्वसुद्वस्प्रयागस्यवा ॥ २६ ॥ धर्मतीर्थेर्मैशाधिष्ठितेतीर्थे ॥ २६ ॥ २७ ॥ द्वास्त्रिंशत्संगोद्धारकासंबंधिनिसागरे ॥ देवकद्विपार्थेदेवकपननेप्रमासक्षेत्रेद्विधियावत् ॥ २८ ॥
 सौकर्यौरथद्विपारिषिद्धम् ॥ गंगतीरे ॥ गौरीमहाद्वैकेद्वारे ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ निष्कृतिरात्रुष्यपिण्डदानमितियावत् ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ स्वंप्रतिविष्म ॥ ३६ ॥
 यत्फलंतीर्थराजस्यज्ञानेनपरिकीर्त्यते ॥ सहस्रगुणितं तत्स्याद्धर्मबुद्धानमात्रतः ॥ २६ ॥ गंगोद्गारेकुक्षेत्रेगंगासागरसंगमे ॥ यत्फलंलभतेमात्स्यो
 धर्मतीर्थतदायुयात् ॥ २६ ॥ नर्मदायांसरस्वत्यागौतम्यासिंहगुरौ ॥ स्नात्वायत्फलमाप्येत्यधर्मकूपेतदायुयात् ॥ २७ ॥ मानसेपुष्करेचैवद्धारिकेसाग
 रे तथा ॥ तीर्थेस्नात्वाफलंयत्स्नात्तस्याद्धर्मजलाशये ॥ २८ ॥ कार्तिकेयामुकरक्षेत्रेचैत्र्यगौरीमहाद्वे ॥ शंखोद्गारेहरिदिनेयत्फलं तत्फलंत्विवह ॥ २९ ॥
 तीर्थद्वयंप्रतीक्षितेसिन्नासूनिपतरोरान् ॥ गंगायां धर्मकूपेचपिण्डनिर्पणाशया ॥ ३० ॥ पितामहसमीपेवाधर्मेशस्यायत्रतोथवा ॥ फलौचधर्मकूपेचमाद्य
 तिप्रणितामहाः ॥ ३१ ॥ धर्मकूपेनरःस्नात्वापरितर्प्यपितामहान् ॥ गयांगत्वाकिमधिकंकरतापितृमुदावहम् ॥ ३२ ॥ यथागयायात्पिताःस्युःपिण्डदाने
 धर्मतीर्थे तथैवस्युर्नन्यूनैर्नैवाधिकम् ॥ ३३ ॥ तेधन्याःपितृभक्तास्तेप्रीणितस्तैःपितामहाः ॥ पैत्राहणाद्धर्मतीर्थेनिष्कृतिर्यैःकृतासुतैः ॥
 ३४ ॥ तत्तीर्थस्यप्रभावेणनिष्पापोभूत्सणेनच ॥ प्रणम्यदेवदेशमिन्द्रोऽगादमरावतीम् ॥ ३५ ॥ अपारोमहिमातस्यधर्मतीर्थस्यकुंभज ॥ तत्कूपेस्व
 निरीक्ष्यापिश्राद्धदानफलंलभेत् ॥ ३६ ॥ तत्रापिकाकिणीमात्रंयच्छेत्पितृमुदेनरः ॥ अक्षयंफलमाप्नोतिधर्मपीठप्रभातः ॥ ३७ ॥ तत्रयोभोजयेद्वि
 ग्रान्यतिनोथतपस्विनः ॥ सिक्थेसिक्थेलेभेत्सोथवाजपेयफलंस्फुटम् ॥ ३८ ॥ ग्राथ्यामरावतीशक्रस्ततोदिविषदंपुरः ॥ धर्मपीठस्यमहात्म्य
 महत्काश्यामवर्णयत् ॥ ३९ ॥ आगत्यपुनरप्यत्रशंभोरानंदकानने ॥ मुनिद्वंद्वारकैःसार्धलिंगमस्थापयद्वरिः ॥ ४० ॥ तारकेशात्पश्चिमतद्देश्वरमिती
 रितम् ॥ तस्यसंदर्शनात्समैद्रुल्लोकानदूरतः ॥ ४१ ॥ तद्वक्षिणेशचीशश्चस्वयंशच्याप्रतिष्ठितः ॥ शचीशार्चनतःक्षीणांसौभाग्यमतुलंभवेत् ॥ ४२ ॥
 तत्समीपेत्तिरंभेशोबहुसौख्यसमृद्धिदः ॥ इन्द्रेक्षस्यपरितोलोकपालेश्वरोपरः ॥ ४३ ॥ तदर्चनायमदींति लोकपालःसमृद्धिदाः ॥ धर्मेशात्प
 श्चिमाशारायांवरणीशःप्रकीर्तितः ॥ तद्दर्शनेनैधैर्यस्याद्वाज्येराजकुलादिषु ॥ ४४ ॥ धर्मेशाद्वक्षिणपूज्यंतत्त्वेशाख्यंपरंनरैः ॥ तत्स्नानंप्रवर्तेततच्छिगस्य
 समर्चनत् ॥ ४५ ॥ धर्मेशात्पूर्वदिग्भागेवैराग्येशंसमर्चयेत् ॥ निवृत्तिश्चेतस्तस्यलिंगस्यस्पर्शनादपि ॥ ४६ ॥ ज्ञानेऽन्वतैशान्यांज्ञानदंसर्वदेहि
 नाम् ॥ ऐश्वर्येशुदीच्यांचलिंगाद्धर्मेश्वराच्छुभात् ॥ ४७ ॥ तद्दर्शनाद्भवेन्नृणामैश्वर्यमनसेप्सितम् ॥ पंचवक्त्रस्यरूपणिर्लिंगान्येतानिकुंभज ॥ ४८ ॥

काकिणीविंशतिराटिका ॥ ३७ ॥ सिक्थेसिक्थेकणायार्काकणायाम् ॥ ३८ ॥ दिविषददिवानाम् ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥

शान्तकैल्यम् ॥ दुर्दमाख्यातं क्लृप्तं प्रस्तावयति ॥ अन्यादिति ॥ ४९ ॥ पादः कच्छः ॥ ५० ॥ ५१ ॥ प्रसवबलात् ॥ पावते प्रथमं यथा स्यात् ॥ पुंश्रीरुवृत्तिः स्त्रियर्थः ॥ ५२ ॥ दृग्युल्लङ्घकः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ द्रुमकेतुर्दृष्युः ॥ अकांडेजवसरे ॥ ५७ ॥ दृष्टिश्च दृष्टमः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ अफोशिनोऽप्यफलान् ॥ लुक्कासितानि लिकसित् ॥
 एतान्यवश्यं संसेव्यारः प्राप्नोति शाश्वतम् ॥ अन्यत्तत्रैव यद्दुःखं तदाख्यामिमुनेऽश्रुणु ॥ ४९ ॥ यच्छ्रुत्वा पिनरोधोरे संसारात्त्वौ नमन्वति ॥ कंदबाशिखरो नाम
 विंध्यपादो महानिह ॥ ५० ॥ दमस्य पुत्रस्तत्रासिद्धिर्दमो नाम पार्थिवः ॥ पितृभ्युपरतेऽप्यसं प्राप्य विजिते द्वियुः ॥ ५१ ॥ हरेत्पुंश्रीः प्रसभं पौराणां काममो
 हितः ॥ असाधवः प्रियास्तस्य साधवोऽप्रियतां ययुः ॥ ५२ ॥ अदंड्या नंदं ड्या च क्रेदं ड्येष्वसीत्पराड्मुलः ॥ सदैवमृगयाशीलः सोऽभून्मृगयुसंगतः ॥
 ५३ ॥ विवास्ताः स्वविषयत्तेन सन्मतिदायिनः ॥ धर्माधिकारिणः शूद्रब्राह्मणाः कृदीकृताः ॥ ५४ ॥ परदारेषु संतुष्टः स्वदारेषु पराड्मुलः ॥ आनचे
 जातु चित्रैव वैदुःखं तकारिणौ ॥ ५५ ॥ हारिणसर्वपापानां सर्ववाञ्छितदायिनौ ॥ सर्वेषां जगतीसारौ श्रीकठश्रीपती ॥ ५६ ॥ स्वप्रजास्वैकउद्दि
 तो घूमकेतुरिवापरः ॥ दुर्दमो नाम भूपालः क्षयायाकांडमहि ॥ ५७ ॥ सकदाचिन्मृगयुभिः पापार्थव्यसनतुरः ॥ सार्धविवेशारण्यानिष्ठाष्टिष्ठानुगोहयी ॥
 ५८ ॥ एकाकौ वैवयोगेन दुर्दमः सोऽधनीपतिः ॥ धन्वीतुरंगमाहूढोऽविशदानंदकाननम् ॥ ५९ ॥ सविलोक्यथायसवत्रपादुपानवकेरिनः ॥ सुच्छज
 यांश्च म्रुषिस्तारान्गतश्रमइवाभवत् ॥ ६० ॥ सुगंधेन सुशतितनसुभेदेन सुवायुना ॥ क्षणसंवीजितो राजापह्लव्यजनैः कुजैः ॥ ६१ ॥ केवलमृगयाजा
 तस्तत्सर्वे दोनव्यपात्रजत् ॥ आजन्मजनितः खेदो निरगात्तद्दनेक्षणत् ॥ ६२ ॥ मध्येवनं सचापश्यात्रासादंडुवितो बरम् ॥ महाहशलाकारं रम्यमेक
 भिवाकम् ॥ ६३ ॥ अथावरुहत्तुरंगात्स मृपालोति विस्मितः ॥ धर्मेशं डंप्राप्य स्यात्मानं प्रशंसह ॥ ६४ ॥ धन्योऽस्य हंप्रसन्नोऽस्मिधन्ये मेव विलोवने ॥
 धन्यमद्यतं चार्हदपश्यमिमाम्सुवम् ॥ ६५ ॥ पुनर्निन्दं चान्मानं धर्मपीठप्रभावतः ॥ धिड्यादुर्जनसंसर्गत्यक्तसज्जनसंगमम् ॥ ६६ ॥ जंतुद्वैकाकरं
 मुंडं प्रजापीडनपीडितम् ॥ परदारपरद्रव्यापहृत्य सुखमानिनम् ॥ ६७ ॥ अद्ययावन्मगतं तृथाजन्माल्पमेधसः ॥ धर्मस्थानानि ह्यशानियद्दृष्टानि न कुत्र
 चित् ॥ ६८ ॥ एवं बहुविधं स्वतन्वा धर्मेश्वरिमुम् ॥ आरुह्या धं यौराजदुर्दमो विषयं स्वकम् ॥ ६९ ॥ ततो मात्यान्समाहूय क्रमायति श्रितनात् ॥
 नवीन्यापरीनस्य पौराश्चापिसमाह्वयत् ॥ ७० ॥ ब्राह्मणांश्च नमस्कृत्य तेऽप्यवृत्तीः प्रदाय च ॥ पुत्राज्यं समारोप्य प्रजाधर्मे निवेश्य च ॥ ७१ ॥ परिदं
 ड्यच चंडाहं न्याधूंश्च परितोष्य च ॥ दारानपि परित्यज्य विषयेषु पराड्मुलः ॥ ७२ ॥

६० ॥ कुजैकैः ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ मध्येवनं मध्ये ॥ डुवितो बरस्त्युक्त् ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ आह्वयात्प्रहारेण ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥

॥ ७३ ॥ दमिनामिन्द्रियनिग्रहताम् ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १०१ ॥ १०२ ॥ १०३ ॥ १०४ ॥ १०५ ॥ १०६ ॥ १०७ ॥ १०८ ॥ १०९ ॥ ११० ॥ १११ ॥ ११२ ॥ ११३ ॥ ११४ ॥ ११५ ॥ ११६ ॥ ११७ ॥ ११८ ॥ ११९ ॥ १२० ॥ १२१ ॥ १२२ ॥ १२३ ॥ १२४ ॥ १२५ ॥ १२६ ॥ १२७ ॥ १२८ ॥ १२९ ॥ १३० ॥ १३१ ॥ १३२ ॥ १३३ ॥ १३४ ॥ १३५ ॥ १३६ ॥ १३७ ॥ १३८ ॥ १३९ ॥ १४० ॥ १४१ ॥ १४२ ॥ १४३ ॥ १४४ ॥ १४५ ॥ १४६ ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ १४९ ॥ १५० ॥ १५१ ॥ १५२ ॥ १५३ ॥ १५४ ॥ १५५ ॥ १५६ ॥ १५७ ॥ १५८ ॥ १५९ ॥ १६० ॥ १६१ ॥ १६२ ॥ १६३ ॥ १६४ ॥ १६५ ॥ १६६ ॥ १६७ ॥ १६८ ॥ १६९ ॥ १७० ॥ १७१ ॥ १७२ ॥ १७३ ॥ १७४ ॥ १७५ ॥ १७६ ॥ १७७ ॥ १७८ ॥ १७९ ॥ १८० ॥ १८१ ॥ १८२ ॥ १८३ ॥ १८४ ॥ १८५ ॥ १८६ ॥ १८७ ॥ १८८ ॥ १८९ ॥ १९० ॥ १९१ ॥ १९२ ॥ १९३ ॥ १९४ ॥ १९५ ॥ १९६ ॥ १९७ ॥ १९८ ॥ १९९ ॥ २०० ॥ २०१ ॥ २०२ ॥ २०३ ॥ २०४ ॥ २०५ ॥ २०६ ॥ २०७ ॥ २०८ ॥ २०९ ॥ २१० ॥ २११ ॥ २१२ ॥ २१३ ॥ २१४ ॥ २१५ ॥ २१६ ॥ २१७ ॥ २१८ ॥ २१९ ॥ २२० ॥ २२१ ॥ २२२ ॥ २२३ ॥ २२४ ॥ २२५ ॥ २२६ ॥ २२७ ॥ २२८ ॥ २२९ ॥ २३० ॥ २३१ ॥ २३२ ॥ २३३ ॥ २३४ ॥ २३५ ॥ २३६ ॥ २३७ ॥ २३८ ॥ २३९ ॥ २४० ॥ २४१ ॥ २४२ ॥ २४३ ॥ २४४ ॥ २४५ ॥ २४६ ॥ २४७ ॥ २४८ ॥ २४९ ॥ २५० ॥ २५१ ॥ २५२ ॥ २५३ ॥ २५४ ॥ २५५ ॥ २५६ ॥ २५७ ॥ २५८ ॥ २५९ ॥ २६० ॥ २६१ ॥ २६२ ॥ २६३ ॥ २६४ ॥ २६५ ॥ २६६ ॥ २६७ ॥ २६८ ॥ २६९ ॥ २७० ॥ २७१ ॥ २७२ ॥ २७३ ॥ २७४ ॥ २७५ ॥ २७६ ॥ २७७ ॥ २७८ ॥ २७९ ॥ २८० ॥ २८१ ॥ २८२ ॥ २८३ ॥ २८४ ॥ २८५ ॥ २८६ ॥ २८७ ॥ २८८ ॥ २८९ ॥ २९० ॥ २९१ ॥ २९२ ॥ २९३ ॥ २९४ ॥ २९५ ॥ २९६ ॥ २९७ ॥ २९८ ॥ २९९ ॥ ३०० ॥ ३०१ ॥ ३०२ ॥ ३०३ ॥ ३०४ ॥ ३०५ ॥ ३०६ ॥ ३०७ ॥ ३०८ ॥ ३०९ ॥ ३१० ॥ ३११ ॥ ३१२ ॥ ३१३ ॥ ३१४ ॥ ३१५ ॥ ३१६ ॥ ३१७ ॥ ३१८ ॥ ३१९ ॥ ३२० ॥ ३२१ ॥ ३२२ ॥ ३२३ ॥ ३२४ ॥ ३२५ ॥ ३२६ ॥ ३२७ ॥ ३२८ ॥ ३२९ ॥ ३३० ॥ ३३१ ॥ ३३२ ॥ ३३३ ॥ ३३४ ॥ ३३५ ॥ ३३६ ॥ ३३७ ॥ ३३८ ॥ ३३९ ॥ ३४० ॥ ३४१ ॥ ३४२ ॥ ३४३ ॥ ३४४ ॥ ३४५ ॥ ३४६ ॥ ३४७ ॥ ३४८ ॥ ३४९ ॥ ३५० ॥ ३५१ ॥ ३५२ ॥ ३५३ ॥ ३५४ ॥ ३५५ ॥ ३५६ ॥ ३५७ ॥ ३५८ ॥ ३५९ ॥ ३६० ॥ ३६१ ॥ ३६२ ॥ ३६३ ॥ ३६४ ॥ ३६५ ॥ ३६६ ॥ ३६७ ॥ ३६८ ॥ ३६९ ॥ ३७० ॥ ३७१ ॥ ३७२ ॥ ३७३ ॥ ३७४ ॥ ३७५ ॥ ३७६ ॥ ३७७ ॥ ३७८ ॥ ३७९ ॥ ३८० ॥ ३८१ ॥ ३८२ ॥ ३८३ ॥ ३८४ ॥ ३८५ ॥ ३८६ ॥ ३८७ ॥ ३८८ ॥ ३८९ ॥ ३९० ॥ ३९१ ॥ ३९२ ॥ ३९३ ॥ ३९४ ॥ ३९५ ॥ ३९६ ॥ ३९७ ॥ ३९८ ॥ ३९९ ॥ ४०० ॥ ४०१ ॥ ४०२ ॥ ४०३ ॥ ४०४ ॥ ४०५ ॥ ४०६ ॥ ४०७ ॥ ४०८ ॥ ४०९ ॥ ४१० ॥ ४११ ॥ ४१२ ॥ ४१३ ॥ ४१४ ॥ ४१५ ॥ ४१६ ॥ ४१७ ॥ ४१८ ॥ ४१९ ॥ ४२० ॥ ४२१ ॥ ४२२ ॥ ४२३ ॥ ४२४ ॥ ४२५ ॥ ४२६ ॥ ४२७ ॥ ४२८ ॥ ४२९ ॥ ४३० ॥ ४३१ ॥ ४३२ ॥ ४३३ ॥ ४३४ ॥ ४३५ ॥ ४३६ ॥ ४३७ ॥ ४३८ ॥ ४३९ ॥ ४४० ॥ ४४१ ॥ ४४२ ॥ ४४३ ॥ ४४४ ॥ ४४५ ॥ ४४६ ॥ ४४७ ॥ ४४८ ॥ ४४९ ॥ ४५० ॥ ४५१ ॥ ४५२ ॥ ४५३ ॥ ४५४ ॥ ४५५ ॥ ४५६ ॥ ४५७ ॥ ४५८ ॥ ४५९ ॥ ४६० ॥ ४६१ ॥ ४६२ ॥ ४६३ ॥ ४६४ ॥ ४६५ ॥ ४६६ ॥ ४६७ ॥ ४६८ ॥ ४६९ ॥ ४७० ॥ ४७१ ॥ ४७२ ॥ ४७३ ॥ ४७४ ॥ ४७५ ॥ ४७६ ॥ ४७७ ॥ ४७८ ॥ ४७९ ॥ ४८० ॥ ४८१ ॥ ४८२ ॥ ४८३ ॥ ४८४ ॥ ४८५ ॥ ४८६ ॥ ४८७ ॥ ४८८ ॥ ४८९ ॥ ४९० ॥ ४९१ ॥ ४९२ ॥ ४९३ ॥ ४९४ ॥ ४९५ ॥ ४९६ ॥ ४९७ ॥ ४९८ ॥ ४९९ ॥ ५०० ॥ ५०१ ॥ ५०२ ॥ ५०३ ॥ ५०४ ॥ ५०५ ॥ ५०६ ॥ ५०७ ॥ ५०८ ॥ ५०९ ॥ ५१० ॥ ५११ ॥ ५१२ ॥ ५१३ ॥ ५१४ ॥ ५१५ ॥ ५१६ ॥ ५१७ ॥ ५१८ ॥ ५१९ ॥ ५२० ॥ ५२१ ॥ ५२२ ॥ ५२३ ॥ ५२४ ॥ ५२५ ॥ ५२६ ॥ ५२७ ॥ ५२८ ॥ ५२९ ॥ ५३० ॥ ५३१ ॥ ५३२ ॥ ५३३ ॥ ५३४ ॥ ५३५ ॥ ५३६ ॥ ५३७ ॥ ५३८ ॥ ५३९ ॥ ५४० ॥ ५४१ ॥ ५४२ ॥ ५४३ ॥ ५४४ ॥ ५४५ ॥ ५४६ ॥ ५४७ ॥ ५४८ ॥ ५४९ ॥ ५५० ॥ ५५१ ॥ ५५२ ॥ ५५३ ॥ ५५४ ॥ ५५५ ॥ ५५६ ॥ ५५७ ॥ ५५८ ॥ ५५९ ॥ ५६० ॥ ५६१ ॥ ५६२ ॥ ५६३ ॥ ५६४ ॥ ५६५ ॥ ५६६ ॥ ५६७ ॥ ५६८ ॥ ५६९ ॥ ५७० ॥ ५७१ ॥ ५७२ ॥ ५७३ ॥ ५७४ ॥ ५७५ ॥ ५७६ ॥ ५७७ ॥ ५७८ ॥ ५७९ ॥ ५८० ॥ ५८१ ॥ ५८२ ॥ ५८३ ॥ ५८४ ॥ ५८५ ॥ ५८६ ॥ ५८७ ॥ ५८८ ॥ ५८९ ॥ ५९० ॥ ५९१ ॥ ५९२ ॥ ५९३ ॥ ५९४ ॥ ५९५ ॥ ५९६ ॥ ५९७ ॥ ५९८ ॥ ५९९ ॥ ६०० ॥ ६०१ ॥ ६०२ ॥ ६०३ ॥ ६०४ ॥ ६०५ ॥ ६०६ ॥ ६०७ ॥ ६०८ ॥ ६०९ ॥ ६१० ॥ ६११ ॥ ६१२ ॥ ६१३ ॥ ६१४ ॥ ६१५ ॥ ६१६ ॥ ६१७ ॥ ६१८ ॥ ६१९ ॥ ६२० ॥ ६२१ ॥ ६२२ ॥ ६२३ ॥ ६२४ ॥ ६२५ ॥ ६२६ ॥ ६२७ ॥ ६२८ ॥ ६२९ ॥ ६३० ॥ ६३१ ॥ ६३२ ॥ ६३३ ॥ ६३४ ॥ ६३५ ॥ ६३६ ॥ ६३७ ॥ ६३८ ॥ ६३९ ॥ ६४० ॥ ६४१ ॥ ६४२ ॥ ६४३ ॥ ६४४ ॥ ६४५ ॥ ६४६ ॥ ६४७ ॥ ६४८ ॥ ६४९ ॥ ६५० ॥ ६५१ ॥ ६५२ ॥ ६५३ ॥ ६५४ ॥ ६५५ ॥ ६५६ ॥ ६५७ ॥ ६५८ ॥ ६५९ ॥ ६६० ॥ ६६१ ॥ ६६२ ॥ ६६३ ॥ ६६४ ॥ ६६५ ॥ ६६६ ॥ ६६७ ॥ ६६८ ॥ ६६९ ॥ ६७० ॥ ६७१ ॥ ६७२ ॥ ६७३ ॥ ६७४ ॥ ६७५ ॥ ६७६ ॥ ६७७ ॥ ६७८ ॥ ६७९ ॥ ६८० ॥ ६८१ ॥ ६८२ ॥ ६८३ ॥ ६८४ ॥ ६८५ ॥ ६८६ ॥ ६८७ ॥ ६८८ ॥ ६८९ ॥ ६९० ॥ ६९१ ॥ ६९२ ॥ ६९३ ॥ ६९४ ॥ ६९५ ॥ ६९६ ॥ ६९७ ॥ ६९८ ॥ ६९९ ॥ ७०० ॥ ७०१ ॥ ७०२ ॥ ७०३ ॥ ७०४ ॥ ७०५ ॥ ७०६ ॥ ७०७ ॥ ७०८ ॥ ७०९ ॥ ७१० ॥ ७११ ॥ ७१२ ॥ ७१३ ॥ ७१४ ॥ ७१५ ॥ ७१६ ॥ ७१७ ॥ ७१८ ॥ ७१९ ॥ ७२० ॥ ७२१ ॥ ७२२ ॥ ७२३ ॥ ७२४ ॥ ७२५ ॥ ७२६ ॥ ७२७ ॥ ७२८ ॥ ७२९ ॥ ७३० ॥ ७३१ ॥ ७३२ ॥ ७३३ ॥ ७३४ ॥ ७३५ ॥ ७३६ ॥ ७३७ ॥ ७३८ ॥ ७३९ ॥ ७४० ॥ ७४१ ॥ ७४२ ॥ ७४३ ॥ ७४४ ॥ ७४५ ॥ ७४६ ॥ ७४७ ॥ ७४८ ॥ ७४९ ॥ ७५० ॥ ७५१ ॥ ७५२ ॥ ७५३ ॥ ७५४ ॥ ७५५ ॥ ७५६ ॥ ७५७ ॥ ७५८ ॥ ७५९ ॥ ७६० ॥ ७६१ ॥ ७६२ ॥ ७६३ ॥ ७६४ ॥ ७६५ ॥ ७६६ ॥ ७६७ ॥ ७६८ ॥ ७६९ ॥ ७७० ॥ ७७१ ॥ ७७२ ॥ ७७३ ॥ ७७४ ॥ ७७५ ॥ ७७६ ॥ ७७७ ॥ ७७८ ॥ ७७९ ॥ ७८० ॥ ७८१ ॥ ७८२ ॥ ७८३ ॥ ७८४ ॥ ७८५ ॥ ७८६ ॥ ७८७ ॥ ७८८ ॥ ७८९ ॥ ७९० ॥ ७९१ ॥ ७९२ ॥ ७९३ ॥ ७९४ ॥ ७९५ ॥ ७९६ ॥ ७९७ ॥ ७९८ ॥ ७९९ ॥ ८०० ॥ ८०१ ॥ ८०२ ॥ ८०३ ॥ ८०४ ॥ ८०५ ॥ ८०६ ॥ ८०७ ॥ ८०८ ॥ ८०९ ॥ ८१० ॥ ८११ ॥ ८१२ ॥ ८१३ ॥ ८१४ ॥ ८१५ ॥ ८१६ ॥ ८१७ ॥ ८१८ ॥ ८१९ ॥ ८२० ॥ ८२१ ॥ ८२२ ॥ ८२३ ॥ ८२४ ॥ ८२५ ॥ ८२६ ॥ ८२७ ॥ ८२८ ॥ ८२९ ॥ ८३० ॥ ८३१ ॥ ८३२ ॥ ८३३ ॥ ८३४ ॥ ८३५ ॥ ८३६ ॥ ८३७ ॥ ८३८ ॥ ८३९ ॥ ८४० ॥ ८४१ ॥ ८४२ ॥ ८४३ ॥ ८४४ ॥ ८४५ ॥ ८४६ ॥ ८४७ ॥ ८४८ ॥ ८४९ ॥ ८५० ॥ ८५१ ॥ ८५२ ॥ ८५३ ॥ ८५४ ॥ ८५५ ॥ ८५६ ॥ ८५७ ॥ ८५८ ॥ ८५९ ॥ ८६० ॥ ८६१ ॥ ८६२ ॥ ८६३ ॥ ८६४ ॥ ८६५ ॥ ८६६ ॥ ८६७ ॥ ८६८ ॥ ८६९ ॥ ८७० ॥ ८७१ ॥ ८७२ ॥ ८७३ ॥ ८७४ ॥ ८७५ ॥ ८७६ ॥ ८७७ ॥ ८७८ ॥ ८७९ ॥ ८८० ॥ ८८१ ॥ ८८२ ॥ ८८३ ॥ ८८४ ॥ ८८५ ॥ ८८६ ॥ ८८७ ॥ ८८८ ॥ ८८९ ॥ ८९० ॥ ८९१ ॥ ८९२ ॥ ८९३ ॥ ८९४ ॥ ८९५ ॥ ८९६ ॥ ८९७ ॥ ८९८ ॥ ८९९ ॥ ९०० ॥ ९०१ ॥ ९०२ ॥ ९०३ ॥ ९०४ ॥ ९०५ ॥ ९०६ ॥ ९०७ ॥ ९०८ ॥ ९०९ ॥ ९१० ॥ ९११ ॥ ९१२ ॥ ९१३ ॥ ९१४ ॥ ९१५ ॥ ९१६ ॥ ९१७ ॥ ९१८ ॥ ९१९ ॥ ९२० ॥ ९२१ ॥ ९२२ ॥ ९२३ ॥ ९२४ ॥ ९२५ ॥ ९२६ ॥ ९२७ ॥ ९२८ ॥ ९२९ ॥ ९३० ॥ ९३१ ॥ ९३२ ॥ ९३३ ॥ ९३४ ॥ ९३५ ॥ ९३६ ॥ ९३७ ॥ ९३८ ॥ ९३९ ॥ ९४० ॥ ९४१ ॥ ९४२ ॥ ९४३ ॥ ९४४ ॥ ९४५ ॥ ९४६ ॥ ९४७ ॥ ९४८ ॥ ९४९ ॥ ९५० ॥ ९५१ ॥ ९५२ ॥ ९५३ ॥ ९५४ ॥ ९५५ ॥ ९५६ ॥ ९५७ ॥ ९५८ ॥ ९५९ ॥ ९६० ॥ ९६१ ॥ ९६२ ॥ ९६३ ॥ ९६४ ॥ ९६५ ॥ ९६६ ॥ ९६७ ॥ ९६८ ॥ ९६९ ॥ ९७० ॥ ९७१ ॥ ९७२ ॥ ९७३ ॥ ९७४ ॥ ९७५ ॥ ९७६ ॥ ९७७ ॥ ९७८ ॥ ९७९ ॥ ९८० ॥ ९८१ ॥ ९८२ ॥ ९८३ ॥ ९८४ ॥ ९८५ ॥ ९८६ ॥ ९८७ ॥ ९८८ ॥ ९८९ ॥ ९९० ॥ ९९१ ॥ ९९२ ॥ ९९३ ॥ ९९४ ॥ ९९५ ॥ ९९६ ॥ ९९७ ॥ ९९८ ॥ ९९९ ॥ १००० ॥

समागच्छद्वैकाकीकार्शौश्रेयोविकासिनीम् ॥ धर्मेश्वरसंमाराध्यकालान्निर्वाणमातवान् ॥ ७३ ॥ धर्मेश्वरदर्शनान्नित्यन्तथाभूतःसदुद्दमः ॥ बभूवदमिनां
श्रेष्ठःप्रतिमोक्षचलब्धवान् ॥ ७४ ॥ इत्यधर्मेशमाहात्यंमयास्वरूपंनिर्हपितम् ॥ धर्मपीठस्थमाहात्म्यंसम्यक्कोवेदकुंभज ॥ ७५ ॥ इदं धर्मेश्वरख्या
नंयःश्रोष्यतिनरोत्तमः ॥ आजन्मसंचितात्पापात्समुत्कोभवतिक्षणत् ॥ ७६ ॥ श्राद्धकालेविशेषेणधर्मेशालयानसुत्तमम् ॥ श्रावयेद्ब्राह्मणान्धीमान्पितृणां
दृप्तिकारणम् ॥ ७७ ॥ धर्माख्यानमिदंशृण्वन्नपिदूरस्थितःसुधीः ॥ सर्वपापैर्विनिर्मुक्तोतंततिशिवमंदिरम् ॥ ७८ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदमहापुराणे
एकाशीतिसाहस्र्यांसंहितार्याचतुर्थेकाशीखंडेउत्तारधर्मेश्वरख्यानंनमैकाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८१ ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ८२ ॥ वीरेशस्यप्रहृशान
श्रूयतेमहिमामहान् ॥ परासिद्धिपरोपतुस्तत्रसिद्धाःपरःशताः ॥ १ ॥ कथमाविर्भवस्तस्यकार्यालिंगावरस्यतु ॥ आशुसिद्धिप्रदस्येहतन्मेब्रूहिजगत्पते ॥
॥ २ ॥ ॥ महेश्वरउवाच ॥ ॥ निशामयमहदेविवीरेशाविर्भवंपरम् ॥ यंश्रुत्वापिनरःपुण्यंभ्राप्रोतिविपुलंशिवे ॥ ३ ॥ आसीदमित्रजिन्नामराजापरपु
रंजयः ॥ धार्मिकःसत्त्वसंपन्नःप्रजांजनतत्परः ॥ ४ ॥ यशोधनोवदान्यश्चसुधीर्ब्राह्मणदैवतः ॥ सदैवावभृथन्नानपरिच्छिन्नशिरोरुहः ॥ ५ ॥ विनी
तोनीतिसंपन्नःकुशलःसर्वकर्मसु ॥ विद्याब्धिपारदृश्वचगुणवान्गुणिवत्सलः ॥ ६ ॥ कृतज्ञोमधुरालापःपापकर्मपराङ्मुखः ॥ सत्यवाक्छौचनिलयः
स्वरूपवाग्विजितोद्वियः ॥ ७ ॥ रणांगणेकृतातामःसंख्यावांश्वसदोजिरे ॥ कामिनीकामकेलिज्ञोवापिस्थविरप्रियः ॥ ८ ॥ धर्मार्थेधितकोशश्चस
मृद्धबलवाहनः ॥ सुभागश्चसुहृत्सुमेधाःसुप्रजाश्रयः ॥ ९ ॥ स्वैयैर्यत्प्रपन्नोदेशकालविक्षणः ॥ मान्यमानप्रदोनित्यंसर्वदूषणवर्जितः ॥ १० ॥
वासुदेवाश्रिगुलेचेतोवृत्तिनिधायसः ॥ चकारराज्यनिर्द्वंद्वविष्वगीतिविवर्जितम् ॥ ११ ॥ अलंघ्यशासनःश्रीमान्विष्णुभक्तिपरायणः ॥ अशुनकप्र
चुरान्भोगान्समंताद्विष्णुसाकृतान् ॥ १२ ॥

ज्ञानवांश्वरपात्मनीतिक्वचित् ॥ ८ ॥ १० ॥ विष्णुसर्वतः ॥ इत्येतोडतिवृष्टादयः ॥ तदुक्तम् ॥ अतिवृष्टिःगृष्टिःशालभासूषकाःलगाः ॥ प्रत्यर्थिनश्चराजानःसैततैवयःस्तुताइति ॥
ताभिर्गहितम् ॥ ११ ॥ समंतात्कायवाङ्मनजादिविष्णुसत्कृताद्विष्णुसैसमपितात् ॥ तदुक्तंभागवते ॥ कथमेववाचामनसोदियैर्वासुद्वयात्सनावासुसुतसभावात् ॥ करोतियद्यत्सकलसर्वे

नारायणायोत्सवस्यैचदिति ॥ १२ ॥ होरिति ॥ होरायतनानिप्रतिपद्वेद्यानेस्थानेऽङ्ककवर्तसौर्वेदशालग्रम् ॥ महाभागयनियेस्वस्वराज्येसमभसदित्यन्वभः ॥ विषर्गाभाषपाठेऽव्यासंबो
 वनम् ॥ १३ ॥ गोविन्द्यादिद्वैकोकानाम्बुद्विषेगोविदिनामानियस्याज्येयत्रकुत्रापिश्रूयवर्तदतिनवेमोन्वयः ॥ १४ ॥ क्रीनाशोमृद्युः ॥ १५ ॥ १६ ॥ जंजद्रुकायद्वीलास्तोपायधनाशन ॥
 भूतानामितिकाचिच्च ॥ १७ ॥ १८ ॥ इतककुर्वेनवार्यमृद्यो ॥ पुरातनैकिकाचिच्च ॥ दंद्दुक्केऽवसरयवतशापिय ॥ १९ ॥ विष्टश्रयव्याह्वत्सयादिश्रूयमाण ॥ विराधनामराहसारे ॥

होरायतनान्युच्चैःप्रतिसौधपदपदे ॥ तस्यराज्येसमभवन्महाभाग्यनिधेशिषे ॥ १३ ॥ गोर्वेदगोपोपालगोपीजनमनोहर ॥ गदापाणेणुपातीतुणुाब्ध
 यरुदध्यज ॥ १४ ॥ केशिहत्कैटभारतेकंसारेकमलापते ॥ कृष्णकेशवकंजशक्रीनाशभयनाशन ॥ १५ ॥ पुरुषोत्तमपापापुंडरीकविलोचन ॥
 पीतकौशेयवसनपद्मनाभपरात्पर ॥ १६ ॥ जनार्दनजगन्नाथजह्नुवीजलजन्मभूः ॥ जन्मनाजंजद्रुगंजंजद्रुकावनाशन ॥ १७ ॥ श्रीवत्सवक्षःश्रीकां
 तश्रीकरश्रेयसनिधे ॥ श्रीरंगशार्ङ्गकोदंडशैरीतीक्ष्णुलोचन ॥ १८ ॥ दैत्यरौदनवारतेदामोदरदुतंक ॥ देवकीहृदयानंददंद्दुक्केऽवशय ॥ १९ ॥
 विष्णोवैकुण्ठनिलयबाणारेविष्टश्रवः ॥ विष्वक्सेनविराधारेवनमालिन्वनप्रिय ॥ २० ॥ त्रिविक्रमात्रिलोकीशचक्रपाणेचतुर्भुज ॥ इत्यादीनिपत्रि
 णिनामानिप्रतिमंदिस्म ॥ २१ ॥ स्त्रीवृद्धबालगोपालवदनोदीरितानितु ॥ श्रूयतेयत्रकुत्रापिस्याणिमद्युविद्विषः ॥ २२ ॥ सुरसाकाननान्येवविलोक्य
 तेगृह्णहे ॥ चरित्राणिविचित्राणिपवित्राण्यब्धिजापतेः ॥ २३ ॥ सौधभित्तिषुदृश्यंतेचित्रकृत्रिर्मितानितु ॥ ऋतेहारिकथायास्तुनान्यावातानिशस्यते ॥
 ॥ २४ ॥ हरिणानैविविध्वंतेहरिनामंशधारिणः ॥ तस्यराज्ञोभयाद्बाधैरण्यमुखचारिणः ॥ २५ ॥ नमस्त्यानैकमठनवराहाश्वकेनचित् ॥ हन्यंते
 क्वापित्प्रीत्यामस्यमांशशिनापिवै ॥ २६ ॥ अधुतानशयास्तस्यारष्ट्रैर्मित्रजितक्वचित् ॥ स्तनपानंनकुर्वंतिसिप्रायहारिवाससम् ॥ २७ ॥ पशवोपि
 तृणहारंपरित्यज्यहरेदिने ॥ लणेषणपरजाताअन्येषांकाकथानृणाम् ॥ २८ ॥ महामहोत्सवःसर्वैःपुरौकोभिर्विन्त्यते ॥ तस्मिन्मशशासतिभुवसंप्राप्तह
 रिवासरे ॥ २९ ॥ सषुबंद्योऽभूत्तस्यराज्ञोभिर्मित्रजितःशितौ ॥ योविष्णुभक्तिरहितःत्राणैरपिधनैरपि ॥ ३० ॥

विधेवीरिकाचिच्च ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ सुरसाकाननानिलुलीकानानि ॥ शोभनेसोरागोभभवतोयस्यामित्युत्पत्तेः ॥ यदाहधन्वर्तारिः ॥ तुलसीसुस्तागौरीभूतद्विह्वमंजरीति ॥ चरित्राणि
 प्रुतानावककठमंजनादीनि ॥ २३ ॥ नकेसलंयुहेऽद्वैलोक्ययेतौविभिचिपुचदृश्यदहविसंबंधः ॥ २४ ॥ हरिनालक्षणयोगेशोभागस्तद्वारिणः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥

दीक्षिताइवयद्वादिक्षायां दीक्षिताइव ॥ न्यवसन्सुधीतिक्वचित् ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ नमज्येतनेसेव्येत ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ दध्नाभिप्रितंजलंमधुपर्कः ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥
 अहमगंम्राप्तः ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ सर्वश्रेहदौ ॥ कर्तव्यदिक्वचित् ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

अंत्यजा अपितद्राष्ट्रंश्वक्रांकारिणः ॥ संप्राप्यवैष्णवदीक्षादिशिताइवसंबुधुः ॥ ३१ ॥ शुभानियानिकर्माणिक्रियतेऽनुदिनजनैः ॥ वासुदेवसमर्थ
 तेतानितैरप्रलेभुभिः ॥ ३२ ॥ विनापुङ्खुं दंगोविंदंपरमानंदमन्युतम् ॥ नान्योजप्येतमन्येतनभज्येतजनैः क्वचित् ॥ ३३ ॥ कृष्णएवपरोदेवः कृष्णए
 वपरगतिः ॥ कृष्णएवपरोवंशुस्तस्यासीद्वनीपतेः ॥ ३४ ॥ एवतस्मिन्महीपाले राज्यसम्यक्प्रशासति ॥ एकद्वानारदः श्रीमांस्तंदिदृशुः समाययौ ॥ ३५ ॥
 रात्रासमार्चितः सोथमधुपर्कविधानतः ॥ नारदोवर्णयामासतममिन्नजितनुपम् ॥ ३६ ॥ ॥ नारदउवाच ॥ ॥ धन्योसि कृतकृत्योसि भान्योप्यसि
 दिवोकसाम् ॥ सर्वभूतेषुगोविंदंपरिपश्यन्विशांपते ॥ ३७ ॥ योवेदपुरुषोविष्णुयोज्यद्वयुरुघोहारिः ॥ योतरात्मास्यजगतः कर्तृहर्ताविताविभुः ॥ ३८ ॥
 तन्यंपश्यतोविश्वंतवभूपालसत्तम ॥ दर्शनं प्राप्यशुभं दशुचित्त्वमगमंपरम् ॥ ३९ ॥ एकएवहिसारोत्रसंसारेक्षणभंगुरे ॥ कमलाकांतपादाब्जभक्तिभावो
 ऽखिलप्रदः ॥ ४० ॥ परित्यज्यहियः सर्वविष्णुमेकसदाभजेत् ॥ सुमेधसंभजेतंपदार्थाः सर्ववह्नि ॥ ४१ ॥ हृषीकेशेहृदीकाणियस्यैर्यथान्यहो ॥
 सएवैर्यमाप्नोतिब्रह्माडिऽतीवचंचले ॥ ४२ ॥ यौवनंधनमागुष्यपद्मिनीजलबिंदुवत् ॥ अतीवचपलंज्ञात्वाऽच्युतमेकंसमाश्रयेत् ॥ ४३ ॥ वाचिचे
 तसिसर्वत्रयस्यदेवोजनार्दनः ॥ सएवसर्वदांबवोनररूपीजनार्दनः ॥ ४४ ॥ निर्व्याजप्रणिधानेनशीलयित्वाश्रियःपतिम् ॥ पुरुषोत्तमर्तकोनप्राप्तवा
 निहृत्तले ॥ ४५ ॥ अनयाविष्णुभक्त्यातेसंतुष्टोद्विजमानसः ॥ उपकर्तुमनाब्रूयात्तत्रिशामभूपते ॥ ४६ ॥ बालाविद्याधरसुतानाम्नामलयगंधिनी ॥
 क्रीडतीपितुराक्रीडिहृत्ताकंकालकेतुना ॥ ४७ ॥ कपालकेतुत्रेणदानवेनबलीयसा ॥ आगमिन्यांतृतीययांतस्याः पाणिग्रहः किल ॥ ४८ ॥ पाताले
 चंपकावत्यांनगयासांस्तिस्रांस्तम् ॥ हाटकेशात्समागच्छंस्तथाहंसाशुनेत्रया ॥ ४९ ॥ दृष्टः प्रणम्यविज्ञप्तोयथातच्चानिशाभय ॥ ब्रह्मवारिन्सुनिश्रुणं
 धमादनरीलतः ॥ ५० ॥ बालक्रीडनकासक्तमोहयित्वाविनायासः ॥ कंकालकेतुर्दुर्वृतोर्जुगोन्यान्याद्भवाततः ॥ ५१ ॥ स्वस्थत्रिलालघातेनप्रियते
 नान्यथारणे ॥ जगत्पर्याकुलीकृत्यनिद्रात्यत्रविनिर्भयः ॥ ५२ ॥

मलयहावनेनात्रमलयजोलभ्यते ॥ तद्ब्रह्मद्योवतित्यस्याः सामलयागंधिनी ॥ ४७ ॥ पाणिग्रहः देव्योद्विष्टतिस्रेभः ॥ ४८ ॥ हाटकेशात्पातालस्थानात् ॥ ४९ ॥ ५० ॥ मोहयित्वाभयामोहसंपद्य ॥
 मांज्ञात्त्रैतिक्वचित् ॥ ५१ ॥ सर्वेतिपाठेअन्वयभेदादपौनरुक्तम् ॥ ५२ ॥

यदिति ॥ कोभिर्नद्वयन्वयः ॥ ५३ ॥ यथादेशवासिभयैरुपविकीर्णः उपकतुमिच्छुः ॥ ५४ ॥ आतृतीयातिथीतिवचनादृथीयाविवाहोविष्यतीतिदिव्योक्तोभितिज्ञातव्यम् ॥ ५५ ॥
 भाग्येभ्योर्धित्यंकाद्वातयति ॥ तथेति ॥ ५६ ॥ जीविजीविष्यति ॥ तद्द्वारायातयिष्यतिच ॥ जीवेदित्यत्रबालेतिवापः ॥ ५८ ॥ अनत्याबहुलाउकालिकारोमांचोयस्यसः ॥ ५९ ॥
 ॥ ६० ॥ पूर्णमासिदिवसदिति ॥ चतुर्दश्यानां द्वादशमनपूर्णिमायांसमुद्रमासिर्द्वैविंशत्तन्मतिपदिजलप्रवेशादिकेचितिविकेकः ॥ ६१ ॥ तत्रदिव्यांगेत्यादेश्येयभावः ॥ यथादेव्यात्सर्वेकरोदत्तमेवसा
 तत्रद्वैविंशत्तस्याः परिणयमवश्यंभावीति सूचयंतौगाथां गारस्यतीति ॥ ६२ ॥ गाथामेवाह ॥ यदिति ॥ तच्छुभशुभकर्मतयमदकथयामित्यर्थः ॥ विधिर्नोदनात्सर्वसूत्रं लुज्जुस्तेनोनिधितो

यदिकोपिभुक्तज्ञोमाहस्वेभुदुष्टदानवम् ॥ मद्देतेनत्रिलूलेननयेद्भद्रंभवेन्नरः ॥ ५३ ॥ यदत्रोपेचिकीर्षुस्त्वंक्षमांडुष्टदानवात् ॥ ममापिहिवरेदतोभगव
 न्यामहासुने ॥ ५४ ॥ विष्णुभक्तोयुवाधीमान्युत्रिवांपारिणेभ्यति ॥ आतृतीयातिथियथातद्भवत्यंतयतांभ्रजेत् ॥ ५५ ॥ तथानिमित्तमात्रंभवंयत्नं
 समाचर ॥ इतितद्दचनाद्भ्रजन्विष्णुभक्तिपरायणम् ॥ युवानंचापिधीमंतंत्वामनुप्राप्तवानहम् ॥ ५६ ॥ तद्दृच्छकार्यासिद्धयैत्वंहत्वातंदुष्टदानवम् ॥ आन
 यशुमहाबाहोतुभंमलयंगंधिनीम् ॥ ५७ ॥ सातृविद्याधरीजीवेद्विलोक्यवांनरेश्वर ॥ पार्वतीवचनादुष्टघातयिष्यत्ययत्नतः ॥ ५८ ॥ इतिनारदवाक्यं
 निश्यामित्रजिह्वुपः ॥ अनलपोत्कलिकोजातोविद्याधरसुतांप्रति ॥ ५९ ॥ उपायंचापिप्रच्छमृतुतांचपकावतीम् ॥ नारदेनपुनःशोक्तःसरजागिरि
 राजजे ॥ ६० ॥ तूर्णमर्णवमासाद्यपूर्णिमादिवसेनृप ॥ भवान्द्रक्ष्यतिपोतस्थःकल्पवृक्षंयस्थितम् ॥ ६१ ॥ तत्रदिव्यांगनाकाचिद्व्यपयंकसंस्थिता ॥
 वीणामाद्यगायंतौगाथांस्यतिसुस्वरम् ॥ ६२ ॥ यत्कर्माविहितेनशुभंवाथशुभेतरम् ॥ सर्वभुंकेतत्तथ्यंविधिसूत्रनियंत्रितः ॥ ६३ ॥ गाथामि
 मांसासंगीथसरथासमहीरहा ॥ सपर्यकाक्षणादेवमध्यैसिंधुप्रवेशयति ॥ ६४ ॥ भवानयविरांकंचततःपोतान्महाणवे ॥ तामनुजतुक्षिप्रयज्ञवारहमास्तु
 वम् ॥ ६५ ॥ ततोद्भ्रस्यसिपातालेनगरींचपकावतीम् ॥ ६६ ॥ इत्युक्तांतिहोतैविसचतुर्भुवनंदनः ॥ राजाप्यण
 वमासाद्यथोक्तंपरिलक्ष्यच ॥ ६७ ॥ विवेशांतःसमुद्रंचनगरीमाससादाताम् ॥ साथविद्याधीबालेनत्रप्राशुणकीकृता ॥ ६८ ॥ तेनराज्ञात्रिजगतीसौ
 दर्यश्रीवैकिका ॥ पातालदेवतेयवामनेत्रोत्सवायकिम् ॥ ६९ ॥ निरणायिमधुद्रघ्नस्रसुःसृष्टिविलक्षणा ॥ कुहूराहुभयादेषाकांतिश्राद्रमसीकिमु ॥ ७० ॥

वद्धः ॥ वेदकंकरःसाम्बित्यर्थः ॥ वेदगर्भज्ञालक्षणासूत्रनियंत्रितइतिवा ॥ ६३ ॥ आतृद्वैविंशत्तत्तत्कथयवाह्मभर्तोभिः ॥ यत्नराहयज्जकांढाभिलिचिस्स्य ॥ तदुक्तंनवर्षेण ॥ जलकीडा
 भिर्भिविवांरहंरूपमस्मरदिति ॥ पृथिव्युद्गणायजलेमिषिष्टत्वात्तस्तेनेतेनधरायाद्भ्रजलप्रवेशाबाधेनस्ययामलयंगंधिन्याउद्धारोविष्यतीतिभावः ॥ ६५ ॥ अनयामलयंगंधिन्या ॥ ६६ ॥
 ॥ ६७ ॥ नेत्रप्राशुणकीचशुभुरातिथिः ॥ ६८ ॥ त्रिजगतीत्यादेशित्यंशान्नानिष्यंतिस्वयंतद्वैविंशान्यः ॥ एकिकासुख्याएकाकिनीतिवा ॥ ६९ ॥ कुहूमावास्याचरादुश्चतयोभयात् ॥ ७० ॥

॥ ७१ ॥ सेति ॥ सातंज्ञानविलोक्यहृष्टानुरूसीदितिदुतीयान्वयः ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ दोलापर्यकमादोलनसदृशम् ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥
 कलयन्बालयन् ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ सुखसंदेहोवृत्तिरूपस्तेनमेदुःख्यः ॥ पांनिर्वृतिपरमानंदम् ॥ तदुक्तम् ॥ आनंदःपरस्वात्माभेदसंगवे
 योषिद्रूपसमाश्रित्यतिष्ठतेऽब्राह्मणोऽभया ॥ इत्थंक्षणांतानिर्वण्यसराजागातंदंतिकम् ॥ ७३ ॥ साविलोक्याथतंबालानितरंभयुरकृतिम् ॥ विशालो
 रस्थलतलंवलसिखिजम् ॥ ७२ ॥ शंखचक्रांकमुभयजुजद्वयविराजितम् ॥ हरिनामाक्षसुधासुधौतरदनावलिम् ॥ ७३ ॥ भवानीभक्तिबीजोत्थं
 भ्रूरुंधुरुषाकृतिम् ॥ मनोरथफलैःपूर्णमासीदृष्टतनुस्वा ॥ ७४ ॥ दोलापर्यकमुत्सृज्यद्वीभरानक्रंघरा ॥ वेपथुंचपरिष्कृत्यबालोप्रोवाचभूपतिम् ॥ ७५ ॥
 कस्त्वमन्नकृतांतस्यभवनंमधुराकृते ॥ प्राप्तोमंमदभाग्यायाश्चेतोवृत्तिंनिरुंधयन् ॥ ७६ ॥ यावन्नायातिसुभगसकठोरतराकृतिः ॥ अतिपर्याकुलीकृत्य
 त्रिलोकींदानवेसुदुः ॥ ७७ ॥ कंकालकेतुर्दुर्वृत्तस्त्वध्वयःपहेतिभिः ॥ तावद्भ्रंसंमातिष्ठशस्त्रागरेतिगह्वरे ॥ ७८ ॥ नमेकन्याव्रतंभंकुंससमर्थउमावरात ॥
 आगामिन्यांतृतीयायांपरश्वःपाणिपीडनम् ॥ ७९ ॥ संचिकीर्षितदुष्टात्मागतयुममशापतः ॥ मातङ्गीतिंकुरुयुवंस्तकार्यभविताचिरम् ॥ ८० ॥
 विद्याधर्येतिचोक्तःसशस्त्रागारनिगूढवत् ॥ स्थितोवीरोमहाबाहुर्दानवागमनेक्षणः ॥ ८१ ॥ अथसायंसमायातोदानवोभीषणाकृतिः ॥ त्रिशूलकलयन्पाणौ
 मृत्योरोपिभयावहम् ॥ ८२ ॥ आगत्यदानवोरौद्रःप्रलयालुदनिरवनः ॥ विद्याधरींजगादेतिमदाघूर्णितलोचनः ॥ ८३ ॥ गृह्णणमानिरत्नानिदिव्यानिरवन
 णिनि ॥ कन्यात्वंचपरश्वस्तेपाणिग्राहादपैष्यति ॥ ८४ ॥ दासीनामभ्रुतंप्रातदास्यामितवसुंदरी ॥ आसुरीणांसुरीणांचदानवीनांमनोहरम् ॥ ८५ ॥
 गंधर्वीणांनरीणांचकिन्नरीणांशतंशतम् ॥ विद्याधरीणांनगीनांयक्षिणीनांशतानिषट् ॥ ८६ ॥ राक्षसीनांशतान्यष्टशतमप्सरसांबरम् ॥ एतारतेपर
 चारिण्योभविष्यन्त्यमलशये ॥ ८७ ॥ यावत्संपत्तिसंभारोदिकपालानंगृहेषुवै ॥ मत्परिग्रहतांप्राय्यतावतस्त्वमिहेश्वरी ॥ ८८ ॥ दिव्यान्भोगान्भया
 सार्धभोक्ष्यसेमत्परिग्रहत ॥ कदापरश्वोभवितायस्मिन्वैवाहिकोविधिः ॥ ८९ ॥ त्वदंगसंगसंपरश्वसुखसंदेहमेदुरः ॥ परानिर्वृतिमाप्स्यामिपरश्वोनि
 कटयदि ॥ ९० ॥ मनोरथाश्रित्यावद्योभेददिसमेधिताः ॥ तान्कृतार्थीकरिष्यामिपरश्वस्त्वसंगमात् ॥ ९१ ॥ जित्वादेवान्रणेसर्वानिद्रादिन्मृगलो
 चने ॥ त्रैलोक्यैश्वर्यसंपत्तेस्त्वाकरिष्यामिचेश्वरीम् ॥ ९२ ॥ आचार्यांकत्रिशूलंस्वेषुष्वापेतिप्रलयस्यः ॥ नरमांसवसास्वाप्रमत्तोवीतसाध्वसः ॥
 ॥ ९३ ॥ वरंस्मंतीसौगौर्योविद्याधरकुमारिका ॥ विज्ञायतंप्रमत्तंचसुसुप्तंचातिनिभयम् ॥ ९४ ॥ आहूयंतंनरवरंवरसर्वांगसुंदरम् ॥ विष्णुभक्तिद्वुतत्राणं
 प्राणनार्थेतिजलन्वच ॥ ९५ ॥ शूलतंदंकादादायगृहाणेमंजहिदुतम् ॥ इतित्रिशूलंबालतोबालार्कसदृशश्रुतिः ॥ ९६ ॥

र्हितः ॥ सखसुखरूपेणव्यत्ययेषुग्यकर्मभिरिति ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ क्साहन्मेदः ॥ वीतसाध्वसोगतभयःपाठोत्तेकरविशेषणम् ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥

॥ १७॥ १८ ॥ १९ ॥ १० ॥ ११ ॥ कंठूयक्षमकंठूयनक्रियायोगः ॥ २ ॥ उपढौकितः उपढौकके उपहारत्वेन प्रस्थापितः ॥ ३ ॥ ४ ॥ अनुदत्तमसिद्धता ॥ ५ ॥ चोदयामस्तथायुलिकेण ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥

समादायमहाबाहुः सुतदामित्रिजिन्वपः ॥ जहर्षचजगाद्वैबलायाश्चाभयंदिशन् ॥ १७ ॥ वामपादग्रहारेण तमाताडचसनिर्भयः ॥ संप्रंश्चक्रिणांचिते
जगद्रक्षामार्णिहारीम् ॥ १८ ॥ जगदीतिष्ठेरेदुष्टकन्यार्धर्षणलालस ॥ युध्यस्वात्रमयासार्धनसुसंहन्यहारीपुम् ॥ १९ ॥ इतिसंश्रुत्यसंप्रातउत्थायसद्वनोः
सुतः ॥ त्रिशूलदेहिमेकतिप्रोवाचेतिमुहुर्मुहुः ॥ १०० ॥ कोयंशुयुद्धं गतः कस्यरुष्टेऽवचातकः ॥ कआयुषाब्रह्मस्यकोयः प्राप्तेममगोचरम् ॥ १ ॥
ममप्रचंडदेहैडकंडूकंडूयक्षमः ॥ नाल्योनरोयभित्तकिं त्रिशूलेनसुदरी ॥ २ ॥ माभैमेकैतुं केष्यभस्योऽयमसंप्रातम् ॥ कालेनमत्तोभित्तकः स्वदेहे
वोपढौकितः ॥ ३ ॥ इत्युक्त्वा सुष्टिघातेनेतोर्बेर्दुसुदुना ॥ हृदयेनिहतोरजाशिलितिकठिन्दुत् ॥ ४ ॥ सचक्रिणाहृतत्राणः पीडामरूपीयसीपि ॥
नोर्वेदकठिनोरस्करत्करं प्रत्युतादुदत् ॥ ५ ॥ अथकोपवतारज्ञाहोवैक्रेचपेटया ॥ आघूर्णितशिराभ्रौपतित्त्वा पुनरुत्थितः ॥ ६ ॥ उवाच च चोर्ध्वै
मवष्टभ्यमहाबली ॥ ७ ॥ ॥ दानवउवाच ॥ ज्ञातं न त्वं भुज्योसि हूरूपेण चतुर्भुजः ॥ आयातश्चिद्रमासा ब्रह्मसुंदां दानवांतकः ॥ ८ ॥ एकं रि
घेहिमधुभिर्घादित्वंबलवानसि ॥ विहायैतन्महच्छूलयुध्यस्वस्ववायुधर्मया ॥ ९ ॥ त्वया कपटरूपेण बलिनः कैटभादयः ॥ न बलेन हताः संख्ये हता इवच्छूले
नहि ॥ १० ॥ बलिपातालमनयस्त्वं नृवामनतां दधत् ॥ नृष्टृणां त्वेन भवता हिरण्यकशिपुर्हतः ॥ ११ ॥ त्वया जटिलरूपेण लंके शो विनिपातितः ॥
गोपालवेषमासाद्य कंसाद्याघातितासव्या ॥ १२ ॥ स्त्रीरूपेणाहरस्त्वं तु विप्रलायासुरानुधाम् ॥ यादोरूपेण भवता शंखाद्यानिहता बहु ॥ १३ ॥ माया नि
नामप्रणयसर्वममहासाधक ॥ नत्वतोर्हो विभेयद्यदिशूलविहास्यसि ॥ १४ ॥ अथवादन्यवचनः किमेभिः कातरोचितैः ॥ नत्यस्यसि त्रिशूलं
नत्वो जियाय्यहंरणे ॥ १५ ॥ अवश्यमेव मत्तव्यमद्यप्रातः शरीरिणा ॥ त्वत्करेण संसृजुर्बलेनापिच्छलेन वा ॥ १६ ॥ इयं विद्या धरीकन्यानमया हृदि
तासती ॥ साक्षाच्छरीरं मत्तव्यातवार्थरक्षितामया ॥ १७ ॥

कपटरूपेण हता हत्यन्धः ॥ ११० ॥ कापटवेषकविदंशयति ॥ बलिमित्यादिना ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ त्वत्करणत्वहस्तेन ॥ पाठोत्तरेण हस्ते ॥ १६ ॥ पर्यापिच्छ

क्याइमानशुद्धीवादिमित्साह ॥ इयमिति ॥ १७॥ १८॥ वक्षःमहासुरसिताडनम् ॥ वक्षइत्यत्र वाहमिति पाठान्तेवाहमासम् ॥ १९॥ २०॥ २१॥ २२॥ पणिकृतस्विकीताम् ॥ जीवातोहेजीवनेषध ॥

इत्युक्त्वावामर्दोदप्रहारेणातिनिष्ठुम् ॥ निजघानदोनोःसुस्तुशिलिचयकंपिना ॥ १८ ॥ नृपवक्षःप्रहारान्तंविषह्वरणमूर्द्धनि ॥ लक्षीचकारतद्वशस्त्रिभूल
 तोलयन्करे ॥ १९ ॥ निजघानमहाबाहुःसचप्राणञ्जहोक्षणात् ॥ इत्थककालकेतुसनिहत्यसुरकंपनम् ॥ १२० ॥ विद्याधरीप्रपश्यतिग्राहहृष्टतनू
 हाम् ॥ नारदस्यमुनेर्वय्यात्तवसुश्रोणिवाञ्छितम् ॥ २१ ॥ कृतंमयाकृतज्ञेकिंकरवाण्यधुनावद ॥ श्रुत्वेतितस्यसावयंग्रहगंगभरिचेत्सः ॥ २२ ॥
 मलयगंधिव्युवाच ॥ अथोदारमतेवारीजप्राणैःपणिकृताम् ॥ किंमपृच्छसिजीवातोकुलकन्यामद्वेषिताम् ॥ २३ ॥ इतिब्रुवत्याकन्यायांपुनः
 स्वैरचरोसुनिः ॥ अतर्कितगमःप्राप्तोनारदोद्वलोकतः ॥ २४ ॥ ततस्तुष्टुपुस्तौतुदृष्ट्वातमुनिसत्तमम् ॥ कृतप्रणामोसुनिनापरिविश्राणितारिषो ॥ २५ ॥
 पाणियेहेणविधिनऽभिषिक्तोनारदेनतु ॥ जग्मतुनारदादिष्टवत्सर्नाकृतमंगलौ ॥ २६ ॥ तयामलयगंधिन्यायुतःसोऽमिजिह्वुपः ॥ पुरीवाराणसी
 प्राप्यपौरैर्विहितमंगलाम् ॥ २७ ॥ यद्विक्षणादपिनरोनारकौनैवजातुचित् ॥ गतिमान्नोतिमेधावीतंपुरीमवशिष्टुपः ॥ २८ ॥ यस्यांपुर्यप्रवेशंलभते
 वासवादयः ॥ कैवल्यजनयिज्याहितांपुरीमवशिष्टुपः ॥ २९ ॥ अपिस्थत्वापुरीयवैकाशत्रैलोक्यकाक्षिताम् ॥ ननरोलिव्येतेपपैस्तांश्रेऽभ्यभूयतिः ॥
 ॥ ३० ॥ यस्यांपुर्याप्रविष्टोनामहर्द्विरपिपातकैः ॥ नाभिभूयेततंकाशीप्राविशत्सविशांपतिः ॥ ३१ ॥ सापिविद्याधरीकाशीसदृद्धेयैऽयदूरतः ॥
 निनिदस्वर्गलोकंचपातालनगरीमपि ॥ ३२ ॥ प्राप्यामित्रजितकान्तंथाहृष्टानसावधूः ॥ यथाहृष्टाप्यहोकाशींपरमानंदकतनम् ॥ ३३ ॥ साकृतार्थ
 मिवात्मानंमन्यमानामनस्विनी ॥ तेनपत्याचकाश्याचपरानिर्वृतिमायौ ॥ ३४ ॥ सोप्यमित्रजिदसाद्यपत्नीभलयगंधिनीम् ॥ धर्मग्रथानंसंसे
 व्यकामंप्रापोत्तंसुखम् ॥ ३५ ॥ सैकदांतंपतिराज्ञीविष्णुभक्तिपरायणम् ॥ र्होविज्ञापयांचक्रेपतिभक्तासुतार्थिनी ॥ ३६ ॥ ॥ राहुववाच ॥ ॥
 भूपाभीष्टवृतीयायाश्चरिष्यामिमहाव्रतम् ॥ यद्यत्तुज्ञाभवेद्वदुःपुत्रकामार्थितप्रदम् ॥ ३७ ॥ राजोवाच ॥ ३७ ॥ देव्यभीष्टवृतीयायांव्रतकीदृग्भवेद्भद ॥
 कादेवतातत्रपूज्याविधानंचापिकिंफलम् ॥ ३८ ॥

॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ पुरीवाराणसीमित्यनेनकाश्यांसाजासीदित्क्षेत्रम् ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥

॥ ३९ ॥ १४० ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतायांकाशीखंडटीकायांद्वादशीतितमोऽध्यायः ॥ ८२ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥ अथशतितमेध्यायेऽधिकेसंबुंदरे ॥ वीरशक्तिःशुभास्यस्तता
विक्रयते ॥ १ ॥ असीष्टतीयाव्रतंकरयति ॥ अक्षेहीति ॥ १ ॥ उग्रप्रतः ॥ श्रीदपत्न्याःकुमेकांतपात्रद्वेः ॥ श्रीरससुखसुख्याश्रेष्ठासेव्याश्रियेसुखसिखसुखसुख्याःसातया ॥ २ ॥
॥ ३ ॥ विविधाधिकेवैव ॥ अस्तीतिपाठेषूप्रच्यभक्ततीर्थैः ॥ अग्रव्रते ॥ स्तनधयेनवालापत्येनउन्मुखसुखयास्यात्तथापिवाता ॥ उन्मुखेक्ष्णदुग्धमितस्तनविकेणगता ॥ धयताचस्तनंतथेतक्काचिव ॥

नारीपत्यननुज्ञातायाव्रतादिसमाचरेत् ॥ जीवतींदुःखिनीसास्यान्मृतानिरयमृच्छति ॥ ३९ ॥ इतिगङ्गादिताराज्ञीप्रपत्तुमुपक्रमे ॥ इतिकर्तव्यतां
तस्यव्रतस्यसरहस्यकाम् ॥ १४० ॥ ॥ इतिश्रीस्कांदमहापुराणकाशीतिसहस्रांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेवीरशराविभोर्वेडमित्रजिनपरक्रमे
नामद्व्यश्रीतितमोऽध्यायः ॥ ८२ ॥ राह्युवाच ॥ ॥ अवधेहियानाथकथयाभियथातथम् ॥ व्रतस्यास्यविधानचफलंवाभीष्टद्वेषताम् ॥ १ ॥
पुरापुरःश्रीदपत्न्याःश्रीमुख्याब्रह्मसूनुना ॥ नारदेनसुतार्थिन्याव्रतमेतदुदीरितम् ॥ २ ॥ चीर्णचाथतयादेव्यापुत्रोभृन्नलक्ष्मणः ॥ अन्याभिरपिबह्वीभिः
पुत्राःप्राताव्रतादितः ॥ ३ ॥ विधिनायत्रसंपूज्यागौरैस्सर्वविधानवित् ॥ स्तनधयेनसहितायथास्तनसुखम् ॥ ४ ॥ मार्गशीर्षवृतीयायांशुद्ध्या
कलशोपरि ॥ ताम्रप्रांत्रनिधायैकंतंडुलैःपरिपूरितम् ॥ ५ ॥ अविच्छिन्नवीनचरजनोत्तरंजितम् ॥ वासःपात्रोपरिन्यस्यसुहृन्मातृहृत्तरंपरम् ॥ ६ ॥
तस्योपरिशुभंपद्मंविगिश्मविकसितम् ॥ तत्कर्णिकायाउपरिचतुःस्यर्णविनिर्मितम् ॥ ७ ॥ विधिसंपूजयेद्भक्त्यारत्नपट्टांबरादिभिः ॥ पुष्पैर्नानाविधै
रभ्यैःफलैर्नारंगमुल्यकैः ॥ ८ ॥ सुगंधैश्चंदनाद्यैश्चकूर्पूरमृगनाभिभिः ॥ परमाह्लादिनेवैद्यैःपक्वैर्बहुभृगिभिः ॥ ९ ॥ धूपेषुसुलल्यैश्चरभ्येषुसुसंभडेप ॥
रात्रौजागरणकार्यविनिर्द्वैःपरमोत्सवैः ॥ १० ॥ हस्तमात्रमितेकुंजजतवेदसइष्टुचा ॥ द्यूतेनसधुनासुखदुहयानंनत्रिद्विजः ॥ ११ ॥ सहस्रकमलानां
चस्मेरानांस्वयमेवहि ॥ नवप्रसूतांकर्पिलांसुशीलांचपयस्विनीम् ॥ १२ ॥ दद्यादाचार्यवर्यायांसालंकारांसलक्षणाम् ॥ उपोष्यदंपतीभक्त्यानवंबरवि
भूषितौ ॥ १३ ॥ प्रातःस्नात्वाचतुर्थ्यांचसंपूज्याचार्यमाहृतः ॥ वक्षैरभरणैर्माल्यैर्देशिणाभिर्मुदान्वितौ ॥ १४ ॥

॥ ४ ॥ ५ ॥ रजनीहरीदा ॥ ६ ॥ स्पर्णपर्णमाणंचारीतिरक्तिकम् ॥ ७ ॥ विधिब्रह्माणम् ॥ नारंगमुल्यैर्नारंगार्वाद्यैर्त्यर्धः ॥ ८ ॥ मृगनाभिभिःकूर्पूरभिः ॥ वटुभृगिभिःनानाभेसुगंधैः ॥
॥ ९ ॥ विगतानिद्रायैर्यस्तैः ॥ कुसुमांडोषकुसुमव्यासंभडेप ॥ १० ॥ जतवेदसदंतिरुचाम्रेण ॥ आसुख्यशालोडच ॥ द्विजइत्यनेद्विजतीनामवोस्मिन्व्रतैर्देधिकारइतिप्रवितम् ॥ ११ ॥
॥ १२ ॥ दंपतीस्त्रीपुत्री ॥ १३ ॥ आचार्यंच आहृतःआदरयतः ॥ दंपत्योर्विशेषणंमुदान्वितौविति ॥ यद्दंपतीव्रतकर्तारौआहृतःआदरतःमुदान्वितौभवेतामितिशेषः ॥ अन्यस्तमातम् ॥ १४ ॥

॥ १५ ॥ विद्यातीतिविधिस्तस्तबोधनहेद्यष्टिकर्तव्यः ॥ १६ ॥ सुक्तशेषेणामविशिष्टेनावेन ॥ १७ ॥ १८ ॥ मुनेदंतसमाचीर्णपत्न्यासहेतियेवः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥
 अरिष्टदूतिकागृहेसीस्थिता ॥ विज्ञापनमेवाह ॥ देवीति ॥ २४ ॥ २५ ॥ समाकार्यंआकारयित्वा ॥ २६ ॥ २७ ॥ मंत्रिविद्वान्निदुष्टयाभ्यत्रिवाक्यप्रयोरितया ॥ पाठांतरमंत्रिभिर्विद्वहः
 पितुरनिष्टकृतुत्रोत्रेयस्यास्तया ॥ लास्यशक्तिप्रभंकमनीयचंद्रममम् ॥ २८ ॥ स्थाप्यनिवाय ॥ न्यस्यपुरोभागेइतिकवित् ॥ न्यस्यसंन्यस्येत्यर्थः ॥ योगिनीश्रुतुःपष्टियोगिनीः ॥ २९ ॥
 सोऽस्कराचतामूर्तिमाचार्यायनिवेदयेत् ॥ समुच्चरन्निमंमंत्रंमंत्रकृन्मिथुनंसुदा ॥ १५ ॥ नमोविश्वविधानज्ञेविधेविधिविधकारिणि ॥ मुतंमशक्रदेहि
 तुष्टसुष्माद्रताच्छुभात् ॥ १६ ॥ सहसंभोजयित्वायद्विजानांभक्तिपूर्वकम् ॥ सुक्तशेषेणचाब्रिनकुयैद्वैपरणंतः ॥ १७ ॥ इत्यमेतद्वतराजंशिवीर्षा
 मित्वासाह ॥ कुरुचैतत्प्रियमंह्यमभीष्टफललब्धये ॥ १८ ॥ इतिभूपालव्येणश्रुत्वांसंहृष्टचेतसा ॥ मुनेव्रंतंसमाचीर्णसांतवन्निबभूवह ॥ १९ ॥
 तयाथप्रार्थितागौरीर्भिण्याभक्तितोषिता ॥ पुत्रं देहि महासायेसाक्षाद्विष्णवंशंभवम् ॥ २० ॥ जातमात्रोव्रजेत्स्वर्गपुनरायातिचात्रवै ॥ भक्तः पारशिवे
 ऽत्यर्थप्रसिद्धः सर्वभूतले ॥ २१ ॥ विनैवस्तन्यपानेनषोडशाब्दकृतिः क्षणात् ॥ एवंभूतः सुतो गौरियथामेस्यात्ताथक्कुरु ॥ २२ ॥ शृडान्यापितभ्येऽगुलाशी
 भक्त्यातितुष्टया ॥ अथकालेनतनयंमूलशैसाप्यजीजनत् ॥ २३ ॥ हितैरमात्यैरथसाविद्वितारिष्टसंस्थिता ॥ देविराजार्थिनीचेत्स्वत्यजदुष्टप्रसुतम् ॥
 ॥ २४ ॥ सामंत्रिवाक्यमाकर्ण्यैकवलंयतिदेवता ॥ अत्याक्षीतंतथाप्रातंतनयंनयकोविदा ॥ २५ ॥ धात्रेयिकांसमाकार्यप्रार्हेदंसापुणंन ॥ वंनद्वे
 महापीठेविकटानाममातृका ॥ २६ ॥ तदग्रेस्थापयित्वासुंबालंधात्रेयिकेवद ॥ गौर्यादत्तः शिशुरसैतवाग्रेविनिवेदितः ॥ २७ ॥ रक्ष्यापत्सुःभिःपि
 ष्यामंत्रिविद्वान्निदुष्टया ॥ सापिराद्भ्युदितंश्रुत्वाशिशुलास्यशशिप्रभम् ॥ २८ ॥ विकटयाः पुरःस्थाग्रहंध्यात्रेयिकागता ॥ अथसादिः कटदेवीसमाहू
 यचयोगिनीः ॥ २९ ॥ उवाचनयतक्षिप्रंशिशुमातृगणाग्रतः ॥ तासामाज्ञाचक्रु रुरतक्षतासुप्रयत्नतः ॥ ३० ॥ योगिन्येविकटवाद्यन्त्वेचर्यस्तांशणे
 नतम् ॥ निन्युर्गनसार्गेणब्राह्मयाद्यायत्रमातरः ॥ ३१ ॥ प्रणय्ययोगिनीवृद्धंशिशुसूर्यवचसम् ॥ पुरोनिधायमातृगणप्रोवाचविकटोदितम् ॥ ३२ ॥
 ब्रह्मणीवैष्णवीरौद्रीवाराहीनारसिंहिका ॥ कौमारीचापिमाहंद्रीचासुंडाचैवचंडिका ॥ ३३ ॥ दध्वातबालकंमथविकटप्रेषितितः ॥ पशुच्छुंराप
 ङ्ङिभंकस्तेतातःप्रसूश्रका ॥ ३४ ॥

उवाचनयतक्षिमाभित्यादिजातमात्रोव्रजेत्स्वर्गमित्यादिदेवीवाराभिमायेण ॥ मातृगणेवक्ष्यमाणाः ब्रह्माण्याधाः इत्ययः ॥ स्तनपानंचेतिकवित् ॥ कुरुतकार्येत्यर्थः ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥
 ॥ ३३ ॥ डिमंशिशुम् ॥ ३४ ॥

॥ ३६ ॥ ३७ ॥ पदेदेशानेस्थाने ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ मातृगणान्नागिनिविष्टः ॥ मातृगणार्थानित्कचित् ॥ पंचमुद्राकितपंचमुद्रानाम्नाचित्कितमित्यर्थः ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥
 ॥ ४३ ॥ बाह्यमर्थेयोनिसम् ॥ बृहत्पारिपुणम् ॥ बृहदनुग्रहादित्येकांपदम् ॥ ४४ ॥ सूक्तैरुद्रकैः ॥ अतएकरुद्रकैरौचित्यविषणम् ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
 मातृभिक्षेत्रिपृष्ठःसयदाकिकिचिन्नवक्तिच ॥ तदातद्योगिनीचक्रग्रहमातृगणस्त्विति ॥ ३६ ॥ राज्ययोग्योभवत्यपमहालक्षणलक्षितः ॥ पुनन्मन्त्रैकनेतव्यो
 योगिन्यस्त्वविलंबितम् ॥ ३६ ॥ पंचमुद्रामहादेवीतिष्ठेतप्रकाम्यदा ॥ यस्याःसंसेवनाद्युगानिनिर्वाणश्रीरदूरतः ॥ ३७ ॥ सर्वत्रभुभजन्किन्व्याकं ६१ ॥
 क्तिःपदेपदे ॥ तथापिसर्वशेषेहितपीठसर्वसिद्धिकृत् ॥ ३८ ॥ तर्थाठसेवनादस्यषोडशब्दकृतेःशिशोः ॥ सिद्धिर्भवित्रीपरमाविशेशाबुद्धत्परम् ॥
 ॥ ३९ ॥ एवंमातृगणशीर्भयोगिनीभिःक्षणेनहि ॥ प्रापितोमातृवाक्येनंपंचमुद्राकितपुनः ॥ ४० ॥ संप्राप्यतन्महापीठंस्वर्गलोकोदिहाहः ॥ भूतं
 दकानेकिञ्चन्तापिपुलंतपः ॥ ४१ ॥ तपसातीवतीव्रिणनिश्चलंद्रियचेतसः ॥ तस्यराजकुमारस्यप्रसन्नोभेदुमाधवः ॥ ४२ ॥ आविर्भवभूषुतेलिङ्गरे
 णशंकरः ॥ प्रोवाचचप्रसन्नोस्मिबन्धुहिपुंगव ॥ ४३ ॥ स्कंदउवाच ॥ सर्वज्योतिर्मयैलिंगपुतोवीक्ष्यवाङ्मयस्य ॥ ससपातलिपुःश्रुति
 बृहदनुग्रहात् ॥ ४४ ॥ प्रणस्यदंडवद्रूपोपरितुष्टावधृजटिम् ॥ सूक्तैर्जन्मांतराभ्यस्तैःसुहृष्टोरुद्रदैवतैः ॥ ४५ ॥ ततःप्रसन्नोभगवान्देवैर्भारद्वाजः ॥
 संतुष्टस्तपसात्सप्रोवाचचष्टमध्वजः ॥ ४६ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ वंवरयंसंतततपसाच्छेतिवपुः ॥ त्वयंदंबालवपुपावशोऽह्निमनोभयः ॥ ४७ ॥
 शिवोक्तंचसमाकार्यवरदानंपुनःपुनः ॥ वंचप्रार्थयांचकेपरिहृष्टतत्ररुहः ॥ ४८ ॥ कुमारउवाच ॥ देवदेवमहादेवयदिदेवोवरोमयः ॥ तदात्तमा
 स्यंभवतापहतासदा ॥ ४९ ॥ अस्मिच्छिगेस्थितशोभोऽकुरुभक्तसमीहितम् ॥ विनमुद्रादिकरणंभेत्त्रेणपिविनाविभो ॥ ५० ॥ दिशसिद्धिपुण्ड्र
 नात्सर्पनात्रतेः ॥ अस्यैलिंगस्ययेभक्तामनोवाक्कायकर्मभिः ॥ ५१ ॥ सदैवाबुग्रहस्तपुक्तव्येवेषममे ॥ इतितद्रमाकण्यैलिंगरूपेदहश्रुः ॥ ५२ ॥
 एवमस्तुयदुक्तंवीरैष्यणसमुना ॥ जनेतुर्विष्णुभक्ताश्चराहोऽभिप्रजितोभवान् ॥ ५३ ॥ विष्णवंशएवमुत्पन्नोममभक्तिपांगज ॥ वीरवीरेश्वरारोप
 मेतत्तदास्यया ॥ ५४ ॥ काश्यादास्यस्यभीष्टानिभक्तानांघितितान्यहो ॥ अस्मिच्छिगेसदावीरस्थास्याम्याद्यदिनवधि ॥ ५५ ॥ दास्यासिचिर्यसि
 द्विमाश्रितेभ्योनिसंशयः ॥ पंनमहिमानंमेलौकिकिञ्चेत्स्यति ॥ ५६ ॥ यस्तुवेत्स्यतिभागेनसंप्रासिद्धिमाप्स्यति ॥ अत्रजस्तुदंतंस्तुतंस्तिमे
 वंवा ॥ ५७ ॥ जीर्णोद्दारादिकरणमक्षय्यफलहेतुकम् ॥ तंतुराज्यंपरंप्राप्यसर्वभूयालुदुर्लभम् ॥ ५८ ॥
 ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ वीरहीर ॥ अनेनमापिसिक्खेनेनकृतमितिविभ्रम् ॥ ५३ ॥ सत्यचेतिकचित् ॥ हेममभक्तिसंयगजुत्र ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥

॥६९॥६०॥६१॥६२॥६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ अंतोत्तरकाले ॥७८॥

सुक्ताभोगांश्चविपुलानंतैस्त्रिदशमवापस्यसि ॥ पुरीवारणसीरम्यासर्वस्मिञ्जगतिले ॥६९॥ पुण्यस्तत्रापिसंभेदःसरीतोरसिगंगयोः ॥ ततोऽपिचहयग्री
वंतीर्थचैवातिपुण्यदम् ॥ ६० ॥ यत्रविष्णुर्हयग्रीवोभक्तचितितमर्पयेत् ॥ हयग्रीवाच्चवैतीर्थाङ्गजतीर्थविशिष्यते ॥ ६१ ॥ यत्रवैश्वानरायत्रिणगजदानफलं
लभेत् ॥ कोकावराहतीर्थचपुण्यदंगजतीर्थतः ॥ ६२ ॥ कोकावराहमभ्यर्च्यतत्रनोजनमभागजनः ॥ अपिकोकावराहाब्जदिलीपेश्वरसन्निधौ ॥ ६३ ॥
दिलीपतीर्थसुश्रेष्ठसंघःपापहरंरम् ॥ ततःसगतीर्थचसगरीशसमीपतः ॥ ६४ ॥ यत्रमज्जरोमजेन्नृशुद्धःखसागरे ॥ सगसागरीशश्चुरसंगमती
र्थतः ॥ ६५ ॥ सप्तान्धिक्षानजपुण्यंयत्रस्नात्वानरोलभेत् ॥ महोदधीतिवित्यांततीर्थसप्तान्धित्थीर्थतः ॥ ६६ ॥ सङ्ख्यत्रालुतीर्थीप्रान्तरेणामयरोह
धिम् ॥ चौरतीर्थततःपुण्यंकापिलेश्वरसन्निधौ ॥ ६७ ॥ पापमुवर्णचौर्यादियत्रस्नात्वाश्वशयंजवेत् ॥ हंसतीर्थततोपीडचकेदरेश्वरसन्निधौ ॥ ६८ ॥
हंसस्वरूपीयत्राहंनयाभिन्नहोदेहिनः ॥ ६९ ॥ ततस्त्रिभुवनस्थस्यश्वरस्यातिपुण्यदम् ॥ तीर्थयत्रासुतामन्यामत्यलोकंकिशंतिम् ॥ ७० ॥ तेजान्ने
श्वरतीर्थचततोव्यधिकमेवहि ॥ स्वभावैरमुत्सृज्ययत्रोभौसिद्धिमापतुः ॥ ७१ ॥ ततोपिहिवंवीरतीर्थमांघातृसंज्ञितम् ॥ चक्रवर्तिपदंरत्नाकरेसखी
भुजा ॥ ७२ ॥ ततोपिसुचुङ्कुंदास्यंतीर्थचातीवपुण्यदम् ॥ यत्रस्नातो नरोजातुरिपुभिर्नाभिभूयते ॥ ७३ ॥ पृथुतीर्थततोप्युच्चैःश्रेयसांसाधनंरम् ॥ पृथ्वी
श्वरंयत्रदृष्टानरःपृथ्वीपतिर्भवेत् ॥ ७४ ॥ ततःपरशुरामस्यतीर्थचातीवसिद्धिदम् ॥ यत्रश्वशयत्पापज्जामदस्योविमुक्तवान् ॥ ७५ ॥ यत्रशिवत्र
वचजंपापंतत्रप्रणश्यति ॥ एकेनस्नानमात्रेणज्ञानाज्ञानकृतेनच ॥ ७६ ॥ ततोपिश्रेयसांकरुतीर्थकृष्णाग्रजस्यहि ॥ यत्रभूतवधारयामद्वलंकेनोदिभुज
वान् ॥ ७७ ॥ द्विदोसस्यवैतीर्थतत्राज्ञोऽतिमधसः ॥ तत्रस्नातो नरोजातुनज्ञानाच्चयतैऽततः ॥ ७८ ॥ ततोपिहिमहतीर्थरत्नपापप्रणारम् ॥
यत्रभागीरथीसाक्षान्मूर्तिरूपेणतिष्ठति ॥ ७९ ॥ स्नात्वाभागीरथीतीर्थकृत्वाश्राद्धंविधानवित् ॥ दत्त्वादानंचपात्रेभ्योनभूयोगार्थसाधयेत् ॥ ८० ॥
हरपापंचभोवीरतीर्थभागीरथीतेटे ॥ तत्रस्नात्वाश्वयंतीमहापापकुलान्यपि ॥८१॥ योनिष्पापेभ्यंरलिंगंतत्रपश्यतिमानवः ॥ निष्पापोजा नोदीरत
ल्लिगेक्षणस्त्वणात् ॥८२॥ दशार्थमेधतीर्थचततोपिप्रवरंमतम् ॥ दशानमभ्यमेधानांयत्रस्नात्वाफलंभवेत् ॥८३॥ ततोपिशुभदीरवदीतीर्थगन्तव्ये ॥
यत्रस्नातो नरोपुच्येदपिसंसारबंधनात् ॥ ८४ ॥ हिरण्याक्षेणदैत्येनबहुरोदेवताःपुरा ॥ बंदीकृतानिगडितास्तुष्टुजगद्बिकाम् ॥ ८५ ॥

॥ ७९ ॥ ८० ॥ हरपापंक्षारकुण्डम् ॥ तत्रस्नात्वास्थितस्येत्यर्थः ॥ तीर्थतंत्रां ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ बंदीदिवी ॥ ८४ ॥ बंदीनामानिर्वक्ति हिरण्येतिदा-याय ॥ निगडितल्लिहंरुखले

वृद्धश्च ॥ ८५ ॥ यद्यदा ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ब्रह्मतीर्थमिति ॥ पूर्वस्मात्प्रकृमात्तीर्थादुत्तरात्स्थायिकस्यमात्रमत्रकिसिति

ततोविश्वलीभूतैर्वदितायजगज्जनिः ॥ तदाप्रभृतिवदीतिगीयतेद्यापिमानवैः ॥ ८६ ॥ बंदितीर्थतुतत्रैवमहानिगडखंडनम् ॥ तत्रस्नातोविशुध्यत्सर्व
स्मात्कर्मपाशतः ॥ ८७ ॥ बंदितीर्थमहाश्रृंङ्काशिपुत्राविशांपते ॥ तत्रस्नातोरोयायाद्भिमुक्तिदेव्यनुग्रहात् ॥ ८८ ॥ ततोपिहिश्रेष्ठतरंग्यागमिति
विश्रुतम् ॥ प्रयागमाधवोयत्रसर्वयागफलप्रदः ॥ ८९ ॥ क्षोणिविराहतीर्थचततोपिशुभं परम् ॥ तत्रस्नातो नरो जातुतिर्यथोर्निनगच्छति ॥ ९० ॥
ततःकालेश्वरीश्वरीश्रेष्ठतरंपरम् ॥ कलिकालौनवाधेयत्रस्नातनरोत्तमम् ॥ ९१ ॥ अशोकतीर्थतत्रततोप्यतितरंगुभम् ॥ यत्रस्नातो नरो जातुनपते
च्योकसागरे ॥ ९२ ॥ ततोतिनिर्मलतरंगुक्रतीर्थदृगंज ॥ शुक्रद्वारनजायेतयत्रस्नातो नरोत्तमः ॥ ९३ ॥ ततोऽपिपुण्यदंराजन्वदानीतीर्थेषुत्तमम् ॥
यत्रस्नात्वाभवानाशौहृद्वन्नैवपुनर्भवेत् ॥ ९४ ॥ प्रभासतीर्थविल्यातंततोपिशुभं दंष्ट्रणम् ॥ सोमेश्वरस्यपुरतस्तत्रस्नातो नर्भयाश्च ॥ ९५ ॥ ततो
गरुडतीर्थचंसारविषनाशनम् ॥ गरुडेशंसमभ्यर्च्यतत्रस्नात्वा नशोचति ॥ ९६ ॥ ब्रह्मविद्यामवप्रोतितत्रस्नाने
नमानवः ॥ ९७ ॥ ततोषुद्धार्कतीर्थचविघ्नीर्थात्ततः परम् ॥ तत्राहुतो नरो यातिरविलोकं मुनिर्मलम् ॥ ९८ ॥ ततोऽसिंहतीर्थचमहाभयनिवारणम् ॥
कालादपिपुतस्तत्रस्नात्वापरिबिभेति च ॥ ९९ ॥ ततोपिपुण्यदंष्ट्रणतीर्थचित्रथेश्वरम् ॥ यत्रस्नात्वाचंद्रचाचित्रशुभं न पश्यति ॥ १०० ॥ इप्रतीर्थ
ततःपुण्यधर्मशपुरतःस्थितम् ॥ तत्रश्राद्धदिकंकृत्वापितृणामनुगोभवेत् ॥ १०१ ॥ विशालतीर्थविलं विशालफलदंततः ॥ तत्रस्नात्वा विशालसिंहद्वारमे
नजायते ॥ २ ॥ जरासंधेशतीर्थचजरासंधेशसन्निधौ ॥ संसारज्वरपीडाभिस्तत्रस्नातो नमुहति ॥ ३ ॥ ततोऽपिललितातीर्थमहासौभाग्यवर्धनम् ॥
स्नात्वाचिंत्वाल्लितानंदरिन्द्रेनदुःखभाक् ॥ ४ ॥ ततोऽगौतमीतीर्थचसर्वपापविशोधनम् ॥ स्नात्वापिंडान्चिन्वीयत्रशोचति नक्वाचित् ॥ ५ ॥
रंगो केशवतीर्थचतीर्थचागस्त्यसंज्ञकम् ॥ ततस्तुनामंदतीर्थततः आरुंधतयकम् ॥ वासिष्ठचतुर्त्ती
र्थमाकडैयमनुत्तमम् ॥ ७ ॥

ननुक्रमोपि ॥ अतएववक्ष्यति ॥ ज्ञेयान्येतामितीर्थान्पुण्यदान्पुत्रोत्तरामिति ॥ ९७ ॥ वृद्धार्कतीर्थमिति ॥ ब्रह्मार्कंतिपाठेब्रह्मह्राणोवृद्धहरीतवत्तत्रामोकोब्रह्मार्कंस्ततोपीप्रित्यर्थः ॥ ९८ ॥ ९९ ॥
पिपुशुभं न पश्यति तो न बिभेतीत्यर्थः ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥

८ ॥ ९ ॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ भूतायांचतुर्दशम् ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥

ज्ञेयान्येतानितीर्थानिपुण्यदान्युत्तरोत्तरम् ॥ सुरकर्तारिसंज्ञंचततस्तीर्थमनुत्तमम् ॥ ८ ॥ तत्रश्राद्धादिकरणान्नरोमुच्येतकिल्बिषैः ॥ ततोभगीर्यंती
श्रृंगारैरितिपुण्यदम् ॥ ९ ॥ तत्राल्पमण्डपिण्यच्छेद्यत्वरूपतप्यक्षयहितम् ॥ एतेभ्योपिहित्थिभ्योलिंगकोटित्रयादपि ॥ ११० ॥ वरिवीश्रालिंगमहाशुभ्रम्
विष्यति ॥ वीरतीर्थेनरःस्नात्वावीरेशंपरंपूज्य च ॥ ११ ॥ तीर्थेच्छेतेषुसर्वेषुस्नानतोभवतिनान्यथा ॥ यस्तुवीरेश्रलिंगंनक्तम्अर्चयिष्यति ॥ तेनत्रिको
टिसंख्यानिलिंगानीहार्चितानिवै ॥ १२ ॥ यस्तुकामयतेलक्ष्मीमुक्तिदामुक्तिदामपि ॥ तेनवीरेश्रलिंगंसेव्यमित्यतः ॥ १३ ॥ विषयेकंजागरणं
नरोवीरेशमर्चयन् ॥ भूतार्थैर्निवृत्तातिशरीरंपांचभौतिकम् ॥ १४ ॥ इंदलिंगंसदाश्चर्यसिद्धैःसंसिद्धकामुकैः ॥ ऐहिकामुष्मिकान्यस्यात्सर्वा
न्कामान्समर्थयेत् ॥ १५ ॥ पंचामृतेनस्नपनयःकरिष्यतिमानवः ॥ पलेपलेफलतस्यवीरेशेवटकोटिजम् ॥ १६ ॥ यदन्यत्रफलंलिंगोकोटिपुण्यत्र
दानतः ॥ तदेकैनेवपुण्येणवीरेशेनात्रसंशयः ॥ १७ ॥ एकामय्याहुतिदत्त्वावीरेशसमीपतः ॥ कोटिहोमफलंसम्यङ्मनात्रकार्योविचारणा ॥ १८ ॥
सिक्थेसिक्थेचनवेद्येकोटिसिक्थफलंभवेत् ॥ अत्यल्पमपिवीरेशेकृतमक्षयतांब्रजेत् ॥ १९ ॥ अय्येकंयोमहारुद्रंजेद्वीरेशसन्निधौ ॥ जापयेद्वापव
त्तस्यकोटिरुद्रफलंशुभ्रम् ॥ १२० ॥ त्रतोत्सर्गाद्वीरेशेयत्कृतंव्रतिभिर्नृभिः ॥ तत्कोटियुगसंख्याकंभवत्येवनसंशयः ॥ २१ ॥ कृताअष्टौनभरःशरीरे
नवीरेशराशतः ॥ अष्टकोटिनमस्कारफलंतस्यनसंशयः ॥ २२ ॥ सर्वासांपदंस्थानमिंदलिंगंभविष्यति ॥ वीरेश्रंनसंदेहेवीरेशेददानतः ॥ २३ ॥
ज्ञानसुरास्त्येतेषुसांतराकार्ख्यंममाज्ञया ॥ जीवतामेतत्सेव्यमेतल्लिंगंशुभार्थिभिः ॥ २४ ॥ एतच्छ्रुत्वापुनःप्राहवीरोमित्रजितःसुतः ॥ प्रगम्यदेवदेवशंप
रिपूणमनोरथः ॥ २५ ॥ तीर्थान्येतानिद्वेशयान्युक्तानिममश्रतः ॥ कृपयापुनरप्येवतदन्याननिवदममो ॥ २६ ॥ आदिकेशवमारभ्यतत्तीर्थंशुभगी
रथात् ॥ येषांश्रवणमात्रेणनिष्पापोजायतेनरः ॥ २७ ॥ इतिश्रुत्वामहेशानोमहीपतनयोदितम् ॥ पुनस्तीर्थानिगंगायांबकुंसमुपचक्रमे ॥ १२८ ॥
इतिश्रीस्कंदिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेवीरेश्रवार्थोवाचोनामत्र्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८३ ॥ ॥ एकंउदवाच ॥
आकर्णयशोनिगुरयथास्थानुरचीकरत् ॥ गंगावरणयोःपुण्यात्संभेदात्तीर्थभूमिकाम् ॥ १ ॥

॥ २७ ॥ १२८ ॥ इतिश्रीरा० का० त्र्यशीतितमोऽध्यायः ॥ ८३ ॥ अथाशीतितमोऽध्यायेचतुर्भिविकेच्छुभे ॥ वीरेश्रमंसंगेनतीर्थस्थानमुदीर्यते ॥ ६ ॥ आदिदेवतावमारभ्य

भारिथार्थिर्षयतानितीर्थानिकथयति ॥ आकर्णयति ॥ सेवेदात्तसंगमात् ॥ तीर्थप्रथमिकांतीर्थस्थानम् ॥ जातोवैश्वसम् ॥ १ ॥ निष्णाताःनितानांदाह ॥ २ ॥ पादोदकाख्यानकारणपाह ॥

संप्रभेत्त्रनिष्णातःसंगमेशंसमव्यर्च ॥ नरोनजातुजननीगर्भसंगमवाप्तुयात् ॥ २ ॥ तत्रपादोदकतीर्थयत्रवेनशाङ्गिणा ॥ आदोपादौशालितौतुमं
 कृतवागतेनयत् ॥ ३ ॥ विष्णुपादोदेकेतीर्थवारिकार्यकरोतियः ॥ व्यतीपातेननियतंभूयःसांसारिकीगतिः ॥४॥ कृतपादोदकज्ञानःकृतकेशप्रपूजनः ॥
 कृतसंसारवसतिःकाश्यामासीन्नरोत्तमः ॥ ५ ॥ काश्यासाधूमिद्विष्ट्याधेतद्गोपहृतिद्विजैः ॥ तत्रपुण्यार्जनंकृत्वाधेतद्गोपाधिभवेत् ॥ ६ ॥ ततःपादो
 दकतीर्थात्तीर्थशोभाधिःसङ्गकम् ॥ तत्रार्जितमहापुण्योवसेत्क्षीराब्धिगोधसि ॥ ७ ॥ क्षीरोद्वाहक्षिणेभागेतीर्थशाल्याख्यसुतमम् ॥ तत्रस्नानोभवेन्नूनं
 द्वाशंखादिनिघेःपतिः ॥ ८ ॥ अर्वाषिचशंखतीर्थद्वैचक्रतीर्थमनुत्तमम् ॥ संसारचक्रेनपतेत्ततीर्थजलमज्जनात् ॥ ९ ॥ गदतीर्थतद्व्येतुसंसारगदना
 शनम् ॥ तत्रश्राद्धादिकरणात्पथ्येह्वंगदाधरम् ॥ १० ॥ पद्माकृतपद्मतीर्थचतद्व्येपितृत्वतिकृत् ॥ तत्रस्नानादिकरणत्प्राप्तुयाद्वसंशयम् ॥ ११ ॥
 ततस्तीर्थमहालक्ष्यामहापुण्यफलप्रदम् ॥ तत्राभ्यर्च्यमहालक्ष्मीनिर्वाणकमलंभवेत् ॥ १२ ॥ ततोगारुत्मन्तीर्थसंसाररानाशनम् ॥ कृतोदककि
 श्रत्तत्रैकुंठेवसार्तिलेभेत् ॥ १३ ॥ ततो नारदतीर्थचब्रह्मविद्यैकारणम् ॥ तत्रस्नानेनसुकःस्थ्याहृद्व्यनारदकेशवम् ॥ १४ ॥ प्रह्लादतीर्थतद्वाभ्येमहाश
 म्निफलप्रदम् ॥ तत्रस्नानमात्रेणविष्णोःप्रियतरोभवेत् ॥ १५ ॥ अंबरीषंतस्तीर्थमहापातकनाशनम् ॥ तत्रैशुभकर्माणोजनानोगर्भभाजनम् ॥
 ॥ १६ ॥ आदित्यकेशवनामतद्व्येत्युत्तमम् ॥ कृताभिषेकस्तत्रापिलभेत्स्वर्गाभिषेचनम् ॥ १७ ॥ दत्तोत्रयस्यत्रास्तितीर्थैत्रेलोक्यपावनम् ॥
 योगसिद्धिलेभेतत्रस्नानमात्रेणभावतः ॥ १८ ॥ तद्व्येभार्गवंतीर्थमहाज्ञानसमर्पकम् ॥ तत्रस्नानविधौनेनभवेद्भार्गवलोकभाक् ॥ १९ ॥ ततो
 वामनतीर्थविष्णुसाम्निध्यहेतुकम् ॥ तत्रश्राद्धविधानेनसुव्यतेपितृजाहणात् ॥ २० ॥ ननारायणाख्यहिततस्तीर्थशुभप्रदम् ॥ तस्तीर्थमज्जनात्सु
 संगमर्वासःसुदुर्लभः ॥ २१ ॥

चक्रेति ॥ यद्यतः ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ गारुत्मंगारुहम् ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ भवतोभक्त्या ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥

स्नातस्यवातानाम् ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ सांख्ययोगोद्धानयोगः ॥ प्रसीदतिसम्यग्भवतीत्यर्थः ॥ ३० ॥ ३१ ॥

यद्भवारहतीर्थचततोदक्षिणतःशुभम् ॥ यत्रस्नातस्यवैपुंसांराजसूयफलंशुभम् ॥ २२ ॥ विदारनारसिंहाख्यतीर्थत्रास्तिपावनम् ॥ यत्रैकस्नानतो न श्ये
द्वंजनभशतार्जितम् ॥ २३ ॥ गोपीगोविंदतीर्थचततोवैष्णवलोकदम् ॥ यस्मिन्स्नानो नरोविद्वान्नाविद्याद्भवेदनम् ॥ २४ ॥ लक्ष्मीनृसिंहतीर्थचगोपी
गोविंददक्षिणे ॥ निर्वाणलक्ष्म्यायत्रयोत्रियतेतुनरोत्तमः ॥ २५ ॥ तदक्षिणार्थाकाष्ठ्याशेषतीर्थमनुत्तमम् ॥ महापापौषशेषोपिनतिष्टेद्वन्निमज्जनात् ॥
॥ २६ ॥ शंखमाधवतीर्थचतद्याम्यांदिशिचोत्तमम् ॥ ततीर्थसेवनाङ्गुणकुतःपापभयंमहत् ॥ २७ ॥ ततोपिपावनतर्तीर्थतक्ष्णसिद्धिदम् ॥ नीलश्री
वाख्यमत्तुलतत्स्नार्थासर्वदोशुचिः ॥ २८ ॥ तत्रोदालकतीर्थचसर्वाधौघविनाशनम् ॥ ददातिमहतीष्टुद्धिस्नानमात्रेणतद्गणम् ॥ २९ ॥ ततःसांख्या
ख्यतीर्थचसांख्येश्वरसमीपतः ॥ ततीर्थसेवनात्सुसांख्ययोगःप्रसीदति ॥ ३० ॥ स्वर्लोकाद्यत्रसंलीनःस्वयंदेवउमापतिः ॥ अतःस्वर्लो नतीर्थचस्वर्लो
नेश्वरसन्निधौ ॥ ३१ ॥ तत्रस्नानेनदानेनश्रद्धयाद्विजभोजनैः ॥ जपहोमार्चनैःपुंसामक्षयंसर्वमेवहि ॥ ३२ ॥ महिषासुरतीर्थचतत्समीपेतिपावनम् ॥
यत्रतत्वासदैत्यद्रोविजिग्येसकलान्पुरात् ॥ ३३ ॥ ततीर्थसेवकोद्यापिनारिभिःपरिभूयते ॥ नपातकैर्महद्विश्रुतिं चफलंलभेत् ॥ ३४ ॥ बाणतीर्थ
चतस्यारात्तसहस्रशुभप्रदम् ॥ तत्रस्नानो नरोभक्तिप्राप्तुयाच्छाभवास्थिराम् ॥ ३५ ॥ गोप्रतोरेश्वरं नामतदेयतीर्थमुत्तमम् ॥ अपुत्रोपितरेद्यत्रस्नानो
वैतरणसुखम् ॥ ३६ ॥ तीर्थहिरण्यगर्भाख्यंतद्यास्येसर्वपापहृत् ॥ तत्रस्नानोहिरण्येनसुख्येनकदाचन ॥ ३७ ॥ ततःअणवतीर्थचसर्वतीर्थोत्तमोत्तमम् ॥
जीवन्मुक्तोभवेत्तत्रस्नानमात्रेणमानवः ॥ ३८ ॥ ततःपिशंगिलातीर्थदर्शनादपिपापहृत् ॥ मुनेममाधिष्ठानैवतदगस्तेऽतिसिद्धिदम् ॥ ३९ ॥ स्नात्वा
पिशंगिलातीर्थेदत्त्वादानंकिंचन ॥ किंशोचित्कृतात्पापादन्यत्रापिसुतोयदि ॥ ४० ॥ योवैपिशंगिलातीर्थेस्नात्वामामर्चयिष्यति ॥ भविष्यतिसमे
मित्रंमित्रतेजःसमप्रमम् ॥ ४१ ॥ ततस्त्रैविष्टपीद्विष्टिनिर्मलीकृतपुष्कलम् ॥ तीर्थपिलिपिलाख्यैमनोमलविनाशनम् ॥ ४२ ॥

॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ वैतरणीयमहास्थानंदीपम् ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ मित्रतेजःसमप्रमसुखसदृशतेजःसम् ॥ ४१ ॥ त्रैविष्टपीद्विष्टिनिर्मली

कृतपुष्कलोचनदंशुद्धजातमवम् ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ऊर्जेकार्तिके ॥ नुत्पयेनाशय ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ मध्येकाशिकाशयमध्ये ॥

तत्रश्राद्धादिकरणहीनानथप्रतर्पणात् ॥ महतीश्रियमाप्नोतिमानवेतीनिश्चलाम् ॥ ४३ ॥ ततोनेगेश्वर्तथिमहाघपरिशोधनम् ॥ तत्तीर्थमज्जनदे
वमूर्ध्वैत्सर्वघसंशयः ॥ ४४ ॥ तदक्षिणेमहापुण्यकण्ठीदित्याख्यमुत्तमम् ॥ तीर्थत्रालुतोमत्स्योभास्करीश्रियमावेहत् ॥ ४५ ॥ ततोभैरवतीर्थचमहावौ
दक्षयदम् ॥ चतुर्थोदयकरंस्वर्विघ्ननिवारणम् ॥ ४६ ॥ भौमाष्ट्यांतत्रनःस्नात्वास्तथैतित्वृन् ॥ दृष्ट्वाभैरवकालकालचसंजयेत् ॥ ४७ ॥
तीर्थस्वर्गसिंहाख्यतीर्थान्नरवतःपुरः ॥ तत्रस्नातस्यवैपुसःकुतोवजनिंतमयम् ॥ ४८ ॥ मृकडस्यधुनेस्तोर्थद्वाम्यामतिनर्मलम् ॥ तत्रस्नाने
नमन्यानांपायभरणंक्षचित् ॥ ४९ ॥ ततःपंचनदाख्यैर्वसवतीर्थनिषेवितम् ॥ तीर्थयत्रनःस्नात्वा नसंसारीपुनर्भवेत् ॥ ५० ॥ ब्रह्मांडोद्वर्तोनिया
नितीर्थानिसर्वतः ॥ ऊर्जेयत्रसमायातिस्वाघौघपरिनुत्तये ॥ ५१ ॥ सर्वदायत्रसर्वाणिदशम्यादिदिनत्रयम् ॥ तिष्ठतीर्थवर्षाणिनिजनेमल्यहेतवे ॥
॥ ५२ ॥ शूरिशःसर्वतीर्थानिमध्येकाशिपदेपदे ॥ परंपांचनदकैश्चिन्महिमानापिकुत्रचित् ॥ ५३ ॥ अप्येककार्तिकस्याहस्तत्रैवसफलीकृतम् ॥
जपहोमार्चनादानैःश्रुतकृत्यास्तएवहि ॥ ५४ ॥ सर्वाण्यपिचतीर्थानियुगपत्तुलितान्यपि ॥ नाधिजमुःपंचनद्याःकलाया अपितुल्यताम् ॥ ५५ ॥
स्नात्वापांचनदेतीर्थेदृष्ट्वावैबिंदुमाधवम् ॥ नजातुजायेतेधीमाञ्जननीजठराजिरे ॥ ५६ ॥ ततोज्ञानद्वंदतीर्थजडानामपिजाडयहत् ॥ तत्रस्नानोनेरो
जातुज्ञानभ्रंशंचचापुयात् ॥ ५७ ॥ तत्रज्ञानद्वंदेस्नात्वादृष्ट्वाज्ञानभ्रंशः ॥ ज्ञानंतदधिगच्छेद्वैपुनोबाध्यतेपुनः ॥ ५८ ॥ ततोस्तिमंगलतीर्थं
सर्वाभंगलनाशनम् ॥ तत्रावगाहनंश्रुत्वाभेन्मंगलभाजनम् ॥ ५९ ॥ अमंगलानिभ्यधुर्भैरवमंगलानिच ॥ स्नात्वाभंगलेतीर्थेनमस्कृतेश्रुभंगलम् ॥
॥ ६० ॥ मधूखमालिनस्तोर्थतदभ्रमलनाशनम् ॥ तत्रालुतोमत्स्योभैरवमंगलानिच ॥ स्नात्वाभंगलेतीर्थेनमस्कृतेश्रुभंगलम् ॥ मखज
पुण्यमाप्नोतित्रस्नानोनेरोत्तमः ॥ ६२ ॥ तत्पार्थिविंदुतीर्थपरमज्ञानकारणम् ॥ तत्रश्राद्धादिकंश्रुत्वालभेसुकुतसुत्तमम् ॥ ६३ ॥ पिप्लाद
स्यचमुनेस्तोर्थतद्व्याम्यदिविस्थितम् ॥ स्नात्वाशनेदिनतत्रदृष्ट्वावैपुपण्णेश्रुम् ॥ ६४ ॥ पिपलंतत्रसेवित्वाअथयद्विस्मंत्रतः ॥ शनिपीडानलभेदुः
स्वप्नंचापिनाशयेत् ॥ ६५ ॥

कीश्वर्तीर्थोपिमाप्तः ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ जडानामज्ञानम् ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ अथयद्विस्मंत्रतइति ॥ अथत्येवोनिषद्वनपणे

वेषसतिष्कृता ॥ गोभाजहृत्किलासथस्तमथपूरुषमित्यादिमंत्रेणेत्यर्थः ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ऐश्वकाक्षमिक्षिवाकोदिम् ॥ ७० ॥ अर्घ्यवर्षवित्वा ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥

ततस्ताप्रवराहाख्यतीर्थचवातिपावनम् ॥ यत्रस्नानेनदानेनमज्जेदघसगरे ॥ ६६ ॥ तद्रेकालंगंगचकलिकल्मषनाशिनी ॥ तस्यांस्नात्वानरोगी
र्मास्तत्क्षणाग्निरिषोभवेत् ॥ ६७ ॥ इंद्रद्रुमंहातीर्थमिन्द्रद्रुमेश्वराग्रतः ॥ तोयकृत्यंतत्रकृत्वालोकमैन्द्रमवाप्नुयात् ॥ ६८ ॥ तत्स्तरामतीर्थचवीरारामेश्वराग्रतः ॥
ततीर्थस्नानमात्रेणवैष्णवलोकमाप्नुयात् ॥ ६९ ॥ ततःऐश्वकाक्षतीर्थसर्वाधौविनाशनम् ॥ तत्रस्नानेनपूतात्माजायतेमनुजोत्तमः ॥ ७० ॥ मरुत्तती
र्थतन्मतिमरुतेश्वरसन्निधौ ॥ तत्रस्नात्वातमर्च्यैश्वर्यमाप्नुयात् ॥ ७१ ॥ मैत्रारुणतीर्थचतःपातकनाशनम् ॥ तत्रपिण्डप्रदानेनपितृणांभवति
प्रियः ॥ ७२ ॥ ततोऽग्नितीर्थविमलमग्नीशपुरतोमहत् ॥ अग्निलोकमवान्नोतिततीर्थपरिमज्जनात् ॥ ७३ ॥ अंगरतीर्थतत्रैवअंगारेश्वरसन्निधौ ॥ तत्रां
गारचतुर्थ्यांस्तुस्नात्वानिष्पापतामियात् ॥ ७४ ॥ ततोवैकालितीर्थचकलेश्वरसन्निधौ ॥ स्नात्वातच्छिंगमभ्यर्च्यकलिकालान्निभ्यति ॥ ७५ ॥ चंद्रती
र्थचतत्रैवचंद्रेश्वरसमीपतः ॥ तत्रस्नात्वाच्यंचंद्रेशंचंद्रलोकमवाप्नुयात् ॥ ७६ ॥ तदयेवीरतीर्थचवीरेश्वरसमीपतः ॥ यदुक्तंप्राक्तवपुरस्तीर्थानामुत्तमं
परम् ॥ ७७ ॥ विभ्रेशतीर्थचतःसर्वविघ्नविघातकृत् ॥ जातुचित्रसंस्तानो न विभ्रैरभिभूयते ॥ ७८ ॥ हरिश्चंद्रस्यराजर्षेस्ततस्तीर्थमनुत्तमम् ॥ यत्र
स्नातो नरोजातुनसत्याच्यवतेक्काचित् ॥ ७९ ॥ हरिश्चंद्रस्यतीर्थतुयच्छ्रेयःसमुपाजितम् ॥ तदक्षयफलंवीरहृलोकंपरत्र ॥ ८० ॥ ततःपर्वततीर्थचपर्व
तेशसमीपतः ॥ सर्वपर्वफलंतस्यस्नात्वापर्वण्यपर्वणि ॥ ८१ ॥ कंबलाश्वतरंतीर्थतत्रसर्वविषापहम् ॥ तत्रस्नातोभवेन्मृत्योर्गीतविद्याविशारदः ॥ ८२ ॥
ततःसरस्वतंतीर्थसर्वविद्योपपादकम् ॥ तिष्ठेयुःपितरस्तत्रसहदेवर्षिमानवैः ॥ ८३ ॥ उमतीर्थतुत्रैवसर्वशक्तिसमन्वितम् ॥ औमयलोकप्राप्त्यैस्या
त्स्नानमात्रेणनिश्चितम् ॥ ८४ ॥ ततस्त्रिलोकीविल्यातांत्रिलोक्युद्धरणक्षमम् ॥ तीर्थश्रेष्ठतरंवीर्यदाख्यामणिकर्णिका ॥ ८५ ॥ चक्रपुष्करिणीती
र्थतदादौविष्णुनाकृतम् ॥ तदाख्याकर्णनादेवसर्वैःपापैःप्रमुच्यते ॥ ८६ ॥ स्वर्गोकसस्त्रिसध्व्यैवजपतिमणिकर्णिकाम् ॥ यन्नामग्रहणंपुंसंश्रियसंपरमा
यहि ॥ ८७ ॥ कैःश्रुतार्थैःस्मृतावीर्यैर्दृष्ट्यामणिकर्णिका ॥ तद्वक्त्रुनिलोकेकृत्कृत्यास्तएवहि ॥ ८८ ॥ त्रिलोकेजपंतीहमानवामणिकर्णिकाम् ॥
जपाभितानहंवीरत्रिकालंयुष्यकर्मणः ॥ ८९ ॥

॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ अषष्ठीच ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ यदाख्यायस्याख्यामणिकर्णिकान्तदित्यर्थः ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥

॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ महिष्ठुरायतीतिशेषः ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ आप्याआप्येत्यदिदेषफलमिति ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ इष्टेनमहायज्ञैःसहस्रशतदक्षिणैः ॥ पंचाक्षरीमहाविद्योयेनोक्तामणिकर्णिका ॥ ९० ॥ महादाननिदत्तानितेनैषण्यकर्मणा ॥ येनाहमर्चितोवीरसं
 प्राप्यमणिकर्णिकाम् ॥ ९१ ॥ मणिकर्ण्यबुभ्येनतर्पिताःप्रपितामहाः ॥ तेनश्राद्धनिदत्तानिगयायांभुपायसैः ॥ ९२ ॥ मणिकर्णीजलयेनसंपीते
 शुद्धबुद्धिना ॥ किंतस्यसोमपानैस्तैःपुनरावृत्तिलक्षणैः ॥ ९३ ॥ तेस्नाताःसर्वतीर्थेषुमहापर्वसुशूरिशः ॥ तथाचसर्वावभृथैर्यैःस्नातामणिकर्णिका ॥
 ॥ ९४ ॥ तैःसुराःपूजिताःसर्वैर्ब्रह्मविष्णुमुखामखैः ॥ यैःस्वर्णकुसुमैर्लक्ष्मिर्चितामणिकर्णिका ॥ ९५ ॥ अहोतेनोमयासार्धदशसंप्राप्यशंभवीम् ॥ अर्चितः
 प्रत्यह्येनपूजितामणिकर्णिका ॥ ९६ ॥ तर्पासितेतत्तानिशोर्णपणादिनाचिरम् ॥ सेविताश्रद्धयायेनश्रीमतीमणिकर्णिका ॥ ९७ ॥ दत्त्वादानानि
 भूरीणिमस्वानिद्वत्तुशूरिशः ॥ चिरंतत्त्वाप्यण्येषुस्वर्गैश्चर्यान्महापुनः ॥ ९८ ॥ विपुलेत्रमहीपृष्ठेपंचक्रोश्यांमनोहरा ॥ संश्रितामणिकर्णीयेस्तेयताश्चा
 निवर्तकाः ॥ ९९ ॥ दानानांचव्रतानांचक्रवृन्तंपसामपि ॥ इदमेवफलमन्येयदाप्यामणिकर्णिका ॥ १०० ॥ मोक्षलक्ष्मीरियंसाक्षाच्छ्रीमतीमणिक
 र्णिका ॥ प्रायोस्यामहिमानवैनेद्वयहमपिस्फुटम् ॥ १ ॥ अवाच्यमणिकर्ण्यश्रुतीर्थपात्रुपंतंपरम् ॥ तीर्थतुलद्वात्साख्यविक्षतीर्थमतःपरम् ॥ २ ॥
 सुक्तितीर्थततोस्यमविसुलभथोत्तमम् ॥ तीर्थचतारकंस्कादंडुदुस्तीर्थततोपिच ॥ ३ ॥ भवानेयमथैशानद्वानतीर्थमथोत्तमम् ॥ नंदीतीर्थविष्णुतीर्थती
 र्थपीतामहंततः ॥ ४ ॥ नाभितोर्थमिदंैवब्रह्मनालमतःपरम् ॥ ततोभागीरथतीर्थयत्तवायेपुराकथि ॥ ५ ॥ तीर्थान्युत्तरवाहिन्यांस्वर्धुन्यांकाशिसन्निधौ ॥
 संत्यनेकानिपुण्यानिमयोक्तान्यल्पशःपुनः ॥ ६ ॥ तत्रापिनितरांश्रुपंचतीर्थान्द्रुपगज ॥ यस्यांस्नात्वागरोभूयोगर्भवासंनसंस्मेत् ॥ ७ ॥ प्रथमंचा
 सिसंभेदतीर्थानंप्रवरंपरम् ॥ ततोदेशाश्वमेधाख्यंसर्वतीर्थनिषेवितम् ॥ ८ ॥ ततःपादेइकंतीर्थमादिकेशवसन्निधौ ॥ ततःपंचनदुण्यंस्नानमात्रादुद्यौ
 घहृत् ॥ ९ ॥ एतेषामपितीर्थानांचतुर्णामपिसत्तम ॥ पंचममणिकर्ण्यख्यंमनोवेषवशुद्धिदम् ॥ १० ॥ अहंस्नास्यत्रसतसुभयासहपर्वसु ॥ ब्रह्मणा
 विष्णुनासार्धसहैद्वादिपुरार्षिभिः ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ १३ ॥ सद्योजातवामदेवाघोरतदुखशानपंचसुखत्वात्पंचास्थोविश्वेदेवः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ कामेशकामेशोख्यानम् ॥ १७ ॥ इतिश्रीरामांकाशी०टी०चतुर्दशो
वित्तमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ पंचाशीतित्तमोऽध्यायेदुर्वासोऽखरपूर्वकम् ॥ श्रीमत्कामेश्वरोत्पात्तैर्वर्णयतेतिमनोहरा ॥ १ ॥ कामेश्वरोत्पात्तैर्वर्णयतेतिमनोहरा ॥ १ ॥

अतएवात्रगीयतगाथेयंश्रुतिसंमता ॥ नागलोककृतावसैःस्वर्गोकोभिश्चसंततम् ॥ १२ ॥ सत्यंसत्यंपुनःसत्यंसत्यपूर्वमिदं वचः ॥ मणिकर्णसंमती
र्थनास्तिब्रह्मांडगोलके ॥ १३ ॥ पंचतीर्थानःस्नात्वानंदेषांचभौतिकम् ॥ गृह्णातिजातुचित्काश्यांपंचस्थोवाथजयते ॥ १४ ॥ इतिइत्यावरान्देवो
वीरस्यांतद्वेहरः ॥ सचवीरोपिवीरेशंप्राच्यप्रातःसमीहितम् ॥ १५ ॥ स्कंदउवाच ॥ तीर्थाध्यायिमंपुण्यमगस्तेयोनिशामयेत् ॥ तस्यांघ
संक्षययादपिजन्मशतजितम् ॥ १६ ॥ इतिवीरेश्वराख्यान्तीर्थाख्यानप्रसंगतः ॥ कथितंतेपुरागस्तेकामेशं कथयाम्यतः ॥ १७ ॥ इतिश्रीस्कं
देमहापुराणकारशीतिसाहस्र्यासंहितार्याचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेवीरेश्वराख्यानंमचतुरशीतित्तमोऽध्यायः ॥ ८४ ॥ ॥ ८४ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥
जगज्जनन्याःपार्वत्याःपुरोगस्तेपुरारिणा ॥ यथाख्यायिकथापुण्यातथतेकथयाम्यहम् ॥ १ ॥ पुरामहीमिमांसवसिसमुद्राद्रिकाननाम् ॥ ससरित्कां
सार्णवांचसप्राप्तपुरपत्तनाम् ॥ २ ॥ परिश्रम्यमहातेजामहामर्षोमहातपाः ॥ दुर्वासःसंपरिप्रातःशंभोरानंदकाननम् ॥ ३ ॥ विलोकयन्क्रोडमखिलं
बहुप्रासादमंडितम् ॥ बहुकुंडतडागंचशंभोस्तोषमुपागतम् ॥ ४ ॥ पदेपदेसुनीनांचजितकालमहाभियाम् ॥ दृष्ट्वेजानिरम्याणिदुर्वासविस्मितोभवत् ॥
॥ ५ ॥ सर्वकुसुमान्शुशान्सुच्छयस्निग्धपल्लवान् ॥ सफलान्मुलतांछिष्टान्दृष्ट्वाप्रतीमगान्धुनिः ॥ ६ ॥ दुर्वासश्चातिहृष्टोभृष्ट्वापाशुपतोत्तमम् ॥
भूतिभूषितसर्वांगभट्टजटितमौलिकान् ॥ ७ ॥ कौपीनमात्रवसन्स्मरारिध्यानतत्परात् ॥ कशीकृतमहालबून्हुडुकारजितंबुदत् ॥ ८ ॥ करं
दुर्दंडनीयप्राप्तमात्रप्रग्रहन् ॥ क्वचिद्विदंनोदृष्ट्वानिःसंगाग्निष्पाग्रहान् ॥ ९ ॥ कालादपिनिरतंकान्चिन्वेशशरणंगतान् ॥ क्वचिद्वेदहरस्यज्ञाना
वात्यश्रहचारिणः ॥ १० ॥ नित्यंभागीरथीस्नानपरिपिगलमूर्धजान् ॥ विलोक्यकाश्यादुर्वासब्राह्मणान्मुद्रेतराम् ॥ ११ ॥

॥ २ ॥ महामर्षोऽसहनशीलोमहाक्रोधइतिवा ॥ ३ ॥ ४ ॥ उज्जानिपणशालः ॥ ५ ॥ ६ ॥ जटजटितमौलिकान्जटदव्याप्तमस्तकान् ॥ ७ ॥ कशीति ॥ कशीकृताःकशेशृता
अलब्धोविभूतिप्राप्ताणिर्यैस्तान् ॥ हुडुत्कारजितंबुदन्हुडुत्काराशब्दैर्जितमघस्यनानित्यर्थः ॥ पुडुदित्कवित् ॥ उडुदित्यत्र ॥ ८ ॥ करंडोदेवाधारपात्रम् ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥

षुष्णुणायेगुगोमहिषादिषु ॥ सुगोष्णारण्येषुहीरणादिषु ॥ तिर्यक्षुपादिषु ॥ हृदिदृष्टता ॥ १२ ॥ व्युष्टिः निर्यक्षुस्थानम् ॥ १३ ॥ १४ ॥ शुभावायतिरुचकालिनफलप्रसक्तः ॥ १५ ॥ नागभूः
 पातालम् ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ अर्माषिणोऽसहिष्णवः ॥ २४ ॥ कृयाक्रायेन ॥ २५ ॥ तदुयधेवंशूस्तापसाः दुर्वासप्रसूतयः, कथतहितान्येतेपासि
 पशुश्वपिचयाष्टुमिग्वपिचयाद्युतिः ॥ तिर्यक्षपिचयाद्वृष्टिः काश्यानाम्नसामुद्रम् ॥ १२ ॥ इदमुश्रेयसोव्युष्टिः कामेषुत्रिविष्टे ॥ यत्रत्येव्यपि
 द्वियक्षुपरमानंदवर्धिनी ॥ १३ ॥ वरमेतेपिपरशवआनंदवनचारिणः ॥ सदानंदः पुनर्देवानंदनवनवाश्रिताः ॥ १४ ॥ वरंकाशीपुरीवासींस्लच्छोपिहि
 शुभायतिः ॥ नान्यत्रत्येदीक्षितोपिसहिमुत्तरेभाजनम् ॥ १५ ॥ वैश्वेश्वरीपुरीचैषायथामेचितहारिणी ॥ सर्वापिनतथाक्षोणीनस्वर्गोन्नवनगभूः ॥ १६ ॥
 स्थैर्यबंधनक्रापिभ्रमतोमेमनोगतिः ॥ सर्वस्मिन्नपिभ्रमगयथास्थैर्यमगादिह ॥ १७ ॥ रम्यापुरीभवेदेषब्रह्मांडादविलदपि ॥ परिशुत्येतदुर्वासांश्च
 तोवृषिसवापह ॥ १८ ॥ तप्यमानोपिहितपः सुचिरं समहतापाः ॥ यदानापफलकिंचिच्चुकोपवतदभृशम् ॥ १९ ॥ धिक्चमंतापसंदुष्टांयक्चमेदुःखं
 तपः ॥ धिक्चक्षेत्रमिदंशंभोःसर्वेषांचप्रतारकम् ॥ २० ॥ यथानसुकिरत्रस्यात्कस्यापिकरवैतथा ॥ इतिशुभुयदेष्टुक्तः सजहासतदारिभः ॥ २१ ॥ तत्र
 लिंगमभूदेकंस्वयंतं प्रहसितेश्वरम् ॥ तच्छिगदर्शनादुसामानंदः स्यात्यदेपदे ॥ २२ ॥ उवाचविस्मयाविष्टोमनस्येवमहेशिता ॥ इदंशोऽयस्तपस्विच्योनभो
 स्त्विदुपुनः ॥ २३ ॥ यत्रैवहितपस्यतियत्रैवविहिताश्रमाः ॥ लब्धप्रतिष्ठायत्रैवतत्रैवमार्षिणोद्विजाः ॥ २४ ॥ मनाद्विचिततमात्रंतुचेष्टभतेनतापसाः ॥
 कुधातैर्वैजीयतेहारिण्यात्तपसांश्रियः ॥ २५ ॥ तथापितापसामान्याः स्वश्रेयोवृद्धिंक्षिभिः ॥ अक्रोधनाः क्रोधनावाकार्चितहितपस्विनाम् ॥ २६ ॥
 इतियानमहेशानोमनस्येवविचितयेत् ॥ तावत्तत्क्रोधजवह्निर्व्यानशेषव्यासमंडलम् ॥ २७ ॥ तत्क्रोधानलधूमोवैव्यापितंयन्नभोगणम् ॥ तद्विहितभो
 द्वापिनीलिमानंमहरत् ॥ २८ ॥ ततो गणाः परिशुब्धाः प्रलयार्णवनिरिवत् ॥ आः किमेतत्किमेतदेषाषणाणाः परस्परम् ॥ २९ ॥ गर्जतस्तजयंतश्चभ्रो
 ब्रतायुधयाणयः ॥ प्रमथाः परितस्थुस्तेपरितोघामशोभवम् ॥ ३० ॥ कोयमः कोथकालः कोमृत्युः कस्तथांतकः ॥ कोवाविधाताकेलेवाः कुब्जेष्वस्मालुक्
 परः ॥ ३१ ॥ अग्निपिबामोजलवच्चूर्णिकुर्मोखिलांग्निरीन् ॥ सतापिचार्णवांस्तृणंकरवाममरुथलीम् ॥ ३२ ॥ पातालंचानयामोर्ध्वमधोर्ध्वमेथा
 दिवम् ॥ एकमेवहिवाद्यासंगंगंकरवामहे ॥ ३३ ॥

स्तोत्रायामः खंडनयामः ॥ आस्फाल्यामोदेयक्षेप्यामः ॥ अन्योन्यपरस्परम् ॥ तालवद्यैकेनतोलनतालांतद्वृत्तिप्रसवेतेनाप्यन्यच्छददियर्थः ॥ ३४ ॥ अग्रामहति ॥ यद्यपिवाराणसीसुनमभये
 नभवतिथापिप्रतीत्यभिप्रायेणदुस्तुक्तिभित्तिथेयम् ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ शकलीकृत्यसंडशकृत्य ॥ प्रलयानलेदुर्वासःकोषवह्निम् ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ अंगिरिदिरितीदंतत्वमपरम् ॥ ४१ ॥
 ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

ब्रह्मांडमंडमथस्फोट्यामः क्षणेनहि ॥ आस्फाल्यामोवान्योन्यं कालं मृत्तुचुचतालवत् ॥ ३४ ॥ अग्रामोवाथमुवनं कुवावाराणसीपुरीम् ॥ यत्रशुक्लामव
 त्येवमृतमत्रेणजंतवः ॥ ३५ ॥ कुतोऽयंधूमसंभारोज्ज्वलावलयः कुतस्त्वमृत् ॥ कोवाप्तुज्यंज्यंरुद्रंनोविद्यान्मदमोहितः ॥ ३६ ॥ इतिपारिषदाः शंभोर्म
 हाभयभयप्रदाः ॥ जल्पंतः कल्पयामासुः प्राकारंगननस्पृशम् ॥ ३७ ॥ शकलीकृत्यबहुरः शिलावत्प्रलयानलम् ॥ नंदीचनंदिपेणश्चसोमनंदीमहोदरः ॥
 ॥ ३८ ॥ महाहनुमर्हावीमहाकालोजितांतकः ॥ मृत्युप्रकंपनोभीमोघटाकणोमहाजलः ॥ ३९ ॥ क्षोभणोद्वावणोजुंभंपंचास्यः पंचलोचनः ॥ द्विष्टिप
 क्षिश्शिराः सोमः पंचहस्तोदशाननः ॥ ४० ॥ चंडोऽंगिरिदिरिस्तुंडीप्रचंडस्तांडवप्रियः ॥ पिचंडिलः स्थूलशिराः स्थूलकेशोगभस्तिमान् ॥ ४१ ॥ क्षेपकः
 क्षेमधन्वाचवीरभद्राणप्रियः ॥ चंडपाणिः शूलपाणिः पाशपाणिः कुशोदरः ॥ ४२ ॥ दीर्घवीवाथपिगाक्षः पिंगलः पिंगमूर्धजः ॥ बहुनेत्रंलंबकर्णः सप्तः
 पर्वतविग्रहः ॥ ४३ ॥ गोकर्णो गजकर्णश्चकोकिलाल्योगजाननः ॥ अहवैनेगमेयश्चविकटास्योद्दहासकः ॥ ४४ ॥ सीरपाणिः शिवारावोवैणिकोवैष्णवाः ॥
 दुराघर्षोऽसहश्चगजनीरिपुतर्जनः ॥ ४५ ॥ इत्यादयोगणेशानाः शतकोटिदुरासदाः ॥ काश्यानिवारयामासुरिप्रभंजर्णगतिषु ॥ ४६ ॥ शुभ्र-पुत्रे
 बुवीरेषुचकंपुसुवनत्रयम् ॥ दुर्वाससश्चकोपाग्निज्ज्वालाभिव्याकुलकृतम् ॥ ४७ ॥ तदाविविशतुः काश्यासूर्याचंद्रमसावपि ॥ नगणैरुद्धातुज्ञौतरेजः
 शमितप्रभौ ॥ ४८ ॥ निवायप्रमथानीकमतिक्षुब्धसुमाधवः ॥ मदेशवह्निदुर्नारानसूयेयष्वै ॥ ४९ ॥ अथोदुर्वाससोऽल्लगादाविरासीस्थूपानिधिः ॥
 महतेजोमयः शंभुमुनिशापापुरीमवन् ॥ ५० ॥ माभूच्छपोसुनेः काश्यानिवाणप्रतिबंधकः ॥ इत्यनुक्रोशतोदेवस्तस्यप्रत्यक्षतांगतः ॥ ५१ ॥ उवाचचप्र
 सन्नोस्मि महाक्रोधघनतापस ॥ वरयस्व वरः कस्तेमया देयो विशंक्तिः ॥ ५२ ॥ ततो विलज्जितोगस्यशापो घतकरोसुनिः ॥ अपराद्धं बहुभयक्रोधो धीमतेडु
 र्धिया ॥ ५३ ॥ उवाचचेतिबहुराधिडं मां क्रोधवशंगतम् ॥ त्रैलोक्याभयदांकाशीशंभुमुद्यतचेतसम् ॥ ५४ ॥

अविद्यावित्यतथाह ॥ नगणैरिति ॥ नभकृतातुज्ञौथपिपुक्कृतातुज्ञौ ॥ तत्रहेतुस्तत्तेजइति ॥ स्वतेजसानिष्पौष्टद्वृत्तकरुणयाकृतातुज्ञाविलयर्थः ॥ ४८ ॥ आलुसुंज्यः अलुसयायाः पुनरुत्थयः ॥
 ॥ ४९ ॥ अक्तरक्षन् ॥ ५० ॥ अनुक्रोशतोदेयातः ॥ ५१ ॥ अविशंक्तिः विशंकारहितः सन् ॥ पाठान्तरे क्रियाविशेषणम् ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ उवाचचेतिचकारस्यप्राथम्यकरणसंबन्धः ॥

नेकेलमपाद्भित्पुलाचिच्छिमाभित्तिचोवाचेत्यर्थः ॥ बहुहाइत्यस्योभयस्रसंबन्धः ॥ ५४ ॥ त्रैलोक्याभयद्वलमेवाह दुःखाणेत्रेयादिना ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ल०ममुच्छ०हर्षः ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ लौकिकानिभोक्तोनिवास्यति ॥ श्रुतीतिरिति ॥ ६६ ॥ भाविमविष्यति ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ मृदुकुडानांकुःखावनीयतंत्राह ॥

दुःखाणर्विनिमग्नानांयातायातेतिखेदिनाम् ॥ कर्मपाशितकठानांकार्थ्यकामुक्तिसाधनम् ॥ ५५ ॥ सर्वेषांजंतुजातानांजनन्यैकैककाशिका ॥ महाश्रुतस्तन्यद्वानेत्रीचपरमंपदम् ॥ ५६ ॥ जनन्यासहनोकाशीलभेदुपभित्तिक्वचित् ॥ धारयेज्जननीगर्भैकाशीगर्भाद्भिमेोचयेत् ॥ ५७ ॥ एवंभूतांतुयःकाशीमन्योपिहिरापिष्यति ॥ तस्यैवशापोभविताननुकाश्याःकथचन ॥ ५८ ॥ इतिदुर्वासोवाक्यंश्रुत्वावहिल्लोचनः ॥ अतिवितुषितोजातःकाशीस्तवनलब्धसुत् ॥ ५९ ॥ यःकाशीस्तौतिमेवावीयःकाशीहृदिधारयेत् ॥ तेनतंतपस्तीव्रिनेषंक्रतुकुटिभिः ॥ ६० ॥ जिह्वेवतैयस्यकाशीत्यक्षयुग्मकम् ॥ नतस्यगर्भवासःस्यात्क्वोचिदेवमुभेयसः ॥ ६१ ॥ योमंत्रजपतिप्रातःकाशीवणद्वयात्मकम् ॥ सुतुलोकद्वयंजिवालोकातिव्रजेतपदम् ॥ ६२ ॥ आनुसूयेयतेज्ञानकांशरिस्तवनपुण्यतः ॥ यथेदानींसमुन्यन्नंतथानतपसःपुरा ॥ ६३ ॥ मुनेनेप्रियस्तद्वद्देशितोममपूजकः ॥ यादृक्प्रियतरःसत्यंकाशीस्तवनलालसः ॥ ६४ ॥ तादृशतुष्टिर्नैमदानेस्तादृशतुष्टिर्नैमलैः ॥ नतुष्टिस्तपसतादृश्यादृशिकाशिसंस्तवैः ॥ ६५ ॥ आनंदकाननयेनस्तुतमेतत्सुचेतसा ॥ तेनहंसंस्तुतःसम्यक्सर्वैःश्रुतैः ॥ ६६ ॥ तवकामाःसमुद्राःस्युरानुसूयेयतापस ॥ ज्ञानंतेपरमंभाविमोहाविनाशनम् ॥ ६७ ॥ अपरंचवृंद्वाहिकिंदतव्यंतवानघ ॥ त्वाहशाएवसुनयःखावनीयायतःसताम् ॥ ६८ ॥ यस्यास्त्येवहिंसामर्थ्यतपसःकुद्वयतीहसः ॥ कुपितोप्यसमर्थस्तुकिंकरतांक्षीणवृतिवत् ॥ ६९ ॥ इतिश्रुत्वापरिष्टुत्यदुर्वासाःकृत्पिवाससम् ॥ वंचयार्थयामासपरिहृष्टतद्गृहः ॥ ७० ॥ ॥ दुर्वासोडवाच ॥ ॥ देवदेवजगन्नाथकरुणाकरंकर ॥ महापराधविध्वंसिन्नयकारेस्मरांतक ॥ ७१ ॥ मृत्युंजयोन्नभूतेशमृडनीशत्रिलोचन ॥ यद्विप्रसन्नोभेनाथयदिदेयोवरोमम ॥ ७२ ॥ तदिदंकासदनामलिंगमस्त्वहृजते ॥ इदंचपल्लभेन्नकामकुंडास्यमस्तुवै ॥ ७३ ॥ ॥ देवदेवडवाच ॥ ॥ एवमस्तुमहातेजोमुनेपरमकोपन ॥ यत्वयास्थापितलिंगंदुर्वासैश्चरसंज्ञितम् ॥ ७४ ॥ तदेवकामकृष्णकामेश्वरमिहास्त्विति ॥ यःप्रदोषेन्नयोदृश्यांशनिवासससृजि ॥ ७५ ॥ संज्ञास्यतिनरोधीमान्कामकुंडेत्वंदास्पदे ॥ त्वत्स्थापितंचकामेशंलिंगंद्रष्टयतिमानवः ॥ ७६ ॥

यस्यास्तीति ॥ कर्त्तारिस्थितिक्षीणवृत्तिकर यथादृग्द्विःकुद्वोषिकिमपिकुदुनशकोत्तिद्वदित्यर्थः ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥

पाप्मानपापनि ॥७१॥७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतार्थाकाशीखंडटीकायांपंचाशीतिल्लोमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ ॥७१॥ ॥ षडशीतित्तमेध्यायेनानाश्रयप्रदेष्टुणाम् ॥
 विश्वकर्मेधरोत्पत्तिर्वैबहुपुण्यदा ॥ १ ॥ विश्वकर्मेधरोत्पत्तिर्वृच्छति ॥ विश्वकर्मेधरमिति ॥ १ ॥ २ ॥ निपुणःसर्वकर्मास्वितिसिद्धवत्कृत्योक्तम् ॥ किंचित्कलुननानामितिविश्वमाणविरो
 सैवकामकृतादोषाद्यार्मानापस्यतियातनाम् ॥ बहवोपिहिपाप्मानोबहुभिर्जन्मभिःकृताः ॥ ७७ ॥ कामतीर्थबुसंज्ञानाद्यास्यतिविलयक्षणत् ॥ कामाः
 समृद्धिमाप्स्यंतिकोमेश्वरनिषेवणात् ॥ ७८ ॥ इतिदत्त्वावरज्जसुस्तुल्लिङ्गेलयमायौ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ तल्लिगारधनत्कामाःप्राप्तादुर्वससा
 भृशम् ॥ ७९ ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनकाश्याकामेश्वरःसदा ॥ पूजनीयःप्रयत्नेनमहाकामाभिलाषुकैः ॥ ८० ॥ कामकुण्डकृतज्ञानैर्यहपातकश्यातये ॥ इदं
 कामेश्वराख्यानंयःपठिष्यतिपुण्यवान् ॥ यःश्रोष्यतिचमेधवीतिनिष्पापौभविष्यतः ॥ ८१ ॥ इतिश्रीस्कंदिमहापुराणएकशतिसाहस्र्यांसाहित्यायां
 चतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेदुविसोवरप्रदानंमपंचाशीतित्तमोऽध्यायः ॥ ८५ ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ विश्वकर्मेधरलिंगंयत्कारश्याप्रथितपुम् ॥
 तस्यलिंगस्यकथयदेवदेवसमुद्भवम् ॥ १ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ शृणुदेविप्रक्ष्यामिकथापातकनाशिनीम् ॥ विश्वकर्मेशंलिंगंयत्कारश्याप्रथितपुम् ॥
 हरम् ॥ २ ॥ विश्वकर्माभवत्पूर्वब्रह्मणस्त्वपरतनुः ॥ त्वष्टुःप्रजापतेःपुत्रोनिपुणःसर्वकर्मसु ॥ ३ ॥ कृतोपनयनःसोथबालोऽगुरुकुलेवसन् ॥ चकारुर्गुरुश्रुपा
 भिक्षाब्रह्मतभोजनः ॥ ४ ॥ एकदातद्गुरुःप्राह्मावृत्कालेसमागते ॥ कुरुदंजमदर्थत्वंयथाप्रावृण्वनबाधते ॥ ५ ॥ यत्कदाचिन्नभज्येतनपुरातनताव्रजेत् ॥
 गुरुपत्न्यात्वभिहितोस्त्वाम्शुकुरुकुचुकम् ॥ ६ ॥ ममांगयार्थंनगोण्डनंलथंचप्रयत्नतः ॥ विनैववाससाचारुवालकलंचसदोऽब्जलम् ॥ ७ ॥ गुरुश्रुत्रेणचज्ञाता
 ममार्थपादुकेकुरु ॥ यदाहृदस्यमेपादौनपंकःसंस्पृशेत्काचित् ॥ ८ ॥ चर्मादिवंधानिमुक्तेयावतोमसुखप्रदे ॥ यार्थांचसंचेवार्स्थलभूमिबिबुदुतम् ॥
 ॥ ९ ॥ गुरुकन्यापितंम्राहत्वाद्भूमेश्वरणोचिते ॥ भूषणेस्वेनहस्तेनकुरुकांचननिर्मिते ॥ १० ॥ कुमारीक्रीडनीयानिकौतुकानिचदेहिमे ॥ दंतितंदमयान्ये
 वस्वहस्तराचितानिच ॥ ११ ॥ गृहोपकरणंद्रव्यमुसलोलूखलादिकम् ॥ तथाघटयमेधाविन्यथाशुट्यतिनक्काचित् ॥ १२ ॥ अक्षालितान्यपियथानित्यं
 पीठानिसत्तम ॥ उज्वलानिभवंत्येवस्थालिकाश्चतथाकुरु ॥ १३ ॥ मूपकर्मण्यपिचमंप्रशाधित्वहृदंनदन ॥ यथांगुल्योनदहंतैपाकःस्यत्त्रयथाशुभः ॥
 ॥ १४ ॥ एकस्तंभमयगेहेमकदाशिविनिर्मितम् ॥ तथाकुरुवंत्वाश्रयेत्रेच्छतत्रधारये ॥ १५ ॥ येसहाध्यायिनोप्यस्यवयोज्येष्ट्याश्चतेपिहि ॥ सर्वेसर्व
 समीहोत्कर्मतत्कृतमेवहि ॥ १६ ॥

कौतुका
 घात् ॥ ३ ॥ ४ ॥ उदज्जपणंशालाम् ॥ ५ ॥ कंचुकर्मभूतौ ॥ ७ ॥ पादौकर्मभूतौ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ क्रीडनीयानिक्रीडासाधनानि ॥ कौतुका
 निकौतुकजनकानि ॥ ११ ॥ घटयवैश्यस्तंपदयेत्यर्थः ॥ १२ ॥ स्थालिकाःपाकपात्राणि ॥ १३ ॥ प्रशाधिशिक्षय ॥ १४ ॥ कंचुश्रम ॥ १५ ॥ नन्वन्येपिशिशिष्याःसंतितान्निहायामसेव

किमिति नियुच्यते ब्राह्म ॥ यद्वति ॥ समीहितोऽंति ॥ तच्छ्रुत्वाऽहूतम् ॥ तत्कर्मतेजान्तोत्यर्थः ॥ १६ ॥ कथमेतत्कामिष्यामीति चिन्ता ॥ अकरुणेशोपाङ्ग्यंनरकाञ्चताभ्यामर्दितः पीडितः ॥ १७ ॥ तन्बहुमाह ॥ किंचिद्विती ॥ १८ ॥ चिन्ताभये विवृणोति ॥ किं करोमीति ॥ मेबुद्धेः साहाय्यमित्यन्वयः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ अद्यो नरकम् ॥ २४ ॥ तद्दत्त्वात्प्रायुवादीनां

कथं तिसप्रतिज्ञायसर्वेषां पुतोद्विजे ॥ मध्येवनप्राविशन्नमहाचिन्ताभयादितः ॥ १७ ॥ किंचित्कतुनजानातिप्रतिज्ञातंचतेनवै ॥ सर्वेषांपुतःसर्वकरिव्याप्ती
रिति श्रितम् ॥ १८ ॥ किं करोमिक्वामच्छामिकोमसहाय्यमप्येत ॥ बुद्धेरपिनस्थस्यशरणं क्वजामिच ॥ १९ ॥ अंगीकृत्यगुरोर्विक्यं गुरुपत्न्यागुरोः
शिरोः ॥ योनिष्पादयेन्मूढःसभवेन्नियनरः ॥ २० ॥ गुरुश्रुण्वणार्थमैकोहिब्रह्मचारिणाम् ॥ अनिष्पाद्यतुद्वाक्यं कथं मे निष्कृतिर्भवेत् ॥ २१ ॥
गुरुणां विक्यकरणत्सर्वेष्वमनोरथाः ॥ सिद्धयंतीतरथानैवतस्मात्कार्थहितद्वचः ॥ २२ ॥ कथं तद्वचसः सिद्धिप्राप्त्याम्यत्रवनेस्थितः ॥ कश्चभेन्नसहायी
स्याद्विष्णुणा दुर्बलस्यै ॥ २३ ॥ आस्तां गुरुकरुणार्थोऽन्यथापिलघोरपि ॥ ओमित्युक्तानकु रतेकायसोथत्रजत्यवः ॥ २४ ॥ कथमेतानिकर्माणि क
रिष्येऽज्ञोऽसहायवान् ॥ अंगीकृतानितद्रीत्यानमस्तेभिवितव्यते ॥ २५ ॥ यावदित्यचितयतिसत्त्वाष्टौवनमध्यगः ॥ तावत्तदैवसंप्रासस्तैनेकोऽदर्शिता
पसः ॥ २६ ॥ अथनत्वास्तंतप्राहवनेदंष्टपस्विनम् ॥ कोभवांन्मानसभेयानितरासुखयहो ॥ २७ ॥ त्वहर्निनेमेगात्रं चिन्तासंतापतापितम् ॥ हिमानी
गाहनेन वशीतलं भवतिक्षणम् ॥ २८ ॥ किंत्वैभप्राक्तनं कर्मप्रातंतापसरूपपृक् ॥ अथक्करुणावार्धिरविधृतः शिवो भवान् ॥ २९ ॥ योसिसोसिनमस्तु
भ्यमुपदेशेन गुंश्चमाम् ॥ गुरुक्तं गुरुपत्न्युक्तं गुरुपत्योक्तमेवच ॥ ३० ॥ कथं कर्तुमर्हत्कः कर्मतत्र दिशाद्भुतम् ॥ कुरुमेतुद्धिसाहाय्यं निजनेवं धुतांगतः ॥
॥ ३१ ॥ इत्युक्तस्तेन सवनेतापसो ब्रह्मचारिणा ॥ कारुण्यपूर्णहृदयैथोक्तमुपदिष्टवान् ॥ ३२ ॥ यथात्वेन संप्रष्टो बुद्धिसंशयच्छति ॥ सयाति
नरं कर्षोरयावदाधृतसंक्षमम् ॥ ३३ ॥ तापसउवाच ॥ ॥ ब्रह्मचारिः शृणु ब्रूया किमद्भुतं तं तं विदम् ॥ विश्वेशुग्रहाद्रह्राप्य भवत्याष्टिकोविदः ॥ ३४ ॥
यद्विचत्वाष्टसंज्ञं काश्यामारथिष्यसि ॥ ततस्ते विश्वकर्मैति नामसत्यं भविष्यति ॥ ३५ ॥ विश्वेशुग्रहाकाश्यामभिलाषानदुर्लभाः ॥ सुलभेदुर्ल
भौवैयव्यत्रमाशस्तुत्यजाम् ॥ ३६ ॥

शापमैत्येत्यर्थः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ हिमानी हिमसंहतिः ॥ २८ ॥ वितर्कयति ॥ किंत्वमिति ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ सत्यं वार्यकम् ॥ ३४ ॥ अनुग्रहात्कृपातः ॥

किमिति नियुच्यते ब्राह्म ॥ यद्वति ॥ समीहितोऽंति ॥ तच्छ्रुत्वाऽहूतम् ॥ तत्कर्मतेजान्तोत्यर्थः ॥ १६ ॥ कथमेतत्कामिष्यामीति चिन्ता ॥ अकरणेशोपाङ्ग्यंनरकाञ्चताभ्यामर्दितः पीडितः ॥ १७ ॥ तन्बहुमाह ॥ किंचिद्विती ॥ १८ ॥ चिन्ताभये विद्युगोति ॥ किं करोमीति ॥ मेबुद्धेः साहाय्यमित्यन्वयः ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ अद्यो नरकम् ॥ २४ ॥ तद्दत्त्वात्प्रायुवादीनां

कथं तिसप्रतिज्ञायसर्वेषां पुतोद्विजे ॥ मध्येवनप्राविशन्नमहाचिन्ताभयादितः ॥ १७ ॥ किंचित्कतुनजानातिप्रतिज्ञातंचतेनवै ॥ सर्वेषांपुतःसर्वकरिव्याप्सो
रिति श्रितम् ॥ १८ ॥ किं करोमिक्वामच्छामिकोमसहाय्यमप्येत ॥ बुद्धेरपिनस्थस्यशरणं क्वजामिच ॥ १९ ॥ अंगीकृत्यगुरोर्विक्यं गुरुपत्न्यागुरोः
शिरोः ॥ योनिष्पादयेन्मूढःस भवेन्नियन्तः ॥ २० ॥ गुरुश्रुण्वणार्थमैकोहिब्रह्मचारिणाम् ॥ अनिष्पाद्यतुद्वाक्यं कथं मे निष्कृतिर्भवेत् ॥ २१ ॥
गुरुणां विक्यकरणत्सर्वेष्वमनोरथाः ॥ सिद्धयंतीतरथानैवतस्मात्कार्पाहितद्वचः ॥ २२ ॥ कथं तद्वचसः सिद्धिप्राप्त्याम्यत्रवनेस्थितः ॥ कश्चभेन्नसहायी
स्याद्विष्णुणा दुर्बलस्यै ॥ २३ ॥ आस्तां गुरुकथादूर्योऽन्वय्यापिलघोरपि ॥ ओमित्युबानकु रतेकायसोथत्रजत्यवः ॥ २४ ॥ कथमेतानिकर्माणि क
रिष्येऽज्ञोऽसहायवान् ॥ अंगीकृतानितद्रीत्यानमस्तेभिवितव्यते ॥ २५ ॥ यावदित्यचितयतिसत्त्वाष्टौवनमध्यगः ॥ तावत्तदैवसंप्रासस्तैनेकोऽदर्शिता
पसः ॥ २६ ॥ अथनत्वास्तंतप्राहवनेदंष्टपस्विनम् ॥ कोभवांन्मानसभेयानितरासुखयहो ॥ २७ ॥ त्वहर्निनेमेगात्रं चिन्तासंतापतापितम् ॥ हिमानी
गाहनेन वशीतलं भवतिक्षणम् ॥ २८ ॥ किंत्वैभप्राक्तनं कर्मप्रातंतापसरूपभृक् ॥ अथक्करुणावार्धिरविभूतः शिवो भवान् ॥ २९ ॥ योसिसोसिनमस्तु
भ्यमुपदेशेन गुंश्चमाम् ॥ गुरुक्तं गुरुपत्न्युक्तं गुरुपत्योक्तमेवच ॥ ३० ॥ कथं कर्तुमर्हत्कः कर्मतत्र दिशाद्भुतम् ॥ कुरुमेतुद्धिसाहाय्यं निजनेवंधुतांगतः ॥
॥ ३१ ॥ इत्युक्तस्तेन सवनेतापसो ब्रह्मचारिणा ॥ कारुण्यपूर्णहृदयैथोक्तमुपदिष्टवान् ॥ ३२ ॥ यथात्वेन संप्रष्टो बुद्धिसंशयच्छति ॥ सयाति
नरं कर्षेरयावदाभूतसंक्षमम् ॥ ३३ ॥ तापसउवाच ॥ ॥ ब्रह्मचारिऽगृन्त्रया किमद्भुतं तं तं विदम् ॥ विश्वेशुग्रहाद्रह्नाप्यभवत्प्राष्टिकोविदः ॥ ३४ ॥
यद्विचत्वाष्टसंज्ञं काश्यामारथिष्यसि ॥ ततस्ते विश्वकर्मैति नामसत्यं भविष्यति ॥ ३५ ॥ विश्वेशुग्रहाकाश्यामभिलाषानदुर्लभाः ॥ सुलभेदुर्ल
भौवैयद्यत्रमाशस्तुत्यजाम् ॥ ३६ ॥

शापमैत्येत्यर्थः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ हिमानी हिमसंहतिः ॥ २८ ॥ वितर्कयति ॥ किंत्वमिति ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ सत्यं वार्यकम् ॥ ३४ ॥ अनुग्रहात्कृपातः ॥

तिनिवृत्तम् ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ सर्वाभिनन्दनस्यैवकृपासमंभार्यासंभवापि ॥ नागधिहत्यादि ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ हेतुंताहा ॥ अथवेति ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ शुभशोचिं
 सेवितम् ॥ ६६ ॥ समर्थसमर्थात्त्वा ॥ समर्थोविपद्येयार्थः ॥ ६७ ॥ अर्तसमुत्सम् ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ नेपथ्यप्रमलकारणम् ॥
 मुनेर्विक्रान्तेयैवस्वयंवरमोपदेशम् ॥ क्राहंतत्रनेवालक्षिताकुलितमानसः ॥ कृतापसःसयोमविमृषणदिश्येहचानयत् ॥ ५८ ॥ खलेयमस्यत्र्यक्षस्य
 श्रुयभक्तस्यकुत्रचित् ॥ नदुलेभतरंकिंचिद्दोहाहंकारिशिका ॥ ५९ ॥ नाराधितोमयाशंभुःश्रुक्तनेजग्न्यनिकचित् ॥ शरीरिवातुमानेनज्ञातमेतदसं
 शयम् ॥ ६० ॥ अस्मिज्जन्मनिबालवात्रचैवाराधितःस्फुटम् ॥ प्रत्यक्षमेवमेधतकुतुतोनुग्रहार्थमपि ॥ ६१ ॥ आज्ञांतगुरुभक्तिमेहेतुःशंभुप्रसादने ॥
 व्येहदुगृहीतोस्मिन्विश्वेरोनकपालुना ॥ ६२ ॥ अथवाकारणपक्षरूपश्चस्त्वितरदेववत् ॥ रंकमप्यनुद्गातिकेवलंकारणकृपा ॥ ६३ ॥ यद्दिनामप्यनु
 क्रोशःकथंतापससंगतिः ॥ तद्रूपेणस्वयंशंभुगनिनायेहमांशुवम् ॥ ६४ ॥ नदाननिनयैवज्ञानतयासिवातिच ॥ शंभोःप्रसादेद्वैतनिकारणंतत्कृपैवहि ॥
 ॥ ६५ ॥ द्यामपितदकुुर्यदसौविश्वेश्वरःपराम् ॥ यदाश्रुत्युक्तमध्वानंसद्भिःशुण्णनसंत्यजेत् ॥ ६६ ॥ अनुकोशंसमर्थैतिसत्ताष्टूःशंभवंशुचिः ॥
 संस्थाप्यलिगमीशस्याराधयत्स्वस्थमानसः ॥ ६७ ॥ आनीयुष्यसंभारमातंक्काननान्द्रु ॥ स्नात्वाभ्यर्चयतीशानंकंदमूलफलशरानः ॥ ६८ ॥
 इत्थंत्वष्टृतज्ञस्यलिंगाराधनेचेतसः ॥ त्रिहायनात्प्रसन्नोभूतस्येशःकरुणानिधिः ॥ ६९ ॥ तस्मादेवहिलिंगात्प्रार्थुभूयभवोऽब्रवीत् ॥ वंवरये
 त्वाष्ट्रदभक्तयानयात्वं ॥ ७० ॥ प्रसन्नोस्मिभृशंबालुदुर्वृथकृतचेतसः ॥ गुरुणागुरुपत्न्याचगुर्वपत्यद्वयेनच ॥ ७१ ॥ यथार्थितं तथाकतुंतेसामर्थ्यं
 भविष्यति ॥ ७२ ॥ अन्यान्वरंश्चतेद्वान्वाष्ट्रदृष्टत्त्वंचया ॥ तालभृणुष्यमहाभागलिंगास्यास्याद्दुतश्रियः ॥ ७३ ॥ त्वंभुवर्णादियातुनादाहणां
 दृषदामपि ॥ मणीनामपित्नानापुष्पाणामपिवाससाम् ॥ ७४ ॥ कर्पूरादिगुधीनांद्रव्याणामप्यपामपि ॥ कंदमूलफलानां चद्रव्याणामपिचत्त्वाम् ॥
 ॥ ७५ ॥ सर्वेषांस्तुजातानिं कुंकुमप्रवेत्स्यसि ॥ यस्यस्यरुचिर्यत्रसद्बदवालादिषु ॥ ७६ ॥ तस्यतस्येहदुष्टैवत्वंथाकतुंभवेत्स्यसि ॥ सर्वेने
 पथ्यरचनाःसर्वाःसूपस्यसंस्कृतीः ॥ ७७ ॥ सर्वाणिशिल्पिकाणिताौर्यत्रिकमथापिच ॥ सर्वज्ञास्यसि कुतुंबद्वितीयइवपद्मभूः ॥ ७८ ॥ नानाविधानियं
 त्राणिनानुधुविधानकम् ॥ जलाशयानारंचनाःसुदुर्गरचनास्तथा ॥ ७९ ॥ तादृक्तुपुरावैत्सियाहडनन्योऽधिधास्यति ॥ कलाजातंहिसर्वत्वम
 वयास्यसिमेवरात् ॥ ८० ॥ सर्वैर्द्रजालिकीविद्यात्वदधीनाभाविष्यति ॥ सर्वकर्मसुशैल्यसत्सुद्विवरिष्टताम् ॥ ८१ ॥ सर्वेषां चमनेषुतिं त्वंज्ञास्य
 सिवराणाम् ॥ किंबहूनेनयत्स्वर्गयत्पातालेयद्वज ॥ ८२ ॥ अतिलोकोत्तरं कर्मतत्सर्वेत्स्यासिस्वयम् ॥ ८३ ॥

॥ ७७ ॥ तौर्यत्रिकं नृथगीत्तादिभ्यम् ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ वेत्सिज्ञास्यसि ॥ पुराणप्रमतः ॥ यंत्राणिवाद्यविकीषान् ॥ कलाजातेशैवंतंत्रोक्तचतुःषष्टिलक्षणम् ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ अतिलोकोत्तरं

मलौकिकलोकत्रयातीतमितियावत् ॥ ८३ ॥ विस्वकर्मनामानिर्विकि ॥ विस्वेषामिति ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ विकाशिकोविशिष्टकाशीसंबन्धि ॥ ८६ ॥ सरूपपाददर्पणः ममरूपतत्रादिभिर्वेतीत्यर्थः ॥ ८७ ॥ स्वच्छोनिर्मलः सुकुरोदर्पणः ॥ ममनेत्रत्रयस्येति सामानाधिकरण्यात् ॥ ८८ ॥ मां हित्वा मत्तोऽभेददर्शने ततयपिसर्वपात्रां हित्वा यः क्लृप्तमन्यसूर्यगणेशादिपूजयेत् ॥ ८९ ॥ तत्तस्मात् ॥ तस्मादित्यनेनापेक्षितं हेतुमाह ॥ द्रुहिणेति ॥ नसमर्च्येत्यत इति शेषः ॥ ९० ॥ ९१ ॥ श्राणितं दत्तम् ॥ ९२ ॥ सद्वृद्धिभाजनं ब्रह्मज्ञानपात्रम् ॥ ९३ ॥ मया कृत्वा विनिर्माणपिपायाविशेषेण निर्व्याण

विशेषां विश्वकर्माणिविश्वेषु बुवनेषु च ॥ यतो ज्ञानस्य सितनाम विश्वकर्म तितेऽनघ ॥ ८४ ॥ अपरः क्रोरो देयस्तत्प्रार्थया श्रवो ॥ तवा देयं न भेकिं चि
 छिं गार्चन रतस्य हि ॥ ८५ ॥ अन्यत्रापि हि यो लिंगं समर्चयति स मतिः ॥ तस्यापि वा छिन्द्यं किं पुनर्यो विकि शिकम् ॥ ८६ ॥ येन काश्यां स मर्चयति च
 न काश्यां प्रतिष्ठितम् ॥ येन काश्यां स्तुतं लिंगं समरूपपाददर्पणः ॥ ८७ ॥ तत्त्वं स्वच्छो सिमुकुरो ममनेत्रत्रयस्य हि ॥ काश्यां लिंगार्चनात्वाद्द्वारं वरय बुव्रत
 ॥ ८८ ॥ काश्यां यो राजधान्यां मे हित्वा मामन्यमर्चयेत् ॥ स वराको लपधीं शुष्टुऽल्पतुष्टिमुक्तिवर्जितः ॥ ८९ ॥ तदानंदं वेने ह्यत्र समर्च्यै ह्युत्तुभिः ॥
 द्रुहिणोऽपि द्रुचंद्रै र्हान्योनसमर्चयति ॥ ९० ॥ यथानंदं वनं प्राप्य त्वं मामर्चयति तवानसि ॥ तथान्येषु पुण्यकर्मणामभ्यर्च्यै वामिताः ॥ ९१ ॥ अनु
 श्राद्धोऽसि नितरांतो वरय दुर्लभम् ॥ श्राणितं तद्वै हित्वं वदमाचिरयस्वभोः ॥ ९२ ॥ विश्वकर्मो वाच ॥ इदं त्स्थापितं लिंगं मया ज्ञेनापिशंकर ॥
 तं छिगमन्ये च्याराध्यं संतु स द्रुद्धिभाजनम् ॥ ९३ ॥ अन्यच्च नाथ प्रार्थ्यांसि तच्च विश्राणयिष्यसि ॥ मया विनिर्मापयितास्व प्रासादं कदम्बवान् ॥ ९४ ॥
 देवदेव उवाच ॥ एवमस्तु यदुक्ते तव लिंगसमर्चकाः ॥ स द्रुद्धिभाजनवैस्युः स्युश्च निर्वर्णदीक्षिताः ॥ ९५ ॥ यदा वराजा भविता दिवो दासो विधेर्व
 रात् ॥ तदा भवचनात्तात्प्रासादं मे विधास्यति ॥ ९६ ॥ नवीकृत्य पुनः काशीं निर्विघातेन भूभुजा ॥ गणेशमाययारज्यात्पारिनिर्विण्णचेतसा ॥ ९७ ॥
 विष्णोः सदुपदेशाच्च मामेव शरणगतः ॥ निर्वर्णलक्ष्मीः श्राते हित्वा राज्याश्रयंचलम् ॥ ९८ ॥ विश्वकर्मन्त्रजगुरोः शासनययतस्व च ॥ गुरुभक्ति कृतो
 यस्मान्मद्रक्तानात्र संशयः ॥ ९९ ॥ ये गुरुंचावमन्यंते ते त्वमान्या मया पायहो ॥ तस्माद्गुरुपदिष्टं हिं कुरशिश्यसमीहितम् ॥ १०० ॥ तत आगत्य मे
 पार्थय विनिर्वर्ण मेष्यसि ॥ तावत्स्थास्यसि शुद्धात्मा देवानां हितमाचरन् ॥ १ ॥ तवात्र लिंगे स तं त्स्थास्याम्यह मभीष्टदः ॥ अस्य लिंगस्य भक्तानां
 निर्वर्णश्रीरदूरतः ॥ २ ॥ अंगारेशादुदीच्यं ये त्वं छिं गस्य समर्चकाः ॥ तेषां मनोरथावाप्तिर्भविष्यति पदे पदे ॥ ३ ॥

कर्ता ॥ अत्रासताधिक्याच्छेदो भेदा इच्छां वस्तु वाक्त्रदोषः ॥ तथा च श्रुतिः ॥ नवा एकेनाक्षरेणाप्यच्छेदो भवति न द्वाभ्यामिति ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ विद्यास्यति भवति निविशेषः ॥ अथवा भिन्नानां स एव
 विधास्यति ॥ ९६ ॥ निर्विघातं तत्पि शिवात्मासा ॥ ९७ ॥ प्राप्ताते वराहो तिस्रः ॥ ९८ ॥ गुरुभक्ति कृतो गुरुमक्ति कृतोः ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ ११० ॥ ११ ॥ अर्द्धश्रावणोवासाहृष्यतेऽकत्रत्रिक्षेपः ॥ वाषिष्ठाविकेतुनरितिक्वचित् ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ स्वयोनोनाध्यात्मयोगेन ॥
सयोगेनेतिथोऽसिस्वार्थः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ भूतमाभोजयुजांङ्जसेदजोङ्गिज्जलक्षणभूतसमुदयः ॥ २१ ॥ त्यक्तावर्मातिर्येनसत्यकर्मरतिश्चेतोहितासादश्रित्यतोऽद
इत्युक्तांतर्द्धेदेवस्त्वष्ट्रोपिपुरुमासवान् ॥ गुणोःसमीहितंभूरिविधायसग्रहान्यथै ॥ १४ ॥ गृहेपिमातापितरौसंतोष्यनिजकर्मणा ॥ तदुक्ताज्ञांसमाधायपुनः
कर्शंसमायथौ ॥ ५ ॥ स्वर्लिगाराधनासक्तोनाद्यापित्वद्वन्दनः ॥ कार्शोत्यजतिमेधावीसर्वदेवाप्रयंचन् ॥ ६ ॥ ईश्वरउवाच ॥ ॥ पृष्ट्वा
नियानिर्लिगानित्ययादेविगिरिद्वजे ॥ काशीमुक्तौसमर्थानिनात्युक्तानिमयातव ॥ ७ ॥ लिगामोकारसंज्ञचतथादेवत्रिविष्टपम् ॥ महादेवःकृत्तिवासारत्ने
शश्र्वद्वयज्ञकः ॥ ८ ॥ केदारश्चापिधर्मेशस्तथावीरश्चराभिधः ॥ कामेशविधकर्मशौमणिकर्णेश्रस्तथा ॥ ९ ॥ ममाच्यमविमुक्ताख्यततोदेविममा
ख्यकम् ॥ विश्वनाथेतिविश्वसिन्मन्त्रार्थितंविश्वसौख्यदम् ॥ १० ॥ अविमुक्तंसमासाद्येनविश्वेश्वरोचितः ॥ नतस्यास्तिपुनर्जनमकरपकोऽश्रितेष्पि
॥ ११ ॥ अष्टौमासान्विहारःस्याद्यतीनांसंयतात्मनाम् ॥ एकत्रचतुरोमासानन्दंनावासइष्यते ॥ १२ ॥ अविमुक्तेप्रविष्टानांविहारोनेवयुज्यते ॥ मोक्षो
प्यंसंशयश्चत्रस्मात्याज्यानकाशिका ॥ १३ ॥ आनंदकाननहिवानान्यदृच्छेत्तपोवनम् ॥ तपोयोगश्चमोक्षश्चयतोत्रैवमदश्रयात् ॥ १४ ॥
कृपयासर्वजंतून्क्षेत्रमेतन्मयाकृतम् ॥ अवश्यमेवसिद्धयतिक्षेत्रेस्मिन्सिद्धिकाक्षिणः ॥ १५ ॥ अतीतवर्तमानंचज्ञानतोऽज्ञानतःकृतम् ॥ यदेनस्तच्छय
यायादानंदवनवीक्षणात् ॥ १६ ॥ अत्युग्रैश्चतपोभिर्यन्महादानमहाद्वैतैः ॥ नियमैश्चयमैःसम्यक्स्वयोगेनमहाभैः ॥ १७ ॥ वेदांशान्नाभ्यसने
सर्वोपनिषदाश्रयात् ॥ एभिर्वैयंद्वाप्येतत्काश्याहैलयाप्यते ॥ १८ ॥ कर्मसूत्रेणबद्धवैश्राय्येतादेवहि ॥ यावद्वैश्वेश्वरैश्चाग्निममनेवतुन्यजः ॥ १९ ॥
काश्यांस्वलीलयादेवित्यर्थयोनिरुषामपि ॥ ददामिचिततत्स्थानंयत्रयतिनयाज्ञिकाः ॥ १२० ॥ भूतयामोऽविलोच्यत्रमुक्तिक्षेत्रेकृतलयः ॥ काले
ननिधंयतांयात्सर्वपरमंगतिम् ॥ २१ ॥ विषयासक्तचित्तोपित्यक्तधर्मैस्त्वपि ॥ कालेनोऽज्जितदेहोऽननसंसारंपुनर्विशेत् ॥ २२ ॥ प्रयागे
यत्फलंदेविमाधेवेषसिम्जनात् ॥ तत्फलंकोटियुगितंवारणस्याक्षणेक्षणे ॥ २३ ॥ अर्यक्षेत्रस्यमहिमाकोपिवाचासगोचरः ॥ उद्देशमात्रमाख्या
यिमयातेप्रीतिकाभ्यथा ॥ २४ ॥ चतुर्दशानांलिगानांश्रुत्वाख्यानानिसत्तमः ॥ चतुर्दशमुखोकेषुपुजांप्राप्त्यत्यदुत्तमाम् ॥ १२५ ॥ इतिश्रीस्कंदे
महापुराणेश्काशीतिसाहस्र्यांसांहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेविश्वकर्मेश्प्रभुर्भावीनामषडशीतितमोऽध्यायः ॥ ८६ ॥

पिशाचभोगानंतरमित्यर्थः ॥ चतुर्वर्गमतिरितिक्वचित् ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ १२५ ॥ ॥ इतिश्रीभागानंदकृतयांकाशीखंडटीकायांषडशीतितमोऽध्यायः ॥ ८६ ॥ ॥ ४४ ॥ ॥

सप्तशतीत्वमेध्यायेदक्षेशोत्पत्तिस्मिद्ये ॥ सर्वार्द्धविशुलस्तावहक्षयज्ञो निरूप्यते ॥ १ ॥ दक्षेशादीन्यानिलगानितन्महिमानं च प्रमुक्तमवदन्धीतिमाक्करोति सर्वज्ञेत्यादिना ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥
 प्रष्टव्यमर्थमाह ॥ स्वदेति ॥ हेस्वदशोकारादीन्यानिचतुर्दशालिगानितान्युक्तानिहृदानीदक्षेश्यादीन्यान्यशौलिंगानिअथोतस्तत्प्रभावंचसमाचक्षेत्थं ॥ यद्वा दक्षेश्वरादीनिप्रान्यष्टौ
 लिगानियानीहचपूर्वमुक्तानिअष्टेशादीनिचतुर्दशअशेषतःओकारादिसौत्रैश्यादिचतुर्दशद्वयमध्येपियान्युक्तानितानित्यभावंचसमाचक्षेवति ॥ ४ ॥ संशयमाह ॥ योदक्षहति ॥ ५ ॥

॥ अगस्त्यउवाच ॥ सर्वज्ञसूनोषड्भुक्सर्वार्थकुशलप्रभो ॥ प्रादुर्भावंनिश्वस्यैर्षालिगानांमुक्तिदयिनाम् ॥ १ ॥ नितरांपरितृतोस्मिसुखंपीत्वेव
 निर्जरः ॥ ओंकारप्रमुखैर्लिगैरिदमानंदकाननम् ॥ २ ॥ आनंदमज्जनयदपिपापजुषामिह ॥ परानंदमहंभ्रातःश्रुत्वेतच्छिगकीर्तनम् ॥ ३ ॥ जीवन्मुक्तइवासं
 हिक्षेत्रत्त्वश्रुतेरहम् ॥ स्कंददक्षेश्वरादीनिलिगानीहचतुर्दश ॥ यान्युक्तानिसमाचक्षेवतत्प्रभावमशरोपतः ॥ ४ ॥ योदक्षोर्गहयायासामध्येदेवसर्वाभिसुम् ॥
 सकर्थांलिगमीशस्यप्रत्यस्थापयदद्भुतम् ॥ ५ ॥ इतिश्रुत्वाशीखिरथःकुंभयोनेरुदीरितम् ॥ सूतसंकथयामासदक्षेश्वरसमुद्भवम् ॥ ६ ॥ ॥ एकदइवाच ॥
 आकर्णयमुनेवचिमिर्कथं कल्मषहारीणीम् ॥ पुरश्चणकामोसौदक्षःकार्शंसमाययौ ॥ ७ ॥ छागवक्रोविरूपास्योदधीचिपरीधिककृतः ॥ प्रायश्चित्तवि
 धानार्थंमूर्षुपदिष्टःस्वयंयुवा ॥ ८ ॥ एकदादेवदेवस्यसेवार्थंशिशिमौलिनः ॥ कैलासभगमाद्भिष्णुःगङ्गयोनिरुस्कृतः ॥ ९ ॥ इन्द्राहयोलोकपालाविश्वेदे
 वामरुद्राणाः ॥ आदित्यावसवोरुद्राःसाध्याविद्याधरोरगाः ॥ १० ॥ ऋषयोऽसरसोयक्षागंधर्वाःसिद्धचारणाः ॥ तैर्नतोदेवदेवेशःपरिहृष्टतद्वरहैः ॥ ११ ॥
 स्तुतश्चानानस्तुतिभिःशंभुनापिकृतादराः ॥ विविशुश्चासनत्रेण्यंतन्मुखसक्तहृष्टयः ॥ १२ ॥ अथतेषूपविष्टेषुशंभुनाविष्टश्रवाः ॥ कृतहस्तपरिस्पर्श
 मानःपृष्टोमहादरम् ॥ १३ ॥ श्रीवत्सलंछिनहैदेत्यवंशदवानल ॥ कञ्चित्पालयितुंशक्तिस्त्रिलोकीमस्यकुंडिता ॥ १४ ॥ वितिजानदनुजानुद्यान्क
 ञ्चिच्छ्यासिरांगणे ॥ अपिकुद्धान्महीदिवान्माभिमप्रतिमन्यसे ॥ १५ ॥ बाधयारहितागावःकञ्चित्संतिमहीतले ॥ क्षियःसंतिहिसुथीकाःपतिव्रतप
 रायणाः ॥ १६ ॥ विधियज्ञाःप्रवर्ततेष्टयिष्यांबहुदक्षिणाः ॥ निराबाधंतपःकञ्चिदस्तिशशत्तपस्विनाम् ॥ १७ ॥ निष्प्रत्यूहंपठंत्येवसांगान्वेदान्द्रिजो
 त्तमाः ॥ महीपालाःप्रजाःकञ्चित्पातित्वमिक्केशव ॥ १८ ॥ स्वेषुस्वेषुचधर्मेषुकञ्चिद्र्णश्रमास्तथा ॥ निष्ठावंतोहिनिर्घातिप्रहृष्टेद्विभानसाः ॥ १९ ॥

इतिश्रुत्वेतित्यासवाक्यम् ॥ ६ ॥ कथायाउपोद्घातमाह पुरश्चरणेतिसार्धेन ॥ ७ ॥ ८ ॥ कथामेवाह ॥ एकदेति ॥ ९ ॥ इन्द्रादयोप्यगमन् ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ कृतोहस्तपरिस्पर्शोनिमानः
 पूजायत्यसः ॥ १३ ॥ कञ्चित्किम् ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥

ब्राह्मदेव्यवर्तनब्राह्मणसंवीरिता ॥ २० ॥ २१ ॥ प्रशासितालपति ॥ दोषोहताएदंडस्तैः पालितारहिताः ॥ २२ ॥ २३ ॥ सौधसुधयाववलिनंप्रसादम् ॥ २४ ॥ २५ ॥ क्रोधरयेण
क्रोधसेनांषाद्यज्ञानंपर्यसः ॥ २६ ॥ उक्तिमेवाह ॥ अतीवर्गितोजातह्यारभ्यप्रमथय्यत्प्रयात्नेनभयंन ॥ तत्रैकसमधिषिपति अतीवित्सायैचदशभिः ॥ अधिसंप्रभृद्युक्तापिस्सस्य
भारतीश्रीविक्षनाथस्तौति ॥ तत्रैकसस्यप्रसंगात्मनोऽद्वितीयत्वसमर्पणार्थसंबन्धमासंबन्धिनिप्रमाणभावेनाह ॥ कस्यचिदिति ॥ तदुक्तंस्वरूपकरणप्रपत्त्यादैः ॥ अहमेकोनमेकश्चाहम
न्यसकस्यवित् ॥ नतपश्चामियत्याहंबनपश्यामिप्रभमेति ॥ २७ ॥ किंनब्दस्यप्रयोगसर्वत्रकाहानर्थयैज्ञेयः ॥ अविषादीतिच्छेदः ॥ विषादरहितः ॥ सच्चिदानंदस्वरूपत्वात् ॥ वृषाहनः

धूर्जटिः परिपृच्छयेतिहृष्टकुठनायकम् ॥ ब्रह्माणचापिप्रच्छब्राह्मतेजःसमेधते ॥ २० ॥ सत्यमस्वलितंकाच्चिदस्तित्रैलोक्यमंडये ॥ तीर्थविरोधोनका
पिकेनचिक्वियतेविधे ॥ २१ ॥ इंद्रादयःसुराःकाच्चित्स्वेषुस्वपुरेष्वहो ॥ राज्यंप्रशासितस्वस्थाःकृष्णदेर्दंडपालिताः ॥ २२ ॥ प्रत्येकंपरिपृच्छयेशः
सर्वानित्यंकृतादरात् ॥ पृष्ट्वागमनकार्यंचतेषांकृत्यामनोरथान् ॥ २३ ॥ विससर्जाथतात्सर्वान्देवःसौधंसमाविशत् ॥ गतव्यथचदेवेषुस्वस्वधिष्ये
बुद्धवत् ॥ २४ ॥ मध्यमार्गसंचितोभूहृक्षःसत्याःपितातदा ॥ अन्येदेवसमानंसमानंप्रापनचाधिकम् ॥ २५ ॥ अतीवशुब्धचित्तोभून्मंदराघाततोऽ
ब्धिवत् ॥ उवाचचमनस्येतन्महाक्रोधस्यांधहृक् ॥ २६ ॥ अतीवर्गितोजातःसतीमिप्राप्यकन्यकाम् ॥ कस्यचिन्नाप्यसौप्रयोनकोस्यापिकाचिबुनः
॥ २७ ॥ किंबंश्यस्त्वेषकिंगोत्रःकिंदेशीयःकिमात्मकः ॥ किंवृत्तिःकिंसमाचारोविषादीवृषवाहनः ॥ २८ ॥ नप्रायशस्तपस्व्येषकृतपःकृत्स्नधार
णम् ॥ नशुभेष्पुण्यसौश्रमशाननिलयोयतः ॥ २९ ॥ असौनब्रह्मचारिस्त्याकृतपाणिग्रहस्थितिः ॥ वानप्रस्थयंकृतश्रिसिद्धैश्वर्यमदभाति ॥ ३० ॥
नब्राह्मणोभवत्येषयतोवेदेनेत्यमुम् ॥ शस्त्रास्त्रधारणात्प्रायःक्षत्रियःस्यान्नसोव्ययम् ॥ ३१ ॥ क्षतासंत्राणनात्संत्रातृत्वास्मिन्नल्यप्रिये ॥ वैश्वे
पिनभवेदेषसदानिर्धनचेष्टनः ॥ ३२ ॥

वृषसूतोविष्णुर्हंस्यस्यसः ॥ सर्वैकत्वात् ॥ २८ ॥ तदुक्तंभागवते ॥ कृतमः निवृत्ताधिकारत्वात् ॥ काह्यधारणमक्षरारत्वात्तद्विद्यवित्याच्च ॥ इमशानवदेशिमज्ञानतत्सथनिल्यआश्रयः ॥
॥ २९ ॥ कृतशतत्याज्यज्जनन्याज्यघटनघटनपटीयस्यामहाप्रायाःपाणिग्रहःकश्यदेविवाहइत्यावत् ॥ तेनस्त्रियस्त्रियसः ॥ मत्पत्नीविमदःकामः ॥ ऐश्वर्येणशब्दोभोहितोविचित्तानिति,
धेनसः ॥ स्वतःप्राप्तसर्वकामत्वात् ॥ ३० ॥ अमुंश्रीरुद्रम् ॥ यतोवाचोनिवसतिअप्रायमनसासैद्विदुतेः ॥ ३१ ॥ तत्सन्नक्षत्रियजतिः ॥ निर्धनानाचेष्टनचेष्टायस्यसः ॥ लीलाविग्रहत्वात् ॥

एवमप्रपियथायोग्यहेतुर्भव्यः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ तथाचश्रुतिः ॥ अथातआदेशोनेतनेतितेदेतद्व्रह्मास्थूलमनणुअनमागोत्रभिः ॥ भागवतेच ॥ सर्वदेवसुरमृत्युदिव्येभ्यः ॥ नायंगुणः कर्मनसवचासन्निषेधशेषोऽन्यतादशेषइत्यादि ॥ दशलोक्याच ॥ नवर्णाश्रमाचारधर्माइत्यादि ॥ उपसंहरति ॥ किंबहूतेनेति ॥ ३९ ॥ धाष्टव्यमहत्त्वम् ॥ ४० ॥ मातापितृविवर्जिताः तयोराभविशिक्षाभावात् ॥ निर्गुणाः शुणतीतित्वात् ॥ अकुलीनागोत्राहितत्वात् ॥ कर्मप्रशन्ननिवृत्ताधिकार्यात् ॥ निःकुशाः स्वतंत्राई

शूद्रोपिनभवेत्प्रायोनागयज्ञोपवीतवान् ॥ एवंर्णाश्रमातीतः क्रौंसौसम्यङ्नकीत्यते ॥ ३३ ॥ सर्वः प्रकृत्याज्ञायेतस्थाणुः प्रकृतिवर्जितः ॥ प्रायशः पुरुषोनासावर्धनरिपुर्धृतः ॥ ३४ ॥ योषापिनभवेदेषयतोसौश्रमश्रुलाननः ॥ नपुंसकोपिनभवेद्विगमस्ययतोर्ध्वते ॥ ३५ ॥ बालोपिनभवत्ये षयतोऽयंबहुवार्षिकः ॥ अनादिदृष्टलोकेषुगीयतेचप्रणयत् ॥ ३६ ॥ अतोयुवसंभ्राव्यंनववृत्तंचंतने ॥ वृद्धोऽपिनभवत्येपजराभरणवर्जितः ॥ ३७ ॥ ब्रह्मादीन्संहरत्प्रातितथापिचनपातकी ॥ पुण्यलेशोपिनास्त्यस्मिन्ब्रह्ममौलिच्छदिकुया ॥ ३८ ॥ अस्थिनेपथ्यवत्चिक्कशुचित्वविवसि ॥ किंबहूतेनोर्किचिज्जायतेऽस्यविचेष्टितम् ॥ ३९ ॥ अहोधाष्टयमहद्वृजटिलस्याद्यचाद्रुतम् ॥ यदासनान्नोत्थितोसोद्वृष्मांशुर्गुरुम् ॥ ४० ॥ एवंभूताभवंत्येवमातापितृविवर्जिताः ॥ निर्गुणाकुलीनाश्चकर्मप्रद्यानिःकुशाः ॥ ४१ ॥ स्वच्छंदचारिणोऽनाथाः सर्वत्रस्वाभिमनिनः ॥ अकिंचनापिप्रायस्तथापीश्वरमानिनः ॥ ४२ ॥ जामातृणांस्वभावोयंप्रायशोगर्वभाजनम् ॥ किंचिदैश्वर्यमासाद्यभवत्येवनसशयः ॥ ४३ ॥ द्विजराजः सर्गविद्योरोहिण्येभिर्निर्भरः ॥ कृत्तिकादिषुचाक्षेहीमयाशतः क्षयीकृतः ॥ ४४ ॥ अस्यांहगर्वसर्वस्वहर्ष्याभ्येवद्वूलिनः ॥ यथावमानितश्चाहमनेनास्यगृहगतः ॥ ४५ ॥ तथास्यांहंकरिष्यामिमानहर्निचसर्वतः ॥ संप्राथयैतिबहुशः सदुक्षः प्रजापतिः ॥ ४६ ॥ प्राप्यस्वभवनं देवानां जुहावसवासवाच ॥ अहंयियुष्टयूयैमेयज्ञसाहाय्यकारिणः ॥ ४७ ॥ भवंतुयज्ञसंभारानानयंतुत्वारन्विताः ॥ श्वेत्तद्गीपमथोगत्वाचक्रेचक्रिणमच्युतम् ॥ ४८ ॥ महाक्रतूपद्रुष्टारं यज्ञशूरमेवच ॥ तस्यत्विजोभवन्सर्वरूपयोब्रह्मवादिनः ॥ ४९ ॥ प्रावर्तततस्तस्यदक्षस्यचमहाध्वरः ॥ दृष्ट्वादेवनिकायांश्वतस्मिन्दक्षमहाध्वरे ॥ ५० ॥ अनीश्वरस्ततोवेधाव्याजं कृत्वागृह्ययौ ॥ दधीचिरथसंविश्यसवर्षिलोक्यवासिनः ॥ ५१ ॥

स्वस्तात् ॥ ४१ ॥ अतएवस्वच्छंदचारिणः ॥ नाथाः सर्वस्वामिनः ॥ पक्षेयनाथाः ॥ स्वाभिमानिनः ॥ पक्षेऽहंकाराभिमानिनः ॥ अकिंचनानाद्यतोकिंचनयेभ्यस्ते ॥ ईश्वरमानिनोब्रह्मादिभूजाभाजः ॥ सर्वत्राक्षेपः स्पष्टयव ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ अनीश्वरान्ब्रह्मदेवहितान् ॥ ५१ ॥

॥ ५२ ॥ शुभोर्दिकंशुभोत्तरफलम् ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ नेदसिनेदीयासिहदानीनेनिकट्दत्तवा ॥ नास्तिकतुसमोर्युगिति ॥ तदुक्तम् ॥ अकहीतोदहद्रूपत्रहीनसुकृत्विसम् ॥ यजमानसदक्षिण्यो
नास्तिकतुसमोर्युगिति ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ यद्वपुमान्विष्णुः ॥ असावित्यशुभ्यानिदिशति ॥ असावित्यशुभ्यानिदिशति ॥ असावित्यशुभ्यानिदिशति ॥ कल्पयेदेनवा नामभेदः ॥
दक्षयज्ञेसमायातान्तसीश्वरिविर्जितान् ॥ प्राप्तसंमानसंभारान्वासोल्लेकृतिपूर्वकम् ॥ ५२ ॥ दक्षस्यहिशुभोर्दिकमिच्छन्नेवोचचेतवै ॥ ॥ ५३ ॥ दधीचिरुवाच ॥
दक्षप्रजापतेदक्षससाक्षाद्भानुस्वरूपधृक् ॥ ५३ ॥ नचस्तिनवसामर्थ्यक्वापिकस्यापिनिश्चितम् ॥ यादृशः क्रतुसंभारस्तवचेहसमीक्ष्यते ॥ ५४ ॥ नताह
इनेदमिप्रायक्वापिज्ञातोमहाभते ॥ क्रतुस्तुनेवकर्तव्योनास्तिकतुसमोर्युगिति ॥ ५५ ॥ कर्तव्यश्चेत्तदाकार्यः स्यात्सत्पत्तिरिहशी ॥ साक्षादग्निः स्वयं बुद्ध
साक्षादिन्द्रादिदेवताः ॥ ५६ ॥ साक्षात्सर्वे मंत्रावैसाक्षाद्ब्रह्मपुमानसौ ॥ आचार्यदेवमिषेदेवाचार्यः स्वयंचरेत् ॥ साक्षाद्ब्रह्मास्वयंचैषभृशुर्बकमकांडवित् ॥
॥ ५७ ॥ अयंपूषाभारस्त्वेष्टयदेवीसरस्वती ॥ एतेचसर्वेदिक्पालायज्ञारक्षकृतः स्वयम् ॥ ५८ ॥ त्वंचदीक्षांशुभंप्राप्तैर्देव्याचशतरूपया ॥ जामातां च
षतेधर्मः पत्नीभिर्देशभिः सह ॥ ५९ ॥ स्वयमेवहि कुर्वीतधर्मकार्यप्रयत्नतः ॥ ओषधीनामंयनाथस्तवजामातृत्तमः ॥ ६० ॥ सप्तविंशतिभिः सार्धपत्नी
भिस्तवकार्यकृत् ॥ ओषधीः पूरयेत्सर्वाद्भिर्जराजोमहासुधीः ॥ ६१ ॥ दीक्षितोराजस्यस्यदत्तत्रैलोक्यदक्षिणः ॥ मारीचः कथयथासौ प्रजापतिषुसत्तमः ॥
त्रयोदशमितोभिश्चभार्याभिस्तवकार्यकृत् ॥ ६२ ॥ हविः कामदुघासृतेकल्पवृक्षः सभिक्षुशान् ॥ दारुपात्राणिसर्वाणिशकटंमंडपादिकम् ॥ ६३ ॥
विश्वकर्मायलंकारान्कुरुतेऽयगतत्विजाम् ॥ वसूनिचाऽपिवासांसि वसवोष्टौददत्यपि ॥ ६४ ॥ स्वयं लक्ष्मीलं कुर्वीथावैवात्रसुवासिनीः ॥ ६५ ॥
सर्वे सुवायमेदक्षवीक्षमाणस्यसर्वतः ॥ एकंदुःखाकरोत्येवयत्स्वविस्मृतवानसि ॥ ६६ ॥ जीवहीनोयथादेशेष्टृषितोपिनशोभते ॥ तथेश्वरविनायज्ञः
श्मशानमिवलक्ष्यते ॥ ६७ ॥ इत्यंधीचिवचनंशुत्वाद्दक्षः प्रजापतिः ॥ भृशंज्वालकोपेनहविष्कृष्णवत्सर्वत ॥ ६८ ॥ पूर्वस्तुत्यातिसहष्टादृष्टायो
सौदधीचिना ॥ स एवचापिकोपाग्निमुद्रमन्वीक्षितोमुखात् ॥ ६९ ॥ प्रत्युवाचाथतंविप्रवेपमानांगयष्टिकः ॥ दक्षः प्रजापतिरोषाज्जिघासि वतद्विज्य
॥ ७० ॥ ॥ दक्षउवाच ॥ ॥ ब्राह्मणोसिदधीचेत्वाकिं करोमि तवात्रवै ॥ दीक्षामहमहोप्राप्तः क्रतुनायातिकिंचन ॥ ७१ ॥ भवान्केनसमाहूतोयद्
त्रागान्महाजडः ॥ आगतोपिहिकेनत्वंपृष्टइत्यंश्वीषियत् ॥ ७२ ॥

एवमन्यत्रापि ॥ तेव ॥ ५९ ॥ कुर्वीतकरोति ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ अभ्यागताश्चक्रत्विजश्चेत्तमः ॥ वसूनिचनानि ॥ ६४ ॥ सुवासिनीः कुलवधूः ॥ ६५ ॥ दुःखाकरोति दुः
खंदुर्गतिं करोति ॥ ६६ ॥ यवस्मात् ॥ अग्निप्रणान्वयः ॥ यद्वा यदशुभित्स्त्वित्पसिद्धिविधेश्चाल्पमप्रहृतद्विस्मृतवानसत्यर्थः ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥

॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ अमंगलसुखमशानस्थलया ॥ तथाप्रसिद्धया ॥ ७६ ॥ पितृकाननमशानम् ॥ ७७ ॥ मंगलेतःभूमिपतेदेव ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ विष्णुरपिशांभवीशक्तिरिति
देष्टव्यते ॥ तमेवेदमर्थोऽपठति ॥ वामांगमिति ॥ तदितरहसिणांगम् ॥ ८० ॥ दुर्वाससाश्रीदांकराशेन ॥ तदुक्तैष्णवे ॥ दुर्वासःशंकरस्याश्वचापृथिवीमिमामिति ॥ ८१ ॥ ८२ ॥
ऋतंस्वेतनामानपाशयतोब्रह्मतः ॥ ८३ ॥ पाण्ड्यग्राहीपृष्ठशंकरःसहायइत्यावद्व ॥ अघाषिद्धिर्षितवानहर्षादितियावत् ॥ ८४ ॥ सविदानाःसम्यग्गानानाअपिपथाप्रियावर्तते ॥ ८५ ॥

सर्वमंगलमांगल्योयत्रश्रीमानयंहरिः ॥ स्वयंवैयज्ञपुरुषःसमखःकिंशशानवत् ॥ ७३ ॥ यत्रब्रह्मवःशक्रःशतयज्ञैकदीक्षितः ॥ त्र्यङ्घ्रिशतकोटी
नाममरणांपतिःस्वयम् ॥ ७४ ॥ तंतंचोपमिषेसुंशशानेनमहामखम् ॥ धर्मगदचस्वयंयत्रधर्माधैकमेकोविदः ॥ ७५ ॥ श्रीदोस्तियत्रश्रीदाता
साक्षाद्ब्राह्मणशुक्षणिः ॥ तंयज्ञमुपमासित्वमंगलभुवातया ॥ ७६ ॥ देवार्चयःस्वयंयत्रकतोरार्चयंतंगतः ॥ अभिमानवशात्तत्प्रशास्यशसिपि
तृकाननम् ॥ ७७ ॥ यत्रात्विज्यंभजंतेऽमीवसिष्ठप्रमुखर्षयः ॥ तमध्वंसमाक्षेमंगलेतरभूमिवत् ॥ ७८ ॥ निशम्येतिमुनिःग्राहदधीचिह्नानिनांकरः ॥
सर्वमंगलमांगल्योभवेद्वैद्यमुनाहरिः ॥ ७९ ॥ तथापिशांभवीशक्तिर्वेदेषुःप्रपठयते ॥ वामांगंस्त्रुष्टुराद्यस्यहरिस्तदितगद्विधिः ॥ ८० ॥ क्षितिोयो
श्रमेधानंशतस्यकुलिशायुधः ॥ दुर्वाससाक्षणेनापिनीतोनिःश्रीकतांहिसः ॥ ८१ ॥ पुनराराध्यभूतेशंप्रपैकाममरावतीम् ॥ यस्त्वशापर्यगजोऽक
थितःकतुरक्षकः ॥ ८२ ॥ बलंतस्याखिलैज्ञांतंश्रेतंपाशयतःपुरा ॥ धनदरुंयंबकसस्तच्चक्षुश्चाशुक्षणिः ॥ ८३ ॥ पाण्ड्यग्राह्यभयद्रुदेवाचःप्रपृष्ट
तदा ॥ यदातारामघर्षीत्सद्विजराजोऽतिसुंदरीम् ॥ ८४ ॥ तंविदंतिवसिष्ठाद्यास्तवात्विज्यंभजंतिये ॥ एकोरुद्रेनद्वितीयःसंविदानाअपीसिहि ॥ ८५ ॥
प्रावर्ततर्षयोन्येपिगौरवात्तवतेकतौ ॥ यद्विमब्राह्मणस्यैकंशृणोषिवचनंहितम् ॥ ८६ ॥ तदाकतुफलधीशंविश्वेशंस्वंसमाहय ॥ विदनेनकतुरसौकृतो
प्यकृतएवहि ॥ ८७ ॥ सतितस्मिन्महादेवेष्वेकमेकसाक्षिणि ॥ तवापिचैषांसेषांफल्यंतिमनोरथाः ॥ ८८ ॥ अथाजडानीजीजानिनारलं
तिस्वयंतथा ॥ जडानिसर्वकर्माणिनफलंतीश्वरंविना ॥ ८९ ॥ अर्थहीनायथावाणीधर्महीनायथाततुः ॥ पतिहीनायथानारीशिवहीनातथाक्रि ॥
॥ ९० ॥ गंगाहीनायथादेशःपुत्रहीनायथागृहाः ॥ दानहीनायथासंपच्छिवहीनातथाक्रिया ॥ ९१ ॥ मंत्रिहीनंयथाराज्यंश्रुतिहीनायथाद्रिजाः ॥
योषाहीनंयथासौम्यंशिवहीनातथाक्रिया ॥ ९२ ॥ दुर्भहीनायथासंध्यातिलिहीनंचतर्पणम् ॥ हविर्हीनायथाहोमःशिवहीनातथाक्रिया ॥ ९३ ॥

वित्तत्रकारणंतदाह ॥ तवगौरवादिति ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ विश्वकर्म्मकमाक्षिणिसर्वव्यापारसुखद्वष्टारि ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ अतपुदेकाक्षस्यरुच्युत्यादनाथंवाचमुदाहृतयति
दिना ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥

दक्षोपनिगुणिचतुरोर्भीतियत् ॥ वचनप्रणोहेतुमाह ॥ शंभोरिति ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ महामालमूर्तिनासमंगलस्वरूपेणोतिवास्त्वार्थः ॥ १ ॥
ऋतुमुल्यानीत्यत्रदुःखस्माह ॥ यथार्थेति ॥ २ ॥ विपक्षेवाधकस्माह ॥ तदधीनाश्रयेति ॥ ३ ॥ ईश्वरद्वयदेवत्वात्माह ॥ सामान्येति ॥ अस्तद्विषयसंदेहाहितः ॥ प्रतिशूद्रता ॥ ४ ॥

इत्थेदधीचिनाख्यातजग्राहवचननतत् ॥ दशोदशोपितत्रैशंभोर्मायाविमोहितः ॥ ९४ ॥ प्रोवाचभृशकुङ्कः कर्चिततवमेकतोः ॥ ऋतुमुल्यानिसर्वा
णियानिकर्माणिसर्वतः ॥ ९५ ॥ तानिसिद्धयंतिन्यतंयथायकरणदिह ॥ अयथार्थविधानेनसिद्धयेत्कर्मोपनिशितुः ॥ ९६ ॥ स्वकर्मसिद्धयेवाथ
सर्वेषुहिवेश्वरः ॥ ईश्वरकर्मणासाक्षीयत्त्वयापीतिभाषितम् ॥ ९७ ॥ तत्तथास्तुपरंसाक्षीनार्थदद्याच्चकुत्रचित् ॥ ९८ ॥ जडानिसर्वकर्माणिनफलतो
श्रंविना ॥ यदुक्तंभवतातत्राप्यहोदृष्टान्तयाम्यहम् ॥ ९९ ॥ जडान्यापिचबीजानिकलंसंप्राप्यचात्मनः ॥ अंकुरयंतिकालाच्चपुष्पयंतिचफलतिच
॥ १०० ॥ विनापीशंथाकर्मस्वयंकालात्फलत्यहो ॥ किमीश्वरेणतेनात्रमहामंगलमूर्तिना ॥ १ ॥ ॥ दधीचिरुवाच ॥ ॥ यथार्थकरणात्सि
द्धमापिकार्यकदाचन ॥ ईश्वरप्रातिकूल्याच्चसिद्धमेवाशुनश्यति ॥ २ ॥ ईश्वरेच्छाबलात्कर्मकृतमप्यविधानतः ॥ संसिद्धयेत्तदर्धानाश्रकथसर्वह
श्वराः ॥ ३ ॥ सामान्यसाक्षिवेश्वरः सर्वेषांसर्वकर्मणाम् ॥ साक्षीभवेदसंदिग्धः फलस्यप्रतिभूषि ॥ ४ ॥ भूजलाद्विस्वरूपेणबीजमाविश्यसर्वकृत ॥
स्वयंकालस्वरूपेणविदध्यादंकुरोदयम् ॥ ५ ॥ यत्त्वयोक्तंविनापीशंकालेकर्मफलेत्स्वयम् ॥ सएवकालोभगवान्सर्वकर्तमिहेशिता ॥ ६ ॥ अन्यच्चश्व
ताप्रोक्तंदेकंथमेवतत् ॥ किमीश्वरेणतेनात्रमहामंगलमूर्तिना ॥ ७ ॥ येमहंतेभवंत्येवचेमंगलमूर्तयः ॥ ईश्वराख्याचयेष्वस्तिर्कितैरत्रतवातिके
॥ ८ ॥ उत्तरादुत्तरंचेतिप्रत्युत्तरयतिद्विजे ॥ दधीचैचुकुक्षेत्रेऽयदंशोर्गवात्सुश्रिया ॥ ९ ॥ आदिदेशसमीपस्थानालोचयपीतस्त्विति ॥ ब्राह्मणा
पसंदंचासुपरिदूयताशुवै ॥ ११० ॥ असुष्मादश्वश्रेष्ठादवारीष्टमनेगतम् ॥ इत्थंदधीचिराकर्णप्रोवाचप्रहसन्निव ॥ ११ ॥ किमादूरयसेमूढशुश्रूतो
भवानपि ॥ सर्वेभ्योमंगलेभ्यश्चसर्वैरभिःसमंशुम् ॥ १२ ॥

जडानीत्यादिनायदृष्टातिततद्विषयति ॥ भूजलादीति ॥ ५ ॥ विनापीशामितियदुक्तंदूरदुष्पृथयति ॥ यत्त्वयोक्तमिति ॥ ६ ॥ किमीश्वरेणेतियदुक्तंतददृष्टासौकरोति ॥ अन्यत्रेति ॥ ७ ॥ ८ ॥
दशस्यउत्तरादुःखमेकशुत्तंप्रत्युत्तरयति ॥ निराकृतवति ॥ चुकुक्षेत्रेकोधंकृतत्वात् ॥ ९ ॥ ब्राह्मणाश्वप्रहाजधमायस्मात् ॥ १० ॥ नवीष्टः श्रेष्ठोयस्मात्तस्मिन्मनोगतंयस्यत् ॥ ११ ॥ १२ ॥

प्रजापतेर्दक्षस्सोपहासं बोधनम् ॥ १३ ॥ भवानगरस्यः ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ मानसुवः प्रजापताः ॥ १९ ॥ तारेणोच्चिन ॥ १२० ॥ २१ ॥ पिचंडिलाः
स्यूलोदराः ॥ २२ ॥ कुल्याः सरितः ॥ द्रप्सस्येति ॥ द्रवीभूतगुडस्यैवर्षः ॥ दक्षश्चेति काचित् ॥ २३ ॥ २४ ॥ मार्गिताः अविष्टाः ॥ मार्गणयावकाः ॥ ३५ ॥ व्यानश्लेषाम्बाम् ॥

अकडिको धोजोऽंडस्तपसृषीं पतिष्यति ॥ महेशिवोऽस्त्रिजगतीर्षाशास्तुः प्रजापते ॥ १३ ॥ इत्युक्त्वा निर्जगामाशुयज्ञवाटात्ततो द्विजः ॥ तस्मिन्निर्जातिनि
र्यातोऽडुवासाश्च्यवनो भवान् ॥ १४ ॥ उतंक उपमन्युश्च रुचिको दालकावपि ॥ मांडव्यो वामदेवश्च गालजो वर्गगतौ ॥ १५ ॥ शिवतत्त्वविदेन्यपि दक्षय
ज्ञाद्विनिर्युः ॥ गतेदधीचौ सानंदं प्रवर्तत महा मखः ॥ १६ ॥ ये स्थिता ब्राह्मणास्तत्र तेभ्यो द्विगुणदक्षिणाम् ॥ प्रादात्प्रजापतिर्दक्षरत्वन्येभ्योऽपि पंचवसु ॥
॥ १७ ॥ सर्वे जामातरस्तेन तोषिताभिरिशोधनैः ॥ कन्याश्चालंकृताः सर्वा महाविभवस्तरैः ॥ १८ ॥ ऋषिपत्योऽपि बहुशो देवपत्योऽप्यनेकशः ॥ तथापु
रंगनाः सर्वस्तेन मानसुवः कृताः ॥ १९ ॥ ब्रह्मघोषेण तोरणव्योमशब्दगुणस्फुटम् ॥ कारितेन दक्षेण विप्राणां हृष्टवतसाम् ॥ २० ॥ अग्निर्दक्षि
रभवत्तस्मिन्च्छुहतिदीक्षिते ॥ हविःपरिमलैर्नैव परितृप्ता दिगंगाः ॥ २१ ॥ स्वाहाकारैर्वषट्कारैः सुराजताः पिचंडिलाः ॥ रचिता गिरयस्तेन सह दद्यानां
पदेपदे ॥ २२ ॥ घृतकुल्याः कृतास्तेन मधुकुल्याः सहस्रशः ॥ महासर्षीसिपयसां द्विप्सस्थापि महद्भद्राः ॥ २३ ॥ राशयश्च दुकूलानां रत्नानां शिखराणि च ॥
यज्ञवाटस्य वसुधास्वर्णहृष्यमयीकृता ॥ २४ ॥ नलभ्यते कतौ तस्य मार्गिता अपि मार्गणाः ॥ हृष्टाः पुष्टाः समभवन्नपितपरिचरकाः ॥ २५ ॥ ध्वनिर्म
गलीतानां व्यानशेगनांगणम् ॥ जहृषे चाप्सरोऽर्बुदैर्गधैर्मुदेतराम् ॥ २६ ॥ विद्याधैर्नने देचवधुधाववृधेभृशम् ॥ महाविभवसंभारतस्मिन् दक्षे
महाकतौ ॥ इत्थं प्रवृत्तेऽथ मुनिः कैलासं नारदो ययौ ॥ २७ ॥ इति श्रीस्कंदमहापुराण एकशीतिसाहस्र्यां विंशतित्याचतुर्थे काशीखंड उत्तरार्धे दक्षयज्ञप्रादुर्भा
वो नाम सप्तशीतितमोऽध्यायः ॥ ८७ ॥ ॥ ४४ ॥ अगस्त्य उवाच ॥ ॥ शृणु कुंभजषट्यामिनारदेन महात्मना ॥ यत्कृतं तत्र त्वाशुकैलासं शंकरालयम् ॥ २ ॥ मुनिर्गगनमार्गे
ण प्राप्य तद्दामशां भवम् ॥ दृष्ट्वा शिवौ प्रणम्याथ शिवेन विहितादः ॥ ३ ॥

जहृषे सर्षके ॥ मुदेतरामादिशयेन सह सर्षके ॥ २६ ॥ ननेदिससृद्धं चक्रो गनांगणभियेषु ॥ दक्षेऽसंबंधिनि ॥ १२७ ॥ इति श्रीरामानंदकृता गंकाशीखंडटीकायास्ताशीतितमोऽध्यायः ॥
॥ ८७ ॥ ॥ ४४ ॥ अष्टशीतितमोऽध्यायेत्यो देहविसर्जनम् ॥ वषट्कैत्यद्भुतसैवैराग्र्यप्रतिपादकम् ॥ १ ॥ कैलासं नारदो ययौ विन्युक्तं तत्र पृच्छति ॥ शिवलोकमिति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥

चतयोर्धुगलम् ॥ २२ ॥ तद्भवतोर्देशेनम् ॥ अन्यार्त्तिकतत्राह ॥ तच्चेति ॥ २३ ॥ दृहिणेनब्रह्मणा ॥ ययेयात्गतिमितियावत् ॥ विष्कभास्तिस्फुटतः ॥ दधीचेनअकारांतोयम् ॥ २४ ॥ ३५ ॥

तेदेवनाभवत्तत्रसमभूदन्यदेवहि ॥ तच्चवलुंनशरुष्येततद्भक्तादक्षएवसः ॥ २३ ॥ तानिवाक्यानिचाकर्ण्यदृहिणेनययेततः ॥ महर्षिणादधीचेनविष्कृतो
 नितराहिसः ॥ २४ ॥ शप्तश्वीक्षमाणानंदिवर्षीणंप्रजापतिः ॥ मयाचकर्णौपिहितौश्रुत्वातद्गर्हणागिरः ॥ २५ ॥ दधीचिनासंकोचदुर्वासःप्रभुवा
 द्विजाः ॥ भवनिदांसमाकर्ण्यक्रियंतोपिविनिर्ययुः ॥ २६ ॥ प्रावर्ततमहायागोहृष्टपुष्टमहाजनः ॥ तथाद्रुंनशक्नोमिततआगतवानिह ॥ २७ ॥ अगिन्यो
 पिचयादेवितवत्तत्रसभर्तृकाः ॥ तासांगौरवमालोक्यनकिंचिद्भुमुत्सहे ॥ २८ ॥ इतिदेवीसमाकर्ण्यसतीदक्षकुमारिका ॥ करादक्षौसमुत्सृज्यदध्यौकं
 चित्क्षणद्वदि ॥ २९ ॥ उवाचचभवत्वेवंशरणंभवएवमे ॥ संग्रथयैतिमनसिसतीदक्षायणीततः ॥ ३० ॥ द्रुतमेवसमुत्तस्थौप्रणनामचशंकरम् ॥ मौला
 वंजलिमाधायदेवीद्वंब्यजिज्ञापत् ॥ ३१ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ विजयस्वांधकध्वंसिह्यंबकत्रिपुरांतक ॥ चरणौशरणंतेमेदेद्वन्ननुवांसदाशिव ॥ ३२ ॥
 मानिषधीःप्रार्थयाभियास्यामिपिपुरांतिकम् ॥ उक्तेतिमौलिमदधादंधकारिपदभुजे ॥ ३३ ॥ अथोक्तशंभुनादेवीमृडान्युत्तिष्ठभाभिनि ॥ किमपूर्ण
 तवास्त्यत्रवदसौभाग्यसुंदरि ॥ ३४ ॥ लक्ष्म्याअपिचसौभाग्यब्रह्माण्यैकार्तिरुत्तमा ॥ शश्वैनित्यनवीनत्वंभवत्यादत्तमीश्वरि ॥ ३५ ॥ त्वयाचश
 क्तिमानस्मिमहदैश्वर्यक्षणे ॥ त्वांचशक्तिसमासाद्यस्वलीलारूपधारिणीम् ॥ ३६ ॥ एतत्सुजाभिप्राय्यद्वित्वच्छीलप्रेरितोने ॥ कुतोमाहातुमिच्छेस्त्वं
 ममवमार्धधारिणि ॥ ३७ ॥ शिवाशिवोदितंचेतिश्रुत्वाप्याहमहेश्वरम् ॥ जीवितेशविहायत्वांनक्कापिपरियाभ्यहम् ॥ ३८ ॥ मनोमेचरणद्वंद्वैतवस्थस्य
 तिनिश्रलम् ॥ कतुंद्रुंपितुर्यामिनैक्षियज्ञोभयाकाचित् ॥ ३९ ॥ शंभुःकात्यायनविवाक्यमितिश्रुत्वातदाब्रवीत् ॥ ऋतुस्त्वयानेक्षितश्चेदहरामिततःऋतुम्
 ॥ ४० ॥ मच्छक्तिधारिणीत्वंवासृजेवान्यक्रतुक्रियाम् ॥ अन्ययज्ञपुमानस्तुसंतन्येलेकपालकाः ॥ ४१ ॥ अन्यानशुविधेहित्वसृषीनात्विधुजक
 र्मणि ॥ पुनर्जगाददेवीतिश्रुत्वाशंभोरुदीरितम् ॥ ४२ ॥

भवनिदासीश्वरतिस्कास् ॥ भवासृक्षेणमितिपठेपितेष्वार्यः ॥ २६ ॥ मावर्तत ॥ मावर्तिष्टित्काचित् ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥
 ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥

॥ ४३ ॥ प्रतिषेधेदोषहंश्यासीत्याशयेनाह ॥ वदति ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ सुखात्प्रशोभन्तम् ॥ ४६ ॥ सप्तशोभोगोवर्निषहः ॥ ६६ ॥ सुखम् ॥ ४७ ॥ ४८ ॥
 ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ कार्यार्थयात्रानिमित्तम् ॥ ५४ ॥ तदेवाह ॥ नननमेति ॥ अतएव नमस्कारप्रदक्षिणयोरकारणदेवतावातात्पुनरागतौ त्वन्वयः
 ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ विमानंक्षेत्रादौ सपादचतुर्भिः ॥ मनाःपनोचकप्रत्यय ॥ पंचास्याधुनात्पुनर्लिहदशतसहस्रवद्धम् ॥ तत्सप्तशुभेःशब्ददंडवच्छित्तौ

पितृयज्ञोत्सवोनाथद्वयोरुत्तमयाश्रुवम् ॥ देहदुष्ठांगमिष्यासिमामेकार्षींचोच्यथा ॥ ४३ ॥ कःप्रतीपयितुंशक्तश्चेतोवाजलमेववा ॥ निम्नायाश्रुवत्
 नाथमाद्यर्माप्रतिषेधय ॥ ४४ ॥ निरभ्येतिपुनःप्राहसर्वज्ञोभूतनायकः ॥ मायाहिदेविमाहिवागताचनमिलिष्यसि ॥ ४५ ॥ अद्यप्राचीयियाश्रुवां
 वारयेपंशुवासरः ॥ नक्षत्रंचतथाज्येष्ठ्यातिथिश्चनवमीप्रिये ॥ ४६ ॥ अद्यसप्तशोभोगोवियोगोव्यतनोऽश्रुमः ॥ यनिष्ठावर्षसुख्यन्नेतवतारद्वापंचमी ॥
 ॥ ४७ ॥ मागादेविगताद्यत्वंनहिद्वेद्व्यसिमांपुनः ॥ पुनर्देवीबभाषेसायदिनाम्नायहंसती ॥ ४८ ॥ तदातंचतरेणापिकारिव्येतवदासताम् ॥ ततोभवः
 पुनःप्राहकोवावारयितुप्रभुः ॥ ४९ ॥ परिशुभ्यमनोवृत्तिस्त्रियंवापुरुषंतुवा ॥ पुनर्दर्शनंदेविमयासत्यंश्रुवीम्यहम् ॥ ५० ॥ पंनदेविगंतव्यंसहामानयने
 च्छुभिः ॥ अनाहूततयाकृतिमातापितृशहानपि ॥ ५१ ॥ यथासिंधुगतासिंधुर्नपुनःपरिवर्तते ॥ तथाद्यंग्र्यानेजातुतवागमनमिष्यते ॥ ५२ ॥ ॥
 देव्युवाच ॥ अवश्ययद्यद्वहंत्वातवपादंबुजद्वये ॥ तथात्वमेवेनाथोभविष्यसिभवांतरे ॥ ५३ ॥ इत्युक्त्वा नित्यैदेवीकोपाधीकृतलोचना ॥
 यियाश्रुभिश्चकार्यार्थयत्कतंब्यनतच्छ्रुतम् ॥ ५४ ॥ नननाममहादेवंचकेप्रदक्षिणम् ॥ अतएवहिसादेवीनगतापुनरागता ॥ ५५ ॥ अग्रणम्यमहे
 शानमधुत्वापिप्रदक्षिणम् ॥ अद्यापिननिवर्ततेगताःप्राग्वासराइव ॥ ५६ ॥ तथाचरणचारिण्याराड्यात्रिभुवनेशितुः ॥ अपित्पयावनंवल्लमेनेतिकठिनं
 बहू ॥ ५७ ॥ देवीपितासतीर्यातिदृष्ट्वाचरणचारिणीम् ॥ अतीविष्यथेचित्तेगणांश्रयासमाह्वयत् ॥ ५८ ॥ गणाविमानंनयतमनःपवनचक्रिणम् ॥
 पंचास्याधुतसंश्रुत्तरजसप्तदुधजोच्छ्रुतम् ॥ ५९ ॥ महावातपताकंचमहाबुद्धचक्षुशलक्षितम् ॥ नर्मदालकनंदाचयत्रेप्रादंतंगते ॥ ६० ॥ छत्रीश्रुतौ
 चयत्रस्तःसूर्याचंद्रमसावपि ॥ यस्मिन्मकरतुंडंचवारहीराकिरुत्तमा ॥ ६१ ॥ धूस्रंस्वंचापिगायत्रैरज्जवस्तस्कादयः ॥ सारथिःप्रणवोयत्रकै
 कारःप्रणवध्वनिः ॥ ६२ ॥ अंगानिरक्षकायत्रवह्यच्छंश्रांगणः ॥ इत्याज्ञातागणस्तूरस्थनिन्युर्हराज्ञया ॥ ६३ ॥

यस्य ॥ क्वचिद्विशेषणस्यापिध्रुवनिपातः ॥ तत्सप्तदलक्षणोन्धनेनलच्छित्तसुखमितिवा ॥ ५९ ॥ महावातःप्रवहःपताकायस्यत् ॥ समहबुद्धिर्नहत्ससैवाशोमयेर्धाकाकाशकृतेनलक्षितम् ॥
 अलकनंदंगणा ॥ ईषादंतंगतेमासे ॥ ६० ॥ मकराकांतुंडमकरतुंडम् ॥ ६१ ॥ ध्रुवगुणपृष्ठभागः ॥ केकारःशब्दः ॥ ६२ ॥ अंगानिदिशिशाकरूपव्याकरणनिरुक्तच्छंदेषोतीषि ॥ वरूयोरश्रुतिः ॥

छंदसांगणःसप्तछंदसौम्यर्थः ॥ ६३ ॥ तेजोबिंबुभिणीसुर्यादितेजस्कारिणीमित्यर्थः ॥ ६४ ॥ अंगणमजिस् ॥ ६५ ॥ यज्ञनायंयज्ञभूमिम् ॥ चकित्तसंशंकथास्यात्थापतिमिषी
क्षितासतीताःप्रस्वादीःसर्वाअसंभाष्येसदक्षोतिकंगतेचिचतुर्थेनान्वयः ॥ ६६ ॥ ससाध्वसाःससंध्रमाः ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ प्रष्टउक्ता ॥ दृष्टेतिपोठःत्वदांगमेभंदंजातमित्यध्याहर्तव्यम् ॥ तुष्व ॥ ६९ ॥
हेजनेतस्तात ॥ ७० ॥ अयीतिसानुक्रमेसंबोधने ॥ अनन्येस्वोत्क्रेइत्यर्थः ॥ ७१ ॥ यदहमिति ॥ निरीश्वरएवासावीश्वइत्यहंयद्यदिसमाज्ञास्यंसमगवेदिपतदात्वाक्यमहत्समेरुद्रायादास्य

देव्यासनाथंतकृत्वाविमानंपार्षदादिवि ॥ अनुजमुर्महोदेवीदिव्यतेजोविजृभिणीम् ॥ ६४ ॥ साक्षजंयश्रमणीवीश्वइक्षसंभंगणम् ॥ नभौऽगणाद्भि
मानस्थानतोवेगादवातरत् ॥ ६५ ॥ अविशखन्नवाटंचकित्तंशिवीक्षिता ॥ कृतमंगलनेपथ्यप्रसूदंष्ट्रकिरीटिनीम् ॥ ६६ ॥ समर्तुधम्वभगिनीं
वालंकृतिशालिनीः ॥ साध्व्याश्रसगर्वश्रसानंदश्रससाध्वसाः ॥ ६७ ॥ अचिंतितात्वनाहूताविमानाद्रवहभा ॥ कथमेषापरिप्राप्तासणभिर्यजभृजुतीः ॥
॥ ६८ ॥ असंभाष्यापिताःसर्वांगतादक्षतिकसती ॥ पित्रापृष्टामात्रापिभद्रंजातंत्वदांगमे ॥ ६९ ॥ ॥ सत्युवाच ॥ ॥ यदिभद्रंजतिरसिमा
गमनतोभवेत् ॥ कथनाहंसमाहूतायथैतोमसहोदराः ॥ ७० ॥ ॥ दक्षउवाच ॥ ॥ अयिकन्येसहायन्येह्यानन्येसर्वमंगले ॥ अयंति ॥ नभवेभो
षणममैवहि ॥ ७१ ॥ तादृगिधाययत्पत्येसयादत्ताद्भिडुद्धिना ॥ यदहंतंसमाज्ञास्यमीश्वरोसौनिरीश्वरः ॥ ७२ ॥ तदाकथयद्वास्त्वं ॥ तजस्यरू
पिणे ॥ अहंशिवाख्यथातुष्टोनेजानेशिवरूपिणम् ॥ ७३ ॥ पितामहेनबहुधावर्णितोसौमगम्यतः ॥ शंक्रोयमयंशंशुरसौपुण्ड्रकतिरिजः ॥ ७४ ॥
श्रीकंडोसौमहेशोऽसौसर्वज्ञोसौवृषध्वजः ॥ अस्यैकन्याप्रयच्छत्वंमहादेवायधन्विने ॥ ७५ ॥ वाक्याच्छरधृतेस्तस्यात्समेददा ॥ ७६ ॥ नजवेति
विरूपसुसुगंविषभक्षिणम् ॥ ७६ ॥ पितृकाननसंवांसूलिनंचकपालिनम् ॥ द्विजिह्वसंगुभंगंजलाधारंकपर्दिनम् ॥ ७७ ॥ इति ॥ तूत्सुसौलिवधू
लिघूसरचर्चितम् ॥ क्वचित्कौपीनवसनंमंत्रातूलवत्कचित् ॥ ७८ ॥ क्वचिच्चयर्षवसनंक्वचिद्विशटनप्रियम् ॥ विटकभूततुचरं ॥ तपुंरितिगुणम् ॥
॥ ७९ ॥ रुद्रैर्द्रपरीवारमहाकालवपुर्धरम् ॥ नृकोटीपरीकरंजातिगोत्रविवाजितम् ॥ ८० ॥

मददिवमित्यर्थः ॥ ७२ ॥ अशिवरूपिणमितिच्छेदः ॥ वस्तुतःशिवरूपिणम् ॥ पितामहेनोते ॥ ब्रह्मणायायप्यसौबहुधावर्णितस्तथापितंजानेइत्यभिमेगान्वयहृतिवातरवोर्थः ॥ ७३ ॥ ७४ ॥
॥ ७५ ॥ तत्रहेतुगर्भाणिविशेषणानि ॥ लीलयाविरूपाक्षम् ॥ उरुगंघुषवाहनमित्यर्थः ॥ ७६ ॥ जलजलदधाधारापोष्यमेषवहाहनत्वात् ॥ जलसंगंकारूपस्यवायाधारः ॥ ७७ ॥ कलंकीचंद्रःकृतो
मौलैथिनसम् ॥ धूलिघूसरचर्चितंशूलिर्षसुरत्वेनचर्चितंलिसम् ॥ ७८ ॥ विटंकारिरूपभूताद्यनुरचरयस्यत्म् ॥ ७९ ॥ नृकोटीयगुण्याश्विपरिकरःसदृगादिकयस्यत्म् ॥ ८० ॥

जानानोपिहृष्यगर्भं च नाद्धिदानीपिप्रतारितस्तन्माशयवोचितइतिवास्तवोर्थः ॥८१॥ पाशुलाशूलभेस्ववासएवदस्तेनच्छत्रः ॥ महायवोमनुष्यादि ॥८२॥ अज्ञानतत्कायचहृतीतिहरसर्वे
 पांशुक्लिदक ॥ अमंगलालयः संसाराश्रयोऽयमध्वरः क्लोतिवास्तवोर्थः ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ इहमंगलेमंगलाभासे कर्मणि सपरमेश्वरः शूलशुक्रसर्वहारकर्ता विपेक्षणाः चंद्रसूर्याशिवेन्द्रः कथयहोयोगः
 स्यादितिवास्तवोर्थः ॥ ८६ ॥ यथाश्रुतमादायदहनहृदयलंभयुत्तरं च ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ अतारिष्यैश्वर्यम् ॥ विगह्यायांशुतावा
 नसस्यभवेति तं कश्चिजानानोपिप्रतारितः ॥ किं बहुतेनतयेसमस्तनयशालिनि ॥ ८१ ॥ कपांशुलपटच्छत्रोमहाशरं विभूषणः ॥ प्रबद्धसपिकपूरः शूल
 वितजटासटः ॥ ८२ ॥ डमडूमरुक्यग्रहस्ताश्रः खंडं चंद्रभृत् ॥ तांड्यांडंबरुचिः सर्वा मंगलाचोष्टितः ॥ ८३ ॥ मृडानिसहरः क्लाऽयमध्वरः मंगलालयः ॥
 अतएवसमाहूतानेहत्वसर्वमंगले ॥ ८४ ॥ इकूलान्युकूलानिबालं हृतयशुभाः ॥ प्रगोषधरितास्तेत्रयस्यागत्यशुहाणच ॥ ८५ ॥ इहमंगलदेहे
 देवद्रेपुसशूलशुक्र ॥ कथमहोभवेचेतिमंगलेविपेक्षणः ॥ ८६ ॥ इयाकपयसतीत्याजनेतुरुरितंतदा ॥ अयंतहनहृदयावतंसुपचक्रः ॥ ८७ ॥
 सस्युवाच ॥ नाकर्णितं यार्कचित्त्वयिप्रभ्रवतिप्रभो ॥ पदद्वयसमाकर्ण्यतांचेकयथान्यहम् ॥ ८८ ॥ नसस्यभवेति तं कश्चिजानानोपिप्रतारितः ॥
 एतसम्यक्त्वयाख्यायिकरंतेवितसदाशिवम् ॥ ८९ ॥ त्वंहृत्तारितः पूर्वमशुनापिप्रतारितः ॥ कृत्वतेनचसंबंधमसंबद्धशलापयाक् ॥ ९० ॥ याहृदं
 क्षितं शंभुतांशुयद्यमन्यथाः ॥ कुतोमामददास्तरस्यैचकश्चनवेदन ॥ ९१ ॥ अथवातेनसंबंधेनहृत्भवेतेमिति ॥ तमेतुभूतात्तममपुत्र्यैकभौसहृ ॥
 ॥ ९२ ॥ अथोक्तैर्वहुतरं त्वं जनेतास्यवर्षणः ॥ श्रुतानेनचदेहेनपयुः परिकिर्हणा ॥ ९३ ॥ पुरथराजमेवतद्यद्वैचरिसर्वकम् ॥ सुखाप्यजन्त
 तावत्राणितच्यंसुयोषिता ॥ यावज्जीवितनाथस्याश्रवणीयाविगर्हणा ॥ ९४ ॥ इत्युक्त्वाकोधदीतशौमहेवस्वरूपिणि ॥ जुहावदेहसाधिप्रजापतेरि
 धानतः ॥ ९५ ॥ ततोविवर्णतां प्राप्ताः सर्वदेवाः सवासवाः ॥ नाग्निज्वालतथयथाज्यच्छ्रुतीभिः सुरा ॥ ९६ ॥ वज्राः कुठितसाभयार्तस्तस्योदेहच
 भवन् ॥ अहोमहानिष्टरकिमेतस्समुपस्थितम् ॥ ९७ ॥ केचिदूडूद्विजवामिथः परिययासवः ॥ महाहं हानिलः प्रातः पर्वतोदोलनसथः ॥ ९८ ॥ मरु
 डपभृस्तेनक्षणातः स्थपुटं कृता ॥ अकांडं तडिदापातोभूद्रूपकपनः ॥ ९९ ॥ दिवश्रौलाः प्रपतिताः पिशाचास्तुयमादधुः ॥ आतापिष्टैश्वर्यभिः १०० ॥
 मंडलयितम् ॥ १०० ॥ रेवधस्तादशिवशिवास्तत्राप्यारिषुः ॥ मेघरुधिरविपुडभिस्तत्रवृष्ट्व्ययुः पराम् ॥ १ ॥

शरीरं त्यक्त्वा मितिभावः ॥ ९४ ॥ महादेवस्वरूपिणि ईश्वरस्याश्रुतिवात ॥ प्राणरोधोवाचनतः प्राणोपधेयकारेण ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ अतारिष्यैश्वर्यम् ॥ विगह्यायांशुतावा
 ॥ ९९ ॥ १०० ॥ अतारिष्यैश्वर्यम् ॥ विगह्यायांशुतावा

॥ २ ॥ क्रोमिभ्रुगालैःश्वभिश्च ॥ चकोराश्रंद्रगणैर्मोक्तारःपशिविशेषाः ॥ कटाःकाकाः ॥ ३ ॥ ४ ॥ अशोभिषोपमाराहितम् ॥ स्यगिताःशंकिताःजृम्भिताइतिवा ॥ २ ॥ १०६ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंद
 कृतानांकाशीखंडटीकायामष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ ४९ ॥ ॥ नवाशीतितमोऽध्यायेपद्मच्छांतादिकूर्वकम् ॥ दक्षेस्वस्ममुत्तिवर्णनेऽस्तिमनोहरा ॥ १ ॥ २ ॥ वैलक्ष्यमिति ॥ किंचि
 द्द्वैलक्ष्यंनारयण्युगमनादीषदन्त्यथात्वंघटयत् ॥ यद्वा लक्ष्यतद्विलक्ष्यंशरीरविलक्ष्यंवैलक्ष्यम् ॥ स्वार्थोत्तद्धितः ॥ किंचिद्यथास्याचायवैलक्ष्यंस्तथादेहयागमाकारेणप्रकटयन्क्षणजोषपूष्णी

निर्वातनिःस्वनोभूमेरुतिथतोऽहत्प्रकंपनः ॥ दिव्यायुधानिचमिथोऽयुधुयंतिस्मातिभीषणम् ॥ २ ॥ हवनीयंमहाद्रव्यदूषितंक्रोशुधिःश्वभिः ॥ चकोराः
 करदस्तत्रविचेर्यज्ञमंडपे ॥ ३ ॥ श्मशानवाटवजातोयज्ञवाटःसवैक्षणत् ॥ यद्यत्रावस्थितं सर्वतत्रैवपरिष्ठितम् ॥ ४ ॥ चित्रन्यस्तामिवागीश्ववस्तुजा
 तमशोभिच ॥ स्थगिताहवसं वृत्तास्तत्रचक्रधरादयः ॥ ५ ॥ दक्षोपिवदन्ग्लानिमवायसपरिच्छदः ॥ पुनर्यथाकथंचिच्चयज्ञंश्रावतैर्यन्दिजाः ॥ १ ० ६ ॥
 इतिश्रीन्कादिमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थकाशीखंडउत्तरार्धेसतीदेहविसर्जनंगमाष्टाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८८ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥
 पुनः२ ॥ पदोऽस्त्यदेव्याःश्रावसमुपागतः ॥ तद्धतांतमशेषंचहरायवेदियुयो ॥ १ ॥ दृष्ट्वास्मनादःशंभुंदिनासहसंकथाम् ॥ काचित्तर्जनिविन्यासयू
 वंकुर्वतमानमत् ॥ २ ॥ उपाविशश्चैशैलादिविष्टासनमुत्तमम् ॥ वैलक्ष्यनाटयन्किंचित्स्वर्णंजोपसमास्थितः ॥ ३ ॥ आकारेणैवसर्वज्ञस्तद्धतांतंविदेह ॥
 अवादीचमुनिशंभुःकुतोमौनावलंबनम् ॥ ४ ॥ शरीरेणास्थितिरियमुत्पत्तिप्रलयात्मिका ॥ दिव्यान्यपिशरीराणिकालाद्यान्येवमेवहि ॥ ५ ॥ दृश्यं
 विनश्रंसर्वविशेषाद्यदनीश्वरम् ॥ ततोऽत्राचित्रंक्रोत्रह्नांकं कालं कालयेन्नैवै ॥ ६ ॥ अभाविनाहिवावस्यभावःकापिनसंभवेत् ॥ भाविनेपिदिनाभावस्ततो
 मुद्ब्रान्तिः ॥ ७ ॥ शंभुदीरितमाकर्ण्यसहस्रंयुनिपुंगवः ॥ प्रोक्तवान्स्मृत्यमेतद्वेदवेदप्रभापितयू ॥ ८ ॥ अवश्यमेवयद्भाष्यंतद्धतानंनसंशयः ॥
 परंभाषाघतेत्यंतंचितैकाचित्तमाथिनी ॥ ९ ॥ नापचीयेतोकंचिन्नोपचीयेतत्स्वतः ॥ अव्ययत्वाच्चूर्णत्वाद्भानिदृष्टिस्तत्त्वधि ॥ १० ॥

समास्थित्वात्पर्यः ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ अनीस्वरमस्वतंत्रम् ॥ कालयेन्न्यालयेनानोवदितयावत् ॥ ६ ॥ अभाविनोऽसतःपदार्थस्य ॥ भावैवःसतःपदार्थस्य ॥ तदुक्तमीदरेण ॥ नास्ततो
 विद्यतेभाषीनाभावोविद्यतेसतः ॥ उभयोरपिदृष्टोस्तस्वतनयोस्तत्त्वदर्शीमिति ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ नापचीयेतनर्हयेत् ॥ नापचीयेतनर्हयेत् ॥ एतदेवैतुषुर्कस्यप्रथयति ॥ अव्ययत्वादिति ॥

अल्पत्वाद्दानिनोस्तिरूपाद्द्विर्नास्तीत्यर्थः ॥ १० ॥ यद्यस्मात् ॥ ११ ॥ रीढितमवहात् ॥ १२ ॥ हेदनेदिलयेकत्वात् ॥ प्रतिष्ठाभामनकक्रान्दाने
त्यर्थः ॥ उद्गतिर्विक्रमैर्वोद्यमेना ॥ १३ ॥ अभिमानधनायेनेल्लक्षरीढाः प्राप्तावहेलनाः ॥ १४ ॥ युंश्रेष्ठयास्याकेवलमिविवा ॥ १५ ॥ महाकालः सर्वहारकृत्यर्थः ॥ महाकालकालईश्वरः ॥

अहोवराकः संसारः कर्मविविधत्यनीश्वरः ॥ आरभ्याद्यादिननवामचयिष्यत्सिक्किपियत् ॥ ११ ॥ यत्-प्रजापतिद्वेषेनत्वामाहूतवान्कतौ ॥ ते गह्वरीदि
तंदृष्ट्वा देवर्षिभ्यः अनुजापि ॥ १२ ॥ तव रीढा करिष्यति किमेव्येणरीढिनाम् ॥ प्राप्तावहेदनालोकजितकालभया अपि ॥ अथैश्वर्येणसंपन्नाः प्रतिष्ठाभामन
किमु ॥ १३ ॥ महीयसायुषात्तव सुभिर्भूरीभिश्चकिम् ॥ येऽभिमानधनानेहल्लक्षरीढाः पदपदे ॥ १४ ॥ अचेतनाश्चसाक्षाज्जीवितोपिनधीत्ये ॥
अभिमानधनान्यारंभ्यापिसुसासती ॥ १५ ॥ यात्वद्दिनिदश्रवणात्तृणीचक्रेस्वजीवितम् ॥ इत्याकर्ष्यमहाकालः सव्यञ्जात्वासतीव्ययम् ॥ १६ ॥
सत्यमुनेसतीदेवीतृणीचक्रेस्वजीवितम् ॥ जोषस्थितेमुनौतत्रतन्महाकालसाव्यसात् ॥ १७ ॥ रुद्रश्चातीवक्रुद्धहुकोपादिदीपितः ॥ ततस्तत्कोपजह्र
हेराविरासीन्महाद्युतिः ॥ १८ ॥ प्रत्यक्षः प्रतिमाकारः कालमृत्युप्रकपनः ॥ उवाचचप्रणम्यैशुशुर्दामहतौदधत् ॥ १९ ॥ अह्निदिहिपितः किंतेकरवैदास्य
मुत्तमम् ॥ ब्रह्मांडमेककवलंकरवाणित्वदाज्ञया ॥ २० ॥ पिबामिचार्णवान्सत्प्राथ्येकेनबुलकेनैव ॥ रसातलंवापातलंयातालंवारसातलम् ॥ २१ ॥
त्वदाज्ञानयामीशविनिम्यस्वहेलया ॥ सलोकपालमिंद्रवाधृत्वकेशैरिहानये ॥ २२ ॥ अपिषुंठनाथश्चेत्तत्साहाय्यंकरिष्यति ॥ तदातं कुंठिताह
चकरिष्यामित्वदाज्ञया ॥ २३ ॥ दनुजादितिजाः कैवैराकारणदुर्बलाः ॥ तेषुचोत्कटकोपिधत्तेतंप्रणिहन्यहम् ॥ २४ ॥ कालंशामिवास्वैर्यमृष्ये
वांसृत्युमर्थे ॥ स्थारेषुचरेष्वत्रमयिक्षुद्धेरंगणे ॥ २५ ॥ त्वद्वलेनमेशानकोपिस्थैर्यमिष्यति ॥ ममपादतलाघातादेतैर्द्वेषेणमंडलम् ॥ २६ ॥
कदलीदलवद्रातद्वेपतेस रसातलम् ॥ चूर्णिकरोमिदेर्दंघघाताच्चैतान्कुलचलात् ॥ २७ ॥ किंबहूनेनेद्वान्नामसाध्यंनकिंचन ॥ त्वत्पादकलश
साद्यकृतं विद्वयद्यचितितम् ॥ २८ ॥

कालमृषिकमभक्षहत्यादिश्रुतिस्मृतिभ्यः ॥ १६ ॥ सत्यमित्याद्याहितोषः ॥ जोषंतूष्णीमिदिहोक्तिः ॥ १७ ॥ १८ ॥ प्रतिमाकारः सर्वतामिः सप्तपुत्रालिकाकारः ॥ अभूतोपनेयम् ॥ १९ ॥
कारकैरोमि ॥ २० ॥ २१ ॥ विनिम्ययापिकर्ष्य ॥ स्वहेलयास्वीचलीलया ॥ आशुहेलयेतिक्किचिच्च ॥ २२ ॥ २३ ॥ तेषुमध्ये ॥ प्रणिहन्मिप्रकषेणनिहन्मि ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥

कृतं कुर्यात्तन्मिवासादितकार्यमिव ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ अवाप्तजसृष्टवात् ॥ अतीसृजदित्काचित् ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ आबृडसृष्टाः सप्रयाइत्यर्थः ॥ विधूताः
कंपिताऽल्पादिताइति वा ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ क्वचित्स्वनखनयामासुः ॥ वैनिश्चितिगणोपसप्तवार्यः ॥ पृषद्विधि ॥ ३८ ॥ दध्वंभुर्धसयासामुः ॥ ३९ ॥ दुबाण्डुगदीना

इतिप्रतिज्ञांतस्यशःश्रुत्वाकृतममन्यत ॥ कृतकृत्यमिवात्यंतंमुदाप्रयुवाच च ॥ २९ ॥ महावीरिसिंभद्रममसर्वगणेष्विह ॥ वीरभद्राख्ययात्वंहिप्रथि
तिंपरमांज ॥ ३० ॥ कुरुमेसत्सर्कार्यदक्षयज्ञक्षयंनय ॥ येत्वांतत्रावमन्यंतेतत्साहाय्यविधायिनः ॥ ३१ ॥ तेस्वयाप्यवमंतव्याद्वजमुञ्जुभोदय ॥
इत्याज्ञामूर्ध्निचाधायसततःपारमेश्वरीम् ॥ ३२ ॥ हरंप्रदक्षिणीकृत्यजग्मिवानतिरंहसा ॥ ततस्तदुगाञ्जंशुःस्वनिःवासससृष्टतात् ॥ ३३ ॥ शतको
टिमितानुश्रान्गणानन्यानवासृजत् ॥ तेगणवीरभद्रंतंयतंकेचिपुरगेताः ॥ ३४ ॥ केचित्तदुगाजाताःकेचित्तत्पार्थिव्यायुः ॥ अवरतेःसुसक्रांतिंते
जोविजितभास्करैः ॥ ३५ ॥ शृंगाश्रानिगिरीणचकैश्चिदुत्पादितानिवै ॥ आबृडमूलाःकैश्चिच्चविधत्तत्रशिलोच्चयाः ॥ ३६ ॥ उत्पत्त्यमहतोवृक्षान्के
चित्प्राप्तामसंवांगणम् ॥ कैश्चिदुत्पादितायूपाःकेचित्कुंडान्यपूपुरच ॥ ३७ ॥ मंडपंध्वंसयामासुःकेचित्कोयोद्धुराणाः ॥ अचीस्वत्स्ववैदःश्वकैचिद्वै
शूलपाणयः ॥ अभक्षयन्हर्षोप्यन्येषुषदाज्यंपुःपरे ॥ ३८ ॥ दध्वंसुस्तराशीश्वकैचित्पर्वतसन्निभात् ॥ केचिद्विषयसाहाराःकेचिद्वैरीरपायिनः ॥
॥ ३९ ॥ केचित्पक्काज्ञपुष्टांगायज्ञपात्राण्यहूर्णयन् ॥ अमोटयन्मुर्चादंडान्केचिद्दंडशालिनः ॥ ४० ॥ व्यमंजञ्चकटान्केचित्पञ्चून्केचिदजीगि
लत् ॥ अग्निनिर्वापयामासुःकेचिदत्यग्नितेजसः ॥ ४१ ॥ स्वयंपरिदुश्चान्येकुलानिमुदुभुताः ॥ जण्टुःकेचनपुरारत्नानांपर्वतंहृतम् ॥ ४२ ॥ एके
नचभगोदेवःपथंश्वक्रेविलोचनः ॥ पूष्णोदंतावलीमन्यःपातयामासकोपितः ॥ ४३ ॥ यज्ञपलायितोदृष्टःकेनचिन्मुगहूपधृच्छ ॥ शिरोविगिहितश्चक्रेते
नचक्रेणदूतः ॥ ४४ ॥ एकःसरस्वतीयातीहृद्गानिनांसिकंन्यधात् ॥ अदितरोऽपुटकोऽच्छिन्नावन्येनकोपिनः ॥ ४५ ॥ अर्धज्योबाहुमुगलंतथोत्पाटि
तवानपरःअग्नेरुत्पाटयामासकश्चिच्चिह्नंप्रसह्यच ॥ ४६ ॥ चिच्छेदवार्योर्द्विपणंपर्षेदोऽन्यभतापवान् ॥ पार्श्वित्वायमंकाश्चित्कोधर्षइतिदृष्टवात् ॥ ४७ ॥

मित्यर्थः ॥ बुवादीश्रौतिकचित् ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ केनचिदेवदृष्टस्तेत्यर्थः ॥ ४४ ॥ निनांसिकाव्यथादिगतत्वासिकामकरोत् ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ पार्श्वित्वावह्ना ॥ ४७ ॥

आतोत्पाद्गुण्य ॥ ४८ ॥ पादयोः पादौ धृत्वाऽधुनोदकोपयत् ॥ ४९ ॥ वामयामासोदियामासच ॥ मक्षितामक्षकः ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ जगौ उवाच ॥ ५५ ॥ अतः कुतो मे
 सदेह इति ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ वात्याय चक्रवातेन ॥ ६० ॥ नष्टेष्वदर्शनेषु ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ततस्तस्य तत्तद्वातिमिवातिः ॥ ६५ ॥ किञ्च युद्धं तदमदानं च

अत्र धर्ममहेशानप्रथमं परिपूज्यते ॥ नैऋतं संहृष्टीत्वान्यकेशेष्वतोत्पादस्य ॥ ४८ ॥ अनीश्वरं हि विभुं कौत्वयेत्याताडयत्पदा ॥ कुबेरप्रपरो धृत्वा पादयु
 धुनोद्वलात् ॥ ४९ ॥ वामयामासबहुशोभक्षिताह्वध्वरादृतीः ॥ एकदर्शाऽपियेद्वालोकयलकंपत्तयः ॥ ५० ॥ रुद्राख्याधारणवशात्प्रथमथेऽनह
 लिताः ॥ वरुणरमापीड्याप्रमथोन्याबलेन हि ॥ ५१ ॥ बहिरुद्रियामासयद्दत्तं चेशर्वजितम् ॥ माथूरित्तुमासाबसहस्राक्षोमहामतिः ॥ ५२ ॥ उद्धु
 यगिरिमाश्रित्य च्छन्नः कौतुकमैशत ॥ ब्राह्मणान्प्रमथान्त्वायातयानोति चब्रुवन् ॥ ५३ ॥ प्रमथाः कालयामासुरग्न्यान्पिचयाचकान् ॥ इत्यप्रमथित्वयाग
 प्रमथैः प्रथमागतैः ॥ वीरभद्रः स्वतः प्रातः प्रमथानीकिनीवृतः ॥ ५४ ॥ यज्ञवाटं शशानभेदद्वृतैः प्रमथैः पुरा ॥ आतिशोच्यादर्शानोति वीरभद्रस्ततो जगौ ॥
 ॥ ५५ ॥ गणाः पश्यतदुर्वृत्तैः प्रारब्धानां च कर्मणाम् ॥ अनीश्वरैरवस्थेयं कुतो द्विषोमहेश्वरे ॥ ५६ ॥ ये द्विषंति महोदं सर्वकर्मकसाक्षिणम् ॥ धर्मकार्ये
 प्रवृत्तास्तु तेषां न्यतीदृशीर्दिशाम् ॥ ५७ ॥ कसदक्षोदुराचारः क्वचयद्ब्रह्मजः सुराः ॥ धृत्वा सर्वाननयतयातदुत्तरं गणाः ॥ ५८ ॥ इत्याज्ञानिरभद्रस्य प्राप्य
 ते प्रमथानुत्तम् ॥ यावर्धान्यथस्तत्तावद्दृष्टः कुड्मगेदाघरः ॥ ५९ ॥ तेन ते प्रमथाः सर्वमहाबलपराक्रमाः ॥ शुक्रगणद्विणावस्थ्यां प्रापितावात्ययवहि ॥ ६० ॥
 अथनष्टेषु सर्वेषु प्रमथेषु हरेर्भयात् ॥ चुकोपवीरभद्रः सप्रलयानलसंनिभः ॥ ६१ ॥ ददर्शशाङ्गिणं चाग्नेस्वर्गैश्च परिभ्रुतम् ॥ चतुर्भुजैरसंख्यतो जितद्वै
 त्यमहाबलैः ॥ ६२ ॥ चक्रिभिर्गदिभिर्जुष्टं वज्रिभिश्चापिशार्ङ्गिभिः ॥ वीरभद्रस्ततः ग्राहदद्वृतद्वैत्यसूदनम् ॥ ६३ ॥ त्वत्तु यज्ञमानमहायज्ञप्रवर्तकः ॥
 रक्षितानि वीर्येण दक्षस्य न्यक्षवैरिणः ॥ ६४ ॥ किं वा दक्षंसमानीय देहि युध्यस्वामया ॥ न द्वास्यासि च चेदक्षंतस्तरक्षयन्नतः ॥ ६५ ॥ प्रायशः शंभुभक्ते
 पुयतस्त्वंप्रोच्यसेऽग्रणीः ॥ एकोनेऽब्जसहस्रे प्राग्दौनेत्रांजं भवान् ॥ ६६ ॥ तुष्टेन श्मुना दंतुं भयं कंसुदर्शनम् ॥ यत्साहाय्यमवाप्याजोत्तं जयेद्
 नुजाधिपान् ॥ ६७ ॥ इत्याकर्ण्यैव चस्तस्य वीरभद्रस्य चोर्जितम् ॥ जिह्वास्तद्धलं विष्णुर्वीरभद्रमुवाच ॥ ६८ ॥ त्वं शंभोः सुतदेशीयगणानां प्रवरो
 स्यहो ॥ राजादेशमनुप्राप्य ततो व्यतिबलो महान् ॥ ६९ ॥

पिपसंभाव्यत इत्याह ॥ प्रायश इति ॥ यद्वा रक्षकं स्थापय ॥ तत्र हेतुमाह ॥ प्रायश इति ॥ नेत्ररूपमंजुनेत्रांजुजम् ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ मुत्तेशीयः शुभस्थानीयः पुत्रात्क्रोचिन्मन् इति वा ॥

राजदत्तिराजाविस्वनाथस्त्वय्यदेशमाह्वामिति ॥ ६९ ॥ कथंनमकरोण ॥ स्वयमितिकचित् ॥ तत्रस्वयंबलादियेष ॥ ७० ॥ दृष्टिभयैवकटाक्षेणैव ॥ ७१ ॥ अथैरिति ॥ अथेत्यर्थांतरम् ॥ तैःप्रसिद्धैर्नदिभिर्गणमुलैःप्रमथैःत्रयोःपार्श्वदिविष्णोरुगुणाधृतराःशुनंदनंदमबलाहणाद्यास्तित्थयामासत्तो जीवतोमोक्ष-यन्मित्येवंगदिवाआक्षिप्तःसंतोरेणेशप्रामेयपादकेतुणमाददानापुह्वानाः पश्यवी पशुसंबीधिसीमशबोधयथाशुखेनटणंशुद्धतित्ताहर्षीदशमापिताःआपिताहृत्पर्यः ॥ चक्रेणेतिपाठेगदिवागदाभिर्मुक्ताः ॥ अस्त्यथैवैतच्च ॥ चक्रेणोपलक्षिताश्रकृद्स्तापयित्यर्थः ॥ शेषंसमालम्ब्य ॥

योसिसोऽस्यहमयत्रदक्षरक्षणदक्षधीः ॥ पश्यामितवसामभ्यर्क्यदक्षहरिष्यसि ॥ ७० ॥ इत्युक्तेवीरभद्रःसतेनैवशार्ङ्गधन्वन्ता ॥ प्रमथान्दृष्टिभंयैवप्रो रयामासंसगरे ॥ ७१ ॥ अथैतैःप्रमथैर्विष्णोरुगुणागदितारणे ॥ आददानास्तृणवक्रेणपिताःपशर्वीदशाम् ॥ ७२ ॥ ततस्तादृशैश्शुद्धस्वैकैक रणसूर्धनि ॥ सहस्रेणसहस्रेणबाणानांह्वयताडयत् ॥ ७३ ॥ तेभिन्नवक्षसःसर्वेणारुधिरवर्षिणः ॥ वासंतिकैकुक्षीशोभांपरिप्राधूरुणाजिरे ॥ ७४ ॥ शरंतहवमांतंगाःस्रवंतइवपर्वताः ॥ मदेनधामुराणेणमिश्रेःशुशुभिरगणाः ॥ ७५ ॥ ततःप्रहस्यगणपोऽब्रवीद्वैकुण्ठनायकम् ॥ देशार्ङ्गधन्वञ्जनेत्वात्संज्ञां गणपंडितः ॥ ७६ ॥ पंशुभ्यसिदैत्यैर्द्रैर्दानवैर्नैर्नपार्षदैः ॥ इत्युक्त्वावीरभद्रेणशुशुडीकलितकरे ॥ ७७ ॥ गदिनाऽथगदातूर्णदैत्यैर्दुर्गिरिजुहुत् ॥ ततः प्रहतवान्वीरोऽमुंड्यातंगदाधरम् ॥ ७८ ॥ तदंगसंगमासाद्यविदेशशतथातया ॥ कौमोदकीप्रहारेणवीरभद्रंप्रतापिनम् ॥ ७९ ॥ जयानवापुः३३पि तरसाऽज्ञातवैदनम् ॥ ततःखट्वांगमादायगदाहस्तंगदाधरम् ॥ ८० ॥ आताडयस्वव्यदेर्दिङ्गदाभ्रमावपातयत् ॥ कुपितोयंमधुद्रेषीयक्रेणताडयच्च ॥ ८१ ॥ सचक्रंसमागच्छदृष्ट्वास्समारंशंकरम् ॥ शंकररमणाच्चक्रंमनागच्छत्समाप्यच ॥ कठमासाद्यवीरस्यसम्यग्जातंसुदर्शनम् ॥ ८२ ॥ तेचक्रे णशुशुभेनितरांसरणेश्वरः ॥ वीरलक्ष्म्यावृत्तहवसमेविजयसजा ॥ ८३ ॥ ततःसुदर्शनंदंष्ट्रातत्कठभरणहरिः ॥ मनाक्सचक्रितंस्त्रिभुजातोजयाहनं दकम् ॥ ८४ ॥ सनंदंकरंतस्यप्रोद्यंतंमधुविद्विषः ॥ पश्यतांदिविसिद्धानांस्तंभयामासदुंकृता ॥ ८५ ॥ अभयघावचवगेनगृहीत्वाशूलसुज्वलम् ॥ यावाब्धिर्चांसतिहरितावदाकाशवाचया ॥ ८६ ॥ वारितोगणराजःसमाकर्षीःसाहसंत्विति ॥ ततस्तमपहायशुवीरभद्रेणगोत्तमः ॥ ८७ ॥

॥ ७२ ॥ एकैकगणम् ॥ ७३ ॥ मिश्रैर्मदधामुरागरक्तैः द्वैरित्तिशेषः ॥ सर्वैर्दृविपाठेस्वप्यर्थः ॥ ७६ ॥ गणपेवीरभद्रः ॥ ७६ ॥ कलितापुर्हिता ॥ सुमुंड्याऽज्ञविशेषेण ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ तदंगसंगंहेर्देहसामीप्यम् ॥ विद्वेद्वेविदीर्णा ॥ त्यागदया ॥ विपफालसयतुसेतिकचित् ॥ ७९ ॥ अज्ञातवेदनायेनम् ॥ मनागापसवेदनामितिकचित् ॥ स्वदवागसस्त्रविशेषम् ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ हुंकृतहुंकारेण ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥

बुद्धिर्दुर्निदिता। यस्येति। सहायिनः साहाय्यकारिणः ॥ इत्याकर्ण्यारभ्यप्राथम्यदक्षमित्यादेः प्राक्तनश्रयस्यायमभिप्रायः ॥ स्वात्मनो विधेशस्यो वै विष्णुः सर्वरुद्रस्याद्युक्तो ॥ सानो विधेशः ॥
 अतएवात्माश्रितस्य रुद्रस्याहो वीरः रुद्रस्य सामर्थ्यजिह्वासापूर्वकमानोदिय ॥ स्वप्राक्तनशरणणकस्य रुद्रस्य अपिसाहाय्यविधेयम् ॥ अतएव तत्रियमभनसि विद्यायमगवांस्तथाचक्रे ॥ यथापः सुगमरूपे
 पाररणापकायाजं वायाः स्वधिष्ठस्य च भीष्मस्य साहाय्यमानदानार्थयुद्धं मोहं पराजयं स्वसिद्धमवनिनिता ॥ अन्यथा जमीभ्रत्वापत्तेः ॥ नूनमातेवेच्छया ब्रह्मन्कृतवान्हीरियः ॥
 कोहिर्महादृशकोरणेनारापणमुमिति ॥ अतौवैष्णवैर्नो नखदनीयमिति ॥ दर्शयिशापाद्वैष्णव ॥ भविष्यतिहो विष्णोः स्वाशितोपराड्मुक्ताः ॥ क्वकुत्तुविशेषकिरगमतगोनिधिरिदूःखोत्तः ॥ ८० ॥
 प्रायदक्षं विनद्योर्चैर्धिकाभीश्वरनिदंक्रम ॥ यस्येदहस्तिसंपत्तिर्यत्र देवाः सहायिनः ॥ सकथसंश्रकर्मनकुयुयदशतदधत् ॥ ८८ ॥ अनार्यो नृपदि
 गभवतानिदितः शिवः ॥ वृणयाभितदास्यते चपदाभिः समंततः ॥ ८९ ॥ इत्युक्त्वा तस्य दक्षस्य परारूप्यभाषिणः ॥ चिच्छेद्वदं नवीश्वरेशतदधत् ॥
 ॥ ९० ॥ ततस्त्वदितिमुल्यानां मिलितानामहोत्सवे ॥ त्रोटयामास कर्णदीन्यंगप्रत्यंगकानि च ॥ ९१ ॥ वेणीदंडाश्च कर्सांचितेन चिच्छामह ॥ ९२ ॥
 कासांचिचकराश्चिच्छाः कासांचित्कर्तितः स्तनाः ॥ ९२ ॥ नासाण्डांस्तथान्यासां पाटयामास पार्श्वः ॥ चिच्छेदं चण्डुलीश्यापितथान्यासां चिद्विभ्र ॥
 ॥ ९३ ॥ येनेनिर्दुर्दक्षेये चशुश्रुस्तदा ॥ तेषां जिह्वश्रुतीः कोपादचिच्छिनत्वाकोरोद्धि ॥ ९४ ॥ केचिदुद्धृवितायुषाशयिन्त्वाहं गले ॥ अचेशु
 खार्यैर्दक्षेशं विहायात्तं महाहविः ॥ ९५ ॥ द्विजराजश्चर्यमश्नुमारीचिमुल्यकाः ॥ अयंतमपमानस्यभाजनं तेन कारिताः ॥ ९६ ॥ एते जायतरस्त
 स्यतो दक्षस्य दुर्धियः ॥ हित्वा महेश्वरममून्सोपश्यदधिकञ्चिन्वात् ॥ ९७ ॥ तानिकुंडानितेयूपास्ते संभाः सचमंडयः ॥ तावेद्यस्तानि पात्राणि ता
 निहव्यान्येन कथा ॥ ९८ ॥ ते च वैयज्ञसंभारास्ते ते यज्ञप्रवर्तकाः ॥ तेरेक्षपालास्ते मंत्राविनेशुर्हलायाडखिलाः ॥ ९९ ॥ स्तोत्रैर्नैव हि कालेन यथार्थिः परवं
 चनात् ॥ अजितानश्रुतिप्रदक्षसंपद्वृताः शिवा ॥ १०० ॥ नीतिमहाकर्ततेन सगणेनेहं शिवा ॥ विधिर्विधिविलोपाच्च हरं विज्ञाय चानयत् ॥ १ ॥
 तत्रयत्र मखः सोभूदृदक्षः शिववर्जितः ॥ आयतेथमहादेवीं रभद्रोत्तिलजितः ॥ २ ॥ नत्वानर्किचिदवदेव सर्वमवैस्वयम् ॥ प्रसाद्येत्सर्वदेवशुभे
 धोऽव्रीत्सुनः ॥ ३ ॥ अपराध्ययं दक्षः संप्रसाद्यः कृपापानिधे ॥ यथापूर्वपुनमून्सर्वान्कारयंश्रकर ॥ ४ ॥ यथाविधिः प्रवर्तते वैदिकः पुनरेगहे ॥
 तथाज्ञादीयतां शंभो कर्मसिद्धयतिसेऽवस् ॥ ५ ॥ अनीश्वरासु सर्वास्तु क्रियासु परमेश्वर ॥ एवमेव भवं येव विघ्नजाताः सहस्रशः ॥ ६ ॥

॥ ८९ ॥ ९० ॥ अंगप्रत्यंगकानि धंगा मरणाणि ॥ ९१ ॥ कर्तित्ताश्चिच्छाः ॥ ९२ ॥ ३३ ॥ दुष्टदुःश्रुतंतः ॥ मुदुरितिकांचित् ॥ जिह्वाः अचिच्छन्त् ॥ श्रुतीः कर्णवद्विधा अक्रोदियर्थः ॥ ९४ ॥ उद्धृिताः
 भूयस्य शिवास्यात्साथास्थापिता इत्यर्थः ॥ अघोमुखाश्च केचिदुद्धृविता इत्यन्वयः ॥ केतत्राह ॥ येदंकेपिति ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ हेल्याईयस्सर्वीरः रुद्रस्येति शिवः ॥ ९९ ॥ अशिवायमंगल
 रूपा ॥ नविद्योतिवैदंश्वरस्य मिति ॥ १०० ॥ १ ॥ ईदंशः ईदंशः ॥ विष्णुतिस्सकोरेण शिवमिवावीमद्वेलजितः ॥ २ ॥ ३ ॥ संसमाद्यः सम्यक्प्रासादं प्राप्यभाषणीयः ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥

व्यभिचारिणी ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ अपरावालयोऽपरावोऽश्रयः ॥ १३९ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदद्वैतायकाशीसहटीकायांनवाशीतितमोऽ
ध्यायः ॥ ८९ ॥ ॥ ६४ ॥ ॥ कथ्यायेत्रभवत्याख्येसर्वकौषिकदायके ॥ पार्वतीभ्रमहाख्येवर्षेतिमिनोहरम् ॥ १ ॥ पार्वतीश्वरोत्पत्तिपृच्छति ॥ प्राक्पूर्वम् ॥ १ ॥

मयापराङ्मुख्येदेवतस्त्वंकृपानिधे ॥ एतएववारांसुलुकिमन्यैरुतमैवैः ॥ ३२ ॥ इतिश्रुत्वामहदेवप्रसन्नोतितराभवः ॥ प्रोवाचचयदुक्तेतत्तथास्तुनवा
न्यथा ॥ ३३ ॥ अन्यच्चैवार्देव्यातच्छृणुष्वप्रजापते ॥ यत्पथाश्यापितांलिंगमेतद्देशेश्वराभिधम् ॥ ३४ ॥ अत्यसंसेवनान्युसापराधसहस्रकम् ॥
क्षमिष्येहंसदेहस्तस्मात्सृज्यामिदंजनैः ॥ ३५ ॥ त्वंतुल्लिगार्चनदस्मात्सर्वमान्योभविष्यसि ॥ पार्श्वद्वितयगतितोमोक्षमवाप्स्यसि ॥ ३६ ॥ इत्यु
क्त्वोदेवेशस्तस्मिंल्लिगप्रययौ ॥ दशोपगतवान्हपरिप्राप्तमनोरथः ॥ ३७ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्यगस्त्यसमाख्यातोद्देशेश्वरसमुद्रकः ॥
यंश्रुत्वासुच्येतेजुत्पराधशतैरपि ॥ ३८ ॥ श्रुत्वास्यानमिदंपुण्यंदेशेश्वरसमुद्रकम् ॥ नरोत्तलिभ्यतेपारंपरावालयोपिहि ॥ ३९ ॥ ॥ इतिश्रीराम
देमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थैकाशीखंडउत्तरार्धदेशेश्वरप्रादुर्भावेनामनवाशीतितमोऽध्यायः ॥ ८९ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥
पार्वतीहृदयानंदपार्वतीशसमुद्रकम् ॥ कथयेह्यदुहिंधंभवताप्रागवापहम् ॥ १ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ शृण्वगस्त्यद्वयेनाहियाचलपतिव्रता ॥ गिरि
द्रजसुतामाहयुत्रितेस्यमहेशितुः ॥ २ ॥ किंस्थानंस्तिर्वाकाकोबंधुवैत्सिकिंचन ॥ प्रायोद्दहनंजामातुरस्यकोपिपृच्छुत्रचित् ॥ ३ ॥ निशब्देतिक्व
मातुरतिद्वीणागिरिद्रजा ॥ आसावावसरंशुंनत्वागौरीव्यजिज्ञापत् ॥ ४ ॥ मयाश्वश्रुहंकातागम्यमद्यविनिश्चितम् ॥ नाथात्रनैववस्तव्यंनयमात्रं
निकेतनम् ॥ ५ ॥ गिरिद्रजागिरिशुवागिरिशहतितत्ववित् ॥ हिचाहिमागिरिप्राप्तोनिजमानंदकाननम् ॥ ६ ॥ प्राप्यानंदवनद्वीपरधानंदकारजम् ॥
विस्मृत्यपितृसंवांजाताचानंदरूपिणी ॥ ७ ॥ अथविद्यापयाचक्रौरीगिरिशमेकदा ॥ अच्छिन्नानंदसंदेहकुतःशेत्रेऽत्रतद्रुद्र ॥ ८ ॥ इतिगीरि
श्रुत्वाप्रसुवाचपिनाकधृक् ॥ पंचकोशपरीमाणेशेत्रेस्मिन्नुत्तिसन्नानि ॥ ९ ॥

सतीमितोऽस्ततीपतिव्रतापूर्वकमनितत्वात्प्रभितिवा ॥ २ ॥ किंस्थानंकोदशः ॥ वनत्सिंका ॥ दृष्टंशक्तिम् ॥ ३ ॥ अनिद्वीणातिसोयनलजिना ॥ ४ ॥ ५ ॥ तत्त्ववित्पराभेयावित् ॥
सर्वज्ञतिवा ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥

एकैकमैकयलिंगस्य ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ आपिप्राप्ता ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ यच्छेद्यच्छति ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ तदेहवसितिवेक
 देहेनपुजाकृतातस्यावसानमित्यर्थः ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ इतिश्रीगमानंदकृतायांकाशीखड्गीकाश्यांनवतिसोऽध्यायः ॥ १० ॥ २७ ॥ एकाधिकशयव

तिलंतंनंदेव्यस्तिविनालिंगांहिकुत्रचित् ॥ एकैकपरितोलिंगक्रोशक्रोशंचयावनिः ॥ १० ॥ अन्यत्रापिहसादेभिर्मेवदलद्वाराणाम् ॥ अत्रांनंदवनेदे
 विपरमानंदजनमनि ॥ ११ ॥ परमानंदरूपाणिसतिलिंगान्यनेकशः ॥ चतुर्दशसुलोकेशुकुक्रुतिनोयवसनिहि ॥ १२ ॥ तैश्चजात्रेहलिंगनिवृत्ताऽऽपि
 कृतकृत्यता ॥ अत्रयेनमहादेविलिंगसंस्थापितमम ॥ १३ ॥ वेत्तितच्छेयसःसंख्याशेषोपनिवेशवित् ॥ १४ ॥ परिच्छेदव्यतीरस्यानंदस्यपका
 रणम् ॥ अतस्त्विदंपरक्षेत्रलिंगेष्वेयोभिरद्रिजे ॥ १५ ॥ निशम्येतिमहादेवीपुनःपादौप्रणम्यच ॥ देहानुज्ञांमहादेवलिंगसंस्थापनायमे ॥ १६ ॥ पारुराज्ञां
 समासाद्यच्छेद्यैःपतिव्रता ॥ नतस्याःश्रेयसोहानिःसंवतैपिकदाचन ॥ १७ ॥ इतिप्रसाद्यवेशामज्ञांप्राप्यमहेशितुः ॥ लिंगसंस्थापितैर्यैर्वा
 देवसमीपतः ॥ १८ ॥ तच्छिगदर्शनान्तुंसंब्रह्महत्यादिपातकम् ॥ विलीयेतनसंदेहोदेहबंधोपिनोपुनः ॥ १९ ॥ तत्रलिंगेवरोदोदेहदेवययुतः ॥
 निशामयमुनेतंतुभक्तानांहितकाम्यया ॥ २० ॥ लिंगंयःपार्वतीशाख्यंकाश्यांसंभूजयिष्यति ॥ तदेहवसितियाप्यकारालिंगंमविष्यति ॥ २१ ॥
 काशीलिंगत्वमासाद्यमेवानुप्रवेद्यति ॥ चैत्रशुक्लतृतीयायांपार्वतीशसमर्चनात् ॥ २२ ॥ इहसेभाग्यभोगेतिपरत्रचक्षुर्भगतिम् ॥ पार्वतीशस्य
 ध्ययोषिद्वापुरुषोपिवा ॥ २३ ॥ नगर्भमाविशेशेद्रयोभवेत्सैभाग्यभाजनम् ॥ पार्वतीशस्यलिंगस्यनामपिपशुद्धतः ॥ २४ ॥ अजिन्यसहस्रशरं
 क्षयतितत्क्षणात् ॥ पार्वतीशस्यमहात्म्यंयःश्रोष्यतिनरोत्तमः ॥ ऐहिकासुष्यिकाकामान्सप्राप्स्यतिमहामतिः ॥ २५ ॥ ॥ इतिश्रीस्की, ख्य
 राणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखड्गउल्लार्षेपार्वतीशवर्णनानामनवतिसोऽध्यायः ॥ १० ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ पार्वतीशस्यपि
 थितस्तेमेयानव ॥ मुनेनिशामेयदानांगेश्वरसमुद्भवम् ॥ १ ॥ यंश्रुत्वायत्रकुत्रापिगंगाज्ञानफललभेत ॥ चक्रपुष्कगिर्निर्गच्छंनंत्सक ॥ २ ॥
 ॥ २ ॥ तेनदेलीपिनासार्धमस्मिन्नानंदकानने ॥ क्षेत्रप्रभावमतुल्लात्वांशुपरिग्रहात् ॥ ३ ॥

तितमेऽध्यायेऽसिद्धिरे ॥ गंगेश्वरस्यमाहात्म्यंष्वयेतिपापहृत्परम् ॥ १ ॥ अनुवादपूर्वकंगंगोत्पत्तिकथयति ॥ पार्वतीशस्त्विति ॥ १ ॥ तदेऽध्याय ईकसुत्रमि

दिशिपस्युपेणमपीरयेन ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतगंगाकाशीखंडटीकायामैकनवतितमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥
 द्वियुद्धनवतिक्रम्यासौवैविविनामिनि ॥ नर्मदेशस्यमाहात्म्यवर्णयतिविशुभप्रसम् ॥ १ ॥ नर्मदेशोत्पत्तिकथयति ॥ नर्मदेशस्येति ॥ १ ॥ २ ॥ कृपमदाःपुण्यदाःप्रः ॥ ३ ॥ ४ ॥ कुनोद्वेदिण ॥

स्त्वृत्वालिंप्रतिष्ठायाःकार्यालोकोत्तरंफलम् ॥ गंगयास्थापितंलिङ्गंविशेशात्पूर्वतःशुभम् ॥ ४ ॥ गंगेश्वरस्यलिङ्गास्यकार्श्याद्विःसुदुर्लभा ॥ तिस्रो
 देशहराराचयोगेशंसमचयेत् ॥ ५ ॥ तस्यजन्मसहस्रस्यपापंक्षीयतेक्षणत् ॥ कलौगंगेश्वरंलिङ्गमुत्प्रापयंमिष्यति ॥ ६ ॥ तस्यसदृशंरुस्तं
 जायतेपुण्यहेतवे ॥ दृढंगेश्वरंलिङ्गयेनकार्श्यांसुदुर्लभम् ॥ ७ ॥ प्रत्यहस्रपिण्गंगीगंगेतेनदृष्टानसंशयः ॥ कलौसुदुर्लभांगंसासर्वकल्मषहारिणी ॥ ८ ॥
 भविष्यतिनसंदेहोभिन्नावरुणंदन ॥ ततोपितिष्यंसंप्राप्तकार्श्यात्संतंसुदुर्लभा ॥ ९ ॥ ततोपिदुर्लभंकार्श्यालिङ्गंशेखराभियम् ॥ यस्यसंसर्गंमुंसाए
 वेत्पापक्षयायवै ॥ १० ॥ शुत्वागंगेशमाहात्म्यंनरोनिर्गयीभवेत् ॥ लभेद्बुधस्यभारंचितित्वाधिगच्छति ॥ ११ ॥ इतिश्रीस्कांदियहापुराणसंस्कृ
 तिसाहस्र्यांसांहितार्थाचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेगंगेश्वरमहिमाख्याननामैकनवतितमोऽध्यायः ॥ ९१ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ नर्मदेशस्य रत्नान्
 कथयामिमुनेव ॥ यस्यस्मरणमात्रेणमहापातकसंक्षयः ॥ १ ॥ अस्यवाराहकल्पस्यप्रवेशेषुनिपुणवैः ॥ अपृच्छिकासरिच्छृष्ट्यावदतात्वंमृकंडव ॥ २ ॥
 मर्कंडेयउवाच ॥ ॥ शृणुध्वमुनयःसर्वसंतिनद्याःपरशतम् ॥ सर्वाअप्यद्यहारिण्यःसर्वाअपिपृथग्दाः॥३॥ सर्वाभ्योपिनदीभ्यश्चश्रेष्ठाःसर्वाःसुदुर्गमा
 ततोपिहिमहाश्रेष्ठाःसारित्सुसरिदुत्तमाः ॥ ४ ॥ गंगाचयमुनाचाथनर्मदाचसरस्वती ॥ चतुष्टयमिदंपुण्यंधुनिषुमुनिपुंगवाः ॥ ५ ॥ क्रवैकमुतिपास
 वसुनाचयजुष्टुर्वम् ॥ नर्मदासाममूर्तिस्तुस्यादथर्वासरस्वती ॥ ६ ॥ गंगासर्वसारीद्योनिःसमुद्रस्यापिपूणी ॥ गंगायानलेत्साम्यंकाचिदन्नसरिद्धरा
 ॥ ७ ॥ किंतुपूर्वतपस्तप्तोभयबाह्वनेहसम् ॥ वरदानोन्मुखोधाताप्रार्थितश्चेत्सतम् ॥ ८ ॥ गंगासाध्यविधेर्हिमसत्रोसियादिप्रभो ॥ ब्रह्मणश्चत
 श्रोक्तानर्मदास्मितपूर्वकम् ॥ ९ ॥ यदिव्यक्षसमत्वंतुल्येऽन्येनकेनचित् ॥ तदांगसमत्वंचल्यतेसरितान्यथा ॥ १० ॥ पुरुषोत्तमपुत्रल्यःस्थानुःसुरो
 न्योयदिकचित् ॥ स्रोतस्विनीतदास्मालभतेगंगयापरा ॥ ११ ॥ यदिगौरीसमानरिक्किचिदन्याभवेदिह ॥ अन्याधुनीहस्वधुन्यास्तदासाध्यमुप
 ष्यति ॥ १२ ॥ यदिकाशीपुरितुल्याभवेदन्याक्किचित्तुरी ॥ तदास्वर्गतरंगिण्याःसाम्यमन्यनदीलेभेत ॥ १३ ॥

॥ ५ ॥ ६ ॥ नलमेकमाजुयात् ॥ लभेनसाम्यमितिपाठोक्ताकानकाचिदित्याल्येयम् ॥ ७ ॥ वह्नेहसंहुकालम् ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥

॥ १४ ॥ १५ ॥ त्रिविष्टपसमीपतल्लोचनसमीपतः ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥

निशम्येतिविधेर्विक्रयनर्मदासरीदुत्तमा ॥ घातुर्वपरित्यज्यप्राप्तावाराणसीपुरीम् ॥ १४ ॥ सर्वेभ्योपिहिपुण्येभ्यःकाश्यालिंगप्रतिष्ठिते ॥ अपरानसु
द्विष्टकैश्चिच्छ्रेयस्करीक्रिया ॥ १५ ॥ अथसानर्मदापुण्याविधिपूर्वाप्रतिष्ठितम् ॥ व्यधात्पिलिपिलातीर्थत्रिविष्टपसमीपतः ॥ १६ ॥ ततःशुभुः
प्रसन्नोभूत्तस्यैनवैशुभात्मने ॥ वरवृणीष्वसुभगेयत्सुर्यरोचतेजने ॥ १७ ॥ सारिद्रानिशम्येतिरेवाप्राहमहेश्वरम् ॥ किंवरेणेहदेवेशशुश्रुच्छेनधूर्जटे ॥
॥ १८ ॥ निर्द्वद्वात्पदद्वद्भक्तिरस्तुमहेश्वर ॥ श्रुत्वेतिनितरंतुष्टोरेवागिरमनुत्तमाम् ॥ १९ ॥ प्रोवाचचसरिच्छ्रेत्वयोक्तंयत्तथास्तुत् ॥ गृहाण
पुण्यनिलयेवितरामिवारंत्तम् ॥ २० ॥ यावंत्योदृषदःसंतितवरोधसिनर्मदे ॥ तावंत्योल्लिङ्गपिण्योभविष्यविवरान्मम ॥ २१ ॥ अन्यंचतेवरंद्वा
तमप्याकर्णयोत्तमम् ॥ दुःप्रापंयच्चतपसारांशिभिःपरमार्थतः ॥ २२ ॥ सद्यःपापहरांगंगासप्तोहेनकलिदृजा ॥ त्र्यहात्सरस्वतीरेवेत्वंतुदर्शनमात्रतः ॥
॥ २३ ॥ अपरंचवरंद्वांनर्मदेदर्शनाघहे ॥ भवत्यास्थापिताल्लिंगंनर्मदेश्वरसंज्ञकम् ॥ २४ ॥ यत्तल्लिंगंमहापुण्यंमुक्तिदास्यतिशाश्वतीम् ॥ अस्य
ल्लिंगस्येभक्तास्तान्दृष्ट्वासूर्यनंदनः ॥ २५ ॥ प्रणमिष्यतियत्नेनमहाश्रेयोभिवृद्धये ॥ संतिल्लिङ्गान्यनेकानिकाश्यादेविपदेपदे ॥ २६ ॥ परंहि
नर्मदेशस्यमहिमाकोपिचद्धृतः ॥ इत्युक्त्वादेवदेशस्तस्मिंल्लिङ्गेलययौ ॥ २७ ॥ नर्मदापिप्रदृष्टसत्पिण्यप्राप्यचाद्धृतम् ॥ स्वदेशंचपरिप्राप्त
ष्टमात्राघहारीणी ॥ २८ ॥ वाक्यंमृकडजसुनेस्तेपिश्रुत्वासुनीश्वराः ॥ प्रदृष्टचेतसोजाताश्चक्रुःस्वंततोहितम् ॥ २९ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥
नर्मदेशस्यमाहात्म्यंश्रुत्वाभक्तियुतोनरः ॥ पापकंडुकमुत्सृज्यप्राप्स्यतिह्यानसुत्तमम् ॥ ३० ॥ ॥ इतिश्रीस्कांदेमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यासहि
तायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेनर्मदेश्वराल्यानांमद्भिनवतितमोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ नर्मदेशस्यमाहात्म्यंश्रुतकंलमषना
शनम् ॥ इदानीकथयस्कंदसतीश्वरसमुद्भवम् ॥ १ ॥

इतिश्रीरामानंदकृतायांकाशीखंडटीकायांद्भिनवतितमोऽध्यायः ॥ १२ ॥ ॥ ६४ ॥ त्रिनवतितमेऽध्यायेमहापुण्यैकशेवधौ ॥ सतीश्वरसमुत्तिर्वर्णनेऽविद्युमाश्रया ॥ १ ॥ अनुवादपूर्वकं
५९

सतीशरोरर्षीर्षुच्छति ॥ नमस्कास्येति ॥ १ ॥ २ ॥ इत्युक्तं ब्रह्मा ॥ ३ ॥ इत्युक्तं ब्रह्मा ॥ ४ ॥ ५ ॥ देवाचिच्छ्रित्तं महामायोतयावत् ॥ तस्यामुत्सम् ॥ ६ ॥ ७ ॥ उत्तानशयः
विष्णुः ॥ ८ ॥ पृथुकोवालकः ॥ ९ ॥ मायाडिभकः मायावालकः ॥ रोदनादिति ॥ रोदनाद्दुदनामब्रह्महृत्प्रकामित्यर्थः ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ अहोइत्याश्रयं ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥

स्कंदउवाच ॥ मित्रावरुणसंभूतकथयामिकथांश्रुणु ॥ यथासतीश्वरं लिंगं काश्यामाविर्बभूवह ॥ २ ॥ पुराततापसुमहत्तपःशतश्रुतिमुने ॥ तपसाते
नक्षेत्राः संतुष्टोपदोऽभवत् ॥ ३ ॥ उवाच चापि ब्रह्मणो नितरां ब्रह्मणप्रियः ॥ सर्वज्ञानथोलोकात्मांकरयलोककृत् ॥ ४ ॥ ॥ ब्रह्मोवाच ॥ ॥
यदिप्रभ्रादेवैशवदास्यसिवांछितम् ॥ तदावंमेभवसुतोदेवीदक्षसुताऽस्तुच ॥ ५ ॥ इतिश्रुत्वामहादेव सर्वदेवब्रह्मणोवम् ॥ स्मित्वादेवीसुखं विशि-
वाचतुराननम् ॥ ६ ॥ ब्रह्मंस्त्वद्वांछितं भूयात्किमेदंयपितामह ॥ इत्युक्त्वा ब्रह्मणो मालादाविरसीच्छ्रं कभृत् ॥ ७ ॥ रुदन्सउत्तानशयो ब्रह्मणो सुखमै
क्षत ॥ ततो ब्रह्मापितंबालं रुदंतं प्रविलोक्य च ॥ ८ ॥ किमांजनकमाप्यापित्वंगोदिषिसुमुहुः ॥ श्रुत्वेति पृथुकः प्राहयथोत्तंपरमेष्ठिना ॥ ९ ॥ नाश्वरो
दिभिर्मशष्टनामदेहिपितामह ॥ रोदनाद्दुद्दइत्याख्यां समायाडिभकोलभत् ॥ १० ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ अर्भकत्वं गोपीशः किरोदुषडानन ॥
यदिवेस्ति तदाचक्ष्वमहत्कौतूहलं हि मे ॥ ११ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ सर्वज्ञस्य कुमारात्त्वात्किंचित्किंचिद्वैस्यहम् ॥ रोदनेकारणं वचिभश्रुणुं
भस्सुद्धव ॥ १२ ॥ मनसीति विचारो भूदेवस्य परमात्मनः ॥ बुद्धिवैभवमस्याहो वीक्षितुं परमेष्ठिनः ॥ १३ ॥ सत्यलोकाधिनाथस्य चतुरास्यस्य वैधसः ॥
इत्यानं दात्समुद्रतो बाष्पपूरामहे शितुः ॥ १४ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ किंबुद्धिवैभवं धातुः शंभुना भनसीक्षितम् ॥ येनानं दात्सुभारो बाल्येभ्यः भवदी
शितुः ॥ १५ ॥ एतकथय मे प्राज्ञ सर्वज्ञानं वर्धन ॥ श्रुत्वा गस्त्युदितं वाक्यं तारकारिरुवाच ॥ १६ ॥ देवेन मनसि ध्यातमिच्छु भजने मुने ॥ विनापत्यं
जनेतारं कच्छदुमिह प्रसुः ॥ १७ ॥ एको मनोरथश्चायं द्वितीयोऽसुनिश्चितम् ॥ अपत्यत्वं ते चास्मिन्समर्तुरुत्पत्तिहारिणि ॥ १८ ॥ क्षणं क्षणं समा
लोक्य भंगस्त्यं क्षणक्षणम् ॥ एकरायासा नहारं लस्येऽनेन क्षणक्षणे ॥ १९ ॥ योयं नो चरः क्वापि वापि भनस्योरोपि ॥ समेऽपत्यत्वमासाद्य
किं न दास्यति चिंतितम् ॥ २० ॥

॥ १६ ॥ देवेन जितेन ॥ मनसि ध्यातम् ॥ ब्रह्मसमाहितं विनेत्वा दिव्यामसंशयमत्यंतम् ॥ १७ ॥ १८ ॥ समा लोकेष्वस्य भर्तृर्गमम् ॥ लस्येणास्ते इत्यपि भणन्त्ययः ॥ एकशय्यासनाहारं च ॥ १९ ॥ २० ॥

॥ २१ ॥ २२ ॥ चक्षुस्त्रयवाप्यकालितमासीदित्यर्थः ॥ २३ ॥ २४ ॥ चिदात्मनेज्ञानरूपाय ॥ २५ ॥ स्कंदोपिश्रितुरानंददर्शनाद्द्वन्द्व्यादिनाऽगतिक्वधिसमाभाष्यपुनःप्रो
 लितृतीयेनान्वयः ॥ २६ ॥ २७ ॥ किञ्चत्तदाह ॥ देहहति ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ मनतोपिसमुच्छ्रयंयादृष्टमितिर्मनसावाच्छ्रयतेततोप्युच्छ्रयमित्यर्थः ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ त्वज्जने
 योऽसुंसकृतस्त्वशेषंजंतुयैमुंस्पृशेत्सकृन्मुदा ॥ नसभूयोभिजायेतभवेच्चानंदमेदुरः ॥ २१ ॥ गृहक्रीडनकंभेसौयदिवृथात्कथंचन ॥ तदापरस्यसौख्यस्य
 निधानंयामसंशयम् ॥ २२ ॥ विधेःसमीहितचेतित्वंज्ञात्वाससर्ववित् ॥ आनंदंवाप्यकालितंचक्षुस्त्रयमदीघरत् ॥ २३ ॥ श्रुत्वेत्यगस्तिःस्कंदस्यमा
 षितंपर्यमुदत् ॥ ननामचांशीप्रोवाचजयसर्वज्ञनंदन ॥ २४ ॥ विधेरपिमनोज्ञातंशंभोरपिमनोगतम् ॥ सम्यक्वित्तंत्वयाज्ञातंनमस्तुभ्यंचिदात्मने
 ॥ २५ ॥ स्कंदोपिनितरंतुष्टःश्रितुरानंददर्शनात् ॥ धन्योस्यगस्त्यधन्योसिश्रितुंजानासितत्त्वतः ॥ २६ ॥ नमेश्रमोवृथाजातोब्रुवतस्तेपुरःकथाम् ॥
 इत्यगस्तिंसमाभाष्यपुनःप्राहषडाननः ॥ २७ ॥ देवेरुद्रत्वमापन्नदेवीदक्षसुताभवत् ॥ सापितृत्वातपस्तीव्रंसतीकार्श्यावर्णिनी ॥ २८ ॥ ददर्शलिङ्ग
 रूपेणप्रादुर्भूतंहपुरः ॥ अलतत्त्वामहादेविप्रोक्तवन्तमितिरुष्टम् ॥ २९ ॥ इदंसतीश्र्लिंगंत्वनाम्नाभविष्यति ॥ यथामनोरथस्तेऽत्रफलितोदक्षकन्यके
 ॥ ३० ॥ तथैतल्लिङ्गमाराध्यन्यस्यापिहिल्लिष्यति ॥ कुमारीप्राप्त्यतिपतिमनसोपिसमुच्छ्रितम् ॥ ३१ ॥ एतल्लिङ्गंसमाराध्यकुमारोपिवरांगनाम् ॥
 यस्ययस्यहियःकामस्तस्यतस्यहिसध्रुवम् ॥ ३२ ॥ भविष्यतिनसंदेहःसतीश्र्वरसमर्चनात् ॥ सतीश्रंसमभ्यर्च्ययोयोयंयंसमीहते ॥ ३३ ॥ तस्यतस्य
 ससक्षिप्रंभविष्यतिमनोरथः ॥ ३४ ॥ इतोष्टमेचदिवसेत्वजनेताप्रजापतिः ॥ महंदास्यतिकन्यांचांसफलस्तेमनोरथः ॥ इयुक्त्वादेववेशशस्तत्रवंतिहि
 तोभवेत् ॥ ३५ ॥ साणिस्वभवनंयतासतोदाक्षायणीमुदा ॥ पितापितरमैप्रादात्तारुद्रयदिवसेष्टमे ॥ ३६ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्थंसतीश्र्वरं
 लिङ्गंकार्श्यांप्रादुरभून्मुने ॥ स्मरणादपिलिङ्गंचद्व्यात्सत्त्वगुणंपरम् ॥ ३७ ॥ रत्नेशानृतोभगेदृष्ट्वाल्लिङ्गंसतीश्र्वरम् ॥ मुच्यतेपातकैःसद्यःकमाज्ज्ञानं
 चर्विदति ॥ ३८ ॥ ॥ इतिश्रीस्कंदेिमहापुराणएकशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेसतीश्र्वरप्रादुर्भावोनामत्रिनवतितमोऽध्यायः
 ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ अन्यान्यपिच लिङ्गानिकथयामिमहासुने ॥ अमृतेशमुखदीनियन्नामाप्यमृतप्रदम् ॥ १ ॥
 पुरासनारुनामासीन्धुनिरत्रगृहाश्रमी ॥ ब्रह्मयज्ञरतोनिन्यांनित्यंचातिथिदेवतः ॥ २ ॥

तातवपिता ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंददृष्टायांकाशीखंडटीकायांत्रिनवतिसमोऽध्यायः ॥ ९३ ॥ ॥ ९४ ॥ ॥ अमृतःकरुणेशश्रयणेश्चेश्वरस्तथा ॥
 वषट्तेऽत्रनवत्यालंबचक्षुभिर्भिक्षेक्षुभे ॥ १ ॥ अमृतेवादीनिलिङ्गानिकथयति ॥ अन्यानीति ॥ अमृतमदमक्षप्रदम् ॥ १ ॥ अत्रकाशयाम् ॥ २ ॥

॥ २४ ॥ तत्पत्रैस्त्वत्फलेरित्यत्र तच्छब्दः करुणावृक्षपरः ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ एतेषुष्यमृतेषादिषुलिगाष्टकममृतेषता
रेकेष्विज्ञानेशकरुणेशमोक्षद्वारेषास्वर्गद्वारेषाब्रह्मेशालंगलीशानामष्टकम् ॥ ३५ ॥ ३७ ॥ षटत्रिंशत्तत्त्वरूपद्विति ॥ तान्युक्तान्यगमे ॥ तत्त्वानि शैतान्युच्यन्ते विषयशक्तिः सदाशिवः ॥

तेनत्रनेनसंचुष्टः करुणेशः कदाचन ॥ नतंक्षेत्राद्बहिः कुर्यात्तस्मात्कार्यव्रतं त्विदम् ॥ २४ ॥ तत्पत्रैस्त्वत्फलेवापि संप्रुष्यः करुणेश्वरः ॥ योनजानातित
छिंदंसम्यग्ज्ञानविवर्जितः ॥ २५ ॥ तेनार्च्यः करुणावृक्षो देवेशः प्रीयतामिति ॥ यो वर्षसोमवारस्य व्रतं कुर्यादिति द्विजः ॥ २६ ॥ प्रसन्नः करुणेशोत्रतस्य
दास्यति वाधितम् ॥ द्रष्टव्यः करुणेशोत्रकाश्यां यत्नेन मानवैः ॥ २७ ॥ इतिते करुणेशस्य महिमोक्तो महत्तरः ॥ यंश्रुत्वानोपसर्गोत्पंभयंकाश्यां भवि
ष्यति ॥ २८ ॥ मोक्षद्वारेश्चैव स्वर्गद्वारे श्रंतथा ॥ उभौकाश्यां नरोदष्ट्वास्वर्गमोक्षं च विंदति ॥ २९ ॥ ज्योतीरूपेश्वरं लिङ्गं काश्यामन्यत्र्यकारशते ॥
तस्य संपूजनाद्भक्ता ज्योतीरूपे भवति ॥ ३० ॥ चक्रपुष्करिणीतीरे ज्योतीरूपेश्वरं परम् ॥ समभ्यर्च्य शुभयान्मत्स्यो ज्योतीरूपं न संशयः ॥ ३१ ॥
यद्वाभागीरथी गंगतत्र प्राप्ता स रीद्धरा ॥ तदारभ्या चैव त्रित्यं तं छिंदंस्वर्धुनीमुदा ॥ ३२ ॥ पुराविष्णौ तपस्यत्र तं छिंदंस्वयमेव हि ॥ तत्राविरासीत्तेजस्विते
नक्षेत्रमिदं शुभम् ॥ ३३ ॥ चक्रपुष्करिणीतीरे ज्योतीरूपेश्वरं तदा ॥ दूरस्थोपीह योध्योत्तस्यसिद्धिरदूरतः ॥ ३४ ॥ एतेष्वपि च लिङ्गेषु चतुर्दश सुसत्तम ॥
लिङ्गाष्टकं महावीर्यकर्मबीजद्वानलम् ॥ ३५ ॥ ओंकारादीनि लिङ्गानि यान्युक्तानि चतुर्दश ॥ तथा दक्षेश्वरादीनि लिङ्गान्यष्टौ महाति च ॥ ३६ ॥ शैलेशादी
नि लिङ्गानि तथा यानि चतुर्दश ॥ पुनः षट्त्रिंशदशानि क्षेत्रसंसिद्धिहेतवे ॥ ३७ ॥ षट्त्रिंशत्तत्त्वरूपसौलिङ्गेष्वेषु सदाशिवः ॥ अस्मिन्क्षेत्रे सत्रित्य
तारकं ज्ञानमादिशेत् ॥ ३८ ॥ क्षेत्रस्य तत्त्वमेतद्विषदत्रिंशत्छिंदंस्वयमेव ॥ एतषां भजनात्पुंसान् भवेदुर्गतिः क्वचित् ॥ ३९ ॥ मुनेरहस्यभूतानि लिङ्गान्येता
नि निश्चितम् ॥ एतच्छिगप्रभावाच्च मुक्तिरत्र सुनिश्चिता ॥ ४० ॥ मोक्षक्षेत्रमिदं कार्शीलिङ्गे तैर्मेहामते ॥ एतान्यन्यानि सिद्धानि संभवंति युगुगे ॥ ४१ ॥

ईश्वरो विद्यया सार्धं च शुद्धान्यमृनिहि ॥ मायाकालश्च नियतिः कलाविद्यापुनःस्पृता ॥ रागशुभ्रपक्षतानि शुद्धाच्छानिसत्तच ॥ प्रकृतिर्वृद्धचर्करो मनेज्ञाने द्विगोप्यथ ॥ कर्मद्विगणितमात्राः
पंचमूर्तानि देशिकाः ॥ एतान्याहुः शुद्धानि चतुर्विंशतिरागमे ॥ शैलानामिति तत्त्वानां विभागोत्रयदाशैलद्विति ॥ ३८ ॥ तत्त्वरूपपरमार्थमिति यावत् ॥ ३९ ॥ निश्चितं निर्गोनिमित्यर्थः ॥ ४० ॥ ४१ ॥

संस्थितस्य स्वसतिमरणं ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ मुशन्वितादेवेन विशेषः ॥ यदाहतिपाठेऽप्येविकिनः ॥ तत्र दुर्लभं दुर्लभं हनि ॥ ४९ ॥
 ॥ ५० ॥ यदाहमिस्तपसादिभिः ॥ मोक्षोत्तमोत्तमः सा शुद्धयुक्तिरित्यर्थः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ननु सेतुतामोक्षद्वयस्यादेष्वन्यत्रापि युक्तिः श्रूयते कथमुक्तान्वाच्यत्रैतन्नाह ॥ सायुज्येति ॥

आनन्दकाननशंभोः श्रेत्रमेतदनादिमत् ॥ अत्र सास्थितिमाप्राप्तुक्ता एव संशयः ॥ ४२ ॥ योगसिद्धिरिहास्त्वेष तपःसिद्धिरिहैव हि ॥ व्रतसिद्धिर्मत्रसिद्धिस्तीर्यसिद्धिः सुनिश्चितम् ॥ ४३ ॥ सिद्धयष्टकं तु यत्रोक्तमपि मादिमहतरम् ॥ तज्जन्मभूमिर्षवशं मोरानन्दवाटिका ॥ ४४ ॥ निर्वाणलक्ष्म्याः सदनमेतदानन्दकाननम् ॥ एतत्प्राप्य नमोक्तव्येषुण्यैः संसारभिरुणा ॥ ४५ ॥ अयमेव महालाभ इदमेव परतपः ॥ एतदेव महत्पुण्यं लब्धवापराणसिंहयत् ॥ ४६ ॥ अवश्यं जन्मिनो मृत्युत्रयत्रय भविष्यति ॥ कर्मानुसारिणी लब्ध्या गतिः पश्चाच्छुभाशुभा ॥ ४७ ॥ मृत्युविज्ञानिनियतगतिकर्मानुसारिणीम् ॥ अवश्यं कारिकासेव्या सर्वकर्मनिवारिणी ॥ ४८ ॥ मातुष्यं प्राप्य ये मूढानि मे षमितीवितम् ॥ न सेवेतपुरी कारितिसुष्ठु संवुद्ध्यः ॥ ४९ ॥ दुर्लभं जन्ममातुष्यं दुर्लभाकारिकापुरी ॥ उभयोः संगमासाद्य मुक्ता एव संशयः ॥ ५० ॥ क्वचतादकत्पांसि हक्वतादह्ये गउत्तमः ॥ यादृग्भिः प्राप्यते मुक्तिः कार्यां मोक्षोत्तमः ॥ ५१ ॥ सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यं पूर्वपुनः पुनः ॥ न कारी सदर्शिसुत्तयैश्च मिन्यामहीतले ॥ ५२ ॥ विश्वेशो मुक्तिदो नित्यं सुत्तयै चोत्तरवाहिनी ॥ आनन्दकाननेन मुक्तिर्नान्यत्र कुत्रचित् ॥ ५३ ॥ एकवहिविश्वेशो मुक्तिदो नान्य एव हि ॥ स एव कारी प्राप्य मुक्तिं यच्छति नान्यतः ॥ ५४ ॥ सायुज्यमुक्तिरत्रैव सा त्रिध्यादिरथान्यतः ॥ सुलभासापिनो नूतनं काश्यां मोक्षोस्तिहेलया ॥ ५५ ॥ स्कन्द उवाच ॥ ॥ शृण्वन्महाभागमविष्यं कथयाम्यहम् ॥ कृष्णद्वैपायनो व्यासोऽकथयन्महद्दचः ॥ निश्चिक्ते तु मनाः श्चाद्वात्कारिथ्यतितच्छृणु ॥ ५६ ॥ इति श्रीस्कांदे महापुराण एकाशीतिसाहस्र्यां संहितायां तुर्यैकाशी वडउत्तरार्धेऽमृते शादिलिगप्रादुर्भावो नाम चतुर्दशोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ व्यास उवाच ॥ ॥ शृणु मृतमहादुद्धे यथास्कन्देन भाषितम् ॥ भविष्यममत्स्याग्रिकुंभयाने महामते ॥ १ ॥ ॥ स्कन्द उवाच ॥ ॥ निशामय महाभाग त्वं भवैत्रारुणे सुने ॥ पाराशर्यो मुनिवरो यथा मोहसुपैष्यति ॥ २ ॥

॥ ५५ ॥ अकथयत्कथयामास यन्महद्दचः ॥ श्रोष्येतन्महद्दच इति क्वचित्प्रकथयति विश्वेशो मुक्तिदो नान्य एव हि त्वेच्छन्देन भुहते ॥ ५६ ॥ इति श्रीप्रामानन्दकृतान्याकाशीलडटीकायां चतुर्विंशतिमोऽध्यायः ॥ १४ ॥ ॥ ४४ ॥ पंचाधिकेन ध्यायेममत्याख्य उवाच मे ॥ श्रीमद्भवासुजुस्तंभो षण्णेन संवयापहः ॥ ? ॥ सत्यागाभिर्बुधकथयति ॥ शृणु ह्येतोति ॥ ? ॥ २ ॥

॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ नैमिषारण्यविशिनष्टि ॥ यजसंतीति पादाधिकैकेन ॥ ६ ॥ ७ ॥ विभूतिधारिणहृत्यादीनां द्वितीयातानां पदानां विलोक्य सद्द्वितीयातानान्यः ॥ ८ ॥ ९ ॥ गिरिशाल्मनः विश्वेश्वरचिन्ता ॥ पुनः पुनरिन्तिकाचित् ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ तदेव च वचनमाह नवेदोदित्यादि ॥ १३ ॥ अपि एव ॥ १४ ॥ १५ ॥ विप्रभेवावकमाह ॥ विहायेति ॥

व्यस्येवदान्महद्बुद्धिर्नानाशाखाप्रभेदतः ॥ अष्टादशपुराणानि सूतादीन्परिपाठयच्च ॥ ३ ॥ श्रुतिस्मृतिपुराणानां रहस्यं यस्त्वचीकरत् ॥ महाभारतसंज्ञं च सर्वलोकमनोहरम् ॥ ४ ॥ सर्वपापशमनं सर्वशक्तिकरं परम् ॥ यस्य श्रवणमात्रेण ब्रह्महत्या विनश्यति ॥ ५ ॥ एकदा समुनिः श्रीमान्पयट्पुत्रियुथिवीतले ॥ संग्रप्तो नैमिषारण्यत्र संतिमुनीश्वराः ॥ ६ ॥ अष्टाशीति सहस्राणि शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥ त्रिपुडितमहाभालालसुदुद्रक्षमालिनः ॥ ७ ॥ विभूतिधारिणो भक्त्यारुद्रसूक्तजपप्रियान् ॥ लिंगाराधनं संस्काराच्छिवनामकृतादरान् ॥ ८ ॥ एक एव हि विश्वेशो मुक्तिदो नान्य एव हि ॥ इति बुवाणां स्ततं पारिनिश्चितमानसान् ॥ ९ ॥ विलोक्य समुनिर्व्यासस्तान्स्वर्वाङ्गिरिशाल्मनः ॥ उत्क्षिप्य तर्जनीमुखैः श्रोवाचं दं वचः पुनः ॥ १० ॥ परिनिर्मथ्य वाग्जालं मुनिश्चित्यासकृद्बहु ॥ इदमेकं परिज्ञातं सेव्यः सर्वेश्वरो हरिः ॥ ११ ॥ वेदे रामायणैश्चैव पुराणेषु च भारते ॥ आदिमध्यावसानेषु हरिरेकोऽत्र नापरः ॥ १२ ॥ सत्यसत्यं त्रिसत्यं पुनः सत्यं नमृषापुनः ॥ नवेदादपंशान्नं न देवोच्युततः परः ॥ १३ ॥ लक्ष्मीशः सर्वदो नान्यो लक्ष्मीशोऽप्यपवर्गदः ॥ एक एव हि लक्ष्मीशस्ततोऽप्येयो न चापरः ॥ १४ ॥ मुक्तेर्मुक्तेरिहान्यत्र नान्यो दाता जनार्दनतः ॥ तस्माच्चतुर्भुजो नित्यसेवनीयः सुखेऽसुभिः ॥ १५ ॥ विहाय केशवादन्ये ये संवत्सपेधसः ॥ संसारचक्रे गहनेति विशतिपुनः ॥ १६ ॥ एक एव हि सर्वेशो हर्षकिशः परात्परः ॥ तंसेवमानः सततं सेव्यं द्विजगतां भवेत् ॥ १७ ॥ एकोऽधर्मप्रदो विष्णुस्त्वेको बह्वर्थदो हरिः ॥ एकः कामप्रदश्च क्रीत्वेको मोक्षप्रदोऽच्युतः ॥ १८ ॥ शार्ङ्गिण्येपरित्यज्य देवमन्यमुपासते ॥ ते सद्भिश्च बहिष्कार्योर्वेदहीना यथा द्विजाः ॥ १९ ॥ श्रुत्वेति वाष्यं व्यासस्य नैमिषारण्यवासिनः ॥ प्रवेपमानहृदयाः परिप्रोञ्जुरिदं वचः ॥ २० ॥ ऋषय ऊचुः ॥ ॥ पारशर्यमुनेमान्यस्त्वस्माकं महामते ॥ यतो वेदास्त्वया व्यस्ताः पुराणान्यपि वेतिसि यत् ॥ २१ ॥ यतश्चक्रतोऽस्वमसिमहो भारतस्य वै ॥ धर्मार्थकामोक्षाणां विनिश्चयकृतोऽष्टुवम् ॥ २२ ॥ तत्त्वज्ञः कोऽपरश्चात्र तत्तः सत्यवती सुत ॥ भवता यत्प्रतिज्ञातं निश्चित्योऽक्षिप्य तर्जनीम् ॥ २३ ॥

॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ विष्णुविहायान्यस्येवमानानां केवलं संसारप्रवेशमात्रमिदं महतीनिदाचेत्याह ॥ शार्ङ्गिणमिति ॥ १९ ॥ २० ॥ यद्यतः ॥ २१ ॥ विनिश्चयकृतो निर्णयकारकस्य ॥ २२ ॥ २३ ॥

माणवकावालकाः ॥ २४ ॥ वैनिश्चितम् ॥ ऋतमितिकिञ्चित् ॥ २५ ॥ युगधर्माभेदतुमाह ॥ नचलयेति ॥ नतत्रेयस्यार्थमावः युगधर्भशस्त्वमेवब्रह्मेषाणस्यागतो नव
 ह्यतीति ॥ २६ ॥ २७ ॥ पदोदङ्गांगवर्णसंगमम् ॥ २८ ॥ पंचरात्रं च दिनादि ॥ इत्यवैश्वदेवतीर्थानिसंस्तेव्येत्यर्थः ॥ यदा पंचरात्रं कृत्यापंचरात्रागमोक्तैरनप्रकारेणमाथवकेशवासीनहृष्टा
 समर्च्यसंस्तुत्यर्थः ॥ २९ ॥ जयविष्णो इत्यादीनामित्यादिनाममालाभिः संस्तुतव्यासो विवेकसंसाधातइत्येकादशोनाम्यः ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ बलारातिस्तुतइतुतः ॥

अस्मिन्माणवकास्तत्रपरिश्रद्धधतेनहि ॥ प्रतिज्ञातस्यवचस्तवश्रद्धाभवेत्तदा ॥ २४ ॥ यदाऽऽनंक्वनेशंभोः प्रतिजानासि वैवचः ॥ २५ ॥ गच्छवाराणसो
 व्यासयत्रविश्वेश्वरः स्वयम् ॥ नतत्रयुगधर्मोस्तिनचलन्नावसुधरा ॥ २६ ॥ इति श्रुत्वा मुनिव्यासः किञ्चित्कृतपितवद्वदि ॥ जगामतूर्णसहितः स्वशिष्यैर्युतो
 न्मितैः ॥ २७ ॥ प्राप्यवाराणसीव्यासः स्नात्वापंचचनेद्रेद्रे ॥ श्रीमन्माधवमन्थर्च्ययौ पादोदकं ततः ॥ २८ ॥ तत्रज्ञानादिकंकृत्याहृष्टवैवादिकेशाम् ॥
 पंचरात्रंततः कृत्वा वैश्वदेवैरभिनंदितः ॥ २९ ॥ अग्रतः पृष्ठतः शलैवाद्यमानैः प्रमोदितः ॥ जयविष्णो हृष्टपिक्षिणां विदममुमुहुन ॥ ३० ॥ अच्युतानतवै
 कुंठमाधवोपेन्द्रकेशव ॥ त्रिविक्रमगदापाणेशार्ङ्गयोगजनार्दन ॥ ३१ ॥ श्रीवत्सवक्षःश्रीकांतपितांबरसुरांतक ॥ कैटभारेवलिध्वमिन्कंसारेकेशिसूदन ॥
 ॥ ३२ ॥ नारायणसुरगिपोकृष्णशौरैश्चतुर्भुज ॥ देवकीहृदयानंदयशोदानंदवर्धन ॥ ३३ ॥ पुंडरीकाक्षदैत्यारोदामादिरबलप्रिय ॥ बलारातिस्तुतहरे
 वासुदेववसुप्रद ॥ ३४ ॥ विश्वक्चसूताहर्षरथवनमालिङ्गरोत्तम ॥ अधोक्षिजक्षमाधारपद्मनाभजलेशय ॥ ३५ ॥ नृसिंहयज्ञवाराहगोपाळवल्लभ ॥
 गोपीपतेयुणातीतगरुडध्वजगोत्रभृत् ॥ ३६ ॥ जयचापूरमथनजयत्रैलोक्यरक्षण ॥ जयानाद्यजयानंदजयनीलोत्पलद्युते ॥ ३७ ॥ कौस्तुभोद्भूषितो
 रस्कभूतनाघातुरोषेण ॥ रक्षरक्षजगद्रक्षमाणेनरकहारक ॥ ३८ ॥ सहस्रशीर्षिपुरुषपुरुहूतसुखप्रद ॥ यद्भूतयज्ञभाव्यवैत्रैकः पुरुषोभवान् ॥ ३९ ॥
 इत्यादिनाममालाभिः संस्तुतवचनमालिनम् ॥ स्वच्छंदलीलायागायत्रृत्यंश्च परयासुदा ॥ ४० ॥ व्यासो विश्वेश्वरभवनसमायातः सहस्रवत् ॥ ज्ञानवापी
 पुरोभागे महाभागवतैः सह ॥ ४१ ॥ विराजमानसत्कंठस्तुलीवीरदाभिः ॥ स्वयंतालयरोजातः स्वयंजातः सुनर्तकः ॥ ४२ ॥ वेणुवादनतत्त्वज्ञः स्वयंशु
 तिधरो भवत् ॥ नृत्यं परिसमाप्येत्थं व्यासः सत्यवतीसुतः ॥ ४३ ॥ पुनरुर्ध्वमुजंकृत्वा दक्षिणशिष्यमध्यगः ॥ पुनःपाठानेव श्लोकान्गायत्रिवि
 च्चकैः ॥ ४४ ॥ परिनिर्मथ्यवाग्जालं मुनिश्चित्यासकृद्बहु ॥ इदमेकं परिज्ञातं सेव्यः सर्वेश्वरो हरिः ॥ ४५ ॥

॥ ३४ ॥ विश्वक्चसूतेश्वरैः समाप्यतस्तंबोचनं विश्वक्चकः ॥ हस्ताभावो विसर्गश्रावः ॥ विष्वक्सेनमहाबाहो हितिकिञ्चित् ॥ ३५ ॥ गोपाळलभगोपानां प्रिय ॥ ३६ ॥ आदीभवाद्यः नकाद्यः
 जनाद्यातः संवोक्षमनाद्य ॥ धनवैलिकिञ्चित् ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥

॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ तस्मिन्निदं परमैश्वर्यचदत्तम् ॥ लब्धं वरात्तदिति ॥ वराच्छ्रेयसात्तत्परमैश्वर्यलब्धमित्यर्थः ॥ ४९ ॥ शेषेषु बहुभिः ॥ भस्त्रुतिः परित्काचित् ॥ संज्ञयानेन चालनादिना ॥ ५२ ॥ कंठकंदलीकंडयूलम् ॥ ५३ ॥ मवांतकंसंसारनाशकम् ॥ ५४ ॥ स्तंभितदोर्लवस्तिमितहस्तगच्छिकः ॥ ५५ ॥ पौष्टीशित्रपदाथैर्यष्टभिः सुभनोरमैः ॥ कृष्णद्वैपायनोऽस्तीषी द्रवानीनाजगत्पतिम् ॥ तापत्रयात्सर्कसंसारदुःखदुःखहेतुर्वीरुच्छद्रवयतिनाशयतीति रुद्रः ॥ रुद्रुःखदुःखहेतुर्वाद्रवयत्येवमः प्रभुः ॥ रुद्रहस्त्युच्चवेनेसिद्धिः शिवः परमकारणमिति स्मृतेः ॥ अशुभद्रवको रुद्रो यद्गहा चतुर्बंदवः ॥ ततः स्मृतमथोरुद्रशब्देनात्र विधीयत इति वा ॥ रुतानि भूतानिर्वेदवद्विद्रवयतीति वारुद्रः ॥ रुत्यायैरुद्ररूपयाधर्मदिनञ्चोद्ययतिद्रवयतीति वारुद्रः ॥ रुत्यायणवरुपया स्वात्मानमापयतीति वारुद्रः ॥ रोक्ष्यमाणोद्भवमिषवतिमिषावरुद्रः ॥ त्रिधावद्भैष्यमोरोरोरुवीमत्येहेदेवोमत्यर्थः आविधेशोति श्रुतेः ॥ गोधि क्रावधि क्रामोदिकावशक्तीरुवत इति ॥ स्याद्रवियिवाभक्तैः यद्विवावरुद्रः ॥ रुतिशब्द्वेदा

इत्यादि लोकांसघातं स्वप्नप्रतिज्ञाप्रबोधकम् ॥ यावत्पठतिसव्यासः सव्यमुत्तिशिवैवभुजम् ॥ ४६ ॥ तस्तंभतावत्तद्गंडुंशैलादिः स्वलीला ॥ वाक्स्तंभश्चा पितस्यासीन्मुनेर्व्यासस्यसन्मुनेः ॥ ४७ ॥ ततो गुप्तं समागम्य विष्णुर्व्यासमभाषत ॥ अपराद्धं महच्चित्रभवाव्यासनिश्चितम् ॥ ४८ ॥ तवैतदपराधे नभीतिर्मेषमहत्तर ॥ एकएव हि विश्वेशो द्वितीयो नास्ति कश्चन ॥ ४९ ॥ तत्प्रसादाद्दहं कीलुः मीरास्तत्प्रभावतः ॥ त्रैलोक्यरक्षासामर्थ्यदत्तं ते न शं सुना ॥ ५० ॥ तद्गत्या परमैश्वर्यमया लब्धं वरात्ततः ॥ इदानीं स्तुतिं शंभुयदिमं श्रुभिमिच्छसि ॥ ५१ ॥ अन्यदापि न वैकार्या भवता शेषुषीहशी ॥ पराशर्य इति श्रुत्वा संज्ञया व्याजहार ॥ ५२ ॥ भुजस्तंभः कृतस्तेन नंदिना दृष्टिमात्रतः ॥ वाक्स्तंभस्तद्गयाजातः स्पृशमेकं कंठकंदलीम् ॥ ५३ ॥ यथास्तोतुं भवानी शंभवाभिभवात्कम् ॥ संस्पृश्य विष्णुस्तत्कंठं युममेव जगामह ॥ ५४ ॥ ततः सत्यवती मूनुस्तथास्तंभितदोलतः ॥ प्रारब्धवान्महेशानं परिष्टोतुमुदारधीः ॥ ५५ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ एको रुद्रो न द्वितीयो यतस्तद्ब्रह्मैवैकं नेहनान्स्ति क्वचित् ॥ यद्यप्यन्यः कोपि वा कुत्रचिद्रव्या चर्षातद्यस्य शक्तिर्म दग्ने ॥ ५६ ॥ यः क्षीराव्येर्मदराघातजातो ज्वाला मालीकालुकुः प्रोतिभीमः ॥ तसोऽंबुवाको परोऽधुनमहेशाब्दत्कीलाभिः कृष्णतामापविष्णुः ॥ ५७ ॥ यद्गणो भूच्छ्रुपतिर्यस्य तालो केशो यस्य दंभः समस्ता ॥ वाहावेदायस्य येन षुपाताद्दग्धाग्रा म्निष्ठोरास्तत्समः कः ॥ ५८ ॥

त्मानं कस्यादौ ब्रह्मणोऽदतीति रुद्रः ॥ यवैवेदांश्च प्राहिणोति तस्मादिति श्रुतेः ॥ अलमतिविस्मरण ॥ स एकः सजातीयविजातीयस्यगतमेव दान्यः ॥ एतदेव यन्ते कमुखेनाह ॥ न द्वितीय इति ॥ एकत्वे हेतुमाह ॥ यतस्तद्ब्रह्मैवैकमिति ॥ पदत्रयेण सजातीयविजातीयस्वगतमेव पदत्रयनिमित्तमेव वा द्वितीयमिति ॥ एकमेवाद्वितीयं ब्रह्मेति श्रुतेः ॥ व्यतिरेके हेतुमाह ॥ नेहेति ॥ तथा च श्रुतिर्ने हादिकिंचनं तथा पादमेव ॥ कुत्रचिद्विवाहः संसुञ्जयार्थः ॥ कालं संसुञ्चिनोति ॥ कालं संसुञ्चिनोति ॥ कुत्रचिद्वेशे ॥ तत्पदार्थम् ॥ मद्गममं संसुखम् ॥ समशोक्तचित् ॥ ५६ ॥ यत्कीला विष्येस्य ज्वालाभिः ॥ यज्ज्वालाभिरिति क्वचित् ॥ कृष्णतानवीममेव श्यामताम् ॥ तदुक्तम् ॥ विषेणोति कृष्णतानवीममेव श्यामताम् ॥ निर्देयो हेमगौरागः कृतः कृष्णो जनार्दन इति ॥ ५७ ॥ यद्गणो यस्य शरः ॥

पंतासारथिः ॥ लोकेशोब्रह्मा ॥ येमश्रीवद्रेण ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ सर्वस्वम् ॥ सर्वैकचित् ॥ सर्वमर्कल्पः ॥ ६१ ॥ आनयानमकारमात्रेण ॥ ६२ ॥ ६३ ॥
स्मार्थंस्मार्थस्मित्वापुनःपुनरीषद्वार्यविधायोतिथावत् ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ इतिश्रीरामानंदकृतोपा

प्रकृदपूर्वीक्षमाणःसमानदेवैरन्यैर्भस्मजातःस्वयंहि ॥ पौषैर्बाणैःसर्वविश्वैकजेताकोवास्तुयःकामजेतुस्ततोत्यः ॥ ५९ ॥ यवैदेवेदनेनविषण्णो
त्रावधानोमनैववाणी ॥ तंदेशमादशःकेल्पमेधायात्प्याद्वैवेयहोविश्वनाथम् ॥ ६० ॥ यस्मिन्सर्वयस्तुसर्वसर्वसर्वोयैवैकतीयोऽवितायोऽपहता ॥
मोयस्यादिर्यःसमस्तादिकोनोयस्यातोर्योतकृतंनतोस्मि ॥ ६१ ॥ यस्यैकास्यावाजिमेधेनतुलयायस्यानयाचैक्याल्पेद्रुलक्ष्मीः ॥ यस्यस्तुत्यालभ्य
तेसत्यलोकोयस्यार्चतोमोक्षलक्ष्मीरदूरा ॥ ६२ ॥ नान्यदेवेद्वयहंश्रीमहेशान्नान्येद्वैस्तौमिशंभोऽंतेऽहम् ॥ नान्यदेवानमाप्तित्रिनेत्रात्सत्यंसत्यस्य
मेतन्मुषान ॥ ६३ ॥ इत्थंयावस्तौतिशुभहर्षिस्तावदंदिशांभाह्वयप्रसादात् ॥ तदोःस्तंभंत्यक्तवांश्चाबधेस्मार्थंस्मार्थंयंब्राह्मणेभ्योनमोवः ॥ ६४ ॥
नदिकेश्वरवाच ॥ इदंस्तवमहापुण्यव्यासतेपरिकीर्तितम् ॥ यःपठिष्यतिमेधावीतस्यतुष्ट्यतिशंकरः ॥ ६५ ॥ व्यासाष्टकमिदंप्रातःपठित्व्यंप्रयत्नतः ॥
दुःस्वप्नपापशमनंशिवसाध्निध्यकारकम् ॥ ६६ ॥ मातृहापितृहावापिगोत्रोत्रोबालघ्नएववा ॥ सुरपीस्वर्णहृद्वापिनिष्पापोस्याःस्तुतेर्जपात् ॥ ६७ ॥
स्कंदउवाच ॥ पारशर्यस्तदाभ्यशसुभक्तिपरोभवत् ॥ लिंगव्यासेश्वरस्थायघंटकर्णहृदप्रतः ॥ ६८ ॥ विभूतिभूषणोनिस्त्यस्यंस्त्रुद्राक्षभूषणः ॥
रुद्रसूक्तपरोनित्यंनित्यंलिगार्चकोभवत् ॥ ६९ ॥ सकृत्वाक्षेत्रसंन्यासंत्यजेद्वाद्यापिकाशिकाम् ॥ तत्क्षेत्रस्यविज्ञायनिर्वाणपददायिनः ॥ ७० ॥
घंटाकर्णहृदेक्षात्वाद्ब्रह्मव्यासेश्वरंनरः ॥ यत्रकुञ्जमृतोवापिवारणस्यांमृतोभवेत् ॥ ७१ ॥ कास्यांब्यासेश्वरलिंगंपूजयित्वाचिनोरोत्तमः ॥ नज्ञानाद्भ्रश्यते
क्वापिपातकैर्नोभिमृते ॥ ७२ ॥ व्यासेश्वरस्ययेभक्तानतेषांकलिकलतः ॥ नपापतोभयंक्वापिनचक्षेत्रोपसर्गतः ॥ ७३ ॥ व्यासेश्वरःप्रयत्नेनद्रष्टव्यः
काशिसिभिः ॥ घंटकर्णकृतस्नानैःक्षेत्रपातकभीरुभिः ॥ ७४ ॥ ॥ इतिश्रीस्कांदेमहापुराणएकाशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरे
व्यासमुज्ज्वलंभोनामपंचनवतितमोऽध्यायः ॥ ९५ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ १ ॥ ॥ कृष्णद्वैपायनःस्कंदशंभुभक्तिपरोयदि ॥ यदिक्षेत्रहस्यज्ञः
क्षेत्रसंन्यासकृद्यदि ॥ १ ॥

कश्चीखंडंटाकारापंचनवतितमोऽध्यायः ॥ ९५ ॥ ॥७॥ ॥ अथ्याषेष्टइभिरधिकेनन्याःपेभनोहे ॥ व्यामशापवमोक्षप्रण्यतेतुकुहलः ॥ १ ॥ काशीव्यासःशंभुपुत्रमेवजान

आक्षिपति ॥ कृष्णद्वैपायनइति ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ संस्वनमेवाह ॥ काश्यामिति ॥ काश्यामित्यादिसर्वस्वदत्तिसव्याहरान्नित्ययिमेगान्वयः ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ क्षेत्रमहिमानमेव
 सपरिकरमाह अत्रेत्यारभ्यागस्त्यउवाचेत्यतःप्राक्तनेनश्रयेन ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ असकृदितिच्छेदः ॥ प्रत्यहंतकृदितिवा ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ भाषयेद्वेत् ॥
 तथाहप्रभावश्चेत्तथाचेज्जानिनावरः ॥ पुरीवारणसौश्रेष्ठाकर्यंकिलशपिष्यति ॥ २ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ सत्यमेतत्त्वयापृच्छिकथयामिमुनेशुण ॥
 तस्यव्यासास्यचरितंभविष्यत्स्वयिपृच्छति ॥ ३ ॥ यदारभ्यमुनेस्तस्यनदीस्त्विभितवान्शुजम् ॥ तदारभ्यमहेशानंस्तौतिपरमाहृतः ॥ ४ ॥ काश्यातीर्थो
 न्यनेकानिकाश्यालिंगान्यनेकशः ॥ तथापिसेव्योविश्वेशःस्नातव्यामणिकर्णिका ॥ ५ ॥ लिंगेष्वेकोहिविश्वेशस्तौथेषुमणिकर्णिका ॥ इतिसंख्याहरन्व्या
 सस्तद्व्यंबहुमन्यते ॥ ६ ॥ त्यक्त्वास्बहुवागजालंप्रातःस्नात्वादिनेदिने ॥ निर्वाणमंडोवक्तिमहिमानमदेशितुः ॥ ७ ॥ शिष्याणांपुरतोनेत्यिक्षेत्रस्यमहि
 मामहान् ॥ व्याख्यायतेसुदतेनव्यासेनपरमर्षिणा ॥ ८ ॥ अत्रयत्क्रियतेक्षेत्रेषुभवाऽशुभमेववा ॥ सर्वतोपिनतस्यांतस्तरभाच्छेयःसमाचरेत् ॥ ९ ॥
 क्षेत्रसिद्धिसमीहतेयेचात्रकृत्तिनोजनाः ॥ यावन्नीवनतैस्त्याज्यासुधीभिर्मणिकर्णिका ॥ १० ॥ चक्रपुष्करणीतीर्थेस्नातव्यंप्रतिवासरम् ॥ पुण्यैःपुत्रैः
 फलैस्तौथैरर्च्योविश्वेश्वरःसदा ॥ ११ ॥ स्वर्णाश्रमधर्मश्चत्यक्तव्योनमनागपि ॥ प्रत्यहंक्षेत्रमहिमाश्रोतव्यःश्रद्धयासकृत् ॥ १२ ॥ यथाशक्तिचेद्यानि
 दानान्यत्रसुगुप्तवत् ॥ अन्नान्यपिचेद्यानिविघ्नान्यरिजिहीर्षुणा ॥ १३ ॥ परोपकरणंचात्रकर्तव्यंमुधियासदा ॥ पर्वस्वपिविशेषेणस्नानदानादिकाः
 क्रियाः ॥ १४ ॥ विशेषपूजाकर्तव्यासुमहोत्सवपूर्वकम् ॥ कार्यस्तथाधिकायात्राःसमर्च्योःक्षेत्रदेवताः ॥ १५ ॥ अत्रमर्मेनवक्तव्यसुधिययाकस्यचित्कचित् ॥
 परदारपरद्रव्यपरापकरणंत्यजेत् ॥ १६ ॥ परापवादेनोवाच्यःपरेष्यान्चकारयेत् ॥ असत्यनैवक्तव्यंप्राणैःकंठगौरपि ॥ १७ ॥ अत्रत्यजंतुराक्षर्य
 मसत्यमपिभाषयेत् ॥ येनकेनप्रकारेणशुभेनाप्यशुभेनवा ॥ १८ ॥ अत्रत्यःप्राणिमात्रोपिरक्षणीयःप्रयत्नतः ॥ एकस्मिन्नक्षितेजंतावत्रकाश्याप्रयत्नतः ॥
 त्रैलोक्यरक्षणपुण्यंस्यात्तत्स्यान्नसंशयः ॥ १९ ॥ येवसंतिसदाकाश्याक्षेत्रसंन्यासकारिणः ॥ तस्वरुद्रामंतव्याजीवन्मुक्तानसंशयः ॥ २० ॥
 तेषुज्यस्तेनमस्कार्यस्तेसंतोष्याःप्रयत्नतः ॥ तेषुवैपरितुषुष्येद्विश्वेश्वरःस्वयम् ॥ २१ ॥ काश्यात्रसतियेमत्यदूरस्थैरपिसन्नैः ॥ योगक्षेमोविधात
 व्यस्तेषांविशेशितुषुदे ॥ २२ ॥ प्रसरस्त्विच्छ्रियाणांचनिवार्योत्रनिवासिभिः ॥ मनसोपिहिचांचल्यमिहवार्थप्रयत्नतः ॥ २३ ॥ मरणंनानिभिकोशेद्विकां
 क्ष्योमोक्षोऽपिनोपुनः ॥ शरीरशोषणोपायःकर्तव्यःसुधियानहि ॥ २४ ॥

अन्यान्धाभाषयेदिति ॥ १८ ॥ तद्वदंतेनपापमपिप्त्यादित्याशंक्याह ॥ एकस्मिन्निति ॥ पापस्यालाल्पत्वेण्यवहुत्वात्त्राताद्रेतवप्रम् ॥ यद्वात्रात्रुनेषुण्यमेकमसांध्यागेपशुहिमायाभिसेतिभाषः ॥
 ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ योगक्षेमोयोगसहितःक्षेमोयोगस्यक्षेमदतिवा ॥ तत्राल्पस्यलामोयोगोल्पस्यक्षेमदतिवा ॥ २२ ॥ २३ ॥ सुधिया इति तत्रमुधियात्रेतिनिगडेद्विद्विगचांचल्य

पीहारापयोगिन्याद्वारसोषणोपायः कर्तव्योऽनुनः शरीरनाशाद्येत्थम् ॥ २४ ॥ नहीत्यत्रहेतुमाह ॥ इति सौष्ठवमिति ॥ सौष्ठवपाठत्रयम् ॥ पौष्टिकमिति षोडशबुधायभिन्त्यर्थः ॥ २५ ॥
अत्रात्मव्यज्जनेपापममसापिनिर्दिश्येदित्थमनशनं विनिर्दिश्याद्व्ययम् ॥ विनास्यवातमहान्तयक्त्वाप्रायोपदेशानम् ॥ अनासकं यः कुलने मद्गन्तव्यं ह्युन्नतः ॥ नतस्युन्नराद्युन्नित्त्याहुक्तेः ॥ २६ ॥ २७ ॥

शरीरसौष्ठवकांश्चंद्रसहानादिसिद्धये ॥ आयुर्बहवत्रैर्विचिंत्यं महाफलसमृद्धये ॥ २५ ॥ आत्मरक्षाशक्तव्यामहाश्रेयोभिर्बुद्धये ॥ अत्रात्मव्यज्जनेपापं
मनसापिनिर्वितयेत् ॥ २६ ॥ एकास्मिन्नापियच्चार्त्तिकाश्याश्रेयोभिलभ्यते ॥ ननुवर्षशतेनापितदव्यत्राप्येतैकचित् ॥ २७ ॥ अन्यत्रयोगाभ्यसनाद्या
वज्जन्मयदुष्यते ॥ वाराणस्यांतदकेनप्राणायामेनलभ्यते ॥ २८ ॥ सर्वतीर्थावाहाइयावज्जन्मयदुष्यते ॥ तदानंदेनप्राप्यमाणिक्यैकमज्जनात् ॥
॥ २९ ॥ सर्वाल्लिगार्चनात्पुण्ययावज्जन्मयदुष्यते ॥ सकृद्विश्वभूम्यश्चंद्रयातदवाप्यते ॥ ३० ॥ यज्जन्मानसहस्रेणनिर्मलपुण्यमर्जितम् ॥ तत्पुण्यप
रिवैतं भवेद्विश्वेशदर्शनम् ॥ ३१ ॥ गवांकोटिप्रदानेनसम्यग्दत्तं नयत्फलम् ॥ तत्फलसम्यगाप्येतैर्विश्वेशविलोकनात् ॥ ३२ ॥ यत्पोडशमहादानैः
पुण्यंप्राप्तं महावीरिभिः ॥ तत्पुण्यं जायते पुंसं विश्वेशेषु पुण्यदानतः ॥ ३३ ॥ अधमथादिभिर्यज्ञैर्यफलप्राप्यते खिलैः ॥ पंचामृतानां स्नपनाद्विश्वेशैतदवाप्यते
॥ ३४ ॥ वाजपेयसहस्रेणसम्यगिष्टेनयत्फलम् ॥ सकृन्महाहर्षैर्वैश्वेशैश्चेत्तच्छताधिकम् ॥ ३५ ॥ धजातपत्रं च मरविश्वेशेयः समापयेत् ॥ एकच्छत्रं सवै
राज्यंप्राप्तुयाद्भुसुधातले ॥ ३६ ॥ महापूजापकरणयोग्येद्विश्वेशतैरि ॥ नतसंपत्तिसमाराविभुञ्चतीहकुत्रचित् ॥ ३७ ॥ सर्वकुसुमाढ्यांचयः
कुर्यात्पुष्पवाटिकाम् ॥ तदंगणे कल्पवृक्षाच्छायां कुर्वतिशीतलाम् ॥ ३८ ॥ यः क्षीरस्नपनार्थं विश्वेशेषु हेतुमर्पयेत् ॥ क्षीराणवतटे तस्य निवेशेयुः पितामहाः ॥
॥ ३९ ॥ विश्वेशराजसदनैः सुधांचित्रमेववा ॥ कारयेत्समवनकैलासचित्रं तं भवेत् ॥ ४० ॥ ब्राह्मण्यतिनेवापितथैव विश्वेशयोगिनः ॥ भोजये
द्योत्रैवकाश्याभैकक्रमणनाक्रमात् ॥ ४१ ॥ कोटिभोज्यफलस्यश्चंद्रयानां संशयः ॥ तपस्तत्रप्रकर्तव्यं दानमत्रप्रदापयेत् ॥ ४२ ॥ विश्वेशस्तोषणी
योजनसहोमजापदिभिः ॥ अन्यत्रकोटिजयेनयत्फलप्राप्यते नैः ॥ अष्टोत्तरं शतं ज्ञातदत्रसमवाप्यते ॥ ४३ ॥ कोटिहोमनयत्रोक्तं फलमन्यत्रमू
रिभिः ॥ अष्टोत्तरं शतं शतात्तद्वानंदकानने ॥ ४४ ॥ योजयेद्भुङ्क्षुक्तानिकाश्यां विश्वेशसन्निधौ ॥ पारायणेन वेदानां सर्वेषां फलमाप्यते ॥ ४५ ॥

॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ४१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ शिवयोगिनः पाशुपतात् ॥ त्रैलोक्यकान्तिका ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥

परेष्वक्षरोनित्येसहदेविचिंतितेयत्पुण्यंभवतिदिद्योदितनाहंजाने ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ अथकृच्छ्रचंद्रायणकरणध्यानंतंनबाधंततर्कवृत्तरानित्यर्थः ॥ ४९ ॥ यदितिपाठेष्वग्नेवार्थः ॥
 ५० ॥ कृच्छ्रचंद्रायणदीनिकर्तव्यानीत्युक्तंतत्रपृच्छति ॥ कृच्छ्रेति ॥ ५१ ॥ कृच्छ्रदीनिव्यासेनवक्ष्यमाणानि ॥ ५२ ॥ एकभक्तेनेत्यादीनांपद्यानामित्यादिसत्यवृत्तिश्चेत्सार्धसप्ताविंशतितमह्ये
 तस्यपुण्यंजानामीचिंतितेचाक्षरेपरे ॥ काश्यानित्यंभवस्तव्येस्येव्योत्तरवहासदा ॥ ४६ ॥ आपद्यापिहोरायाकाशीत्याज्यानकुत्रचित् ॥ यतःसर्वा
 पदाहंतात्राविचंपतिःप्रभुः ॥ ४७ ॥ अवंध्यंदिवसंकुर्यात्स्नानदानजपादिभिः ॥ यतःकाश्यांकृतंकर्ममहत्त्वायप्रकल्पते ॥ ४८ ॥ कृच्छ्रचंद्रायणादी
 निकर्तव्यानिप्रयत्नतः ॥ तथेद्विगणिकाराश्चनबाधंतत्रकर्हिचित् ॥ ४९ ॥ यदीद्रियाणिकुर्वतिविक्रियापिहदेहनाम् ॥ तदात्रवासंसिद्धिविशेष्येनै
 वलभ्यते ॥ ५० ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ कृच्छ्रचंद्रायणदीनिव्यासेवक्ष्यतिथानिवै ॥ तेषांस्वरूपमाख्याहिस्करंदेद्वियविशुद्ध्यै ॥ ५१ ॥ ॥
 स्कंदउवाच ॥ ॥ कथयामिमहाबुद्धेकृच्छ्रदीनितवायतः ॥ यानिकृत्वात्रमनुजोदेहह्युद्धिलभेतपराम् ॥ ५२ ॥ एकभक्तेननक्तैतथेवायाचितेनच ॥
 उपवासेनचैकेनपादकृच्छ्रप्रकीर्तितः ॥ ५३ ॥ वटोदुंबरजीविविल्वपत्रकुशोदकम् ॥ प्रत्येकंप्रत्यंहंपतंपर्णकृच्छ्रप्रकीर्तितः ॥ ५४ ॥ पिण्याकश्रुततक्रा
 बुसचूनप्रतिवासम् ॥ एकैकमुपवासश्चकृच्छ्रःसौम्यःप्रकीर्तितः ॥ ५५ ॥ हविषाप्रारश्रीतहविषासायमेवच ॥ हविषयायाचितंत्रास्तुसोपवासह्यहं
 वसेत् ॥ ५६ ॥ एकैकंप्रासमश्रीयादहानित्रीणिपूर्ववत् ॥ ज्यहंचोपवसेदंत्यमतिकृच्छ्रंचरन्द्विजः ॥ ५७ ॥ कृच्छ्रतिकृच्छ्रंयसादिवसानेकविंशतिः ॥
 द्वादशहोपवासेनपराकःपरिकीर्तितः ॥ ५८ ॥ ज्यहंप्रातह्यहंसायंज्यहमद्यादयाचितम् ॥ ज्यहंचोपवसेदंत्यंप्राजापत्यंवरन्द्विजः ॥ ५९ ॥ गोमूत्रंगोमयं
 क्षीरदधिषर्पिकुशोदकम् ॥ एकरात्रोपवासश्चकृच्छ्रःसांतपनःस्मृतः ॥ ६० ॥ पृथक्संतापनद्वयैःषडहःसोपवासकः ॥ समाहेनतुकृच्छ्रंयमहासांतपनः
 स्मृतः ॥ ६१ ॥ तमकृच्छ्रंचरन्विप्रोजलक्षीरघृतानिलात् ॥ एतांह्यहंपिबेदुष्णान्सकृत्स्नायीसमाहितः ॥ ६२ ॥ ज्यहमुष्णाःपिबेदापह्यहमुष्णंपयःपि
 बेत्र ॥ ज्यहमुष्णंघृतंप्राशयवाभुभक्षोदिनत्रयम् ॥ ६३ ॥ पलमेकंपयःपीत्वासापिषश्चपलद्वयम् ॥ पलमेकंतुतोयस्यततकृच्छ्रउदाहृतः ॥ ६४ ॥ गोमूत्रे
 णसमायुक्तंयावकंयंत्रयोजयेत् ॥ कृच्छ्रमेकाहिकंप्राक्तंशरीरस्यविशोधनम् ॥ ६५ ॥

केनायः ॥ ५३ ॥ राजीवंपाकम् ॥ ५४ ॥ पिण्याकतिलपिष्टं ॥ घृतचतक्रंचाबुचकुश्रत्तेषांप्रात्येकाम्भवहरणमितिशेषः ॥ ५५ ॥ त्रीनितिसर्वत्रसंवध्यते ॥ हविषात्रिन्दिवसान्मातरित्यर्थः ॥ ५६ ॥
 पूर्ववत्यात्रादिवत् ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ गोमूत्रमित्यादीनामेकैकृत्यमक्षणम् ॥ ६० ॥ षडहःषडहानि ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ यावकंपत्रवालम् ॥ प्रयोजयेद्वक्ष्येदित्यर्थः ॥ ६५ ॥

१ परेऽक्षरेपिचिंतितेति, वेदाक्षरार्थमनपूर्वकत्वरूपपाठेकृत्तेतिप्रकल्पमायतेनयापि नञायत्तइतिमुलकाराभियत्रयत्नमातीतिचित्तीनीयम् ।

व्युष्टः प्राप्तादः कालः ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ विदुश्चांद्रायणं ह्येवाचारिचांद्रायणम् ॥ ६९ ॥ ७० ॥ तिस्रोऽतीः अशीतित्रयम् ॥ यथाकथंचिदित्येकोदशयुवासासामिमायम् ॥ ७१ ॥ श्रुतास्मा
हंताः ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ लिंगपूजाचक्रं कर्तुं ॥ शृजात्रकद्विषयपठः ॥ सकेतुरा ॥ मानिष्यक्षेत्रेऽपुःस्वततिनिर्देशः ॥ ८१ ॥ निरक्षरं

ईतावुत्तानतः कृत्वा दिवसं मारुताशनः ॥ रात्रौ जलोस्थितो व्युष्टः प्राजापत्येन तत्समम् ॥ ६६ ॥ एकैकं ह्यस्येन्द्रासं कृष्णेऽनुकृच्छे च वर्धयेत् ॥ उपस्थशृङ्घ्रियण
पेतचांद्रायणं स्मृतम् ॥ ६७ ॥ एकैकं वर्धयेद्द्रासं कृष्णे च ह्यासयेत् ॥ मुंजितदेशेनोकिचिदेषचांद्रायणो विधिः ॥ ६८ ॥ चतुरः श्रातरः श्रीयातिपडांस्त्रिभू
समाहितः ॥ चतुरोस्तामितसूर्यशिशुश्चांद्रायणं स्मृतम् ॥ ६९ ॥ अद्यवद्यौसमश्रीयातिपडांस्त्रिभूयं दिने स्थिते ॥ निरतात्मा हविष्यस्य यतिचांद्रायणं
स्मृतम् ॥ ७० ॥ यथाकथंचिन्पिडानातिशोरीतीः समाहितः ॥ मासेनाश्रन्वहविष्यस्य चंद्रस्यैतिसलोकताम् ॥ ७१ ॥ अद्रिर्गात्राणि शुकुब्धं तिमनःसत्ये
न शुकुद्भवति ॥ विधातयोभ्यां भूतात्मा बुद्धिर्ज्ञानेन शुकुद्भवति ॥ ७२ ॥ तच्च ज्ञानं भवेत्संसांसम्यक्काशीनिषेवणात् ॥ काशीनिषेवणेन स्याद्द्विशंशकरुणोदयः ॥
॥ ७३ ॥ ततो महोदयवापिः कर्मनिर्मूलनक्षमा ॥ अतः काश्याप्रयत्नेन ज्ञानं दानं तपोजपः ॥ ७४ ॥ व्रतं पुराणश्रवणं स्तुत्युक्ताध्वनिषेवणम् ॥ प्रतिक्षणप्रति
दिनं विशेशपदचिंतनम् ॥ ७५ ॥ लिंगार्चनं त्रिकालं च लिंगस्यापि प्रतिष्ठितिः ॥ साधुभिः सह संलापो जल्पः शिवशिरोवित् ॥ ७६ ॥ अतिथेश्चापि सत्कारो
मैत्रेतीर्थनिवासिभिः ॥ आस्तिक्यबुद्धिर्विनयोमानमानसमानधीः ॥ ७७ ॥ अकामितात्वनौद्धत्यसरागित्वमहिंसनम् ॥ अप्रतिग्रहवृत्तिश्च्यति
श्चात्रुग्रहात्मिका ॥ ७८ ॥ अर्दभितात्वमात्सर्यमप्राथितधनगमः ॥ अलोभित्वमनलस्यमपारुध्यमदीनता ॥ ७९ ॥ इत्यादिसत्यवृत्तिश्चक्रंतं व्यासै
त्रवासिना ॥ प्रत्यहंचेति शिष्येभ्यः सचमसुपदेश्यति ॥ ८० ॥ नित्यं त्रिषवणस्नानानित्यं भिक्षाकृतारनः ॥ लिंगपूजाचक्रो नित्यमित्थं व्यासो वसेत्पुरा ॥
॥ ८१ ॥ एकदत्तस्य जिज्ञासा किदुर्वीहरो वदत् ॥ अद्य भिक्षाटनं प्राप्ते व्यासे परमधार्मिके ॥ ८२ ॥ अपिसर्वगतो कापि भिक्षामायच्छुंदुरि ॥ तथै
त्युक्त्वा भवानीसा भवं निवारणम् ॥ ८३ ॥ नमस्कृत्य प्रतिगृहंतस्य भिक्षान्येषेधयत् ॥ समुनिःसहितः शिष्यैर्भिक्षामप्राप्य दूनवत् ॥ ८४ ॥ वेलाति
क्रममालेऽप्युनर्बन्ध्रात्तं पुरीम् ॥ गृहे गृहे परिप्राप्ता भिक्षान्यैः सर्वाभिक्षुकैः ॥ ८५ ॥ तदहिनलभोद्भिक्षांशशिष्यः समुनिःकचित् ॥ अथ सायंतनं कर्म कृत्या
छात्रैः समन्वितः ॥ ८६ ॥ उपोषणपरो भूत्वा तैर्व्यासैर्दहनं शम ॥ अथान्ये बुभुनिव्यासैः कृत्यामाध्याह्निकं विधिम ॥ ८७ ॥

प्राप्तो भिक्षुं तेषतीत्यर्थः ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ तस्य सादृश्यस्य भिक्षान्येषेधयत् ॥ दूनवत्समवत् ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ छात्रमिदं गुरोपापार्थं तिष्ठान्नात्राः शिष्यास्तैः ॥ ८६ ॥ ८७ ॥

॥ ८८ ॥ ८९ ॥ यत्नेनश्रिताप्रयत्नेनकेनचिद्धारितित्यर्थः ॥ यत्नेकृतेपिचेतिपाठःसुगमः ॥ अंतेवासिनःशिष्यान् ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ दुःस्थास्तुपीडितावा ॥ उपसर्गेणदुर्निमित्तेन ॥ ९४ ॥ पवित्रचरणद्वाराध्यक्षणात् ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ विश्वनिर्माल्योपसृजालैरिगिकानदिवल्कानामितिवा ॥ ९९ ॥ यादृशस्तादृशइतिवबहुवचनम् ॥ १०० ॥

ययौभिक्षाटनंकर्तुंशिष्यःपरितःपुरीम् ॥ सर्वत्रसपरिश्रान्तःप्रतिसौधमुदुसुदुः ॥ ८८ ॥ नक्वापिलब्धवान्भिक्षांभाग्यहीनोर्धनंयथा ॥ अथार्चित्तिवा
न्यासःपरिश्रान्तःपरिश्रमन् ॥ ८९ ॥ कोहेतुर्यत्रलभ्येतभिक्षायत्नेनश्रिता ॥ अंतेवासिनआहूयव्यासःपप्रच्छवाखिलान् ॥ ९० ॥ भवद्भिरपिनोभि
क्षापरिश्रान्तेतिगम्यते ॥ किमत्रपुरिसंबृत्तंदित्रायातममाज्ञया ॥ ९१ ॥ द्वितीयेह्यचपियाद्भिक्षानलभ्येततित्यलतः ॥ अनिष्टंकिंचिदत्रासीन्महाशुक्रुनिपात
जम् ॥ ९२ ॥ अन्नक्षयोवासर्वस्यांगर्यामभवत्क्षणात् ॥ राजदंडेथयुगपजातःसर्वपुरीकसाम् ॥ ९३ ॥ अथवावारिताभिक्षाकेनाप्यस्मासुचेष्यया ॥
पुरीकसोभवन्दुःस्थारूपसर्गेणकेनचित् ॥ ९४ ॥ किमेतदखिलंज्ञात्वासागरागच्छतसत्वरम् ॥ द्वित्राः पवित्रचरणत्वाप्यानुज्ञांशुरेरेथ ॥ समाचस्त्युः
समागम्यहृद्द्वन्द्वितपुरीकसाम् ॥ ९५ ॥ ॥ शिष्याञ्जुः ॥ ॥ शृण्वंत्वराध्यचरणानोपसर्गेत्रकश्चन ॥ नात्रक्षयोवासर्वस्यांगर्यामिहकुत्रचित् ॥
॥ ९६ ॥ यत्रविश्वेश्वरःसाक्षाद्यत्रामरधुनीस्वयम् ॥ त्वाहशायत्रमुनयःकृभीस्तत्रोपसर्गजा ॥ ९७ ॥ समृद्धिर्यगृहस्थानामिहविशेषेःशुःपुरे ॥ नस
द्धिरस्तिवैकुण्ठेत्वरूपास्ताअलकादयः ॥ ९८ ॥ रत्नाकरेशुरत्नानिनतावंतिमहासुने ॥ यावंतिसंतिविश्वेशनिर्माल्योपसृजंगृहे ॥ ९९ ॥ गृहेह्येन्नयान्यानां
राशयोयादशःशुनः ॥ नताहशःकरूपवृक्षदत्ताण्ड्रेद्रुकेचित् ॥ १०० ॥ यत्रसाक्षाद्दिशालक्षीसुविस्तारफलप्रदा ॥ नतत्रपुरिसर्वस्यांगरवेनिर्धनःक
चित् ॥ १ ॥ निर्वाणलक्ष्म्याःसदनेत्वस्मिन्नानंदकानने ॥ मोक्षोपियत्रसुलभःकिमन्यत्तत्रदुर्लभम् ॥ २ ॥ सीमितिन्यःस्त्रियःस्त्रियाःपतिव्रतपरायणाः ॥
सर्वाभवानीरूपिण्योविश्वेशार्पितसत्क्रियाः ॥ ३ ॥ यावंतःपुरुषाःकाश्यासर्वेष्वगणाधिपाः ॥ सर्वेष्वकुमारात्रैसर्वेतराकदृष्टयः ॥ ४ ॥ त्रिभुङ्गांकितभालाये
तेसर्वेचंद्रमौलयः ॥ उपसर्गसहस्रैश्चपीळ्वमानाअपीहये ॥ ५ ॥ नत्यजतिसदाकारासर्वज्ञाएवतोखलाः ॥ गृहेह्येपिबटवोब्रह्मबाह्विविवादिनः ॥ ६ ॥
स्वर्धुनीघृतकलुषाःसंतीहचतुराननाः ॥ निर्वाणलक्ष्मीपतयःक्षेत्रसंन्यासकारिणः ॥ ७ ॥ सर्वेष्वहर्षिकेशाःसर्वैष्वपुरुषोत्तमाः ॥ अच्युताएवविज्ञेयएतद्वे
त्रपरिश्रहाः ॥ ८ ॥ स्त्रियोवापुरुषवापिसर्वेष्ववनसंशयः ॥ सर्वेष्ववत्रिनयनाःसर्वेष्वचतुर्भुजाः ॥ ९ ॥ श्रीकंठाःसर्वेष्ववात्रसर्वेष्वभृजुंजयशुभवम् ॥ मोक्षश्री
श्रितवर्ष्माणस्त्वर्धनरीश्वरयतः ॥ १० ॥ धर्मराशिःपरश्चात्रमहंतोऽत्रार्थराशयः ॥ सर्वकामाःफलंत्यत्रैकैल्यंचात्रनिर्भलम् ॥ ११ ॥

॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ चतुराननाहिरण्यगर्भसदशाः ॥ वाक्चतुर्थयुक्तान्यानानिवेषतिइतिवा ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥

॥२२॥ नदिविदुक्कलात्मकोनादविदुक्कलास्वरूपः। वाच्यवाचकयोरेभेदिनेदोऽस्तामानाधिकारणम् ॥ १३॥ १४॥ १५॥ नीराजयतिनीराजनां प्रापयति ॥ १६॥ १७॥ पंचपीयूषधारामिपंचामृतसंपत्तेः ॥ १८॥ तत्रभिरन्वैश्वेःसह ॥ ऋद्धिमिरिक्कान्चिद् ॥ १९॥ २०॥ २१॥ २२॥ २३॥ २४॥ शापशक्यस्यस्यति ॥ अरण्यस्त्विति

नान्भवासंसर्गःकाशीसंस्थितिकारिणाम् ॥ नकलिश्चात्राघेतकालौनैवप्रवाधते ॥ १२ ॥ एनांसिनात्रबाधंतोविश्वेशशरणार्थिनः ॥ यत्रविश्वेश्वर-
बोधाद्वादविदुक्कलात्मकः ॥ १३ ॥ ध्वनिरूपीहितत्रास्तिप्रणवोमंत्रविग्रहः ॥ अतोविग्रहंतोत्रसंतिवेदविनिश्चितम् ॥ १४ ॥ सरस्वतीसार्द्रपाहृतः
श्चास्त्रनिकेतनम् ॥ आनन्दकाननसंघर्षशाल्मष्ट्रतालयम् ॥ १५ ॥ यावंतोदिवेदेवास्तावंतोत्रमृषानहि ॥ नीराजयतिविश्वेशरात्रौसदाऽहयः ॥
॥ १६ ॥ स्वप्नमाण्दिपैश्चप्राप्यकाशीरिसातलात् ॥ समुद्राःसर्वेवात्रकामधेनुव्रजन्विताः ॥ १७॥ पंचपीयूषधारामिपंचैश्वरस्यप्रयतिहि ॥ अंदरःपा
रिजातश्चसंतानहिरचंदनः ॥ १८ ॥ करपटुमश्रुपंचैतरुभिःसहसर्वदा ॥ १९ ॥ सर्वसुरनिकायाश्चसर्वेषमहर्षयः ॥ योगिनःसर्वेएवात्रकाशीनाथसु
पास्ते ॥ १२० ॥ विद्यानांसदनंकाशीकाशीलक्ष्म्याःपरालयः ॥ मुक्तिक्षेत्रमिदंकाशीकाशीसर्वत्रयीमयी ॥ २१ ॥ इतिशुक्लानुनिरःपाराशयोमहातपाः ॥
एवंभाषेतांश्रियाण्यनुनःश्लोकंपठंत्वसुम् ॥ २२ ॥ शिष्याउजुः ॥ ॥ विद्यानांचाश्रयःकाशीकाशीलक्ष्म्याःपरालयः ॥ मुक्तिक्षेत्रमिदंकाशी
काशीसर्वत्रयीमयी ॥ २३ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ निरभ्येतितदाप्यासःक्रोधार्घीकृतलोचनः ॥ शुक्लशानुज्वलन्मूर्तिःकाशीशस्यतिङ्गुभज ॥
॥ २४ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ माभूत्रैरूषीविद्यामाभूत्रैरूरूषंधनम् ॥ माभूत्रैरूपमुक्तिःकाशीव्यासःशपन्निति ॥ २५ ॥ गर्वःपुरोत्रविद्यानांधनगदो
त्रैर्भेहत् ॥ मुक्तिर्गोवणनोभिक्षांप्रयच्छंत्यत्रवासिनः ॥ २६ ॥ इतिङ्गुत्वामित्य्यासःकाशंशशापमदात्तदा ॥ दत्त्वापिशापसमुनिभिक्षितुकुधवाच्ययौ ॥
॥ २७ ॥ प्रतिगोहंत्वाशुकःप्रविशन्व्योमदत्तहृक् ॥ बभ्रामनगरीसर्वाक्वापिभैक्षंनल्लभयाम् ॥ २८ ॥ अंशुमालिनमावीक्ष्यमनाग्लोहितमडलम् ॥ शिरा
पात्रंपरीक्षिन्यनयात्राश्रमंप्रति ॥ २९ ॥ अथगच्छन्महादेव्यागृहद्वारनिषण्णया ॥ प्राङ्मूर्त्निस्वरूपिष्याभिक्षायैप्राथितोतिथिः ॥ १३० ॥ ॥
गृहिएशुवाच ॥ ॥ भगवन्भिभुक्कास्तावद्वद्वहानकुत्रचित् ॥ असत्कृत्यार्थिनार्थानामेभोक्ष्यतिकर्तृचित् ॥ ३१ ॥ वैश्वेदेवादिंकर्मकृत्वागृहप
तिर्ममं ॥ प्रतीक्षेतातिथिपथंतस्मात्त्वमतिथिर्भव ॥ ३२ ॥ विनातीर्थिग्रहस्थथ्यस्त्वन्नमकोनिषेवते ॥ निषेवतेऽंधसंप्रसहितःस्वपितामहैः ॥ ३३ ॥

तिक्कचित् ॥ तत्रभिरन्वैश्वेःसह ॥ २५ ॥ एतादृशशापकारणमाह ॥ गर्वःपुरोत्रविद्यानामिति ॥ परोहत्रविद्योतिपठोषावोर्गोहुरित्यर्थः ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥

॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ सुधाऽमुताधिष्ठात्राद्विक्ता ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ अथवेतिषांतरं ॥ अज्ञातमितिक्वचित् ॥ ३९ ॥ १४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ भक्तभोतप्रदसंसारणवतारणाय

तस्मात्स्वरीतमायाहिकुरुमेपयुरीहितम् ॥ गार्हस्थ्यंसफलं कर्तुमिच्छतोऽतिथिपूजनात् ॥ ३३ ॥ इतिश्रुत्वागतमर्षेव्यासस्तायाहाविस्मितः ॥ ॥
 व्यासउवाच ॥ भद्रेकात्वंकुतःप्राप्ताःपूवदृष्टानकुत्रचित् ॥ ३५ ॥ मन्येधर्ममयीमूर्तिःकापित्वंश्रुचिमानसा ॥ त्वदर्शनात्परंप्रीतिसंप्राप्तानांन्द्रिया
 णिमे ॥ ३६ ॥ त्वंसुधैवभवेप्रायःसर्वावयवसुंदरि ॥ मंदराघातसंत्रासात्यक्तक्षीरणवस्थितिः ॥ ३७ ॥ कलसुधाकरस्याथकुहूरहुभयादृता ॥ सीमं
 तिनीस्वरूपेणतिष्ठेःकाश्यामनिर्भया ॥ ३८ ॥ अथाकमलासित्वाविहायकमलालयम् ॥ निशिसंकोचिनंकाश्यांविकाशिन्यांसेःसदा ॥ ३९ ॥ किंवा
 नुकरणाश्यांपरिगीयते ॥ सर्वदुःखौघहरिणीपरानंदप्रदायिनी ॥ ३० ॥ वाराणस्याःकिमथाऽधिष्ठात्रिदेवतात्वसु ॥ किंवा निर्वानलशमी
 स्वयंकाश्यांपरिगीयते ॥ ४१ ॥ श्वपाकंयाजकंवाप्रोतंलंकुर्वतीसमम् ॥ मद्गर्ग्यवापरिणतमेतद्योषिस्स्वरूपतः ॥ ४२ ॥ अथवासाभवेन्नूनयाहेत्रे
 परिगीयते ॥ भक्तभोतप्रदाभक्त्याभवानीभवनाशिनी ॥ ४३ ॥ सर्वैषवननारीत्वंनासुरोत्तैवकिन्नरी ॥ विद्याधरीनोनागीनो गंघर्वानियक्षिणी ॥ ४४ ॥
 त्वमिष्टदेवतैवासिकाचिन्मेमोहहारिणी ॥ केयं चिताथवाभेन्नकाचित्त्वंभवसुंदरि ॥ ४५ ॥ परवानस्यंहंजातस्तवदर्शनतोऽधुना ॥ अवश्यमेवकर्तोस्मितवा
 देश्यतदादिश ॥ ४६ ॥ एकंतपोव्ययंहित्वाकारयिष्यसियथुनः ॥ तदेवाहंकरिष्यामिविधेयशुभलोचने ॥ ४७ ॥ नवचस्त्वादर्शनाहिमहत्त्वंहापये
 त्सताम् ॥ परत्वंकासिसुभगेसत्यब्रूहिममागतः ॥ ४८ ॥ अथवातवेद्देस्मिन्कासत्यंनिलेक्षणे ॥ इतिपृष्टाहमुनिनासाश्विभ्युर्घटोद्भव ॥ ४९ ॥
 अत्रत्यस्यैवहिदुनेष्टाहिणीष्टहमेधिनः ॥ नित्यवीक्षेचरंतंत्वांभिशाशिष्यगणैर्वृतम् ॥ ५० ॥ त्वमेवमानोजानिषेजानेन्यामहेमवहि ॥ तपस्विन्किंबहूक्ते
 नयावनास्तंबजेद्रविः ॥ ५१ ॥ प्राणनाथस्यमेतावदतिथ्यंसफलीकुरु ॥ तच्छ्रुत्वासमुनिःप्राहविनयानतंकंघरः ॥ ५२ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥
 अस्तिमेनियमःकश्चित्सिसिद्धिचेद्रेजेच्छुभे ॥ एकभिर्भातदाहंतुकरिष्येनान्यथापुनः ॥ ५३ ॥ तपस्युदीरितश्रुत्वासाम्रोवाचवचस्ततः ॥ अविशं
 कंवदमुनेकस्तेस्तिनियमःशुधीः ॥ ५४ ॥

विद्यानौप्रदेत्यर्थः ॥ किमिति संसारंनतोर्युरीतितत्राह ॥ भक्त्येति ॥ प्रेमलक्षणयेत्यर्थः ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ विधेयस्त्वदधीनस्तस्योक्तहृतियावत् ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ विद्यायुर्विश्वेक
 जीवनेत्यर्थः ॥ तदुक्तम् ॥ यादेवीसर्वश्रेष्ठशुचिरूपेणसंस्थितेति ॥ ४९ ॥ १५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ सुधीरितिकटक्षः ॥ ५४ ॥

॥६५॥६६॥५७॥५८॥५९॥ सर्वशःसर्वमकारण॥ तादृश्यश्रुतामाहिलाश्रमायास्तादृशमहाहलाः ॥ १६०॥६१॥६२॥६३॥६४॥ तन्मार्गलोचनान्वयासागमवर्त्मदृष्टिम् ॥६५॥ समायासभोगे ॥६६॥
 ज्योतिस्त्याज्योतिवोक्तिरोगेणहितसमापित्तादिनश्रयैषोते ॥ स्वर्जितस्वर्गमाश्रियमितितोऽसौधमध्यविशेषणम् ॥ ६७ ॥ कतिचित्परिविष्टाःकतिचिद्धर्तनैःपरिविष्टमकथेभ्यस्तेतथा ॥ ६८ ॥

ममभर्तुःप्रसादेनकीचिद्व्यून्यतोऽन ॥ इति श्रुत्वाप्रहृष्टात्सासतामाहतपोयनः ॥ ५५ ॥ अशुतंसमशिष्यायैतैःसपत्तिमहंशुणे ॥ अस्तंयावन्नयात्पर्यहं
 स्तावद्भेदेन्यथानहि ॥ ५६ ॥ निशम्येतिप्रहृष्टस्यासाप्रोषाचक्षुर्नततः ॥ किंवल्लेनेतद्वाहिसर्वशिष्यान्समाह्वय ॥ ५७ ॥ पुनःप्राहसतासाधि
 तेतावस्तिद्विरस्तिते ॥ येनवृत्तिगमिभ्यंतिमाच्छिष्याःसर्वेष्वते ॥६८॥ स्मिन्वाथसाब्रवीतंतुमुनेभर्तुमुग्रहात् ॥ सिद्धमेवसदैवास्तेसर्वतावन्मयालभ्ये ॥
 ॥ ५९ ॥ यावतार्थिजनस्तृप्तिमेतिसर्वोपिसर्वशः ॥ वयंताहृद्धमहिलाभर्तुसदेहकारिकाः ॥ १६० ॥ आयातोर्थयादगोहिसिद्धंकार्यतैर्हृदि ॥ परिपूर्णो
 दिशःसर्वाःपरिपूर्णमनोरथाः ॥ ६१ ॥ परिपूर्णगृहंसर्वपत्न्युःपादुमसादतः ॥ याहिरुणंसमायाहियावद्वार्थिभिःसह ॥ ६२ ॥ पतितैर्बहुकालिनःकाल
 नसहंतोचिरम् ॥ श्रियातिथिःप्रियतमस्तदातिथ्यसप्तद्वये ॥६३॥ आशुगत्वासमागच्छ्यावद्व्रास्ताभितोरविः ॥ इतिप्रहृष्टस्वरितःशिष्यानाह्वयसर्वतः ॥
 ॥ ६४ ॥ आगत्यतोपुनःप्राहदृष्टतन्मार्गलोचनाम् ॥ मातःसर्वेसमायातास्त्वरितदेहिभोजनम् ॥ ६५ ॥ अस्तावलहिसमयासीमयादेपभास्करः ॥
 इत्युक्त्वामंदिरस्यांतवैकैश्चिकैश्चित्समर्च्यच ॥ ६६ ॥ तन्मंडपमणिज्योतिस्तत्याहितदिनश्रियः ॥ यावद्दृच्छंतितत्सौधमध्यमाशुतपस्विनः ॥ ६७ ॥
 पादौप्रक्षाल्यतावैकैश्चिकैश्चित्समर्च्यच ॥ कतिचित्परिविष्टाव्राभेक्षुमेवोपवेशिताः ॥ ६८ ॥ तद्व्यापाकसंभारान्दृष्टतदृष्टयःक्षणम् ॥ परंतुति
 सुपागच्छन्प्राणान्यामोदाजिभिः ॥ ६९ ॥ अतितृप्तिसमाप्रास्तेतद्व्रनिषेणात् ॥ आर्चताश्चद्वैःसगिभर्तुःपरिभूषिताः ॥ १७० ॥ अथसांध्यंदि
 धिष्ठुत्वाप्रोपविश्यतदग्रतः ॥ अभिनंदमहाशीर्षिमयावद्गुदुमचक्रमुः ॥ ७१ ॥ तावद्दृष्टगृहस्थेनगृहिणीसाकटाक्षिता ॥ पप्रच्छतीर्थवसतांकोधमोसुख्यए
 वहि ॥ ७२ ॥ तथातदुसारेणतीर्थवतामहवचम् ॥ सर्वधमविदंश्रेष्ठःश्रुत्वातद्गृहिणीवचः ॥७३॥ तदादरसुधाक्षिन्नमहान्नस्वादतीर्षितः ॥ प्रत्युवाचमुनि
 र्व्यासःस्मिन्वातासर्ववित्तमाम् ॥७४॥ ॥ व्यासउवाच ॥ स्वच्छंतंकरणेमातमहामिष्टान्नमानंदे ॥ सएषधर्मेनान्योस्तियच्चयपरिचर्यते ॥७५॥

प्राणेंद्रियहिताप्राणान्यस्ताश्रुतांजामोदराजयश्रुताभिः ॥ घ्राणेतैकचित् ॥ तत्रघ्राणनमघ्राणम् ॥ ६९ ॥ १७० ॥ तदग्रतःगृहस्थाग्रतः ॥ ७१ ॥ कटाक्षिताकटाक्षेणप्रेरिता ॥ ७२ ॥ ७३ ॥
 तद्वितीतस्यासवान्याआदररूपसुखैवकिंभुंक्तंमुपाकंयन्महाभ्रम् ॥ यद्दऽऽदरसुखयाक्षिन्नमादृतंतदंकेयन्महाभ्रमित्यर्थः ॥ तस्यपरसादस्तेनतीर्थवहति ॥ ७४ ॥ मिष्टान्नंचयानश्रुतिदंडः ॥ ७५ ॥

॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ १८० ॥ ८१ ॥ तत्पुत्रेषु ॥ ऐक्षिदष्टा ॥ दानवेषीत्यव्ययः ॥ तदत्रतावन्नैक्षिष्टेत्किञ्चित्पाठः ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥
 तस्यशापःऋत्यस्यादित्यर्षः ॥ ऋत्यामाग्यात्मकस्यसहत्किञ्चित् ॥ अमाग्यात्सस्येतिचान्यत्र ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ शापवर्जितेदेवोपिशापोननभ्रमतीत्यर्थः ॥ ९० ॥
 त्वमेवधर्मजानापितिष्ठुश्रूषणेता ॥ यदिपृच्छसिमांस्तयंत्दाकिञ्चनवचिमेते ॥ ७६ ॥ वक्तव्यमेवपुष्टनमनगपिजानता ॥ सखधर्मःसुभगेनान्यो
 धर्मोस्तिकश्चन ॥ ७७ ॥ येनैषतोषमायातितवभर्ताचिरंतनः ॥ ॥ गृहियुवाच ॥ ॥ अयंधर्मोभवेन्ननक्रियतेवस्वशक्तिः ॥ ७८ ॥ साधारणा
 निधर्माणिसंपृच्छेतानिमेवद् ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ अनुद्वेगंकरंवाक्यंपरोत्कर्षसहिष्णुता ॥ ७९ ॥ विचार्यकारितानित्यस्यधिष्णोदयचित्तनम् ॥
 गृहस्थउवाच ॥ ॥ एषुधर्मेषुभोविद्वस्त्वविकोस्तीहतद्रद् ॥ ३८० ॥ ततःस्थगितवज्यासस्तस्थौकिञ्चिन्नचोक्तवान् ॥ ततःपुनर्गृहस्थेनसहिष्योक्तस्तपो
 धनः ॥ ८३ ॥ यद्येतेष्वैधर्मास्त्वयोर्येप्रातिपादिताः ॥ तद्दंतातवैक्षिदानशापास्यचोत्तमम् ॥ ८२ ॥ त्वय्येवहिदयासम्यर्थैर्यत्त्वय्येवचोत्तमम् ॥
 त्वयिसंभावनास्येवकामक्रोधविनिग्रहे ॥ ८३ ॥ त्वमेवसम्यग्जानीषेवकुंचोद्वेगवर्जितम् ॥ त्वय्येवसम्यग्गृह्येतपरोत्कर्षसहिष्णुता ॥ ८४ ॥ विचार्य
 कारितान्याश्चत्वमेवनिलयोमहान् ॥ स्वस्यधिष्ण्यस्यचभर्वाश्रितयेदुदयध्रुवम् ॥ ८५ ॥ ममैकंभूहिभोविद्वच्छापंद्वाञ्छयःकुधा ॥ अलभस्वार्थसं
 सिद्धिमभाग्यात्तस्यकस्यसः ॥ ८६ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥ ॥ यःस्वार्थसिद्धिमलभन्नभाग्याच्छपतिक्नुधा ॥ सशापःप्रत्युतभ्रष्टेच्छुरेवादि
 किनः ॥ ८७ ॥ ॥ गृहस्थउवाच ॥ ॥ भवताभ्रमताविप्रनाताभिक्षायदाप्यहो ॥ तदापराद्धंकिमिहवरकैःक्षेत्रवासिभिः ॥ ८८ ॥ तपस्विभ्युपसे
 वाक्यंराजधान्यांममेहयः ॥ ऋद्धिद्रष्टुनशक्रोतिपरिशप्तःसएवहि ॥ ८९ ॥ अब्यप्रभृतिनक्षेत्रमदीयेशापवर्जिते ॥ आवसक्रोधनमुनेनवसेययोग्यताज्ञते ॥
 ॥ ९० ॥ इदानीमेविर्गच्छब्दहिक्षेत्रादितोभव ॥ त्वद्विधानानयोग्यंमक्षेत्रमोक्षकसाधनम् ॥ ९१ ॥ अत्रास्यमपियद्दोष्यद्वृत्तमक्षेत्रवासिनाम् ॥
 तदौष्यस्यपरीपाकोरुद्रपैशाच्यमेवहि ॥ ९२ ॥ तच्छ्रुत्वावेपमानःसपरिशुष्कोष्ठतालुकः ॥ जगामशरणंगौरिलुंडंस्तच्चरणप्रतः ॥ ९३ ॥ उवाचचक्रवचो
 मातस्त्राहित्राहिभ्रंशुरुदन् ॥ अनाथस्त्वत्सूनार्थोहंबालिशस्तवबालकः ॥ ९४ ॥ शरणगतंचसंत्राहिरक्षमंशरणगतम् ॥ बहूनामणसंगेहमस्थाकंदुष्ट
 मानसम् ॥ ९५ ॥ शंभुशापोऽन्यथाकतुभवत्यापिनशक्यते ॥ अहंचशरणायातस्तदेकंक्रियतांशिवे ॥ ९६ ॥ प्रत्यष्टमिसदक्षेत्रप्रतिभूतंचपर्यवर्ति ॥
 दिशंप्रवेशनादेशंशस्त्वद्राव्यलंबकः ॥ ९७ ॥ इत्युक्तातेनमुनिनाभवानिकरुणाजनिः ॥ मुखमहेशितुर्वीक्ष्यतथेत्याहताज्ञया ॥ ९८ ॥ अथांतिहि
 तवंतौशिवौक्षेत्रशिवंकरौ ॥ व्यासोपिनिर्ययैक्षेत्रात्स्वापराधवंशुदन् ॥ ९९ ॥

त्वद्विधानामित्यर्थमावः ॥ अत्रत्यैःकामक्रोधादिरहितैर्भवामिति ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ प्रतिभूतंप्रतिचतुर्दश ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ स्वश्रुत्वाऽपराधवशश्चतस्रात्मनः

वदीतिथा ॥ द्वांदुसोऽलुगमाह ॥ स्वामयं च संवदति क्वचित् ॥ ९९ ॥ २०० ॥ रोषविवीरे ॥ १ ॥ २ ॥ आख्यानतायं माह ॥ अतद्वति ॥ ३ ॥ १०४ ॥ इति श्रीराधादे
 कृतार्थाकाशीसंबद्धीकायां षण्णवतितमोऽध्यायः ॥ ९६ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ सप्तमिः संहितेऽध्यायेन क्वत्वात्मनोहरे ॥ वर्णनेऽत्रैतीर्थानां क्रियते सर्वपापदुर् ॥ १ ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥
 अहोरात्रसपथन्वैक्षेत्रेऽष्टदूरगम् ॥ ग्राध्याह्नमीचमृतांचमक्षेत्रं सदा विशेत् ॥ २०० ॥ लोलाकार्दामिदिग्भोगेऽस्वर्धुनिपूर्वोधिंसि ॥ स्थितोऽहोत्रापि
 ष्वयेत्सकाशीप्रासादराजिकाम् ॥ १ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ इत्यकुंभजसव्यासः क्षेत्रशांप्रदानाच्चवह्निस्यतितत्क्षणत् ॥
 ॥ २ ॥ अतएवाविमुक्तस्य क्षेत्रस्य शुभशंसिनः ॥ भविष्यति कुंभं नित्यमन्यथा त्वन्यथैव हि ॥ ३ ॥ श्रुत्वा ध्याय्य भिमिपुण्यं व्यासशापविमोक्षणम् ॥
 महादुर्गोपसंगेभ्यो भयंतस्य न कुञ्चिवत् ॥ २०४ ॥ ॥ इति श्रीस्कांदे महापुराण एकाशीतिसंहस्र्यासंहितायां चतुर्थे काशीसंबद्धे चतुर्थाध्यायस्य शापविमो
 क्षणं नाम षण्णवतितमोऽध्यायः ॥ ९६ ॥ ॥ ७४ ॥ ॥ अगस्त्यउवाच ॥ ॥ एतद्भविष्यं श्रुत्वा ह्यव्यासस्य शिवं नन्दन ॥ आश्चर्यभाजनं जतस्तीर्थो
 निकथयाधुना ॥ १ ॥ आनन्दकाननेयानियत्र संतिषडान ॥ तानि लिंगस्वरूपानि समाश्च वममाग्रतः ॥ २ ॥ ॥ स्कंदउवाच ॥ ॥ अयमेव हि
 वैश्वेशो देव्यं देवेन भोस्तदा ॥ यादृशः कथितो वचिन्महाशशुण्कुंभज ॥ ३ ॥ ॥ देव्युवाच ॥ ॥ यानियानि हितार्थानि यत्र यत्र महेश्वर ॥ तानि तानी
 हमेकाश्यात्तत्र तत्र वदप्रभो ॥ ४ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ शृणु देवि विशालाक्षितार्थं लिंगमुदाहृतम् ॥ जलाशयेऽपि तीर्थस्य जातमूर्तिपरिग्रहात् ॥
 ॥ ५ ॥ मूर्तेषु ब्रह्मविष्णवकेशिविविश्वेशादिकाः ॥ लिंगशैवमितिस्यात्तं यत्र तीर्थमेव तत् ॥ ६ ॥ वाराणस्यां महादेवः प्रथमं तीर्थमुच्यते ॥ तदुत्तरे महाकूपः
 सारस्वतप्रदः ॥ ७ ॥ क्षेत्रपूर्वोत्तरे भोगे तद्दृष्टं शुभाशहत् ॥ तपश्चाद्भिग्रहवता पूज्या वाराणसीनरैः ॥ ८ ॥ साधूजिताप्रयत्नेन सुखवस्तिप्रदासदा ॥
 महादेवस्य पूर्वेण गोप्रक्षालिगमुत्तमम् ॥ ९ ॥ तद्दर्शनाद्भवेत्सम्यग्गोदानजनितं फलम् ॥ गोलोकात्प्रोषितागावः पूर्ववच्च भुजास्वयम् ॥ १० ॥ वाराणसी
 समायाताग्रेऽक्षततः स्मृतम् ॥ गोप्रक्षादक्षिणे भोगे दधीचीश्वरसंज्ञितम् ॥ ११ ॥ तद्दर्शनाद्भवेत्सुखांशुसुद्वयम् ॥ अत्रीश्वरं तु तत्राच्यमानं मुकुटेश्वरं
 जितम् ॥ १२ ॥ लिंगं दृष्ट्वा प्रयत्नेन वैष्णवं पदमुच्यति ॥ गोप्रक्षाद्विदिग्भोगे लिंगं वैज्वरं स्मृतम् ॥ १३ ॥ तस्य संपूजनान्मन्यो विज्वरो जायते क्षणात् ॥
 ग्राच्यं विदेवशस्तस्य चतुर्वेदफलप्रदः ॥ १४ ॥ वेदेष्वरादुदीन्यां तु क्षेत्रज्ञश्चादिकेशवः ॥ दृष्टं विभुवनं सर्वतस्य संदर्शनाद्भवम् ॥ १५ ॥

हे विशालाक्षि त्विहैतल्लयादेः कर्मसंस्थानं तत्राह ॥ जलाशय इति ॥ ५ ॥ मूर्तेनामभिषेक्षणादियुक्तं तामूर्तिं विदशयति ॥ इत्ययं इति ॥ वैश्वेश्वरसंबन्धिं मूर्तिरूपं लिंगमित्यन्वयः ॥ ६ ॥ ७ ॥ पदयो
 जीवास्तेषां पाशाश्रुतुर्विशतितस्वानितकृत् ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ शंभुप्रोषितगोभिः प्रेष्यदक्षिणो गेः ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ तस्य प्राच्यं विदेव इत्यन्वयः ॥ १४ ॥ क्षेत्रज्ञ ईश्वरः ॥ १५ ॥

विधिनास्थापितामिक्षेषः ॥ १६ ॥ १७ ॥ कुंतीश्वरपृथगस्थापितम् ॥ कुंभीस्वामितिक्रिचत् ॥ १८ ॥ १९ ॥ रौत्वादिषुआदिशब्देनमहोरौरवाद्योपहृते ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ यांसिद्धि

संगमेश्वरमालोक्ष्यतत्राच्याजायतेनघः ॥ चतुस्रुवेनाविधिनातत्पूर्वणचतुस्रुखम् ॥ १६ ॥ प्रयागसंज्ञकंलिंगमर्चितंब्रह्मलोकदम् ॥ तत्रशांतिकरिगौरौ
 पूजिताशांतिद्वेष्टे ॥ १७ ॥ वरणायास्तटेपूर्वेषुकुंतीश्वरंशुभिः ॥ तत्पूजनात्प्रजायंतेपुत्रानिजकुलोच्चलाः ॥ १८ ॥ कुंतीश्वरादुत्तरतस्तीर्थैका
 पिलोद्वहः ॥ तत्रवैस्नानमात्रेणवृषभध्वजपूजनात् ॥ १९ ॥ राजसूयस्ययज्ञस्यफलंस्वविकलंभवेत् ॥ रौरवादिषुयेकेचिस्पितरःकोटिसमिताः ॥ २० ॥
 तत्रश्राद्धेकृतेपुत्रैःपितृलोकंप्रयांतिते ॥ आनुसूयेश्वरंलिंगंगोप्रेक्षादुत्तरेसुने ॥ २१ ॥ तदर्शनाद्भवेत्स्त्रीणांपातिव्रत्यफलंस्फुटम् ॥ तल्लिंगपूर्वदिग्भागेपूज्यः
 सिद्धिविनायकः ॥ २२ ॥ यांसिद्धियःसमीहितसतामाप्नोतितत्रते ॥ हिरण्यकशिपोल्लिंगणेशोत्पश्चिमेततः ॥ २३ ॥ हिरण्यकूपस्तत्रास्तिहिरण्यथाश्वसम्
 द्दिक्रुत् ॥ २४ ॥ मुंडासुरेश्वरंलिंगंतत्रतीच्यांचिसिद्धिदम् ॥ अभीष्टदंतुनैर्ऋत्यांगोप्रेक्षादृषभेश्वरम् ॥ २५ ॥ सुनेस्कंदेश्वरंलिंगंमहादेवस्यपश्चिमे ॥
 तल्लिंगपूजनाद्वृणांभवेन्ममसलोकता ॥ २६ ॥ तत्पाश्वतोहिशाखेशोविशाखेशश्चतत्रवै ॥ नैगम्येश्वरस्तत्रयेनद्यादयोगणाः ॥ २७ ॥ तेषामपिहि
 लिंगानितत्रसतिसहस्रशः ॥ तदर्शनाद्भवेत्पुंसांतद्दृणसलोकता ॥ २८ ॥ नंदीश्वरात्प्रतीच्यांचिशिलादेशःकुधीहरः ॥ महाबलप्रदस्तत्रहिरण्यशैश्वरः
 शुभः ॥ २९ ॥ तद्वैक्षिणेद्दहासाख्यंलिंगंसर्वशुखप्रदम् ॥ प्रसन्नवदनेशाख्यंलिंगंतस्योत्तरेशुभम् ॥ ३० ॥ प्रसन्नवदनस्तिष्ठेद्भक्तस्तदर्शनाच्छुभात् ॥
 तदुत्तरेप्रसन्नोदुंडनैर्मल्यदंष्ट्रणाम् ॥ ३१ ॥ प्रतीच्यामद्दहासस्यमित्रावरुणामनी ॥ लिंगतल्लोकदेपूज्यमहापातकहारिणी ॥ ३२ ॥ नैर्ऋत्यांचिद्दहा
 सस्यवृद्धवासिष्ठसंज्ञकम् ॥ लिंगंतत्पूजनात्पुंसंज्ञानसुन्यद्वेतेमहत् ॥ ३३ ॥ वसिष्ठेशसमीपस्थःकृष्णशोविष्णुलोकदः ॥ तद्यार्भ्यायाज्ञवल्क्येशोब्रह्मते
 जोविवर्धनः ॥ ३४ ॥ ऋद्धेश्वरमभ्यर्च्यतत्पश्चाद्भक्तिवर्धनम् ॥ स्वयंलीनःशिवोयत्रभक्तानुग्रहकाम्यया ॥ ३५ ॥ अतःस्वलीनंतत्पूर्वेल्लिंगपूज्यं
 प्रयत्नतः ॥ सदैवज्ञाननिष्ठानांपरमानंदमिच्छताम् ॥ यागतिर्विहितातेषांस्वलीनेसातनुत्यजाम् ॥ ३६ ॥ वैरोचनेश्वरंलिंगंस्वलीनान्युरतःस्थितम् ॥
 तदुत्तरेबलीशंचमहाबलविवर्धनम् ॥ ३७ ॥ तत्रैवल्लिंगंबाणेशपूजितंसर्वकामदम् ॥ चंद्रेश्वरस्यपूर्वेल्लिंगंविद्येश्वरभिधम् ॥ ३८ ॥

मभीष्टीसिद्धिम् ॥ तत्रतोत्तस्यमस्कारतः ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ समस्कंदस्यसलोकतासामानलोकता ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥

॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ अकिलंसमम् ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ आकिनेभस्वरोजशिक्निक्नुमाराभ्यांस्थापितौ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ यातुवान्यानिहृत्याम् ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥
 सर्वाविद्याः प्रसन्नाः स्युस्तस्यलिंगस्यसेवनात् ॥ तदक्षिणेतुवीरो महासिद्धिविधायकः ॥ ३९ ॥ तत्रैविकटादेवीसर्वदुःखवैधमोचनी ॥ पंचभुज्यहापिठं
 तज्ज्येसर्वसिद्धिदम् ॥ ४० ॥ तत्रजप्तमहामंत्राः क्षिप्रसिध्यतिनान्यथा ॥ तत्पिठवायुकोणेतुसंपूज्यः सरोः श्वरः ॥ ४१ ॥ तदर्चनाद्भयैधफलवधि
 कूलभवेत् ॥ तदीशानेचवालीशस्तितर्थयोननिवारकः ॥ ४२ ॥ महापापौघविंसीसुशिविशस्तदुत्तरे ॥ हृदमदीशस्तत्रह्लाचर्यफलप्रदः ॥ ४३ ॥
 महाशुद्धिप्रदस्तत्रपूज्याजोबवतीश्वरः ॥ आश्विनेयश्वौपूज्यांगायः पश्चिमेतटे ॥ ४४ ॥ तदुत्तरेभद्रदोगवाक्षीरेणदूरितः ॥ कपिलानांसहस्रेणरज
 म्दनेनफलम् ॥ ४५ ॥ तत्फलभेत्स्यः स्नातोभद्रद्वेष्टुवम् ॥ पूर्वाभाद्रपद्युक्तापौर्णमासियदाभवत् ॥ ४६ ॥ तदपुण्यतमः कालेवाजिभेध
 लप्रदः ॥ ह्रदपश्चिमतीरुभद्रेश्वरविलोकनात् ॥ ४७ ॥ गोलोकंप्राशुयत्तस्यापुण्याह्वैवात्रसंशयः ॥ भद्रेश्वराद्यातुयन्यासुपशांतिशिवोसुने ॥ ४८ ॥
 तस्यलिंगस्यसंशर्पात्सिद्धयति ॥ उपशांतशिवलिंगद्वज्जन्मशतजितम् ॥ ४९ ॥ त्यजेदश्वसारांशिश्रेयांशिविदति ॥ तदुत्तरेचक्रेशो
 योनिचक्रनिवारकः ॥ ५० ॥ तदुत्तरेचक्रहृदेमहापुण्यविवर्धनः ॥ स्नात्वाचक्रहृदेमत्यश्वकेशंपरिपूज्य च ॥ ५१ ॥ शिवलोकमवाप्नोतिभाविनां
 तरात्मना ॥ तत्रैकतेचशूलेशोद्भृष्टव्यश्वप्रयत्नतः ॥ ५२ ॥ शूलतत्रपुरान्यस्तस्नानार्थवरवर्णिनि ॥ ह्रदस्तत्रसमुत्पन्नः शूलेशस्याप्रतोमहान् ॥ ५३ ॥
 स्नानंकृत्वाह्रदतद्वृक्षशूलेश्वरंविभुम् ॥ रुद्रलोकंनरायातियक्त्वांसारागह्वरम् ॥ ५४ ॥ तत्पूर्वतो नारदेनतपस्तप्तमहतरम् ॥ लिंगचस्थापितंश्रेष्ठकुंडं
 पिशुभकृतम् ॥ ५५ ॥ तत्रकुंडेनः स्नात्वाहृद्वैवैनारदेश्वरम् ॥ संसाराब्धिमाहाघोरसंतरेत्रात्रसंजयः ॥ ५६ ॥ नारदेश्वरपूज्येणहृदस्वभ्रातकेश्वरम् ॥
 निर्मलंगतिमाप्नोतिपापौघंचविमुचति ॥ ५७ ॥ तदयेतत्रकुंडंचतत्रस्नानो नर्गभाक् ॥ विग्रहर्तंगणाध्यक्षस्तद्व्यसुविग्रहत् ॥ ५८ ॥ तत्रदि
 श्वरंकुंडंतत्रस्नानोनिविशभाक् ॥ अनारकेश्वरलिंगंतदुदुग्दिशिचोत्तमम् ॥ ५९ ॥ कुंडंचानारकाख्यवैतत्रस्नानो नारकी ॥ वरणायास्तदेष्व्येकरणे
 शस्तदुत्तरे ॥ ६० ॥ तत्रपाशुपतः सिद्धस्त्वक्षपादेमहसुने ॥ अनेनवरशरिणशश्वतोसिद्धिमागतः ॥ ६१ ॥ तत्पश्चिमेचशैलेः परान्विणकामद ॥
 कोटीशतुंठ्याभ्यांलिंगंशाश्वतसिद्धिदम् ॥ ६२ ॥ कोटितीर्थेह्रदस्नात्वाकोटीशंपरिपूज्य च ॥ गवांकोटिप्रदानस्यफलमाप्नोतिमानवः ॥ ६३ ॥
 महारशानस्तंभोस्तिकोटीशाद्वह्निदिकस्थतः ॥ तस्मिन्तंभेमहारुद्रस्तिष्ठतेचोमयासह ॥ ६४ ॥
 ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

॥ ६६ ॥ भवतिचमवत्येव ॥ ऋणतःऋणत्रयात् ॥ अंगारनिर्मलज्वलदंगारखटुज्वलम् ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥

तंसंभसमलंकृत्यनस्तत्पदमष्टयात् ॥ तत्रैवतीर्थपरमंकपालेशसमीपतः ॥ ६५ ॥ कपालमोचननामतत्रस्नानोऽथमेधभाक् ॥ ऋणमोचनीर्थतुदुर्
 विदशिशोभनम् ॥ ६६ ॥ तत्रतीर्थनःस्नात्वासुक्तोभवतिचर्णतः ॥ तत्रैवांगारकंतीर्थकुंडंचांगारनिर्मलम् ॥ ६७ ॥ स्नात्वांगारकतीर्थतुमेधद्वयोनगर्भ
 भाक् ॥ अंगारवायुक्रायांचतुर्थ्यास्नातियोनः ॥ व्याधिभिर्निभसूयतेनचदुःखीकदाचन ॥ ६८ ॥ विश्वकर्मेध्वरिंगिज्ञानदंचतदुत्तरे ॥ महामुंडे
 श्वरिंगांतस्यदक्षिणतःशुभम् ॥ ६९ ॥ कृपःशुभोदनामपिरनातव्यंतत्रनिश्चितम् ॥ तत्रमुंडमयीमालामयाक्षितातिशोभना ॥ ७० ॥ महामुंडाततो
 देवीसमुत्पन्नाघहारिणी ॥ खड्गंचधृतंतत्रखड्गशस्त्रतोभवत् ॥ ७१ ॥ निष्पापोजायतेमर्त्यःखड्गेशविलोकनात् ॥ भुवनेशस्ततोयभ्यांकुंडं वभुवने
 श्वरम् ॥ ७२ ॥ तत्रकुंडेनरःस्नातोभुवनेशोभवन्नरः ॥ तद्याभ्यांविमलेशश्वकुंडंचविमलोदकम् ॥ ७३ ॥ तत्रस्नात्वाविलोक्ये रविमलोजायतेनरः ॥
 तत्रपाशुपतःसिद्धह्यंबकोनामनामतः ॥ ७४ ॥ अनेनैवशरीरेणरुद्रलोकमवाप्तवान् ॥ भृगोरायतनंतस्यपश्चिमेऽतीवपुण्यदम् ॥ ७५ ॥ विधिपूर्व
 तदभ्यर्च्यप्राष्ठयाच्छिवमंदिरम् ॥ शुभेश्वरश्चतद्याभ्यामहाशुभफलप्रदः ॥ ७६ ॥ तत्रसिद्धःपाशुपतःकपिलर्षिर्महातपाः ॥ तत्रस्तिद्विद्विहारभ्याकपि
 लेश्वरसंनिधौ ॥ ७७ ॥ तांशुहाप्रवेशोद्यौवनसगर्भविशेत्कचित् ॥ तत्रयज्ञोदकूपोस्तिवाजिमेषफलप्रदः ॥ ७८ ॥ ओंकारएषएवासावादिवर्णभया
 त्मकः ॥ मत्स्योदशुतरेःकूलेनादेशस्त्वहमेवच ॥ ७९ ॥ नादेशःपरमंब्रह्मनादेशःपरमागतिः ॥ नादेशःपरमंस्थानंदुःखसारमोचनम् ॥ ८० ॥ कदा
 चित्तस्यदेवस्यदर्शनेयातिजाह्नवी ॥ मत्स्योदरीसाकथितास्नानंणुयैरवाप्यते ॥ ८१ ॥ मत्स्योदरीयदांगणपश्चिमकपिलेश्वरम् ॥ समायातिमहादे
 वितदायोगःसुदुर्लभः ॥ ८२ ॥ उद्दालकेश्वरिंगलिगमुदीच्यांकपिलेश्वरात् ॥ तद्दर्शनेनसंसिद्धिःपारासर्वैवाप्यते ॥ ८३ ॥ तदुत्तरेवाञ्जुलीशरिंगंसर्वा
 र्थसिद्धिदम् ॥ बाञ्जुलीशरिंगलिगंवेकौस्तुमेधरम् ॥ ८४ ॥ तस्यार्चनेनर्षोर्ध्वनिव्युज्येतकहिंचित् ॥ शंक्रुकर्णेश्वररिंगकौस्तुभेश्वरदक्षिणे ॥
 ८५ ॥ संसेव्यपरमंब्रह्मनलभेदबापिसाधकः ॥ अघोरोशोभुहाद्वारिकूपस्तस्योत्तरेःशुभः ॥ ८६ ॥ अघोरोदइतिव्यतोवाजिमेषफलप्रदः ॥ गर्गेशो
 दमनेशश्चतत्रलिंगद्वयंशुभम् ॥ ८७ ॥

॥ ७८ ॥ आदिवर्णमयात्मकःअकरोकारसकारवर्णत्रयात्मकद्वयर्थः ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ पश्चिमेतस्याःपश्चिमे ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ अघोरोदःअघोःसंसारनिवर्तकदुः

पूर्वेणपूर्व ॥ १३ ॥ कनखलंहरिद्वारंगयावांततार्थविशेषोवा ॥ १४ ॥ १५ ॥ इदंशरमन्यत् ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ अग्नीशोष्यन्यएवमासिद्धः ॥ १९ ॥ आग्नेयश्वत्प्रान्याकुंडमित्यनुवादः ॥ तदक्षिणेआग्नेयकुं
 डदक्षिणमुंभकुंडमितिशेषः ॥ १२० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ तदंधोःतत्कूपस्य ॥ विश्वराह्वयमित्यन्यदेव ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ ततःकालोदात् ॥ २९ ॥ ३० ॥ महाकुंड
 तयोःपूर्वेणसंपूज्यतपःश्रीपरिवर्धनम् ॥ उग्रेश्वरमहालिंगंलक्ष्मीशातपूर्वदिविस्थितम् ॥ ३३ ॥ जातिरमरोभवेनमर्त्यस्ताडिगस्यसमर्चनात् ॥ तदक्षिणेचो
 ग्रकुंडंज्ञानात्कनखलाधिकम् ॥ ३४ ॥ करवीरेश्वरलिंगंतस्यकुंडन्यपश्चिमे ॥ तस्यदर्शनतःपुंसांजायतेरोगसंक्षयः ॥ ३५ ॥ तद्वायव्येमरीचिशिंकुंडं
 चावौघनाशनम् ॥ तत्पश्चाच्चंद्रकुंडंचालिंगंचंद्रेश्वरमुने ॥ ३६ ॥ इंद्रशादक्षिणेभागेशुभाकौटवापिका ॥ तत्रवापिजलेस्नात्वाहङ्गाकौटकेश्वरम् ॥
 ॥ ३७ ॥ नागानामापिपत्यंतुजायतेनात्रसंशयः ॥ तत्पश्चाद्द्विचंडेशाब्रह्महत्याहरोरः ॥ ३८ ॥ तदक्षिणेमहाकुंडंरुद्रलोकफलप्रदम् ॥ तत्पश्चिमे
 महालिंगमग्नीशदितिविश्रुतम् ॥ ३९ ॥ आग्नेयनामकुंडंचतत्पूर्वप्रिसलोकदम् ॥ आग्नेयेश्वरतःप्रान्याकुंडंतदक्षिणमुभय ॥ ३२० ॥ तत्रकुंडेनः
 स्नात्वावर्गेवसतिपूर्वजैः ॥ तत्याच्यबांलचंद्रेशचंद्रलोकगतिप्रदः ॥ २१ ॥ परितोबालचंद्रेशभणलिंगान्यनेकशः ॥ विलोक्यतानिलिंगानिगणपत्यं
 पदंलभेत् ॥ २२ ॥ बालचंद्रसमीपितुकूपःपितृगणप्रियः ॥ तत्रश्राद्धप्रदःस्नात्वापितृन्सताऽत्रतारयेत् ॥ २३ ॥ तदंधोःपूर्वतोलिंगपुण्यविश्वेश्वराह्वयम् ॥
 विश्वेश्वरस्यपूर्वेणवृद्धकालेश्वरारः ॥ २४ ॥ कालोदोनामकूपोस्ति तदग्रसर्वरोगहृत् ॥ यैस्तुत्रोदकंपीतंस्त्रीभिःपुंभिःस्वकर्मभिः ॥ २५ ॥ नतंपापरि
 वतोत्रकल्पकोटिशतेरपि ॥ तत्पीत्वाजन्यबंधोत्थाद्रयान्मुच्येतमानवः ॥ २६ ॥ तत्रकूपेतुयदत्तंदानंशिवरतात्मनाम् ॥ संवर्तेपिनतस्यास्तिस्रः
 कलशसंभव ॥ २७ ॥ खंडस्फुटितसंस्कारंतत्रकूपदुर्दिशि ॥ २९ ॥ अपराधसहस्रंतुनश्येत्तस्यसमर्चनात् ॥ ३३० ॥ महाकालेशलिंगंचदक्षेशात्पूर्वतोमहत् ॥
 महकुंडेनःस्नात्वामहाकालंतुयोच्येत् ॥ ३१ ॥ अर्चितेनवैतत्रजगदंतद्वाराश्वरम् ॥ अंतकेश्वरमालोक्यतद्याभ्यानांतकस्यभीः ॥ ३२ ॥ हस्तिपालेश्वरं
 लिंगंतस्यदक्षिणतोमुने ॥ तस्यपूजनतायातिपुण्यंवैहस्तिदानजम् ॥ ३३ ॥ तत्रैरावतकुंडंचल्लिंगैरावतेश्वरम् ॥ तद्विगमर्चयन्मन्यौघनधान्यसम्
 द्दिभाक् ॥ ३४ ॥ तदक्षिणेश्वरसंचल्लिंगान्यमालतीश्वरम् ॥ हस्तीश्वरादुत्तरेजुयतेशोजप्रदः ॥ ३५ ॥ बंदीश्वरोमहाकालकुंडादुत्तरतःशुभः ॥
 बंदिकुंडंचविल्यात्वंवाराणस्यांमहाघहृत् ॥ ३६ ॥ तत्रज्ञानेनानेनश्राद्धेनाक्षयमश्नुते ॥ धन्वंतरीश्वरलिंगंकुंडंतन्नामैवहि ॥ ३७ ॥ तस्यलिंगस्यना
 मान्यकुंडनान्यान्यदेवहि ॥ तुंगेश्वरल्लानामकुंडंवेधेश्वरभिधम् ॥ ३८ ॥ सुधामय्योमहोषधयःक्षिस्तास्तत्रमहाधियः ॥ तद्वुंडंज्ञानतस्तस्मा
 त्दक्षिणपरिवेक्षणत् ॥ नस्यतिव्याधयःसर्वसहगपैःसुदारुणैः ॥ ३९ ॥

महाकालकुंडे ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ लिंग कुंडयोःन्यत्रामनीष्याह ॥ तुंगेश्वरमिति ॥ ३८ ॥ सुधामय्योयामहोषधयोःसृत्तसंजीविन्यादिरूपावावतेतामहाहोषधयःसुत्रक्षिस्ताइत्यर्थः ॥

कथंभूतामहौषधःमहाविषःस्वास्थ्यप्रदाय्योमहाजाम्दरूपाइत्यर्थः ॥ शिमास्तत्रमहाविषयोतेपाटेस्पृष्टव्यर्थः ॥ १४० ॥ १४१ ॥ १४२ ॥ १४३ ॥ १४४ ॥ १४५ ॥ तमोवर्णं
 चवृद्धेयमित्यर्थः ॥ १४६ ॥ म्रियोमर्ता ॥ १४७ ॥ १४८ ॥ १४९ ॥ अयोकाष्टयामितिच्छेदः ॥ मधौचैत्रे ॥ १५० ॥ मुक्तिक्षेत्रेति ॥ तप्तोष्णुत्तिसिद्धप्रतस्यप्रमाणमित्यर्थः ॥ तत्रदक्षिणतस्तदस्वप्नारभ्यक्रोशागारि
 तदुत्तरेहलीशेशःसर्वव्याधिनिषूदनः ॥ शिवेश्वरःशिवकरस्तुंगनाश्रद्धक्षिणेभुजम् ॥ १४० ॥ जमदग्नीश्रंखलेशिवेशदक्षिणेभुजम् ॥ तत्पश्चिमभेमेवेशः
 कूपस्तस्योत्तरेभुजः ॥ १४१ ॥ तदुदुस्पृशमार्जेणसर्वयज्ञफलभेत् ॥ तत्कूपपश्चिमभागेसुकेशोयोगसिद्धिदः ॥ १४२ ॥ तत्रैतान्यांचव्यासेशःकूपश्चिवि
 मलोदकः ॥ व्यासकूपेनरःस्नात्वातर्पयित्वासुरान्पितॄन् ॥ १४३ ॥ अक्षयंलभतेलोकंयत्रकुत्राभिकांक्षितम् ॥ व्यासतीर्थान्पश्चिमतोघंटकणेहिदो
 महान् ॥ १४४ ॥ घंटकणद्वेदेस्नात्वाव्यासेशपरिदर्शनात् ॥ यत्रतत्रमृतोवापिवारणस्यामृतोभवेत् ॥ १४५ ॥ घंटकणसमीपेतुपंचवृडाप्सरःसरः ॥
 पंचवृडाजलस्नात्वाहृद्द्वेदेवतमीश्वरम् ॥ १४६ ॥ स्वर्गलोकंनरोयातिपंचवृडाप्रियोभवेत् ॥ गौरिकृपस्ततोवाच्यासर्वजाड्विविनाशनः ॥ १४७ ॥ पंचवृडो
 तरेभागेतीर्थशोकरसंक्षितम् ॥ मंदाकिनीमहातीर्थतदुदीच्यामहाघटवत् ॥ १४८ ॥ स्वर्गलोकंकेपिसाणुण्याकिंपुनर्मानसेने ॥ तदुत्तरेमध्यभेशोमध्ये
 क्षेत्रंस्वर्गित्यहो ॥ १४९ ॥ तत्रजागरणकुत्वाऽशोकाष्टयामधौनरः ॥ नजातुशोकंलभतेसदानंदमयोभवेत् ॥ १५० ॥ मुक्तिक्षेत्रप्रमाणंचक्रोशंक्रोशचसर्वतः ॥
 आरभ्यलिंगादस्माच्चपुण्यदान्मध्यमेश्वरात् ॥ १५१ ॥ एतदेवसदाप्राहुःसर्वेवैश्रियपितामहाः ॥ काश्चिदस्मत्कुलेजातोमंदाकिन्याजलधुतः ॥ १५२ ॥ भोजये
 त्यथोविप्रान्यतीन्पाशुपतानपि ॥ मंदाकिन्यांनरःस्नात्वाहृद्द्वैमध्यमेश्वरम् ॥ १५३ ॥ एकविंशत्कुलोपेतोरुद्रलोकेवसेसिचम् ॥ मध्यमेशादवाच्यांच
 विश्वेदेवैश्वर्युमः ॥ १५४ ॥ तदर्चनादर्विताःस्युर्विश्वेदेवास्त्रयोदश ॥ तत्पूर्ववीर्येदशोमहावीर्यपदप्रदः ॥ १५५ ॥ भद्रवाभद्रकालीचतस्यदक्षिणतःशुभा ॥
 भद्रकालद्वानमतत्रातीवशुभप्रदः ॥ १५६ ॥ आपस्तविश्रंखलंगंत्याच्याज्ञानदंपरम् ॥ तदुत्तरेपुण्यकूपस्तत्पश्चाच्छौनकोद्वदः ॥ १५७ ॥ हृदपश्चिमतो
 लिंगशौनकेशसुधोप्रदम् ॥ हृदेतन्नरःस्नात्वाहृद्द्वैशौनकेश्वरम् ॥ १५८ ॥ ज्ञानंतत्संलभेद्व्ययनेनमृत्युतरत्यसौ ॥ तदक्षिणेजंडुकेशस्तिययोगीनि
 निवारकः ॥ १५९ ॥ तदुत्तरेमत्तेशोगानविद्याप्रबोधकः ॥ मत्तेशस्यवायव्येनानालिंगानिसर्वतः ॥ १६० ॥ मुनिभिःस्थापितानीहसर्वसिद्धिप्रदानिच ॥
 ब्रह्मरतेश्रंखलंगंमत्तेशाश्रद्धक्षिणे ॥ १६१ ॥ तल्लिंगदर्शनादायुनातराच्छिद्वदोक्ताचित् ॥ तत्राज्यपेश्रंखलंगंपितृलिंगान्यनेकशः ॥ तल्लिंगसेवयासर्वतुध्य
 तित्प्रपितामहाः ॥ १६२ ॥ तदक्षिणसिद्धकूपःसिद्धाःसंतिसहस्रशः ॥ वायुरूपास्तुयसिद्धयोसिद्धामानुराश्रिणाः ॥ १६३ ॥

भित्तैस्त्रमुत्ततश्चैवामेति ॥ अतएवयदांगामणिर्कार्णिकयाभिलितितदंगगतस्तुव्याधिकेतिगंगापारोपिसर्वतद्वैतिकचनसंमच्छेत् ॥ तत्रव्याधिकेन्यपरिमाणमात्रंविशिक्षितंकिंतुयथाप्रमाणंगंगतोय
 धिकेत्यर्थः ॥ अत्यतिष्ठदंशुलोभितिवत् ॥ १६१ ॥ १६२ ॥ १६३ ॥ १६४ ॥ १६५ ॥ १६६ ॥ १६७ ॥ १६८ ॥ १६९ ॥ १७० ॥ १७१ ॥ १७२ ॥ १७३ ॥

॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ ताः ताः क्रमाः कालः कालैः ॥ शिलादोजोर्नदिकेः ॥ २१ ॥ यज्जलश्रद्धयापि लिंगत्रयमप्येत्तदुभुमानमिति पूर्वोक्तं
 वान्धवः ॥ २२ ॥ समचरितमित्यर्थः ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ सुसिद्धिदः शोभनसिद्धिदः स्वरूपप्रवृत्तिसिद्धिद इति वा ॥ २६ ॥ २७ ॥ उपसृश्यन्नात्वा ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ गृणारधुवशोद्भवसाप्ताख्येन विष्णुने
 शकेशादक्षिणेभागे फाल्गुनेशो महावहत् ॥ महापाशुपते शश्वतद्याम्याशुभकृत्परः ॥ १३ ॥ तत्पश्चिमे समुद्रे शईशानेशस्तदुत्तरे ॥ तत्पूर्वेलंगली
 शश्वसर्वसिद्धिसमर्पकः ॥ १४ ॥ रागद्रेषविनिर्मुक्ताः सिद्धियातिचतस्रकाः ॥ तेषामशोभयास्यातोत्तरे देविमानवाः ॥ १५ ॥ मधुपिंगश्वेतकेतूला
 गलीशेतपश्चिनौ ॥ अननैवशरीरेणजमठुः सिद्धिसुत्तमाय ॥ १६ ॥ तत्रैवकुलीशश्वकपिलेशश्वतत्रैव ॥ रहस्यपरमंचोभौभसव्रतनिषेविणौ ॥ १७ ॥
 तत्सन्निधौ प्रीतिकेशस्तत्रप्रीतिमप्रिये ॥ तत्रोपवासादेकरुमात्फलब्धशताधिकम् ॥ १८ ॥ एकजागरणकृत्वा प्रीतिकेशाडपोषितः ॥ गणत्वपद्वी
 तस्यनिश्चिताममपर्वणि ॥ १९ ॥ देवस्यदक्षिणेभागे तत्रपाशुभोदका ॥ तदुभुप्रार्शनं नृणामनुभवंहेतवे ॥ २० ॥ तज्जलात्पश्चिमेभागे दंडपाणिः
 सदावति ॥ तत्राच्यवाच्युत्तरस्यांतरः कालः शिलादजः ॥ २१ ॥ लिंगत्रयंहृदये च्छ्रद्धयापीतमप्येत् ॥ यैरतत्रज्जलंपीतं कृतार्थास्तेनरोत्तमाः ॥ २२ ॥
 अविमुक्तसमीपे च्योमेशो मोक्षसिद्धिदः ॥ करुणेशो दयाधामतदुदीच्यं समर्चयेत् ॥ २३ ॥ स्वर्णक्षेशस्तु तत्राच्यं ज्ञानदस्तस्य चोत्तरे ॥ सौभाग्यगौरी
 संपूज्या बहुसौभाग्यसंपदे ॥ २४ ॥ विश्वेशादक्षिणेभागे निकुंभेशः प्रयत्नतः ॥ क्षेत्रक्षेमकरः पूज्यस्तत्पश्चाद्विघ्ननायकः ॥ २५ ॥ सर्वविघ्नच्छिदभ्यर्च्यश्चतु
 र्थाद्विशेषतः ॥ विरूपाक्षो निकुंभेशाद्ब्रह्मपूज्यः सुसिद्धिदः ॥ २६ ॥ तद्दक्षिणे चतुर्केशः पुत्रपौत्रप्रवर्धनः ॥ तदुदीच्यं महालिंगदेवयानीचरा
 भिषय ॥ २७ ॥ शुक्रेशादत्रतः पूज्यः कचे शइतिसंज्ञितः ॥ शुक्रकृपयुपसृश्यहयमेषफललभेत् ॥ २८ ॥ भवानीशौनमस्यौचशुक्रेशात्पश्चिमे शुभौ ॥
 भक्तपेतप्रदौ तौ त्रिनिजभक्तस्य सर्वदा ॥ २९ ॥ अलकेशः समभ्यर्च्यः शुक्रेशात्पूर्वदिक्स्थितः ॥ मदालसेश्वरस्तत्रतत्पूर्वसर्वविघ्नहृत् ॥ ३० ॥
 गणेश्वरेश्वरं लिंगं सर्वसिद्धिकरं परम् ॥ हवालेकेश्वरं विप्रघुणाश्रतिष्ठितम् ॥ ३१ ॥ तल्लिंगस्पर्शनादाशुब्रह्महापि विमुच्यति ॥ महापुण्यप्रदं चान्यत्त
 त्रार्च्यत्रिपुरांतकम् ॥ ३२ ॥ दत्तात्रेयेश्वरं लिंगं तस्य पश्चिमतः शुभम् ॥ तद्याम्याहारिकेशो गोकर्णेशस्ततः परम् ॥ ३३ ॥ सरस्तद्रेषपापघ्नं तप
 श्चाच्चतुर्वेश्वरः ॥ तदग्रे शुक्लुंडं च पितृभीतिकरं परम् ॥ ३४ ॥ तदुत्तरे पिराचेशैशाच्यपदहारकः ॥ पित्रीशस्तद्यमदिशि पितृकुंडंतद्व्यतः ॥ ३५ ॥
 तत्राश्रद्धकृतां पुंसं तुष्येयुः प्रपितामहाः ॥ अग्रेऽशुवेशात्तारो वैव्यनाथः स एव हि ॥ ३६ ॥

त्रियावत् ॥ तदुक्तमारण्यके र्भर्षणि ॥ जातोद्वारशस्यसीद्दामोनाममहात्मनः ॥ विष्णुः स्वेनशरीरेण रावणस्य स्वधायचेति ॥ रघुनयेति पठेत्पठ्यर्थः ॥ १ ॥ ३ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ३ ॥ ५ ॥ तातेशः प्रणवेदः ॥

तांग्रहत्काचिवृत् ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ऋष्यशृंगिणईस्रहति ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ क्षेत्रवस्तिदंकाशीपादम् ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ वालिमेषकोवाजिमेषेकस्रहत्यर्थः ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ त्वागस्तः ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ सर्वाशापूरकोज्जोविनायकइतिशेषः ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ शुक्रयाज्ञसीनाम्नानद्या ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ तत्रैकस्यांसनोल्लिगंशशृङ्खिदिकरंपम् ॥ प्रियव्रतेचरंल्लिगंविद्यनाथपुरोगतम् ॥ ३७ ॥ तद्याभ्यामुडुकुदेशस्तत्यावैगौतेभ्रवरः ॥ तत्पश्चिमेनभद्रेशस्तद्याभ्यामुष्यशृंगिणः ॥ ३८ ॥ ब्रह्मेशस्तपुरस्तात्पुस्तत्पुस्तद्विद्येशस्तदीशगः ॥ तत्राच्यानहुषेशश्चशिशालाक्षीचतपुरः ॥ ३९ ॥ विशालाक्षीश्वरलिंगत्रैकक्षेत्रवस्तिदम् ॥ जरासंधेश्रंलिंगंतद्याभ्यांज्वरानाशनम् ॥ ४० ॥ तत्पुरस्ताद्धिरण्याक्षालिंगंपूज्यहिरण्यदम् ॥ तत्पश्चिमयोग्याधीशस्तत्प्रतीच्यभोगीरथः ॥ ४१ ॥ तद्व्येचदिलीपेशोब्रह्मेशात्पश्चिमेमुने ॥ तत्रलिंगंसकुंडचस्नातुरिष्टफलप्रदम् ॥ ४२ ॥ तत्रविश्वसोल्लिगमुंडेशस्तत्रपूवतः ॥ तदक्षिणविधीशश्चतद्याभ्यांवाजिमेषकः ॥ ४३ ॥ दशाधमेषिकेस्नात्वाहृत्तच्छिगुत्तमम् ॥ दर्शानमधमेषानांफलप्राप्तोतिमानवः ॥ ४४ ॥ तदुत्तरेमातृतीश्रंस्नातुजन्मभयापहृत् ॥ तत्रस्नानंतुयःकुयन्नारिवापुरुषोपिवा ॥ ४५ ॥ ईस्तिफलमाप्तोतिमातृणांचप्रसादतः ॥ दक्षिणेतवकुंडाञ्चपुष्पदतेभ्रवरः ॥ ४६ ॥ तद्विशिदिशिदेवर्षिगणलिंगान्यनेकशः ॥ पुष्पदंताहक्षिणतःसिद्धीशःभरसिद्धिदः ॥ ४७ ॥ पंचोपचारपूजातःस्वप्नसिद्धिपरादिशत् ॥ राज्यप्राप्तिर्भवत्पुसाहरीश्रद्देशसेवया ॥ ४८ ॥ तत्पश्चिमैर्ऋतश्रीगिरिसेशस्ततोयमे ॥ तदक्षिणेचक्षेमेशश्चित्रगिेशस्ततोयमे ॥ ४९ ॥ तदक्षिणेचक्षेदारेरुद्रालुचताप्रदः ॥ चंद्रसूर्यान्वेष्यभूपैकेदारादक्षिणापथे ॥ ५० ॥ प्रतिष्ठितानिलिंगानिशरशोथसहस्रशः ॥ लोलार्कादक्षिणाशान्यांसवर्शापूरकोचितः ॥ ५१ ॥ करंधमेश्रंलिंगंतत्रतीच्यामहाफलम् ॥ तत्पश्चिममहादुर्गमहादुर्गप्रभजनी ॥ ५२ ॥ शुष्केभ्रवंचतद्याभ्यांशुष्कयासरिताचितम् ॥ जनकेशस्तत्रतीच्यांशुकुर्गस्तदुत्तरे ॥ ५३ ॥ महासिद्धीभ्ररंलिंगंतत्राच्यांसवर्षिसिद्धिदम् ॥ सिद्धकुंडेनःस्नात्वाहृत्सिद्धेभ्रंगमहत् ॥ ५४ ॥ सर्वांसामेवसिद्धीनांपारंगच्छतिमानवः ॥ शंक्रुणशेषाव्यव्यलिंगवाड्यवसंज्ञितम् ॥ ५५ ॥ तदग्रचविभडिशःकहलेशस्तदुत्तरे ॥ तत्रद्वारेश्रंलिंगदेविद्वारेश्रंशुभा ॥ ५६ ॥ तत्पूजनाद्भवेत्सिद्धिरानंदारण्यवस्तिदा ॥ द्वाकाश्र्यणास्तत्रनानारूपयुधामुने ॥ ५७ ॥ तत्रैवहरिदीशंचलिंगंकात्यायनंततः ॥ तत्राभ्रंजंगलेशश्चतत्पश्चान्सुकुटेभ्रवरः ॥ ५८ ॥ तत्रैवकुंडंविमलसंख्यात्राफलप्रदम् ॥ स्नात्वाशुकुटंकेचहृत्पुवैशुकुटेध्वम् ॥ ५९ ॥ यात्रयासर्वलिंगानांफलंतद्वाप्यते ॥ तपसश्चापियोगस्यसिद्धिदासाऽवनीपरा ॥ ६० ॥ मुनेशंतसहस्राणितत्रलिंगानिसिद्धये ॥ एकादिशुत्तरादेविवाराणस्यांप्रियामम ॥ ६१ ॥ तत्रापिपंचायतनैर्तिर्भेनितरांग्रिये ॥ जयन्तिस्थितिकालेपितत्राहंसंवास्तिथः ॥ ६२ ॥

आनंदारण्यवस्तिदाभविशुकुत्तवस्तिदा ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ उत्तरादिगितित्रिलोकैर्भवेत्स्थितवत्कुत्तम् ॥ ६१ ॥ पंचायतनेशोकारे ॥ जयन्तिस्थितिकालोत्पयिशब्दल्लेख्यपि ॥ ६२ ॥

॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ अंधवःकृपाः ॥ श्रद्धेयानिष्ठास्तिस्वयं बुद्ध्यासंख्यानानि ॥ ६६ ॥ सरसांसरोवराणां पुष्कराणीनामिदियावत् ॥ तत्र शतहस्तावाप्यः ॥ द्विशतहस्ताः पुष्करिण्यः ॥ शतहस्तामेवापीद्विशुणापुष्कराणीभवेदिविचनत् ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ स्वर्णवर्गयोरीति ॥ दृष्टस्वर्गदेहात्सोविताभ्यपगद्वैत्यर्कः ॥ २७० ॥ ७१ ॥ तेमेशास्विशासामाः तस्सदृशाः

एवंशुविजानातिनसपपैः प्रलप्यते ॥ सत्यंसत्युनः सत्यंत्रिसत्यं नान्यतः प्रिये ॥ ६३ ॥ शीघ्रतत्रैवगतं व्ययदीच्छेन्मासकंपदम् ॥ उदेशमात्रं लिङ्गानिकार्थितामयासुने ॥ ६४ ॥ द्विस्त्रिःकृत्वः स्थापितानि सत्थाल्लिङ्गानिकानि चित् ॥ नतानि पुनरुक्तानि श्रद्धया च्यानिसर्वतः ॥ ६५ ॥ एतानियानि लिङ्गानियानि कुण्डानियेऽध्वः ॥ यावाप्यस्तानिसर्वानि श्रद्धेयानि मनीषिभिः ॥ ६६ ॥ एतेषां दर्शनात्स्नानात्फलमत्रोत्तरोत्तरम् ॥ अत्रत्यानां च लिङ्गानां कृपानां सरसासपि ॥ ६७ ॥ वापीनां चापि मूर्तीनां कः संख्या तु प्रभुर्भवेत् ॥ आनंदकाननस्थानि नृणां न्यपि पंवरम् ॥ ६८ ॥ द्विवैकसोपि नान्यत्र यत्पुनर्न न्मभाजनम् ॥ सर्वलिङ्गमर्थी कार्शीसर्वतीर्थकजन्मभूः ॥ ६९ ॥ स्वर्णवर्गयोर्द्वीदृष्टो देहात्सोविता ॥ ममप्रियतमादेवित्त्वमेव तपसो बलात् ॥ २७० ॥ स्वभावतास्त्विकार्शीसुखविश्रामभूमिम् ॥ येकाश्यानामशृङ्गं नित्येनुमोदंत एव हि ॥ ७१ ॥ तेमेशास्विशासामाः स्कंदनद्विजास्यवत् ॥ तएवथत्तासेदेवित एवममसेवकाः ॥ ७२ ॥ सुमुखवस्तएवात्रयेचानंदवनौकसः ॥ तपरतसंमहत्तैस्तुष्टुतैस्तुमहाव्रतम् ॥ ७३ ॥ तैश्चदत्तं महादानं ये चानंदवनौकसः ॥ तस्नातसर्वतीर्थवित्तैस्त्रिखलाध्वरदीशिताः ॥ ७४ ॥ तेर्षानिसर्वधर्माहियेचानंदवनौकसः ॥ सुरासुरोरगनराभूमिभारायतेऽखिलाः ॥ वयस्यपीह चारमेयेचानंदवनौकसः ॥ ७५ ॥ अंत्यजोपिवरः काश्यानां न्यत्रथुतिपारगः ॥ संसारपारगः पूर्वस्त्वं न्यश्चात्यजतोप्यधः ॥ ७६ ॥ सएव नूनंसर्वज्ञः सएव ह्यधिकेक्षणः ॥ यः पार्थिवात्तुं हित्वा कार्श्याधत्ते सुधामयीम् ॥ ७७ ॥ श्रुत्वाध्यामिदं पुण्यं सर्वतीर्थहरस्यवत् ॥ काशीदर्शनं पुण्यं प्राप्नोति नियतनरः ॥ ७८ ॥ यः पठेद्विममध्यायं प्रातः प्रातर्दिनेदिने ॥ दृष्टानितेन सर्वानि तीर्थानि नान्यथा ॥ ७९ ॥ सर्वलिङ्गमथाध्यायं योऽस्मिन् नित्यं जपेत्सुधीः ॥ नतं यमो नतं दूतानैर्न महोपि बाधते ॥ ८० ॥ ब्रह्मयज्ञफलं तस्य जायते सुकृतात्मनः ॥ योजपेदसुमध्यायं शुचिस्तद्व्रतमानसः ॥ ८१ ॥ सहातः सर्वकुंडेषु सर्वं पुण्यं बुधः सच ॥ सर्वलिङ्गार्चकः सोत्रयोऽसुमध्यायमाजपेत् ॥ ८२ ॥ किमन्यैर्बहुभिः स्तोत्रैरपि स्तोकोफलप्रदैः ॥ मत्प्रेमवद्विरध्यायो जप्तव्योयं महाफलः ॥ ८३ ॥ महादानेन पुद्रेतेषु पुण्यफलं प्राप्यतेऽत्र वै ॥ सकृज्जपान्महाध्यायादसुष्मात्समाप्यते ॥ ८४ ॥

इत्यर्थः ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ इदं पुण्यमाल्यानं श्रुत्वा ॥ कित्त ॥ अध्यायमध्यायरूपम् ॥ इममिदियात्तथैहस्यते तदाक्रजुरेवार्थः ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ २८० ॥ ब्रह्मयज्ञो ज्ञानयज्ञः ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥

प्रतीति ॥ प्रतिशब्दिःप्रतिशब्दिप्रामोभूलोकशुक्लकोर्योतराद्यातस्मिन्प्रतिशब्दः ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ चत्वारःपुरुषार्थाइत्यन्यः ॥ ११ ॥
 यद्दक्षेनेनतीलिन्द्रारक्तसंबद्धंतीलिमानमितिंसंबंधः ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ छटाःप्रसोपाविद्योवा ॥ १६ ॥ रंगमालाउसवनिमित्तामालाः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

प्रतीति ॥ प्रतिशब्दिःप्रतिशब्दिप्रामोभूलोकशुक्लकोर्योतराद्यातस्मिन्प्रतिशब्दः ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ चत्वारःपुरुषार्थाइत्यन्यः ॥ ११ ॥
 यद्दक्षेनेनतीलिन्द्रारक्तसंबद्धंतीलिमानमितिंसंबंधः ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ छटाःप्रसोपाविद्योवा ॥ १६ ॥ रंगमालाउसवनिमित्तामालाः ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ ५७ ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ६९ ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥

दीर्घागिनीत्सक्तपाणानाम् ॥ २८ ॥ निर्वाणरामाश्रयेमोक्षलक्ष्यस्वदेमुक्तिसंबन्धं सित्यावत् ॥ तवलक्ष्मीपतित्वानमोक्षलक्ष्याः सन्नित्स्याद्बुद्धित्तिमितिभावः ॥ ३० ॥ भेकथंभूतात्परात्प
रान्महतींमहत्तद्व्यर्थः ॥ महतोमहीयानिविशुभेः ॥ वरात्परादिविक्रचित् ॥ ३१ ॥ निश्चलश्रियनिश्चलश्रीर्गस्मिस्तास्मिन् ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ मत्तयैजनमुक्तिजनमुमुक्षुसहस्यर्थः ॥
नमोश्रियैर्किंचनविष्टप्रत्रेतथाश्रयंपरसौख्यभूमिः ॥ वाराणसीश्रद्धासायनस्यखनिर्जनियत्रनदीर्घशायिनाम् ॥ २८ ॥ श्रुत्वेतिवाक्यजगदीशितुश्चप्रो
क्त्वाचिष्युर्वरंदमहेशम् ॥ यद्विप्रसत्रोसिपिनाकपाणेत्तदापदाहूरमहंततेस्याम् ॥ २९ ॥ श्रुत्वेतिवाक्यंमधुमूदनस्यजगाद्दुष्टानितरापुरारिः ॥ सदासुरारो
ममसत्रिधौत्वंतिष्ठस्वनिर्वाणरामाश्रयेत्र ॥ ३० ॥ आदावनाराध्यभवंतमत्रयोर्भाजिष्यत्यपिभक्तियुक्तः ॥ समीहिततस्यनसेस्यतिष्ठवंपरात्परान्मे
जुजचक्रपाणे ॥ ३१ ॥ सर्वत्रसौख्यंमममुक्तिमंडपसंतिष्ठमानस्यभवेदिहाच्युत ॥ नतलुकैलासगिरौसुनिमलिनभक्तचेतस्यपिनिश्चलश्रियि ॥ ३२ ॥
निमेषमात्रस्थिरचित्तवृत्तस्तिस्रंतिथेदक्षिणमंडपत्रमे ॥ अनन्यभावाअपिपाढमानसानतेपुनर्गर्भंदशासुपासते ॥ ३३ ॥ संज्ञाययेचक्रसरस्यग्राधे
समस्ततीर्थैकशिरोविभूषणे ॥ क्षणस्थिरास्तेकोटिगोदानफलंभजति ॥ ३४ ॥ स्मरतिथेयमापवर्गमंडपैर्केचिद्विद्यथाशक्तिदत्त्यपिस्वम् ॥
शृण्वंतिपुण्याश्रकथाः क्षणस्थिरास्तेकोटिगोदानफलंभजति ॥ ३५ ॥ उपेद्रतसानितपासितोश्चिरंज्ञाताहितेचाविलतीर्थसाथकैः ॥ ज्ञात्वेह्यवैमणिक
र्णिकाह्रदेसमासतेसुक्तिजनाश्रयेक्षणम् ॥ ३६ ॥ तीर्थानिसंतीहपदेपदेहरेतुलाङ्कतेषामणिकर्णिकायाः ॥ कतीहनोसतिशुभाश्चमंडपाःपरंपरोसुक्तिरमा
श्रयोयम् ॥ ३७ ॥ कैवल्यमंडपस्यास्यभविष्येद्वापरेहरे ॥ लोकल्यातिर्भवित्रीयमेषकुङ्कुटमंडपः ॥ ३८ ॥ ॥ हरिरुवाच ॥ ॥ भालनेत्रसमाख्या
हिकथंनिर्वाणमंडपः ॥ तथाख्यातिसौगंताथथादेवेनभाषितम् ॥ ३९ ॥ ॥ देवदेवउवाच ॥ ॥ महानंदोद्विजोनामभविष्योत्रचतुर्भुज ॥
अग्रवेदीसमाचारस्यक्ततीर्थप्रतिग्रहः ॥ ४० ॥ अदाभिकोऽक्रूरमनाःसदैवातिथिवह्णभः ॥ अथयौवनमासाद्यपित्युपगतेसहि ॥ ४१ ॥ विषमेषुरारौ
स्तीत्रैःकारितस्त्वपदेरदम् ॥ जहारकस्यचिद्व्याश्रयैर्वैष्णववेषभृत् ॥ ४२ ॥ तथाचप्रेतोऽप्येयंपौचपिबिमोहितः ॥ अभ्यभक्षणरुचिरभूमनदनमो
हितः ॥ ४३ ॥ वैष्णवान्धनिनेदृष्ट्याक्षणवैष्णववेषभृत् ॥ शैवान्निदतिमूढात्मानरकत्राणकारणम् ॥ ४४ ॥ शिवभक्तान्समालोक्यकिंचिच्चपरिदित्सुक्रान् ॥
गर्हयेद्वैष्णवान्सर्वत्रैवल्लिंगोपजीवकः ॥ ४५ ॥ इतिपाण्डवर्मज्ञैःसंध्यज्ञानपराद्भुसुवः ॥ विशालतिलकःसग्वीशुद्भवौतांबरोज्वलः ॥ ४६ ॥
शिखीचोपग्रहकरःसर्वैर्योऽसत्यतिग्रही ॥ तस्यापत्यद्वयंजातमुनत्तपथवर्तिनः ॥ ४७ ॥

तेषामाश्रये ॥ मुक्तिरामाश्रयदत्तिकचित् ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ ३९ ॥ ४० ॥ ४१ ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ उपग्रहकारःहस्तकुशलद्वयर्थः ॥ ४७ ॥

॥ ४८ ॥ ४९ ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ ५३ ॥ ५४ ॥ ५५ ॥ ५६ ॥ उक्तोक्तमेविवनलोभाब्जालखंवाषयति ॥ विष्णुसंवाधनं वा ॥ ५७ ॥ आदास्यासीतिच्छेदः ॥ ५८ ॥ ५९ ॥ ६० ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ पावर्तियोयातःस्वदेगंतः ॥ ६३ ॥ विकृतस्तिरस्कृतः ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ श्रुतुर्वतःश्रुतुर्वपूर्वकंश्रेमाणन्यगंत्यर्थः ॥ अस्मिन्पादेऽसराविक्रमार्थम् ॥ ६६ ॥ दिवांधःपेचकः ॥ लज्जा ॥

एवंतस्यप्रवृत्तस्यकाश्चित्पर्वतदेशतः ॥ समागमिष्यतिघनीतीर्थयात्रार्थसिद्धये ॥ ४८ ॥ स्नात्वासचक्रसरसिकथयिष्यतिचेतिवै ॥ अहमस्तिघनो दिःसुजोत्याचाडालसप्तमः ॥ ४९ ॥ अस्तिकाश्चित्प्रतिग्राहीयस्मैदद्यामंहंघनम् ॥ इतितस्यवचःश्रुत्वाकौश्विञ्चालिसंज्ञया ॥ ५० ॥ उद्दिष्टपविष्टिसौयो जपेद्ध्यानमुद्रया ॥ एषप्रतिग्राहंतत्तोयहीष्यतिनचेतः ॥ ५१ ॥ इतितीर्षावचःश्रुत्वासगत्वात्समीपतः ॥ दंडवत्प्रणिपत्याथतंबभाषेतदांन्यजः ॥ ५२ ॥ मामुद्धरमहाविप्रतीर्थमेसफलीकुरु ॥ किंचिद्वस्तिमेतत्स्वहाणानुग्रहंकुरु ॥ ५३ ॥ अथाक्षमालिकांकेकृत्वाध्यानंविमुज्यच ॥ कियद्दन्तवास्ती हपप्रच्छकरसंज्ञया ॥ ५४ ॥ तस्यसंज्ञांसवैषुद्धाप्रोवाचातिप्रहृष्टवत् ॥ संवृत्तिर्यावतातेस्यात्तावदास्यामिनान्यथा ॥ ५५ ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वात्यक्तामौ नमुवाचह ॥ सानंदःसमहानंदोनिःस्पृहोस्मिप्रतिग्राहे ॥ ५६ ॥ परंतुमुद्राहार्थतुकरिष्यामिप्रतिग्राहम् ॥ किंचमेवचनंत्वंवेत्करिष्यस्युत्तमोत्तम ॥ ५७ ॥ यावदस्यखिलवित्तंतन्मध्येन्यस्यकस्यचित् ॥ नस्तोकमपिदातव्यंतदाऽऽदास्यामिनान्यथा ॥ ५८ ॥ चांडालउवाच ॥ यावदस्तिमयानीतंवि श्वेशप्रतिषेवसु ॥ तावत्तुभ्यंप्रदास्यामिविश्वेशस्त्वंयतोममा ॥ ५९ ॥ येवसंतीहविविश्वेशराजधान्यांद्दिजेत्तम ॥ शुद्राक्षुद्राजंतुमात्राविश्वेशाशास्त्ववहि ॥ ६० ॥ परोद्धरणशीलायेपरेच्छापूरकाः ॥ परोपकृतिशीलायेविश्वेशशास्त्ववहि ॥ ६१ ॥ इतितद्वचनंश्रुत्वाप्रहृष्टेद्रियमानसः ॥ उवाचपर्वतीयंतसेऽ प्रजन्मान्यजंतदा ॥ ६२ ॥ आयाहिदुर्भानदेहिःकुहूत्सर्गत्वरान्वितः ॥ तथेत्सचकाराक्षुपर्वतीयोमहामनाः ॥ ६३ ॥ विश्वशःप्रीयतचित्प्रोच्ययतो यथागतः ॥ सचद्विजोद्विजैरन्यैर्धकृतोपिवसन्निह ॥ ६४ ॥ बहिर्निर्गतमात्रस्तुबहुभिःपरिभूयते ॥ चांडालब्राह्मणश्चैषचांडालात्तदनस्त्वसौ ॥ ६५ ॥ असावेवहिचांडालःसर्वलोकबहिष्कृतः ॥ इत्थंतमनुधावंतित्थूच्छ्वेतःपरितोहरे ॥ ६६ ॥ सचतद्रयतोर्गेहात्कभीतदिवंधवत् ॥ ननिःसरेत्काचिदपि लज्जाकृतिनात्स्यकः ॥ ६७ ॥ सएकदासंप्रधार्यगृहिण्यालकदूषितः ॥ जगामकीकटान्देशंस्त्यक्त्वावाराणसीपुरीम् ॥ ६८ ॥ मध्येमार्गसगच्छन्वैलक्षितस्तु सकांचनः ॥ अपिकार्पटिकांतस्थःसरुद्रोमार्गरोधिभिः ॥ ६९ ॥ नीत्वातेतरण्यार्नितस्कराःसपरिच्छेदम् ॥ उद्ध्वयनमादायसमालोच्यपरस्परम् ॥ ७० ॥

कृतितनात्स्यकःप्रीडाकरणाधोमुखः ॥ लज्जयाकुलिताननइतिक्वचित् ॥ ६७ ॥ कीकटान्यायादेशम् ॥ ६८ ॥ सकांचनःस्पर्षावत् ॥ ६९ ॥ अरण्यानीमहाराण्यम् ॥ उद्ध्वयःशान्तिच्छेदः नयात्रमुत्सु

च्येतिपत् ॥ ७० ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ताम्रशुद्धं कङ्कटसम् ॥ यद्गहपरः ॥ कृत्वाकुताप्रबुद्धं कुटुम्बश्यायुधदति ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ अणशुधास्तप ॥
 ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ चरिष्यन्नश्वरिष्यतिपर्यायं तप्यर्थः ॥ जिताहारानित्यादेयानयामासुधेतिवृत्तिनामर्थः ॥ ८२ ॥ महासान्प्रशुशोहोयोपोत्तान्प्रसन्नानित्यर्थः ॥ शृक्वतदितिकचित् ॥
 ॥ ८३ ॥ ८४ ॥ ८५ ॥ परमतामिलिच्छेकदयवासम् ॥ हेविष्णोतेचवारकुमुदाहृत्यनुब्रुजते ॥ विमानमधिखलुचिक्कालंनतदप्यभोगोत्रिविष्यमुक्ताऽत्रकार्याकैलाशेवाज्ञानिनोभूत्वा ॥
 तेनैकरूपोत्सोः ॥ शश्वतीमुक्तिप्रामस्यतीत्यन्वयः ॥ ननुकाशीमृत्वानां कर्षाविमानमधिरहैकैलाशेगमनंभोगोवात्राह ॥ अतकालेकार्पस्मिणान्मत्तोपागाज्जात्यासदु
 श्रेष्ठुश्रियन्चैतन्नीर्यस्मिन्नजीवति ॥ असौधनीप्रयत्नेनवध्यःसपरिचारकः ॥ ७१ ॥ संप्रघोर्येतिप्रोक्तुःस्मर्तव्यंस्मरपाथिक ॥ त्वाशयंवात
 यिष्यामोनिश्चितसपरिच्छदम् ॥ ७२ ॥ निशम्येतिमनस्येवकथयामाससद्विजः ॥ अहोप्रतिहृतिमेयदथवसुप्रशिराः ॥ ७३ ॥ कुटुम्बमपि
 तन्नष्टन्श्चाप्रतिग्रहः ॥ जीवितंचापिमेनष्टनकाशीस्मृतेरपि ॥ चौरैर्हतोपिस्तदाकीकटेकुटुम्बोऽभवत् ॥ ७४ ॥ युगपत्सर्वमेवाशुनष्टुं द्विचेष्टया ॥ नकाश्यांमरणं प्रातं तस्माद्बुधप्रति
 ग्रहात् ॥ ७५ ॥ प्रतिकुटुम्बमरणतथाकाशीस्मृतेरपि ॥ ७६ ॥ इत्थंबहुतिथेकालेतेकार्पिकोत्तमाः ॥ तस्मिन्नेवाध्वनिप्राप्ताश्चवारोयत्रकुटुम्बः ॥ ७८ ॥ वारुणस्याः
 काशीस्मरणतोजातस्मृतिःपरा ॥ ७७ ॥ इत्थंबहुतिथेकालेतेकार्पिकोत्तमाः ॥ ७८ ॥ जतिस्मृतिप्रभावेणतत्संगेनतुनिर्यताः ॥ तैश्चकार्पिकश्रेष्ठुःपयि
 कर्थाश्रौचैःकुर्वतोऽन्योन्यमेवहि ॥ कार्याकथ्यांसमाकथ्यतदतेचरणशुधाः ॥ ७९ ॥ जतिस्मृतिप्रभावेणतत्संगेनतुनिर्यताः ॥ तैश्चकार्पिकश्रेष्ठुःपयि
 दृष्टुकृपालुभिः ॥ ८० ॥ तंडुलादिपरिषैपैःप्रापिताःश्रेष्ठुत्तमम् ॥ तेतुहंसंसासाद्यचत्वारश्चरणशुधाः ॥ ८१ ॥ चरिष्यंतोऽत्रपरितोसुकिमडपदु
 त्तमम् ॥ जिताहारान्नियमान्कामक्रोधपरान्दुखान् ॥ ८२ ॥ प्रहासान्प्रकथलापौल्लोभमोहविवर्जितान् ॥ स्वर्धुनीक्षानसंक्लिन्नसुनिर्मलशरी
 रूहान् ॥ ८३ ॥ मन्नामोच्चरणपरान्प्रकथार्पितसुतीन् ॥ महत्चित्तसद्दृतीदृष्ट्वाश्रेष्ठुनिवासिनः ॥ ८४ ॥ मानश्यासुश्रुतान्कुटुम्बान्सासुतयत्नः ॥
 प्राक्तनाद्वासनयोगात्संप्रघोर्यपरम् ॥ क्रमेणहारमाकुंच्यप्रार्णस्वश्रुतचित्रै ॥ ८५ ॥ श्रयतां सर्वलोकानांविष्णोतेसदनुग्रहात् ॥ विराजन्
 धिरुत्कृष्टकैलासंप्राप्यमत्पदम् ॥ ८६ ॥

ग्रहणेषु कुत्सुर्जीमयाप्रापणीयाद्दित्यामेच्छातस्मादित्यर्थः ॥ इदमत्रतत्सम् ॥ अंतकालेहितस्यमृत्तित्रयशुद्धत्सम् ॥ तत्रनष्टप्रापित्प्रतिग्रहयत्नेनभोगसमृत्तिःकुटुम्बसमृत्तिवर्षाणमीसमृत्तिर्भेदि ॥ नत्रभरणे
 यामतिःसागतीतिन्योन्यववाराणस्याःस्मृत्तिसामर्थ्येनकद्रपिवाचभोगमप्राप्यैममणिकार्पिकायांचंडालाप्रतिग्रहस्यावंगेनिषिद्धत्वात्तयापलेनेकुटुम्बस्मरणेनकुटुम्बदाअभवत् ॥ तत्रकुटुम्बशरीरेदिव्यं चो
 मर्यासांभवदंतकालेकाशीस्मरणेनश्वरादुग्रहात्कुटुम्बशरीराणिविहायविमानेनकैलासमारुहदिव्यान्मोगान्शुक्लात्तत्सर्वदिव्यैर्देहेहीनोभूत्वाविदकैवल्पप्राप्तादति ॥ अतएवश्रूयते ॥ काश्यामभवत्
 त्यजतांशरीराणांतास्तिपुनःशरीरम् ॥ यद्यत्किंकेलांलंललाटेजिहोत्पवनंचंद्रकलाचमौलिविति ॥ यत्कुकाशीमृतानां जन्माद्याभावचवंतंरुपोनिद्रोतिस्सर्वसमंजसम् ॥ अन्येऽप्येच्छयाप्राप्तान्

देहेत्पमानावप्रसंगादिति ॥ यद्वा पाठक्रमशुद्ध्यार्थक्रममगीकृत्यव्याख्येयम् ॥ कुक्कुटानसुखमर्माहृत्यस्यान्तरम् पश्यतांसेलोकानिविष्णोतिमदनुग्रहात् ॥ विमानमधिकरुदाशुकैलासंभ्रायम
 तदम् ॥ निर्विद्यशुक्तिरालोदिव्यान्भोगाननुत्तमात् ॥ ततः प्राक्तनाद्रासनयोगासंप्रथार्यपरस्परम् ॥ क्रमेणाहासकुम्भ्याप्राणांस्त्यक्ष्यतिचात्रते ॥ ततोऽब्रह्मानिनेभूत्वास्तुक्रिमाप्स्यतिराक्षतीमिद्विद्यु
 त्कमेगव्याख्येयम् ॥ पाठक्रमादर्थकमोबलीयानितिन्यायात् ॥ तथाहि ॥ अग्निहोत्रंखुहोतियभागुंपचतीतिविदेषठवते ॥ तत्रयथायथापूचतिअग्निहोत्रंखुहोतित्यक्रमोऽगीक्रियतेतथेति ॥ ८६ ॥
 ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ तुमुलोनादिति ॥ लिङ्गारूपिणोविक्षेपसमृद्धविदोऽङ्गोषटानामिबनदोऽजाहृत्यर्थः ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ मोक्षलक्ष्मीविलासःमोक्षलक्ष्म्याविलासउच्छासाःसङ्ग
 निर्विद्यशुचिर्कालदिव्यान्भोगाननुत्तमात् ॥ ततोऽब्रह्मानिनोभूत्वास्तुक्तिप्राप्स्यंतिशाश्वतीम् ॥ ८७ ॥ ततोलोकास्तदरभ्यकथयिष्यंतिसेवतः ॥
 मुक्तिमंडपनामैतदेषुकुम्भमंडपः ॥ ८८ ॥ चरित्रमपिवैतेषांथिस्मरिष्यंतिमानवाः ॥ मुक्तिमंडपमासाद्यश्रेयःप्राप्स्यंतितेपिहि ॥ ८९ ॥ इतिभावस्त्वर्थो
 शंभुर्विष्यामयतोहरेः ॥ अकरोतुमुलोनादोषटानांतावदुद्धतः ॥ ९० ॥ अथनंदिनमाहूयदेवदेवउमाधवः ॥ प्रोवाचनदिन्विज्ञायागत्यब्रूहिङ्कुरोऽव
 ॥ ९१ ॥ अथनंदीसमागत्यप्रोवाचवृषभवज्रम् ॥ नमस्कृत्यप्रहृष्टास्यश्रबद्धकरसंपुटः ॥ ९२ ॥ ननुवाच ॥ देवदेवत्रिनयनकिमपूर्वव्रयिषिते ॥
 मोक्षलक्ष्मीविलासोऽत्रकैश्चित्कैश्चित्समच्यते ॥ ९३ ॥ अथस्मिन्त्वब्रवीच्छंभुःसिद्धिनस्तुसमीहितम् ॥ उत्थायदेवदेशःसहदेव्यासुमंगलः ॥ ९४ ॥ ब्रह्मणाह
 रिणासार्धततोऽग्राद्गमंडपम् ॥ ९५ ॥ अथवाध्यायमिसंपुण्यंपरमानंदकारणम् ॥ नरःपरापुद्गप्राप्यकैलासप्राप्स्यतिशुभम् ॥ ९६ ॥
 इतिथीस्करदिमहापुराणएकशीतिसाहस्र्यांसंहितायांचतुर्थेकाशीखंडउत्तरार्धेमुक्तिमंडपपरमनानाहृनवतितमोऽध्यायः ॥ ९८ ॥ ॥ व्यासउवाच ॥
 शृणुसूतयथाप्रोक्तं भूजेशरजन्यना ॥ देवदेवस्यचरितंविश्वेशस्यपरात्मनः ॥ १ ॥ अस्त्यउवाच ॥ सेनानीःकथयस्वमेततोऽगिगपउवाच ॥
 निर्गत्यदेवोद्वेदःसहितःकिंचकारह ॥ २ ॥ स्कंदउवाच ॥ मुक्तिमंडपतःशंभुब्रह्मविष्णुरोमः ॥ शृंगारमंडपप्राप्ययच्चकारवदाभितत् ॥ ३ ॥
 प्राङ्मुखस्तुपविष्येशःसहास्माभिःसहेशया ॥ ब्रह्मणाधिष्ठितःसव्येवामपार्थेशार्ङ्गिणा ॥ ४ ॥ वीज्यमानोमहेंद्रणऋषिभिःपरितोषृतः ॥ वपुःपुष्टमंद
 शस्येजोषांतेष्ठद्विरादरात् ॥ ५ ॥ उदयुधैःसेव्यमानश्चावसन्मानभूरीभिः ॥ ब्रह्मणेविष्णवेशंभुःपाणिशुक्लियदक्षिणम् ॥ ६ ॥ दर्शयामासदेवैरौलिं
 पश्यतपश्यत् ॥ इदमेवंपरंज्योतिरिदमेवंपरात्परम् ॥ ७ ॥

तिथिस्मात्सपदार्थस्तथा ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ रंगमंडपंशृंगारमंडपम् ॥ ९५ ॥ ॥ इतिश्रीरामानंदकृत्याकाशखंडटीकायामथमवतितमोऽध्यायः ॥ ९८ ॥ नवाधिकनवत्याख्येऽध्यायेत
 वचिरुच्यते ॥ श्रीविष्णुवराहलिङ्गसमाहिमापरमाद्भुतः ॥ १ ॥ विस्वस्यचरितंखंडकुंभस्ततव्यति ॥ श्रुष्विति ॥ १ ॥ सेनानीःदेकार्तिकेय ॥ २ ॥ ३ ॥ प्रागिति ॥ ब्रह्मसुखपविदंयदोब्रह्मणोविष्णो
 चपाणिशुक्लियादंशंयामासेतिचतुर्थेनान्वयः ॥ अधिष्ठितश्चाश्रिः ॥ ४ ॥ जांबवृष्णांप्रीतिवा ॥ ५ ॥ आवसदतिष्ठत् ॥ मानभूरीभिःमानानांभूरिशानुषेयेषुतेतथैतैः ॥ ६ ॥ ७ ॥

एतपुत्रुपनाहस्यादीनां तैस्समेहामिताइति मधुनेन्यः ॥ ८ ॥ पंचार्थज्ञाननिर्मलाः पंचानामकारोकासकारादाद्वंदुरुपाणामर्थज्ञानेनिर्मलाः चत्वारो विद्विहसदुपाणंचेति वापंचचारक्षरविषया
 चार्णानां क्वचित्पुत्रुद्वैस्सरादोक्षिताव्यानां वार्थज्ञानां किर्मलहृत्विवा ॥ अस्य कूटश्याइति मसूटमसूटद्वैस्सरादोक्षिताव्यानां वार्थज्ञानां किर्मलहृत्विवा ॥ तथा च श्रुतिः ॥ मसूटकोमसूटश्याइत्येतो रुद्राव्यानीषु च्यते सवर्णगिति ॥
 इदं वै हि मरू पंस्थानं चार्थि सिद्धिदम् ॥ एते पाशुपताः सिद्धिदा बालब्रह्मचारिणः ॥ ८ ॥ जिते द्विस्तपोनिष्ठाः पंचार्थज्ञाननिर्मलाः ॥ अस्य कूटश्यादा
 त्तं सुरशिलाच्छ्वेतसः ॥ ९ ॥ लिगार्चनतानित्यमनन्यै द्वियमानसाः ॥ सदैवारुणश्रेयज्ञानद्वयमुनिर्मलाः ॥ १० ॥ कंदमूलफलाहाराभ्यतत्त्वा
 पित्तिक्षणाः ॥ सत्यवतो जितक्रोधानिर्मोहानिष्परश्रहाः ॥ ११ ॥ निरीहानिष्प्रपंचश्चानरांतकानिरामयाः ॥ निर्भंगानिरुपायाश्चनिःसंगानिर्मलाशयाः
 ॥ १२ ॥ निस्तीणोद्वयसंसारानिर्विकल्पानिरेनसः ॥ निर्द्वानिश्चतार्थानिर्हकारुतयः ॥ १३ ॥ सदैवमेमहश्रीतामपुत्रामत्स्वरूपिणः ॥ एत
 पूज्यानमस्याश्च मधुद्रुयामन्यरायणैः ॥ १४ ॥ अर्चितेष्वेव हश्रीतो भविष्यामिनसंशयः ॥ अस्मिन्वैश्वरक्षेत्रे सभोज्याः शिवयोगिनः ॥ १५ ॥
 कोटिभोज्यफलसम्यगैकैकपरिसंख्यया ॥ अयं विश्वेश्वरः साक्षात्स्थावरात्प्राजागत्यसुः ॥ १६ ॥ सर्वेषां सर्वसिद्धिनां कर्ता भक्तिशुभामह ॥ अहं कर्तु
 चिद्व्यः स्यामदृश्यः स्यां कदाचन ॥ १७ ॥ आनंदकानने चात्र सैरंतिष्ठा मिद्वेवताः ॥ अनुग्रहाय सर्वेषां भक्तानामिह सर्वदा ॥ १८ ॥ स्थास्यामि लिङ्गरूपे
 ण चित्तितार्थफलप्रदः ॥ स्वयंभूत्यस्वयंभूनि यानि लिङ्गानि सर्वतः ॥ तानि सर्वाणि चार्थांति द्विद्वि लिङ्गमिदं सदा ॥ १९ ॥ अहं सर्वेषु लिङ्गेषु तिष्ठास्ये वनसं
 शयः ॥ परत्वि य परामूर्तिर्मम लिङ्गस्वरूपिणी ॥ २० ॥ येन लिङ्गमिदं दृष्टं श्रद्धया तु द्रुचक्षुषा ॥ साक्षात्कारेण तेनाहं दृष्टुं एव दिवैकसः ॥ २१ ॥
 श्रवणादस्य लिङ्गस्य पातकं जन्मसंचितम् ॥ क्षणात्क्षयति शृणुवंतु देवाः ऋषिणोः सह ॥ २२ ॥ स्मरणादस्य लिङ्गस्य पापं जन्मद्वयार्जितम् ॥ अवश्यं संशय
 तिक्षिप्रमवाक्याज्ञसंशयः ॥ २३ ॥ एतल्लिङ्गसमुद्दिश्य गृह्णात्रि क्रमणक्षणात् ॥ विलीयते महापापमपि जन्मत्रयार्जितम् ॥ २४ ॥ दर्शनादस्य लिङ्गस्य हय
 मे शतोद्भवम् ॥ पुण्यं लभेते नियतं समातुग्रहो मराः ॥ २५ ॥ स्वयंभुवोऽस्य लिङ्गस्य मम विधेशितुः सुराः ॥ राजसूयसहस्रस्य फलं स्यात्स्य परमात्रतः ॥ २६ ॥
 पुण्यमात्रप्रदानाच्चतुलको देकपूर्वकम् ॥ शतसैवाणिकं पुण्यं लभेते भक्तियोगतः ॥ २७ ॥ पूजामात्रविधया स्य लिङ्गराजस्य भक्तिः ॥ सहस्रहंमकर्मलपूजा
 फलमवाच्यते ॥ २८ ॥ विधाय महतीं पूजां पंचात्रतपुरःसराम् ॥ अस्य लिङ्गस्य लभेते पुरुषार्थचतुष्टयम् ॥ २९ ॥ क्लृप्तजलैः लिङ्गाप्यप्यत्नम
 मापराः ॥ लक्षाश्चेधजनिंतं पुण्यमाज्ञोति सत्तमः ॥ ३० ॥ सुगंधचंदनसैः लिङ्गमाप्यभक्तिः ॥ आलियते सुरस्त्रीभिः सुगंधैश्चैकदंभैः ॥ ३१ ॥
 ॥ ९ ॥ आप्त्येयमग्निहोत्रं जन्मसं ॥ १० ॥ ११ ॥ निष्पणवाग्देहाभिमानदूत्याः ॥ निर्भंगानिष्प्रपंचाः ॥ निर्द्वानिश्चार्थः ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ हे देवताः ॥ १८ ॥ १९ ॥
 इयमेतत्स्थानावेष्या ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ स्वयंभुवसेच्छया पश्यिते ॥ अस्य फलं स्थानानिश्चितम् ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ सुगंधेति ॥ सुगंधचंदन

रसैर्भक्तितोलिङ्गमालिङ्गप्यहहवतेसुखस्त्रीभिःसुगंधैश्शकदंभैःकूर्पूरागुरुकस्तूरीकंकोलैर्लक्ष्मिप्रतद्वर्त्यः ॥ ३१ ॥ सामोदधूपदानैःसुगंधधूपदानैः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ सिक्थैसिक्थैकणकणे ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ उल्लोचिचित्वात्मम् ॥ ३६ ॥ ३७ ॥ ३८ ॥ व्यधात्कुप्यत् ॥ ३९ ॥ ४० ॥ मध्येजन्मजन्मनामध्ये ॥ ४१ ॥ विपद्यतेनश्यति ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥

सामोदधूपदानैश्चिद्व्यगंधाश्रयोभवेत् ॥ घृतदीपप्रबोधैश्च्योतीरूपविमानगः ॥ ३२ ॥ कूर्पूरादीदीपेनसकृद्दत्तेनभक्तितः ॥ कूर्पूरेदहगौरश्रीभवेद्बालविलोचनः ॥ ३३ ॥ दत्तानैवेद्यमानत्रतुसिक्थैसिक्थैयुगंयुगम् ॥ कैलासाद्रौवसेद्वीमानमहाभोगसमन्वितः ॥ ३४ ॥ विश्वेशपरमान्नयोदद्यात्साज्यसशर्कम् ॥ त्रैलोक्यंतापितेनसदेवपितृमानवम् ॥ ३५ ॥ सुखवासंतुयोदद्याद्दणचरुचामरम् ॥ उल्लोचंसुखपर्यंकतस्यपुण्यफलमहत् ॥ ३६ ॥ संख्यासागरत्नानांकरंचित्तुमिष्यते ॥ सुखवासादिदानस्यकःसंख्यामत्रकारयेत् ॥ ३७ ॥ पूजोपकरणद्वयंयोषंटागङ्गुकादिकम् ॥ भक्त्याभेभवेनदद्यात्सवसेदंभेतिके ॥ ३८ ॥ योगीतवाद्यनृत्यानामकंमन्त्रीतयेव्यधात् ॥ तस्याग्रतोदिवारात्रभवेत्तौर्यत्रिकंमहत् ॥ ३९ ॥ चित्रलेखनकर्मादिप्रासादेभेऽत्रकारयेत् ॥ यःसचित्रान्महाभोगान्भुङ्क्तेभःपुरतःस्थितः ॥ ४० ॥ सकृद्विश्वेश्वरनत्वामध्येजन्मसुधीर्नरः ॥ त्रैलोक्यवदितपदोजायतेवसुधापतिः ॥ ४१ ॥ यस्तुविश्वेश्वरंदृष्ट्वाह्यन्यत्रापिपिपद्यते ॥ तस्यजन्मांतरेमोक्षोभवत्येवनसंशयः ॥ ४२ ॥ विश्वेशाख्यतुजिह्वोविश्वनाथकथाश्रुतो ॥ विश्वेशशीलनचित्तेयस्यतस्यजनिःकुतः ॥ ४३ ॥ लिङ्गमेविश्वनाथस्यदृष्ट्वायश्चानुमोदते ॥ समेगणेषुगणयेतमहापुण्यबलाश्रितः ॥ ४४ ॥ नित्यंविश्वेशविश्वेशानवैः ॥ ४५ ॥ त्रिसंध्यंतंसुकृतिंनजपाम्यहमपिध्रुवम् ॥ ४६ ॥ ममापीदंमहालिङ्गंसदापूज्यतमंसुराः ॥ तस्मात्सर्वप्रयत्नेनपूज्यंदत्रार्षिकेनप्रणामेनद्विकपालपदमल्पकम् ॥ द्विकपालपदतःपातःपातःशिवनतेर्नहि ॥ ४८ ॥ शृण्वंतुदेवर्षिगणाःसमस्तास्तथ्यंब्रुवेतच्चरोपकृत्यैः ॥ नभृर्भुवःस्वर्गमहर्जनतर्विश्वतुल्यंक्वचिदस्तिालिङ्गम् ॥ ४९ ॥ नसत्यलोकेनतपस्यहोषुरावैकुण्ठकैलासरसातलेषु ॥ तीर्थैकचिद्वैमणिर्कणिकसमलिङ्गंविश्वेशतुल्यमन्यतः ॥ ५० ॥ नविश्वनाथस्यसमंहिलिङ्गंनतीर्थमन्यमणिर्कणिकातः ॥ तपोवनंकुत्रचिदस्तिनान्यच्छुभंममानद्वनेनतुल्यम् ॥ ५१ ॥ वाराणसीतीर्थमयीसमस्तायस्यास्तुनामापिहितीर्थतीर्थम् ॥ तत्रापिकाचिन्मसौख्यभूमिमहापवित्रामणिर्कणिकासौ ॥ ५२ ॥ स्थानादसुभ्रमानममराजसौधात्र्यांमनागीशसमाश्रितायाम् ॥ सर्वेयपसव्येचकराःक्रमेणशतत्रयीयापिशतद्वयिच ॥ ५३ ॥

स्मृताप्राप्ता ॥ ४७ ॥ ४८ ॥ जनेस्तिपःसत्ययोरुपलक्षणम् ॥ ४९ ॥ अन्यतःअन्यत्र ॥ अन्यद्विदिवा ॥ ५० ॥ ५१ ॥ ५२ ॥ स्थानादसुभ्रमादितिसुभ्रमात्स्थानाद्यन्ममराजसौधराज्यदृष्टम् ॥ तथाचोक्तं

त्रयोदशाध्यायार्थमाह ॥ गवयतीति ॥ गंधर्वातीवाचोःपुरी ॥ ईशयोर्वयुक्षेत्रयोः ॥ चतुर्दशाध्यायार्थमाह ॥ चंद्रलोकेति ॥ ९ ॥ पंचदशाध्यायार्थमाह ॥ उडुलोकेति ॥ तस्मात्तदनेतरुडु
लोकेकथेत्यन्वयः ॥ षोडशाध्यायार्थमाह ॥ ततःशुक्रेति ॥ सप्तदशाध्यायार्थमाह ॥ माहयौति ॥ महाशुभ्राम्बालापुरहर्द्वर्यसतिः सौरिःशनिसेवाभिति ॥ १० ॥ अष्टादशाध्यायार्थमाह ॥
सप्तर्षीभामिति ॥ अर्वातसेदल्लोकाहतिबहुचनम् ॥ लोकाहृत्येवपाठः ॥ एकोनविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ श्रुव्येति ॥ विनात्यध्यायार्थमाह ॥ तदहति ॥ धुक्तीनिश्रितःकूटस्थइतिवाह ॥
पञ्चदशोयतेसुडुश्रीरितिपदः ॥ श्रुश्रालौपदेश्चेतिद्वुवपदोविष्णुस्तस्यमातीरियर्थः ॥ एकाविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ श्रुव्येति ॥ ११ ॥ द्वाविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ दर्शनमिति ॥
त्रयोविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ चतुर्भुजोति ॥ चतुर्विकृत्यध्यायार्थमाह ॥ निर्वोणमिति ॥ १२ ॥ पंचविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ षड्विंशत्यध्यायार्थमाह ॥ मणिकर्णोइति ॥
सप्तविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ तस्त्विति ॥ १३ ॥ अष्टाविंशत्यध्यायार्थमाह ॥ प्रभवश्चेति ॥ एकोनविंशदध्यायार्थमाह ॥ गंगानामेति ॥ विंशदध्यायार्थमाह ॥ वाराणस्याइति ॥ एकात्रिंशदध्या-
गंधर्वत्यलकापुर्योरीशयोस्तुसमुद्रवः ॥ चंद्रलोकेकपरिप्रातिःशिवशमोद्भिज्जन्मनः ॥ ९ ॥ उडुलोकेकथातस्मात्ततःशुकसमुद्रवः ॥ माहययुरसुरीणाले
कानांवर्णनंततः ॥ १० ॥ सप्तर्षीणांततोलाकाश्रुव्यचतपस्ततः ॥ ततोश्रुवपदप्रातिश्रुवलोकस्थितस्ततः ॥ ११ ॥ दर्शनमत्यलोकेकस्तस्यवैशिव
शर्मणः ॥ चतुर्भुजांशेषिकश्चनिर्वोणशिवशर्मणः ॥ १२ ॥ स्कंदागस्त्योश्चसंवादोमणिकर्ण्यःसमुद्रवः ॥ ततस्त्वंगंगामाहात्म्यंततोदशहरस्तवः ॥ १३ ॥
प्रभावश्चापिंगायांगानामसहस्रकम् ॥ वाराणस्याःप्रशंसार्थभैरवाभिर्वस्ततः ॥ १४ ॥ दंडपाणेःसमुद्रूतिज्ञानवायुद्रवस्ततः ॥ आस्थानंचकलान
त्याःसदाचरस्ततःपरम् ॥ १५ ॥ ब्रह्मचारिप्रकरणंततःश्रीलक्षणानिच ॥ कृत्याकृत्यप्रकरणमविसुक्तेशर्वणम् ॥ १६ ॥ ततोहृदस्थधर्माश्चततोयोग
निरूपणम् ॥ कालज्ञानंततःश्रोतंदिवादासस्वर्णनम् ॥ १७ ॥ काश्याश्रवणनंतस्माद्योगिनीवर्णनंततः ॥ लोलार्कस्थसमास्थानमुत्तरार्ककथाततः ॥
॥ १८ ॥ सांबादित्यस्यमहिमाहुपदादित्यशंसनम् ॥ ततस्त्वरुडाल्थानमरुणाकादयस्ततः ॥ १९ ॥ दशाश्वमेधिकंतीर्थमंदराब्जगणगमः ॥ पिशाचपौ
चनस्थानंगणेशप्रेषणंततः ॥ २० ॥

यार्थमाह ॥ भैरवेति ॥ १४ ॥ द्वाविंशदध्यायार्थमाह ॥ दंडपाणोरिति ॥ त्रयास्त्रिंशदध्यायार्थमाह ॥ ज्ञानवर्णीति ॥ चतुस्त्रिंशदध्यायार्थमाह ॥ आस्थानंचेति ॥ पंचत्रिंशदध्यायार्थमाह ॥
सदान्दइति ॥ १५ ॥ षट्त्रिंशदध्यायार्थमाह ॥ ब्रह्मवारीति ॥ सप्तत्रिंशदध्यायार्थमाह ॥ ततःश्रीति ॥ अष्टत्रिंशदध्यायार्थमाह ॥ इत्याकृत्येति ॥ एकोनचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ अवि
कुक्तेरिति ॥ १६ ॥ चत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ ततोहृदस्थेति ॥ एकचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ ततोयोगेति ॥ द्विचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ कालज्ञानमिति ॥ त्रिचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥
द्विदोदसस्येति ॥ १७ ॥ चतुश्चत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ काश्याश्रेति ॥ पंचचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ योगिनीति ॥ षट्चत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ लोलार्कस्थेति ॥
सप्तचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ उतारोकेति ॥ १८ ॥ अष्टचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ सांबादित्यस्येति ॥ एकोनचत्वारिंशदध्यायार्थमाह ॥ हुपदेति ॥ उपलक्षणमेतन्मयूवादित्यस्य ॥ पंचाशदध्या-
यार्थमाह ॥ ततस्त्वरुडोति ॥ एकपंचाशदध्यायार्थमाह ॥ अरुणाकादयस्ततः ॥ आदित्रय्द्वेनद्वंद्वेकेनविमलगंगादित्यानांयहणम् ॥ १९ ॥ द्विपंचाशदध्यायार्थमाह ॥ दशाश्वमेधिकमिति ॥

त्रिपंचाशदध्यायार्थमाह ॥ मंदराब्धेति ॥ चतुर्पंचाशदध्यायार्थमाह ॥ पिशाचेति ॥ पचर्पंचाशदध्यायार्थमाह ॥ गणेशेति ॥ २० ॥ षट्पंचाशदध्यायार्थमाह ॥ मायेति ॥ सप्तपंचाशदध्यायार्थमाह ॥ दुर्धेति ॥ अष्टपंचाशदध्यायार्थमाह ॥ विष्णुमायेति ॥ विसर्जनकैलासमस्थानम् ॥ २१ ॥ एकोनषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ ततःपंचनदेति ॥ षष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ विदुमथवेति ॥ एकषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ ततोवैष्णवेति ॥ २२ ॥ द्विषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ प्रयाणमिति ॥ त्रिषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ जैगीषवेत्येति ॥ २३ ॥ चतुःषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ ततःक्षेत्रेति ॥ पंचषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ अथातईति ॥ अषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ २४ ॥ षट्षष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ ततःशैलेत्येति ॥ सप्तषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ रत्नेशस्येति ॥ अष्टषष्ट्यध्यायार्थमाह ॥ कृत्वाश्रित इति ॥ एकोनसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ ततश्चायतनेति ॥ २५ ॥ सप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ देवतानामिति ॥ एकसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ दुर्गापुरेति ॥ द्विसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ ततश्चाकरोति ॥ २६ ॥ चतुःसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ पुनरोकरोति ॥ पचसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ त्रिलोचनेनेति ॥ षट्सप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ नवसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ मंदराब्धेति ॥

मायागणपतेश्चाथुंदिप्रादुर्भवस्ततः ॥ विष्णुमायाप्रपंचोद्यद्विवोदासविसर्जनम् ॥ २१ ॥ ततःपंचनदेत्पत्तिर्विदुमथवसंभवः ॥ ततोवैष्णवतीर्थानां माहात्म्यपरिवर्णनम् ॥ २२ ॥ प्रयाणमंदरात्कार्शावृषभध्वजशूलिनः ॥ जैगीषव्येनसंवादेज्येषुस्थानेमेहेशितुः ॥ २३ ॥ ततःक्षेत्रहस्यस्यकथनं पापनशनम् ॥ अथातःकंदुकेशस्यव्याघ्रेशस्यसमुद्भवः ॥ २४ ॥ ततःशैलेश्चकार्यात्तेशस्यचदर्शनम् ॥ कृत्तिवासःसमुत्पत्तिस्ततश्चायतनागसः ॥ २५ ॥ देवतानामधिष्ठानंदुर्गासुरपराक्रमः ॥ दुर्गायाविविजयश्चाथततःपक्षिकथाशुभा ॥ ततोविश्वजुगाल्यानंदुर्दमस्यकथाततः ॥ २६ ॥ पुनरोकारमाहात्म्यत्रिलोचनसमुद्भवः ॥ त्रिलोचनप्रभावो थकेदाराख्यानमेवच ॥ २७ ॥ ततोधर्मेशमहिमाततःपक्षिकथाशुभा ॥ ततोविश्वजुगाल्यानंदुर्दमस्यकथाततः ॥ २८ ॥ ततोवीरेश्वराख्यानारंशम हिमापुनः ॥ गंगातीर्थेश्रंसंयुक्ताकाशमहिमाततः ॥ २९ ॥ विश्वकर्मेशमहिमादक्षधनुसमुद्भवः ॥ सत्यादेहविसर्गश्चततोदक्षेश्वरोद्भवः ॥ ३० ॥ ततोवैपार्वतीशस्यमहिम्नःपरिकीर्तनम् ॥ गंगेशस्यथमहिमानंदेशसमुद्भवः ॥ ३१ ॥ सतीश्वरसुत्पत्तिरमृतेशाद्विर्णनम् ॥ व्यासस्यहिरुजत्तंभो व्यासशापविमोक्षणम् ॥ ३२ ॥ क्षेत्रतीर्थकदंबंचमुक्तिमंडपसंकथा ॥ विश्वशाविर्भवश्चाथततोयात्रायारिःक्रमः ॥ ३३ ॥

यार्थमाह ॥ केदरेति ॥ २७ ॥ अष्टसप्तत्यध्यायार्थमाह ॥ ततोधर्मेशेति ॥ एकोनशीत्यध्यायार्थमाह ॥ ततःपक्षीति ॥ अशीत्यध्यायार्थमाह ॥ ततोविश्वजुर्जति ॥ एकशीत्यध्यायार्थमाह ॥ दुर्दमस्येति ॥ २८ ॥ हृत्शीत्यध्यायार्थमाह ॥ ततोवीरिति ॥ व्यशीत्यध्यायार्थमाह ॥ वीरेशेति ॥ चतुरशीत्यध्यायार्थमाह ॥ गंगेति ॥ पंचशीत्यध्यायार्थमाह ॥ कामेशेति ॥ २९ ॥ षडशीत्यध्यायार्थमाह ॥ विश्वकर्मेति ॥ समाशीत्यध्यायार्थमाह ॥ दक्षयज्ञेति ॥ अष्टशीत्यध्यायार्थमाह ॥ सत्याइति ॥ नवाशीत्यध्यायार्थमाह ॥ ततोदक्षेति ॥ ३० ॥ नवत्यध्यायार्थमाह ॥ ततोवैदिति ॥ एकनवत्यध्यायार्थमाह ॥ गंगेति ॥ द्विनवत्यध्यायार्थमाह ॥ नर्मदेति ॥ ३१ ॥ त्रिनवत्यध्यायार्थमाह ॥ सतीश्वरेति ॥ चतुर्नवत्यध्यायार्थमाह ॥ अमृतेति ॥ पंचनवत्यध्यायार्थमाह ॥ व्यासस्येति ॥ षण्णवत्यध्यायार्थमाह ॥ व्यासशापेति ॥ ३२ ॥ सप्तनवत्यध्यायार्थमाह ॥ क्षेत्रेति ॥ अष्टनवत्यध्यायार्थमाह ॥ मुक्तिमंडपेति ॥ नवनवत्यध्यायार्थमाह ॥ विश्वेनेति ॥

शातमाध्यायार्थमाह। त्तोयायेति ॥ ३३ ॥ ३४ ॥ ३५ ॥ ३६ ॥ सचैलमिच्छिच्छोक्तमेकम् ॥ ३७ ॥ आदित्यमित्यहाचतुष्टयाधिकार्थोक्तं द्वितीयम् ॥ ततो गच्छेद्विषाघपदोक्तं तृतीयम् ॥ ३८ ॥
 एतद्व्यानशतक्रमेणपरिकीर्तितम् ॥ यस्यश्रवणमात्रेणसर्वसंख्येभ्यःफलम् ॥ अनुक्रमणिकाध्यायेव्यस्तियात्रापरिक्रमः ॥ ३९ ॥ सुतलनाच ॥
 यत्रापरिक्रमं ब्रूहिजनानिहितकाम्यया ॥ यथावत्सिद्धिकामानासत्यवत्याः सुतोत्तम ॥ ३५ ॥ व्यासउवाच ॥ ३६ ॥ निशामयमहाप्राज्ञलोकहर्षण
 मिते ॥ यथाप्रथमतोयात्राकर्तव्यायात्रिकिसुदा ॥ ३६ ॥ सचैलमादोसंज्ञायचक्रकुकरिणीजले ॥ संपद्यदेवान्सपितृन्ब्रह्मणोभ्यतथाश्रितः ॥ ३७ ॥
 आदित्येन्द्रोपदीविष्णुर्दंडपाणिमहेश्वरम् ॥ नमस्कृत्यततो गच्छेद्दंडुद्विविनायकम् ॥ ३८ ॥ ज्ञानवापिसुपसृश्यजदिकशतयेचयेत् ॥ तारदेवस्तोत्रेभ्यः
 महाकालेभ्यततः ॥ ३९ ॥ ततः पुनर्दंडपाणिमित्येषापचतार्थिका ॥ ४० ॥ देवेनदिनीविधातव्यामहाफलमशोसुशिः ॥ ततवैश्वरीयात्राकृतं ततो
 श्रीसिद्धिदा ॥ ४१ ॥ द्विसमायतनानां चकार्यायात्राप्रयत्नतः ॥ कृष्णाश्रतिपदंप्राप्यभूतावधियथाविधि ॥ ४२ ॥ अथवायतिभूतचरशरिर्निरी
 सुभिः ॥ ततर्तथिभूतस्नानस्तत्तच्छिगकृतार्चनः ॥ ४३ ॥ मौनेनयात्राकुर्वणः फलप्राप्तोतियात्रिकः ॥ औंकारं प्रयस्यशश्वेनस्वयोकृतोदरुः ॥ ४४ ॥
 त्रिविष्टपमहादेवंततो वैष्णुनिवाससम् ॥ स्तनशचाथचंद्रेशकेदारचततो ब्रजेत् ॥ ४५ ॥ घर्षेशचरीशोच्छलकालेभ्यततः ॥ मिच्छकमेश्वरचापयपिचर
 षततः ॥ ४६ ॥ अविमुक्तेश्वरदृष्टततो विश्वेशमचयेत् ॥ एषयात्राप्रयत्नेनकर्तव्याशेत्रासिना ॥ ४७ ॥ यत्तुनेनमुद्रित्वात्तैतायात्रासामदेत् ॥
 विप्रास्तस्योपतिष्ठतेशेत्रोच्चाटनसुचकाः ॥ ४८ ॥ अष्टायतनयान्याकर्तव्याशिशतये ॥ इक्ष्वापादेतीश्वरतयसुपतीश्वरः ॥ ४९ ॥ योऽनु
 देशश्चागमतीशः सतीश्वरः ॥ अष्टमस्तारकोशश्चप्रत्यष्टमिशिशतः ॥ ५० ॥ दशसन्धेतनिलिगानिमशापोऽपराशये ॥ ५१ ॥ पराशिशुभस्ततो
 मुकरीसदा ॥ ५२ ॥ सर्वविघ्नोपहन्नीकर्तव्याशेत्रवासिभिः ॥ शैलमश्रयमश्वीश्वरगन्धानुर्द्वन्द्वम् ॥ ५३ ॥ ततुंसांकोत्तमदृष्टशरितोदरुः ॥
 स्वलीनतीर्थसुहातपश्वेत्स्वलीनमीश्वरम् ॥ ५४ ॥ स्नात्वा मन्दिनितीर्थदृष्टव्यामध्यमेश्वरः ॥ पश्चोदिरप्यश्वीश्वरतर्तथिकृतद्वकः ॥ ५५ ॥
 मणिकर्णयाततः स्नात्वा पश्वेदीशानमीश्वरम् ॥ ततः कूपसुपसृश्यगोश्रममलोकयेत् ॥ ५६ ॥ कालिलेयज्ञेहावाहीतवृषभचन्द्रम् ॥ ५७ ॥
 यस्येतत्कूपविहितोदकः ॥ ५६ ॥ पंचवृडाद्देहात्वाज्येषुस्थानंततोचयेत् ॥ चतुःसमुद्रकूपेषु स्नात्वा देवंसमचयेत् ॥ ५७ ॥
 ज्ञानवापीमिच्छिच्छोक्तं चतुर्थम् ॥ ३९ ॥ तद्वहनिपदोक्तं चममित्येषाचतार्थिकेति ॥ पूर्वोक्तरूपाहा ॥ ४० ॥ ४१ ॥ सुतलनाचतुर्थीरिक्तम् ॥ ४२ ॥ ४३ ॥ ४४ ॥ ४५ ॥ ४६ ॥ ४७ ॥

॥५८॥५॥६०॥ एषसौक्रमश्रेति ॥ एतदायतनानिपृषोक्तौलशाद्याश्रितानि ॥ ६१ ॥ ६२ ॥ ६३ ॥ ६४ ॥ ६५ ॥ ६६ ॥ विष्वगृद्धिदाससंमहात्री ॥ ६७ ॥ ६८ ॥ ७० ॥
 देवस्याथेतुयापवितत्रोपस्पर्शनकृते ॥ शुक्रेवंततः पश्येत्स्फुपिहितोदकः ॥५८॥ दंडवतोत्तःस्नात्वाव्याश्रेणूजयेत्तः ॥ शौनकेऽश्वकुण्डेत्स्वानं
 कृत्वाततोर्चयेत् ॥५९॥ जंबुकेशंमहालिङ्गं कृत्वायात्राभिमानरः ॥ क्वचिन्नजायतेभूयःसंसारेदुःखसगरे ॥६०॥ समारभ्यप्रतिपद्यावत्कृष्णाचतुदशी ॥
 एतत्कमेणकृतव्यान्येतदायतनानि ॥६१॥ इमांयात्रांनः कृत्वा नभूयोप्यभिजायते ॥ अन्यायात्राप्रकर्तव्यैकादशायतनोद्वा ॥ ६२ ॥ आग्नीप्रभुडे
 सुस्नातः पश्येदाग्नीध्रमीध्रम् ॥ उर्वशशंतोगच्छेत्तस्तुनकुलीध्रम् ॥६३॥ आषाढीशंतोहृद्व्याभारभूतेश्रंततः ॥ लंगलीशमयाजेत्स्वस्तस्तु
 त्रिपुरांतकम् ॥ ६४ ॥ ततोमनःप्रकामेशश्रीतिकेशमथोब्रजेत् ॥ मदालसेश्रंतस्मात्तिलपणेश्रंततः ॥ ६५ ॥ यत्रैकादशलिङ्गानोपेयत्पर्यामयतः ॥
 इमांयात्रांप्रकुर्वणोरुद्रवंप्राभुयात्रः ॥ ६६॥ अतःपंप्रवक्ष्यामिगारीयात्रामनुत्तमम् ॥ शुक्रपक्षेवृत्तियायात्राविष्वग्द्विज्ञ ॥ ६७ ॥ त्रैलोक्ये
 सुस्नायमुखनिर्मालिकांब्रजेत् ॥ ६९ ॥ ज्येष्ठावाप्यांनः स्नात्वाज्येष्ठागौरिसमर्चयेत् ॥६८॥ सौभाग्यगौरिसंपुज्याज्ञानवाप्यांकृतोदकैः ॥ ततः श्रुगलौशिवतत्रै
 वकृतोदकः ॥ ६९ ॥ स्नात्वाविशालगंगांविशालार्क्षीततोब्रजेत् ॥ सुस्नातोऽलिततीर्थेऽलितामर्चयेत्ततः ॥७०॥ स्नात्वाभवानिर्गोत्रैयभक्तानो
 परिपूजयेत् ॥ मंगलाचततोभ्यर्च्यबिंदुतीर्थकृतोदकैः ॥ ७१ ॥ ततो गच्छेन्महालक्ष्मीस्थारुद्रमीसमृद्धये ॥ इमांयात्रांनः कृत्वाश्रेरेचमृत्किञ्चि
 न्मनि ॥ ७२ ॥ नदुःखैरभिभूयतइहासुनापिक्वुत्रचित् ॥ कुर्यात्प्रतिचतुर्थीहयात्राविश्रेःसदा ॥ ७३ ॥ ब्रह्मणेभ्यस्तदुद्देशेऽद्वैतभोदममुदे ॥
 भौमैर्भवयात्राचकार्यापातकहारिणी ॥ ७४ ॥ रविवारेवर्थात्राषष्ठ्यावारविसद्युजि ॥ तथैवरविरात्स्यार्क्षीतविश्रोशांतये ॥ ७५ ॥ जष्यापयवा
 घृत्यांचंडीयात्राशुभासता ॥ अंतर्गृहस्यवैयात्राकर्तव्याप्रतिवासम् ॥ ७६ ॥ प्रातःस्नानविधायदौनत्यापचविनायकम् ॥ नरसूरादयद्विशेषां
 स्थित्वानिर्वाणमंडपे ॥ ७७ ॥ अंतर्गृहस्ययात्राविकारिभ्येवौघशांतये ॥ गृहीत्वा नियमंचेतिगात्वाथमणिकर्णिकाम् ॥ ७८ ॥ स्नात्वा सोमनेनचगत्य
 मणिकर्णीशमर्चयेत् ॥ कंबलाश्रंतैरनत्वावसुकीरंप्रणम्यच ॥ ७९ ॥ पर्वतेशंतोहृद्वगंगां केशमप्यथ ॥ ततस्तुलितोद्वाङ्गारसिधश्रंततः ॥८०॥
 ततोवैसोमनाथंचवाराहंचततोब्रजेत् ॥ ब्रह्मेशंतोनत्वा नत्वागस्तीश्रंततः ॥ ८१ ॥ कश्यपंशंनमस्कृत्यहरिकेशिवंततः ॥ वैश्वनाथंतोहृद्वभुवे
 शमथवीह्यच ॥ ८२ ॥ गोकर्णेश्वरमभ्यर्च्यहाटकेशमथोब्रजेत् ॥ अस्थिशेपतडागेचहृद्ववैकीकसेश्वम् ॥ ८३ ॥
 ॥ ७१ ॥ ७२ ॥ ७३ ॥ ७४ ॥ ७५ ॥ ७६ ॥ ७७ ॥ ७८ ॥ ७९ ॥ ८० ॥ ८१ ॥ ८२ ॥ ८३ ॥

॥ ८४ ॥ ८५ ॥ ८६ ॥ ८७ ॥ ८८ ॥ ८९ ॥ ९० ॥ ९१ ॥ ९२ ॥ ९३ ॥ ९४ ॥ ९५ ॥ ९६ ॥ ९७ ॥ ९८ ॥ ९९ ॥ १०० ॥ १ ॥ २ ॥ ३ ॥ ४ ॥ ५ ॥ ६ ॥ ७ ॥ ८ ॥ ९ ॥
 आशुभोत्तोलत्वाचिप्रभुतेऽर्धतः ॥ चित्रवटंप्रणम्याथततःपुण्यतीक्ष्णम् ॥ ८४ ॥ पितामहेऽरंगोत्वातस्तुकलशेक्षम् ॥ चंद्रेशस्त्वथवीरोशोविद्ये
 शोभोत्तवच ॥ ८५ ॥ नागेश्वरोहोर्ध्वंश्चिंतामणिविनायकः ॥ सेनाविनायकश्चाथद्रष्टव्यःसर्वविघ्नहृत् ॥ ८६ ॥ वसिष्ठवामदेवौचमूर्तिरूपयरावुभौ ॥
 त्रयोयत्नतःकार्थामहाविश्वविनाशिनौ ॥ ८७ ॥ सीमाविनायकं चायकरुणेशंतोत्रजेत् ॥ त्रिसंध्येशोविशालाक्षीधर्मेशोविश्वबाहुका ॥ आशावि
 नायकश्चाथवृद्धादित्यस्तःपुनः ॥ ८८ ॥ चतुर्वक्त्रंशंखिलं ब्रह्मीशस्तुतःपरः ॥ ततोमनःप्रकामेशंशानेशस्तःपरम् ॥ ८९ ॥ चंडीचंडीशैहश्यौ
 भवानीशंकरौततः ॥ दुर्दिणमथ्यचततोरजराजेशमर्चयेत् ॥ ९० ॥ लंगंलेशस्ततोऽर्ध्यस्ततस्तुकुलीश्वरः ॥ पराश्रेश्मथोनत्वापद्रव्यैश्चतंतः
 ॥ ९१ ॥ प्रतिग्रहेश्ववापिनिष्कलेशमेवच ॥ मार्कण्डेयेशमथ्यचतंतश्चाप्सरसेक्षम् ॥ ९२ ॥ गंगेशोच्यस्तोज्ञानवायंस्तानंसमाचरेत् ॥ नंदि
 केशंतारकेशमहाकालेशंततः ॥ ९३ ॥ दंडं पाणिमहेशंचमहेशंप्रणमेत्ततः ॥ वीरभद्रेश्वरंनत्वाअविमुक्तेऽर्धततः ॥ ९४ ॥ विनायकांस्ततःपंचविश्वनाथं
 त्तोत्रजेत् ॥ ततोमौनंविमृज्याथमंत्रमेतमुदीरेयेत् ॥ ९५ ॥ अंतर्ग्रहस्ययज्ञेयंथावद्यामयाकृता ॥ न्यूनातिरिक्त्याशंशुःप्रीयतामनयाविभुः ॥ ९६ ॥
 इतिमंत्रसमुच्चार्यहाणंवेष्टुक्तिमडपे ॥ विश्रम्ययायाद्भवन्निष्पापःशुण्यवापारः ॥ ९७ ॥ संप्राप्यवासंरंविष्णोर्विष्णुतीर्थेषुसर्वतः ॥ कार्यथात्राप्रयत्नेनमहापु
 ष्यसमुद्भये ॥ ९८ ॥ नमस्यपंचदश्यांचकुलस्तंमंसमर्चयेत् ॥ दुःखंरुद्रपिशाचत्वंनभवेद्यस्यपूजनात् ॥ ९९ ॥ श्रद्धापूर्वमिमायात्राःकर्तव्याःश्वेत्रवा
 सिभिः ॥ पूर्वस्वापिशेषेणकार्ययात्राश्चसर्वतः ॥ १०० ॥ नवंधंदिवंसंकुर्वाद्दिनायात्रांक्वचिच्छृती ॥ यात्राद्द्वयंप्रयत्नेनकर्तव्यंप्रतिवासम् ॥ १ ॥
 अदौस्वर्गारणिण्यास्ततोर्विश्वेशितुष्टुवम् ॥ यस्यवंधंदिन्यांतकार्थानि वसतःसतः ॥ २ ॥ निराशाःपितरस्तस्यतस्मिन्नेवदिनेऽभवत् ॥ सदृष्टःकालसं
 षसदद्योमृदुनास्तुष्टुम् ॥ ३ ॥ समुष्टस्तत्रदिवसेविश्वेशोयज्ञनेक्षितः ॥ सर्वतीर्थेषुसम्लौंससर्वयात्रांब्यधात्सच ॥ मणिकर्ण्यतुयःस्नातोयोविश्वेशंविरे
 क्षत ॥ ४ ॥ सत्यंसत्यंयुनःसत्यंसत्यंसत्यंयुनः ॥ दृश्योविश्वेश्वरेनित्यंस्नातव्यामणिर्णिका ॥ ५ ॥ व्यासवाच ॥ ॥ सूतस्कांदंसिदंशुत्वाकाशी
 माहात्म्यमुत्तमम् ॥ नरोनिरयंयातिकृत्वायघसहस्रकम् ॥ ६ ॥ स्नात्वासवर्णितीर्थानिन्यच्छ्रेयःसमुण्यते ॥ काशीखंडस्यश्रवणत्तस्यतसूत
 संशयः ॥ ७ ॥ दत्त्वादानानिसवर्णिक्कृत्वायज्ञाननेकराः ॥ तत्पुण्यंलभेतेमस्त्यस्तदतच्छ्रवणंलुक्त्वम् ॥ ८ ॥ तत्तत्पांसिचोश्रिप्राप्यतेयन्महत्फलम् ॥
 श्रवणादस्यखंडस्यलभेतेतन्नसंशयः ॥ ९ ॥

॥ ११० ॥ ११ ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥ १७ ॥ १८ ॥ १९ ॥ २० ॥ २१ ॥ २२ ॥ २३ ॥ २४ ॥ २५ ॥ २६ ॥ २७ ॥ २८ ॥ २९ ॥ ३० ॥ ३१ ॥ ३२ ॥

अधीत्यचतुरोवेदान्सांगान्यस्फलमाप्यते ॥ कारीखंडसमाकर्ण्यतत्फलंलभ्यतेनरैः ॥ ११० ॥ गयार्यांश्राद्धदानाच्चयातृष्यंतिपूर्वजाः ॥ तथैतच्छ्रुव
णावृणान्तुषुवांतिपितामहाः ॥ ११ ॥ तैश्चसर्वपुराणानि श्रुतानिस्थिबुद्धिभिः ॥ कारीखंडंश्रुतयैश्चसर्वेष्वश्रियसांपदम् ॥ १२ ॥ श्रुताश्चसर्वधर्मास्तैर्महा
पुण्यैःकारिभिः ॥ श्रुतयैःस्थिरचेतोभिःकारशीमाहात्म्यमुत्तमम् ॥ १३ ॥ इदमेवाहिदेव्यापरमापारकीर्तिता ॥ जपेत्तत्खंडमखिलंश्रोतव्यंश्रद्धयाद्विजाः
॥ १४ ॥ शृणुयादेकमपियआल्यानंकारिशिखंडजम् ॥ श्रुतान्तेनसर्वाणिधर्मशान्नाण्यसंशयम् ॥ १५ ॥ महाधर्मैकजननंमहायथप्रतिपादकम् ॥
कारणंसर्वकामाप्तेःकारीखंडमिदंस्मृतम् ॥ १६ ॥ एतच्छ्रवणतःपुंसकिवल्यनैवदूरतः ॥ तुष्यंति सर्वपितरः श्रुत्वैतत्खंडमुत्तमम् ॥ १७ ॥ प्रीणंत्यमर्त्याः
सर्वेपिब्रह्मविष्णुशिवादयः ॥ सुनयःपरिमोदंतेमाड्वतिसनकादयः ॥ १८ ॥ लृष्टःसर्वोभवेदेवभूतग्रामश्चतुर्विधः ॥ महिमश्रवणादस्माद्द्वाराणस्यानसं
शयः ॥ १९ ॥ यहदंश्रावयेद्विद्वान्समस्तंत्वर्धमेववा ॥ पादमात्रंतर्धवात्वेकव्याख्यानमुत्तमम् ॥ २० ॥ सनमस्यःश्रयत्नेनसंपूज्यस्त्विष्टवष्टेदेववत् ॥
तस्मैदेयंप्रयत्नेनविश्वेशंप्रीतयेसदा ॥ २१ ॥ तस्मिंस्तुष्टेहिसत्तुष्टेविश्वेशोनात्रसंशयः ॥ यत्रैतत्पठयेत्खंडंपरानंदसमाश्रयम् ॥ २२ ॥ नतत्रप्रभवे
त्काश्चिदमंगलंसमुद्भवः ॥ यहदंशृणुयाद्विद्वान्यश्चदंश्रावयेत्सुधीः ॥ २३ ॥ यःपठेदपिपुण्यात्मातेसर्वैरुद्रमृतयः ॥ यएतत्पुस्तकंस्मर्यलेखयित्वासमर्प
येत् ॥ २४ ॥ अखिलानिपुराणानि तेन दत्तानिनान्यथा ॥ अत्राल्यानानियावंतिस्त्रोकायावंतएवहि ॥ २५ ॥ तथापदानियावंतिवर्णार्यावंतएवहि ॥
यावंत्यपिचमात्राणियावत्यःपदपंक्तयः ॥ २६ ॥ गुणेशुत्राणियावंतिधावंतःपटतवः ॥ चित्ररूपाणियावंतिरम्यपुस्तकसंचके ॥ २७ ॥ ताव
दुगसहस्राणिदातास्वर्गमेहीयते ॥ एतद्वादशशुक्लवोयःशृणुयात्खंडमुत्तमम् ॥ २८ ॥ ब्रह्महत्यापितस्याशुनश्चेच्छभोरनुग्रहात् ॥ अपुत्रःशृणुयाद्य
स्तुसुस्नातःश्रद्धयान्वितः ॥ २९ ॥ तस्यपुत्रोभवत्येवंशरोराज्ञाप्रभातः ॥ किंबहूतेनमूतेहयस्यस्यमनोरथः ॥ ३० ॥ यायस्तंतं
सससदाश्रुत्वैत्प्राप्तुयात्कृती ॥ शृणुयाद्दूरदेशेपियःकारीखंडमुत्तमम् ॥ ३१ ॥ सकाशीवासपुण्यस्यभाजनंस्याच्छिड्वाज्ञया ॥ एतच्छ्रवणतः
पुंसांसर्वत्रविजयोभवेत् ॥ सौभाग्यंचापिसर्वत्रप्राप्तुयान्निर्मलाशयः ॥ ३२ ॥ यस्यविश्वेश्वरस्तुष्टस्तस्यैतच्छ्रवणेभतिः ॥ जायतेपुण्यशुक्र
स्यमहानिर्मलचेतसः ॥ ३३ ॥

कथ्यपुस्तकानि-(पुराणग्रन्थाः।)

ब्रह्मपुराण-संपूर्ण मूल संस्कृत	७)
पद्मपुराण-संपूर्ण ५५०० ग्रंथ छः खंडोंमें शुद्धतार्वक, कईएक व्रतादि- माहात्म्य, तीर्थमाहात्म्य, शिवविष्णु महिमा, रुद्राक्ष तुलसी माहात्म्यादि सृष्टिलंघ, भूमिलंघ, स्वर्गलंघ, ब्रह्मलंघ, पाताललंघ उपरलंघ क्रिया योगलंघमें सांगोपांग वर्णन है, यह ग्रंथ वैष्णवोंके अत्यन्त उपयोगा है	१५)
शिवपुराण-पं० ज्वालाप्रसाद मिश्रद्वारा भाषाटीकासमेत	१५)
शिवपुराणमाहात्म्य-मूल	१६)
अश्विपुराण-इसमें शास्त्रकलाओंका संक्षेप वर्णन सर्वदेवताओंकी प्रतिष्ठा लक्षको- टि आदि होम, शिल्पशास्त्र, रामधर्म, राजनीति, युद्धरचना, भारतसार, रामा- यणसार, ईश्वरवतार; सर्वतथिविचारनक्षत्रादि व्रत धर्मप्रयोग, गन्धर्ववेद, भर- तशास्त्र, काव्य नाटकभेद, स्त्रीशिक्षा, रत्नादिपरिक्षा, वेदशास्त्रादि बहुतसे विषयोंका अपूर्व वर्णन है	१७)
ब्रह्मवैवर्तपुराण-संपूर्ण चारोंखण्ड-इसमें श्रीकृष्णजन्मके अपूर्व चरित्र कथा स्तो- त्रादि और नारदादिकी उत्पत्ति, गंगागरुडान, सवित्रियुवाख्यान, लक्ष्मी- की उत्पत्ति मन्तादेवी उपाख्यान, गणपति उत्पत्ति और कथा । कृष्णजन्म-	१८)

पुस्तक मिलनेका ठिकाना-खेमराज श्रीकृष्णदास, "श्रीवेङ्कटेश्वर" स्टीम प्रेस-बंबई.

खंडमें श्रीकृष्णलीला और रामोत्सवादि वर्णनहै	७)
मार्कण्डेयपुराण-सप्तशती शान्तनवीटीकासह इसमें मार्कण्डेय और जैमिनिंका संस- ग और संबाद अष्टराओंपर दुर्वासासुनिका शाप कर्कके मारे जानेपर विद्यु- तरूप राक्षसका माराजाना । पक्षियोंके जन्म और चरित्र और देवीजीका माहात्म्य संयुक्त है	४)
बाराहपुराण-धर्म अर्थ काम मोक्षादि सिद्धहोनेके लिये इतिहास संयुक्त कथा- आका वर्णन है	४)
भस्वपुराण-जगत्की रचनाकेद्वेषु और मत्स्यावतार धारण करनेका कारण प्रल- य होनेका कालपूर्वक वर्णन ब्रह्मकं चारमुख होनेका कारण और दानवगंध- र्वकी उत्पत्ति सूर्यवंश चंद्रवंशका वर्णन इत्यादि कथाहै	५)
ब्रह्मांडपुराण-संपूर्ण	५)
वायुपुराण-इसमें अनेक विषय संयुक्त देवादि सृष्टिवर्णन मन्वन्तरादि चतुर्गुर्णा- ख्यान पृथुवंशकीर्तन श्राद्धक्रिया वर्णन और गयामाहात्म्यादि बहुतसे विष- यहैं	५)
श्रीमद्भागवत-श्रीवारीटीका और टिप्पणीसह, ग्लेज कागज	१०)

